

**AZ ADATVÉDELMI BIZTOS
BESZÁMOLÓJA
2003**

**AZ ADATVÉDELMI BIZTOS
BESZÁMOLÓJA
2003**

**Adatvédelmi Biztos Irodája
Budapest, 2004**

Kiadja az Adatvédelmi Biztos Irodája
Felelős kiadó: Dr. Péterfalvi Attila

ISSN 1416-9762

Készült Rózsa Gábor nyomdájában
Borító design: K. Izcrám

Tartalom

I. KÖTET

BEVEZETŐ	13
I. TEVÉKENYSÉGÜNK FŐBB ADATAI	17
II. A VIZSGÁLATOK	35
A. Személyes adatok	35
Nagy állami (önkormányzati) adatkezelések	36
Adatmentési, adatmásolási „ügy”	38
Új nyilvántartási rendszerek létrehozása	42
A számlaadási kötelezettséget előíró miniszteri rendeletről	43
A Belügyminisztérium központi adatkezelő rendszere	44
Rendőrség	46
A megfigyelők megfigyelése	46
A 2003. évi vizsgálatok	47
Határőrség	52
Nemzetbiztonsági szolgálatok	53
Az állami adóhatóság adatkezelése	55
Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság	63
Országos Egészségbiztosítási Pénztár	64
Önkormányzatok	66
Szociális ellátás	67
Helyi adóhatóság	69
Önkormányzatok által kezelt személyes adatok továbbítása, nyilvánosságra hozatala	70
Iratbetekintési jog	74
Kérdőíves adatgyűjtés	76
Bíróságok	77
Szektorális adatkezelések	80
Egészségügy	80
Munkáltatók	85
Oktatásügy	93
Távközlési szolgáltatók és a Posta	95
Internet	101
A hitelintézetek és a biztosítótársaságok adatkezelése	106
Áruküldők, direkt marketing cégek	110
Sajtó	112

Levéltár, tudományos kutatás	118
Közüzemai szolgáltatók	120
Ingatlan-nyilvántartás	123
További jellemző ügycsoportok	125
Az állami kezelésű autópályákkal kapcsolatos adatkezelésről	125
A „valóság show”-k és az adatvédelem	127
Választások	131
Nemzeti és etnikai kisebbségi ügyek	137
Videokamerás megfigyelések	139
B. Közérdekű adatok	141
„Üvegseb-program” – információszabadság	142
Közérdekű adatok az önkormányzatok kezelésében	145
Az információszabadság és a személyes adatok védelméhez fűződő jog konfliktusa	153
Ki ellenőrzi az ellenőröket?	157
Titokfelügyelet	158
C. Jogszabálytervezetek véleményezése és jogalkotással kapcsolatos kezdeményezések	162
A jogszabálytervezetek véleményezése	162
Javaslatok jogszabályok megalkotására és módosítására	168
SZIGET FESZTIVÁL 2003	171
III. NEMZETKÖZI ÜGYEK	173
IV. AZ ADATVÉDELMI NYILVÁNTARTÁS; A SZEMÉLYES ADATOK KEZELÉSÉVEL KAPCSOLATOS ELUTASÍTOTT KÉRELMEK ÉS A KÖZÉRDEKŰ ADATOK MEGISMERÉSÉRE IRÁNYULÓ ELUTASÍTOTT KÉRELMEK NYILVÁNTARTÁSA	179
A. Az adatvédelmi nyilvántartás	179
Az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezés 2003. évi tapasztalatai	181
Önkormányzatok	184
Munkaerő közvetítés	185
Követelésbehajtással foglalkozó gazdasági társaságok	186
Parkolási szolgáltatást nyújtó gazdasági társaságok	186
Internetes szolgáltatások	186
Aláírásgyűjtés	187

Az Adatvédelmi Biztos Irodája informatikai rendszerének állapota és fejlesztése	189
A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény módosítása, illetve annak várható hatásai az adatvédelmi nyilvántartási tevékenységre	190
Az adatvédelmi felelős	191
Az adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzat	193
<i>B. A személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek és a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek bejelentése</i>	195
Személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek nyilvántartása	196
Közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek nyilvántartása	198

II. KÖTET

MELLÉKLETEK

1. Az adatvédelmi biztos tájékoztatója	217
2. Az adatvédelmi biztos ajánlásai	223
A parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok és a gépjármű-nyilvántartás közötti adattovábbítással kapcsolatos adatvédelmi biztosi állásfoglalás	224
Az országos, illetve helyi népszavazásokhoz, népi kezdeményezésekhez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi szempontjairól szóló adatvédelmi biztosi állásfoglalás	230
Az internetes állel küldő szolgáltatás adatvédelmi összefüggéseiről szóló adatvédelmi biztosi ajánlás	235
Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról szóló 2003. évi III. törvény alapján az információs önrendelkezési jog és az információszabadság érvényesülésével kapcsolatban lefolytatott vizsgálat eredményét összegző adatvédelmi biztosi ajánlás	240
3. Az adatvédelmi biztos közleményei	247
4. Az adatvédelmi biztos állásfoglalásai	287

A. Személyes adatok védelmével kapcsolatos esetek	287
Állásfoglalás: az Európai Unió Kommunikációs Közalapítvány által készített küldemények a KÖANYV közreműködésével jutottak el a címzettekhez, ez nem volt jogellenes	288
Állásfoglalás: a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium joga és kötelezettsége a támogatás felhasználásának ellenőrzése, de ennek során személyes adatokat csak akkor kezelhet, ha erre törvény vagy az érintett felhatalmazza	290
Állásfoglalás: az úgynevezett „lakásmaffia” tevékenység felszámolása társadalmi érdek, ez azonban nem járhat a személyes adatok védelméhez való jog szükségtelen és aránytalan sérelmével	293
Állásfoglalás: önkormányzat jegyzőjének nincs jogosultsága arra, hogy a fegyelmi eljárással és munkavégzéssel kapcsolatos információkat harmadik félnek továbbítsa	302
Állásfoglalás: a közigazgatási szervnek a vallási adatot tartalmazó bizonyítvány kiállítása során a felhasználás céljának vizsgálatánál körülmények között kell eljárnia	305
Állásfoglalás: senkit sem érhet hátrány amiatt, mert joginak védelmére érdekében az adatvédelmi biztoshoz fordult – ez a fegyveres szervek tagjaira is vonatkozik	308
Állásfoglalás: az illetményszámfejtést ellátó TÁHI-k a munkavállalók személyes adataival kapcsolatban adatkezelőnek minősülnek	311
Állásfoglalás: a bírósági határozatok közzétételének célja a jogi szakma tájékoztatása, azonban a bíróság által nyilvánosan kihirdetett határozatok közzétételének esetében is tekintettel kell lenni a személyiségi jogokra	315
Állásfoglalás: a biztosítótársaság a célhoz kötöttség elve alapján nem jogosult megismerni az adóbevallás és a munkaszerződés egészét, azok kivonatos másolata is elegendő a bérépkocsi igénybeviteléhez	317
Állásfoglalás: az oktatási jogok miniszteri biztosa és az adatvédelmi biztos együttműködése	319
Állásfoglalás: az önkormányzati képviselőket, bizottságokat, illetve a képviselő-testületet megillető adatkérési, -betekintési és vizsgálati jog, valamint az adatvédelem szabályai közötti összefüggés	321
Állásfoglalás: mind a KSH-nak, mind pedig az OM-nek arra kell törekednie, hogy a személyes és egyedi adatok védelméhez fűződő alkotmányos és törvényi követelményt úgy érvényesítse, hogy az a tudományos élet szabadságát a lehető legkisebb mértékben korlátozza	325
Állásfoglalás: az érintett hozzájárulása, vagy jogszabályi felhatalmazás nélkül az APEH a többi adózó személyes adatait (adóitkait) más számára nem továbbíthatja	330
Állásfoglalás: a közlekedési társaságnak kötelessége tájékoztatni az érintetteket a bérletigazolványokon lévő adatok feltüntetésének céljáról és a szolgáltatandó adatok köréről	333
Állásfoglalás: a vonatkozó törvények csak igen csekély számú szervezetet jogosítanak fel arra, hogy olyan kamerákat üzemeltessenek, amelyeken az egyes személyek felismerhetők, ezek között nem találunk közoktatási intézményekre utalást	337

Állásfoglalás: a hatályos polgári jog szerint az ingatlan feletti rendelkezési jog a tulajdonost illeti, a tulajdonos jogosítványai azonban bérleti szerződéssel korlátozhatók	339
Állásfoglalás: adatvédelmi szempontból nem kifogásolható a különböző adatbázisok összekapcsolása, amennyiben az adatigénylés kizárólag azon ingatlanokhoz kapcsolódik, amelyek után nem fizettek kommunális adót	342
Állásfoglalás: a televíziós szerkesztőség adatkezelési gyakorlata nem felelt meg az Avtv.-ben foglaltaknak	344
Állásfoglalás: a szándékosan megtévesztő tájékoztatás megengedhetetlen egy állami vagy önkormányzati hivatal esetében	351
Állásfoglalás: az útlevelel vagy az új típusú vezetői engedély, valamint a lakcímkártya együttesen felhasználható a személyazonosság igazolására a kötvényvásárlás során is	353
Állásfoglalás: a magyar bírói kart, ügyészeket és ügyvédeket ért törvénysértések feltárására, valamint orvoslásának előkészítésére felállított bizottság adatkezelése	357
Állásfoglalás: munkavállaló számítógépének munkáltató általi figyelése nem jogszerű	361
Állásfoglalás: az utalványokon feltüntetett forintösszeg a postai kezeléshez nem szükséges, így annak elhagyása a Posta számára problémát nem okoz	362
Állásfoglalás: szolgáltatónak kötelessége olyan beléptető rendszert fenntartani és üzemeltetni, amely maradéktalanul tiszteletben tartja az érintett fürdővendégeknek a személyes adataik védelméhez való jogát, szavatolja az információs önrendelkezési joguk szabad és befolyásmentes gyakorlását	363
Állásfoglalás: a személyes adatok interneten történő továbbítása és nyilvánosságra hozatala során az adatkezelő köteles megtenni a szükséges intézkedéseket az adatbiztonság érdekében	366
Állásfoglalás: a személyes gondoskodást nyújtó intézmény jogszerűen kérheti, hogy az ellátásra jogosult megfelelő módon igazolja rendszeres havi jövedelmét, de ezt a szabályt nem lehet úgy értelmezni, hogy más személyes adata rákérdező jövedelem- és vagyony nyilatkozat kitöltését követelje meg	368
Állásfoglalás: jogszerű az az eljárás, mely szerint a KSH a Belügy-minisztériumtól megszerzett, az 1941-es népszámlálásra és az 1945-48 közötti, a német lakosságot érintő kitelepítésekre vonatkozó adatokról érdeklődő kérelmezőket az eredeti dokumentumok jelenlegi birtokosához, a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalához irányítja	371
Állásfoglalás: az önkormányzati választások névjegyzéke nem használható fel közvélemény kutatásokhoz	374
Állásfoglalás: a közlekedés biztonságát érintő közérdekű bejelentések ügyében a rendőrség köteles eljárni, azonban az intézkedés nem lehet a soron kívüli egészségügyi vizsgálat kezdeményezése, az ügy iratait továbbítani kell az intézkedésre jogosult szervnek	378

Állásfoglalás: kérdőívek kitöltése írásbeli hozzájárulás mellett jogszerű, az adatbiztonság követelményét az a megoldás szolgálná a legmegnyugtatóbban, ha a kitöltött kérdőívet lezárt borítékban, azonosításra alkalmatlan módon lehetne eljuttatni a bizottsághoz	381
Állásfoglalás: a panaszt bejelentő személyes adatainak továbbítása csak akkor jogszerű, ha a panaszos ehhez kifejezetten (tudatos, határozott, tájékozott módon) hozzájárult	384
Állásfoglalás: a törvényi meghatározások alapján egyértelmű, hogy a képfelvevő, -rögzítő berendezések által felvett és tárolt felvételek – amennyiben azon a személyek felismerhetők, azonosíthatók – személyes adatokat tartalmaznak, ezért az ilyen berendezések működtetése adatkezelésnek minősül	389
Állásfoglalás: a helyrajzi szám akkor használható a helyi adóhatóság és a földhivatal nyilvántartása közötti adatkapcsolat során, ha annak kezeléséhez az érintett hozzájárulását adta	394
Állásfoglalás: az önkormányzat megsértette a célhoz kötött adatkezelés alapelvét, amikor a nyugdíjas törzsszámot továbbította, ugyanis olyan adatot használt fel, melynek kezelésére cél hiányában nem volt jogosult	397
Állásfoglalás: a közjegyzői irodákban dolgozó személyek biztonságának megőrzése érdekében a személyes adatok kezelésére alkalmatlan biztonsági eszközök használata elfogadható	401
Állásfoglalás: hiteles tulajdoni lap másolatot csak ellenőrzés mellett, a másolatot kérő azonosításával szabadna kiadni, ezt azonban törvényben kell szabályozni, és egységesíteni kell a földhivatalok gyakorlatát is	404
Állásfoglalás: az építési tervek szakmai színvonalának általános és automatikus ellenőrzését a kamara az önkormányzatok bevonása nélkül is végezheti, így a megrendelő személyes adatok védelméhez fűződő joga nem sérül	407
Állásfoglalás: az önkormányzat semmiféle ellenőrzés lefolytatása céljából sem kezelheti az iskola által nyilvántartott teljes adatkört, mert erre csak célhoz kötötten kerülhet sor	412
Állásfoglalás: az érdekképviselési szervezeti tagságra vonatkozó adatok kezelését csak az érintettek írásos hozzájárulása alapján lehet jogszerűnek tekinteni	415
Állásfoglalás: a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben meghatározott azonosítási kötelezettség végrehajtását szolgáló adatlapon az adatok vonatkozásában az ügyfelek nem kaptak tájékoztatást az adatkezelés céljáról, az ügyfél hozzájárulása nem tekinthető az adatkezelés jogalapjának	418
Állásfoglalás: az utast már a repülőjegy megvásárlása előtt tájékoztatni kell arról, hogy adatait az Amerikai Egyesült Államokba továbbítják	423

B. Közérdekű adatok nyilvánosságával, valamint az információs jogok ütközésével kapcsolatos esetek **435**

- Állásfoglalás: az országgyűlési képviselőknek személyenként juttatott költségterítési átalány és szállásköltség-terítés nyilvános adat 436
- Állásfoglalás: egy minisztérium működését elemző dokumentum csak akkor zárható el a nyilvánosságtól, ha azt döntéselőkészítés céljából állították össze, parlamenti képviselők információ megismerési jogáról az adatvédelmi biztos nem foglalhat állást 438
- Állásfoglalás: közérdekű adatok közlését nem lehet arra hivatkozva megtagadni, hogy azokat üzleti célból kérik 440
- Állásfoglalás: a belső használatra készült iratok eltitkolása nem lehet önkényes, közérdekű adatokat nem lehet az adatkéréskor szolgálati titokká minősíteni 442
- Állásfoglalás: a Miniszterelnöki Hivatal megrendelésére készült szakértői tanulmány döntést előkészítő adatokat tartalmaz, belső használatra készült 446
- Állásfoglalás: jogi személyiségű szervezeteknek (ügyvédi irodáknak) nincsenek az Avtv. szerinti személyes adataik, az a tény, hogy kapcsolatban állnak vagy álltak közfeladatot ellátó szervekkel, a közfeladatot ellátó szervek oldaláról megfelel a közérdekű adat fogalmának, így a szerződésekkel kapcsolatos adatok beleegyezésük nélkül is nyilvánosságra hozhatók 447
- Állásfoglalás: az érintett teljes terjedelmében megismeri a zárt ülés anyagát, ha azon részt vesz; abban az esetben, ha az érintett nem kapott meghívást az ülésre, vagy meghívása ellenére azon nem vett részt a zárt ülés jegyzőkönyvének a rá vonatkozó részét megismerheti 449
- Állásfoglalás: a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete csak azokat az adatokat zárhatja el a nyilvánosságtól, amelyeket a Ptk. üzleti titoknak minősít 451
- Állásfoglalás: egy közigazgatási határozat adatai attól függően ismerhetők meg, hogy azok személyes vagy közérdekű adatok 454
- Állásfoglalás: a széksértést eredményező szöveg nyilvánosságra hozásának problémája zárt ülés tartása esetén 457
- Állásfoglalás: az önkormányzat kezelésében lévő üzleti titkok és személyes adatok védelem alatt állnak 460
- Állásfoglalás: az önkormányzat nem titkolhatja el a pénzügyi számláival kapcsolatos adatokat, a pénzügyi hivatkozhat azonban a banktitokra 466
- Állásfoglalás: az önkormányzati feladatok ellátását segítő támogatások megszervezése közfeladatnak minősül, az ezzel kapcsolatos adatok nyilvánosak 468
- Állásfoglalás: az önkormányzat által kötött szerződések adatai az indokoltan védendő személyes adatokat kivéve nyilvánosak 471

Állásfoglalás: az önkormányzattal üzleti kapcsolatba kerülő személyek nem hivatkozhatnak üzleti titokra; a közérdekű adatkérés teljesítéséhez nem írható elő feltétel	474
Állásfoglalás: harci repülőgépekről készített és a bíróság által kezelt fényképfelvételeket a közérdekű adatok nyilvánosságának szabályai szerint kérésre hozzáférhetővé kell tenni	477
Állásfoglalás: a kistérségi támogatási alap felhasználásával kapcsolatos pályázatok résztvevőinek joga, hogy tudják, mely adataikat, kik fogják kezelni	479
Állásfoglalás: az adatvédelmi biztos és a bíróság felülvizsgálhatja a belső használatra készült dokumentumok megismerésére irányuló adatkérés megtagadását; az országgyűlési képviselők információhozzáférési jogát az adatvédelmi biztos nem vizsgálhatja	481
FÜGGELÉK	485
Az iroda szervezete és gazdálkodása	487
Az adatvédelmi biztos által 2003-ban véleményezett jogszabálytervezetek	488
Előadások, konzultációk 2003-ban	518
Publikációk 2003-ban	524

BEVEZETŐ

Az adatvédelmi biztosi intézmény történetének a 2003-as esztendő számos ok miatt fontos éve. Létrejötté óta ekkora állampolgári figyelem nem övezte az iroda munkáját. Mintegy 70 százalékkal volt magasabb a beadványok száma, mint a korábbi évben. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkal is összefügg, hogy megsokasodtak a jogszabály-véleményezéssel kapcsolatos teendőink (2002-ben: 180, 2003-ban: 354). Az adatvédelmet érintő ügyeink száma 72 százalékkal volt több, mint az előző évi, az információszabadság terén pedig 140 százalékos növekedést regisztráltunk.

2003. december 31-ével ugyanakkor le is zárult egy korszak az adatvédelmi biztos intézményének történetében. A személyes adatok védelme területén a klasszikus ombudsmani szerep a jövőben megváltozik.

Ez alkalmat ad arra, hogy ha nem is történelmi távlatból, de visszapillantunk az elmúlt nyolc évre.

Az 1989. június 13-án megkezdett háromoldalú politikai egyeztető tárgyalások napirendjén szerepeltek az alkotmánymódosítás időszerei kérdései. A tárgyalásokon a tárgyaló felek képviselői egyetértettek a kialakított javaslat Országgyűlés elé terjesztésével. Az alkotmánymódosítási javaslat többek között az általános emberi jogoknak mint alapvető értékeknek az elismerése szellemében a különböző nemzetközi egyezmények alapján újraszabályozta az alapvető jogokat és kötelezettségeket. Így válhatott az addig csak a polgári jog által szabályozott személyes adatok védelméhez való jog alkotmányos alapjoggá, valamint új alkotmányos alapelvként megjelent a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog.

Joggal tehető fel a kérdés, hogy vajon miért történt ez, miért került ilyen szintű elismerésre ez a két jog?

A XX. század utolsó évtizedeinek – az egyes országok társadalmi berendezkedésétől függetlenül – egyik általános érvényű jelenségévé vált, hogy az állam és a gazdaság működéséhez, a társadalmi tevékenységek tervezéséhez és szervezéséhez egyre több információra van szükség. A nagy tömegű információt viszont mind kevésbé lehet a hagyományos módszerekkel kezelni, ezért növekszik az informatika jelentősége, ami egyúttal veszélyeket is hordoz magában. Ez a megállapítás igaz a XXI. század elejére is. Mint tudjuk e veszélyek abból adódnak, hogy egyedi adatokat és információkat vagy széttagolt információrendszereket egymással kapcsolatba hozva olyan elemzések elvégzésére, majd

azok alapján olyan következtetések levonására – vagyis új információk létrehozására – adódik alkalom, amelyek sértik vagy sérthetik azoknak az érdekeit, akikre az egyedi adatok és információk vonatkoznak.

Az államnak általában, és egyes állami szerveknek különösen fontos érdeke fűződik ahhoz, hogy ha már nagy költségek árán kialakítanak, és naprakész állapotban tartanak információrendszereket, akkor azok adattartama minél szélesebb körben felhasználható legyen a legkülönbözőbb célokra. (E szándék nyomán kialakult különféle tervezetek folyamatosan ellátták munkával az adatvédelmi biztost.) E törekvéssel ellentétben áll az állampolgárok az az érdeke, hogy bizonyos, a magánélet szűkebb szférájába tartozó adataik vagy egyáltalán ne kerülhessenek be a külső szervek nyilvántartásaiba, vagy ha ez elkerülhetetlen, hatékony garanciák előzzék meg azt, hogy az említett adatok illetéktelenek tudomására jussanak.

A demokratikus folyamatok kibontakozása magával hozza, sőt megköveteli, hogy az állampolgárok e jogállásukból eredően – azaz minden külön felhatalmazás vagy engedély nélkül – hozzájuthassanak bizonyos közérdekű információkhoz, amelyek az általuk választott szervek működésére, közpénzek felhasználására stb. vonatkoznak.

A vázolt érdekek összeütközése számos jogi problémát vet fel.

Az adatvédelmi törvényjavaslat indoklása szerint ezért szükséges az olyan magas szintű és átfogó jogi szabályozás, amely kiterjed minden lényeges kérdésre, többek között az adatkezelési tevékenység központi ellenőrzésére. Így született meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény – hasznosítva az Alkotmánybíróság addigi döntéseit –, amely olyan jogalkotási terméke a rendszerváltást követő parlamentnek, amelyre méltán lehet büszke az Országgyűlés, hiszen e két jog egy törvénybe foglalásával nemzetközi elismerést váltottunk ki, és azóta már számos hasonló jogszabály született.

A nemzetközi tapasztalatok a magyar szabályozás kialakulásának időpontjára már egyértelműen azt mutatták, hogy a törvény hatályosulásának fő biztosítéka a független, csak a törvénynek alárendelt ellenőrző szerv. Ennek egyik formája lehet a döntési jogkör és kötelezési jogosítvány nélküli ombudsman. Intézményesítésének indoka, hogy a korszerű informatikai eszközök alkalmazásával az adatkezelés a technikában járatlan érintett számára áttekinthetetlenné válik, így az adatvédelmi biztos az érintett érdekeinek szakavatott képviselője lesz. Ezért a magyar adatvédelmi törvény is a központi ellenőrzés eszközéül az adatvédelmi biztos intézményét hozta létre, akinek a jogköre már a törvény megalkotásakor is eltért a többi ombudsmanétól azzal, hogy vizsgálati

jogköre kiterjed a magánszférára, valamint a titokfelügyelet területén hatósági jellegű jogosítvánnyal rendelkezik.

Úgy gondolom, az adatvédelmi biztosi intézmény elmúlt nyolc éves működésének tapasztalataiból levonhatjuk azt a következtetést, hogy kiállta az idő próbáját, és nagy hazai és nemzetközi elismerésre tett szert.

Ugyanakkor az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkhoz szükséges jogharmonizációs feladatok körébe tartozott a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény és az Európai Parlament és a Tanács „*az egyénnek a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról*” szóló Irányelve teljes összhangjának megteremtése.

Ennek érdekében kellett többek között kibővíteni az adatvédelmi biztos hatáskörét a személyes adatok védelme terén. Az Irányelv ugyanis meghatározza, hogy milyen hatáskörrel kell rendelkeznie az úgynevezett felügyelő hatóságnak, így a módosítás kiegészítette az adatvédelmi biztos hatáskörét bizonyos hatósági jellegű jogosítványokkal. Ennek megfelelően az adatvédelmi biztosnak lehetősége lesz arra, hogy elrendelje a jogellenes adatkezelések zárolását, törlését vagy megsemmisítését, hogy megtiltsa a jogosulatlan adatkezeléseket vagy feldolgozásokat, valamint, hogy felfüggeszse az adatok külföldre továbbítását. Az adatkezelőnek meghatározott határidőn belül eleget kell tennie a biztos által elrendeltnek. Az adatkezelő számára törvény biztosítja a bírósághoz fordulás lehetőségét, ha nem ért egyet a biztos által előírt intézkedéssel.

A jövőben az adatvédelmi biztos jogosítványai közé tartozik az előzetes ellenőrzés lehetősége is.

Az adatvédelmi biztos fontos feladata az adatvédelmi rendelkezések érvényesülésének ellenőrzése mellett az is, hogy elősegítse a törvényi rendelkezések gyakorlati alkalmazását, amelynek egyébként már kialakult a gyakorlata, ezért indokoltnak tűnt ennek a feladatnak külön nevesítése is.

Az adatvédelmi biztos jogkörének hatósági jellegű jogosítványokkal történő kibővítése joggal vetheti fel azt a kérdést, hogy ez idegen az országgyűlési biztosok jogintézményétől. Megállapíthatjuk, hogy a hatósági jellegű jogkör valóban nem jellemzője az ombudsmani intézménynek. A jogosítványok kibővítése azonban uniós követelmény volt, és most mi is újra izgalommal várjuk azokat a tapasztalatokat, amelyek birtokában talán az elkövetkező pár év után leszűrhetők azok a tapasztalatok, amelyek alapot adhatnak egy újabb törvénymódosításra.

Dr. Péterfalvi Attila

I. TEVÉKENYSÉGÜNK FŐBB ADATAI

Az adatvédelmi biztoshoz a 2003-as esztendőben – minden eddiginél több –, összesen 5591 irat/levél/elektronikus levél érkezett. Ebből – az összes korábbi évet messze meghaladó számú – összesen 1609 iratot ügyként iktattunk, 1105 ügyiratot az adatvédelmi nyilvántartás körében dolgoztunk fel. Összesen 3318 e-mail érkezett az adatved@obh.hu hivatalos postafiókba, melyek közül 421 elektronikus levelet ügyként iktattunk, 516 e-mail a külföldi konferenciák szervezését, az ombudsmanok nemzetközi kapcsolattartását szolgáló levelezés volt. A már folyamatban levő vagy lezárt ügyekhez érkezett e-mailek száma 193, az egyéb megkeresések száma pedig 85 volt. Ebben az évben is folytatódott, sőt erősödött az a kedvező gyakorlat, hogy egyre több minisztérium küldi e-mailekben a jogszabálytervezeteket. A „szemétlevelel-áradat” az Adatvédelmi Biztos Irodáját sem kerülte el, 2103 kéretlen, üzleti célú üzenet, „spam” érkezett, jelentékeny többletmunkát okozva a munkatársaknak.

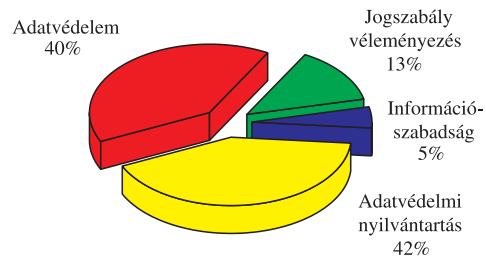
Az ügyiratok száma (1609) – az előző évhez viszonyítva – több mint 58 százalékkal emelkedett, ezen belül a jogszabály-véleményezések (180 – 352), a panaszügyek (538 – 703), valamint konzultációs ügyek (206 – 401) száma emelkedett jelentős mértékben. Ennek egyik oka lehet, hogy az állampolgárok egyre szélesebb körben ismerik fel, hogy adataik kiszolgáltatásával milyen lappangó vagy nyilvánvaló, de rájuk nézve hátránnyal fenyegető következményeknek tehetik ki magukat. A panaszt tevők körében megfigyelhető, hogy az állampolgárok egyre inkább érzékenyebbé válnak magánszférájuk védelmére, ennél fogva gyakrabban tudatosul bennük, hogy valamely adatkezelő törvényellenes módon, az Alkotmány által is szavatolt önrendelkezési jogukat sértve vagy veszélyeztetve kezeli vagy kezelné adataikat. Egyre inkább terjed a privacy-érzékeny szemlélet, vagyis ha valaki elveszti integritását saját adatai felett, akkor azonnal veszélyben érzi magánéletének biztonságát, háborítatlanságát, és fellép jogai érvényesítéséért. Az emberek nagy többsége gondolhatja – joggal –, hogy mások, saját érdekeiknek megfelelően, személyes adataik kezelésével aránytalan ellenőrzést gyakorolnak felettük, illetéktelen befolyást szerezve olyan élethelyzetekre, amelyekből az érintett az információra „éhes” külvilágot ösztönösen kizárni igyekszik. Ez a fajta attitűdváltozás testet ölt a beadványok fogalmazási stílusában, az érintettek által kifejtett – egyre inkább precíz és megalapozott – álláspontokban és az ismertetett panaszügyek egyre bonyolultabb, a szélesebb összefüggések-

re is rávilágító tényállásaiban. A beadványozói hajlandósághoz párosuló helyes jogtudat, jogismeret kialakításában döntő szerepe lehet az adatvédelmi biztos és munkatársai nyilvános szerepléseinek, előadásainak, a médiában adott interjúknak, nyilatkozatoknak és a jelentős számú adatvédelmi biztosi közleménynek. 2003-ban több mint 300 alkalommal szerepelt az adatvédelmi biztos az elektronikus médiában, a kereskedelmi és közszolgálati rádiókban és televíziókban. Az információs társadalom, az „e”-társadalom virágzásának társadalmi hatásai is érződnek az ügyszámok emelkedésében, hiszen az elektronikus beadványok száma ismét meg többszöröződött, 2003-ban 421 volt. Emellett az interneten is jelen van az adatvédelmi biztos, a különböző hír- és jogi szakportálokon keresztül számos adatvédelmi tárgyú állásfoglalás, hír jut el az internetet használók gyorsan bővülő táborához. Az elektronikus úton történő panaszkodás leegyszerűsíti, megkönnyíti az indítványozók dolgát, hiszen egyszerűbb egy e-mailt megírni és a megfelelő mellékleteket csatolva villámpostával azonnal elküldeni, mint egy „hagyományos” ajánlott levéllel bajlódni. Az internet sajátos nyelvezete, egyes használóinak tömör és szabad stílusú megfogalmazása a hozzánk érkező elektronikus leveleken is érződik, azonban a beadványokat minden esetben a tartalmuk és az érintett kívánsága szerint, az adatvédelmi biztosi hatáskör betartásával bíráljuk el.

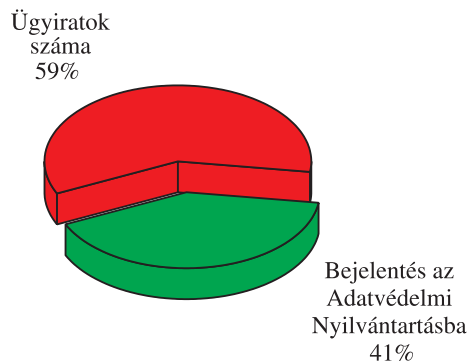
Az Adatvédelmi Biztos Irodájába érkezett ügyek megoszlása

Az idei évben az ismertetett ábrák száma csökken, és ennek megfelelően ezen fejezet átalakul, rövidül és egyszerűsödik. Az adatvédelmi nyilvántartás, az elutasított kérelmek nyilvántartása idén is önálló fejezetben szerepel. Az adatvédelmi ügyek száma 1062 (646), az adatvédelmi nyilvántartási ügyek száma 1105 (562), a jogszabály-véleményezéseké 352 (180), az információs szabadságot érintő ügyek száma 138 (57). A zárójelben feltüntetett adatok minden esetben az előző évre vonatkoznak.

**Az Adatvédelmi Biztos Irodájába érkezett ügyiratok és
nyilvántartási kérelmek
2003 (%)**

**Az Adatvédelmi Biztos Irodájának tevékenysége az összes
beérkezett ügyirat és nyilvántartási kérelem alapján
2003 (%)**

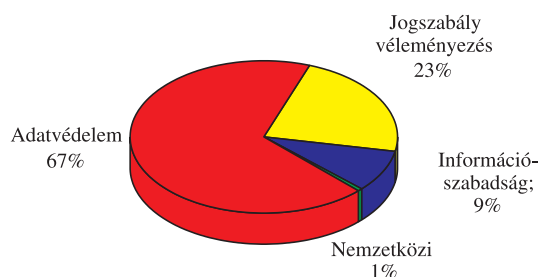
A vizsgálatok általános jellemzői

A főbb ügýtípusok

A vizsgálatok általános jellemzőinek ismertetése során az ügyszámok minden esetben az adatvédelmi nyilvántartásba érkezett bejelentkezések és az elutasított kérelmek nyilvántartásába érkezett jelentések nélkül értendők. A tavalyi évben 538, ebben az évben 745 adatvédelemmel és információszabadsággal kapcsolatos panaszügy érkezett.

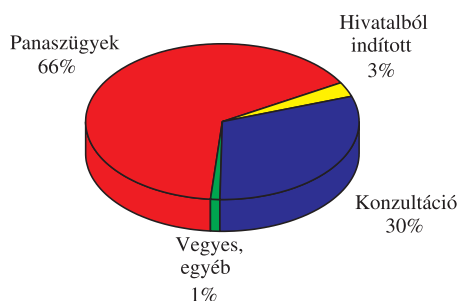
A konzultációs beadványok száma közel 100 százalékkal: 206-ról 401-re emelkedett. A jogszabály-véleményezések száma közel a duplájára, 180-ról 352-re emelkedett. A nemzetközi ügyek száma nyolc volt.

A beérkezett ügyiratok megoszlása 2003 (%)

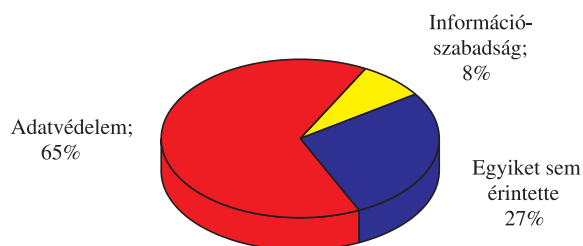
Az 1062 adatvédelmi ügy megoszlása a következőképpen alakult: részben vagy egészben adatvédelmi panaszügy 703, adatvédelemmel kapcsolatos konzultációs ügy 329, hivatalból indított adatvédelmi vizsgálat 34 volt.

Az adatvédelmi ügyek megoszlása 2003 (%)

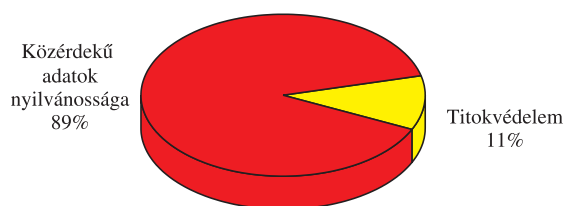
A jogszabály-véleményezések (352 ügy) megoszlása a következő: adatvédelmet érintő jogszabálytervezet 231, információszabadságot érintő jogszabálytervezet 27, nem érintette egyik információs ágat sem 94 (volt olyan jogszabálytervezet, amely mindkét alapjogot érintette).

A jogszabály-véleményezések megoszlása 2003 (%)

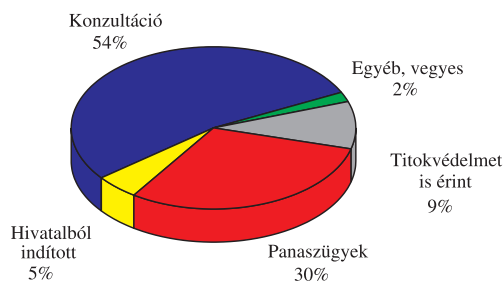

Az információszabadságot érintő beadványok száma 139. Ebből 74 konzultáció, 42 panasz, 7 hivatalból indított, 3 egyéb vizsgálat volt, 13 beadvány részben érintette a titokvédelmet is.

Az információszabadság ügyek megoszlása 2003 (%)

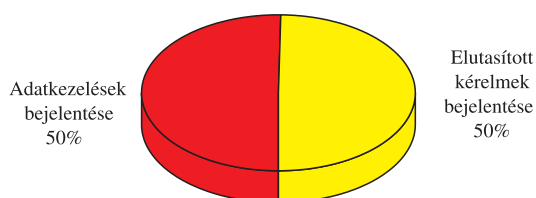

A közérdekű adatok nyilvánosságát érintő ügyiratok megoszlása 2003 (%)

A nyilvántartási ügyiratok megoszlása és száma is változott az előző évhez képest 68-32 százalékról 50-50 százalékra. Az adatvédelmi törvény 13. §-ának (3) bekezdése, valamint a 20. §-ának (4) bekezdése alapján az adatkezelők az érintettek személyes adataik kezelésére vonatkozó tájékoztatási kérelmének, valamint közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmének elutasításáról és annak indokairól évente értesítik az adatvédelmi biztost. 2003-ban 550 bejelentés érkezett. Az adatok szolgáltatására felhívó közlemény a Mellékletekben olvasható.

Az adatvédelmi nyilvántartás ügyiratainak megoszlása 2003(%)

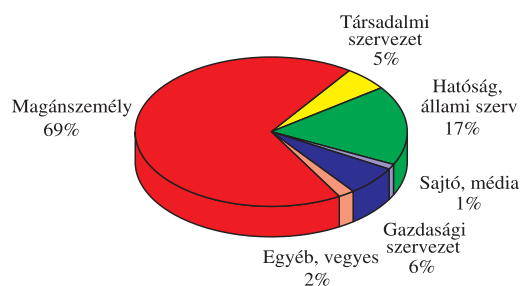

Az indítványozók aránya

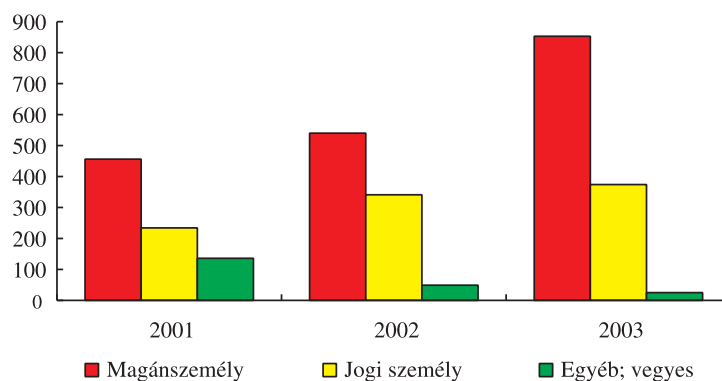
Az idei évben tovább növekedett azon beadványok száma, amelyeknek indítványozói magánszemélyek/állampolgárok voltak (853). Ennek lehetséges okairól a bevezetőben már szó volt. Hasonló mértékű, ám ellentétes előjelű változás (csökkenés) tapasztalható a hatóság, állami szerv képviselőjében eljárók esetében, mivel ettől az évtől a jogszabályvéleményezéseket kezdeményező állami szervek köre kikerült az indítványozók közül.

Csekély volt azon ügyek száma, amelyekben a sajtó, média képviselői voltak az indítványozók. Ez 13 ügyet jelent, amely egy százalékot tesz ki. Idén is meg kell állapítanunk, hogy a sajtó képviselőinek indítványozói kedve továbbra is elmarad a kívánatostól. Ez esetben is csak a beadványokról beszélünk, és nem arról, hogy közérdeklődésre számot tartó ügyek esetében a sajtó munkatársai szép számban keresik meg a biztost a kifogásolt adatkezeléssel kapcsolatos álláspontjának megismerése érdekében.

Az indítványozók aránya 2003 (%)

A jogi és a magánszemély indítványozók aránya 2001–2003

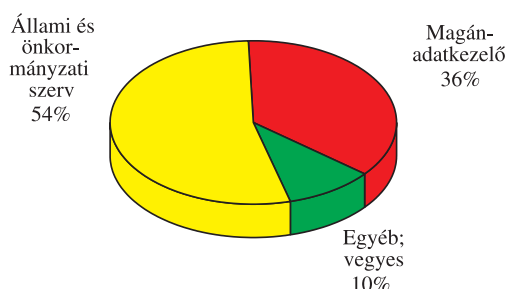

A vizsgált adatkezelők típusai

Az adatvédelmi biztos és irodája 2003-ban 1752 adatkezelő tevékenységét vizsgálta (volt olyan vizsgálat, amelyben több adatkezelő is érintett volt, illetve volt olyan adatkezelő, amellyel szemben több vizsgálat is folyt). Három év adatait összehasonlítva megállapítható, hogy az arányokban nem, a számokat tekintve viszont lényeges változások történtek 2003-ban. 939 állami-önkormányzati, 639 magán és 174 egyéb adatkezelőt vizsgáltunk. A kiugróan magas növekedés ebben az adatsorban is jól megfigyelhető.

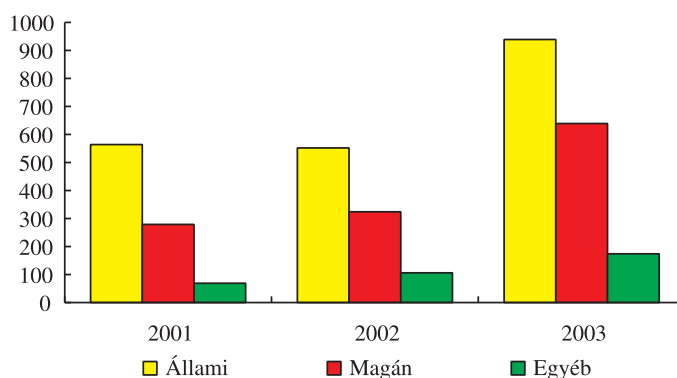
A vizsgált adatkezelők típusai

2003 (%)

A vizsgált adatkezelők típusai

2001–2003

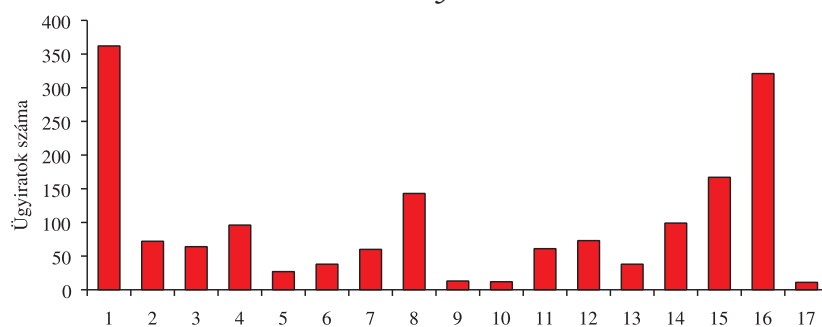
A vizsgált adatkezelők kategóriái

A vizsgált adatkezelők kategóriájánál a központi közigazgatási szervek esetében a kiugróan magas szám – amint azt minden évben ismertettük – nem azt jelenti, hogy a biztos vagy munkatársai mind a 362 esetben tényleges vizsgálatot folytattak volna. Az eltérés oka, hogy a véleményezésre megküldött jogszabálytervezetek is szerepelnek a teljes ügyszámban, így azok előterjesztői itt adatkezelőként szerepelnek. A vizsgált adatkezelők között – a vizsgálatok második legmagasabb számát tekintve – meg kell említeni az egyéb adatkezelők közé sorolt munkáltatókat, a különböző szolgáltatásokat nyújtó gazdasági társaságokat, áruküldőket, társasházakat: 321 ügy, a közüzemi szolgáltatókat: 167 ügy, valamint a helyi önkormányzatokat és szerveiket: 143 ügy.

A vizsgált adatkezelők kategóriájának összehasonlítása során az idősből kitűnik, hogy az idei évben jelentősen növekedtek a fegyveres és rendvédelmi szerveket, az adóhivatalt, az oktatási intézményeket és a pénzintézeteket érintő vizsgálatok.

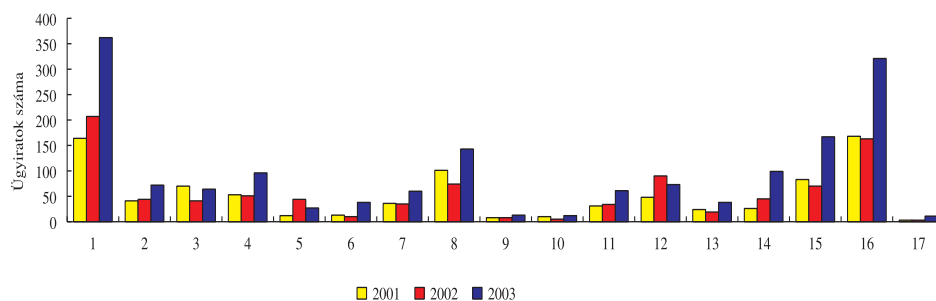
A vizsgált adatkezelők kategóriái

2003

A vizsgált adatkezelők kategóriái

2001–2003

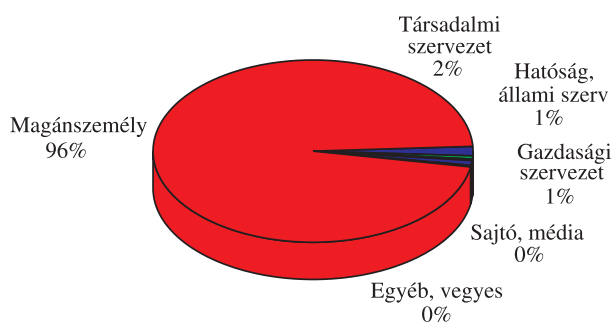

1 Központi közigazgatási szerv	10 Szakosított felügyeleti szerv
2 Egyéb közhatalmi szerv	11 Oktatási intézmény/kutatóintézet
3 Nemzeti adatbázis, nagy adatkezelő	12 Társadalmi szervezet
4 Fegyveres és rendvédelmi szerv	13 Sajtó/média
5 Társadalombiztosítás/munkaügy	14 Pénzintézet
6 Adóhivatal, pénzügyőrség	15 Közüemi szolgáltató
7 Egészségügyi intézmény	16 Egyéb adatkezelő
8 Helyi önkormányzat és szervei	17 Külföldi adatkezelő
9 Államigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv	

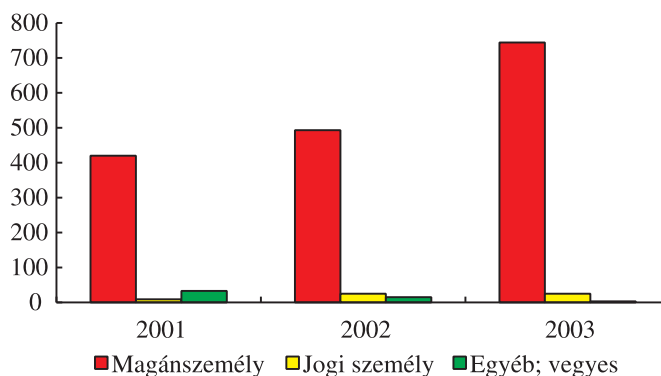
Panaszügyek

2003-ban a bevezetőben már leírtak okán tovább nőtt a panaszügyek esetében a magánszemély panaszosok száma és aránya, amely immár meghaladja a 95 százalékot, ez idén 744 indítványt jelent. 25 esetben volt jogi személy az indítványozó. A média képviselői a panasztételben nem aktívak, mindössze három beadványt nyújtottak be, ez arányát tekintve nem éri el az egy százalékot sem.

A panaszosok aránya
a 2003. év panaszügyeiben (%)

A jogi és a magánszemély panaszosok aránya
Panaszügyek 2001–2003

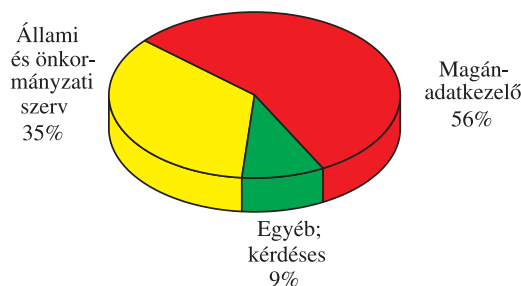

A bepanaszolt adatkezelők típusai

A tavalyi év 43 százalékával szemben a panaszügyek 35 százalékaiban állami, önkormányzati adatkezelő tevékenységét sérelmezték a panaszosok. Arányaiban ez közel tíz százalékos csökkenést, viszont a 2002-es 247 esethez képest számbeli növekedést, 291 esetet jelent. A magán adatkezelők esetében a tavalyi 44 százalékkal szemben 56 százalékra nőtt az arány, számokban kifejezve ez (251) 458 esetet jelent.

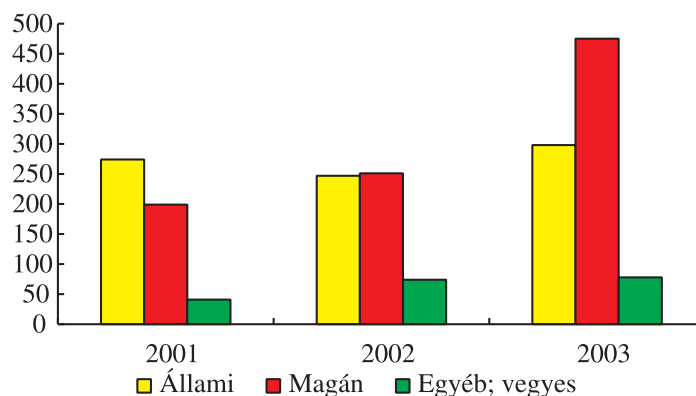
Az idősor adatainak összehasonlításával egyértelműen megállapítható, hogy a bepanaszolt adatkezelők aránya – a korábbi előrejelzéseknek és tendenciáknak megfelelően – 2001-2003 között teljesen átfordult, napjainkban már a legtöbb panasz szignifikánsan a magán adatkezelők tevékenységét kifogásolja. Az adatvédelmi biztosi intézmény működése óta ez volt az első év, amelyben a magán adatkezelőket érintő panaszok száma ilyen jelentős mértékben emelkedett, és haladta meg mind számszerűségében, mind arányában az állami, önkormányzati adatkezeléseket kifogásoló beadványokat.

A bepanaszolt adatkezelők típusai a 2003. év panaszügyeiben (%)

A bepanaszolt adatkezelők típusai

Panaszügyek 2001–2003

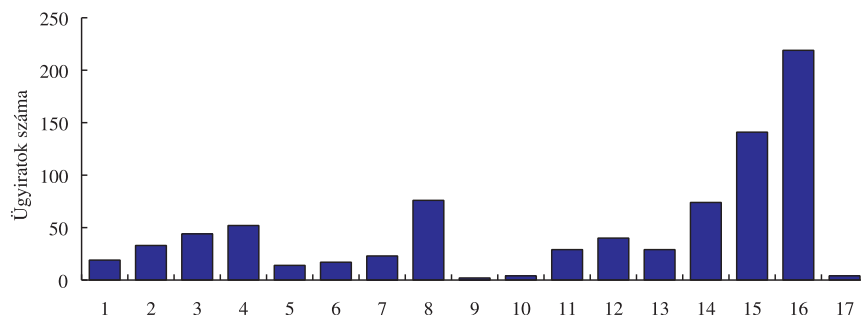

A bepanaszolt adatkezelők kategóriái

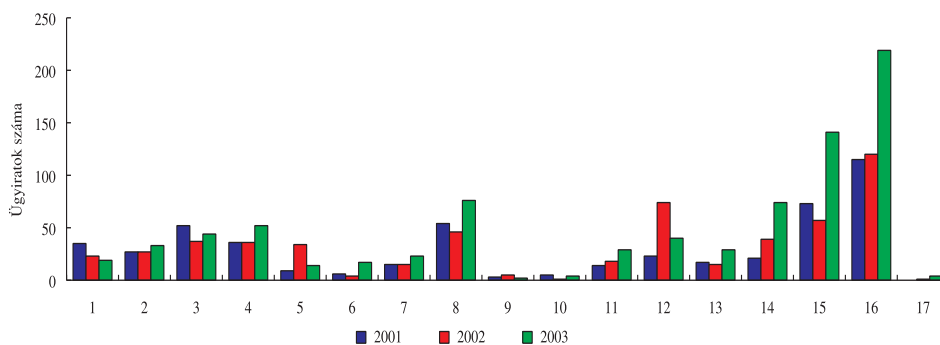
A 2003-as év folyamán is a beadványok túlnyomó többségében, 219 esetben (szemben a tavalyi 120 esettel) az egyéb adatkezelők (árúkül-dők, munkáltatók, gazdasági társaságok, társasházak), 141 ügyben (57) a közüzemi szolgáltatók, 76 ízben (46) a helyi önkormányzatok és szerveik, 74 alkalommal (38) a pénzintézetek, 52 ügyben (36) pedig a fegyveres és rendvédelmi szervek személyes adatok kezelésével kapcsolatos eljárását sérelmezték a panaszosok.

Az idősoron jól látható, hogy a bepanaszolt adatkezelők többségénél évről-évre azonos vagy csökkenő tendencia állapítható meg, három adatkezelő esetében azonban az idén kiugróan nagy a beadványok száma. Leginkább feltűnő az eltérés a már taglalt egyéb adatkezelőknél, a közüzemi szolgáltatóknál, a pénzintézeteknél és az önkormányzatoknál, az utóbbi évek csökkenő adatai után szokatlan a fegyveres és rendvédelmi szerveknél.

A bepanaszolt adatkezelők kategóriái a 2003. év panaszügyeiben

A bepanaszolt adatkezelők kategóriái Panaszügyek 2001–2003

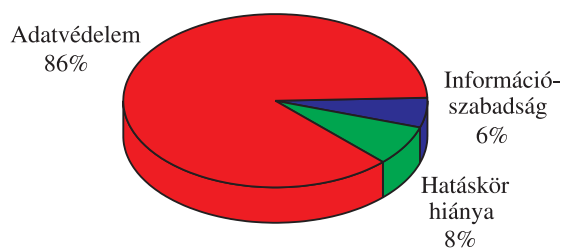

1 Központi közigazgatási szerv	10 Szakosított felügyeleti szerv
2 Egyéb közhatalmi szerv	11 Oktatási intézmény/kutatóintézet
3 Nemzeti adatbázis, nagy adatkezelő	12 Társadalmi szervezet
4 Fegyveres és rendvédelmi szerv	13 Sajtó/média
5 Társadalombiztosítás/munkaügy	14 Pénzügyintézet
6 Adóhivatal, pénzügyőrség	15 Közütemi szolgáltató
7 Egészségügyi intézmény	16 Egyéb adatkezelő
8 Helyi önkormányzat és szervei	17 Külföldi adatkezelő
9 Államigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv	

Információs ágak a panaszügyekben

Személyes adataik kezelése okán 2003-ban 647-en (467) tettek panaszt, a közérdekű adatok kezelésének gyakorlata miatt 42 esetben (28) fordultak az adatvédelmi biztoshoz. Az információs ágak megoszlását tekintve továbbra is nagyon magas az adatvédelem aránya. Tendencia, hogy az adatvédelmi panaszok aránya évről-évre tovább emelkedik, a közérdekű információk kezelését kifogásoló panaszbeadványok pedig rendre azonos arányt képviselnek (kb. 6%). Hatáskörének hiányát állapította meg az adatvédelmi biztos 56 esetben, ez a panaszok 8 százaléka.

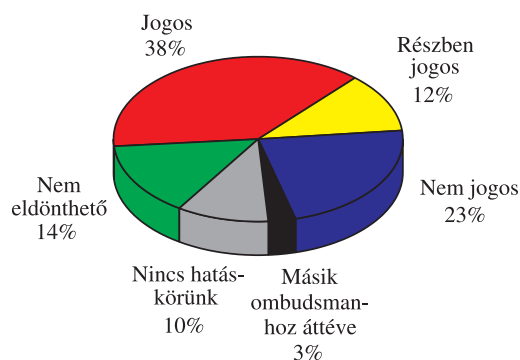
Információs ágak aránya a panaszügyekben a 2003. év panaszügyeiben (%)

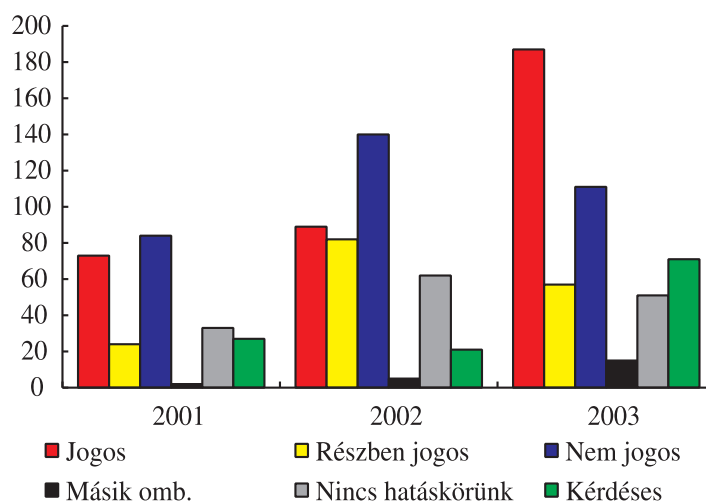
A panaszok jogossága

A 2004. február 15-ig lezárt panaszügyek felében – 244 esetben – megállapítottuk, hogy jogos vagy részben jogos volt a panaszos észrevétele. Az előző évet tekintve arányaiban jelentősen átalakult, 22-ről 38 százalékra emelkedett a jogos, 21-ről 12 százalékra csökkent a részben jogosnak ítélt beadványok aránya. A jogsértést nem tartalmazó indítványok száma viszont jelentősen, 35 százalékról 23 százalékra csökkent, számuk 111 volt. A nem eldönthető panaszok aránya 10 százalékkal több, 71 ilyen panaszügy volt. Másik ombudsmanhoz 15 ügyet tettünk át részben vagy teljes egészében.

A panaszok jogossága a 2003. év panaszügyeiben (%)

A Panaszok jogossága Panaszügyek 2001–2003

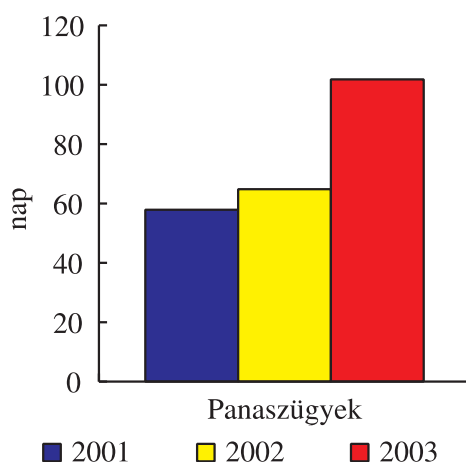

Átlagos ügyintézési idő

A három éves idősor adatainak összehasonlítása után látható, hogy a panaszügyek átlagos ügyintézési ideje 65 napról 102 napra emelkedett. Az extrém módon megnövekedett panaszáradatot, ügyszámot 2003-ban a szinte ugyanakkora létszámú, de szerencsére magas kvalitású és a jó-kora többletterhelést is kiálló személyi állománnyal sikerült mederben

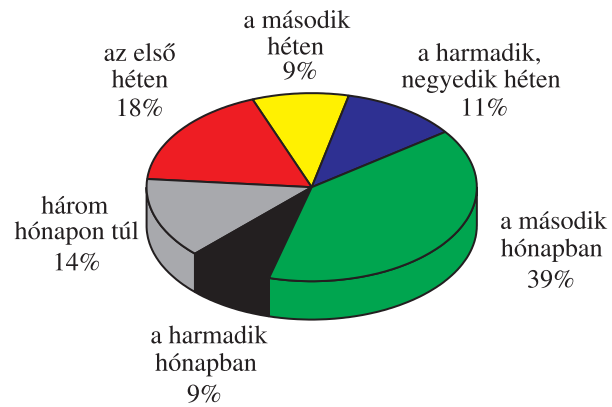
tartani. A tavalyi évről áthúzódó összetettebb ügyek, valamint az év elejétől folyamatosan emelkedő ügyszám (panaszok, más beadványok, jogszabály-véleményezések) száma miatt az egy időben folyamatban levő ügyek állománya az év második felétől ismét emelkedni kezdett. Az ügyek torlódása – mivel a növekvő számú ügylezárásokkal egyidejűleg még több ügy érkezett, érkezik – természetes, de csak átmenetileg elfogadható módon eredményezte az átlagos ügyintézési idő közel kétszeres meghosszabbodását (48 napról 83 napra).

Átlagos ügyintézési idő
Panaszügyek 2001–2003

Az ügyintézés időtartama a 2003-as évben az alábbiak szerint alakult. A „*hány ügyre válaszoltunk érdemben, az első hónapban?*” kérdésre az a válasz adható, hogy: 626-ra, ez a szám az ügyek közel 40 százalékára, amely a tavalyi évhez képest arányában kevesebb, számszerűen viszont (39-cel) több. Az ügytorlódás valódi jelei a második és a harmadik hónapban adott érdemi válaszok számában mutatkoznak meg (643, illetve 128). Három hónapon túl 212 esetben válaszoltunk (13 százalék), ez az arány 2002-ben még 17 százalék volt, itt a javulás látszólagos, számszerűségében a 2003-as adat 212 ügy, 52-vel több, mint a 2002-es.

Az ügyintézés időtartama a 2003-as évben
(„Hány ügyre válaszoltunk érdemben”)%

II. A VIZSGÁLATOK

A. Személyes adatok

A személyes adatok védelméhez való jog őreként az adatvédelmi biztosnak számos új kihívással kellett szembenéznie az elmúlt évben. Előre sejthető volt az, hogy ez az év az Európai Unióhoz való csatlakozásra történő felkészülés jegyében fog telni, és tudni lehetett azt is, hogy ennek érdekében módosul a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény. Erre sor került, és az adatvédelmi biztosnak – és munkatársainak – mintegy fél éve volt arra, hogy felkészüljön a szinte teljesen megújuló törvény gyakorlati alkalmazására.

Senki sem sejtette azonban azt, hogy 2003-ban mind az állampolgárok, mind az állam olyan mennyiségű munkával fogja „*ellátni*” a biztost, melyhez hasonlóra nem volt példa a korábbi években. Az állam részéről leginkább az új nyilvántartási rendszerek létrehozására irányuló törekvések, illetve a tömeges adatkezelést eredményező intézkedések tették szükségessé a biztos fellépését: az úgynevezett adatmentési ügy, a pénzügyminiszter számlaadási kötelezettséget előíró rendelete vagy az Egységes Munkaügyi Nyilvántartás – melyekről a következőkben részletesen szó lesz – állampolgárok millióit érintették. A biztos ténykedése ezekben az esetekben eredményesnek bizonyult.

Kiemelkedő volt az állampolgárok beadványainak száma is, különösen annak ismeretében, hogy – bár voltak olyan esetek, melyeket több állampolgár panaszolt – hiányoztak a 2002-es évben előforduló „*tömeges*” panaszok (ilyenek voltak 2002-ben a választási adatkezeléseket sérelmező beadványok), és számottevően csökkent azon tipikus ügyeknek a száma is, melyek elintézése – kis túlzással – elintézhető volt egy korábbi állásfoglalás átcímzésével. A beadványok számának ily mértékű növekedése azt mutatja, hogy az állampolgárok egyre inkább tisztában vannak azzal, hogy megilleti őket a személyes adatok védelméhez való jog, és azt is tudják, hogy sérelmükkal hova fordulhatnak. Ez a folyamat örömteli, még akkor is, ha az Adatvédelmi Biztos Irodájának munkatársai nehezen birkóztak meg a kimagasló ügyszámmal.

A nehézségek ellenére azonban az ügyintézés folyamatos volt, és a polgárok megkapták – vagy meg fogják kapni – a várt segítséget, akár állásfoglalás, akár a biztosi intézkedés formájában. Ezt mutatja be az

alábbi fejezet – mely igaz, hogy terjedelmesebb, mint az elmúlt évek hasonló fejezetei, de pontosan tükrözi azt, hogy a személyes adatok védelméhez való jog még most, közel tizenkét évvel az adatvédelmi törvény elfogadása után, uniós csatlakozásunk küszöbén is számos veszélynek van kitéve.

Mielőtt sor kerülne a 2003. évi tevékenység ismertetésére, érdemes röviden szólni annak a vizsgálatnak az utóéletéről, amely 2002-ben talán leginkább foglalkoztatta a közvéleményt. Mint ismeretes, a biztos 2002 augusztusában ajánlást adott ki a 41/2002. (VII. 12.) OGY határozattal létrehozott, a rendszerváltás után kormányzati politikai szerepet betöltő személyek állambiztonsági múltját feltárni szándékozó vizsgálóbizottság adatkezeléséről. Az ajánlás nem az első volt ebben a kérdésben, az országgyűlési vizsgálóbizottságok adatkezelése szinte a kezdetektől gondot okozott az adatvédelmi biztosnak – elég itt utalni az úgynevezett „olajügyeket” vizsgáló bizottság működésével kapcsolatban felmerült aggályokra (*Az adatvédelmi biztos beszámolója 2000.*, 251-252. oldal).

A kérdésben az Alkotmánybíróság az adatvédelmi biztos álláspontját erősítette meg az 50/2003. (XI. 15.) AB határozatával, melyben megállapította: „az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azzal, hogy nem szabályozta törvényben az Alkotmány 21. § (2) és (3) bekezdésének megfelelően az Országgyűlés állandó és ideiglenes bizottságai vizsgálati tevékenységének rendjét, és nem teremtette meg az országgyűlési bizottsági vizsgálatok hatékonyságának törvényi feltételeit. Mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség áll fenn továbbá azért is, mert az Országgyűlés nem biztosította törvényben, hogy az országgyűlési bizottsági vizsgálatok során az [...] az Alkotmány 54. § (1) bekezdésének és 59. § (1) bekezdésének megfelelő védelemben részesüljenek a személyiséget és a magánszférát védő jogok [...]”.

Az Alkotmánybíróság felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2004. március 31-ig tegyen eleget.

Nagy állami (önkormányzati) adatkezelések

Az adatvédelmi biztos 2003-ban is jelentős számban foglalkozott a nagy adatkezelő szervezetek tevékenységével összefüggő panaszbeadványokkal, konzultációs kérdésekkel, elképzelésekkel és tervekkel.

A polgárok személyes adatait nagy mennyiségben felvevő, tároló, feldolgozó állami vagy önkormányzati szervek nyilvántartási rendszereit érintő egyes beadványok vizsgálata mellett több esetben került sor e szervezetek – jelenlegi vagy bevezetni szándékozott – adatkezelését érintő konzultációra, helyszíni vizsgálatra, és az adatvédelmi biztos több – nagy nyilvántartást irányító, felügyelő – vezetővel folytatott közvetlen megbeszélést.

A nagy adatkezelő szervezetek többségének tevékenysége döntően a kezelt adatok (több százmilliós) mennyisége, az adatkezeléssel érintett polgárok százezres és milliós száma, egy-egy adatkezeléssel kapcsolatban esetlegesen táplált állampolgári ellenérzések, az adatvédelmi biztos eljárásának az átlagostól eltérő jellege, és nem utolsósorban az adatkezelésüket kifogásoló beadványok százas nagyságrendje miatt kiemelt figyelmet kapott.

A BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal (továbbiakban: Központi Hivatal), a rendőrség, a határőrség, egyes nemzetbiztonsági szolgálatok, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezetek, vagy az adóhatóságok által kezelt nyilvántartásokhoz, illetve az – egyes minisztériumok által tervezett – új adatkezelő rendszerekhez kapcsolódó ügyek, beadványok, kezdeményezések egy része szoros összefüggésben állt az információs társadalom létrehozását szolgáló, segítő jogszabályi előírásokkal, kormányzati elképzelésekkel és vállalkozói törekvésekkel. Az adatvédelmi biztos és munkatársai – szakmai konzultációkkal, konferenciákon, megbeszéléseken való részvétellel, elképzelések és jogszabálytervezetek véleményezésével – jelentős energiát fordítottak ezen új tendenciák követésére, és azoknak az adatvédelmi követelményekhez való igazítására.

2003-ban elkészült és a kormány elfogadta az információs társadalom alapjainak lerakását szolgáló Magyar Információs Társadalom Stratégiát (MITS). A megvalósítás menetében az adatvédelmi követelmények érvényesítését jól szolgálhatja, hogy a végrehajtást szervező Információs Társadalom Koordinációs Tárcaközi Bizottság (ITKTB) munkájába – tanácskozási joggal – bekapcsolódott az adatvédelmi biztos, míg az egyes részterületek megvalósulását figyelemmel kísérő albizottságokba a munkatársai kaptak meghívást.

Adatmentési, adatmásolási „ügy”

Az év elején a közvélemény érdeklődésének középpontjába került az a tény, hogy még 2002 közepén a pénzügyminiszter utasítására több – a miniszter irányítása, felügyelete alá tartozó – szervezet az általuk kezelt adatállományokról másolatot készített, és azokat elektronikus adathordozón megküldte a minisztériumnak, vagy – ahogyan az az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (továbbiakban: APEH) esetében történt – szervezeten belül elkülönített őrzésbe helyezte. Miután a szóban forgó esetek több millió állampolgár személyes adatainak kezelését érintették, és az ügyben beadvány is érkezett, az adatvédelmi biztos vizsgálatot indított annak megállapítására, hogy a Pénzügyminisztérium, illetve az érintett szervezetek eljárásuk során (az adatállományok másolásakor, a másolatok tárolásakor, továbbításakor) betartották-e az adatkezelésre vonatkozó törvényi előírásokat.

A vizsgálat azt állapította meg, hogy a pénzügyminiszter az APEH, az Államháztartási Hivatal, a Magyar Államkincstár, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (továbbiakban: PSZÁF), a Szerencsejáték Felügyelet, és a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága vezetőit szólította fel adatmentésre. A miniszteri felszólítást a PSZÁF nem, az APEH pedig a többi szervezettől eltérő módon teljesítette.

Az összegyűjtött adatok, tények értékelése, valamint a szóban forgó adatkezeléseket érintő törvényi előírások alapján az adatvédelmi biztos megállapította – és erről írásban tájékoztatta az érintett szervezetek vezetőit –, hogy jogellenesen továbbították az egy adott időpontban rögzített adatállományokat a Pénzügyminisztériumba, a minisztérium pedig jogellenesen tárolja ezeket az adatállományokat.

E megállapítást – egyebek mellett – arra alapozta a biztos, hogy a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban: Avtv.) alapján személyes adatok kezelésére (többek között tárolására, továbbítására) csak akkor van lehetőség, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény elrendeli. Jelen esetben ilyen adatkezelésre (például az adózáshoz vagy a vámügyekhez kapcsolódó személyes adatok pénzügyminisztériumi kezelésére, illetve ilyen adatok minisztériumba továbbítására és ottani tárolására) törvényi felhatalmazás nincs, és nyilvánvalóan az érintettek sem járultak hozzá, hogy a szóban forgó hivataloknál jogszerűen kezelt adataik a Pénzügyminisztériumba vagy máshová – a jogszerűnek tekinthető eljárástól eltérően tárolva – kerüljenek. Jogellenesnek kellett minősíteni a szóban forgó adatkezeléseket azért is, mert az Avtv. 28. §-át figyel-

men kívül hagyva a másolásra felszólított szervezetek (az adatkezelők) nem jelentették be az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett, hogy különféle személyes adatokat tartalmazó adatállományt – valamilyen (esetleg tárolási) célból, valamilyen jogalappal (a miniszter utasítására) – a Pénzügyminisztériumba továbbítottak. A nyilvántartásba vétel bejelentésének elmaradásával az adatkezelők tulajdonképpen sokmillió – személyes adatokat tartalmazó – adatállományokat rejtettek el az adatvédelmi biztos elől, és ezzel azokat kivonták az adatalanyok kontrollja alól is.

A vizsgálatról részletes tájékoztató készült, és az abban foglaltakat a március 26-án tartott sajtótájékoztatón ismertette az adatvédelmi biztos a nyilvánossággal. A közvélemény hivatalosan ekkor értesült arról, hogy a vizsgálat megállapításai nyomán a biztos felszólította a pénzügyminisztert és az érintett szervek vezetőit a jogellenesen másolt adatállományok megsemmisítésére. (A tájékoztató a Mellékletekben olvasható.)

Március közepén a pénzügyminiszter – az eljárásának jogszerűségét bizonygató levelében – arról értesítette a biztost, hogy *„kérésének megfelelően [a szóban forgó szervezetektől] a Kormány ülésén 2002. június 28-án elhangzottak alapján kért 2002. május 27-i adatmentés másolati példányait az intézményeknek megküldtük, azzal a meghagyással, hogy azokat semmisítsék meg”*. A pénzügyminiszter döntése alapján az érintett szervezetek a másolt adatállományokat március 20. és 25. között megsemmisítették, és erről értesítették az adatvédelmi biztost és a nyilvánosságot.

A pénzügyminiszter levelében úgy ítélte meg, hogy *„az általa elrendelt adatmentés nem sértette meg a hatályos jogszabályokat, az adatokat szolgáltató intézmények vezetői helyesen jártak el”*, ezért az adatvédelmi biztos *„által kért fegyelmi eljárásokra nincs szükség”*. Azt is jelezte, hogy *„a közeljövőben törvénymódosítást kezdeményezek annak érdekében, hogy a kiemelten fontos állami intézményekben az általam kezdeményeztetthez hasonló adatmentések a kormányváltás időszakában kötelezőek legyenek, [továbbá] a mentéseket a jövőben a mindenkori adatvédelmi biztos hivatalában őrizték”*.

Ezzel az elképzeléssel kapcsolatban küldött válaszában – jogi érvek sorával alátámasztottan – leszögezte az adatvédelmi biztos: nem tudja támogatni a jelzett törvénymódosítást, miután személyes adatok kötelező kezelését (másolását, továbbítását, tárolását, stb.) még törvénnyel is csak kivételes esetekben lehet elrendelni. A biztos tájékoztatta a minisztert, hogy adatvédelmi szempontból súlyosan aggályosnak tartana egy ilyen jogszabály-módosítást.

Levelében a biztos azt is kifejtette, hogy – ellentétben a pénzügyminiszter véleményével – sem a miniszteri felügyeleti jogkör, sem a miniszter által végzendő ellenőrzési feladatok, sem a titokbirtokosi szerepkör nem jogosítja fel a minisztereket arra, hogy polgárok millióinak személyes adataival rendelkezzenek. Az alábbiakban ismertetett érvrendszerrel próbálta bizonyítani, hogy személyes adatok kötelező kezelésére (például adatmentésre, adattárolásra) csak igen korlátozottan van lehetőség:

„Az Alkotmánybíróság következetesen, legutóbb a 35/2002. (VII. 19.) AB határozatban fejtette ki, hogy az Alkotmány 59. §-ában biztosított személyes adatok védelméhez való jogot információs önrendelkezési jogként kell értelmezni, ami azt jelenti, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. Kivételesen törvény elrendelheti a személyes adat kötelező kiszolgáltatását és előírhatja a felhasználás módját is. Az ilyen törvény azonban korlátozza az információs önrendelkezés alapvető jogát, ezért csak akkor alkotmányos, ha megfelel az Alkotmány 8. §-ában megkövetelt feltételeknek: az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat csak törvény állapíthatja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban törvény sem korlátozhatja.

Mivel az állami intézmények által kezelt adatállományok eredeti – az ágazati törvényekben meghatározott – céltól eltérő kezelése, az adatok másolása, továbbítása, szervezeten kívüli tárolása a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jog gyakorlásának korlátozását jelenti, annak meg kell felelnie az alapjogi korlátozás mindenkor alkotmányos feltételeinek.

Jelen esetben arra kell figyelemmel lenni, hogy valamely alapjog alkotmányosan megengedhető korlátozásánál az Alkotmánybíróság állandó kritériuma, hogy a korlátozásnak kényszerítő okból és arányosan kell történnie. Az arányosság követelménye, pedig magában foglalja a legkevésbé korlátozó és az alkalmas eszköz használatát. [20/1990. (X. 4.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróság már több határozatában rámutatott arra, hogy ha a korlátozás kényszerítő ok nélkül történik, vagy egyébként az nem áll összhangban az elérni kívánt céllal, azaz nem elkerülhetetlen, akkor az alapjog lényeges tartalmát érintő sérelem megállapítható. [21/1993. (IV. 2.) AB határozat]

Ez azt jelenti tehát, hogy egy alapvető jog korlátozásának alkotmányosságához nem elég, hogy egy másik alapvető jog és szabadság érvényesítése és védelme érdekében történik. Az Alkotmánybíróság azt is leszögezte, hogy »az állam csak akkor nyúlhat az alapvető jog korlátozásának végső eszközéhez, ha a másik jog védelme vagy érvénye-

sülése semmilyen más módon nem érhető el, és a korlátozás csak olyan mértékű lehet, amennyi ehhez feltétlenül szükséges». [2/1990. (II. 18.) AB határozat]

Arra is rá kell mutatnom, hogy az Alkotmánybíróság több határozata szerint az Alkotmányból a személyes adatok felhasználását illetően – az alapjogi védelem szempontjait érvényesítve – a célhoz kötöttség elve, és az osztott információs rendszerek alkotmányos követelménye határozható meg. Álláspontom szerint aligha lenne alkotmányosan elfogadható egy olyan központosított nyilvántartás (adattárolás), amely a legfontosabb állami nyilvántartásokban található személyes adatok millióit – alapjogi korlátozást meg nem alapozó célból – tárolná.

Mindezek alapján tehát adatvédelmi szempontból súlyosan aggályosnak tartanék egy olyan jogszabály-módosítást, amely a nagy állami adatállományok kötelező lemásolását és őrzését – az Ön által jelzett célból – tenné lehetővé. Az adatvédelmi biztos bevonása ebbe a feladatba, pedig csak a törvényben meghatározott szerepe átértékelésével lenne lehetséges. Egy ilyen törvényjavaslat álláspontom szerint nem állná ki az Alkotmánybíróság előzetes normakontrollját.

Levelében – sőt egyes politikusok korábbi sajtónyilatkozataiban is – előfordult az az érvelés, hogy a pénzügyminiszter nem adott olyan utasítást, »amelynek következtében sérelem érte volna a személyes adatokat«, illetve egy ilyen pillanatfelvétel elkészítése (az adatmentés) »nem járt együtt a személyes adatok sérelmével«. Le kell szögezmem, hogy minden olyan adatkezelés, amelyhez nem járultak hozzá az érintettek, vagy amelyet nem törvény rendelt el, jogellenes. Tehát a szóban forgó adatkezelések annak ellenére is jogellenesek, hogy a Pénzügyminisztériumban tárolt adatokhoz »csak adatot szolgáltató intézmények informatikai rendszerében, [...] lehet hozzáférni, [...]«.

Április végén érkezett a pénzügyminisztertől egy levél, amelyben – fenntartva korábbi véleményét, miszerint az adatállományok másolása jogszerű volt – jelezte: »tekintettel arra, hogy az érintett adatállományokat időközben az illetékes szervek megsemmisítették, az ügyet a magam részéről lezártnak tekintem».

Az »adatmentési ügy« létezését, annak jogi természetét az Országgyűlés közvetlenül, bizottsági meghallgatásokon keresztül is figyelemmel kísérte. Február 19-én az Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság ülésén az adatvédelmi biztos kifejtette előzetes álláspontját, majd március 7-én levélben ismertette a bizottság elnökével a vizsgálat legfontosabb megállapításait.

Március végén az Országgyűlés létrehozta »A kormányzati szerveknél, illetve a kormány felügyelete alá tartozó szerveknél, különös tekintettel az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalnál elrendelt adatszolgáltatás-

sal, esetleges jogosulatlan adatkezeléssel, adatátadással, illetve az APEH informatikai rendszerének megismerésével, valamint az APEH által különböző adóalanyok felé történő információkéréssel összefüggő tevékenységek körülményeit vizsgáló bizottság"-ot. A bizottság elnökének kérésére május közepén az adatvédelmi biztos megküldte a vizsgálata során keletkezett dokumentumok másolatát (64 oldalt), majd december 12-én a vizsgálóbizottság előtt szóban is megerősítette: jogellenes adatkezelés történt az adatállományok másolása, továbbítása, tárolása során. (127/K/2003.)

Új nyilvántartási rendszerek létrehozására irányuló törekvések

A 2003-as esztendőben több olyan elképzelés, jogszabálytervezet született, amelyek legfontosabb közös jellemzője a polgárok milliói személyes és különleges adatainak új nyilvántartási rendszerbe szervezése, vagy a meglévő nyilvántartások – valamiféle új, vagy újnak feltüntetett cél érdekében történő – összekapcsolása. E tervek közül egyik vagy másik már nem volt ismeretlen, hiszen azokhoz hasonló elképzelések néhány évvel korábban már megszülettek, de azokat – adatvédelmi aggályok miatt – elutasította a korábbi adatvédelmi biztos. Miután egyrészt az adatvédelemmel összefüggő jogi szabályozás a megelőző négy évben nem változott, másrészt az „új” elképzelésekben újdonságként legfeljebb az előterjesztő szervezet volt más, mint korábban, az adatvédelmi biztos ezeket az elképzeléseket általában erős kritikával illette.

Az adatvédelmi biztosnak az új nyilvántartási rendszerekre (sőt szervezetekre) vonatkozó – néhány esetben valóságos problémák megoldását, más esetben elsősorban a szervezetek közötti feladatmegosztás átrendezésének kikényszerítését szolgáló – elképzelések kritizálásakor, elutasításakor az Avtv.-re történő hivatkozás mellett az Alkotmánybíróság idevonatkozó álláspontját is fel kellett idéznie. Az új elképzelések megfogalmazóinak egy része ugyanis sajnálatosan téves elképzeléssel rendelkezett az adatvédelem törvényi előírásairól. Például úgy vélekedtek, hogy egy-egy – véleményük szerint – nem megfelelően működő rendszert, esetleg szervezetet új nyilvántartás(ok) létrehozásával kell megjavítani; vagy azt gondolták, hogy az érintettek hozzájárulására építve az állam létrehozhat olyan rendszert, amely különféle adatállományok összekapcsolását jelentené; sőt több esetben lehetett tetten érni azt az érvrendszert is, amely a technológiai fejlődésre hivatkozással próbálta indokolni az adott elképzelés létjogosultságát. Arra is volt pél-

da, hogy az új rendszer létrehozására vonatkozó koncepció felvázolása-kor nem említették, hogy az új nyilvántartás segítségével megvalósítandó célokat más szervezetek, illetve más nyilvántartások már szolgálják.

Az adatvédelmi biztos határozott fellépése nyomán az új nyilvántartási rendszerekre vonatkozó elképzelések módosultak, vagy „*elhaltak*”. Egyes minisztériumok az adatvédelmi aggályok feloldására konzultációt kezdeményeztek, és ezzel lehetővé vált vagy válhatott, hogy az elképzelésüket (vagy annak egyes részeit) az adatvédelmi követelményekhez igazíthassák. Az adatvédelmi biztossal és munkatársaival folytatott hosszabb szakmai egyeztetés után így születhetett meg az Egységes Munkaügyi Nyilvántartásról szóló törvény, vagy kezdődhetett meg az eTár/eSznó programra vonatkozó elképzelés megvalósítása. (115/J/2003; 1403/H/2003)

A jelenlegi három azonosító kártya adatait tartalmazó új azonosító kártya bevezetésére vagy a foglalkoztatók és járulékfizetők információs rendszerének kialakítására vonatkozó elképzelésektől az adatvédelmi biztos szakmai érvekkel alátámasztott kifogásai miatt az előterjesztők – valószínűleg csak átmenetileg – elálltak. (472/H/2003; 1286/J/2003)

A számlaadási kötelezettséget előíró miniszteri rendeletről

Állampolgárok millióit érintő adatkezelést eredményezhetett volna a pénzügyminiszter 2/2003. (I. 30.) PM rendelete, amely a számla, egyszerűsített számla és nyugta adóigazgatási azonosításáról, valamint a nyugta adását biztosító pénztárgép és taxaméter alkalmazásáról szóló 24/1995. (XI. 22.) PM rendelet 7/A. §-át módosította. A módosítás értelmében „*kis- és nagykereskedelmi értékesítés esetén készpénzzel vagy készpénz-helyettesítő eszközzel történő fizetés mellett, az eladó köteles a vevő szándékától függetlenül [...] számlát, egyszerűsített számlát, számlát helyettesítő okmányt kiállítani, ha az értékesítés bármely termékfajtából eléri vagy meghaladja*” a rendeletben meghatározott mértéket, vagy az 50 000 forintot. A számla (egyszerűsített számla, számlát helyettesítő okirat) tartalmazza a vevő személyes adatait, vagyis az értékesítést végző számára a rendelet személyes adatok kezelését írta elő.

Tekintettel a tömeges – és az érintettek számára követhetetlen – adatkezelés lehetőségére az adatvédelmi biztos megfogalmazta aggályait a pénzügyminiszternek. Ezek közül a legfontosabb az volt, hogy a rendelet nagymértékben korlátozza a személyes adatok védelméhez való jogot (melynek korlátozásáról, illetve ennek Alkotmánybíróság által meghatározott feltételeiről az előző fejezetekben részletesen szó volt).

A biztos kifogásolta azt is, hogy az adatkezelést rendelet írja elő, úgy, hogy az adatkezelést nem alapozza meg alkotmányosan indokolható cél. A biztos aggályaival a miniszter nem értett egyet.

A sikertelen egyeztetést követően a biztos az Alkotmánybírósághoz fordult, és az alábbi okokból kérte a rendelet számlaadási kötelezettséget előíró bekezdésének hatályon kívül helyezését:

- A rendeletben a pénzügyminiszter túlterjeszkedett az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvényben kapott felhatalmazáson;
- A rendeletben előírt adatkezelés indokolatlanul és a céllal arányban nem álló mértékben sérti a személyes adatok védelméhez való jogot, vagyis alkotmányellenes;
- Alkotmányellenes a rendelet azért is mert a jog korlátozására – még szükséges és arányos mértékben is – csak törvényben kerülhet sor.

Az Alkotmánybíróság a biztos indítványát megalapozottnak találta, és a rendelet kifogásolt bekezdését megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság gyors döntésének köszönhetően az adatkezelést előíró rendelkezés mindössze két és fél hónapig volt hatályban.

A Belügyminisztérium központi adatkezelő rendszere

A Belügyminisztérium által irányított nagy adatkezelő rendszer, a Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal (továbbiakban: Hivatal) tevékenységét 2003-ban is több beadvány érintette. Hasonlóan a korábbi évekhez a panaszosok többsége a név- és lakcímadatokkal való kereskedés, adataik direkt marketing célra történő felhasználását kifogásolta, vagy az ilyen jellegű adattovábbítások elkerülésének lehetősége után érdeklődött. Ezekről az ügyekről az *„Áruküldők, direkt marketing cégek”* című fejezetben írunk. Az adatvédelmi biztos a Hivatalhoz irányította azokat a panaszosokat, akik hozzátartozóik felkutatásához kérték a segítségét. (207/A/2003, 841/A/2003)

Egy panaszos arról tájékoztatta a biztost, hogy gyanúja szerint az ingatlanába tudta és beleegyezése nélkül bejelentkezett egy személy, minden valószínűség szerint hamis tulajdonosi aláírással. Ezt ellenőrizendő kérte a Hivatalt, hogy tegyék lehetővé a bejelentőlap megtekintését, de ezt a kérését a Hivatal a bejelentkező személyiségi jogaira hivatkozással elutasította. Az Avtv. és a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény előírásaira figyelemmel az adatvédelmi biztos megállapította, hogy *„jogos a panaszos azon kérése, hogy a neki tulajdonított, a tulajdonában álló ingatlanába való bejelentkezéshez hozzájáruló aláírását lát-*

hassa, és ez alapján megállapíthassa annak valóságát". Felkérte a Hivatal vezetőjét, hogy – a más személyekre vonatkozó adatok kitakarásával – tegye lehetővé a bejelentőlap megismerhetőségét. (1181/A/2003)

Három éve foglalkozik folyamatosan az adatvédelmi biztos az önkormányzati parkolási társaságok és a Hivatal közötti adattovábbítások jogszerűségének kérdésével. A biztos véleménye mindvégig az volt, hogy a parkolási díjak és pótdíjak behajtása iránti igény jogos, azok behajtásán azonban adatvédelmi szempontból kifogásolható módon – például a Hivataltól többlépcsős adatkérés útján beszerzett adatok felhasználásával – kísérlik meg az önkormányzatok, illetve a parkolási cégek. Egy ügyben azonban a bíróság első és másodfokon is a biztos álláspontjával ellentétes ítéleteket hozott.

2003 közepén a Legfelsőbb Bíróság – felülvizsgálati eljárás keretében – kimondta a többlépcsős adatkérés jogszerűtlen voltát. Az indoklás szerint ha „*a célzott személyes adat továbbítását törvény olyan feltételtől teszi függővé, amelynek teljesítésére a kérelmezőnek csak az adatkezelő előzetes adatszolgáltatása által van lehetősége, a feltételként meghatározott adatokat is csak törvényi felhatalmazás alapján lehet a kérelmezőnek kiszolgáltatni.*”

A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény 2003. április 19-én hatályba lépett módosítása lehetővé tette, hogy a tartozások behajtásához szükséges adatokat jogszerűen adhassa ki a Hivatal. A jogi helyzet rendeződését követően érkezett beadványok alapján az adatvédelmi biztosnak állást kellett foglalnia abban a kérdésben, hogy vajon a fenti időpontot megelőzően keletkezett tartozások érvényesítése érdekében a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok kaphatnak-e személyes adatokat a Hivataltól. A biztos – a Mellékletben részletesen ismertetett – állásfoglalása a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok által korábban jogellenesen megszerzett személyes adatok kérdésével is foglalkozik. Az adatvédelmi biztos leszögezte: annak ellenére, hogy a törvény módosítását követően a társaságok jogszerűen szerezhetik meg az adatokat – akár a múltban keletkezett tartozások érvényesítése érdekében – a korábban jogellenesen megszerzett adatok kezelése nem vált jogszerűvé. (1090/K/2003)

Rendőrség

A megfigyelők megfigyelése

2002 végén – egy beadvány nyomán – a Budapesti Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: BRFK) VIII. kerületi Rendőrkapitánysága térfigyelő központjában üzemeltetett belső kamerák ügyében az adatvédelmi biztos jogellenes adatkezelést állapított meg, mivel a kamerák felvételeinek kezeléséhez (gyűjtéséhez, tárolásához, hasznosításához) a megfigyelőközpontban dolgozó rendőrök nem járultak hozzá, és ilyen adatkezelésre törvény sem hatalmazza fel a rendőrséget. Felszólította ezért a kapitányság vezetőjét, hogy egyrészt szüntesse meg az érintettek személyes adatainak kezelését, másrészt gondoskodjon az ilyen úton keletkezett korábbi nyilvántartások megsemmisítéséről.

A rendőrkapitány a felszólításnak nem tett eleget: a belső kamera működését nem szüntette meg, és nem semmisítette meg a korábbi felvételeket, hanem arról tájékoztatta a biztost, hogy bevezetett egy – adatkezeléshez való hozzájárulásról szóló – nyilatkozatot, amelyet a térfigyelő központban dolgozó rendőröknek alá kell írniuk. „A nyilatkozat megtételének hiányában nem kerül sor megbízási szerződés kötésére” – jelezte a rendőrkapitány. Levelében arról is beszámolt, hogy a kapitányság bejáratánál figyelemfelhívó tábla kerül elhelyezésre, amelyen feltűntetik, hogy az épületben – ezen belül a térfigyelő központban –, továbbá az épület parkolójában biztonsági kamerák működnek, amelyek képét folyamatosan rögzítik.

A kamerák leszerelésére végül is – az adatvédelmi biztos Budapest rendőrfőkapitányának küldött három (!) levele és a helyszínen való személyes megjelenése után – február végén került sor.

Az ügy vizsgálatának, a jogellenes adatkezelés megszüntetésének menetében szembesült azzal a ténnyel az adatvédelmi biztos, hogy a belső kamera működtetésével kapcsolatban a biztosnak (panaszbeadvány formájában) információt szolgáltató rendőrt folyamatosan hátrány éri a kapitányságon. Mindezekre figyelemmel az adatvédelmi biztos levelekben hívta fel a főkapitány figyelmét arra, hogy az adatvédelmi biztoshoz történt bejelentés miatt senkit sem érhet hátrány („a bejelentőt a közérdekű bejelentővel azonos védelem illeti meg” az adatvédelmi törvény szerint), és határozottan arra kérte, hogy az ügygel kapcsolatban meghozott hátrányos személyzeti intézkedéseket vonják vissza. (Az „üldöztetés” fontosabb állomásairól, és az adatvédelmi biztos lépéseiről részletesebben a főkapitánynak küldött egyik levélből lehet tájékozódni a Melléletekben.)

E levél nyomán – az ügy végleges rendezésének szándékával – a főkapitány találkozót kezdeményezett. A megbeszélésen az adatvédelmi biztos jelezte: számára elfogadható megoldás az lehet, amely biztosítja a rendőr valamiféle „rehabilitálását”, azt, hogy (függetlenül a folyamatban lévő egyéb ügyeitől) a biztoshoz történt fordulása (azaz közérdekű bejelentése) miatt elszenvedett joghátrányok bizonyos reparálására, korrigálására kerüljön sor. A főkapitány is fontosnak tartotta, hogy a jövőben a főtörzsőrmester nyugodt körülmények között végezhesse munkáját; ennek módja lehet áthelyezése olyan kapitányságra, ahol – ha kell, a főkapitányság vezetőjének személyes közbenjárására – szívesen fogadják, és esetleg lehetőséget kapna kiegészítő jövedelem szerzésére is. (A főkapitány ígéretét betartva gondoskodott arról, hogy a rendőr főtörzsőrmester új szolgálati helyre került áthelyezésre.)

Sajnálatos, de az „ügy” ezzel nem került nyugvópontra. A VIII. kerületi Rendőrkapitányság vezetőjének kezdeményezésére a BRFK új vezetője fegyelmi eljárás lefolytatása nélkül szeptember közepén „figyelmeztetés” fegyelmi büntetésben részesítette a főtörzsőrmestert, mert az év elején a térfigyelő központban – a vonatkozó ORFK intézkedés előírásait megsértve – négy fényképet kinyomtatott. Az adatvédelmi biztos hivatalának – azonnali telefonos – fellépése nyomán a fegyelmit „visszavonták”. (838/A/2002)

A 2003. évi vizsgálatok

2003-ban a rendőrség adatkezelésével összefüggő ügyek száma is jelentősen emelkedett; néhány – rendőrségi vezetőtől vagy nemzetközi szervezettől érkezett – konzultációs kérdésen kívül 25 beadványban kifogásoltak egyes adatkezeléseket, vagy kértek véleményt rendőrségi eljárásokkal összefüggésben. A megvizsgált panaszok jelentős részében az adatvédelmi biztos azt állapította meg, hogy az eljáró rendőri szervek a vonatkozó törvényi előírások szerint gyűjtötték, tárolták, továbbították vagy hozták nyilvánosságra a szóban forgó személyes vagy különleges adatokat.

A jogszerűnek tekinthető adatkezelések között voltak olyanok, amelyek érthető okokból váltottak ki ellenérzéseket az érintettekben. Példaként említhető a Paksi Atomerőmű állítólagos felrobbanásával kapcsolatos SMS-ek ügyében indított nyomozáshoz kötődő rendőrségi adatkezelést kifogásoló beadvány. (769/A/2003)

Hasonlóan a korábbi évekhez, 2003-ban is érkeztek olyan, az igazoltatási gyakorlatot kifogásoló panaszok, amelyek arról szóltak, hogy az

intézkedő rendőrök – saját elmondásuk szerint – az igazoltatás során a személyes adatokat azért írták fel, mert az adatokat tartalmazó igazoltató lapokkal „számolnak el” a végzett munka mennyiségéről. Az illetékes rendőri vezetők ezt a gyakorlatot helytelenítették, és elrendelték, hogy az igazoltatás során a vonatkozó előírások alapján járjanak el a rendőrök, és az adatok rögzítésére csak a Szolgálati Szabályzatban meghatározott esetekben, például további intézkedés megtétele érdekében kerüljön sor. (829/A/2003, 1445/A/2003)

Az adatvédelmi biztos állásfoglalását kérték abban a kérdésben, hogy jogszerűnek tekinthető-e az, ha az igazoltatást végző rendőr rádiókészüléken, nyilvános csatornán keresztül (azaz lehallgathatóan) forgalmazza az eljárás alá vontak személyes adatait. Arra is utalt az egyik beadványozó, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő jog akkor is sérülhet, ha például egy forgalmas bevásárló utcában járőröző rendőr rádióján hallható egy másik intézkedő rendőr és az ügyelet közötti forgalmazás. Válaszlevelében a biztos említette az adott kérdéskörhöz tartozó, adatvédelmet érintő harmadik ügýtípust is, azt, amikor az igazoltató rendőr úgy priorál rádión keresztül a zsúfolt nyilvános helyen (például piacon, pályaudvaron), hogy az intézkedés alá vont személy személyi azonosítóját és a nevét a közelben állók hallhatják.

A biztos levélben arra kérte az országos rendőrfőkapitányt, hogy saját hatáskörében tegye meg, illetve a belügyminiszternél kezdeményezze azokat az intézkedéseket, amelyek nyomán az igazoltatáshoz kapcsolódó adatkezelések – rövid időn belül – jogszerűvé válhatnak. E levélben arra is utalt, hogy:

„Miután a – polgárok tízezreivel naponta kapcsolatba kerülő – rendőri állomány korszerű, hordozható eszközökkel való ellátása igen lassan halad, a rendőri vezetésnek kell olyan átmeneti intézkedéseket hoznia, amelyek a további jogsértéseknek elejét veszik, vagy azokat jelentősen csökkentik. Gondolok például arra, hogy átmenetileg megtiltsák a rádión történő priorálást azokon a helyeken, ahol az intézkedés környékén mások is tartózkodnak, esetleg előírják, hogy ilyen helyeken csak megfelelő védelmet biztosító technika alkalmazása esetén lehet priorálni. Az is megoldás, ha a rendőr – kellő tisztelettel – megkéri az intézkedés alá vont személyt, hogy az igazoltatás idejére húzódjanak félre a tömegtől, vagy ha két rendőr igazoltat, akkor egyikük az igazolvánnyal elvonul olyan helyre rádiózni, ahol azt illetéktelenek nem hallják.” (313/A/2003, 524/K/2003)

Egy panaszos azt kifogásolta, hogy az Esztergomi Rendőrkapitányság egy állampolgári bejelentés alapján – miszerint nagyfokú látászavara van – kezdeményezte soron kívüli gépjárművezetői egészségi alkalmassági vizsgálat elvégzését. A jogi helyzet elemzése alapján az adatvédelmi biztos arra a következtetésre jutott, hogy sem törvényi, sem más jogszabályi felhatalmazás nincs arra, hogy a „rendőrség egy bejelentés alapján, büntető vagy szabálysértési eljárás hiányában az érintett fogyatékoságára vonatkozóan vizsgálódjon, és soron kívül orvosi vizsgálatot kezdeményezzen”. A kapitányságvezető – a biztos konkrét üggyel kapcsolatos ajánlását elfogadva – felvetette, hogy „egy olyan bejelentés, amely a közlekedés biztonságát érinti, beletartozik abba a körbe, melyet az 1977. évi I. tv. közérdekű bejelentésként aposztrofál”. Az adatvédelmi biztos korábbi álláspontját fenntartva, levélben fejtette ki véleményét az ilyen jellegű bejelentések intézésének jogszerűségével kapcsolatban. (E levél a Mellékletekben olvasható.) (39/A/2003)

Állampolgári beadvány a rendőrség egy kifogásolható, ám országosan követett gyakorlatára hívta fel a figyelmet. Az adatvédelmi biztos szerint a rendőrség a személykörözések során időnként jogellenesen hoz nyilvánosságra egyes személyes adatokat azzal, hogy a körözési felhívásban – a személyazonosító adatok és esetleg a képmás mellett – azt is szerepelteti, hogy nevezett személyek például tartás elmulasztása, azaz vétségi eljárás miatt állnak körözés alatt. A személy- és tárgykörözésről szóló 2001. évi XVIII. törvény szerint azonban a rendőrség csak „a büntett megnevezését” hozhatja nyilvánosságra. Az országos rendőrfőkapitány válaszlevelében jelezte: szükségesnek tartja, és ezért kezdeményezi a törvény módosítását, és a megfelelő joggyakorlat kialakítás érdekében módszertani útmutató kerül kiadásra. (6/A/2003)

Több rendőrségi nyomozó hatóság is megkereséssel fordult a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítványhoz (továbbiakban: MAZSÖK), amelyben azt kérték, hogy a MAZSÖK küldje meg néhány megnevezett személy kárpótlási kérelme mellett az adott településről benyújtott – a helyi cigány kisebbségi önkormányzat képviselői által hitelesített – valamennyi kárpótlási kérelmet. Más megkeresésben pedig azt kérték, hogy küldjék meg egy adott megyéből az összes kárpótlási kérelmet benyújtó személyek és az általuk tett nyilatkozatukat tanúsító személyek adatait, valamint az okiratok másolatait. Egy további megkeresés arra irányult, hogy a felsorolt személyekről közölje a közalapítvány: közülük kik és mikor nyújtottak be kárpótlási igényt, és közülük kik és milyen összegű kárpótlást kaptak (vagy fognak kapni). A MAZSÖK vezetői, mivel e kérések teljesítésével különleges adatokat

volnának kénytelenek a rendőrség felé továbbítani, az adatvédelmi biztostól kértek állásfoglalást.

Az adatvédelmi biztos első állásfoglalásában arról tájékoztatta a MAZSÖK-öt, hogy *„a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény szerint az etnikai hovatartozásra vonatkozó személyes adatok különleges adatoknak minősülnek, amelyek csak igen szigorú feltételek mellett kezelhetők. A rendőrségi megkeresésben említett kárpótlási kérelmek – miután arra utalnak, hogy a kérelmezők cigány származásúak – különleges adatokat tartalmaznak, így azokat (az érintettek írásbeli hozzájárulásán túl) csak egyértelmű törvényi felhatalmazás alapján lehet kezelni”*.

Azt is megállapította, hogy a szóban forgó adatkérést, azaz kárpótlási kérelmek továbbítását a közalapítványnak meg kell tagadnia, mivel a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Rtv.) 80. §-a szerint a *„rendőrségi adatot kezelő szerv – a büntetett előéletre vonatkozó, valamint a külön törvényben szabályozott államigazgatási feladatköréhez kapcsolódóan az ott meghatározott adatok kivételével – különleges adatot kizárólag a 84. § i)-n) pontjában felsorolt bűncselekmények elkövetésével gyanúsított személy esetében kezelhet”, továbbá a „különleges adat csak a konkrét cselekménnyel közvetlenül összefüggően kezelhető”*. Az Rtv. hivatkozott 84. § i)-n) pontjai közé egyrészt nem lehet besorolni a megkeresésekben jelzett bűncselekményt, másrészt a megkeresés nem olyan személyek különleges adataira vonatkozik, akik a törvény vonatkozó pontjaiban felsorolt bűncselekmény elkövetésével gyanúsíthatók.

Miután az adatvédelmi biztos – a MAZSÖK által továbbított – jogi álláspontját egyes nyomozó hatóságok vezetői nem osztották, és a közalapítványt *„további szükséges intézkedések”* megtételének kilátásba helyezésével próbálták jobb belátásra (pontosabban jogellenes adattovábbításra) rábírni, az alábbiakat tanácsolta a közalapítványnak:

„Természetesen, ha a nyomozó hatóság úgy gondolja, hogy az adatkezelő szervezet jogellenesen tagadta meg egy megkeresés teljesítését, akkor egyet megtehet: figyelemmel az esetleges jogi következményekre, más módszert választ a nyomozáshoz szükséges adatok megszerzésére. Az adatkezelő szervezet (jelen esetben a MAZSÖK) pedig – tudomásul véve a nyomozó hatóság jogértelmezését – eltűri a különleges adatok jogellenes módon történő megszerzését. Ebben az esetben ugyanis fel sem merülhet, hogy a közalapítvány jogellenesen továbbított etnikai hovatartozásra vonatkozó különleges adatokat.”

Ilyen előzmények után nyilvánvalóvá vált a biztos számára – és ezt jelezte az Országos Rendőr-főkapitányság illetékeseinek –, hogy a szóban forgó, akár több száz, bűncselekményre utaló esemény felderítése kapcsán, illetve azokkal összefüggésben a jogi bizonytalanság miatt könnyen jogellenes adatkezelésekre kerülhet sor, sőt akár visszaélés személyes adattal bűncselekmény minősített esete is megvalósulhat. A rendőrség főigazgatója rövid időn belül jelezte, hogy keresi azt a megoldást, amely hozzásegítheti a nyomozó hatóságokat az ügyek felderítéséhez szükséges információk megszerzéséhez úgy, hogy az eljárás minden tekintetben jogszerű legyen. Az adatvédelmi biztos a főigazgatói értesítésre így reagált:

„Értem és magánemberként akár el is fogadhatnám az Ön jogértelmezését, miszerint a felmerülő bűncselekményekben a »nyomozó hatóságoknak a bizonyítás során nem kell felhasználniuk az érintettek szennyező (különleges) adatait, így azok beszerzése is szükségtelen«. Jogászként és adatvédelmi biztosként azonban nem. A jogi helyzet ugyanis egészen más: a rendőrségi nyomozó hatóság (a rendőrségről szóló törvény speciális szabályai szerint) csak kivételes esetekben kezelheti (például gyűjtheti, tárolhatja) az etnikai hovatartozásra vonatkozó személyes adatokat. A Be. (büntetőeljárásról szóló törvény) megkeresésekre vonatkozó 71. §-a az általános szabályokat rögzíti, míg a speciális szabályokat (tehát a korlátokat) az Rtv. 80. §-a határozza meg.

Az adatvédelmi követelményeknek is megfelelően tehát úgy kell folytatni a büntetőeljárást, hogy – amennyiben a törvényi feltételek (például Rtv. 80. §-ának előírásai) azt nem teszik lehetővé – még véletlenül se kerüljenek a nyomozó hatósághoz a szóban forgó különleges adatok. Ennek megfelelően szerintem az is jogellenes, ha olyan jegyzőkönyvekhez jut hozzá a nyomozó hatóság, amelyekben egyesek arról nyilatkoznak, hogy őket roma származásuk miatt vitték kényszer-munkára.

Köszönettel fogadom, hogy Ön – a további félreértések elkerülése végett – úgy intézkedett, hogy az elkövetkező időkben a nyomozó hatóságok megkereséseiket egységesen a Be. 71. § vonatkozó rendelkezései szerint terjesszék elő az alapítványhoz, hangsúlyozva, hogy különleges adatok átadására a megkeresés nem vonatkozik, és a megkeresés céljával össze nem függő adatok törlésre kerülnek. [...]

Tájékoztatom, hogy figyelemmel levelének azon szándékára, hogy a további félreértések elkerülhetők legyenek, és attól a szándéktól vezérelve, hogy a szóban forgó ügyekből a közvélemény vagy egyes nemzetközi szervezetek téves következtetéseket ne vonjanak le, az elmúlt héten munkatársaim megbeszélést folytattak a MAZSÖK vezetőivel a rendőrségi megkeresések teljesíthetőségéről. Abban állapodtak meg,

hogy a – törvényi előírásoknak megfelelően előterjesztett – rendőrségi megkeresésekre:

– természetes személyazonosító- és lakcímadatokat listán vagy a különleges adatok letakarásával fénymásolaton átadnak, továbbítanak a nyomozó hatóságnak;

– jelzik a nyomozó hatóságnak, ha a kért adatok olyan okmányokon vannak, amelyek úgy tartalmazznak különleges adatokat, hogy azokat nem lehet kitakarni; ebben az esetben fel lehet ajánlani, hogy a MAZSÖK székhelyén gyűjtsenek adatokat a nyomozók;

– ha eredeti irat írásszakértői vizsgálatának szükségessége merülne fel, akkor – miután a különleges adatokat tartalmazó iratokat nem továbbíthatja a közalapítvány, javasolni kell a nyomozó hatóságnak, hogy a MAZSÖK székházába rendelje ki az írásszakértőt.”
(543/K/2003, 1162/K/2003, 1201/K/2003, 1202/K/2003)

Egy panaszos azt kifogásolta, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Osztálya gyanúsítottként idézte DNS nyilvántartáshoz történő mintavétel céljából, holott az ellene folytatott büntetőeljárás már jogerősen befejeződött. Az adatvédelmi biztos – a vonatkozó jogszabály alapján – azt válaszolta, hogy a Rendőrség idézésének a panaszos nem köteles eleget tenni, hiszen egyrészt nem „gyanúsított”, másrészt a nyomozás befejezése, illetve a jogerős ítélet után a rendőrségnek nincs joga a DNS minta pótlására. Természetesen célszerű telefonon vagy írásban értesíteni arról a rendőrséget, hogy az idézésnek ezen okok miatt nem tesz eleget. Az év utolsó napjaiban újabb hasonló panasz érkezett a biztoshoz.

Az ügy vizsgálata során kiderült, hogy a DNS minták pótlólagos levételét azért kezdte meg a rendőrség, mert a minták kezeléséhez szükséges technikai feltételek csak ez év tavaszán teremtek meg. A rendőrségtől kapott tájékoztatás szerint – a tevékenységük felett felügyeletet ellátó ügyészség egyetértésével, és figyelemmel a jogszabályi előírásokra – a rendőrség pótlólagosan akkor vesz le DNS mintákat, és azokat akkor továbbítja a központi nyilvántartáshoz, ha az adott személy(ek) ügyében még nem született jogerős ítélet.
(1538/A/2003, 1609/A/2003)

Határőrség

Egy ügyvéd – az állampolgári jogok országgyűlési biztosának küldött, de hatáskör hiánya miatt az adatvédelmi biztoshoz továbbított – beadványában azt kifogásolta, hogy ügyfelét a határátkelések alkalmazásával rendszeresen félreállítják, útlevét elveszik, körülbelül fél-egy óráig várakoztatják, majd hosszas telefonálások után léptetik csak át.

Ebből azt a következtetést vonta le, hogy ügyfelével szemben határfigyelőztetést rendeltek el, amelynek jogosságával kapcsolatban kétségek merültek fel.

Miután az ügygel kapcsolatban korábban előterjesztett panasz kapcsán a Határőrség Országos Parancsnoksága azt állapította meg, hogy az érintett személyt az útlevélezézők „jogszerűen és csak a szükséges ideig ellenőrizték”, az adatvédelmi biztos személyesen is ellenőrizte a Határőrség minden olyan nyilvántartását, ahol a szóban forgó személlyel kapcsolatos adatkezelés folyt, folyik vagy folyhat. A helyszíni vizsgálat eredményeként az adatvédelmi biztos megállapította, hogy „a Határőrség eljárása során adatvédelmi szempontból kifogásolható adatkezelés nem történt”. (493/A/2003)

Nemzetbiztonsági szolgálatok

Az Avtv., valamint a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. CXXV. törvény (továbbiakban: Nbtv.) előírásaira figyelemmel, az adatvédelmi biztos vizsgálatot folytatott a Nemzetbiztonsági Hivatalnál (továbbiakban: NBH) és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál (továbbiakban: NBSZ) a személyes adatok kezelése adatvédelmi, adatbiztonsági szabályozottságának megismerése, az adatkezelésre vonatkozó törvényi rendelkezések betartásának ellenőrzése, továbbá a közérdekű adatok kezelése gyakorlatának feltárása érdekében.

Az adatkezelések jogszerűségének ellenőrzése menetében néhány állampolgár – adatvédelmi biztoshoz eljuttatott, a nemzetbiztonsági szolgálatokat érintő – panaszának kivizsgálására is sor került. A vizsgálatot arra is felhasználta a biztos, hogy az államtitokról és a szolgálati titokról szóló törvény ez év közepén hatályba lépett módosulása utáni helyzetről a szolgálatoknál tapasztalatokat gyűjtsön, mivel több jelzés is érkezett hozzá a törvénymódosítás ellentmondásairól.

Az adatvédelmi biztos a vizsgálatok – összességében kedvező – tapasztalatait december elején ismertette a szolgálatok főigazgatóival, majd a vizsgálatokról szóló jelentések másolatát megküldte számukra. E vizsgálatokról, illetve azok eredményéről, főbb megállapításairól írásban tájékoztatta az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottságát is.

A vizsgálatok legfontosabb – nyilvánosságra is tartozó – tapasztalatai a következők voltak:

- A vizsgált szolgálatok a tevékenységüket meghatározó törvény és az annak végrehajtására kiadott nyílt és titkos kormányrendeletek, határozatok, illetve az ezekre épülő belső szabályzatok és utasítások

alapján végzik – a személyes és különleges adatok kezelésével járó – munkájukat.

- Az Nbtv.-re és az Avtv.-re, illetve a vonatkozó kormányzati jogi szabályozásokra épülő részletes belső szabályzatok, utasítások határozzák meg az adatgyűjtés, -tárolás, -továbbítás és -törlés valamennyi kérdését; ezek az előírások egyértelműen elrendezik az adatok kezelésével kapcsolatos vezetői és munkatársi jogosítványokat, kötelezettségeket is.
- Adatkezelési szempontból a szolgálatok egyértelműen nyomon követhető szervezeti rendben, a tevékenység jogszerűségét ellenőrizhető módon és a végrehajtást pontosan dokumentáltan oldják meg feladataikat.
- A szolgálatok feladatainak ellátását segítő nyilvántartások, információs rendszerek működése pontosan szabályozott; az adatok felvétele, felhasználása, továbbítása – visszakereshető módon – naplózott. Ezek alapján egyértelműen meg lehet állapítani, hogy a szolgálatok mikor, milyen ügyben, milyen feladat ellátása érdekében, milyen adatkezeléseket végeztek, például az is kideríthető, hogy milyen szervezet nyilvántartásából, mikor és milyen adatokat vettek át.
- Az adatkezeléssel járó tevékenység jogszerűségének ellenőrzését az illetékes vezetőknél túl a szolgálatoknál működő ellenőrzési szervek végzik.
- A vizsgálat során megismert számítógépes információs rendszerekben és papíralapú nyilvántartásokban (adattárakban) az adatkezelések nyomon követhetők. (Ezt egyébként mind a panaszosokra vonatkozó információk ellenőrzése, mind más – személyekre vonatkozó – adatok rendszerbe vitelével is ellenőrizték a vizsgálatot végzők.) Az informatikai rendszerek biztonságát (a fizikai védelem mellett) a személyhez kötött, több szintű hozzáférési jogosultságok és a jól felépített ellenőrzési rendszer biztosítja.

Az egyes szolgálatokra vonatkozó néhány konkrét tapasztalat:

- Az NBH tevékenysége átláthatóságát (azaz a közérdekű adatok megismerhetőségét) a hivatal – folyamatosan aktualizált – internetes honlapja, a rendszeresen megjelenő évkönyv, valamint az év elején tartott sajtótájékoztatók biztosítják.
- Az elmúlt évben is több állampolgár fordult adataik kezelésére, illetve közérdekű adatok megismerésére irányuló kéréssel az NBH-hoz. Ezekre a kérdésekre a hivatal általában a törvény előírásának megfelelően válaszolt.
- Megállapítottuk, hogy az adatvédelmi biztoshoz ez évben panasszal fordult személyek közül négynek az esetében jogellenes adatkezelést az NBH nem folytatott és nem folytat. (Ezt egyébként korábban – kérel-

műkre – már a hivatal is megállapította, és erről értesítette őket). Egy panaszossal kapcsolatban azt állapítottuk meg, hogy esetében a – vele szemben folytatott – titkos információgyűjtéshez a szükséges engedélyekkel rendelkezett a hivatal. (504/A/2003, 654/A/2003, 656/A/2003, 883/A/2003, 1173/A/2003)

- Egy közérdekű adat megismerésére irányuló – e-mail-en továbbított – kérelemre az érdemi választ az Nbtv. vonatkozó rendelkezésére hivatkozva az NBH megtagadta; ennek jogszerűsége alig vitatható. Ugyanakkor a kérelemhez kapcsolódó ügy intézésének jogszerűsége megkérdőjelezhető.
- Az NBSZ az arra feljogosított kilenc szervezet igényei alapján – a törvényi előírások, és a belső rendelkezések betartásával – biztosítja a titkos információgyűjtő tevékenységhez szükséges különleges technikai eszközöket, alkalmazza a megfelelő módszereket, továbbá gondoskodik a szükséges információk átadásáról.
- Egyértelmű szabályozás és következetes ellenőrzési gyakorlat segíti, hogy a nem megfelelően dokumentált, vagy hiányos adatokat tartalmazó, esetleg nem az arra illetékes személy által engedélyezett – titkos információgyűjtésre irányuló – kérelmeket az NBSZ ne teljesítse.
- Az adatbiztonsági követelményeknek a NBSZ messzemenően eleget tesz. A szolgálathoz való belépés, az épületekben való közlekedés (az egyes szakmai egységekhez való bejutás) szigorúan szabályozott és ellenőrzött.

A fentebb kritikával említett eset kapcsán, illetve más tapasztalatok alapján az adatvédelmi biztos szükségesnek tartja a jelenlegi jogi szabályozás módosítását úgy, hogy a jövőben egyes – személyes és különleges adatok kezelésével együtt járó – feladatok végrehajtását csak törvényi előírás, és ne más, a nyilvánosság által nem ismert jogi norma alapján végezzen a Nemzetbiztonsági Hivatal. (1265/H/2003, 1266/H/2003)

Az állami adóhatóság adatkezelése

Mint a 2002. évi munkáról szóló beszámolóból kitűnt, az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (továbbiakban: APEH) adatkezelésére vonatkozóan hivatalból indított vizsgálat teljes lezárására – azaz az APEH elnökének a vizsgálat megállapításaival kapcsolatban megfogalmazott kifogásaira való reagálásra – az év elején kerülhetett sor. Az adatvédelmi biztos válaszlévélben fejtette ki véleményét arról, hogy ezekben – az eltérően megítélt – kérdésekben az elnök álláspontja miért nem esik egybe az adatvédelem vonatkozó elveivel. A biztos többek

között leírta, hogy a Dél-budapesti Igazgatóságon található „személyi számos nyilvántartás” léte – bár használata korábban jogszerű volt – a vonatkozó törvény hatályba lépése után hat és fél évvel ma már nem fogadható el.

Az adatvédelmi biztos már korábban felszólította az elnököt arra, hogy az APEH Adatvédelmi Szabályzatának „Titkos!” minősítését szüntesse meg. E felszólítás alapján a minősítést meg kellett volna szüntetni, vagy a felszólítás megalapozatlanságának megállapítása érdekében az elnök a Fővárosi Bírósághoz fordulhatott volna. Mivel egyik lépésre sem került sor, a biztos ismételt felhívta az elnök figyelmét a titkosítás megszüntetésére.

A biztos kifejtette azon véleményét is, amely szerint az elnöknek – a vizsgálatban említett ügyben – nem volt felhatalmazása arra, hogy személyes adatokat továbbítson a pénzügyminiszternek. Meggyőződése szerint az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény (továbbiakban: Art.) módosítása alapján 2003. január 1-jét követően sem lehet – hasonló ügyekben – személyes adatokat továbbítani a felügyeleti jogot gyakorló miniszternek. Egyrészt, mert a törvény világosan rendelkezik az esetleges adattovábbítás céljáról („a törvényesség és a szakszerűség ellenőrzése érdekében”), másrészt, mert a törvény csak azt írja elő, hogy a pénzügyminiszter mit kérhet, de a törvényben nincs arra felhatalmazás, hogy az adóhatóságok vezetői a kért személyes adatokat a miniszternek továbbíthatják is. (701/H/2002)

Az adatállomány mentésével kapcsolatos ügygel szinte egy időben került nyilvánosságra, hogy az APEH – valószínűleg az ellenőrzési feladatainak ellátása során, az adózás alól kibúvó személyek felderítésekor, illetve az eltitkolt jövedelmek feltárásakor – különféle állami nyilvántartásokból, illetve gazdasági társaságoktól pontosan meg nem határozott személyekre vonatkozó adatokat gyűjt. Például az adatvédelmi biztos birtokába került egy levél másolata, amelyben az egyik megyei APEH igazgatóság operatív ellenőrzési osztálya az utazási irodáknál levélben érdeklődött a „300 ezer Ft részvételi díj feletti utakra jelentkező magánszemélyek”-ről.

Az ügygel kapcsolatos véleményét – az Országgyűlés Idegenforgalmi Bizottsága elnökének kérésére – levélben, illetve a bizottság ülésén munkatársa útján fejtette ki az adatvédelmi biztos. Leszögezte például azt, hogy a törvények – így az Art. is – „általában pontosan fogalmaznak: a nyilatkozattételi kötelezettség nem az adózónál rendelkezésre álló valamennyi adatra vonatkozik, hanem csak azokra, amelyek a »szerződéses kapcsolatban állt vagy álló adózók adókötelezettségének, adóalapjának, adókedvezményének, adójának vagy költségvetési támogatásának megál-

lapítása, illetve ellenőrzése érdekében« szükségesek». Ennek alapján nem lehet olyan adatokra nyilatkoztatni valakit, amelyeket nem kezelhet az APEH. (Így például nem tárolhat általában arra vonatkozó adatokat, hogy kik fizettek be drága utakat. Már csak azért sem, mert ez egy „készletező” adatgyűjtés, amelynek a célja nem egyértelmű, másrészt ez olyan személyekre – nem adózókra – vonatkozó adatok gyűjtését is jelentheti, akik adatainak kezelésére nincs felhatalmazása az APEH-nek.)

Az ülésen arról is tájékoztatást kapott a bizottság, hogy az utazási irodák az APEH kérésének teljesítésével akár bűncselekményt is elkövethettek volna. Egyébiránt a nyilatkozattételre vonatkozó törvénymódosítási javaslat indoklásából – 1998-ban – is az derült ki, hogy a jogalkotó ebben az esetben elsősorban a vállalkozásokra és nem a magánszemélyekre gondolt. Az ettől eltérő értelmezést a korábbi adatvédelmi biztos a jogszabályvéleményezése során kifogásolta. Nehézséget jelent az is, hogy a nyilatkozattételi kötelezettség, illetve a vagyongyarapodási vizsgálat nincs a szükséges mértékig kifejtve az adózás rendjéről szóló törvényben. Az Art. kifogásolt rendelkezésének alkalmazása során különbséget kell tenni a magánszemély és egyéb adózók között, mivel előbbi esetben az adatvédelem alkotmányos követelményeit is érvényesíteni kell.

Március közepén levélben, majd egy héttel később egy – általa kezdeményezett – személyes találkozón az APEH elnöke úgy vélte, hogy a konkrét ügyben *„valóban felmerülhet a törvényi kereteken való túlterjeszkedés olyan esetekben, amikor az adott magánszemélyre [...] egyetlen törvény sem állapít [...] meg adókötelezettséget, így nem tekinthető [...] adózónak”.* Ezen körülményre tekintettel az elnök intézkedett, hogy a természetes személyek vonatkozásában – noha túlnyomó többségük adózó – az apparátus ne alkalmazza az Art. 37 § (1) bekezdését, melyen a nyilatkozattételre kötelezés alapul. Az elnök egyébiránt azt is jelezte, hogy a megkeresett utazási irodák egy része nem reagált az adóhatóság felhívására, más része pedig olyan tájékoztatást adott, hogy ilyen magas összegű utakat nem értékesített. Az ügy végleges rendezése, az esetleges újabb viták elkerülése érdekében az adatvédelmi biztos szükséges tartotta az Art. egyes rendelkezéseinek pontosítását. (123/A/2003)

Az Art 37. §-ának alkalmazását több panaszos is sérelmezte az év során. A biztos felhívta az APEH elnökének figyelmét a hivatkozott § helyes értelmezésére, mert az egyik ügyben az igazgatóság az Art. 37. § (1) bekezdésének, valamint az illetékességi szabályok téves értelmezésével adózóként idézett nyilatkozattételre számos nyugdíjas polgárt egy másik igazgatóság hivatali helyiségébe, illetve az érintett személyek közül huszonnégy polgárt a revizorok otthonukban kerestek fel. A biztos megál-

lapította továbbá azt is, hogy a nyilatkozattételnél használt formanyomtatvány azon része, amely a nyilatkozattételre kötelezés jogalapját tartalmazza alkalmatlan a kívánt cél elérésére, mert a hivatkozott törvényhely részleges és pontatlan közlésével, az illetékességi szabályok mellőzésével az érintettek nem juthatnak megfelelő tájékoztatáshoz, így nem tudják eldönteni mi alapján kötelesek a felhívásnak eleget tenni. (81/A/2003)

A fenti eseteken kívül számos más ügyben is sérelmezték az állampolgárok az APEH adatkezelését

Egy panaszostól nyáron ellopták – egyebek mellett – személyazonosító igazolványát és adókártyáját, és véleménye szerint okirataival vissza tudnak élni, mivel az APEH nem cseréli ki az adóazonosító jelet, csak a régiről ad ki új igazolványt. Így ha valaki azzal jövedelmet vesz fel, nem lesz mód megkülönböztetni a visszaélés elkövetőjét az igazolvány jogos tulajdonosától. A biztos válaszában igyekezett a panaszost megnyugtatni, hiszen az adóigazolvány hátulján is olvasható, hogy az csak a személyazonosító igazolvánnyal együtt érvényes. Az adatkezelőknek lehetőségük van meggyőződniük arról, hogy az adóigazolvány mellé felmutatott személyazonosító igazolvány lopott-e vagy sem. A fentiek alapján az adóigazolvánnyal való visszaélés szintén kizárt, amennyiben mégis visszaélnék vele, az érintettet nem érheti hátrány akkor, ha az igazolvány elvesztését bejelentette. Jelenleg a hatályos törvények alapján nincs lehetőség arra, hogy adóazonosító jelét az APEH megváltoztassa. (1055/A/2003)

Egy polgár azért fordult a biztoshoz, mert többször kérte az APEH-től személyes adatai törlését, mivel már nem fizet személyi jövedelemadót, de az adóhatóság ennek ellenére nem szüntette meg adatai kezelését. Az APEH eljárását főként azért tartotta sérelmesnek, mert egy csomagküldő szolgálat – miután a szolgáltatásait tovább már nem akarta igénybe venni – az adatait törölte a nyilvántartásából. Az Avtv. szerint mind a csomagküldő, mind az APEH által kezelt adat személyes adatnak minősül, így védelemben részesül, azonban az érintett jogosultságai szempontjából jelentős eltérések vannak közöttük. Az egyik esetben az adatkezelés az érintett hozzájárulásán alapul, ekkor az érintettnek bármikor joga van a személyes adatok kezelésének megszüntetését kérni.

Az adóhatóság adatkezelése azonban törvényen – elsősorban az Art-on – alapul. Az APEH-nak joga van meghatározott ideig nyilvántartani az adózók személyes adatait, a nyilvántartás megszüntetését az adózók, illetve az érintettek – ellentétben egy gazdasági társaság kereskedelmi célú tevékenysége okán kezelt nyilvántartással – nem jogosultak kérni. (189/A/2003)

Egy polgárt, aki behajtással foglalkozik, az érdekelte, milyen módon lehetséges az adós értesítése a végrehajtás fogantatásáról, ha többszöri megkeresés ellenére sem található otthon. Egy olyan értesítés bevezetését tervezik, amely alkalmas arra, hogy az adózó (adós) postaládájába helyezve felhívják figyelmét arra, hogy az eljárás időpontjában nem tartózkodott otthon, és a megadott telefonszámon vegye fel a kapcsolatot a végrehajtóval. Az Art. szerint az adóhatóság alkalmazottja a végrehajtási eljárásban az egyes végrehajtási cselekmények fogantatásakor a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban Vht.) rendelkezéseit alkalmazza, ha az Art. másképp nem rendelkezik. Az Avtv. értelmében személyes adatnak minősül az, hogy egy természetes személy végrehajtási ügyben félként szerepel. A végrehajtó az eljárása során kezelt személyes adatok tekintetében adatkezelővé válik, a Vht. teremti meg számára az adatkezelés jogalapját. A Vht. és az Art. rendelkezései adják a végrehajtási eljárás törvényes kereteit, melyben széleskörű jogosítványokat biztosítanak a végrehajtónak az eljárás eredményes lefolytatása és az adósra és vagyonára vonatkozó adatok felkutatása érdekében.

A Vht. tartalmazza a kézbesítésre vonatkozó szabályozást, kitérve arra az esetre is, ha az adós távolléte miatt a végrehajtható okiratot nem lehet a helyszínen átadni: ekkor azt postán kell kézbesíteni az adósnak, a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó szabályok szerint. A bírósági végrehajtási ügyvitelről és pénzkezelésről szóló 1/2002. (I. 17.) IM rendelet alapján lehetséges az adózó (adós) megfelelő tájékoztatása a végrehajtási eljárásról, és egyben jogszabályi kötelezettsége is a végrehajtónak, hogy az eljárása során keletkezett iratokon és levélborítékon feltüntesse a saját nevét, a végrehajtói iroda elnevezését, irodájának címét és telefonszámát.

A fentiek alapján a végrehajtási eljárás jogszabályi háttere elegendő jogosítványt nyújt a végrehajtónak az eljárást sikeres lefolytatásához. Az értesítés postaládában történő elhelyezését a Vht. rendelkezései nem teszik lehetővé. A kötelező törvényi előírásokon túllépni az eljárás mielőbbi sikeres lefolytatása érdekében jogellenes. (606/A/2003)

Az adóhatóság jogellenes adatkezelésére világított rá az az ügy, amelyben egy személyi jövedelemadó ellenőrzése során tanúként meghallgatott magánszemély kifogásolta, hogy – mint az adózónak kölcsönt nyújtó személy – jövedelemadatait az adóhatóság közölte a vizsgált adózóval. Az eljáró revizorok a kölcsönszerződésekben foglaltak ellenőrzésével kapcsolatban meg kívántak győződni arról, hogy a tanúként meghallgatott adózók jövedelme szolgálhatott-e a feltüntetett összegű kölcsönök alapjaként, ezért vizsgálta az eljáró igazgatóság meghatározott magánszemélyek jövedelmi viszonyait is.

Az adatvédelmi biztos vizsgálata megállapította, hogy összesen kilenc állampolgár jövedelmi adatai szerepeltek az átadott dokumentumokban. A megjelölt dokumentumok két kivételtől eltekintve jogi képviselőjén keresztül jutottak el a vizsgált egyéni vállalkozóhoz. Az igazgatóság a tényállás tisztázása, az adózó által tett nyilatkozat valótlanágának bizonyítása érdekében jogszerűen vizsgálta a kölcsönnyújtók jövedelmi adatait, a bizonyítékként felhasznált adatoknak az adózóhoz való továbbítása azonban jogszerűtlen volt. A kérdéses adattovábbítást ugyanis az Art. nem teszi lehetővé, így sem az érintett hozzájárulása, sem pedig jogszabályi felhatalmazás nem állt az igazgatóság rendelkezésére, amelynek alapján a kilenc érintett magánszemély személyes adatait (adótíkait) más számára továbbíthatta volna. (390/A/2003)

Az APEH belső vizsgálata szintén feltárta az említett jogsértéseket, ugyanakkor azt is megállapította, hogy ez az ügy egyedi esetnek tekinthető, az általános gyakorlat szerint a vizsgálat alá vont adózóval kapcsolatban álló, tanúként meghallgatott személyek jövedelmi adatai nem szerepelnek sem a jegyzőkönyvekben, sem a határozatokban. Az adatvédelmi biztos az APEH elnökétől azt a tájékoztatást kapta, hogy az ilyen és hasonló esetek megakadályozása érdekében mind az igazgatóság szintjén, mind pedig országos szinten olyan intézkedéseket fogantatott, amely megfelelő garanciája annak, hogy a beadványban megfogalmazott sérelmek a továbbiakban elkerülhetők legyenek.

Egy panaszos azt kifogásolta, hogy az APEH egy „közbenső cég” közbeiktatásával küldi ki az egyéni számlaértesítőket.

A biztos megállapította, hogy az APEH egyéni számlaértesítői személyes adatokat tartalmaznak, melyek esetében az adatkezelő az APEH. A beadványban kifogásolt megoldás az Avtv. fogalomrendszere szerint adatfeldolgozó igénybevételét jelenti, melyre az adatkezelőnek törvény erejénél fogva lehetősége van. Az Avtv. szabályai alapján az APEH mint adatkezelő az egyéni számlaértesítők kézbesítéséhez kapcsolódó műveletek elvégzésére jogszerűen vehet igénybe adatfeldolgozót. (587/A/2003)

A személyi jövedelemadó meghatározott részéről szóló rendelkezéssel, illetve az azzal kapcsolatban tervezett módosításokkal összefüggésben kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását az Egyházi Kapcsolatok Címzetes Államtitkársága. Az eddigi gyakorlat szerint az adófizetőknek csak mintegy tíz százaléka rendelkezett egyházak javára jövedelemadója egy százalékaról, ugyanakkor a népszámlálás során a lakosság hetvenöt százaléka nyilatkozott vallási hovatartozásáról. Véleményük

szerint a nagyarányú eltérés egyik oka az lehet, hogy az adófizetők jelentős részéhez el sem jutnak a kellő információk. A probléma megoldására tett két javaslatról kérték a biztos állásfoglalását.

Az egyik megoldás szerint az adóbevallási ívhez perforáltan, leválasztható módon csatolódna a két nyilatkozat (civil szervezetek és egyházak támogatására vonatkozóan), ezek mindenképpen leválasztandók, s ezt követően lehet ezeket zárt borítékba helyezni. Így a munkahely csak a rendelkezés tényéről szerez tudomást, arról, hogy ez kinek a javára történt, nem. Önmagában az, hogy az adóbevallási ívhez perforáltan csatolnák a két nyilatkozatot, adatkezelésként nem értékelhető, hiszen személyes adat ekkor még – a kitöltetlen íven – nem jelenik meg. Az a tény, mely szerint az adózó nyilatkozik adójának egy plusz egy százalékaról (vagy egy százalékaról), az Avtv. alapján személyes adatnak (de nem különleges adatnak, mert a vallásos vagy más meggyőződésre következtetés nem vonható le belőle) minősül. A munkáltató, amennyiben az adózó adóbevallását az adóügyekkel foglalkozó ügyintézők készítik el, ezt a tényt felveszi és tárolja, tehát személyes adatok kezelését végzi. Ezzel kapcsolatban ugyanakkor adatvédelmi aggály nem merül fel.

A másik megoldás a munkáltatók kötelezése arra, hogy megfelelő időben juttassák el dolgozóik részére a nyilatkozatokat és borítékokat. Ebben az esetben az átvétel tényét a munkavállalók aláírással igazolják. Ezzel a tervezett intézkedéssel kapcsolatban sem fogalmazható meg adatvédelmi kifogás. A nyilatkozatok és borítékok munkavállalók számára való eljuttatása ugyanis nem érint személyes adatokat. Szintén nincs adatvédelmi szempontból akadálya annak, hogy a munkavállalók aláírásukkal igazolják a nyilatkozatok és borítékok átvételét, és annak sem, hogy ezen kötelezettség teljesítését az APEH megfelelő módon számon kérje a munkáltatókon. (729/A/2003)

Továbbra is előfordulnak olyan esetek, amikor a polgárok az adóhatóság jogszerű adatkezelését kifogásolják.

Egy társkereső szolgáltatást nyújtó állampolgár azt sérelmezte, hogy az ellenőrzést végző revizorok az ügyfelei telefonszámát megszerezték, és kapcsolatba léptek velük. A helyszíni ellenőrzés alkalmával a revizorok számára nyilvánvalóvá vált, hogy a panaszos megsértette az adózásra vonatkozó jogszabályokat, így szükségessé vált meghatározott magánszemélyek nyilatkozattételre való felhívása, melyet az Art. tesz lehetővé. Az érintettek telefonszámát nem magáncélra használták a revizorok, hanem hivatalos eljárásuk során, hivatalos minőségükben. Nyilatkozattételre az érintettek szűkebb körét hívták fel, a nyilatkozattételi kötelezettség nem terjedt ki a teljes ügyfélkörre.

A revizorok eljárása akkor lenne kifogásolható, ha a társkereső személyek adatait teljes körűen megismerték volna (például az érintett dohányzik, iszik vagy nem, kivel él, hány gyermeke van, mi a foglalkozása, érdeklődési köre, mi a hobbjá, milyen magas, mennyi a testsúlya, hány éves) mert ez szükségtelen az adóellenőrzés elvégzéséhez. A vizsgált esetben az adóhatóság a név és telefonszám kezelésével nem lépte túl a vizsgálat céljának megvalósulásához szükséges adatok körét, ezért a vizsgált adatkezelés nem tekinthető jogellenesnek. (1003/A/2003)

Egy konzultációs ügyben egy könyvelőiroda vezetője arról kérte a biztos állásfoglalását, hogy a jelenlegi szabályok szerint adótitoknak minősül-e az az információ, hogy a számla kibocsátója vásárolta-e azt a számlatömböt, amelyből a számlát kiállította. A beadványozó véleménye szerint nincs az adóalanynak törvényes lehetősége arra, hogy tájékoztatást kapjon akár a számlatömb előállítójától, akár az adóhatóságtól arról, hogy a számlatömb vásárlója és kibocsátója ugyanaz a személy vagy szervezet-e. Az adókötelezettség megfelelő teljesítéséhez és az üzleti élet kockázatának csökkentéséhez azonban szükséges lenne annak ismerete, hogy a számlanyomtatványt valóban az vette, aki a számlát kibocsátotta. Ha az adóhatóság ezen információ hiánya miatt megtagadja az adólevonási jog gyakorlását, a vállalkozás akár tönkre is mehet. A beadványozó választ várt arra is, hogy megismerheti-e az adózó a nyomtatványforgalmazók adóhatóság felé teljesített adatszolgáltatásának rá vonatkozó részét.

A vizsgált esetben az általános forgalmi adó levonási jog gyakorlása érdekében szeretne információt szerezni a számlát kiállító fél számlatömb vásárlásának jogszerűségéről annak érdekében, hogy az ügylet megkötése során kellő körültekintéssel tudjon eljárni. Az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény szerint a számlakibocsátó felel a számlában feltüntetett adatok valódiságáért. További garanciális szabályként rögzíti, hogy a számlát befogadó fél adózással kapcsolatos jogai nem sérülhetnek, ha a termékértékesítést, illetve a szolgáltatást igénybe vevő fél az adóköteles tényállás kapcsán kellő körültekintéssel járt el. Egy vonatkozó irányelv szerint a vevő ügyletkötés során tanúsított eljárásának vizsgálata a bizonylattal kapcsolatos előírások betartásának, valamint az ügylet körülményeinek vizsgálatára terjed ki.

Garanciális szabály, hogy az előzetesen felszámított adó visszaigénylésének jogalapját nem befolyásolhatja, ha a számla kiállítója nem tett eleget számviteli kötelezettségének. Ebből adódóan szükségtelen a számlatömb vásárlásáról szóló adatok kezelése a vevőnél. Tehát összességében megállapítható, hogy nem köteles a vevő a számlatömb

eredetét vizsgálni, ezért nincs is jogosultsága a számlatömb eredetét igazoló adatokat megismerni.

A második kérdést illetően a biztos tájékoztatta a panaszost, hogy a rá vonatkozó információt az iratbetekintésre vonatkozó szabályok szerint jogai érvényesítéséhez, kötelezettségei teljesítéséhez ismerheti meg. (867/K/2003)

Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság

Az uniós adatvédelmi biztosok munkatársai közül létrehozott munkacsoport – az uniós csatlakozással összefüggésben – 2002 júniusában vizsgálatot végzett az Adatvédelmi Biztos Irodájában. A vizsgálat kedvező megállapításokkal zárult, ugyanakkor az értékelő csapat több javaslatot is megfogalmazott azzal kapcsolatban, hogy az uniós adatvédelmi szabályozásra és gyakorlatra is tekintettel, mely területeken fejthetne ki a biztos az eddiginél nagyobb aktivitást. Az ajánlások között szerepel, hogy a biztos erősíthetné kapcsolatait az úgynevezett nagy adatkezelők adatvédelmi felelőseivel, szakembereivel.

Az ajánlásra is tekintettel az adatvédelmi biztos erősítette az együttműködést az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (továbbiakban: ONYF) Adatvédelmi és Informatikai Főosztályának vezetőjével és munkatársaival, továbbá a megyei igazgatóságokkal.

Az informatikusok, és az adatvédelemmel foglalkozó munkatársak részére folyamatos szakmai továbbképzéseket szerveznek, mely alkalakra előadóként rendszeresen meghívják az adatvédelmi biztost, illetve munkatársait. Az Avtv. módosításáról szóló 2003. évi XLVIII. törvény meghatározott adatkezelőknél kötelezően előírja adatvédelmi felelős választását és adatvédelmi szabályzat készítését. Tekintettel a módosítás 2004. január 1-jei hatálybalépésére, az ONYF ez év második felében komoly erőfeszítéseket tett arra, hogy a szükséges szervezési, szabályozási intézkedések az év végéig megvalósuljanak. Ennek érdekében folyamatos konzultációt folytattunk a kijelölt adatvédelmi felelőssel. Január 1-től a megyei igazgatóságokon is kineveznek adatvédelmi felelős munkatársakat, akikkel folyamatos konzultációkkal, és szakmai értekezleteken való rendszeres részvétellel kívánjuk együttműködésünket mélyíteni.

2003 júniusában véleményezésre megküldték Irodánkhoz az ONYF vezetőjének az ágazatban kezelt adatok védelméről és biztonságáról szóló utasítás tervezetét. A szabályzat tervezet a személyes adatok védelme szempontjából megfelelő garanciákat biztosít, azonban néhány esetben pontosítást, részletesebb megfogalmazást javasoltunk.

Az utasítás az Általános Szabályok között definiálja a használt fogalmakat. A fogalmak meghatározásakor már figyelembe vették az Avtv. módosításában alkalmazott fogalmakat, azonban néhány esetben eltértek attól. Javasoltuk, hogy az utasításban egységesen már a törvény szerinti megfogalmazások szerepeljenek. Az adatokhoz való hozzáférés szabályozása tekintetében, a jogosultsági rendszer áttekinthetősége és ellenőrizhetősége érdekében differenciáltabb szabályozást javasoltunk: a központi és helyi adatbázisok, a legfontosabb adatállományok részletes megnevezését, az ehhez való hozzáférési jogosultságok pontos meghatározását, illetve, hogy ezen jogosultságokat ki adja. A hozzáférési jogosultságok megfelelő differenciáltsága – munkakörre lebontó részletezése – biztosítja, hogy az adatkezelés célhoz kötöttségének elve ne csupán általánosságban érvényesüljön.

Országos Egészségbiztosítási Pénztár

Az előző évi beszámolóban utaltunk arra, hogy az adatvédelmi biztos hivatalból vizsgálatot indított a drogbetegek Országos Egészségbiztosítási Pénztárnál (továbbiakban: OEP) történő adatai kezelésének jogszerűségéről. A vizsgálat többszöri helyszíni ellenőrzést igényelt, ezért azt csak ebben az évben sikerült befejezni. A jogszabályi rendelkezések betartásán túl ugyanis az adatbiztonság érvényesülésének feltételeit, az informatikai, biztonsági körülményeket is ellenőrizni kellett. A helyszíni vizsgálat feltárta, hogy az OEP hetvenhárom önálló nyilvántartást vezet. A drogbetegek adatait nem kezelik külön adatbázisban, nincs róluk külön nyilvántartás. A drogfogyasztással összefüggő betegségek kódok alapján nem lehet leválogatást végezni. Általánosságban az adatbázisokhoz való hozzáférés megfelelően korlátozott, csökkentett, kielégítően szabályozzák az ügyintézői hozzáféréseket. Az adattovábbítások naplózása megfelel az adatvédelmi előírásoknak. (727/H/2002)

Még 2002 végén kérte a biztos állásfoglalását az OEP főigazgatója az úgynevezett megtérítési ügyekkel kapcsolatban. A főigazgató asszony jelezte, hogy az OEP sajnálatosan az esetek egy részében csak késve értesül a büntetőeljárásról, és mint magánfél nem tud abban részt venni. Az eljárás lezárása után a jogerős ítéletet a bíróságok az Avtv.-re hivatkozva nem adják ki.

A biztos válaszában kifejtette, hogy a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény felhatalmazást ad az egészségbiztosítási szervnek arra, hogy a megtérítésre kötelezett személy adatait kezelje. Ha az OEP magánfélként részt vehet a büntetőperben,

megismerheti az elkövető adatait, sőt azt fel is használhatja jogszerűen a polgári perben. Azonban nem adatvédelmi probléma az, ha az OEP nem értesül az ilyen ügyek megindulásáról, ehhez jogszabály-módosítás szükséges. Az év végére a kérdés adatvédelmi szempontból megnyugtatóan rendeződött, miután az OEP közölte, hogy sikerült megállapodást kötnie az Országos Rendőr-főkapitánysággal (amelyet véleményezésre az adatvédelmi biztosnak megküldtek): ezentúl a rendőrség a büntetőperben közli a bírósággal, hogy az OEP-nek kár-igénye van, amelyet magánfélként kíván érvényesíteni, s az elmarasztaló ítéletről a bíróság tájékoztatja az OEP-et. (929/K/2002)

Az OEP főigazgatója egy másik megkeresésben jelezte az adatvédelmi biztosnak, hogy az ellenőrzési tevékenységüket meghatározó törvényi előírások a gyakorlatban számos jogalkalmazási nehézséget okoznak. Az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. XLVII. törvény (továbbiakban: Eüak.) úgy rendelkezik, hogy az ellenőrzés során csak orvos, illetve gyógyszerész végzettségű dolgozó kezelheti az érintett összekapcsolt egészségügyi és személyazonosító adatait.

A főigazgató asszony kifejtette, hogy az OEP-nél többféle ellenőrzést végeznek, indokolatlannak tartják ezt a szigorú megszorítást kiterjeszteni a teljes ellenőrzési tevékenységre. Úgy vélte, hogy a jogszabályi rendelkezés hiányos, pontatlan, melyet a jogalkalmazásnak kell az alapvető adatvédelmi jogelvek figyelembevételével pótolnia. Kérdése az volt, hogy elfogadható-e az a jogalkalmazói gyakorlat, mely ezt az ellenőrzési szabályt csak azoknál az ellenőrzéseknél alkalmazza, ahol azok tárgya az érintett egészségi állapota. Az adatvédelmi biztos egyetértett ezzel, és úgy érvelt válaszában, hogy az egyes részfeladatokat végző nem orvos, nem gyógyszerész munkatársak (iktatás, postázás, gépelés, kiadmányozás, irattározás) az Avtv. értelmező rendelkezései szerint adatfeldolgozást végeznek. Az ő tevékenységükre nézve az Eüak. csak annyi külön rendelkezést tartalmaz, hogy amennyiben munkavégzésük során egészségi állapotra vonatkozó különleges adat a tudomásukra jut, kötelesek azt megtartani: „Az adatkezelő [...] továbbá az adatfeldolgozó az orvosi titkot köteles megtartani” (Eüak: 7.§ (1) bekezdés). A biztos véleménye is az volt az ügyben, hogy a jogalkalmazásnak (az adatkezelőnek) kell az alapvető adatvédelmi jogelvek figyelembevételével, az adatkezelést meghatározó feladatokra, jogokra és köteleességekre tekintettel kialakítania azt a gyakorlatot, amely az érintettek információs önrendelkezési jogának érvényesülését a legmagasabb szinten biztosítja. Az adatkezeléseket előíró törvé-

nyek nem szabályozhatnak részleteiben minden műveletet, de még azok végrehajtási rendeletei sem. A megkeresését érintő ellenőrzések ügyviteli, adatkezelési rendjét a vonatkozó jogszabályi előírásokon túl belső iratkezelési-adatvédelmi szabályzatokkal lehet tökéletesíteni. (824/K/2002)

Önkormányzatok

Az önkormányzatokat érintő beadványok aránya nem változott jelentősen az összes, hivatalunkhoz érkező ügyhöz képest az előző évekhez viszonyítottan. A beadványok az önkormányzatok tevékenységének szintje valamennyi területét érintették, vannak azonban olyan témakörök, melyekkel kapcsolatban rendszeresen több panasz érkezik, ezek a szociális ellátásokkal kapcsolatos adatkezelés, az önkormányzatok kezelésében lévő személyes adatok továbbítása és nyilvánosságra hozatala, a helyi adók kérdése. E témakörök kapcsán sok esetben megismételhető lenne a korábbi országgyűlési beszámolókból adott értékelés, ami azt mutatja, hogy e kérdések nem vesztek aktualitásukból, és továbbra is problémaforrásként jelentkeznek. Ebben az évben több panasz érkezett különféle kérdőíves adatgyűjtések miatt, valamint az önkormányzatok mint munkáltatók állaspályázatok kiíróinak tevékenységét kifogásolva, ezen belül sérelmezték az önkormányzat munkáltatói jogokat gyakorló tisztségviselőinek eljárását, a munkavállalók, pályázók személyes adatairól való „*informális tájékozódást*”, érdeklődtek a különféle, főként jegyzői állások betöltése kapcsán folytatott adatkezelés jogszerűségéről. A lefolytatott pályázati eljárások során az önkormányzatok általában igen sok adat megismerésére tartanak igényt, az egyik panaszolt esetben például a jelentkezők személyiségét grafológus szakvéleménye segítségével próbálták feltérképezni. Az ügyben a vizsgálat még folyamatban van.

Az önkormányzatot mint intézményfenntartót és mint munkáltatót érinti az az ügy, melyben a panaszos egy általános iskola igazgatója, és az ellene folyó önkormányzati vizsgálódások során a jegyző elvitette az iskola bizonyos dokumentumait, így a tanulók sok személyes adatát tartalmazó osztálynaplót is. (665/A/2003) (Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben található.)

Az önkormányzat munkáltatóként végzett adatkezelésével kapcsolatos egyéb megállapításokat a beszámoló „*Munkáltatók*” alfejezete részletezi.

Az önkormányzatoknál a jegyző a törvényesség őre, neki kell legfőképpen ügyelnie az Avtv. rendelkezéseinek betartására és betartatására

is. A jegyzők általában tisztában vannak a személyes adatok védelmének alkotmányos kötelezettségével, viszont a jogértelmezéssel, a törvényi rendelkezések végrehajtásának részletkérdéseivel kapcsolatos gyakorlati kérdések megoldása esetén bizonytalanságról tanúskodnak a biztos által vizsgált esetek. Öröndetes, hogy mind a jegyzők, mind a polgármesterek gyakran fordulnak az adatvédelmi biztoshoz véleményt, állásfoglalást kérve, konzultációt kezdeményezve. A nem konzultációs, hanem panaszügyekben megfogalmazott észrevételek többségét is elfogadják, és megteszik a szükséges intézkedéseket, megváltoztatják adatkezelési gyakorlatukat. Vannak azonban olyan ügyek is, amikor a jegyző, illetve a polgármester a biztos állásfoglalásával nem ért egyet – ilyen esetekben további egyeztetés, levelezés vagy a területileg illetékes közigazgatási hivatal ügymenetbe való bevonása szükséges –, és előfordul, hogy nehezen változtatják meg az adott kérdésben kialakított gyakorlatukat. Nehezményezik az adatkezelési tevékenységük „kritizálását”, noha az észrevételek minden esetben jogszabályi rendelkezésekkel alátámasztottak. Ennek egy kirívó példája Szigethalom önkormányzatának esete: Szigethalom jegyzője – a polgármester egyetértésével – a biztos állásfoglalására, felszólítására egy különösen udvariatlan, kioktató hangvételű, érdemi jogi érvek nélküli levélben válaszolt.

Szociális ellátás

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (továbbiakban: Ötv.) 8. §-a szerint a települési önkormányzat feladata a szociális ellátásról való gondoskodás, és az önkormányzat maga határozza meg – a törvények adta keretek között –, hogy mely feladatokat, milyen mértékben és módon lát el. A vonatkozó törvények és önkormányzati rendeletek áttanulmányozása során nincs könnyű helyzetben az, aki valamely szociális ellátási forma kérelmezése esetén adatainak jogszerű kezeléséről szeretne megbizonyosodni. Az önkormányzatok viszonylag széles körben kezelhetnek olyan személyes adatokat, melyek az ellátást igénylő körülményeinek megítéléséhez szükségesek. Azonban ez nem azt jelenti, hogy az ezekkel kapcsolatos bármely adat kérhető, rögzíthető, nyilvántartható. Fontos, hogy az ügyfeleket – akik gyakran kiszolgáltatott helyzetben vannak – ne terheljék megalapozatlan, szükségtelen adatkérésekkel, a szociális ellátások megállapításához így is széles körű információk megadását teszik kötelezővé a jogszabályi előírások. Az önkormányzatoknak sok gondot okoz az, hogy a különféle szociális el-

látások megítélése során olyan eljárást alakítsanak ki, melyben egyértelműen megállapítható és ellenőrizhető az ellátásra való jogosultság, kiszűrhetőek a visszaélések, ugyanakkor nem történik a szükséges mértéken túli adatkezelés.

Egy jegyző állásfoglalást kért arról, hogy a lakhatást segítő támogatást kérelmezők és a támogatásban részesülők személyes adatainak nyilvánosságra hozásával vélemény kérhető-e a lakosoktól az egyes kérelmezőkről. A biztos válaszában hangsúlyozta, hogy csak törvény és csak közérdekből rendelheti el személyes adat nyilvánosságra hozatalát, önkormányzati rendelet nem, mivel ez a személyiségi jogokat erősen korlátozó intézkedés. Törvényi rendelkezés hiányában csak az érintett beleegyezése esetén lehet az adatokat nyilvánosságra hozni. A biztos nem látta indokoltnak, hogy szociális jellegű juttatásokról a lakosság véleményét nyilvánítson arra való hivatkozással, hogy az adófizetők pénzéből fizetik a juttatásokat. A közvetlen demokrácia jogintézményei nem ezt a célt szolgálják, és a szociális ellátásokra vonatkozó eljárás törvény által szabályozott, amelyben nincs szerepe a lakossági véleménynyilvánításnak még akkor sem, ha a szociális ellátásokkal való esetleges visszaélés nem zárható ki teljesen, és nehézséget okoz a jogosultság ellenőrzése. Az önkormányzatnak lehetősége van olyan szabályok alkotására, melyek személyiségi jogi sérelmek nélkül elősegítik a kérelmek megfelelő elbírálását. (496/K/2003)

A polgármesteri hivatal eljárását sérelmezve fordult a biztoshoz az a panaszos, aki beadványában leírta, hogy fia munkanélküli segélyért folyamodott a polgármesteri hivatalhoz, ahol a jogosultság megállapítása érdekében a szükséges orvosi papírok becsatolását kérték, így különleges adatokat ismerhetett meg az ügyintéző. Az Avtv. 5. § (1)-(2) bekezdése határozza meg a célhoz kötött adatkezelés követelményét, így csak olyan személyes adat kezelhető, amely a cél megvalósulásához elengedhetetlen és a cél elérésére alkalmas. A jegyző az ellátás megállapításához szükséges személyes adatokat egy – a betegséget csak részleteiben tartalmazó – orvosi igazolás alapján is megismerheti, a szűkített adattartalom is alkalmas a határozat meghozatalához. Az egészségi állapotra vonatkozó különleges adatok az érintett írásbeli hozzájárulásának hiányában csak törvény alapján kezelhetők. Az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről szóló 1997. évi XLVII. törvény 4. § (2) bekezdése i) pontja alapján közigazgatási eljárás céljából lehet kezelni egészségügyi és személyazonosító adatot. Az ellátás megállapítását és folyósítását végző ügyintéző jogosult az orvosi véleményben foglalt adatok megismerésére, és a működése során tudomására jutott orvosi titkot köteles megtartani. (386/A/2003)

Helyi adóhatóság

Állásfoglalást kért az egyik televíziós társaság főszerkesztője, mert tudomására jutott, hogy a horgászegyesület elnöke a helyi adóhatóság kérésére a tagok személyes adatait tudtuk nélkül továbbította az adóhatóságnak. Értesülései szerint a helyi adóhatóság a helyi tavon álló horgászállások deszkaépítményeire építményadót fog kivetni. Tudomása szerint az egyesület elnöke telefonon közölte a kért személyes adatokat (tagok listája, címe, egyéb adatai). A személyes adatok ismeretében küldte ki a helyi adóhatóság a bevallási formanyomtatványt.

Az egyesületi jogról szóló 1989. évi II. törvény 15. § (9) bekezdése értelmében a tagnyilvántartás nem nyilvános, tehát az adattartalma bárki által nem ismerhető meg. A biztos rendelkezésére bocsátott információk szerint a tagok hozzájárulásának ténye kizárható, ezért az egyesületekről szóló jogi szabályozásban kell keresni olyan törvényi szintű rendelkezést, amely kifejezetten a helyi adóhatóság adatkérésének teljesítését teszi lehetővé meghatározott jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében, az adóhatóság által meghatározott célból. Ilyen rendelkezést a hatályos joganyag a vizsgált cél teljesülése érdekében nem tartalmaz.

A helyi adóhatóság adatkérését az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény 45. §-a szabályozza, de ez a rendelkezés az egyesület nyilvántartásából nem teszi lehetővé az adatok továbbítását. A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 51. §-a értelmében például az építményadó megállapítása céljából az adó megállapításához szükséges mértékben személyes adatokat kezelhet a helyi adóhatóság, de nem szerezheti be a vizsgált forrásból. Ha a helyi adóhatóság nem ismeri az adó alanyait, a törvény által biztosított nyilvántartásokat veheti igénybe a szükséges adatok megszerzéséhez. Az egyesületi tagnyilvántartásból személyes adatok nem továbbíthatók, a helyi adóhatóság pedig az egyesületi nyilvántartást adatgyűjtés céljára nem veheti igénybe.

A fenti ügyben komoly aggályok fogalmazhatók meg a telefonos adatkérés teljesítését illetően. Az Avtv. 10 §-a szerint az adatkezelő köteles eleget tenni az adatbiztonság követelményeinek. Az adattovábbításért az adatkezelő felelős, telefonos adatkérés alapján utólag nehezen bizonyítható az adatkérés szóban közölt indoka, az adatkérés jogalapja, a kért adatok köre. A szóbeli adattovábbítás miatt az érintettek – Avtv.-ben – biztosított tájékoztatáshoz való joga sem érvényesülhet maradéktalanul. (1417/K/2003)

Több olyan panasz érkezett, amelyben a polgárok a magánszemélyek kommunális adójának megállapításához szükséges bevallásra szolgáló formanyomtatvány adattartalmát kérték megvizsgálni, mert véleményük szerint a helyi adóhatóság az adatok gyűjtésénél túlterjeszkedett a hatályos joganyag szerint kezelhető személyes adatok körén. A vizsgálatok folyamatban vannak. (345/A/2003; 1283/A/2003)

Önkormányzatok által kezelt személyes adatok továbbítása, nyilvánosságra hozatala

Évek óta felmerülő problémakört jelent a személyes adatok harmadik személy részére való továbbításának és nyilvánosságra hozásának kérdése, ezek jogszerűsége. Az Avtv. 8. § (1) bekezdése alapján személyes adatok akkor továbbíthatók, ha az érintett ahhoz hozzájárult, vagy azt törvény megengedi és az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek. Adattovábbításnak azt az eljárást tekintjük, melynek során személyes adatok harmadik személy(ek) számára hozzáférhetővé válnak.

Konzultációs megkereséssel fordult az adatvédelmi biztoshoz egy körjegyzőség jegyzője, és arról kért tájékoztatást, hogy a polgármester jogosult-e rácsatlakozni a körjegyzőség számítógépes hálózatára. Mivel a székhelyközség polgármestere a számítógépes hálózat használatával személyes adatokhoz is hozzájuthat, az ügyben az Avtv. szabályai alkalmazandók. A biztos álláspontja szerint a polgármester helyi hálózathoz való hozzáféréseinek konjunktív feltétele, hogy csak olyan adatokat kezeljen, amelyekre jogszabály felhatalmazza, és amelyek szükségesek feladatai ellátásához. Az Ötv. 35. § (2) bekezdésének b) pontja szerint a polgármester dönt a hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben, hatósági jogkörökben [Ötv. 7. § (1) pont]; továbbá törvény alapján honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófa-elhárítási ügyekben részt vesz az államigazgatási feladatok helyi irányításában és végrehajtásában [Ötv. 7. § (2) pont]. A polgármester jogosult az e feladatai ellátásához szükséges adatokba való betekintésre, de kizárólag az adatbiztonságot szavatoló módon, melyért a jegyző a felelős. A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 19. §-a lehetővé teszi adatok szolgáltatását a szociális ellátásra való jogosultság megállapítása, az ellátás biztosítása, fenntartása és megszüntetése céljából vezetett nyilvántartásból a szociális hatáskört gyakorló szervek részére, eseti megkeresés alapján. Az Ötv. 36. §-ának (4) pontja a községi körjegyzőségeknél a munkáltatói jogokat a körjegyző és a polgármesterek együttes hatáskörébe utalja. Ez esetben is

biztosítani kell a polgármestereknek a köztisztviselői nyilvántartásba való betekintést olyan mértékben, mely garantálja, hogy egyetértési joguk ne sérüljön. (1048/K/2003)

Egy érdekképviselői egyesület elnöke azt kérdezte az adatvédelmi biztostól, hogy kiadhatja-e számukra a helyi önkormányzat az üdülőtérületen ingatlannal rendelkező tulajdonosok nevét és állandó lakcímét, valamint az ingatlanok pontos címét.

Az egyesület adattovábbítási kérelmét jogszerűen utasította el az önkormányzat adótitokra és adatvédelmi okokra történő hivatkozással. Az önkormányzat a települési önkormányzat hatáskörébe tartozó adók és adók módjára behajtandó köztartozások nyilvántartásáról, kezeléséről és elszámolásáról szóló 13/1991. (V. 21.) PM rendeletben (a továbbiakban: Rendelet) meghatározott adatkörrel és tartalommal jogosult a hatáskörébe tartozó adókkal és adók módjára behajtandó köztartozásokkal kapcsolatos nyilvántartások vezetésére és személyes adatok kezelésére. Az adatkezelések tekintetében az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény (továbbiakban: Art.) rendelkezései szerint kell eljárnia, melynek 47. § (1) bekezdése meghatározza, hogy adótitok mely esetben használható fel alapos indokkal. Az egyesület adótitok felhasználására sem törvényi felhatalmazással, sem az érintettek hozzájárulásával nem rendelkezett. Fontos leszögezni, hogy az önkormányzat a kezelésében lévő adatokat az adózás ellenőrzése céljából kezeli, még akkor is, ha ezzel személyes adatok kezelése is megvalósul. Az adótitok fogalma tehát az adózással kapcsolatban kezelt személyes adatokra is kiterjed. Az önkormányzat helyesen értelmezte a hatályos szabályozást, melynek alapján az adatok továbbítását sem az Art, sem az Avtv. nem teszi lehetővé.

Jogszerű megoldás az, ha az Avtv. rendelkezéseire tekintettel az önkormányzat keresi fel az adózói nyilvántartás alapján az ingatlanok tulajdonosait. A megkeresés célja az egyesületi adatkezeléshez való hozzájárulás kérése. A megkeresésben tájékoztatni kell az érintetteket, hogy adattovábbítási kérelemmel fordult az egyesület az önkormányzathoz, de az Avtv.-nek megfelelően az adatok továbbítására az előzetes hozzájárulásuk függvényében, azaz önkéntes beleegyezésük esetén kerül csak sor. Pontosan meg kell jelölni az adattovábbítással érintett adatok körét is. A megkeresésben az érintettet tájékoztatni kell az adatkezelés céljáról és arról, hogy az adatokat kik fogják kezelni. Lehetőség van egy gyorsabb eljárásra is: az egyesület felbélyegzett borítékban címzés nélkül juttatja el megkeresését az önkormányzathoz, a hivatal pedig az érintett ingatlantulajdonosok címét feltüntetve kézbesíti a levelet. Az önkormányzatnak mint helyi adóhatóság-

nak azonban nem tartozik a törvényben rögzített feladatkörébe az efféle megkeresések kiszolgálása.

Az adatokhoz való hozzáférés törvényes útja lehet az ingatlan-nyilvántartás felhasználása. Az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 4. § alapján a nyilvántartás – a törvényben meghatározottak szerint – nyilvános, a tulajdoni lap tartalma korlátozás nélkül megismerhető: azt bárki megtekintheti, arról feljegyzést készíthet vagy hiteles másolatot kérhet. Az ingatlan-nyilvántartás alapján gyűjtött adatok tekintetében is elengedhetetlen az érintett ingatlantulajdonosok adatkezeléséhez történő hozzájárulásának megszerzése a címlistát felhasználva, mert határozott, önkéntes és tájékozott beleegyezésükkel válik az egyesület adatkezelése törvényessé.

Mindezek alapján a biztos javasolta az önkormányzattal való együttműködés olyan kialakítását, mellyel a jogszerű adattovábbítás megvalósítható, ennek sikertelensége esetén pedig az ingatlan-nyilvántartás segítségével kereshetők fel az érintett ingatlantulajdonosok. (222/K/2003)

Állásfoglalásért fordult az adatvédelmi biztoshoz egy jegyző annak eldöntése érdekében, hogy az önkormányzat szabálysértési hatósága jogosult-e adatokat kérni a közúti közlekedési nyilvántartásból azért, hogy a köztisztasági szabálysértést elkövető személyek által vezetett gépjármű tulajdonos adatait (személyazonosító adatok, lakcím, gépjármű adatai) az önkormányzat által létrehozott környezetgazdálkodási közhasznú társaságnak (továbbiakban: Kht.) átadja további intézkedések/feljelentések megtétele céljából. A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény V. fejezetében rendelkezik a bizonyítás általános szabályairól. Az 52. § (1) bekezdése szerint a szabálysértési hatóság és a bíróság az ügy megítélése szempontjából lényeges körülményeket köteles tisztázni, és amennyiben a rendelkezésre álló adatok az érdemi döntés meghozatalához nem elegendőek, a tényállás tisztázása érdekében bizonyítást folytat le. Ha a szabálysértési hatóság (továbbiakban: hatóság) eljárást kezdeményez köztisztasági vagy környezetvédelmi szabálysértés miatt, a lényeges körülményeket a hatóságnak kell kivizsgálnia, ha pedig szükséges, bizonyítást folytatnia. Semmilyen más szervezet, hatóság nem jogosult ezt helyette megtenni. A bizonyítás keretében a hatóságnak joga van a közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény (továbbiakban: Knytv.) 19. § e) pontjának c) alpontja alapján a járműtulajdonos (üzembentartó) személyazonosító adatát, lakcímét és a gépjárműre vonatkozó adatokat megkérni. A Knytv. 22. §-a szerint a kérelemnek tartalmaznia kell az adatfelhasználás céljának és jogalapjának igazolását, mely e törvény 19. § e) pontjának c) alpontja szerint

csak a jegyző közterület rendjének biztosításával összefüggő feladatok ellátása lehet, a Kht.-nak való továbbítás nem, és a nyilvántartásból igényelt adat a kérelemben megjelölt célra használható csak fel, a szolgáltatott adatok harmadik személy részére nem továbbíthatók. (206/A/2003)

Mind az adattovábbítás, mind a nyilvánosságra hozatal problémája felmerült az alábbi esetben:

Egy szülő azt sérelmezte, hogy gyermekének óvodai felvételére vonatkozó személyes adatát az óvoda vezetője továbbította az önkormányzatnak, az önkormányzat képviselő-testülete pedig ezt egy, a gyermek szülőjével kapcsolatos vitás ügy miatt kiadott közlemény szövegébe belefoglalva közzétette. Az a tény, hogy a szülő melyik intézménybe kérte gyermekének felvételét, és az megtörtént-e, személyes adat. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (továbbiakban: Közoktv.) 2. sz. mellékletében szabályozza az óvoda által kezelhető adatok körét és meghatározza, hogy a gyermekek személyes adatai mely szervezetek részére továbbíthatóak. Eszerint a gyermek óvoda által nyilvántartott valamennyi adata továbbítható a fenntartó önkormányzat részére. Azonban ennek során vizsgálni kell az Avtv. 5. §-ában foglalt célhoz kötöttség követelményének érvényesülését is, mely szerint *„személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet”*. Az önkormányzat a panaszolt ügyben nem fenntartói feladatai ellátása céljából kérte az óvodáktól a gyermek felvételével kapcsolatos információk továbbítását, hanem az önkormányzat egy peres ügye és az azzal kapcsolatos közlemény kiadása céljából, ez azonban nem jelent megfelelő jogalapot az adattovábbításra, mert a fenntartói feladatkörből eltérő célú adatkezelésre a törvény nem hatalmazza fel az önkormányzatot. Ennek megfelelően az önkormányzat ilyen célból nem tarthatja nyilván, az óvodák pedig nem továbbíthatják a gyermek óvodai felvételére vonatkozó adatát még akkor sem, ha az önkormányzat és a gyermek szülője, illetve annak gazdasági társasága között vitás ügy áll fenn. A Közoktv. 10. § e/ pontja is megerősíti, hogy az óvodának tiszteletben kell tartania a gyermek személyiségi jogait, így különösen önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát. A Közoktv. 2. sz. melléklete szerint a gyermek óvodai felvételével, átvételével kapcsolatosan az adatok továbbíthatóak az érintett óvodához, tehát a gyermek azon adatának továbbítása, hogy az adott óvodában felvételre került-e, nem kifogásolható. (723/A/2003)

A nyilvánosságra hozatal során már nem csak egy meghatározott személy, szervezet tudomására hozza az adatkezelő az adott információt, hanem egy kisebb vagy nagyobb közösség általi megismerését teszi lehetővé, és ez különösen érzékenyen érinti az emberek nagy részét, amint azt az alábbi példa is mutatja:

Egy állampolgár azt kifogásolta, hogy hozzájárulása nélkül a helyi újság nyilvánosságra hozta hozzátartozójának személyes adatait, ugyanis a helyi lapban közzétették az 1999 és 2003 között születettek nevét, születésük évét és a szülők nevét, valamint az 1999 és 2003 között elhunytak nevét, születésük és haláluk évét és – nők esetében – leánykori nevüket. A polgármesteri hivatal részéről nem történt adat-szolgáltatás az újságírók felé. Az említett adatokat az újságíró és szerkesztő egyrészt a templomkapura kifüggesztett temetési értesítőkből szerezte meg, a gyermekek születéséről pedig jórészt helyi lakosként szerzett tudomást. A helyi lapban már jelentek meg a mostanihoz hasonló módon a születésre és halálózásra vonatkozó személyes adatok úgy, hogy ahhoz az érintettek nem járultak hozzá. Az újság törvényi felhatalmazás hiányában csak abban az esetben hozhatja nyilvánosságra a fent említett személyes adatokat, amennyiben ahhoz az érintettek hozzájárultak. A vizsgálat lezárását követően a biztos felszólította a lapot kiadó polgármesteri hivatal irányítóját arra, hogy gondoskodjon arról, hogy a továbbiakban ne hozzanak nyilvánosságra személyes adatot úgy, hogy ahhoz előtte nem szerzik be az érintettek hozzájárulását. (323/A/2003)

Iratbetekintési jog

A személyes adatok harmadik személynek való továbbítása kérdéskörén belül egy külön csoportba sorolhatóak az iratbetekintési joggal kapcsolatos esetek, melyekben az államigazgatási eljárás és az adatvédelmi szabályok egyaránt alkalmazandók. A biztos elé került esetek nagyobb részében az önkormányzat munkatársa nem tette lehetővé az iratokba való betekintést. Ez jogszerű volt például abban a közérdekű bejelentés alapján indult ügyben, melyben az önkormányzat gyommentesítésre szólította fel egy ingatlan tulajdonosát, aki pert kívánt indítani a bejelentő ellen, mivel a sorozatos bejelentéseket alaptalannak tartotta. A közérdekű bejelentés ténye a bejelentő személyes adata, és ennek továbbítására, más személy tudomására hozására csak bizonyíthatóan rosszhiszemű bejelentés esetén van lehetőség, és ennek mérlegelése azon szerv hatáskörébe tartozik, ahová a bejelentést tették. Az adatvédelmi biztos már korábban is foglalkozott a közérdekű bejelentések té-

májával, és ajánlást adott ki erről. Egy másik esetben a gyámhivatal munkatársa nem tagadhatta volna meg egy édesapa és gyermeke kapcsolattartása ügyében folyó eljárás irataiba való betekintést, mivel a gyermek édesanyja ügyfélnek minősült, és szabályos meghatalmazást adott a képviselőjében eljáró személynek arra, hogy nevében eljárjon és az iratokról másolatot kérjen.

Egy panaszos azzal a problémával fordult az adatvédelmi biztoshoz, hogy az eljáró önkormányzat nem engedélyezte az iratokba való betekintést és a hivatal zaklatásának minősítette az ezt a kérést tartalmazó levelet egy olyan ügyben, melyben az önkormányzat a panaszos gyermekei vonatkozásában egy gyermekvédelmi intézkedést hozott. Az önkormányzat a panaszos feleségének nyújtandó gyermekvédelmi támogatásról határozott úgy, hogy a panaszos, az édesapa az eljárás lefolytatásáról nem is tudott annak ellenére, hogy az eljárás indokául a gyermekek ellátatlansága szolgált. Az önkormányzat jegyzője és polgármestere az iratbetekintési jog elutasítása indokaként azt jelölte meg, hogy nem lehet nevesíteni a férj azon jogát vagy jogos érdekét, melyet az ügy érint, és nem igazolt az a jog, amely megalapozná az iratbetekintési jogot. Az adatvédelmi biztos a vizsgálat során megállapította, hogy a támogatás ténye, annak összege, a határozathozatal alapjául szolgáló egyéb adatok a férjnek, a feleségnek és gyermekeiknek is személyes adatai, mivel egyértelműen kapcsolatba hozhatóak ezen adatokkal. Az eljárásban a panaszos ügyfélként részt vehetett volna, mivel szülői felügyeleti jogát és jogos érdekét az ügy érintette, de amennyiben mégsem minősülne ügyfélnek, akkor is betekintést nyerhet az iratokba, mivel egyértelműen megállapítható volt, hogy családi viszonyainak rendezése során jogainak érvényesítése érdekében volt szükséges az iratok tartalmának ismerete. A panaszos szülői felügyeleti jogánál fogva is jogosult volt a határozat és az abban foglalt adatok megismerésére ugyanúgy, mint a gyermekek édesanyja. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (13/A/2003)

Ebben az évben is voltak olyan beadványok, melyek az anyakönyv irataiba való betekintéssel kapcsolatos adatkezelést kifogásolták. Az anyakönyvi nyilvántartásokba való betekintés csak olyan állami vagy önkormányzati szerv nevében eljáró személynek engedélyezhető, aki igazolja a betekintés célját és jogalapját. E rendelkezés azonban nem teszi lehetővé az információs önrendelkezési jog érvényesülését. A jogalkotói szándék megvan a teljes anyakönyvi jogszabályi rendszer újraszabályozására, azonban ez sajnos ebben az évben is csak szándék maradt.

Állami nyilvántartásban már szereplő, vallásra vonatkozó adat to-

vábbítására a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény felhatalmazást ad, ha az érintett személy vagy egyenesági rokona kér tájékoztatást, és ekkor hatósági bizonyítványt kell kiállítani. A hatósági bizonyítványban fel kell tüntetni, hogy azt kinek, milyen célból és milyen bizonyítékok alapján adták ki. A közigazgatási szervnek a vallási adatot tartalmazó bizonyítvány kiállítása, felhasználása céljának vizsgálatánál tapintatosan kell eljárnia, és nem kérheti az ügyféltől a célmegjelölést részletekbe menően.

Egy erre vonatkozó konkrét panaszügyben a biztos kijelentette, hogy a circum cisio céljából kiállított, zsidó vallásra vonatkozó adatot tartalmazó közokirat nem tartalmazhatja az eljárásban esetlegesen érintett rabbi vagy orvos nevét, címét, elegendő a kérelmező adatainak feltüntetése. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (192/A/2003)

Kérdőíves adatgyűjtés

Több esetben kértek az érintettek állásfoglalást az önkormányzatok vagy intézményeik által végzett különféle közvélemény-kutatások, kérdőíves felmérések kapcsán. Az egyik önkormányzat közvélemény-kutatásának célja a fiatalok sportolási, kulturális és szórakozási szokásainak felmérése volt, egy általános iskolában pedig a gyermekek érzelmi állapotát kívánták felmérni. Adatvédelmi szempontból a közvélemény-kutatás során végzett adatkezelés nem kifogásolható, ha a kérdőívek kitöltése önkéntes, és a kérdőívek összegyűjtése és a kérdésekre adott válaszok alapján a válaszadó személye nem azonosítható.

Egy állampolgár beadványában azt sérelmezte, hogy lakóhelyén a helyi önkormányzat képviselő-testületének egyik bizottsága a polgármesteri hivatal hivatalos lapjában kérőívet jelentetett meg, melynek kitöltésére kéri a fiatalokat. A kérdőívben számos olyan kérdés szerepelt, mely vallási meggyőződéssel, egészségi állapottal, dohányzással, alkohol- és drogfogyasztással kapcsolatos, és különleges adatnak minősül. A kérdőíveket kitöltve a felsorolt helyeken (pl. fodrászat, pizzeria), meghatározott személyeknek kellett átadni. Az adatvédelmi biztos véleménye szerint annak felméréséhez, hogy a fiatalokat mi érdekli, nem kell széles körű információkat megadni az érintett magánéletéről, családi helyzetéről, lakáskörülményeiről, alkohol- és kábítószer-fogyasztásáról, vallásáról. Azok a személyek, akik részére a névtelen kérdőíveket át

kellett adni, képesek az érintett és adatai azonosítására, tehát adatkezelőknek tekintendőek. Nem volt megfelelő garancia arra, hogy a kérdőívek illetéktelen hozzáférés nélkül jutnak el a bizottsághoz. A településen lakók alacsony számára tekintettel egy névtelenül kitöltött kérdőív alapján is (a válaszokból akár szülőkre, akár gyerekekre való következtetéssel, vagy pedig a személyes átadás következtében) könnyen beazonosítható a kitöltő személye. A kérdőív kitöltése írásbeli hozzájárulás, kiskorú esetében a törvényes képviselő hozzájárulása mellett lett volna jogszerű. Az adatbiztonság követelményét az a megoldás szolgálná a legmegnyugtatóbban, ha a kitöltött kérdőívet lezárt borítékban, azonosításra alkalmatlan módon lehetett volna eljuttatni a bizottsághoz. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (1198/K/2003)

Bíróságok

A korábbi években a bírósági adatkezelés vizsgálata során szembe-sülni kellett azzal a körülménnyel, hogy – gyakran a felek eljárási jogait is befolyásoló – lényeges adatkezelési szabályok alacsony jogforrási szinten, miniszteri utasításban fordultak elő. Ezen változtatott a bírósági ügyvitel szabályairól szóló, 2003. július 1-től hatályos 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (továbbiakban: BÜSZ). A bírósági ügyvitel definíciójából kiindulva annak célja a bírósági eljárást szabályozó törvényeken és más jogszabályokon, illetve az Országos Igazságszolgáltatási Tanács szabályzatain keresztül az ítélezés teljesítése. Ebből következik, hogy a bíróság adatkezelésének jogszerűsége alapvető feltétele az alkotmányos elvek szerint folyó ítékezésnek.

Az adatvédelmi biztos minden olyan esetben állást foglalhat, amikor a panasz nem közvetlenül az ítélező tevékenységgel kapcsolatos, vagy az adatkezelés nem az érintettek eljárási jogainak gyakorlásával függ össze, aminek a kereteit az adott eljárásban a bíró jelöli ki az egyes eljárási kódexek alapján. Az előbbi a bizonyítékok szabad értékelését, az utóbbi a pervezetést érinti. A legfontosabb adatkezelési elvnek a bíróságok esetében is a célhoz kötöttséget kell tekinteni, így minden eljárási cselekményt ennek figyelembevételével kell végrehajtani. A pervezetés körében erre adott esetben az eljáró bíró is köteles felhívni az érintettek figyelmét.

Az egyik beadványban azt sérelmezték, hogy a volt munkáltató a bírósági előkészítő iratok között tárgyi bizonyítási eszközként csatolt

egy olyan, csoportos létszámleépítésre vonatkozó dokumentációt, amelyből valamennyi, a csoportos leépítéssel érintett dolgozó neve és beosztása megismerhető. Az érintettek adatai anélkül kerültek a peranyagba, hogy ők a munkaügyi perben félként vettek volna részt. A csoportos létszámcsökkentés részletes szabályait a munka törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény határozza meg. Az ennek bizonyítására felhasználható adatokhoz azonban az adatkezelés jogalapját közvetlenül nem az Avtv., hanem a polgári eljárásban félként részt vevő személyeknek az a joga képezi, hogy az általuk bizonyítani kívánt tényeket a bíróság olyan formában ismerje meg, hogy azok valóságát mérlegelni tudja. Korábbi állásfoglalásához hasonlóan itt is a bizonyítékok szabad mérlegelését látta biztosítva az adatvédelmi biztos, amikor nem emelt kifogást az ilyen bizonyíték becsatolása ellen. (290/A/2003)

Az iratbetekintési jog korlátozásának van helye, ha a tanúk személyi adatainak zárt kezelésére kerül sor, a különösen védett tanúk adatkezelésére vonatkozó szigorú előírásokat is figyelembe véve (BÜSZ 41., illetve 42-46. §-ai), továbbá az írásbeli bizonyítékok és más fontos iratok zárt kezelését elrendelő bírói határozat esetén. Ez azonban nemcsak a BÜSZ-ben részletesen szabályozott felvilágosítás adásakor, másolatok készítésekor és kiadásakor indokolt (BÜSZ 10-16. §-ai), hanem az adott eljárás minden szakaszában, a végrehajtást is beleértve.

A törvényi rendelkezések alapján csak olyan személyes adatot kezelhet a végrehajtó, amely az adósra és az adós vagyonyára vonatkozik, és a végrehajtás eredményességéhez elengedhetetlen. Ennek érdekében a Vht. széleskörű jogosítványokat biztosít a végrehajtó számára, lehetővé téve minden olyan adat felhasználását, amelyhez az eljárása során hozzájut. Ha ezek valamelyikéről egy másik ügy kapcsán szerez tudomást, a Vht. 47. § (6) bekezdése annak külön jegyzőkönyvbe foglalását írja elő. Az Avtv. 7. §-ában szabályozott adatminőségi követelményeknek ilyenkor is meg kell felelni, ami azzal a kötelezettséggel jár, hogy az így megismert adat felhasználása előtt ellenőrizni kell azok valóságát, elsősorban a törvény alapján azt kezelő szervnél. (333/A/2003)

Súlyos adatkezelési hibát kifogásolt az a panaszos, akinek a volt munkahelyére egy olyan végrehajtási lapot továbbítottak, amit a panaszos nevére állítottak ki, de a végrehajtásról szóló felhívás egy hozzá hasonló nevű személyt, és nem őt nevezi meg adósként. A végrehajtó mind a Vht., mind az Avtv. alapján köteles a kezelésében lévő személyes adatokat pontosan és a törvényes előírásoknak megfelelően ke-

zolni. Két név hasonlósága nem vezethet a végrehajtás téves fogantatásához, kétség esetén ugyanis a Vht. 47. § (2) bekezdése alapján a felsorolt szervek bármelyike felkereshető, és az adós személye beazonosítható. A végrehajtó ezzel nemcsak az adatok minőségének és biztonságos kezelésének szabályait, hanem az adattovábbítás előírásait is megszegte, amikor az érintettől jogalap nélkül téves adatot közölt a volt munkáltatójával. (322/A/2003)

Egy másik esetben a célhoz kötött adatkezelésre figyelmeztetett az adatvédelmi biztos az árverési hirdetmény adattartalmával kapcsolatban. Az árverésről szóló nyilvános hirdetmény nem az érintett adós pellengérré állítását célozza. Az árverés tényének ismertté válásához a hirdetményben elegendő az adott ingatlanra és az árverés körülményeire vonatkozó adatokat közölni, az érintettek nevét ehhez nem kell megismerni. (748/A/2003)

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény szerint a meghallgatást megelőzően – a meghallgatás többi részvevőjének távollétében – kell megállapítani az eljárás alá vont személy személyazonosságát, továbbá az elkövetett szabálysértéssel nem szorosan összefüggő adatait. Ezek rögzítésekor a tárgyalóteremben nem lehet a bíróságon és a meghallgatott személyen kívül más jelen. (599/A/2003)

A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló törvényalkotási koncepció megfelelő jogalkotási szintre emeli az állampolgári jogokat korlátozó rendelkezéseket, köztük fontos adatkezelési szabályokat. Ezzel összefüggésben az adatvédelmi biztos már előzetesen figyelmeztetett arra, hogy a mellékbüntetések végrehajtásához szükséges adatkezelésnél csak indokolt esetben és törvényi garanciák mellett kerülhet sor a különböző adatállományokban kezelt személyes adatok összekapcsolására. (1145/A/2003)

Szektorális adatkezelések

Egészségügy

Az elmúlt évek ügyforgalmi adataihoz képet 2003-ban megháromszorozódott az egészségügyi adatok kezelését érintő beadványok száma. A hagyományosan visszatérő ügyfajták (a beteg hozzáférése az egészségügyi dokumentációjához, ellátóhálózaton kívüli szervek – hatóságok – adatigénylése) köréből terjedelmi okokból csak szűken idézve e fejezet inkább az új jelenségek ismertetésére szorítkozik.

Az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény (továbbiakban: Eüak.) hatálybalépése óta az idén először folytattunk vizsgálatot a törvény 16.§-a alapján létrehozott, rendellenességgel születettek nyilvántartásával kapcsolatban. E § szerint a betegellátónak továbbítania kell az újszülött személyazonosító és egészségügyi adatait, valamint törvényes képviselője nevét és címét a „Johan Béla” Országos Közegészségügyi Intézet által vezetett Veleszületett Rendellenességek Országos Nyilvántartása részére, amennyiben az újszülött a Betegségek Nemzetközi Osztályozása szerinti valamilyen rendellenességben szenved. Az adatvédelmi biztoshoz forduló panaszos elmondta, hogy terhességét magzata fejlődési rendellenessége miatt meg kellett szakítani, ezt követően a körzeti védőnőn keresztül egy kitöltendő adatlapot kapott az intézettől. Az adatvédelmi biztos megkeresésére az intézet igazgatója elismerte, hogy a hivatkozott § csak az újszülöttek adatainak továbbítását, kezelését írja elő, azonban ennek „kiegészítéseként 1998-ban az Egészségügyi Minisztérium Jogi Osztálya, a korábbi gyakorlatnak megfelelően a terhesség alatt és csecsemőkorban felismert rendellenességekre is jóváhagyta a bejelentést”. Az adatvédelmi biztos megállapította, hogy a panaszos egészségügyi adatait jogellenesen továbbították a hivatkozott nyilvántartásba, mert sajnálatos módon nem szülhette meg gyermekét. A fejlődési rendellenesség miatt megszakított terhességek adatai törvényi felhatalmazás hiányában nem szerepelhetnek a nyilvántartásban – ezt a miniszter sem rendelheti el. (689/A/2002)

Az Eüak. ugyan hosszú időtartamot ír elő az egészségügyi dokumentáció megőrzésére, azonban ezek megismerését nehezítheti, hogy a kórházak, rendelőintézetek osztályainak összevonása, áthelyezése, át-

szervezése folytán előfordul, hogy a beteg számára fontos iratok elvesznek, megsemmisülnek.

Egy panaszos jelezte, hogy kórházától kérte az 1972 és 1977 közötti gyógykezelése során készült egészségügyi dokumentumok másolatát, de a kórház nem adta ki azokat, arra hivatkozva, hogy az iratok eltűntek. A biztos tájékoztatta a panaszost arról, hogy az Eüak. szerint az egészségügyi dokumentációt az adatfelvételtől számított legalább 30 évig, a zárójelentést legalább 50 évig kell megőrizni. A dokumentáció eltűnése, megsemmisülése az Eüak.-on kívül az Avtv. adatbiztonságra vonatkozó szabályait is sérti. Ebben az esetben felmerülhet az adatkezelő jogi felelősségre vonásának lehetősége. (703/A/2003)

Az elmúlt évben is voltak példák arra, hogy – nem az egészségügy területén tevékenykedő – hatóságok különleges adatokat kívántak megismerni. Erre példa a következő eset.

Egy családorvos – aki betegeit rendszeresen felkeresi autóján – beadványában azt kifogásolta, hogy az APEH illetékes igazgatósága 2003 tavaszán lefolytatott vizsgálata során az általa vezetett útnyilvántartást nem fogadta el arra hivatkozva, hogy nem jelölte meg a felkeresett betegek nevét, és így az ellenőrzést elvégezni nem tudja. Az orvos a betegei felkereséséhez saját tulajdonú személygépkocsiját használja, és e szolgálati célú használat során költségtérítést vesz igénybe oly módon, hogy a törvényi rendelkezéseknek megfelelően útnyilvántartást vezet. Az orvos szerint az adóhatóságnak nincs joga az orvosi titok fogalma alá eső, a beteg személyének azonosítására alkalmas adat (pl. név, lakcím) megismerésére. Az adatvédelmi biztos megállapította, hogy az Eüak. és más törvény sem ad felhatalmazást az adóhatóságnak arra, hogy az orvos betegeinek adatait megismerje, kezelje. (891/K/2003)

Az idén is folytatott vizsgálatot az adatvédelmi biztos a drogbetegek adatainak kezelésével kapcsolatban. A Baptista Szeretetszolgálat Alapítvány arról kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását, hogy a Gyermekek, Ifjúsági és Sportminisztérium, valamint az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium (továbbiakban: ESzCsM) támogatásával folytatott mobil tűcsereprogram keretében működtetett lakóautójukat ellenőrizhetik-e rendőrök. Tájékoztatásuk szerint öt különböző budapesti kerületben jelennek meg adott időpontban, adott helyszíneken, ezekről előre tájékoztatták az érintett rendőrkapitányságokat. Előfordult, hogy egyenruhás rendőrök jelentek meg a lakóautójukban, és a működési engedélyt kérték, igazoltatták az ott és a környéken megje-

lenteket. A hatályos törvényi előírások szerint ez a gyakorlat törvénytelen, az adatvédelmi biztos felhívta a rendőrség figyelmét arra, hogy drogbetegek adatait csak nagyon szűk körben kezelhetik, ha súlyos bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsíthatóak. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (909/K/2002)

Az információs technológiai „fejlődés” eredményeként a polgárok magánéletét fenyegető technikai eszközök – úgy tűnik – elérték az egészségügyet is. Egy állampolgár arról kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását, hogy a rendelő bejáratára a háziorvos felszerelhet-e térfi-gyelő kamerákat oly módon, hogy azok az utcára, közterületre is irányulnak. A kifogásolt kamerák alkalmasak az orvosi rendelő előtt várakozók megfigyelésére, beszélgetésük lehallgatására.

A biztos válaszában kifejtette, hogy a hatályos jogszabályok között nincsen olyan törvényi felhatalmazás, amely arra jogosítaná fel a háziorvost, hogy az orvosi rendelő környékét kamerákkal tartsa megfigyelés alatt. Törvényi felhatalmazás hiányában kizárólag saját tulajdonban, illetve használatban lévő ingatlanra irányítottan lehet képfelvevő berendezést működtetni, de ilyenkor is fel kell hívni az oda látogatók figyelmét az elhelyezett kamerákra (figyelmeztető táblával). Amennyiben más személy tulajdonában álló ingatlan, közterület van a kamera látómezejében, jogellenes adatkezelés valósul meg. (1334/K/2003)

Az elmúlt évben nagy visszhangot váltott ki a háziorvosok és védőnők körében végzett országos kérdőíves felmérés. A Magyar Orvosi Kamara elnöke és más magánszemélyek az adatvédelmi biztos és az állampolgári jogok országgyűlési biztosa fellépését kérték az ESzCsM megbízásából végzett országos kutatás kérdőívének tartalmával és eredményét érintő adatkezelésekkel kapcsolatban. Az adatvédelmi biztos felszólította a minisztert a kérdőív jogellenes részeinek törlésére, ezt követően az állampolgári jogok országgyűlési biztosával közösen közleményt adtak ki az ügyről. A kiküldött kérdőívekhez mellékelte államtitkári és az Országos Alapellátási Intézet főigazgatója által aláírt levelek szerint a kérdőívek célja a roma népesség helyzetének javítása a betegellátásban. A kérdőívek azonban számos olyan adat közlését kérték (mint pl. a kitöltők világnézete, politikai hovatartozása, vallásossága), amelynek az elérni kívánt célhoz semmi köze. A kitöltő csupán a roma közösséget mélyen sértő megállapítások közül választhatott válaszadásakor: a kérdőívből nem derült ki, hogy ezek a negatív értéktételek (lusták, összeférhetetlenek, piszkosak, a kelleténél több gyermeket nemze-

nek, van bennük bűnöző hajlam) kinek az értékvilágát tükrözik, az ESzCsM-ét, a kérdőív összeállítójáét, vagy – vélelmezetten – a megkérdezett foglalkozási csoportok minden egyes tagjáét. Miután a célzatosan pejoratív kérdéscsoportok a pozitív tartalmú válaszadásra nem adnak módot, magukra a válaszadókra is sértőek – állapították meg a biztosok. Álláspontjuk szerint a kérdőívek sértik mind az egyes megkérdezettek, mind az egyes roma és más halmozottan hátrányos helyzetű polgárok személyiségi jogait (emberi méltóságát, becsületét, jó hírnevét), ugyanúgy mindkét (foglalkozási, illetve etnikai) csoport közösségének alapvető jogait is veszélyeztetik. A két biztos felhívta a „*felmérők*” és „*felméretők*” figyelmét arra, hogy az ilyen és ehhez hasonló kérdőívek és módszerek használatát a jövőben kerüljék, és emlékeztettek arra, hogy senkit semmilyen hátrány nem érhet a jogsértő kérdőív kitöltésének jogos megtagadása miatt. Az állásfoglalás és a közös közlemény szövege a Mellékletben olvasható. (1458/A/2003)

2003 augusztusában kelt megkeresésében egy városi ügyészségi adatkérés jogszerűségéről kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását egy állampolgár. A panaszos „*vérzékenységeivel és Hepatitis C fertőzésével kapcsolatos dokumentumok, feljegyzések másolatát*” kérte egy kórháztól az ügyészség a panaszos gyermekét érintő gyermekelhelyezési per előkészítésére hivatkozva. Az ügyész adatkérését az egészségügyi dolgozók rendtartásáról szóló 11/1972 (VI. 30.) EüM rendelet 27. § (1) bekezdésére alapozta. A biztos a panaszosnak küldött állásfoglalásában kifejtette, a hatályos törvényi szabályozás szerint személyes adatok kezelése csak az érintett hozzájárulásával vagy törvény felhatalmazása alapján történhet. Az adatkezelést elrendelő törvény azonban korlátozza az információs önrendelkezés alapvető jogát, ezért meg kell felelnie a korlátozással szembeni, Alkotmányban meghatározott feltételnek, vagyis az alapvető jog lényeges tartalmát törvény sem korlátozhatja. Az ellátóhálózaton kívüli szerv adatigénylésének szigorú szabályai vannak, e szervek hozzáférése a betegek különleges adataihoz nem korlátlan. Az Eüak. egyik alapelve, hogy személyes adatot csak törvényes cél eléréséhez szükséges esetekben és mértékben lehet kezelni (1. §). Ezzel összhangban a 4. § meghatározza, hogy milyen célokra lehet egészségügyi adatot kezelni, ezek között szerepel egyebek mellett az ügyészségi vagy bírósági eljárás is, azonban ilyen célból csak annyi és olyan egészségügyi, illetve személyazonosító adat kezelhető, amely az adatkezelési cél megvalósításához elengedhetetlenül szükséges [4. § (4) bekezdés]. Ezt a rendelkezést megerősíti a 33. § (1) bekezdése is, mely szerint az egészségügyi ellátóhálózaton kívüli intézmény, illetve szerv vagy személy

csak a feladatai ellátásához szükséges mértékben kezelhet egészségügyi és személyazonosító adatot. A biztos szerint az ügyészségi megkeresés nem felelt meg az Avtv. követelményeinek. A beadvány alapján a biztos kezdeményezte az ESzCsM-nél az ügyészségi adatkérésben tévesen hivatkozott 11/1972 (VI. 30.) EüM rendelet Eüak.-kal ellentétes 27. §-ának hatályon kívül helyezését. Az adatvédelmi biztos megkereste a legfőbb ügyészt is, akitől azt kérte, hogy a hivatkozott § hatályon kívül helyezéséig intézkedjen arról, hogy munkatársai hasonló ügyekben adatkezelésüket a vonatkozó törvényi előírásoknak megfelelően végezzék. A legfőbb ügyész és az ESzCsM is kedvezően fogadta a megkereséseket. Ennek megfelelően 2003 decemberében az ESzCsM közigazgatási államtitkára közölte, hogy az EüM rendelet kifogásolt 27.§-át – amelyre az ügyész az adatkérését alapozta – rendeletileg hatályon kívül helyezik, s megküldte e rendelet tervezetét. Ezzel egy időben a legfőbb ügyész is jelezte, hogy egyetértett az adatvédelmi biztos érveivel és közölte, hogy tájékoztatást küld a megyei főügyészeknek a jogszerű ügyészi – egészségügyi adatokat érintő – adatkezelés-adatkérés feltételeiről a polgári perek vonatkozásában. (901/K/2003, 1524/J/2003)

Az elmúlt évben az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyettese és az adatvédelmi biztos megállapodtak abban, hogy folytatják a kórházak előtti inkubátorokba helyezett csecsemők védelme érdekében 2000-ben és 2001-ben végzett közös vizsgálatot. A korábbi biztosok javasolták az igazságügy-miniszternek az anyakönyvezésről szóló jogszabályok módosítását úgy, hogy a gyermekéről az inkubátorba helyezéssel lemondó anya névtelen maradhasson, az anyakönyvvezetőnek ne kelljen a rendőrség bevonásával eljárást kezdeményeznie az anya kilétének a megállapítására. Az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 2/1982. (VIII. 14.) MTTH rendelkezés vonatkozó részét a 2002. évi XLV. törvény hatályon kívül helyezte, ezzel a kérdés anyakönyvezési része megoldódott.

További problémaként jelentkezett azonban, hogy az újszülöttje inkubátorba helyezésével az anya megvalósítja a családi állás megváltoztatásának büntettét. Azzal, hogy a büntetőjog az anya felelősségre vonását kilátásba helyezi, előfordulhat, hogy a gyermekükről ilyen ráutaló magatartással lemondani kívánó nők nem ezzel a lehetőséggel élnek, hanem olyan helyre teszik újszülöttjüket, ahol a gyermek életben maradásának feltételei nem biztosítottak, előfordulhat az is, hogy az anya emiatt öli meg gyermekét.

Az újszülöttek életének védelme érdekében a biztosok kezdemé-

nyezték olyan jogszabály alkotását, amely a csecsemőknek a kórházak bejáratánál való elhelyezését nem rendeli büntetni. Az igazságügy-miniszter 2001 februárjában kelt válaszában elfogadta a kezdeményezést, ennek eredményeként szakmai vita kezdődött a biztosok, az Igazságügyi Minisztérium és az ágazatilag illetékes Szociális és Családügyi Minisztérium munkatársainak bevonásával. Az egyeztető tárgyalásra 2001 áprilisában került sor, amelyen az a megállapodás született, hogy az Igazságügyi Minisztérium a legfőbb ügyész állásfoglalását kéri arról, hogy az újszülött inkubátorba tétele bűncselekménynek tekintendő-e, továbbá hivatalos állásfoglalást kér Belügyminisztériumtól és a Szociális és Családügyi Minisztériumtól is. A további egyeztető tárgyalások azonban elmaradtak, ezért 2003 őszén a biztosok újból megkeresték az Igazságügyi Minisztériumot. Az új igazságügy-miniszter kedvezően fogadta a megkeresést, a közeli jövőben várható a kérdéskör rendezése.

Munkáltatók

A 2003-as évben – szemben a megelőző év tapasztalataival – az iktott ügyek számának kiugró növekedéséhez képest is nagyobb arányban emelkedett a munka világát érintő ügyek száma. Az állandóság többnyire az előző évek beszámolóiban szereplő esetekhez hasonló visszasságok és konzultációs kérdések körében érhető tetten. Ezekben az ügyekben az adatvédelmi biztos már vizsgálatot folytatott, illetve kialakította, és következetesen érvényesíti álláspontját. Elgondolkodásra késztet az a tény is, hogy a nyolcvan beadvány közül csak elenyésző számban kérték az érintettek az adatvédelmi biztos közbenjárását, vizsgálatát, és szinte csak akkor, ha a munkaviszony már megszűnt. Ez a jelenség sajnos a munkavállalók – vélt vagy valós – kiszolgáltatottsági érzetére enged következtetni. A legtöbb esetben még a munkaadót sem nevezték nevén a panaszosok. Ennek ellenére az ilyen beadványok esetében is igyekeztünk a lehető leginformáltabb, jól hasznosítható és közérthető tájékoztatást megadni az érintettek számára mind szóban, mind írásban.

Továbbra is érkeztek olyan beadványok, melyek a pályázatokkal összefüggő adatok kezelésével, a személyi jövedelemadó 1 %-áról rendelkező nyilatkozattal, pszichológiai vizsgálatokkal, összeférhetlenségre, biztonsági kockázatokra irányuló vizsgálatokkal kapcsolatos adatkezelést sérelmezték. Tekintettel arra, hogy ezen kérdésekről az elmúlt évi beszámolók „Munkáltatók” alfejezeteiben már szóltunk, itt

csak utalunk a panaszok visszatérő jellegére. Ismétlődő kérdés az adatok törlésének kötelezettsége is.

Egy panaszos beadványában leírta, hogy többször kérte egy állásközvetítő irodánál, hogy adatait töröljék a nyilvántartásból, erre azonban nem kapott választ. Az adatvédelmi biztos tájékoztatta a beadványozót, hogy az Avtv. biztosítja az érintett számára adatai törlésének jogát. Mivel az állásközvetítőt az adatok kezelésére nem törvény kötelezi, hanem az az érintett hozzájárulásán alapul, így a hozzájárulás visszavonásával az adatkezelés jogalapja megszűnik, vagyis az adatkezelő köteles eleget tenni az érintett törlési kérelmének. (692/A/2003)

A panaszok egy jelentős részében a munkavállalók azt kifogásolták, hogy a munkáltató hozzájárulásuk nélkül közölte adataikat harmadik személyekkel. Tekintettel az Avtv. és a Munka Törvénykönyve (továbbiakban: Mt.) vonatkozó rendelkezéseire, a munkáltató a munkavállalóra vonatkozó tény, adatot, véleményt harmadik személyekkel csak törvény kifejezett felhatalmazása, vagy az érintett hozzájárulása alapján közölhet. Ebből a szempontból a munkáltató tulajdonosa (fenntartója, irányító, vagy felügyeleti szerve) harmadik személynek minősül, így az adatokat csak akkor ismerheti meg, ha arra törvény felhatalmazást ad, vagy az érintett ahhoz – megfelelő tájékoztatás után – hozzájárult. Az utóbbi esetben az adatkezelés célhoz kötöttségét is vizsgálni kell. Sajátos helyzet a jogutódlás. Az Mt. alapján a jogutódlás esetén az annak időpontjában fennálló munkaviszonyból származó jogok és köteleességek a jogutódlás időpontjában a jogutód munkáltatóra szálltak át, amelyekről a jogelőd munkáltató a jogutódlást megelőzően köteles tájékoztatást adni. Vagyis a jogutódlással a jogutód adatkezelőként is a jogelőd helyébe lép.

Egy vidéki indítványozó azt panaszolta, hogy a munkáltató Rt. kiadta egyes dolgozói személyes adatait egy vagyoni védelmi kft.-nek, még azelőtt, hogy szerződést kötött volna a két társaság. A vizsgált esetben a munkáltató személyében bekövetkező jogutódlás történt. A vezérigazgató nyilatkozata szerint az Mt. alapján a szerződéskötésre irányuló tárgyalások során meg kellett ismertetniük a kft.-t az őrző-védő tevékenység ellátásának személyi feltételeire vonatkozó adatokkal is, melyeket összesített formában továbbítottak, ezen kívül nem adtak ki a munkavállalókat érintő személyes adatokat a tervezett jogutód munkáltatónak. A biztos álláspontja szerint a fenti törvényi szabályok lehetővé teszik, hogy a célhoz kötöttség elvének betartása mellett a munkáltató adatokat továbbítsa a jogutód munkáltatóhoz. Az adatkezelés megfelelt az Avtv. és a Mt. szabályainak. (819/A/2003)

Néhány esetben a munkavállalók adatainak nyilvánosságra hozataláról kellett állást foglalnunk. Az előbb elmondottak a nyilvánosságra hozatalra is igazak: az csak törvényen vagy az érintettek tájékozott és önkéntes hozzájárulásán alapulhat. Az egyik ilyen jellegű ügy ismertetése az „Internet” alfejezetben olvasható.

Egy ügyben azt kellett vizsgálni, hogy egy építkezésen elhelyezhető-e webkamera oly módon, hogy a közvetített képet az Interneten keresztül bárki megismerheti. A biztos válaszában kifejtette: a közvetített kép nem lehet alkalmas arra, hogy azon a munkavállalókat azonosítani lehessen. Amennyiben ez nem oldható meg teljes körűen – mert egyes munkavállalók mindenképpen a kamera közeli látókörébe kerülnek – az érintettek hozzájárulását kell kérni. (811/K/2003)

Egy budapesti lakos azt kifogásolta, hogy a 7-173-as buszvonal járatain közszemlére teszik az autóbuszok vezetőjének fényképét, nevét és a szolgálati ideje alatt balesetmentesen addig megtett kilométerek számát. A Budapesti Közlekedési Vállalat Rt.-nél a kifogásolt gyakorlatot már öt éve folytatják, célja az utasok bizalmának erősítése. A társaság tájékoztatása szerint az adatkezelésre csak az érintett dolgozók önkéntes hozzájárulása alapján kerül sor: aki nem akar ilyen feltetelekkel dolgozni, másik járatra helyezik át.

A vizsgált esetben az önkéntesség hiányzik akkor, amikor a kiemelt járaton dolgozót írásban figyelmeztetik a tájékoztató tábla használatára, és ismételt rendzavarás esetére súlyosabb fegyelmi büntetést helyeznek kilátásba. Sérti az önkéntességet az is, hogy azoknak, akik nem járulnak hozzá a felsorolt adataik nyilvánosságához, önként le kell mondaniuk arról a munkabeosztásról, amit egyébként a személyes adottságaikkal, „rátermettségükkel” már kivívtak maguknak. Az adatkezelés fent megjelölt – a vezérigazgató által is hangsúlyozott – céljának eléréséhez sem szükséges az adatok nyilvánosságra hozatala: a cél elérhető különböző, adott járaton dolgozókra általánosságban jellemző adat ismertetésével. (584/A/2003)

Egy munkavállaló beadványában leírta, hogy a Munkaügyi Bíróság ítéletével visszahelyezte őt munkahelyére. A társaság vezérigazgatója a korábbi munkaviszony helyreállítása céljából értekezletet hívott össze, amelyen közölte, hogy az eseményről szó szerinti, névvel ellátott, írásos emlékeztetőt készítenek, majd több vezető előtt ismertette a bíróság ítéletét. A panaszos később szerette volna megismerni az emlékeztetőt, de kérését az értekezleten felszólaló személyek személyes adatai védelmére hivatkozva – hozzájárulásuk hiányában – elutasították.

Az adatvédelmi biztos – a panaszos kérésére kialakított – elvi álláspontja szerint az emlékeztető az értekezleten részt vett, meghatározott személyek személyes adatait is tartalmazhatja. Ha a jelenlévők előre tudhatták, hogy az eseményről emlékeztető készül, és azt, ami ott elhangzik, részben vagy teljes egészében, vagy tartalmi összefoglalás révén, írásban rögzítik, akkor a felszólalók által magukról és másokról a jelenlévők (meghatározott személyek) számára „továbbított, hozzáférhetővé tett” adatait a jegyzőkönyvvezető jogszerűen rögzíthette. Arról, hogy mindazon információkból, ami az értekezleten elhangzott, és amit a panaszos érzékelt, mit kezel az adatkezelő, vagyis mit rögzített az emlékeztetőben, továbbá, hogy az érintettre vonatkozó, az emlékeztetőben szereplő személyes adatait kiknek és milyen formában továbbították, tették hozzáférhetővé, az adatkezelő köteles – akár másolat formájában is – tájékoztatást adni. (838/A/2003)

Napjainkban egyre elterjedtebbé válnak az úgynevezett biometrikus – az érintett fizikai, biológiai ismertetőjegyein alapuló – azonosítási módszerek, melyek alkalmazására a munkaviszonyban is sor kerülhet. Egy indítványozó munkahelyén ujjlenyomattal működő beléptető rendszert telepítettek, ennek adatvédelmi vonatkozásairól kellett állást foglalni.

A biometrikus azonosítók (ujjlenyomat, a retina és az írisz képe, a kéz geometriája, a hang és az arc jellemzői) személyes adatok. Ha ezen adatok kezelését az adatkezelő számára törvény nem írja elő, azt kizárólag az érintettek, tehát minden egyes jövőbeli felhasználó előzetes hozzájárulással teheti. Ennek a hozzájárulásnak tájékozottnak és önkéntesnek kell lennie, ez pedig annyit jelent, hogy a hozzájárulás megadásakor az érintetteknek tisztában kell lenniük azzal, hogy mely személyes adataikat, milyen céllal, kik fogják kezelni; továbbá az érintetteknek teljesen szabadon kell döntenie arról, hogy megadják-e hozzájárulásukat vagy sem. A munkáltatók, biometrikus azonosító rendszerek forgalmazói több esetben kérték az adatvédelmi biztos álláspontját e rendszerek alkalmazására vonatkozóan. A biometrikus azonosító rendszerek bevezethetőségének elvi lehetőségét a biztos nem vitatta, azonban veszélyeire tekintettel több biztosítékot javasolt kiépíteni.

Az eljárás akkor támadható adatvédelmi szempontból, ha az azonosításban való részvétel nem önkéntesen történik a munkavállaló részéről. Az utasításra történő hozzájárulás nem önkéntes, így nem is tekinthető adatkezelésre alapot adó hozzájárulásnak. Nem beszélünk valódi önkéntességről akkor sem, ha a hozzájárulás megtagadása esetén az érintetteknek munkájuk elvesztésével kell számolniuk. (874/A/2003)

Egy köztisztviselő beadványt tett, mert sérelmezte egy fővárosi kerületi önkormányzat által kezdeményezett, az európai uniós csatlakozási folyamat előtti belső auditálásra felkért Rt. – személyzeti tanácsadással összefüggő – adatkezelési tevékenységét.

A vizsgálat során az adatvédelmi biztos megállapította, hogy a vizsgált adatkezelésre nincs törvényi felhatalmazás. Sem a magánszektorban dolgozó munkavállalókra érvényes Mt., sem a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (továbbiakban: Ktv.) nem írja elő az adatok kötelező közlését. Az Mt. 77. §-ának (1) bekezdése szerint a munkavállalótól csak olyan nyilatkozat megtétele vagy adatlap kitöltése kérhető, illetve vele szemben csak olyan alkalmassági vizsgálat alkalmazható, amely személyiségi jogait nem sérti, és a munkaviszony létesítése szempontjából lényeges tájékoztatást nyújthat. A Ktv. meghatározott eljárást ír elő a köztisztviselők értékelésére és minősítésére. Ezen kívül minden, a köztisztviselők munkavégzésének minőségére vonatkozó további adatgyűjtés a közsférában tilos. A Ktv. meghatározza a köztisztviselőről nyilvántartható adatok körét is, ezen túlmenően a köztisztviselőről adatot gyűjteni csak törvény felhatalmazása alapján lehet. Vagyis megfelelő jogalap hiányában a személyzeti tanácsadó cégek ilyenfajta adatgyűjtése nem jogszerű. A biztos felhívta a polgármester figyelmét, hogy külső személyzeti tanácsadó cég igénybevételére csak a személyes adatok védelmére vonatkozó általános és a munka világára vonatkozó szektorális törvények figyelembevételével kerülhet sor. (511/A/2003)

Egy volt munkavállaló beadványában azt sérelmezte, hogy az egyik minisztériumban a munkavégzésre irányuló jogviszonya megszűnését követően elektronikus postafiókját nem szüntették meg, hanem az oda érkező leveleket átirányították egy másik postafiókba. Minderről úgy szerzett tudomást, hogy a levél elolvasásáról a feladó (a másik indítványozó) részére visszajelzés érkezett, de nem a címzett e-mail címéről, hanem egy másik, általa korábban nem használt címről. A panaszos sérelmezte azt is, hogy elolvasták és kinyomtatták a leveleket, a levelek érkezésének tényét és tartalmát eltitkolták, nevével egy új e-mail címet hoztak létre, amikor már nem dolgozott ott, tudta és beleegyezése nélkül nevében visszajelzést küldenek, és ezzel megtevesztik a levél feladóját, és hozzájárulása nélkül személyes leveleit ismeretlen céllal a minisztérium egy háttérintézménye dolgozójának továbbították.

Az adatvédelmi biztos nem rendelkezik olyan eszközökkel, amelyekkel megállapíthatta volna a beadványozó által közöltek valóságtartalmát, illetőleg az általa csatolt dokumentumok valóságát. A munkál-

tató által biztosított elektronikus levelezés tekintetében különbséget kell tenni a munkavállaló személyes használatára adott, esetleg a nevét, vagy nevének töredékét is tartalmazó, valamint az olyan e-mail címek között, amelyek a cég ügyeinek intézését szolgálják, és nem egy-egy munkavállaló személyéhez kötöttek. A személyes, csak az érintett munkavállaló (illetve a rendszergazda) számára hozzáférhető e-mail címen folytatott levelezést adatvédelmi szempontból ugyanúgy kell megítélni, mint a hagyományos személyes levelezést és telefonálást. Mint ahogy a munkáltató az érintettek hozzájárulása nélkül nem ismerheti meg a munkavállalója részére a céghez érkező küldemények tartalmát, azokat nem tarthatja vissza, illetve nem semmisítheti meg, és a telefonbeszélgetéseit sem hallgathatja le, ugyanúgy nem jogosult a személyes e-mail címre érkező és az onnan elküldött levelek tartalmának megismerésére, azok továbbítására vagy törlésére sem mindaddig, amíg ahhoz az érintett hozzájárulását nem adja. Függetlenül attól, hogy a fentieknek megfelelően jogszerűen vagy jogellenesen tekintett be valaki egy munkavállaló levelezésébe, ha felfedezi, hogy a címzett részére személyes tartalmú levél érkezett, akkor jár el helyesen, ha az eredeti címzettet értesíti a levél érkezéséről, és átadja azt neki, de semmiképpen sem továbbítja azt illetékteleneknek, a levél tartalmát nem ismerteti másokkal. Egy volt dolgozó nevével új e-mail cím létrehozása is jogellenes, tekintettel arra, hogy az érintett hozzájárulása nélkül használták fel az egyik személyes adatát, a nevét. (105/A/2003, hasonló ügyek: 571/K/2003, 638/K/2003)

A Vám- és Pénzügyőrség, mint munkáltató adatkezelését sérelmezte egy hivatásos tiszt. A beadványozó azt kifogásolta, hogy a Vám- és Pénzügyőrség arra kötelezte a hivatásos állományú tagjait, hogy szolgálati jogviszonyukkal kapcsolatos, illetve egyéb személyes adataikról nyilatkozzanak. Az elküldött kérdőíven szerepeltek az érintett családjára vonatkozó adatok is.

A biztos megkeresésére a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoka tájékoztatta a biztost az adatkezelés részleteiről. Az érintetteknek két adatlapot adtak át kitöltésre. Ezek közül az egyik kitöltése kötelező volt, ez azonban csak olyan adatokat tartalmazott, melyet a Vám- és Pénzügyőrség a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény alapján kezelhet. A biztos megállapította, hogy jogszerűen kötelezték az érintetteket olyan adatok szolgáltatására, melyek úgy is változhatnak, hogy arról a munkáltató nem szerez tudomást (lakcím, gyermekek száma). Kifogásolható azonban az, hogy az érintetteknek olyan adataikról is nyilatkoznuk kellett, melyeknek szerepelniük kell a nyilvántartásban (előléptetésre, fegyelmi eljárásra, szolgálati helyre vonatkozó adatok).

A másik adatlap kitöltése teljesen önkéntes volt, és azt a célt szolgálta, hogy a jövőbeni, az uniós csatlakozás miatt elkerülhetetlen átszervezés során olyan szolgálati helyre helyezték át az érintettet – amennyiben az áthelyezés szükséges –, amely személyi, családi körülményeinek (pl. gyermekei száma, iskolájuk helye stb.) leginkább megfelel. Az önkéntességet támasztja alá az is, hogy az adatlapot az érintettek alig több, mint fele töltötte ki. Az érintetteket megfelelően, írásban tájékoztatták az adatkezelés céljáról, módjáról, annak önkéntességéről; emellett lehetőség volt a szakszervezet segítségét igénybe venni. Az adatkezelés e vonatkozásban tehát jogszerű volt. (920/A/2003)

Ugyancsak a túlzott munkáltatói adatgyűjtést sérelmezte a Magyar Államvasutak Rt. (továbbiakban: MÁV Rt.) több dolgozója, és a Vasutasok Szakszervezete is. A panaszosok azt kifogásolták, hogy a társaság vezérigazgatója utasításban kötelezte a munkavállalókat arra, hogy további munkaviszony, munkavégzésre irányuló jogviszony létesítése esetén azt jelentsék be munkáltatójuknak. Az e célra kiadott nyilatkozaton rögzíteni kellett a munkavállaló gazdasági érdekeltségeire (tagságára, részesedésére, tisztségére stb.) vonatkozó adatokat is. Bejelentési kötelezettség alá estek a tudományos oktatói, valamint szerzői jogi védelem alá eső tevékenységek is. A nyilatkozattételi kötelezettség részben kiterjedt a munkavállaló közei hozzátartozóira is.

A vizsgálat során az adatvédelmi biztos megállapította, hogy a sérelmezett adatkezelés nem felelt meg a vonatkozó törvényi előírásoknak. Sem az Mt., sem más jogszabály nem teszi ugyanis lehetővé a kérdéses adatok kezelését a munkáltató számára, az adatgyűjtés túlterjeszkedett az Mt. összeférhetlenségi – jórészt vezetőkre vonatkozó – szabályain is. A nyilatkozat hozzátartozókra vonatkozó adatait sem kezelhette a munkáltató. Törvény felhatalmazása hiányában csak az önkéntes hozzájárulás lehetett volna az adatkezelés alapja, azonban – mivel a nyilatkozatot utasítás írta elő – önkéntességről nem lehet szó.

A biztos kifogásait közölte a MÁV Rt. vezérigazgatójával is, aki a vonatkozó utasítást felülvizsgálta, és a biztos állásfoglalásának megfelelően módosította. (1112/A/2003, 1211/A/2003, 1228/A/2003, 1260/A/2003, 1391/A/2003)

Szintén állampolgári panasz alapján indult vizsgálat a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (továbbiakban: PSZÁF) székházában kiépített biztonsági rendszerről.

A PSZÁF elnöke a biztos megkeresésére azt a választ adta, hogy az épületben behatolásjelző, videokamerás és beléptető rendszer működik. A beléptető rendszer tárolta a munkatársak adatait. A videokamerás megfigyelő rendszer személyazonosításra alkalmas volt, a felvételeket a rendszer automatikusan rögzítette 24 órás időtartamra. Mindkét rendszer esetében biztosították azt, hogy az adatokhoz csak meghatározott munkatársak férhessenek hozzá. A telefonközpont szintén tárolt adatokat (a hívó melléklet, a hívott számot, és a beszélgetés időtartamát) ezek hozzáféréstől való védettségét megfelelő módon biztosították.

A biztos válaszában tájékoztatta az elnököt arról, hogy a kérdéses adatok – törvényi felhatalmazás hiányában – csak az érintettek hozzájárulásával kezelhetők. Tekintettel arra, hogy az érintetteket nem tájékoztatták az adatkezelés részleteiről, hozzájárulásuk nem egyértelmű, egyes esetekben pedig hiányzott. Az adatkezelés ezen kívül indokolatlanul széles adatkörre terjedt ki. Az elnök a biztos állásfoglalását elfogadta, és a rendszer módosítása felől intézkedett. (614/K/2003)

Szintén az állami szféra munkavállalóit érintette az a vizsgálat, amely az APEH adatkezelését sérelmezte. A Ktv. alapján minden köztisztviselő meghatározott összegű ruházati költségtérítésre jogosult, melynek felhasználását korábban számlával kellett igazolni. Ez a kötelezettség a 2003. évre járó költségtérítés vonatkozásában már megszűnt, ugyanis a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény módosítását követően a ruházati költségtérítés adómentes jövedelemnek minősül, vagyis az érintetteknek azzal nem kell elszámolni. Az APEH közszolgálati szabályzata ennek ellenére továbbra is előírta az elszámolási kötelezettséget.

A biztos tájékoztatta az APEH elnökét, hogy Ktv. azon rendelkezése, amely felhatalmazza a hivatali szerv vezetőjét arra, hogy a ruházati költségtérítés fizetésének és elszámolásának feltételeit megállapítsa, nem eredményezheti személyes adat kezelését. Ennek megfelelően – törvényi felhatalmazás hiányában – jogellenes az, ha az APEH nyilvántartja a vásárlás adatait (ideje, összege, a vásárolt termék megnevezése), amelyek a köztisztviselő személyes adatai. Az APEH elnöke a biztossal egyetértett, és ígéretet tett a szükséges intézkedések megtételére. (1187/A/2003)

Az Avtv. 2004. január 1-től hatályos értelmező rendelkezése alapján az érintett érdekképviselői szervezeti tagságára vonatkozó adat különleges adatnak minősül. Különleges adat kezeléséhez pedig törvény fel-

hatalmazása vagy az érintett írásbeli hozzájárulása szükséges. Ez azt jelenti, hogy magának a szakszervezetnek is be kell szerezni tagjaitól az írásbeli hozzájárulást. Ennek gyakorlati megvalósításával kapcsolatban kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását a Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezete. Az állásfoglalás a Mellékletekben olvasható. (1522/K/2003)

Oktatásügy

Ebben az évben az oktatással összefüggő adatkezelésekkel kapcsolatban az egyik legnagyobb port felverő ügy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvénynek a tanárok titoktartási kötelezettségére vonatkozó módosítása volt. Az új szabályt a 2003. évi LXI. törvény iktatta be, 2003. szeptember 1-jén lépett hatályba. Az érintett felek nemtetszését elsősorban a szülővel szembeni titoktartás és az annak feloldására vonatkozó szabályok váltották ki.

Az adatvédelmi biztos korábban már javasolta, hogy a pedagógusok kerüljenek be azon körbe, akik a foglalkozásuk, hivatásuk gyakorlása során megismert információkról nem kötelesek hatósági eljárásban felvilágosítást nyújtani vagy vallomást tenni. Az új szabály ilyen rendelkezést nem tartalmaz, ellenben a szülőt zárja ki – részben – a gyermekére vonatkozó információk megismeréséből, mivel azt a gyermek írásbeli hozzájárulásához köti. (Különösen értelmetlen e rendelkezés az óvodások tekintetében, akiknek a túlnyomó többsége nem tud írni.)

A fentiek miatt újrainduló szakmai egyeztetéseken az adatvédelmi biztos is kifejtette véleményét, mely szerint a nevelőtestület csak a tanuló nevelésével, oktatásával és előmenetelével kapcsolatos információkat ismerhesse meg, valamint a nevelőt, tanárt a neveléssel, oktatással össze nem függő kérdések tekintetében a hatósági eljárásban illesse meg a tanúvallomás tételi kötelezettség megtagadásának joga. A nevelőnek, tanárnak a tanulóra vonatkozó egyéb információk szülőkkel való közlésének kérdése nem tartozik az adatvédelmi biztos kompetenciájába, így arról a biztos nem foglalt állást. Az érvelést a tárca elfogadta és a miniszteri előterjesztésbe beillesztette. (1413/J/2003)

Sokakat érintő vizsgálat tárgya volt a Sulinet Expressz program, melynek keretében számítástechnikai eszközöket lehetett kedvezményesen vásárolni.

A panaszos kifogásolta, hogy mivel a programban részt vevők éves összevont adóalapjukat csökkenthetik a minisztériumok által kiírt pá-

lyázatok keretében megvásárolt eszközök megszerzésére fordított összeggel, az értékesítő helyek rögzítik a vásárlás körülményeit, a kiállított számla sorszámát, termékkódját és a vásárló adóazonosító jelét.

A biztos munkatársai helyszíni vizsgálatot folytattak a Sulinet Expressz Monitort üzemeltető Educatio Kht. Sulinet Programirodájánál, ahová az értékesítési helyek on-line továbbítják a vásárlás egyes adatait és a vásárló adóazonosító jelét. A monitorrendszer automatikusan, emberi közreműködés nélkül dolgozza fel az adatokat, és azokból kódokat képez. Az adóazonosító jel a kód képzését követően helyreállíthatatlanul törlődik a rendszerből. Az így előállított tranzakciós kódokból lehet kinyerni azokat az adatokat, melyekből a jövőben igénybe vehető adókedvezmény költségvetést érintő nagyságrendjét meg lehet állapítani. Az adóazonosító jelet csak anonimizálva használja a rendszer.

A biztos megállapította, hogy az értékesítő helyeket az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény felhatalmazza arra, hogy az adókedvezmény igénybevétele jogosító igazolást kiállítsa és arról az adóhatóságot tájékoztassa. Az adóazonosító jel nem adózási – törvényben meg nem határozott – célú felhasználása nem felel meg a személyazonosító jel helyébe lépő azonosítási módokról és az azonosító kódok használatáról szóló 1996. évi XX. törvény rendelkezéseinek, azt más kód képzésére használni nem szabad. A Kht. ügyvezetője ígéretet tett arra, hogy a biztos érveinek figyelembevételével átalakítják a rendszert. (726/A/2003)

Egy szülő azzal a panasszal fordult a biztoshoz, hogy gyermekéről – másokkal együtt – a település iskolájában filmfelvételt készítettek, melyet feltehetően reklámcéllal kívánt a felvétel készítettője négy nap múlva egy országosan fogható televíziócsatornán leadni. Az indítvány megérkezését követően irodánk munkatársa telefonon konzultációt folytatott az érintett iskola igazgatójával, aki ekkor értesült a történetekről. Az igazgató haladéktalanul megtette a szükséges lépéseket, melynek következtében sikerült megakadályozni azt, hogy a gyermekekről törvényes képviselőik hozzájárulása nélkül készült felvételeket közzétegyék. (318/A/2003)

Egy felsőoktatási dolgozó indítványa alapján ismét felvetődött az oktatók hallgatók általi minősítésének kérdése, a minősítés nyilvánossága. A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény biztosítja a hallgatók jogát ahhoz, hogy oktatóik munkáját véleményezzék, de nem rendelkezik a véleményezés eredményének nyilvánosságáról, a nyilvánosságra hozatal módjáról.

Amennyiben az adatok felvétele és feldolgozása módszertanilag korrekt, az eljárás kizárja a visszaélések lehetőségét, az érintett oktató betekinthez a személyére vonatkozó egyedi (anonim) véleményekbe, megjegyzést fűzhet az értékelés eredményéhez, vitathatja az adatgyűjtés körülményeit, tisztességes voltát. Az adatfelvétel csak olyan kérdésekre terjed ki, amelyek közvetlenül az oktató munkájára vonatkoznak, és nem tartalmaz az oktató politikai pártállására, vallásos vagy más meggyőződésére vonatkozó vagy egyéb különleges adatokat, sem pedig magánéletére, külső megjelenésére, személyes kapcsolataira stb. vonatkozó információkat, az értékelés pedig világossá teszi a véleményezés érvényességi körét és korlátait. Ebben az esetben az adatok belső nyilvánossági szabályainak meghatározása az adatvédelmi biztos megítélése szerint az egyetemi autonómia körébe utalható.

A „belső nyilvánosság” elsősorban az egyetem azon egységére értelmezhető, amely nemcsak szervezetiileg, hanem az oktatók és hallgatók kapcsolata szempontjából is szerves egységet képez, ilyennek minősülhet tehát a kar vagy az intézet, esetleg az önálló tanszékcsoporth. A belső nyilvánosság korlátainak figyelembevételével a hallgatói vélemények eredményét célszerű például a hallgatói önkormányzat, a titkárság, a tanulmányi osztály helyiségeiben kifüggeszteni, vagyis olyan helyeken, ahol jellemzően az egyetem oktatói és hallgatói fordulnak meg, nem pedig olyan faliújságon, amely a vendégek által is látogatott helyen van elhelyezve.

Az eredmények közzétételénél – az esetleges jogvitákat is megelőzendő – olyan megoldás javasolható, amely az eredményeket értéksorrend nélkül közli, például az egyes kérdésekre adott válaszok objektív mérőszámait (pl. a pontok összegét vagy átlagát) tartalmazza, s amelyben az oktatók betűrendben, szervezeti besorolás szerinti vagy más, az értékelés eredményétől független sorrendben vannak feltüntetve. (79/K/2003)

Távközlési szolgáltatók és a Posta

Miként más területeken, a távközlési szolgáltatók esetében is megfigyelhető, hogy bizonyos adatkezelések annak ellenére előfordulnak, hogy korábban már megállapítottuk azok jogellenes voltát. Ilyen, évek óta visszatérő kérdés a különböző azonosító okmányok – elsősorban a személyazonosító igazolvány – másolása. Ezek hatására az adatvédelmi biztos közleményt bocsátott ki, melyben ismételten felhívta az adatkezelőket az adatvédelem törvényi követelményének betartására. A közlemény szövege a Mellékletekben olvasható. (8/A/2003; 756/A/2003; 836/A/2003)

Egyre jellemzőbbek az adattovábbítást kifogásoló panaszok is. Akárcsak az elmúlt években, 2003-ban is vizsgáltunk olyan panaszt, mely azon alapult, hogy a szolgáltató – annak ellenére, hogy az előfizető ehhez nem járult hozzá – szerepeltette adatait a nyilvános telefonkönyvben, előfizetői névsorban. (930/A/2003)

Az adatvédelmi biztos állásfoglalásai nyomán a polgárok egyre tudatosabban vizsgálják az adatkérés jogalapját személyes adataik rendelkezésre bocsátását megelőzően. Az adatkezelők és a polgárok kapcsolatában az adatok automatikus, minden előzetes tájékoztatást-tájékoztató nélkülöző áramoltatása már a múlté.

Egy polgár a UPC Magyarország Kft. telefonos ügyfélszolgálatának adatkezelési gyakorlatát azért kifogásolta, mert a különböző menüválasztást követően az ügyfélszám megadásán és visszaigazolásán túl, az ügyintéző a számlareklamációjával kapcsolatos adatokról csak akkor adott volna információt, ha az érintett bediktálja az anyja nevét, születési dátumát, lakcímét, és a telefonszámát. A panaszos felháborítóan és indokolatlannak tartotta a társaság alkalmazottjának eljárását. A biztos álláspontja szerint az adatok egyeztetését megelőzően tájékoztatni kellett volna a panaszost az adategyeztetés céljáról, indokáról és jogalapjáról. Különösen többlépcsős telefonos bejelentkezés esetében, ahol az ügyfélszám ismerete a sikeres telefonkapcsolat megteremtésének alapfeltétele, a személyes adatok legminimálisabb körének igénylése lenne indokolt az érdemi ügyintézés megelőzően. A reklamáció telefonos érdemi intézése nem tagadható meg a szolgáltató értelmezése szerinti „teljeskörű” adatszolgáltatás hiányában. A szolgáltató a telefonos ügyintézésből azért nem zárhat ki egyetlen ügyfelet sem, mert a biztonságos adattovábbítás célját szolgáló, de az ehhez szükségszerűen kezelendő adatok körét meghaladó többletadatok szolgáltatását az ügyfél megtagadja. (483/A/2003)

Egy panaszos arról kérte a biztos állásfoglalását, miként lehet nem vagyoni kár miatt kártérítésre kötelezni a Matáv-ot, mivel a telefonkönyvben nem a nyilatkozata szerinti tartalommal jelentette meg adatait. A biztos tájékoztatta az érintettet a kártérítésre vonatkozó hatályos szabályozásról, egyben megállapította, hogy a Matáv Rt. megfelelő tájékoztatást adott a vagyoni kár miatti kártérítés lehetőségéről, azonban nem utalt a nem vagyoni kár miatti kártérítés szabályaira. Az Avtv. és a Polgári Törvénykönyv kártérítési szabályain túl a hírközlésről szóló 2001. évi XL. törvény (továbbiakban: Hit.) 16. § (1) bekezdése is tartalmaz a hibás teljesítéséért való felelősségre vonatkozó rendelkezést, mely szerint a felelősség csak a felhasználó vagyoni

nában okozott értékcsökkenésért áll fenn. Ez a törvény eltér a Ptk. általános felelősségi szabályaitól, mivel a Ptk. 355. § (4) bekezdésének alkalmazása a Hit. indokolása szerint „a szolgáltatókra adott esetben indokolatlan terhet róhatna, és érvényesítése is nehézségekbe ütközne, valamint rosszhiszemű visszaélésekre is alkalmat adna”. (591/A/2003)

A TVNetWork Rt. adatkezelését kifogásolta egy polgár, mert a kábel-szolgáltató a blankettaszerződést előzetesen kitöltve postázta az előfizetőknek, nem adva lehetőséget arra, hogy az adatok kezelési módjáról az érintett önálló nyilatkozatot tegyen a direkt marketing célra való további felhasználás tekintetében. Az előzetesen kitöltött – a szolgáltató szempontjából kedvező – egyoldalú lemondó nyilatkozat befogadása nem minősül az adatkezeléshez történő önkéntes hozzájárulásnak. (968/A/2003)

Egy másik, hasonló ügyben a szerződést úgy kívánták az ügyféllel aláíratni, hogy a szerződés részét képező hozzájáruló nyilatkozatokat előre kitöltötték. A biztos a szolgáltató jogi igazgatójának figyelmét felhívta a szükséges intézkedések megtételére. (973/A/2003)

Egy polgár arról érdeklődött, hogy adatkezelési nyilatkozataival ellentétesen eljárhat-e a Vodafone Rt., ugyanis a Citibanktól hitelkártya ajánlattal keresték meg a szolgáltatóval kötött szerződése alapján, a Matáv Rt. és a Vodafone Magyarország Rt. tudakozójában pedig nyilatkozatával ellentétesen szerepelnek az adatai. A különböző adatkezelési célok érdekében megtiltotta adatai felhasználását és továbbítását. Válaszában a biztos ismertette a Hit. 59. § (4) bekezdését, melynek értelmében a távközlési szolgáltató saját üzletszerzési céljából – az előfizető beleegyezésével – kezelheti az előfizető egyes adatait. Az előfizető számára biztosítani kell azt a jogot is, hogy a telefonkönyvek illetve a tudakozó adattartalmáról nyilatkozzon, ennek eredményeként kérheti kapcsolási száma titkosítását.

A vizsgált ügyben az előfizetői szerződésben meghatározott adatkezelési nyilatkozatok lényege, hogy a szolgáltató köteles az előfizető hozzájárulását beszerezni az ott megjelölt adatkezelési célok érdekében való adatkezeléshez. Az előfizető szabadon dönthet, hozzájárul-e személyes adatai meghatározott célból való kezeléséhez (felhasználásához, továbbításához) vagy nem. A szolgáltató köteles a nyilatkozatnak megfelelően kezelni az előfizető személyes adatait. Az ettől eltérő adatkezelés jogellenes. A panaszos írásos nyilatkozatai alapján a szolgáltató nem továbbíthatta volna személyes adatait az ott megjelölt célok érdekében. Ennek megfelelően azt javasolta a biztos, hogy az Avtv. 7. §-ában foglalt adatminőség követelményére hivatkozással – mely szerint a kezelt adatoknak pontosaknak kell lenni – kérjen a panaszos a szolgáltatótól tájékoztatást adatai kezeléséről. (1223/A/2003)

Egyre többen érdeklődnek arról is, milyen szabályok alkalmazandók az ügyfélszolgálatnál, hibabejelentővel folytatott beszélgetések rögzítésére. Tekintve, hogy az ügyfélszolgálatoknak a lefolytatott beszélgetések rögzítésével kapcsolatban – adatvédelmi szempontból – számos kötelezettségük van, az egységes joggyakorlat kialakítása érdekében a biztos véleményét a jogszerű eljárás lehetséges gyakorlati megoldásait is tárgyalva részletezte.

A beszélgetés rögzítése – törvény felhatalmazása hiányában – csak az érintett hozzájárulásával történhet. A hívást kezdeményező ügyfelet a beszélgetés előtt tájékoztatni kell arról, hogy a beszélgetés hanganyagát rögzítik. Ezzel a tájékoztatással annak lehetőségét kell megteremteni, hogy az ügyfél eldönthesse: hozzájárul ahhoz, hogy az ügyfélszolgálat folytatott beszélgetését rögzítsék, vagy személyesen kívánja az ügyfélszolgálati helyiséget felkeresni. Emellett az adatvédelmi biztos álláspontja szerint az ügyfélszolgálatoknak rendelkezésre kell bocsátaniuk az ügyfél számára egy olyan telefonszámot is, ahol a lezajlott beszélgetésekről nem készül hangfelvétel. Amennyiben az ügyfélszolgálat nem kínál fel olyan telefonszámot, ahol a kezdeményezett hívásokat nem rögzítik, biztosítani kell annak lehetőségét, hogy az ügyfél személyesen is választ kaphasson kérdéseire. A rögzített hanganyag mindkét fél által hozzáférhető és felhasználható kell, hogy legyen, amennyiben annak bizonyítása válik szükségessé, hogy mi hangzott el a rögzített beszélgetés során. Ha rögzítik a beszélgetést, az ügyfél számára biztosítani kell, hogy az általa kezdeményezett, és hozzájárulásával készített hangfelvétellel rendelkezhesen. A különböző ügyfélszolgálatok eltérő gyakorlatot alakítottak ki az ügyfél rendelkezési jogának biztosítására. Van olyan ügyfélszolgálat, ahol magát a hangfelvételt adják ki az érintettnek, ha ezt kéri (ilyenkor az audio kazetta költségét általában az ügyfélnek kell állnia), és van olyan ügyfélszolgálat is, ahol az érintett kérelmére a beszélgetésről készített jegyzőkönyvet bocsátják rendelkezésre. (133/A/2003)

Hasonló ügyben hívta fel a Vodafone Rt. figyelmét a biztos arra, hogy az ügyfélszolgálatnál folytatott telefonbeszélgetések rögzítése csak mindkét fél által tudottan történhet, akkor is, ha csak egyes beszélgetések rögzítésére kerül sor. (300/A/2003)

Egy panaszos azért fordult a biztoshoz, mert trágár hangú telefonhívással zaklatták. A Westel Rt. ügyfélszolgálatáról SMS formájában megkapta az arról szóló információt, hogy a trágár hangú hívást kezdeményező telefonszám mellett az Ő neve van feltüntetve előfizetőként.

Ugyanez az adat található a Westel internetes honlapján elérhető tudakozóján is.

A vizsgálat során beigazolódott, hogy valaki a panaszos személyes adatait felhasználva kötött előfizetői szerződést. A biztos tájékoztatta a panaszost a Ptk.-ban illetve a Büntető Törvénykönyvben rendelkezésre álló igényérvényesítés további lehetőségeiről. (270/A/2003)

Egy folyamatban lévő ügyben a biztos azért indított vizsgálatot, mert hibás telefonkártya miatti reklamáció során a Matáv Rt. csak abban az esetben vizsgálja ki a bejelentést, ha a hibabejelentő személy feltünteti valamely igazolványának számát. A „*Telefonkártya hibafeltevő jegyzőkönyv*” elnevezésű nyomtatványon a bejelentőnek meg kell adnia személyi vagy katonai igazolványának, útlevelének vagy jogosítványának számát. (1046/A/2003)

Egy 2003. november elején érkezett panaszban a Matáv Rt. adattovábbítását kifogásolta egy polgár. Állítása szerint 2002. júliusi vagy augusztusi részletes számlájának adatait volt élettársának továbbította a szolgáltató. Az ügy jelenleg folyamatban van. (1277/A/2003)

Az internetes tudakozó működését is egyre többen sérelmezik. Arról kért tájékoztatást egy panaszos, hogy jogszerű-e az, hogy a Matáv internetes honlapjának tudakozó szolgáltatásán keresztül megismerhető a mobil távközlési szolgáltatók előfizetőinek telefonszáma. Arra is választ kért, hogy ezen az úton (az országos tudakozó szolgáltatáson keresztül) kiadhatók-e az adatai közvélemény-kutató cégek, marketing tevékenységet végző piaci szereplők számára.

A biztos állásfoglalásában kifejtette, hogy a Hit. 17. §-a együttműködési kötelezettséget fogalmaz meg a különböző távközlési szolgáltatók között. Ezt annak érdekében rendeli el a törvény, hogy az összes távbeszélő, illetve mobil rádiótelefon szolgáltató kapcsolási számát nyilvántartó, országos területre kiterjedő tudakozó szolgáltató (országos tudakozó) rendelkezzen az összes szükséges adattal és a szolgáltatók technikailag biztosítsák előfizetőiknek, hogy igénybe tudják venni az országos tudakozó szolgáltatást. Ez az együttműködési kötelezettség a létrejövő összes országos tudakozó tekintetében fennáll. Mindezek után az állapítható meg, hogy a távközlési szolgáltatóknak törvényi kötelezettségük, hogy olyan országos tudakozó szolgáltatást ajánljanak fel előfizetőiknek, amelyen keresztül az összes távbeszélő, illetve mobil rádiótelefon kapcsolási száma megismerhető. Az előfizetőnek természetesen továbbra is lehetősége van arra, hogy kérje telefonszámának titkosítását. Ezek után sem a szolgáltató saját tudakozóján, sem pedig a szóban forgó országos tudakozó szolgáltatáson keresztül nem lesz megismerhető a telefonszáma. (306/A/2003)

Az MMS-szolgáltatás adatvédelmi vonatkozásait hivatalból vizsgálja az adatvédelmi biztos. A vizsgálat során kiadott közlemény nemzeti-közi viszonylatban is nagy visszhangot váltott ki. A vizsgálat jelenleg folyamatban van.

Számos állampolgár sérelmezte a Posta adatkezelését is. Egy panaszos azért fordult a biztoshoz, mert külföldi tartózkodása miatt késve kapott meg egy hivatalos irat érkezéséről szóló postai értesítőt. Bár két postahivatalt is felkeresett, az ügyét nem sikerült elintéznie. Az Informatikai és Hírközlési Minisztériumban – levele szerint – telefonon arról tájékoztatták, hogy az adatvédelmi biztos vonatkozó intézkedései miatt nem közölhetik a levél feladójának az értesítőn nem szereplő további adatait.

A biztos tájékoztatta a panaszost, hogy ilyen tartalmú állásfoglalást nem adott, és nem is adhatott volna ki. Tekintettel arra, hogy a beadványához csatolt fénymásolatból egyértelműen kiderül, hogy a hivatalos irat feladója valamelyik bíróság, elvileg fel sem merülhet, hogy a beadványában leírt adatvédelmi, személyiségvédelmi okból a postai szolgáltató a tájékoztatást mellőzze. A panaszosnak fontos érdeke fűződhet ahhoz, hogy a bíróság által elküldött hivatalos iratot megismerhesse, vagy a bíróságon utólag átvehesse. A biztos felhívta a panaszos figyelmét arra, hogy a hivatalos iratok kézbesítésének egyszerűsítéséről szóló 43/1953. (VIII. 20.) MT rendelet – melyre az értesítőn is található hivatkozás – alapján írásban tájékoztatást kérhet a küldeményről. Ezt támasztja alá az Avtv. 11. §-a is, mely szerint az érintett tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről. (1013/A/2003)

Több olyan beadvány is érkezett, amelyek arra hívták fel a figyelmet, hogy a Posta számos esetben jogellenesen kezel személyes adatokat.

Egy polgár beadványában arról írt, hogy az adóbevallásának feladásakor a postai alkalmazott azt reklamálta, hogy nem tüntette fel a borítékon a személyi számát. A Posta azonban sem az Avtv., sem a postára vonatkozó jogszabályok – a Hit., illetve a postai szolgáltatások ellátásáról szóló 204/2001. (XII. 18.) kormányrendelet – alapján nem jogosult a személyi szám kezelésére. A kormányrendelet lehetőséget ad ugyan arra, hogy a szolgáltató bizonyos esetekben – például könyvelt küldeményeknél – meggyőződjön a küldeményt átvevő személyazonosságáról, ez azonban nem jelentheti a személyi szám kezelését. (386/A/2003)

Érkezett olyan beadvány is, amelyben az érintett azt sérelmezte, hogy egy postahivatalban, amikor OTP-bankkártyával szeretne volna ki-

egyenlíteni a csekkek ellenértékét, a postai alkalmazott elkérte a személyazonosító igazolványát, majd egy kockás füzetbe adatokat másolt be az igazolványból és a bankkártyáról. Tiltakozását követően a postai alkalmazott közölte, hogy ez az eljárás kötelező. A biztost a Magyar Posta Rt. Adat-és Információvédelmi Osztályának vezetője arról tájékoztatta, hogy a bankkártyás tranzakciók feltétele a PIN-kód használata és a személyazonosság igazolása. Az ügyfélre vonatkozó további adatok rögzítése szükségtelen. Adatvédelmi szabályzatuk meghatározza, hogy a személyazonosság igazolása mely okiratokkal történhet. A biztos jelzését megelőzően a postának nem volt tudomása a kifogásolt adatkezelésről. (38/A/2003)

A 2002. évi parlamenti beszámoló tartalmazza azt az ajánlást, amely a postahivatalokban a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jog érvényesülésével foglalkozik. Az ajánlás lényege az volt, hogy a posta gondoskodjon azoknak a technikai és szervezési intézkedéseknek a megtételéről, eljárási szabályok kialakításáról, amelyek lehetővé teszik, hogy a postahivatalokban a polgárok személyes adataik védelméhez fűződő joga maradéktalanul érvényesülhessen ügyintézésük során. Ilyen intézkedés lehet például a padlón színes csíkok, figyelmeztető táblák elhelyezése annak érdekében, hogy a pultnál ügyét intéző ügyfél személyes adatait mások, a mögötte várakozók ne ismerjék meg.

A Posta vezérigazgatója 2002. decemberi válaszában közölte, hogy felméréseik alapján az ajánlás *„megvalósításának jelentős költségigénye van”*, ezért nem tudják végrehajtani. Az adatvédelmi biztos válaszában emlékeztetett arra, hogy félreértésről lehet szó, mivel a figyelmeztető tábla, színes csík elhelyezése nem költségigényes. A posta vezérigazgatója ezt követően elfogadta a választ és az ajánlást, és ígéretet tett az intézkedések megtételére. Az ügy jól példázza azt, hogy az adatvédelem nem csak pénzkérdés, sok esetben a szemléletmódon, jóakaraton múlik érvényesülése.

Internet

Az előző évek tendenciájához hasonlóan a 2003-as évben is számos spam-mel (kéretlen üzleti célú e-mail) kapcsolatos beadvány érkezett az Adatvédelmi Biztos Irodájához. A jelenség elszaporodása jelzi, hogy sajnálatos módon Magyarországot is elérte a spam-elés láza, noha az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kéréseiről szóló 2001.

évi CVIII. törvény szerint kizárólag az érintett egyértelmű, előzetes hozzájárulása alapján küldhető elektronikus úton reklám. A beadványok száma jelzi, hogy a társaságok szolgáltatásaik reklámozása során korántsem veszik figyelembe a vonatkozó törvényi előírásokat.

Konzultációs kérdésként felmerült, hogy a domainregisztrációval nyilvánosságra hozott e-mail címekre küldhető-e üzleti ajánlatok, illetve hozzájárulást kérő elektronikus levelek. A biztos álláspontja szerint az érintett előzetes hozzájárulása nélkül ezekre az e-mail címekre sem küldhető reklám. A hozzájárulást kérő levelek szintén reklámnak minősülnek, mert a reklámozóra hívják fel a figyelmet, annak ellenére, hogy konkrét termékre, szolgáltatásra nem tartalmaznak utalást. A nyilvánosságra hozatal tehát nem jelent automatikus felhatalmazást a különböző adatkezelési célok érdekében történő adatgyűjtésekhez. (957/K/2003, 1241/K/2003)

Az internet által teremtett nyilvánosság a munkáltatók figyelmét is felkeltette, és egyre több közigazgatási szerv, önkormányzat üzemeltet honlapot az elektronikus információszabadság biztosítása érdekében. Több beadvány foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy milyen személyes adatok jeleníthetők meg a cég, szervezet honlapján a munkavállalókkal, alkalmazottakkal kapcsolatban. A munkavállaló neve, beosztása, arcképe, telefonszáma és az adott szervezettel fennálló munkaviszony jellegű jogviszonyának a ténye is személyes adat, melyek nyilvánosságra hozatala – törvény felhatalmazása hiányában – csak akkor lehetséges, ha az érintett ahhoz hozzájárult. A közalkalmazottak tekintetében a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 83/B. §-a megfelelő felhatalmazást nyújt a közalkalmazottak nevének és besorolásának nyilvánosságra hozatalához. Ezzel összhangban áll a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, melynek 61. § (2) bekezdése szerint szintén nyilvános a köztisztviselő neve és besorolása. Mindazon személyes adatok, melyek ezen a körön kívül esnek, csak az érintettek önkéntes hozzájárulása alapján hozhatók az interneten nyilvánosságra. Így nem kötelezhetők az alkalmazottak arra, hogy képmásuk interneten történő megjelenítését tudomásul vegyék és tűrjék. (162/K/2003, 181/A/2003, 440/A/2003, 762/A/2003)

Az internet széleskörű felhasználási lehetőségét jelzi, hogy a tájékoztatás legfontosabb fórumává kezd válni hazánkban is. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Kara az interneten nyilvánosságra hozta a felvételizők nevét, születési idejét és felvételi eredményeit. A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 83. § (8)

bekezdéséből azonban nem következik, hogy ezen adatok bárki számára hozzáférhetővé tehető az interneten. A törvény szerint ugyanis a közzétételre csak az intézményben, a szokásos módon kell sort keríteni. A világháló nyilvánossága és az általa nyújtott lehetőségek más dimenzióba helyezik a nyilvánosságra hozatalt, így az olyan közzététel, mellyel bárki számára, az intézmény falain kívül is hozzáférhetővé válnak a személyes adatok, nem felelnek meg a törvény rendelkezéseinek. (789/A/2003)

Egy hallgató a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárának (BME-OMIKK) weblapjára hívta fel az adatvédelmi biztos figyelmét. A webes felületen az e-katalógusra kattintva minden regisztrált olvasó használhatja az elektronikus könyvtárat, ahol a kölcsönzéssel kapcsolatos adatokon kívül személyes adatok is találhatók. Az adatbázisba történő belépéshez elegendő egy 10 számjegyből álló számsor, amely egyedi jelszó nélkül azonosítja a felhasználót. A panaszos aggályosnak tartja, hogy egy 10 számból álló azonosító – amely véletlenszerűen is kitalálható – elegendő ahhoz, hogy egy olvasó személyes adatai bárki számára az interneten láthatóvá váljanak.

A biztos megállapította, hogy a bejelentkezési rendszer lehetőséget ad a visszaélésre, egy 10 jegyű véletlenszerűen kiválasztott számsorral bárki számára hozzáférhetővé válnak az azonosítóhoz kapcsolható olvasó személyes adatai. A biztonsági szint elégtelen ahhoz, hogy megvédje a személyes adatokat a jogosulatlan adattovábbítástól és nyilvánosságra hozataltól. A biztos a szükséges intézkedések megtételére szólította fel az intézmény főigazgatóját. A könyvtár az állásfoglalás alapján módosította a beiratkozási nyilatkozatot, valamint figyelemfelkeltő szórólapokat helyezett el, melyben tájékoztatta az olvasókat, hogy egyedi jelszó használatával gondoskodhatnak személyes adataik védelméről. (960/A/2003)

Beadvány érkezett a Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ (továbbiakban: HIK) adatkezelésével kapcsolatban is. A beadványozó arról számolt be, hogy az intézmény a szolgáltatásainak igénybevételehez túlzott mértékű adatgyűjtést folytat. Az intézménynek a biztos megkeresésére adott válaszából kiderült, hogy a szerződő fél (adatkezelő) és az adatfeldolgozó személyének egyértelmű rögzítésére nem került sor a szerződés megkötésekor, valamint indokolatlanul kezelnek olyan személyes adatokat (úgy mint e-mail cím, azonosító okmány típusa, diákigazolvány száma és típusa, milyen tanszék hallgatója), melyek csak az érintettek önkéntes hozzájárulása alapján ke-

zelhetők. Végül a biztos elfogadhatatlannak tartotta, hogy a szerződés aláírásával az érintett lemond adatvédelmi igényeinek érvényesítéséről. Az ügy vizsgálata folyamatban van, a HIK a megtett intézkedéséről még nem tájékoztatta az adatvédelmi biztost. (815/K/2003)

Miként arra a korábbi beszámolókból már utaltunk, számos honlap üzemeltetője figyelmen kívül hagyja az Avtv. rendelkezéseit a regisztráció során. A leggyakoribb visszasság a túlzott adatkör – amely a célhoz kötöttség elvét sérti – vagy az érintett tájékoztatásának hiányos volta.

Az idei évben olyan adatbiztonsági kérdések is felmerültek, melyek az adatvédelmet új megvilágításba helyezik. A világháló ugyanis a nyilvánossághoz közvetítés olyan sajátos eszközévé vált, amelyben számtalan adatbázis összekapcsolódásával áramolnak az adatok adatkezelőtől adatkezelőig. Ha a felhasználó belép ebbe a globális hálózatba, elképzelhető, hogy személyes adatai abban a pillanatban valahol a világ egy távoli pontján egy szoftver segítségével kezelhetővé válnak. Az adatgyűjtés egyrészt statisztikai felmérések készítését szolgálja, egyes esetekben azonban direkt marketing célú adatkezelés valósul meg.

Egy beadványozó a weboldalak látogatottsági statisztikájának mérésével összefüggő adatvédelmi problémára hívta fel figyelmet. A gyakorlatban a weblapok üzemeltetői egy közvélemény-, vagy piackutató céget bíznak meg a látogatottsági statisztika elkészítésével, amely egy úgynevezett web bug segítségével nemcsak a statisztikához szükséges adatokat gyűjti össze, hanem számos más, a felhasználó által a honlapon magáról közölt adatokat is.

A web bug elsősorban olyan adatokat küld feldolgozásra a felhasználó gépéről, amelyek alapján statisztikai felmérések készíthetők egy adott oldal látogatottságát illetően, illetve egy-egy banner reklámkampány hatékonyságára nézve. A bug azonban a számítógépbe korábban bevitt személyazonosító, demográfiai adatokat, valamint mindazon információkat, melyeket a felhasználó a honlapon magáról közölt, továbbítja a piackutatással és marketinggel foglalkozó cég részére, amely személyiségprofil létrehozására használja fel ezeket az adatokat. (1180/A/2003)

Az internet közegében az adatvédelem hagyományos fogalomrendszere sajátos értelmezést nyer, melyben különös szerepe van a különböző technológiáknak, informatikai újításoknak. Egy adat abban a pillanatban személyes adattá válik, ha valamilyen technológia segítségével és ésszerű mértékű erőfeszítéssel lehetővé válik a felhasználó azonosítása.

Ennek megfelelően a felhasználó által felkeresett honlapok címe személyes adat, hiszen alkalmasak lehetnek egy személyiségprofil kirajzolására. Az IP-címek vonatkozásában az adatvédelmi biztos arra az álláspont-ra helyezkedett, hogy egyaránt személyes adatnak minősülnek a dinamikus és fix IP-címek, mivel lehetséges a kapcsolat helyreállítása a számadat és a felhasználó között. Az Európai Unió 95/46/EC irányelve 29-es cikkelyével létrehozott Adatvédelmi Munkabizottság is egyértelműen kinyilvánította, hogy az IP-cím személyes adatnak tekintendő, mivel legtöbbször lehetséges egy adott időpontban, egy adott IP-címről érkező információ és a hozzá tartozó természetes személy közti kapcsolat ésszerű mértékű erőfeszítéssel történő helyreállítása.

Az Adatvédelmi Biztos Irodájához beadvány érkezett egy telefontársaság és egy internetszolgáltató adatbázisában kezelt előfizetői adatokkal való visszaélés tárgyában. A panaszos IP-címének felhasználásával a telefonszámhoz tartozó előfizetői nevet és címet kiderítette valaki, majd ezeket harmadik személy tudomására hozta. Az eljáró ügyészség a nyomozást arra való hivatkozással tagadta meg, hogy a törvényi tényállási elem – azaz személyes adat – hiányában a fenti cselekmény nem minősül bűncselekménynek.

Az adatvédelmi biztos tájékoztatta álláspontjáról az illetékességgel rendelkező ügyészségeket, melyben hangsúlyozta, hogy az IP-cím is személyes adatnak tekintendő. Annak megállapítására azonban, melyik személyes adatra vonatkozóan, milyen adatkezelési műveleteket végeztek jogosulatlanul, nyomozati hatáskörrel az ügyészség rendelkezik, az adatvédelmi biztos nem. Az ügy vizsgálata még folyamatban van. (120/A/2003)

Az önkéntesség is egészen más megítélés alá esik azon adatgyűjtéseknél, melyekhez az internetet hívja az adatkezelő segítségül. Az információs önrendelkezési jogból következik, hogy az érintett szabadon eldöntheti, hogy milyen adatkezelési célból, milyen adatokat bocsát az adatkezelő rendelkezésére. Az internethasználattal vélelmezhető, hogy a felhasználó tisztában van annak rendszerével és sajátos jellemzőivel, valamint azzal, hogy magánszférája milyen mértékben sérülhet a barangolás során magáról megadott és a szoftverek által kereshető személyes adatok alapján. Az internet szereplőinek tudniuk kell azt, hogy a magánszféra fokozottan sérülékeny a hálózati közegben.

A privacy hatékony védelmét a megfelelő szintű tájékoztatás és a technológiák ismerete biztosítja. Az internetes adatvédelmi kultúra magyarországi terjedését jelzi, hogy egyre több honlap üzemeltetője helyezi el adatvédelmi nyilatkozatát a honlapján. Ennek a közleménynek tar-

talmaznia kell minden olyan lényeges információt, amely az adatvédelmi elvekkel, intézkedésekkel, az adatok gyűjtésével, továbbításával, direkt marketing célú felhasználásával, valamint az adatbiztonsági követelményekkel kapcsolatos. A honlap üzemeltetőjének egyfajta „kitanítási kötelezettsége” is van, mely alapján – a saját adatkezelésével kapcsolatos tájékoztatáson túl – fel kell hívnia a felhasználó figyelmét az Internet használatával együtt járó, magánszférát fenyegető veszélyekre, valamint a bizalmas kommunikáció lehetőségét biztosító technológiákra.

Az Avtv. 27. § (1) bekezdése alapján az adatvédelmi biztos hatásköre olyan beadványok vizsgálatára terjed ki, melyben személyes adatok kezelésével kapcsolatban jogsérelem történt, vagy annak közvetlen veszélye fennáll. Így az adatvédelmi biztos nem bocsátkozhat informatikai megoldások fejtegetésébe, és nem vállalkozhat arra sem, hogy egyes technológiák alkalmazását preferálja.

A „*bitsütik*” (cookie) olyan kis programok, melyek a felhasználó gépének azonosításával segítik a honlapok használatát. Ez felvet ugyan adatvédelmi problémákat, azonban a biztos gyakorlatában eddig még nem szerepelt a cookie-k kezeléséből fakadó jogsérelem vizsgálata. Ha ezzel kapcsolatban panasz érkezik az Adatvédelmi Biztos Irodájához, természetesen sor kerül a cookie adatvédelmi szempontú vizsgálatára. (312/K/2003)

A hitelintézetek és a biztosítótársaságok adatkezelése

A pénzügyi közvetítő rendszer szereplőinek tevékenységét az elmúlt évben több alkalommal is vizsgálta az Adatvédelmi Biztos Irodája. Az állampolgári bejelentések alapján kezdeményezett vizsgálatok száma és tematikája hasonlóan alakult a korábbi évekhez képest. Néhány, egymással szorosan összefüggő ügýtípust azonban külön kiemelnénk, melyek megjelenése egyrészt jogszabályi változásokra vezethető vissza, másrészt a pénzügyi közvetítő rendszerben végbemenő integrációs folyamatok eredménye.

Az elmúlt évben az Országgyűlés a pénzmosás megelőzése és megakadályozása érdekében új jogszabályt alkotott, mely pontosítja a pénzügyi szolgáltatók azonosítási kötelezettségét érintő rendelkezéseket. A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény (továbbiakban: Pmt.) szerint az azonosításnak két tevékenységből kell állnia, ezek: az ügyfél (a meghatalmazott, a rendelkezésre jogosult) személyazonosságáról meghatározott dokumentumok alapján tör-

ténő meggyőződés, valamint a törvényben meghatározott adatok írásban történő rögzítése. A szolgáltató 2003. december 31-ét – a határidőt az Országgyűlés az adatszolgáltatással kapcsolatos vizsgálatok kezdete után 2004. április 1-re módosította – követően köteles az üzleti megbízás teljesítését megtagadni, amennyiben az ügyféllel a Pmt. hatálybalépése előtt létesített üzleti kapcsolatot, és az ügyfél a szolgáltató írásbeli értesítése ellenére a szolgáltatónál azonosítás céljából személyesen nem jelent meg, és az ügyfél 5. § (1) bekezdésében meghatározott adatai nem állnak teljes körűen rendelkezésére.

Ezen rendelkezés végrehajtása érdekében egy nagy lakossági ügyfélkörrel rendelkező bank ügyfeleit adatszolgáltatásra hívta fel. A bank adatkezelését számos ügyfele kifogásolta. A biztos a vizsgálat során megállapította, hogy a Pmt-ben meghatározott azonosítási kötelezettség végrehajtását szolgáló adatlapon olyan adatok is szerepeltek (adóazonosító jel, munkahely címe, megnevezése), melyek nem a fenti kötelezettséghez kapcsolódnak és ezen adatok vonatkozásában az ügyfelek nem kaptak tájékoztatást az adatkezelés céljáról, így az ügyfél hozzájárulása nem tekinthető az adatkezelés jogalapjának. A biztos felszólította a hitelintézetet, hogy az időközben beérkező adatlapokat már ne fogadja be, s a személyes adatokat egyéb módon rögzítse, a már kitöltött és bankhoz eljuttatott adatlapok kifogásolt rovataiban szereplő ügyféladatokat mind a nyomtatványon, mind pedig az elektronikus adatbázisból törölje. A bank vezetője válaszában ígéretet tett az adatkezelés módosítására, és arra, hogy ügyfeleiket megfelelően tájékoztatják az adatkezelés céljáról. Az állásfoglalás a Mellékletben megtalálható. (1247/A/2003, 1269/A/2003, 1280/A/2003, 1295/A/2003, 1389/A/2003, 1448/A/2003)

A pénzügyi közvetítő rendszerben évek óta bizonyos határelmosódás figyelhető meg. A hitelintézetek, befektetési vállalkozások, biztosítótársaságok együttműködése – a tulajdonosi érdekelttség okán – sokszor azt célozza, hogy kölcsönösen egymás szolgáltatásait is kínálhassák ügyfeleiknek.

A Lakáskassza-Wüstenrot Lakás-takarékpénztár Rt. egyik ügyfele a bankcsoport tagjai közötti adattovábbítást lehetővé tevő, az adatkezelő által megfogalmazott nyilatkozatot sérelmezte. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény az összevont alapú felügyeletre vonatkozó rendelkezések teljesítése érdekében lehetőséget teremt bankcsoporton belül történő adatátadásra. Ezen túl a bankcsoport tagjai között személyes adatok továbbítására – törvényi felhatalmazás hiányában – csak az ügyfelek hozzájárulása esetén kerülhet sor. A hozzájáruló nyilatkozat a biztos állás-

pontja szerint nem képezheti részét a „Nyilatkozat a kiutalás elfogadásáról és a lakáskölcsön igényléséről” című nyomtatványnak. Az önkéntesség kritériuma csak abban az esetben érvényesülhet, ha erről az ügyfél külön nyilatkozhat. Az adattovábbításhoz való hozzájárulás nem lehet feltétele a lakás-előtakarékossági betétszámla szerződéses összeg kiutalásának. (278/A/2003)

Egy másik ügyben a panaszos Credit Suisse Life & Pension Önkéntes Egészségpénztár (továbbiakban CSLP-EP) Cafeteria kártyájával összefüggő adatkezelést kifogásolta. A Cafeteria Program Szabályzata szerint a Cafeteria kártya igénylésére a CSLP-EP, a CS Life & Pension Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár és a CS Life & Pension Biztosító Rt. (együttesen: CSLP) ügyfelei jogosultak. A regisztráció során az ügyfél egyetlen nyilatkozattal adja beleegyezését adatainak a CSLP-EP általi kezeléséhez és adatainak marketing célból történő továbbításához. A biztos úgy foglalt állást, hogy ez a megoldás jogellenes, sérti az érintettek információs önrendelkezési jogát, hiszen az ügyfél a kártyaigénnyel együtt aláírásával hozzájárul ahhoz is, hogy a CSLP szervezetei üzleti ajánlataikkal megkeressék. A kártyaigénnyel és a direkt marketing tevékenységhez történő hozzájárulást egymástól el kell választani. (216/A/2003)

Sajnálatos módon továbbra is előfordulnak olyan esetek, amikor az állampolgár azt sérelmezi, hogy számlanyitáskor a bank ügyintézője személyazonosító igazolványáról hozzájárulása nélkül fénymásolatot készít. A biztos 2003 nyarán közleményt adott ki, melyben tájékoztatta az adatkezelőket, hogy 2004-től hatósági jogkörével élve, kiemelt figyelmet fog fordítani a másolatok készítésének gyakorlatára. (758/A/2003)

Adatvédelmi szempontból az a gyakorlat is kifogásolható, mely szerint a hitelintézet elutasított ügyfelének nem ad felvilágosítást arra vonatkozóan, hogy miért minősítették hitelképtelennek. A biztos véleménye szerint önmagában a hitelképtelenség tényének közlésével a bank nem tesz eleget az adatkezelőket terhelő tájékoztatási kötelezettségének. Az egyik bank olyan általános szerződési feltételt dolgozott ki, mely lehetőséget biztosít számára a hitelkérelem indokolás nélküli elutasítására. A biztos ezt aggályosnak ítélte, hiszen a szóban forgó esetekben a polgár csak a hitelintézet által előírt feltételekkel tehet ajánlatot. A blankettaszerződést kidolgozó félnek fokozottan ügyelnie kell arra, hogy a szerződés a másik felet csak azon adatainak kiszolgáltatására kötelezze, amelyek indokoltak a szerződés célját tekintve, s a többi, a szerződés által előírt adatkezelés is az ügylet céljához igazodjon. (818/A/2003)

Az általános tendenciák mellett néhány egyedi adatkezelői hibát is említünk, mely sértette az állampolgárok információs önrendelkezési jogát.

Az egyik hitelintézet telefonos ügyfélkapcsolatának működtetése során a biztos adatvédelmi hiányosságokat tárt fel. A hitelvonalon érdeklődővel a bank ügyintézője közölte, hogy a felvehető hitel összegéről és egyéb kondíciókról csak személyes adatai megadását követően tudja tájékoztatni. A panaszos, miután a felkínált konstrukciót nem kívánta igénybe venni, kérte adatainak a számítógépes nyilvántartásból való törlését. Az ügyintéző kérésének nem tett eleget. A biztos fellépésének köszönhetően a bank felülvizsgálta adatkezelési gyakorlatát, és azt úgy módosította, hogy a tájékoztatáshoz nincs szükségük személyes adatokra. Ha a telefonáló előzetes hitelbírálatot kezdeményez, a bank kéri az ehhez szükséges személyes adatok megadását. Ebben az esetben tájékoztatják a telefonálót arról, hogy személyes adatait a bank csak akkor kezelheti jogszerűen, ha ahhoz kifejezetten hozzájárul. Az előzetes hitelbírálat végeztével a bank ügyintézője minden telefonáló figyelmét felhívja arra, hogy az előzetes hitelbírálat eredményéhez képest dönthet arról, hogy hozzájárul az adatai rögzítéséhez és kezeléséhez, vagy kéri azok törlését. Az utóbbi esetben az ügyintéző haladéktalanul intézkedik a törlés iránt. (368/A/2003)

A hitelezés a bankszektor tevékenységi körén belül a legtipikusabb pénzügyi szolgáltatás, így a legtöbb állampolgári bejelentés is ezzel kapcsolatban érkezik az Adatvédelmi Biztos Irodájához. Az egyik beadványozó azt kifogásolta, hogy hitelkérelmének elutasításáról a bank olyan formában értesítette, hogy a boríték bárki számára látható részén a névén és lakcímén kívül a „*Tárgy: hitel kérelem elutasítása*” című felirat is szerepelt. A hitelintézet elismerte, hogy technikai hiba következtében a hitelkérelem elutasítására vonatkozó szöveg pozicionálása nem megfelelően történt. E technikai hiba következtében történhetett meg az, hogy a levél tartalmát képező információk mások számára is hozzáférhetővé váltak. A biztos megállapította, hogy az adott ügyben jogsértés történt. (828/A/2003)

A hitelbírálat egyik legfontosabb információforrása az adós- és hitelinformációs rendszer. A Bankközi Adós- és Hitelinformációs Rendszerben (továbbiakban: BAR) nyilvántartott adatok a hitelezők számára segítséget nyújtanak a hitelkockázat felmérésében és kezelésében. Hitelmulasztás esetén csak abban az esetben van mód a BAR-on keresztül történő információcserére, ha az adós a szerződésben vállalt kötelezettségeinek kilencven napot meghaladóan, összecsúszásában pedig a minimálbért meghaladóan nem tesz eleget. A folyósított kölcsön nyil-

vántartása, és figyelemmel kísérése során az egyik esetben a hitelintézet jogosulatlanul továbbította az indítványozó személyes adatait. A bank a biztos megkeresésére küldött válaszában elismerte, hogy az adattovábbítás törvényi feltételei valóban hiányoztak, ugyanis az adós hátralékát a késedelmes részlet és az aktuális törlesztőrészlet adta, ami csak együtt haladta meg a minimálbér összegét. A biztos az adott ügyben megállapította a jogsértést, és tájékoztatta a panaszost, hogy kérheti személyes adatai törlését. (1050/K/2003)

2003-ban a bankszektor – az elmúlt évhez hasonlóan – több ízben is javaslatot tett a Bankközi Adós- és Hitelinformációs Rendszer adattartalmának kibővítésére. A lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet módosítása kapcsán ismételten előtérbe került a pozitív listás adónyilvántartási rendszer felállításának terve. A kibővítés indokai között mind üzleti-hatékonysági, mind költségvetési szempontok is szerepeltek. Az adatvédelmi biztos a pénzügyi intézetek képviselőivel folytatott tárgyalásokon egyértelműen leszögezte, hogy továbbra is határozottan ellenzi a pozitív listás adónyilvántartási rendszer felállítását. A tervezett szabályozás nem felel meg az alapjogi korlátozás alkotmányos követelményének. A biztos felhívta a bankszektor figyelmét, hogy a kamattámogatások igénybevételi feltételei meglétének ellenőrzésére megfelelő módszernek tartja – pozitív listás adónyilvántartás hiányában –, ha a folyósító hitelintézet meghatározott tényekről az igénylőt büntetőjogi felelőssége mellett nyilatkoztatja.

A pénzügyi szektor adatkezelését az adatvédelmi biztos elsősorban állampolgári bejelentések alapján vizsgálta. 2003 júliusában azonban azt tapasztalta, hogy egy brókercég ügyleteihez kapcsolódva több olyan, azonosítható személyre vonatkozó adat, információ került nyilvánosságra a médiában, melynek megszerzése és közzététele valószínűleg nem az Avtv. rendelkezései szerint történt. A biztos közleményt adott ki, melyben felhívta az írott és elektronikus sajtó munkatársai, illetve a szóban forgó ügyekben információkkal rendelkezők figyelmét arra, hogy a személyes adatok alkotmányos védelem alatt állnak, s azokat csak az érintettek hozzájárulása vagy törvény előírása esetén hozhatják nyilvánosságra. A Közlemény teljes szövege a Mellékletekben olvasható.

Áruküldők, direkt marketing cégek

2003 a direkt marketing szektorral kapcsolatos beadványok vizsgálata szempontjából nyugodt év volt. Nem találkoztunk kirívó, az adatszerezésre vonatkozó törvényi szabályozást szándékosan figyelmen kívül

hagyó gyakorlattal, persze kisebb-nagyobb szabálytalanságok előfordultak. A beadványok egy részében főleg az elmúlt években is felmerült legfontosabb kérdés ismétlődött, tehát az, hogy milyen jogon „árulja” a Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal az állampolgárok adatait. (678/A/2003, 959/A/2003, 994/A/2003, 1043/A/2003, 1157/A/2003) A korábbi évek beszámolóiban részletesen foglalkoztunk a központi nyilvántartásból történő adatigénylés jogszabályi hátterének kifejtésével, az érintett előzetes hozzájárulása nélküli adatszerzés garanciális korlátaival, a vonatkozó jogszabályi rendelkezések az év folyamán nem változtak.

Sok esetben talákoztunk azzal, hogy a törvények által előírt, az adatszerzés-adatkezelés körülményeiről és a letiltás lehetőségéről szóló tájékoztató szöveg egyértelműen szerepel a kapott küldeményben, azonban azt az állampolgárok nem olvassák el, hanem egyből tollat ragadnak, és bepanaszolják az adatkezelőt. (7/A/2003, 31/A/2003, 302/A/2003, 1022/A/2003) Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az állampolgárok még mindig nincsenek tisztában azzal, hogy adataik direkt marketing célú kiadása megtiltható.

Több beadvány érkezett egy inkontinencia-betétet reklámozó küldeménnyel kapcsolatban. Sokakat érzékenyen érintett, hogy a küldeményt feladó cég miért feltételezi róluk, hogy ilyen termék használatára szorúlnak, illetve a cég honnan szerzett tudomást az egészségi állapotukról. A kft. a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 19. § (1) bekezdésében biztosított lehetőségével élve csoportos adatszolgáltatást kért általános ismérvek alapján a központi nyilvántartásból, megjelölve feltételezhetően egy bizonyos kor feletti rétegét a lakosságnak, tehát nem konkrét személyekre vonatkozó információt szerzett. A panaszosokat megnyugtattuk, hogy a megkereső cég nem egészségi állapotra vonatkozó adatokat kapott, ilyenről nem lehet tudomása. Az adatszerzés jogszerű voltán felül azonban a küldemény számos hiányosságot tartalmazott, szerepelt ugyan pár szavas tájékoztató szöveg a kiadványban, azonban annak megfogalmazása nem volt egyértelmű és részletes, így az nem volt alkalmas arra, hogy az érintett előzetes hozzájárulása nélküli adatszerzés törvényi garanciáit biztosítsa. A hiányosságok pótlására felhívtuk az adatkezelőt. (938/A/2002, 939/A/2002, 941/A/2002, 945/A/2002, 49/A/2003, 237/A/2003, 1124/A/2003)

Még 2002 végén érkeztek beadványok, de 2003-ban zárult le az a vizsgálat, mely az SOS Gyermekfalu részére támogatást kérő anyagok ügyében indult. Mint ismeretes, a nonprofit szervezetek – ellentétben a kereskedelmi cégekkel – nem igényelhetnek állampolgári adatokat

a központi nyilvántartásból. Az adatvédelmi biztos már kezdeményezett törvénymódosítást ez ügyben, azonban az igazságügy-miniszter nem támogatta a kezdeményezést. A vizsgálat feltárta, miszerint az adatokat egy kft. igényelte a központi adatbázisból, majd ők készítették el a névre szóló leveleket. Az egyesület a kiküldött levelek adatbázisát kapta meg, és ők regisztrálták az adataik letiltását kérők listáját. Mivel azonban a kft. által igényelt adatbázis átadására törvényi felhatalmazás nincs, ezért eljárásuk nem felelt meg a jogszabályi követelményeknek. Az egyesület számára felvázoltuk azt a megoldási módot, melynek segítségével kapcsolatba tudnak lépni reménybeli támogatóikkal úgy, hogy közben az adatvédelem követelményei sem sérülnek. (866/A/2002, 870/A/2002, 492/A/2003)

Még lezáratlan, de érdeklődésre tarthat számon az az ügy, amiben egy számítógépes magazin több előfizetője kapott reklámanyagot, ám a kiadó állítása szerint az előfizetői adatbázist nem ők szolgáltatták ki, valamint az, hogy egy kft. olyan direkt marketing adatbázist árul, melyben jövedelmi adatok is szerepelnek. Ezek eredményéről a vizsgálatok lezárása után tudunk beszámolni.

Sajtó

Hivatalunk minden évben kap olyan leveleket, melyekben büntető-eljárással, büntetett előélettel kapcsolatos személyes adatok közzétételét sérelmezik, ez ebben az évben sem volt másként. A bírósági tárgyalás nyilvános – ezt az Alkotmány rögzíti –, ennek korlátozására csak kivételesen, törvényben meghatározott esetekben kerülhet sor. A sajtóról szóló 1986. évi II. törvény (továbbiakban. Stv.) 5. §-a kimondja, hogy a sajtó – az érdekeltek hozzájárulása nélkül is – tájékoztatást adhat a bíróságok nyilvános tárgyalásairól. A tárgyaláson azonban számos olyan adat válik megismerhetővé, amely személyes adatnak minősül; a büntetett előéletre vonatkozó adat pedig különleges adat (az Avtv. január 1-jén hatályba lépett módosítása már a büntetőeljárással összefüggő adatokat is különleges adatként határozza meg). A nyilvánosság azonban korlátozható – ez az Alkotmánybíróság szerint nem alkotmányellenes. Amennyiben a bíróság kizárta a nyilvánosságot a tárgyalásról, vagy annak egy részéről, határozatát abban az esetben is nyilvánosan hirdeti ki, tehát mindazon adatok és információk, amelyek az ítélet (határozat) részét képezik, nyilvánosnak tekinthetők. Adatvédelmi szempontból nincs annak jelentősége, hogy az ítélet jogerős-e vagy sem.

Az egyik panaszost a bíróság csalás büntette miatt jogerősen két év börtönbüntetésre ítélte, azonban az egyik újság már az elsőfokú bíróság nem jogerős ítéletét követően nyilvánosságra hozta nevét, lakcímét, illetve azt, hogy milyen bűncselekmény elkövetése miatt folyik ellene büntetőeljárás. A fent kifejtetteknek megfelelően a biztos véleménye szerint az újság nem sértette meg az Avtv. szabályait, mivel a szerző a bíróság nyilvános tárgyalásáról és a nyilvánosan kihirdetett ítéletről –akkor is, ha nem jogerős – jogszerűen beszámolhatott. A jogerős ítélet meghozatala után a panaszos kérheti az újságtól, hogy a közvéleményt tájékoztassa a jogerős ítéletről is, különösen akkor, ha az eljárás a panaszos számára kedvező eredménnyel zárult. Fontos azonban, hogy a tájékoztatás során a sajtó a bűncselekmény és a büntetőeljárás megítéléséhez szükséges mértékben informálja a közvéleményt az ítélet meghozatalát követő ésszerű határidőn belül. (680/A/2003)

Előfordultak olyan jogesetek, amikor az érintett kifejezetten tiltakozott személyes adatainak közzététele ellen, de a sajtószerv a tiltakozást nem vette figyelembe, és hozzájárulás nélkül, tehát megfelelő jogalap hiányában is a nyilvánosságra hozatal mellett döntöttek. A természetes személyek különféle – magánéletére, vagyoni helyzetére stb. vonatkozó – személyes adatainak a gyűjtése, bemutatása adatkezelésnek minősül, amelyre az Avtv. általános szabályai alkalmazandók, és ahhoz az érintett hozzájárulására vagy törvényi felhatalmazásra van szükség. Az összegyűjtött adatok nyilvánosságra hozatalára (amely szintén az adatkezelés fogalmába tartozik) törvényi szabályok híján kizárólag az érintett önkéntes, határozott és tájékozott beleegyezése esetén kerülhet sor.

A Magyar Hírlap „A 100 Leggazdagabb Magyar” című kiadványában annak ellenére jelentek meg a panaszos személyére és vagyonára vonatkozó adatok, hogy azok közzététele ellen a megjelenés előtt kifejezetten tiltakozott. A természetes személy vagyonáról, annak becsült nagyságáról, korábbi munkahelyéről, foglalkozásáról, hobbijáról, érdeklődési köréről szóló adatok személyes adatnak minősülnek, és ezek ismeretében lehetőség nyílik további következtetések levonására is. A sajtó feladatáról, a hiteles tájékoztatásról rendelkező törvényi szabályok indokolatlanul kiterjesztő értelmezését jelenti, ha azokból olyan következtetés levonására jut valaki, hogy a száz legtehetősebb magyar polgár meghatározott körű személyes adatait az érintettek hozzájárulása nélkül nyilvánosságra lehet hozni. Az ingatlan-nyilvántartás nyilvánosságának elve sem értelmezhető korlátlan nyilvánossággként. A tulajdonos valamennyi ingatlanának kigyűjtése jogszerűtlen cél, az ingatlan-nyilvántartás nem abból a célból nyilvános,

hogy egyes személyek vagyoni helyzetének feltérképezéséhez segítséget nyújtson. A cégnyilvántartásról, cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény (Ctv.) az ingatlan-nyilvántartásról szóló szabályokhoz hasonlóan alapelveként rögzíti a nyilvánosság elvét, mely ebben az esetben sem jelent a nyilvános adatok felhasználását illetően korlátlan szabadságot. Valamely személy cégtulajdonosi minőségére, vezető tisztségére vonatkozó adatok ugyanis csak törvényben meghatározott esetekben kérhetőek csoportosított formában, és ezek az adatok nem nyilvánosak.

Önmagában az a tény, hogy valaki vagyonos, még nem jelenti azt, hogy közszereplő. Ingatlan vásárlása, vállalkozás létrehozása nem értelmezhető közszereplésként még akkor sem, ha egy adott természetes személy akár a nemzetgazdaság szempontjából is jelentős vagyonnal bír. Törvényes jogcím hiányában az információt kérőnek az érintettek hozzájárulását igazolnia kell. Tehát törvényi felhatalmazás vagy az érintett hozzájárulásának hiányában a csoportosított cégből adatok kezelése (gyűjtése, nyilvánosságra hozatala) jogellenes. (1472/A/2003)

Vagyonos emberek bemutatása miatti hasonló ügyben a biztos már korábban is kifejtette álláspontját, azonban a jelenlegi eset azt mutatja, hogy az újságok ma még elsődlegesnek tartják a példányszámnövelést, a piaci versenyben való helytállást, és ezzel szemben a személyes adatok védelmének kötelezettségét nem kellőképpen veszik figyelembe.

Egy másik ügyben az adatvédelmi biztos közbenjárására sikerült megakadályozni, hogy egy gyermekkorú személy szerepeltetésével készült felvételt egy televíziós műsorban bemutassanak.

Az érintett részt vett a „Mónika Show” című műsor felvételén, ahol korábbi barátja a becsületét és jó hírnevét sértő módon nyilatkozott róla. Ő azonban nem tudta, hogy a műsorban volt barátja is meg fog jelenni, és meglepetésként érték a történetek. A felvétel során elhangzottak az adott személy személyes adatainak minősülnek. Tekintettel arra, hogy az érintett a Polgári Törvénykönyv alapján korlátozottan cselekvőképes kiskorú, helyette a hozzájárulást törvényes képviselője adhatja meg. A kiskorú édesapja levélben fordult a televízióhoz és közölte, hogy a gyermek törvényes képviselőjeként nem járul hozzá ahhoz, hogy a leányáról készült műsor rész adásba kerüljön. A biztos felszólította a televízió vezetését, hogy a panaszos kérésének tegyenek eleget. A programigazgató válasza szerint – miután meggyőződtek arról, hogy megfelelő hozzájárulás nincs a birtokukban – a gyermekkel készült műsor rész nem került adásba. (296/A/2003)

A fenti ügyön kívül más esetben is sérelmezték a „Mónika Show” készítésének körülményeit, a műsor, a felvételek elkészítése kapcsán

adott tájékoztatást. Bár a felvételek elkészítése és a műsorban való közléte egy hozzájáruló nyilatkozaton alapul, azonban a hozzájárulással szembeni követelmény, hogy az önkéntes, tájékozott és határozott legyen. Kiemelt jelentősége van a tájékozott beleegyezésnek, mivel az érintett csak a műsorról, az adatkezelés céljáról, a nyilvánosságra hozatal módjáról adott megfelelő tájékoztatás birtokában tudja felelősen eldönteni, hogy rendelkezésre bocsátja személyes adatait, vagy inkább nem kíván a nyilvánosság előtt szerepelni. Amennyiben a megfelelő tájékoztatás hiányzik, akkor a hozzájárulás nem tekinthető az adatkezelés jogalapjának, tehát a megfelelő hozzájárulás nélküli adatkezelés jogellenes.

A tájékoztatás fontosságát mutatja az az ügy, amelyben a hiányos tájékoztatás miatt az érintettek nem voltak tisztában azzal, hogy adataik kezeléséért a felvételeket készítő produkciós cég vagy a televízió felel. Ugyanezen ügyben kifogásolható volt az indokolatlanul széles adatkört érintő adatkezelés is. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (169/A/2003)

Az egyik beadványozó arról tájékoztatta a biztost, hogy magánlevelet írt az egyik kereskedelmi televízió egyik szereplőjének, és véleményét nyilvánította a közszereplésével kapcsolatban, a következő heti adásban pedig a levél címzettje szó szerint felolvasta a levélben leírt véleményt és nyilvánosságra hozta a levélíró nevét. A biztos válaszában kifejtette, hogy a levélíró neve és a levél tartalma személyes adat (és egyúttal levéltitok, magántitok is), melynek kezelésére az Avtv. szabályai vonatkoznak. A levél tartalmát a levélíróval kapcsolatba hozható módon csak akkor lehet jogszerűen közzétenni, ha a levélíró ehhez hozzájárult. Kétség esetén, ha a hozzájárulás megléte nem egyértelmű, vagy nincs ilyen nyilatkozat, a személyes adatot nem lehet nyilvánosságra hozni. (136/A/2003)

Az Avtv. csak az élő természetes személyek személyes adatainak védelméhez fűződő jogát ismeri el, a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jog sérelmének csak élő ember lehet alanya. A személy halálával megszűnik a jogképessége, elveszíti személyiségét és a rá vonatkozó valamennyi adat is megszűnik személyes adat lenni. Bár a halál pillanatában elenyészik az érintett információs önrendelkezési joga is, ez mégsem eredményezheti, hogy az elhunyt adataival az adatkezelő szabadon rendelkezék és a védelem alól kikerült adathalmazt önkényesen felhasználja, mivel az adott személy halála után is tiszteletben kell tartani magánéletét, emberi méltóságát. Ez a jog által is elismert véden-

dő érték, ezért az elhunyt személyéhez fűződő emlék sérthetetlenségét a polgári jog jogintézménye, a kegyeleti jog védi. A halálesettel összefüggésben keletkezett adatok megismerését más méltányolható érdekre tekintettel törvény korlátozhatja. Ilyen méltányolható érdek lehet a halott-hoz fűződő rokoni kapcsolat is, ami a kegyeleti jogon túl a háborítatlan magánélethez való jogot is magában foglalja. Az Stv. a sajtószabadsággal szemben mások személyhez fűződő jogának ad prioritást, amelybe adott esetben az elhunyt élő hozzátartozója zaklatásának tilalma is beleértendő. A személyes adatok illetve azok információtartalma gyakran nem egy, hanem több személyhez is kötődnek, és ennek leginkább a különböző adatok együttes ismeretében van jelentősége. Az elhunytak korábbi személyes adatai egyben a hozzátartozók személyes adatai is lehetnek.

Egy állampolgár azzal a panasszal fordult az adatvédelmi biztoshoz, hogy a családjában történt tragikus esemény, egy emberölés színhelyéről, egy magánlakás belső teréről a rendőrség videofelvételt készített, ezt átadta a televíziónak, és a felvételek szerepeltek a televízió műsorában. Ezáltal egy magánterületen készített felvétel az érintettek beleegyezése nélkül nyilvánosságra került, és az áldozat közeli hozzátartozói szembesültek a látvánnyal. A biztos álláspontja szerint a túlélő hozzátartozók információs önrendelkezési jogát is érinti ez a panasz, ezért a kegyeleti jogon túl figyelembe kell venni a személyes adatok védelmének kötelezettségét is. Ebben a konkrét esetben a rendőrség által készített felvételek átadása a sajtó részére kifogásolható volt, mert bár a rendőrség tájékoztatási kötelezettségére hivatkozással adott információt, azonban ennek során nem vették kellően figyelembe a személyiségi jogokat. A szükséges mértéken túli a tájékoztatás, ha az eljáró rendőri szerv a nyomozási célból, a bűncselekmény elkövetésének helyszínén (magánterületen) készített videofelvételt átadja a sajtónak, és nem csupán szóbeli vagy írásbeli felvilágosítást ad eljárásáról. Ilyen esetben a magánlakás tulajdonosa/örököse joggal kifogásolja, hogy nem voltak tekintettel személyiségi jogaira, mert nem járult hozzá ahhoz, hogy lakásában a televízió felvételeket készítsen, és azokat bemutassa, azonban a nyomozó szervek által készített felvételek révén erre mégis sor került.

Az elmúlt évek beszámolóiban már többször írtunk a bűnügyi és az igazságügyi tájékoztatásról szóló 10/1986. (IX. 1.) IM-BM rendelet alkotmányellenesnek tartott szabályairól. A 2003. július 1-jén hatályba lépett, a büntetőeljárás nyomozási szakaszában a sajtónak adandó tájékoztatásról szóló 26/2003. (VI. 26.) BM-IM rendelet – a rendőrség és a határ-

őrség vonatkozásában – új szabályokat határozott meg. E rendelet 4. és 5. §-a szerint a nyomozó hatóság a nyomozásról a nyilvánosság hiteles és pontos tájékoztatása érdekében szükséges adatot és felvilágosítást a sajtó rendelkezésére bocsátja, kivéve, ha a felvilágosítás megtagadásának van helye. A nyomozó hatóság által lezárt területre újságíró csak az eljáró szerv helyszíni nyomozási cselekményt irányító tagja által adott engedély alapján léphet be, készíthet kép-, fénykép- vagy hangfelvételt. Ezen engedélyt kiadó személy köteles az újságíró figyelmét felhívni a személyes adatok és a személyhez fűződő jogok védelmére, és ez azt is jelenti, hogy magánterület esetében nem elég a hatóság engedélye, hanem a magánterület tulajdonosának, használójának hozzájárulására is szükség van.

Már eddig is több panasz érkezett az adatvédelmi biztoshoz valamely bűncselekmény vagy egyéb tragikus esemény következtében elhunyt személyek személyes adatainak kezelésével kapcsolatban. Egyes sajtószervek a „közvélemény fokozott érdeklődésére” hivatkozva előszeretettel foglalkoznak olyan élethelyzetekkel, eseményekkel, melyekben balesetek, bűncselekmények áldozatai, kiszolgáltatott, hátrányos helyzetű vagy különféle egészségügyi problémával küszködő emberek szerepelnek. Az érintettek, illetve hozzátartozóik sokszor sérelmezik a különféle személyes adatok nyilvánosságra hozását, a körülmények részletes taglalását. Bemutatásuk sokszor hozzájárulásuk nélkül, sőt időnként azal ellentétes módon, illetve kegyeletsértő formában történik. A személyes adatok egy részét a rendőrség – a sajtónak való tájékoztatási kötelezettségére hivatkozással – bocsátja a sajtóorgánumok rendelkezésére.

A fokozódó hírverseny, a nézőszám és a nézettségi mutatók növelése által remélt gazdasági, piaci előnyszerzés sok esetben háttérbe szorítja az alkotmányos jogok érvényesülését. Alkotmányunk védi az emberi méltósághoz való jogot, a jó hírnévhez, a magánlakás sérthetetlenségéhez, a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jogot, ugyanakkor biztosítja a jogot a szabad véleménynyilvánításra, továbbá elismeri a sajtó szabadságát. Tehát az Alkotmány a személyes adatokat és a sajtó szabadságát egyaránt védi, e jogok azonban nem korlátlanul, hanem egymásra tekintettel érvényesülnek. A valósághű tájékoztatáshoz fűződő társadalmi igény kielégítése és a személyiségi jogok érvényesülése nem egymást kizáró jogosultságok, hanem a kettő között a sajtó gyakorlatában kialakítható egy mindenki számára elfogadható, járható út.

Az írott és elektronikus sajtószervek napi gyakorlata azonban azt mutatja, hogy még sok mindent kell tenni annak érdekében, hogy az újságírók munkájuk során tiszteletben tartsák az állampolgárok szemé-

lyes adatok védelméhez való jogát anélkül, hogy a sajtószabadság korlátozására kerülne sor. E célok elérése érdekében az adatvédelmi biztos a sajtószervek adatkezelésének vizsgálatára egy bizottságot hozott létre, ennek működése során a biztos és munkatársai áttekintették a sajtóra vonatkozó, adatvédelemmel kapcsolatos jogi szabályozást, az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatait és a külföldi tapasztalatokat.

A sajtószabadság értékeinek és a személyiségi jogok védelmének összhangját figyelembe vevő, helyes újságírói gyakorlat kereteinek kialakítása érdekében az adatvédelmi biztos ez év decemberében „*Lehet-e az újságíró adatvédő?*” címmel egy szakmai fórumot rendezett, melyre meghívta a sajtóban dolgozó szakembereket, újságírókat. A rendezvényen vitaindító előadások hangzottak el a sajtószervek adatkezelését érintő különféle témákban, és lehetőség volt a kötetlen információ- és véleménycserére. A jelenlévő újságírók és az adatvédelmi szakemberek időnként markánsan eltérő nézetet képviseltek, azonban több kérdésben közeledtek az álláspontok. A konferencia résztvevői megállapodtak abban, hogy együttműködnek az alapjogok közötti összhang megteremtése érdekében, és törekednek mind a sajtószabadság vívmányainak megőrzésére, mind az adatvédelmi követelmények fokozott figyelembevételére.

Levéltár, tudományos kutatás

Az év elején fogadta el az Országgyűlés az elmúlt rendszer titkoszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvényt, mely az információs kárpótlás és az iratbetekintési jog, valamint az egykori állambiztonsági szolgálatok irataiban való kutatás tekintetében az 1994. évi XXIII. törvény helyébe lépett. Az új törvény szabályai az információs jogok szempontjából azonban több tekintetben hátrányosabbak a korábbinál, ezért az adatvédelmi biztos ajánlásban hívta fel a jogalkotót a törvény rendelkezéseinek megváltoztatására.

Az ajánlásban a biztos kifejtette, hogy megítélése szerint a törvény által felhatalmazottak által megismerhető – kizárólag velük kapcsolatba hozható – adat fogalma tisztázatlan; hasonlóan az előbbihez nem egyértelmű a szabályozás és ezért az iratmegismerés során jogsérelmet okozhat az egykori megfigyeltet feljogosítani a vele kapcsolatba hozható hálózati személy, operatív kapcsolat, és hivatásos alkalmazott azonosításához szükséges adatok megismerésére. A közszereplő fogalmának az értelmező rendelkezések szerinti meghatározásából

nem világlik ki, hogy ki tekinthető e körbe tartozónak; a hivatásos alkalmazottak adatainak kezelésére vonatkozóan a korábbi szabályozáson alapuló gyakorlattal szemben a jelenlegi szabályozás szűkítést tartalmaz.

A fentiekén túl a törvény a hozzátartozó fogalmát a korábbi szabályozásnak megfelelően határozza meg, és továbbra sem korlátozza e kör iratmegismerési jogát. Nem tartja fenn az egyes fontos, valamint közbizalmi és közvélemény-formáló tisztségeket betöltő személyek ellenőrzését végző bírák eljárása során keletkezett iratok és az azokban szereplő adatok védelmét, mivel hibásan hivatkozik e tekintetben az államtitokra vonatkozó szabályozásra. Indokolatlanul nem biztosítja az átvilágítási eljárás során keletkezett anyagok tekintetében a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvényben meghatározott levéltári zárolási időt, mely szerint az 1990. május 2. után keletkezett iratok 30 évig főszabályként nem kutathatók. A tudományos kutatás szabadságát támogató alkotmányos alapelvvel nem egyeztethető össze az a rendelkezés, mely szerint csak az tekinthető tudományos kutatónak – és juthat hozzá anonimizálatlan iratokhoz – aki ezen információkat korábban elkezdett és publikációkkal igazolt kutatásaihoz kívánja felhasználni. Az ajánlás megtalálható a Mellékletekben. (813/K/2003)

A Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) a 2001-es népszámlálás előkészítésével párhuzamosan elkezdte a KSH-nak a németek kitelepítése előkészítésében való szerepét bemutató dokumentumok módszeres feltárását, gyűjtését, csoportosítását. Az adat- és dokumentumgyűjtő munka kapcsán találtak rá a Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalában egy 1948 első felében készült összesítő névjegyzékre, amely a kitelepítésben érintettek adatait tartalmazza. Az így megszerzett adatokat statisztikai feldolgozás céljából számítógépen rögzítették.

A kitelepítésben érintettek, valamint az ő rokonaik többször keresték már meg a KSH-t, és az 1941-es népszámlálás adatai után érdeklődtek. Az említett kiadvány megjelenését követően várhatóan nagy lesz az érdeklődés a személyes adatokat tartalmazó névjegyzékek iránt. A KSH illetéke azzal a kérdéssel fordult a biztoshoz, hogy adhat-e, illetve köteles-e az eredeti dokumentumokról készített fénymásolatok útján birtokába került személyes adatokról felvilágosítást adni az érintetteknek, illetve az érintettek rokonainak?

A biztos véleménye szerint az ügyben az a helyes eljárás, ha az 1945-48 közötti, a német lakosságot érintő kitelepítésekre vonatkozó adatokról érdeklődő kérelmezőket a KSH az eredeti dokumentumok je-

lenlegi birtokosához, a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalához irányítja, hiszen ez az a szerv, amely a szóban forgó adatok teljes körét kezeli, és amely mérlegelheti, hogy az adott kérelmezőnek a meghatározott adatról ad-e tájékoztatást. (721/K/2003)

Egy állampolgár beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a paksi önkormányzat megbízásából a Jelenkutató Intézet Helyi Társadalomkutató, Fejlesztő és Szolgáltató Kft. (továbbiakban: intézet) által végzett közvélemény-kutatással összefüggésben fogalmazta meg a személyes adatok védelmére vonatkozó aggályait.

A biztos megkeresésére küldött válaszlevelekből, valamint a csatolt kérdőívből megállapítható volt, hogy a kutatás során rögzítettek olyan adatokat, amelyeknek más nyilvántartásokkal, adatbázisokkal való összekapcsolása esetén személyes adatokhoz lehet eljutni, azonban a kutatásnak nem volt célja, hogy a felvett adatok és meghatározott természetes személyek közötti kapcsolatot megteremtse, és ennek lehetőségét megfelelő technikai és szervezési intézkedésekkel zárják ki. A kérdőíven szereplő kérdésekre való válaszadást összességében és egyenként, kérdésenként is meg lehetett tagadni.

A kérdezőbiztosok munkájuk során egy úgynevezett sétálónapló kitöltésére kötelezettek, amelyben feljegyzik, hogy mely címeken jártak, és hol kaptak válaszokat. A sétálónapló és a kérdőívek azonban nem azonos helyre kerülnek a kérdezőbiztostól. A sétálónapló a kérdezést megszervező alvállalkozó birtokában marad (elzárva), melynek célja a kérdezőbiztos munkájának ellenőrzése, míg a kérdőíveket feldolgozás céljából az Intézethez juttatják el. Amennyiben az intézetnek kétségei fogalmazódnak meg a minta helyességével kapcsolatban, megtekintheti az alvállalkozó birtokában lévő sétálónaplót, de ebben az esetben sem kerül sor a kérdőíveknek címekkel való összekapcsolására.

A vizsgálat azt állapította meg, hogy az intézet az adatok feldolgozása során nem tett olyan lépéseket, amelyek arra irányultak volna, hogy konkrét személyeket hozzanak összefüggésbe a kérdőíveken található válaszokkal, az intézet a Pakson végzett közvélemény-kutatás során tiszteletben tartotta a munkájára vonatkozó jogszabályokat. (798/A/2003)

Közüzeti szolgáltatók

Az Avtv. 2004. január 1-jén hatályba lépő módosítása jelentősen kihat a közüzeti szolgáltatók adatkezelésére. A módosuló törvény 31/A §-a sze-

rint valamennyi közüzemi szolgáltatónál kötelező lesz az adatvédelmi felelős megbízása, továbbá az adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzat elkészítése. Elsősorban a nagyobb területre kiterjedő, illetve nagy ügyfélkört érintő szolgáltatási tevékenységet folytató cégek már ezt megelőzően is felismerték annak a jelentőségét, hogy az ügyfélnyilvántartás adatbázisának „*naprakész*” kezelése az ügyfelek bizalmának növelésén keresztül az ő gazdasági érdekeiket is szolgálja. Ehhez azonban több, az adatkezelés jogalapját is érintő megoldást alkalmaztak az egyes szolgáltatók, amelyeket évek óta visszatérően sokan kifogásolnak. Ebből a szempontból az ügyek két nagy típusát különböztethetjük meg. Az egyik gyakran vitatott körülmény az, hogy az írásban újrakötött szolgáltatási szerződések adattartalma kibővült. A korábbi név- és lakcím-adatok mellett az érintett természetes személyazonosító adatait – születési hely és idő, továbbá az anyja leánykori neve – is rögzítik a szolgáltatók. A lakcímnnyilvántartásból ugyanis ezeknek az adatoknak az ismeretében lehet egy meghatározott személyre adatot kérni, a kezelésükhöz azonban hiányzik az egyes közműszolgáltatók közvetlen törvényi felhatalmazása. Jelenleg az érintettek a jogviszony folyamatos fenntartása érdekében kényszerülnek a többlet adatok átadására, ami nem felel meg a módosuló Avtv. 3. § (7) bekezdésében már részletesen szabályozott önkéntességnek. Ha a közműszolgáltatók esetében is egységesen törvény teszi kötelezővé a természetes személy azonosításához szükséges adatok kezelését, ugyanezen a szinten kell szabályozni annak a feltételeit is. Ezt külön jeleztük a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvénnyel (továbbiakban: Vízgtv.) és az annak végrehajtására kiadott közműves ivóvízellátásról és a közműves szennyvízelvezetésről szóló 38/1995. (IV. 5.) Korm. rendelettel kapcsolatban. A környezetvédelmi és vízügyi miniszter ígéretet tett arra, hogy a 2004. évi jogalkotási program végrehajtása során, a fenti jogszabályok módosításakor, figyelemmel lesznek az adatvédelmi szempontokra.

Az érintett beadványában azt kifogásolta, hogy a helyi polgármester – más magánvállalkozók személyes adataival együtt – az övét is átadta a szennyvíztisztító társaságnak. Tekintettel arra, hogy az adatkezelés kereteit sem a Vízgtv., sem a felhatalmazása alapján kiadott önkormányzati rendelet nem szabályozza, az önkormányzatnak nem volt felhatalmazása arra, hogy személyes adatokat továbbítson és erre vonatkozóan kötelezettséget vállaljon a koncessziós társasággal kötött szerződésben. (721/A/2002)

Ugyanez volt az álláspont azzal a beadvánnyal kapcsolatban, amelyben a jegyző a személyszállítási díj számlázása céljából az érintett in-

gatlantulajdonosok név- és lakcímadatait a hulladékkezelőhöz továbbította, és az adatvédelmi biztostól a jogszerűség utólagos megállapítását kérte. Amennyiben a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (továbbiakban: Htv.) 23. §-ában kapott felhatalmazás alapján a hulladékkezelési közszolgáltatásról alkotott helyi rendelet nem szabályozza az adatkezelést, és az erre való felhatalmazást, akkor a szolgáltatást végző szervezet részére csak a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény szabályai szerint, az adatkérés céljának és jogalapjának igazolásával, díjfizetési kötelezettség mellett van lehetőség a személyes adatok továbbítására. (367/K/2003)

Másik esetben önkormányzati rendelet szabályozta az adatkezelés módját, mellékletében azonban olyan adatkört jelölt meg, amely az adatkezelés céljától lényegesen eltért (adóazonosító jel, házastárs adatai). Ezen adatok szolgáltatásának kötelezettsége az önkormányzati rendelet módosításával megszűnt. (219/A/2002, 1056/A/2003)

A jegyző az önkormányzati rendeletnek azt a részét, amelyik a Htv. 25. § (1) bekezdésére figyelemmel a közszolgáltatás díját az elvégzett közszolgáltatással arányosan úgy határozza meg, hogy ehhez kötelezi a lakókat arra, hogy az ingatlanon lakók számát megadják a szolgáltatást végző cégnek, nem tartotta jogszerűtlennek. A hulladékkezelési közszolgáltatás szabályozása esetén a hivatkozott törvényből nem vezethető le az ingatlanon lakókra vonatkozó adat kezelésére szóló felhatalmazás, ezért ezeknek az adatoknak a közlésétől nem lehet függővé tenni a szerződés megkötését. Amennyiben az ingatlanon lakók száma alapján számolják ki a hulladékmennyiséget, akkor a szolgáltatónak folyamatosan nyomon kell követnie ingatlanonként a születéseket, elhalálozásokat, elköltözéseket, ez pedig nyilvánvalóan túlzott adatigénylés, így ellenkezik a célhoz kötöttség elvével. Továbbá az ingatlanon rendszeresen tartózkodó személyek számáról megadott adatot a szolgáltató nem ellenőrizheti, és ezen alapuló intézkedést nem hozhat az elvégzett szolgáltatás során. A fenti rendelet vizsgálata az Avtv. 24. § b/ pontján alapult. Ez független attól, hogy az önkormányzat a másik országgyűlési biztos mintarendeletét vette alapul, amelyet előzetesen adatvédelmi szempontból nem véleményezett az adatvédelmi biztos. A megyei közigazgatási hivatal a fentiekről kapott tájékoztatást követően elfogadta ezt az álláspontot, és a rendelet módosítását kezdeményezte az illetékes jegyzőknél. (898/A/2003)

Még nem zárult le az a hivatalból indult vizsgálat, amely az egyes közműszolgáltatóknak azt az adattovábbítását világítja át, amikor az ügyféladatbázisuk kezelését átadják egy erre a célra létrejött cégnek,

amely a továbbiakban kapcsolatot tart az ügyfelekkel. A vizsgálat során elsősorban az adatfeldolgozásra, illetve az ügyfelek tájékoztatására vonatkozó szabályok érvényesülését kell vizsgálni. (18/H/2003, 288/H/2003)

Ingatlan-nyilvántartás

Az elmúlt évben az ingatlan-nyilvántartással kapcsolatban számos állampolgári beadvány érkezett az adatvédelmi biztoshoz. A beadványok többsége a nyilvántartás nyilvánosságával volt kapcsolatos: több állampolgár kifogásolta azt, hogy a földhivatalok az ingatlanok tulajdoni lapjáról bárkinek adnak ki a tulajdonosok személyes adatait is tartalmazó hiteles másolatot. A panaszosokat a biztos tájékoztatta arról, hogy a nyilvánosság, mint az ingatlan-nyilvántartás alapelve a forgalom biztonságát szolgálja (87/A/2003, 495/A/2003, 747/A/2003, 1262/A/2003). A nyilvánosság így az állampolgár személyes adatai védelméhez való jog törvényben szabályozott korlátjaként jelenik meg, az érintettnek azonban biztosítani kell azt a jogot, hogy megismerhesse azt, hogy adatait kinek továbbították.

Egy állampolgár azt kifogásolta, hogy a földhivatalok a hiteles tulajdoni lap másolat kiadásakor rögzítik a kérelmező adatait, holott ezt az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (továbbiakban: Inyt.) nem teszi lehetővé. A panaszost a biztos tájékoztatta arról, hogy az adatszolgáltatási nyilvántartás nem az Inyt., hanem az Avtv. szabályain alapul. (715/A/2003)

A biztos ugyanezen ügy vizsgálata során megkereste a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, és tájékoztatást kért a hiteles tulajdoni lap másolatok kiadásának gyakorlatáról, illetve az adatszolgáltatási nyilvántartásról. A biztos kifejtette a miniszternek, hogy az adatszolgáltatási nyilvántartás vezetésének kötelezettségét és módját – mivel az adatkezelést jelent – törvényben kell szabályozni. A biztos álláspontjával a miniszter egyetértett. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható.

Szintén a tulajdoni lap másolatok kiadásával volt kapcsolatos a Magyar Posta Rt. egyik igazgatóságának felvetése, amelyben a tulajdoni lapok postai úton történő igénylésével, illetve kézbesítésével kapcsolatban kérték a biztos állásfoglalását. Válaszában a biztos kifejtette: a jelenleg hatályos jogszabályok alapján nincs akadálya annak, hogy az érintettek ne személyesen járjanak el a földhivatalnál, hanem meghatalmazott vagy megbízott útján képviseltessék magukat. Az eljáró

harmadik személy bárki lehet (ügyvéd, közjegyző, ingatlanközvetítő stb.), aki a Polgári Törvénykönyv alapján ilyen jogviszony alanya lehet. Így természetesen az érintett a Postát is igénybe veheti, és a Posta jogszerűen járhat el a földhivataloknál. (646/K/2003)

Számos ponton érintette a földhivatalok adatkezelését az Országgyűlés Önkormányzati és rendészeti bizottsága *„ügynevezett lakásmaffia tevékenységet feltáró”* albizottságának tevékenysége. Az albizottság a lakásmaffia típusú bűncselekmények megakadályozása érdekében több olyan javaslatot fogalmazott meg, amelyek eltértek az ingatlan-nyilvántartás jelenlegi szabályaitól. A biztos az adatkezelést támogató, újabb adat-továbbításokat lehetővé tevő javaslatokkal nem értett egyet. Az albizottság elnökének írt levelében kifejtette: a cselekmények megelőzése elsősorban a földhivatalok helyzetének javításával, az adatszolgáltatások ellenőrzésének szigorításával érhető el. A biztos állásfoglalása a Mellékletekben olvasható. (491/J/2003)

A 2003-as évben is több állampolgár kifogásolta azt, hogy a földhivatalok határozatai, amennyiben azok több ingatlanra vonatkoznak, valamennyi tulajdonos adatait tartalmazzák, és az érintettek így kapják meg azokat.

A panaszosokat a biztos tájékoztatta arról, hogy – annak ellenére, hogy a határozat csak nyilvános adatokat tartalmaz – a kifogásolt gyakorlat az adatkezelés célhoz kötöttségének elvét sérti: az adatkezelés célja ugyanis különböző jogok, kötelezettségek bejegyzése, átjegyzése, vagy törlése volt, és e cél nem indokolja valamennyi érintett tájékoztatását a többi érintett adatairól. Ezt támasztja alá az Inyt. végrehajtásáról szóló 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet is, melynek 99. §-a szerint *„ha egy határozat több olyan intézkedést tartalmaz, amely nem vonatkozik valamennyi érdekeltre (pl. telekalakítás, kisajátítás stb.), az egyes érdekeltek részére a határozatnak csak a rájuk vonatkozó kivonatát kell kézbesíteni”*. A biztos felkérte a minisztert, hogy a földhivatalok figyelmét hívja fel a jogellenes adatkezelésre. (686/A/2003, 763/A/2003, 788/A/2003)

Összegzőképpen megállapítható, hogy – habár az ingatlan-nyilvántartás szabályozása nagyrészt összhangban van az Avtv.-vel – szükséges a vonatkozó jogszabályok módosítása; és ennek során olyan megoldást kell találni, amely elősegíti mind a visszaélések megelőzését, mind az érintettek jogainak érvényesülését.

További jellemző ügycsoportok

Az állami kezelésű autópályákkal kapcsolatos adatkezelésről

2002. január elején sajtóhírek jelentek meg arról, hogy kamerák figyelik az autópályák forgalmát abból a célból, hogy az úthasználati díj megfizetését igazoló matricával nem rendelkező autókat kiszűrjék, és azok tulajdonosaival, üzemben tartóival szemben pótdíjigényt érvényesítsenek. Az adatvédelmi biztos a forgalom figyelésével összefüggő adatkezelési kérdésekkel kapcsolatban hivatalból indított vizsgálatot.

A vizsgálat kezdetén kiderült, hogy az akkor hatályos jogi szabályozás nem tette lehetővé az elektronikus ellenőrző rendszer jogszerű működését. Hiányzott az a törvényi felhatalmazás, amely a közút kezelője számára lehetővé tette volna, hogy az úthasználati díj és a pótdíj behajtása céljából olyan ellenőrzési rendszert működtessen, amely az érvényes matricával nem rendelkező gépjárművek rendszámát, áthaladásának helyét és időpontját rögzíti. Hiányzott az a törvényi szintű felhatalmazás is, amely biztosította volna a közút kezelője számára, hogy – amennyiben tárolná a jogosulatlanul áthaladó gépjármű rendszámát – a rendszám alapján igényeljen adatokat a pótdíj behajtása céljából a közúti közlekedési nyilvántartásból. Az adatvédelmi biztos erről tájékoztatta az Állami Autópálya Kezelő Részvénytársaság (továbbiakban: ÁAK) jogi képviselőjét 2002 elején.

Az ÁAK, valamint a Belügyminisztérium (továbbiakban: BM) illetékesei a vizsgálat során a következőkről tájékoztatták az adatvédelmi biztost:

Az ÁAK saját és viszonteladói értékesítési helyein rögzítik a rendszámot, a matrica azonosítóját és a jogosultsági időtartamot, ami bekezdül az úgynevezett jogosultsági adatbázisba, melyet az elektronikus ellenőrző rendszer használ. Az ellenőrző rendszert a BM, az értékesítési informatikai rendszert a Nemzeti Autópálya Rt. (továbbiakban: NA) valósította meg. Az autópályák különböző pontjaira felszerelt kamerák minden elhaladó jármű rendszámáról digitális fényképet készítenek, de a fényképen a jármű utasainak arca nem látszik. Senki nem figyeli a felvételeket, a rendszer működése során emberi beavatkozásra nincs szükség, csupán a pótdíjfizetésre felszólító levelek postázása előtt. A felvételek alapján a számítógépes rendszer felismeri a rendszámot, és azt az áthaladó járművek adatbázisában tárolja. Az elhaladók adatbázisát a számítógépes rendszer automatikusan összeveti a jogosultak adatbázisá-

val, melynek eredményeképpen megállapítható, hogy mely járművek vették jogosulatlanul igénybe az állami kezelésű autópályát. A jogosulatlanul áthaladó járművek rendszáma alapján az ÁAK adatokat igényel (tulajdonos/üzemben tartó neve és lakcíme, illetve megnevezése és székhelye, telephelye) a BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatalától, (továbbiakban: KÖANYV), és ezen adatok felhasználásával küldi ki a pótdíjfizetési felszólítást. A pótdíjfizetési felszólítás előtt a kezelő személyzet összehasonlítja a digitális fényképen rögzítetteket a számítógépes rendszer által felismert rendszámadatokkal, és csak ezután postázzák a felszólításokat. Amennyiben a jármű üzemben tartója a pótdíjat megfizeti, azonnal törlik a tárolt adatokat, ellenkező esetben a követelés elévüléséig tárolják azokat.

Az adatvédelmi biztos több jogszabály módosítását tartotta szükségesnek ahhoz, hogy az elektronikus ellenőrző rendszer jogszerűen működhessen, és figyelmeztetett, hogy az adatkezeléssel kapcsolatos szabályokat törvényben kell rögzíteni. A konzultációk során az adatvédelmi biztos mindvégig hangsúlyozta, hogy az ellenőrző rendszer működtetésében csupán két szereplő vehet részt: a jogosultságot a rendszám alapján ellenőrző ÁAK, és a pótdíjigény érvényesítéséhez szükséges adatokat szolgáltató BM. Az ÁAK, a BM és az adatvédelmi biztos közötti konzultációkon az adatvédelmi biztos leszögezte: amennyiben a BM marad a rendszer tulajdonosa, megfelelő és jogszerű megoldást jelentene, ha az ÁAK üzemeltetésre átvinné a Belügyminisztériumtól a rendszert.

A kormány korábban a 2185/2001.(VII. 20.) Korm. határozatban arról döntött, hogy szükséges a gyorsforgalmi úthálózaton az elektronikus felügyeleti és ellenőrzési rendszer bevezetése (ezzel egyidőben le kell bontani a kapukat). A vizsgálat másfél éves ideje alatt több jogszabály módosult, kialakult az a jogszabályi környezet, amelyben az elektronikus ellenőrző rendszer jogszerűen működhet. A 2/2003. (I. 14.) GKM rendelet meghatározza, hogy az M1, M3 és az M7 autópálya használatáért díjat, továbbá a díjfizetés elmulasztása esetében pótdíjat kell fizetni, amely az ÁAK-t illeti meg. A díjat meghatározott időtartamra előre, matrica megvásárlásával kell kiegyenlíteni. A matrica vásárlása alkalmával a gépjármű rendszámát rögzíti a rendszer (így jön létre a jogosultak adatbázisa). Az ÁAK közútkezelői feladatokat lát el. A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (Kkt.) 2003. január 1-jén hatályba lépett módosítása után a 45. § (5) bekezdése szerint „a közútkezelők az úthasználati díj megfizetésének ellenőrzése és a pótdíj behajtása, valamint az e törvényben meghatározott feladataik ellátása céljából olyan elektronikus ellenőrzési rendszer működtetésére is jogosultak, amely az érvé-

nyes matricával nem rendelkező gépjármű rendszámát, áthaladásának helyét és időpontját az adatfeldolgozást követően rögzíti". A kiszűrés tehát a rendszám alapján történik meg. A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló, szintén módosított 1999. évi LXXXIV. törvény (továbbiakban: Kknyt.) lehetővé teszi az ÁAK számára, hogy a rendszám alapján adatokat igényeljen a BM-től. A Kknyt. 19. § (1) bekezdés m.) pontjaként beillesztett módosítás (hatályos 2003. április 19-től) alapján a közútkezelő az autópálya használatáért fizetendő díj elmaradása esetén a pótdíjbehajtás érdekében igényelheti a KÖANYV-tól a gépjármű üzemben tartójának személyazonosító adatát, lakcímét, megnevezését, székhelyének (telephelyének) címét.

A vizsgálat utolsó fázisában az adatvédelmi biztos a helyszínen is ellenőrizte a rendszer működését, és megismerte az ÁAK és a BM között a rendszer üzemeltetésének átvételéről szóló megállapodás-tervezetét. Úgy ítélte meg, hogy minden adatvédelmi aggály és akadály elhárult az elektronikus ellenőrző rendszer üzembe helyezése elől. A próbaüzemet követően az ÁAK által kezelt rendszer a személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülése mellett a hatályos jogszabályoknak megfelelően biztosítja az autópályát érvényes matrica nélkül igénybe vevő autók üzemben tartóival szembeni pótdíjigény érvényesítésének lehetőségét. Minderről az adatvédelmi biztos közleményben tájékoztatta a közvéleményt 2003. június 18-án.

Az elektronikus ellenőrző rendszer más célú hasznosítására is születtek javaslatok. Az adatvédelmi biztos arra hívta fel a figyelmet, hogy az osztott információs rendszerek alkotmányos követelményének maradéktalanul érvényesülnie kell. Mivel a nyár elején elkészült tervezet adatvédelmi szempontból aggályosnak találta, ezért az arról szóló döntés elhalasztását javasolta. A javaslat végül nem került a kormány elé.

A „valóság show”-k és az adatvédelem

Magyarországra 2002-ben érkeztek meg a „valóság show”-k, amelyekről több más szakma képviselői (médiaszakemberek, pszichológusok, pszichiáterek, jogászok, publicisták, stb.) is kifejtették már véleményüket. Az adatvédelmi biztos e műsorokat – tekintettel a Big Brother című műsor ellen érkezett panaszra is – hatásköre korlátai között, az adatvédelem követelményeinek szempontjából tette vizsgálat tárgyává.

A „valóság show”-k számos, a magánszférát és a személyes adatok védelméhez fűződő jogot érintő kérdést vetettek fel, emellett a vizsgált

műsorszolgáltatók és gyártók a vizsgálat során és azt követően többször vitatták az adatvédelmi biztos hatáskörét és eljárási jogosítványainak terjedelmét. A műsorkészítők elsősorban azt vitatták, hogy az adatvédelmi biztos hatásköre kiterjedne a kiválasztott résztvevőkkel a műsor helyszínén felvett kép- és hanganyagok felvételére, nyilvánossághoz közvetítésére.

Az Avtv. ugyan nem definiálja az „adat” fogalmát, ugyanakkor az érintettrel való kapcsolata okán személyes adat minden, ami egy adott természetes személyről – más számára – bármilyen ismeretként jelenik meg, függetlenül attól, hogy ez az ismeret milyen relevanciával bír akár az érintett, akár az adatot megismerő számára. Az Avtv. definíciójából is következik, de az Alkotmánybíróság 35/2002. (VII. 19.) AB határozata is megerősítette, hogy egy természetes személy kamerával történő megfigyelése és a megfigyelés eredményének rögzítése adatkezelés. A személyes adat fogalmának ilyen meghatározottsága miatt az adatvédelmi biztos hatásköre mind a műsorok résztvevői kiválogatásának szakaszára, mind pedig a kép- és hangfelvételek nyilvánosságra hozására kiterjedt.

Az adatvédelmi biztosnak ez ügyben is foglalkoznia kellett a tisztességes adatkezelés követelményével, részben a műsorba jelentkezők kiválasztása során felvett adatok többször indokolatlanul széles köre miatt, másrészt pedig a szerződések tartalma, illetve a műsorkészítőket megillető, szinte korlátlan utasításadási jog miatt is.

Az adatvédelmi biztos megállapította: az Avtv.-ben meghatározott két követelmény – az adatkezelés tisztességes és törvényes volta – külön hangsúlyozása világossá teszi, hogy az adatkezelés jogszerűsége nem szűkíthető le pusztán arra, hogy az adatkezelő formálisan betartja-e az adatkezelésre vonatkozó törvényi szabályokat, illetve rendelkezik-e formális joggal a személyes adatok kezelésére. Az adatkezelés tisztességes volta ennél tágabb követelmény, az érintett információs önrendelkezési jogának, és ezen keresztül magánszférájának, emberi méltóságának tiszteletben tartását jelenti: az érintett nem válhat kiszolgáltatottá sem az adatkezelővel, sem más személlyel szemben. Az érintett mindvégig alanya marad a személyes adatok kezelésével járó folyamatnak, és nem válik, nem válhat annak pusztá tárgyává.

Különösen fontos e követelmény érvényesítése az érintett hozzájárulásán alapuló adatkezelés esetén, amikor az adatkezelő a saját érdekei érvényre juttatása érdekében akarja mások személyes adatait kezelni. A profit vagy bármilyen más előny maximalizálásában érdekelt adatkezelő és az érintett ténylegesen egyenlőtlen pozíciójának kiegyensúlyozása

lyozását csak az adatvédelem garanciális szabályainak jóhiszemű, a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményét szem előtt tartó értelmezésével, gyakorlásával – szükség esetén kikényszerítésével – lehet elérni.

Az érintett hozzájárulásán alapuló adatkezelés tisztességes voltának kulcseleme az érintett megfelelő tájékoztatása. Olyan részletességű tájékoztatása, amely alapján az érintett képes megítélni az adatkezelés hatását jogaira, illetve megalapozottan dönthet az adat kiadásáról. A „*valóság-show*”-k vizsgálata e területen, illetve a célhoz kötött adatkezelés követelményének érvényesítése terén tapasztalt jelentős hiányosságokat.

A célhoz kötöttség területén az volt megállapítható, hogy a műsorkészítők „*szimpatikus*”, „*érdekes*”, valamely okból karakteres személyeket kerestek. Szubjektivitása miatt ez a szempont alapot adott olyan adatok igénylésére is, amelyből egyfajta „*személyiségprofil*” rajzolódott ki. A jelentkezőkkel a jelentkezéskor kitöltetett kérdőíven indokolatlanul tág körben kértek személyes adatokat (különösen a Big Brother című műsor esetében). A célhoz kötöttség megköveteli, hogy minden egyes adatról igazolják, hogy az a személyes adatok kezelését igénylő eljárás mely mozzanatához, milyen feltétel, követelmény igazolásához szükséges. Olyan adat igénylése, amely adat közlésének elmulasztása érdemben nem befolyásolja az eljárás kimenetelét (ahogy a műsorok készítői maguk is nyilatkoztak), nem felel meg az említett követelményeknek. A Big Brother Házban, illetve a Való Világ Villában tartózkodás során rögzített felvételek esetében magát a célt is nehéz megragadni. Olyan adatkezelés esetén, amelyhez a személyes adatok (kép- és hangfelvételek) abból származnak, hogy egy természetes személy egész napi tevékenységét, életét „*mindenre kiterjedően*” követik, dokumentálják, és róla felvételt készítenek, a cél határozatlanságát mutatja. A határozatlanság a műsorkészítők oldaláról abban is tetten érhető volt, ahogy és amennyiben a résztvevőknek adott feladatokat a műsor folyamán történt események függvényében alakították.

Az adatkezeléshez adott „*tájékozott hozzájárulás*” azt is jelenti, hogy a hozzájáruló nyilatkozatot kiterjesztően értelmezni nem lehet. Ebben az esetben ugyanis a hozzájáruló nyilatkozattal engedélyeztethez képest már megváltozik a cél, az adatkör és/vagy az adatkezelő/adatfeldolgozó személye. A tájékoztatással kapcsolatban az adatvédelmi biztos még súlyosabb kifogásokat fogalmazott meg, mint a célhoz kötöttség esetén. A vizsgálat ugyanis megállapította, hogy a műsorokba történő jelentkezéstől kezdve a válogatáson át a szerződés-

kötésig folyamatosan bővült az a kör, amire az érintett adatait fel kívánták használni. A műsorba jelentkezéskor az érintett még nem tudhatta, hogy adatait (képmását és hangfelvételét) a műsorszolgáltató más műsoraihoz is fel kívánják-e használni. Erről csak a hozzájáruló nyilatkozatban rendelkeztek, amiben viszont arról nem kaptak tájékoztatást, hogy promóciókban, reklámokban kell részt venniük, továbbá hogy a műsorkészítők igényt formálnak a képmásuk és hangfelvételük másodlagos kereskedelmi hasznosítására is. Azt is csak a szerződésből tudhatták meg, hogy a műsor folyamán akár súlyos egészségkárosodás is érheti őket, vagy a társadalmi helyzetükben, családi kapcsolataiban hátrányos változások állhatnak be. Az adatvédelmi biztos álláspontja szerint a jelentkezők tájékoztatása akkor lett volna megfelelő, ha legkésőbb a kiválasztás érdekében használt kérdőíveken tájékoztatást kapnak mindarról, amiről csak a szerződéskötéskor szerezhettek tudomást.

Súlyos – és nem csak a személyes adatok védelméhez fűződő jogot sértő – mulasztása volt a műsorok készítőinek, hogy egyáltalán nem tájékoztatták a jelentkezőket, hogy a kábítószer-fogyasztásra, illetve – a Big Brother című műsor esetében – a korábbi szexuális zaklatásra vonatkozó adatok megadásával hivatalból üldözendő bűncselekmények elkövetésével vádolhatják önmagukat, hozzátartozói körükbe tartozó személyeket vagy másokat.

Az adatvédelmi biztos az ajánlásait az előzőekben kifejtettekre figyelemmel fogalmazta meg, részint általános jelleggel, részint pedig az egyes műsorokról külön-külön is. A biztos ajánlását a Mellékletekben található közlemény tartalmazza.

A „valóság show”-k utóéletéhez tartozik, hogy az adatvédelmi biztos – figyelemmel a sajtóban a Való Világ harmadik sorozatával kapcsolatos sajtóhírekre is – új vizsgálatot indított a Magyar RTL Klub Televíziónál annak megállapítására, hogy az új műsor tekintetében betartják-e az ajánlásban megfogalmazottakat.

A vizsgálat megállapította, hogy csak a kiválasztásnál használt kérdőívek tekintetében történt előrelépés: szűkítették a kiválasztás során felvett személyes adatok körét, illetve tájékoztatást adtak az adatkezelés önkéntességéről. Nem történt azonban változás a „castingon” felvett kép- és hangfelvételek felhasználására jogosító nyilatkozat tartalmán, illetve a résztvevőkkel kötendő szerződés korábban kifogásolt feltételein sem. A televízió többszöri levélváltás után sem mutatott érzékelhető affinitást a változtatásra, noha az adatvédelmi biztos – funkciójától kissé szokatlan módon – szinte szövegszerűen megfogalmazta, mit és hogyan kellene megváltoztatni ahhoz, hogy az emlí-

tett dokumentumok kielégítsék az adatvédelmi minimumkövetelményeket.

A vizsgálat során a televízió – 2003. szeptember elején – akként nyilatkozott, hogy „a *Való Világ* 3. műsorra tűzését előre nem látható ideig” elhalasztják. Az adatvédelmi biztos válaszában emlékeztette a műsorkészítőket, hogy jogellenes adatkezelést valósít meg, ha a televízió bizonytalan ideig anélkül kívánja tárolni a már felvett adatokat, hogy eldöntené, elindítja-e egyáltalán az új műsort. Ez ugyanis sérti a célhoz kötöttség követelményét, ezen belül a készletre, előre nem meghatározott jövőbeni felhasználásra való adatgyűjtés és -tárolás tilalmát, valamint az adatminőség azon követelményét, hogy a felvett adatok pontosak, teljesek és időszerűek legyenek. A már felvett adatok megsemmisítésére vonatkozó felszólítás teljesítése helyett a televízió 2003. szeptember végén új jelöltek toborzását, a kiválasztási folyamat újraindítását határozta el. A televízió csak ezzel egyidejűleg gondoskodott az adatvédelmi nyilvántartásba való bejelentkezésről, az adatkezelést az adatvédelmi biztos – az Avtv. 28. §-a alapján – azonban csak a 2003. szeptember 30-a után jelentkezett személyek adatai tekintetében vette nyilvántartásba. (866/H/2003)

A „*valóság show*”-khoz tartozott, hogy a nézők távszavazással, SMS-ek küldésével befolyásolhatták a szereplők sorsát, illetve véleményt nyilváníthattak. Az ezzel kapcsolatos panaszok alapján az adatvédelmi biztos vizsgálta a műsorokhoz kapcsolódó távközlési szolgáltatásokat üzemeltető cégek adatkezelésének gyakorlatát is.

A vizsgálat megállapítása szerint a Magyar RTL Klub Televízióval, illetve a tv2-vel kapcsolatban álló, kommunikációs szolgáltatást nyújtó cégek adatkezelése alapján megfelel az adatvédelmi követelményeknek. Az adatvédelmi biztos mindkét cégnek javasolta, hogy az adatkezelésük, szolgáltatásuk igénybevételeinek feltételeiről a szolgáltatást igénybe vevőket jobban tájékoztassák, és az egyes SMS-ekre adott válaszüzenetekben is adjanak információt az említett tudnivalók fellelhetőségének helyéről. Az adatvédelmi biztos a Magyar RTL Klub Televízió kommunikációs szolgáltatását végző Cemtex Kft-t írásos adatkezelési szabályzat kidolgozására kérte fel. (547/A/2003)

Választások

A 2002. év egyik jelentős ügycsoportja a személyiadat- és lakcím-nyilvántartás adataiból a jelölő szervezetek kérésére választási kampány céljára történő adatszolgáltatás kérdése volt. Az ügyben született aján-

lás szerint a törvénynek biztosítania kellene a személyes adataik kiadását korlátozó, illetve tiltó nyilatkozatot tett választópolgárok azon jogát, hogy adataikat ne szolgáltatassák ki a választási kampány céljaira. (Az adatvédelmi biztos beszámolója 2002., 39-41. oldal.) Ilyen jellegű beadvány 2003-ban is érkezett az adatvédelmi biztoshoz.

Ugyanez a kérdés 2003-ban, az Európai Unióhoz történő csatlakozásról szóló népszavazás kapcsán ismét felmerült, mégpedig két formában is. Egyrészt az adatvédelmi biztos és az Országos Választási Bizottság (továbbiakban: OVB) közötti, a testület egyik állásfoglalása körüli jogértelmezési vitában, másrészt pedig az Európai Unió Kommunikációs Közalapítvány adatkezelését érintő panaszok esetében.

Az adatvédelmi biztos észlelte, hogy a Magyar Közlöny 2003. évi 20. számában megjelent az OVB 2/2003. (II. 21.) állásfoglalása az Alkotmány által kiírt országos népszavazás egyes kérdéseiről. Az állásfoglalás – annak megállapítása mellett, hogy az Alkotmányban kiírt országos népszavazás esetében „jelölés, jelölt és jelölő szervezet nincs” –, azt a következtetést vonja le, hogy a 2003. április 12-én megtartandó népszavazáson „a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatala a névjegyzékben szereplő választópolgárok családi és utónevét, valamint lakcímét, illetőleg a helyi választási iroda vezetője a közszemlére tett névjegyzék másolatát – kérelemre, díjfizetés ellenében – minden, Magyarországon bejegyzett és nyilvántartott pártnak és társadalmi szervezetnek köteles átadni”.

Az adatvédelmi biztos hivatalból eljárva az állásfoglalás felülvizsgálását kérte az OVB-től: részben azért, mert ellentétes az információk önrendelkezési joggal, ha az adatkezelő az adatkezeléshez való jogát nem tudja törvényre visszavezetni, másrészt pedig azért, mert jelölti és jelölő szervezeti minőség hiányában értelemszerűen egyetlen társadalmi szervezet sem gyakorolhatja a kifejezetten a jelölteknek, jelölő szervezeteknek biztosított jogokat. (Az OVB korábban megállapította: „a jelölő szervezet, a jelölt illetve a lista [...] választási eljárásban való részvételét illetően e minőségét a Ve. 55. § szerinti nyilvántartásba vételtől nyeri.”) A törvényi feltételeknek meg nem felelő személyek, szervezetek nem jogosultak arra sem, hogy a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 45. §-ának (1) és/vagy (2) bekezdése alapján a névjegyzékbe vett választópolgárok személyes adatainak szolgáltatását igényeljék. A jelölti, illetve jelölő szervezeti minőség hiányában az Avtv. 1. és 8. §-ában írt – a személyes adatok kezeléséhez szükséges és nélkülözhetetlen – feltétel hiányzik. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (240/H/2003)

A kép teljességéhez hozzá kell tenni, hogy az OVB – több, ám a közfeladatot ellátó személyek feladatkörével összefüggő személyes ada-

tainak nyilvánosságra hozhatóságával kapcsolatos alkotmánybíróági határozattal alátámasztott – választ küldött az adatvédelmi biztosnak, viszontválaszra azonban, részben az időmúlás okán is, nem került sor.

Az adatvédelmi biztos ugyanezt az érvelést ismételte meg a 2003. április 12. napjára kitűzött országos népszavazás eljárási határidőinek és határnapjainak megállapításáról szóló 33/2002. (XII. 23.) BM rendelet módosításáról szóló 9/2003. (III. 21.) BM rendelet tervezetének véleményezése során is. A rendelet végleges szövegében a kifogásolt rendelkezés nem jelent meg. (240/H/2003)

Az EU Kommunikációs Közalapítvány adatkezelését többen kifogásolták, sérelmezve azt, hogy hogyan jutott a közalapítvány az adatokhoz, illetve meddig tárolják az érintettektől felvett adatokat.

Az adatvédelmi biztos vizsgálata során megállapította, hogy a közalapítvány a tájékoztató, bemutatkozó levelét a Belügyminisztérium Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatalához (továbbiakban: KÖANYV) küldte meg, ahol a megadott szempontok alapján megcímezték és postázták a leveleket. Amennyiben valaki élni kívánt a közalapítvány által felkínált lehetőséggel, a válaszkártya visszaküldésével igényelhetett tájékoztató anyagokat. A visszaküldött válaszkártyákon szereplő adatokat a közalapítvány kezeli, azokat csak az uniós csatlakozással összefüggő tájékoztató tevékenységre használja fel. A kiküldött tájékoztatáson szerepelt az a felhívás, mely szerint az adatokat a KÖANYV nem adta át a közalapítványnak, továbbá, hogy a visszaküldött válaszkártyán megadott adatokat a közalapítvány fogja kezelni; emellett a küldeményen feltüntették az adatszolgáltatás önkéntességére való felhívást is. Amennyiben valaki meg akarja tiltani adatai további kezelését, ezt megteheti az adatkezelő postacímén, de kapcsolatba léphet a közalapítvánnyal telefonon is. Az adatok törlésének határideje a csatlakozás időpontja, 2004. május 1. (107/A/2003, 197/A/2003, 465/A/2003)

A „Jogszabály-véleményezés” részben részletesen szólunk a kisebbségi önkormányzatok választásával összefüggő törvények koncepcióiról, illetve tervezeteiről. (204/J/2003, 746/J/2003, 1355/J/2003, 1387/J/2003, 1581/J/2003)

Az országos kisebbségi önkormányzatok választására a még hatályos – és több szempontból is kifogásolt – szabályok alapján került sor. Az adatvédelmi biztosnak két ügyben kellett kifejtenie álláspontját, mindkét ügy arra vonatkozott, hogy az országos kisebbségi önkormány-

zat választására jogosult elektorok mely adatait lehet kiadni a kisebbségi választásban érdekelt szervezetek számára. Az említett adatok kezelésének megítélését bonyolítja, hogy sem törvény, sem más jogszabály nem rendezi egyértelműen az elektorok adatbázisának jogi helyzetét.

Farkas Flórián, az Országos Cigány Önkormányzat akkori elnöke arra kért választ, hogy elektori gyűlésen résztvevő elektorok név szerinti regisztrációja lehetséges-e, illetve ha igen, akkor az erről készült nyilvántartásba kiknek van betekintési joga. Válaszában az adatvédelmi biztos kifejtette, hogy minden választás jogszerű lebonyolításának egyik megkerülhetetlen alapfeltétele, hogy a választók kétséget kizáróan azonosíthatóak legyenek, és azonosításukra is sor kerüljön. Az elektorokról vezetett nyilvántartás ezt a célt is szolgálja.

A nyilvántartás személyes adatokat tartalmaz, megismerése tehát korlátokba ütközik. E korlátok terjedelmének megértéséhez vizsgálni kellett az elektorok jogállását is. Az elektorok választott tisztséget töltenek be, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvényben írt feladatuk az országos kisebbségi önkormányzat létrehozásában való közreműködés. Ekkor nem magán-személyekként járnak el, hanem egy kisebb közösség képviselőiként. A kisebbséghez tartozó polgárok az országos kisebbségi önkormányzat létrehozásához való közösségi jogukat csak az elektorok működése révén tudják gyakorolni. Közfeladatot ellátó személyként az elektor neve, ebbéli minősége és az őt állító jelölő szervezet neve – az Avtv. 19. §-ának (2) bekezdése értelmében – bárki számára megismerhető nyilvános adat. Az Alkotmánybíróság 60/1994. (XII. 24.) AB határozatára figyelemmel az adott kisebbséghez tartozóknak joguk van megismerni azt a tényt is, hogy az elektor részt vett-e vagy sem az országos kisebbségi önkormányzatot választó elektori gyűlésen. Az elektorok funkciójával össze nem függő (fentebb nem említett) egyéb személyes adatok megismerése már csak az érintettek kifejezett és egyértelmű hozzájárulásával lehetséges. Az elektorok valamennyi adatát tartalmazó nyilvántartás tehát nem tekinthető olyan adatbázisnak, ami korlátozás nélkül bárki rendelkezésére állhatna. (172/K/2003, 173/K/2003)

Hasonló tartalmú választ küldött az adatvédelmi biztos Avanesian Alexnek, az Országos Örmény Önkormányzat akkori elnökének is, aki a független elektorok megkereséséhez igényelte volna az elektorok adatbázisát. (100/K/2003)

2003-ban számos népszavazási kezdeményezésről, népi kezdeményezésről és egyéb aláírásgyűjtésről számolt be a sajtó. Az adatvédelmi

biztos 2003. november 12-én közleményben hívta fel az aláírásgyűjtők figyelmét az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezési kötelezettségre.

Az adatvédelmi biztoshoz érkezett egyedi ügyekből leszűrhető tanulságok összefoglalásaként az adatvédelmi biztos 2003. december 4-én állásfoglalásban összegezte az országos, illetve helyi népszavazásokhoz, népi kezdeményezésekhez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi szempontjait.

Az állásfoglalás rámutat arra, hogy alapvetően kétféle aláírásgyűjtésről lehet beszélni: egyrészről a népszavazáshoz, népi kezdeményezés (továbbiakban együtt: népszavazás) támogatásához kapcsolódó aláírásgyűjtésekről, amelyek menete, az eljárásban részt vevők jogai és kötelességei, köztük az adatvédelem szektorális szabályai is, kellően kimunkáltak. Másrészről a „*petíciós jog*”-ról (állami, önkormányzati szervekhez kollektív kérelemmel, panasszal fordulás lehetőségéről), aminek az esetében már „*csak*” az Avtv. megfelelő alkalmazásával lehet biztosítani a személyes adatok védelmét. A kétféle aláírásgyűjtés esetén eltérő azoknak az adatoknak a köre, amelyeket fel kell, illetve fel lehet tüntetni az íveken, és más szabályok vonatkoznak az adatok továbbítására, tárolására idejére. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (842/K/2003, 1322/H/2003, 1330/H/2003.)

Az aláírásgyűjtés szervezője dönthet a tekintetben, hogy melyik eljárást választja. Amennyiben az egyszerűbb, „*petíciós jog*” szerinti aláírásgyűjtést választja, a címzett állami, önkormányzati szervek nem követelhetik meg a népszavazás támogatásához megkívánt adatok, különösen a személyi azonosító, megadását vagy más azonosító adat (például személyazonosító igazolvány száma) rendelkezésre bocsátását, mint érvényességi kelléket. Amennyiben azonban az aláírásgyűjtés a népszavazásra vonatkozó formalizált eljárás szerint történik, a választási szervek is kötve vannak a Ve. szabályaihoz.

Egy választópolgár azzal a panasszal fordult az adatvédelmi biztoshoz, hogy a Ráckevei Helyi Választási Iroda vezetője és a Helyi Választási Bizottság a törvény kötelező szabálya ellenére több hónappal az erre szabott határidő lejárta után sem semmisítette meg egy helyi népszavazás kitűzésére irányuló kezdeményezés aláírásgyűjtő íveit. A jegyzőtől kapott felvilágosítás szerint a kezdeményező nem tudta összegyűjteni a szükséges számú aláírást, az aláírásgyűjtő íveket mégis leadta, mert „*egy esetleges testületi döntésnél segítheti a döntés meghozatalát a kérdést támogatók száma*”. Ugyanezen okból nem került sor az aláírásgyűjtő ívek megsemmisítésére sem. A szükséges

számú aláírás hiányáról a Helyi Választási Bizottság pedig nem hozott határozatot.

Állásfoglalásában az adatvédelmi biztos rámutatott arra, hogy – függetlenül attól, hogy a helyi népszavazás kezdeményezője kéri-e vagy sem – a helyi választási bizottságnak határozatot kell hoznia arról, hogy a benyújtott aláírások száma eléri-e a kezdeményezéshez az önkormányzat rendeletében megkívánt számot. A személyes adatokat tartalmazó aláírásgyűjtő ív benyújtását követően a helyi választási bizottság és a helyi választási iroda tagjain kívül senkinek – beleértve a polgármestert és a képviselő-testület tagjait is – nincs joga az aláírásgyűjtő íveken szereplő személyes adatokat megismernie. Így arra hivatkozva sem lehet a törvényben írt határidőn túl tárolni őket, hogy információként lehessen az aláírások darabszámára hivatkozni. Erre a helyi választási bizottság határozata szolgál. (504/A/2003)

Külön említést érdemel az az eset, amikor az egyik település képviselő-testülete a nagyközség lakossága körében a tervezett egészségház helyéről – helyi népszavazás kiírása helyett – „közvélemény-kutatást” végzett. A kérdőíveket névvel (aláírással) ellátva lehetett visszajuttatni a polgármesteri hivatalba, a címzettek körének meghatározásához pedig a népesség-nyilvántartás adatait, valamint – némileg ellentmondó információk alapján – az önkormányzati választásokon használt névjegyzéket használták. Az ügyben a polgármester, a térség országgyűlési képviselője és egy civil szervezet is állásfoglalást kért az adatvédelmi biztostól.

Az adatvédelmi biztos állásfoglalásában kifejtette, hogy mind a választói névjegyzék, mind pedig a népesség-nyilvántartás adatainak a felhasználása jogellenes volt, illetve lenne. A névjegyzék csak választási célokra használható fel, és a választás napját követő 90 nap elteltével meg kell semmisíteni. Az önkormányzat szervei a népesség-nyilvántartásból adatot csak feladataik ellátásához igényelhetnek, feltéve, hogy ezt törvény vagy törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendelet lehetővé teszi. Az adatvédelmi biztos állásfoglalásában hangsúlyozta, hogy a „közvélemény-kutatás” nem önkormányzati feladat, a másik oldalról viszont – noha az egészségház helyének kijelölése önkormányzati feladat –, nem létezik olyan törvény, amely az önkormányzat szerveit e tekintetben adatkezelési jogosultsággal ruházná fel. Az adatvédelmi biztos felhívására a polgármesteri hivatalban tárolt, névvel ellátott kérdőíveket megsemmisítették. Az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható. (1133/K/2003)

Nemzeti és etnikai kisebbségi ügyek

Az Igazságügyi Minisztérium (továbbiakban: IM) 2003-ban elkészítette a nemzeti és etnikai kisebbségeket érintő joganyag korszerűsítését előirányzó koncepcióját, melyet véleményezésre megküldött az adatvédelmi biztosnak is. Elsősorban arról kértek véleményt, vajon alkotmányossági szempontból elfogadható szabályozásnak tekinthető-e az olyan megoldás, mely szerint a kisebbségekhez tartozó választópolgár az önkormányzati választáson akkor vehet részt, ha a kisebbségi névjegyzékben szerepel. A rendszerváltást követő kisebbségi önkormányzati választásokon számos visszaélés történt ezzel kapcsolatban. Az adatvédelmi biztos válaszában kifejtette, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jog nem abszolút jog, korlátozható, de csak akkor, ha az más alapjog érvényesülése érdekében elkerülhetetlenül szükséges és nem aránytalan. Ezért elfogadhatónak tartotta az IM álláspontját, mely szerint az adott kisebbséghez tartozók válasszák meg a kisebbségi önkormányzatot, s ez olyan alkotmányos cél, amelynek érdekében elrendelhető különleges adat kezelése. Azzal is egyetértett az adatvédelmi biztos, hogy – figyelemmel az Avtv.-ben foglalt célhozkööttség elvére – e cél megvalósításához szigorú, garanciális adatkezelési szabályokat kell megalkotni.

A koncepció elfogadása után készült törvénytervezeteket a biztos szintén véleményezte, e körben említést érdemel az az adatvédelmi biztosi javaslat, hogy a kisebbségi választók névjegyzékét ne állami szerv, hatóság, hanem maguk a kisebbségi önkormányzatok (országos szerveik) kezeljék. Az egyeztetések során a biztos amellettt érvelt, hogy szigorúan, pontosan kell szabályozni a névjegyzékhez való hozzáférést. (204/J/2003, 1581/J/2003)

Sajtótudósítások révén országos nyilvánosságot kapott az az eset, amikor az egri kórház szülészeti osztályán rejtett kamerás felvételeket készített a Roma Sajtóközpont, és azt nyilvánosságra hozta egy kereskedelmi televízióban. A rejtett felvétel készítéséről nem tudó nővért arról kérdezte az újságíró, hogy a roma édesanyákat elkülönítik-e az osztályon.

A kórház igazgatója emiatt megkereséssel fordult az adatvédelmi biztoshoz, aki válaszában kifejtette, hogy a rejtett vagy nem rejtett kamerákkal készített hang- és képfelvételek személyes adatnak minősülnek, amennyiben meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozhatóak. Az érintett hozzájárulása (tudta) nélküli kép- és hangfelvételek készítésére törvény csak kivételes esetben ad felhatalmazást, különleges garanciális rendelkezések betartása mellett (pl. a rendőrségről szóló 1993. évi XXXIV. törvény és a nemzetbiztonsági

szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény titkos információgyűjtésre vonatkozó szabályai). A sajtó tevékenységét meghatározó törvények nem adnak lehetőséget rejtett felvételek készítésére és nyilvánosságra hozatalára. A kórházigazgató egy napilap tudósítása szerint figyelmeztetésben részesítette a felvételen szereplő ápolónőt nyilatkozata miatt. A biztos véleményében hangsúlyozta, hogy amennyiben az elmarasztalás a jogellenesen rögzített nyilatkozaton alapul, az elmarasztaló is megsértette az ápolónő személyiségi jogait, valamint véleménynyilvánításhoz fűződő alkotmányos jogát. (595/K/2003)

A „Rádió C” megkeresése alapján folytatott vizsgálatot az adatvédelmi biztos a „Roma Egészségügyi Program” kérdőív és az ehhez kapcsolódó adatkezelések jogszerűségéről. A roma kárpótlási program keretében a svájci székhelyű Nemzetközi Migrációs Szervezet (továbbiakban: IOM) néhány éve összegyűjtötte körülbelül 22 ezer kollektív kárpótlásra jelentkezett személy adatait. Közülük az IOM-tól 2003 júniusában 2054 személy adatait megkapta a magyarországi „Sex Edukációs Alapítvány”. A kárpótlásra jelentkezettek adatait ez továbbadta a Társutas Egyesületnek, amely megbízott más, további személyeket azzal, hogy végezzenek az érintettek körében „egészségfelmérést”. Az egyesület célja az volt, hogy szeptembertől klubot szerveznek az érintetteknek háziorvos és más segítő bevonásával, amely fél évig tart, ez alatt háromszor találkoznak és az egészséges életmódról (táplálkozás, káros szenvedélyek, stb.) beszélgetnek. A fél évre elosztva összesen 31 000 Ft értékű élelmiszerjegyet és 2 000 Ft tűzifajegyet kapnak az érintettek, ha megjelennek az előadásokon.

Az adatvédelmi biztos megállapította, hogy az adatkezelés során aggályosan keveredtek a kárpótlási és az egészségfelmérési elemek, nem volt utalás arra – holott az adatkezelés célhozköötöttségi elve szempontjából lényeges lett volna –, hogy a külföldi szervezet által biztosított kárpótlásnak feltétele-e az érintettek egészségi állapotára vonatkozó különleges adatoknak, vagyoni helyzetének, lakáskörülményeire vonatkozó adatainak részletes ismerete. Ahhoz, hogy a Sex Edukációs Alapítvány előadást tartson az érintetteknek klubfoglalkozás keretében, a háziorvos jelenlétében az egészséges, káros szenvedélytől mentes életmódról, nem szükséges feltétlenül különleges személyes adatokat kezelnie. Tekintettel arra, hogy egy adatkezelő más adatkezelőnek csak törvényi felhatalmazás, vagy az érintett hozzájárulása alapján továbbíthat személyes adatokat, és ez nem érvényesült a jelen ügyben, valamint arra, hogy az adatfeldolgozó további adatfeldolgozót nem bízhat meg, és a vizsgálat szerint ez a szabály sem érvényesült, a biztos megállapította, hogy a Sex Edukációs Alapítvány és a Társutas Egyesület megsértette az érintettek információs önrendelkezési jogait. Mindezek mellett azonban tovább kell vizsgálni, ho-

gyan jutottak el az érintettek különleges adatai (nemzetiségi, etnikai hovatartozás) az IOM-hoz, onnan vissza Magyarországra, ennek során hogyan érvényesült az érintettek információs önrendelkezési joga. Ennek vizsgálata folyamatban van. (810/A/2003)

A kisebbségi biztos és az adatvédelmi biztos közös vizsgálatában feltárta, hogy egyes általános iskolákban még mindig használatban van egy olyan osztálynapló-típus, amelynek az „Összesített statisztikai adatok” című oldalán szerepel a cigány tanulók számára vonatkozó kérdés. Az ombudsmanok az oktatási miniszterhez fordultak, és kifejtették ezzel kapcsolatos aggályaikat. Szerintük ez a rovat arra hívja fel a pedagógust, hogy egyébként teljesen feleslegesen, kizárólag külsődleges jegyek alapján besorolja, megkülönböztesse a gyerekeket e számadat képzése érdekében. Ez a magatartás viszont a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény 7. §-ába ütközik, hiszen e törvényhely szerint, a kisebbséghez való tartozás vállalása és kinyilvánítása az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga. Ez sérti az Avtv. több alapelvét – a célhoz kötöttség elvét, illetve a tisztességes és törvényes adatfelvétel és adatkezelés szabályát – is. A biztosok kezdeményezték a miniszternél e jogsértő nyomtatványok forgalomból való kivonását, illetve tekintettel a folyamatban lévő tanévre, azt kérték, hogy a miniszter körlevélben tudassa az iskolákkal, hogy hagyják ki, ne töltsék ki a jogsértésre alkalmat adó rovatot. A miniszter kedvezően fogadta a kezdeményezést s biztosította a biztosokat azok végrehajtásáról. (1353/H//2003)

Videokamerás megfigyelések

Az adatvédelmi biztoshoz 2003-ban érkezett beadványok egyértelműen bizonyítják, hogy egyre többen látják úgy, hogy a videokamerák által készített felvételek, illetve a kamera látványa hatékony eszköze annak, hogy a jogellenes cselekményeket megelőzzék, valamint azok felderítéséhez, az elkövetők felkutatásához segítséget nyújtsanak.

Az idei évben számos olyan panaszt kapott az adatvédelmi biztos, melyben magánszemélyek azt kifogásolják, hogy szomszédjuk állandó megfigyelés alatt tartja őket. Az ilyen ügyek kapcsán felhívta a kamerát működtető személyek figyelmét arra, hogy – törvényi felhatalmazás, és az érintett hozzájárulásának hiányában – kizárólag saját területükre irányíthatják a képfelvevő berendezést. Ebben az esetben is van még két kötelezettségük: a területükre látogatókat megfelelő módon tájékoztatni kell az elhelyezett kamerákról, és adatkezelésüket be kell jelenteniük az adatvédelmi nyilvántartásba. Magánszemély közterületet, valamint más tulajdonában, használatában álló ingatlant

képfelvevő berendezéssel nem figyelhet meg (1111/A/2003, 1296/A/2003).

A Budapesti Közjegyzői Kamara elnöke konzultációs beadvánnyal kereste meg az adatvédelmi biztost, és arra kért választ, hogy milyen feltételek között lehetne biztosítani azt, hogy a közjegyzői irodák egységes felhatalmazás alapján képfelvételeket készíthessenek az oda belépőkről. Állásfoglalásában a biztos az érintettek választási lehetőségének hiányára utalt (például egy hagyatéki tárgyalás résztvevője hátrányba kerül, ha nem jelenik meg az idézésre), ilyen módon azonban személyes adatai kezelését illetően sem dönthet szabadon, ha a kamerák felvételeket készítenek. Leírta, hogy amennyiben ilyen törvényjavaslat születne, a véleményezés során jelezné a jogalkotó felé az adatvédelmi aggályokat. (1332/K/2003)

B. Közérdekű adatok

Talán nem túlzás állítani: a 2003-as esztendő az adatvédelmi biztos számára az információs szabadság éve volt. Nem csupán azért, mert ez az esztendő még az adatvédelemhez képest is jelentős arányú ügyszámnövekedést hozott, hanem mert az Avtv. elfogadása óta ebben az esztendőben születtek meg a legnagyobb horderejű jogszabályi változások, melyek nemcsak kiterjesztették a közérdekű adatok megismerésének jogát, de – remélhetően – megszüntették az eddigi jogértelmezési bizonytalanságot az üzleti titok–közérdekű adat konfliktusában, és látványos előrelépést hoztak az elektronikus információs szabadság terén. A közérdekű adatokkal kapcsolatban minden eddigi évet felülmúlóan 139 beadványt kaptunk, s ez az előző évhez képest (54) közel 140 százalékos növekedést jelent.

Ebben az évben 42 panasz- és 74 konzultációs ügyünk volt, 7 esetben indítottunk eljárást hivatalból és 13 alkalommal kellett szolgálati titokkörök megállapításával, módosításával kapcsolatos tervezeteket véleményeznünk. Az információs szabadság körébe tartozik továbbá három, 2003-ban kezdődött hosszabb szakmai együttműködés: részvétel az Informatikai és Hírközlési Minisztérium által kezdeményezett Információs Társadalom Társadalmi Munkabizottságban, annak Nemzeti Digitális Tartalom Albizottságában, valamint a közérdekű adatok közzétételével kapcsolatos kötelező statisztikai adatszolgáltatás rendszerének a Központi Statisztikai Hivatallal közös kidolgozása.

Az ügyek indítványozók szerinti megoszlásában a megelőző évekhez képest lényeges változások történtek: erősen visszaesett az újságírók és a civil szervezetek aránya. További elemzést érdemlő tapasztalat, hogy az adatvédelmi biztos intézményét eddig minden esztendőben sokkal gyakrabban „vették igénybe” a közérdekű adatokat kezelő szervezetek, mint a média és a civil szervezetek együttevét.

2003-ban az információs szabadsággal kapcsolatos beadványok egyharmada az adatkezelőktől származó ún. konzultációs ügy volt, amikor is a hivatalok a közérdekű adatok kezelését illetően az adatvédelmi biztoshoz fordultak tanácsért. Egyfelől helyénvaló, ha a közfeladatot ellátó szervek igyekeznek az adatvédelmi törvény szabályait pontosan értelmezni és alkalmazni, másfelől azonban tíz évvel a törvény hatálybalépése után aligha öröndetes, ha a hivatalok ennyire tanácstalanok és az adatvédelmi biztos állásfoglalásai mögé akarnak bújni.

Munkánk során több új jelenséggel is szembesültünk. Gyakran kaptunk panaszt azért, mert a közfeladatot ellátó szervek elmulasztják

a közérdekű adat szolgáltatására a törvényben előírt 15 napos határidőt. Még mindig előfordult, hogy egyes adatkezelők azért nem teljesítették az adatszolgáltatást, vagy vonakodtak attól, mert értelmezésük szerint a kért adat közléséhez nem fűződik „közérdek”. Ez az értelmezés nemcsak azt hagyja figyelmen kívül, hogy a „közérdekű adat” egy törvényi fogalom, mely nem enged a jogalkalmazó számára mérlegelést, hanem az Alkotmánybíróság 19/1995. (III. 28.) AB határozatának indoklásában kifejtett érvelést is: „Az Avtv. nem tartalmaz olyan korlátozó rendelkezést, amely a közérdekű adatok megismerését célhoz kötötté teszi. Ezáltal a szabályozás megengedi azt is, hogy a kérelmező ne csupán közérdekből, hanem pl. saját jogos érdekei érvényesítése, vagy csoportérdek megvalósítása céljából kezdeményezze a közérdekű adat megismerését. Az Avtv. szerint a közérdekű adatot kezelő szerv nem jogosult az adatkérelés céljának vizsgálatára sem.” (753/K/2003, 909/A/2003, 1149/A/2003)

Előfordult, hogy az adatkezelő azért nem adott ki közérdekű adatokat, mert azokat nyilvánvalóan közzététel céljából kérték, pedig a magyar Alkotmány 61. § (1) bekezdése 1989 óta úgy szól, hogy a közérdekű adatokat bárki megismerheti és terjesztheti. (371/K/2003)

Az információszabadságot érintő ügyek indítványozók szerinti megoszlása az elmúlt három évben a következő volt:

	2003	2002	2001
Magánszemély	37%	29%	27%
Újságíró	3%	7%	9%
Maga az adatkezelő	34%	28%	27%
Civil szervezet	4%	20%	14%
Hivatalbóli eljárás	6%	–	7%
Önkormányzati képviselő, polgármester	3%	5%	4%
Parlamenti képviselő	3%	4%	2%
Ügyvéd (valamely szervezet képviselőjében)	1%	–	4%
Gazdasági társaság	9%	5%	–
Egyéb	–	2%	–

„Üvegseb-program” – információszabadság

1992-ben az Avtv. elfogadásával az Országgyűlés megalkotta az információszabadság „alaptörvényét”, mely meghatározta ezen alapjog tartalmának és gyakorlásának legfőbb szabályait. Rendelkezéseinek többsége kiállta az idő próbáját. Az elmúlt több mint tíz év alatt azon-

ban kiütköztek hiányosságai is. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy megalkotói annak idején nem számoltak az üzleti titok és a közérdekű adatok konfliktusának kérdésével. Az Adatvédelmi Biztos Irodájának megannyi beadvány nyomán szerzett tapasztalata erősítette azt a véleményt, hogy a konfliktust megnyugtatóan nem lehet pusztán jogértelmezéssel feloldani. A körültekintő és egyértelmű törvényi szabályozás az adatkezelők, az adatkérők és az üzleti adataikat féltő gazdálkodó szervezetek számára egyaránt kívánatosnak tűnt. Az elmúlt évek egyremásra kirobbanó korrupciós ügyei is érlelték azt a jogalkotói szándékot, hogy precízen meg kell jelölni a gazdálkodó tevékenységgel kapcsolatos azon adatok körét, melyeket nem illet meg az üzleti titok védelme.

2003 áprilisában, az Igazságügyi Minisztérium által szervezett több fordulós szakmai vitát követően – melynek során a törvénytervezetbe az adatvédelmi biztos valamennyi érdemi észrevételét beépítették – a Parlament elfogadta a közpénzek felhasználásával, a köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével és ellenőrzésének bővítésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi XXIV. törvényt, mely voltaképpen egy 19 törvényt módosító törvény-csomag. A köznyelv által röviden csak „Üvegzszeb” törvénynek nevezett törvény kihirdetését követően a kormány – ugyancsak elfogadva az adatvédelmi biztos észrevételeit – megalkotta az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet módosításáról szóló 95/2003. (VII. 15.) Korm. rendeletet (a továbbiakban: Kormányrendelet), valamint a közpénzek felhasználásával, a köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével és ellenőrzésének bővítéséről szóló „üvegzszeb”-törvényből eredő és az államháztartási információs és működési rendszer korszerűsítését szolgáló egyes feladatokról szóló 1096/2003. (IX. 11.) Korm. határozatot (a továbbiakban: Kormányhatározat).

Az úgynevezett „üvegzszeb-program” keretében megalkotott normák az információszabadság terén számos lényeges előrelépést jelentenek. Ezek közül a legfontosabbak:

- A törvényhozó feloldotta az üzleti titok védelme és a közérdekű adatok nyilvánossága közötti ellentmondást, és
- a közérdekből nyilvános adat intézményének bevezetésével az információszabadságot kiterjesztette a magánszférának az államháztartással pénzügyi, illetve üzleti kapcsolatot létesítő szervezeteire is.
- A Kormányrendelet az államháztartással összefüggő közérdekű adatok széles körére vonatkozóan előírta a – kérelem nélküli – internetes honlapon történő közzétételi kötelezettségét, ezzel az eddiginél jóval

szélesebb körre terjesztette ki az elektronikus információszabadságot, és

- az államháztartás körébe tartozó valamennyi szervezet kötelességévé tette, hogy a közérdekű adatok közzétételével kapcsolatos feladatok ellátásával megfelelő szakértelemmel bíró személyt vagy szervezeti egységet bízson meg.
- A Kormányhatározat felszólította a minisztereket és felkérte más, fejezetek felügyeletét ellátó szervek vezetőit, hogy

az adatvédelmi biztos véleményének kikérésével készítsenek intézkedési tervet az állampolgárok hiteles és közérthető tájékoztatására, a rendelkezésre álló adatok közzétételi lehetőségének vizsgálatára, az államháztartási információrendszer korszerűsítésére vonatkozóan a hatáskörükbe tartozó feladatok áttekintésére, és

tegyenek javaslatot azon jogszabályok módosítására, amelyekben indokolt előírni meghatározott közérdekű adatok közzétételi kötelezettségét, valamint hogy

az „üvegzszeb-program” megvalósításához szükséges feltételek megteremtése érdekében a 2003. évi kiegészítő költségvetési támogatásról egyeztessenek a pénzügyminiszterrel, továbbá

felhívta a pénzügyminisztert, hogy gondoskodjon a program végrehajtásához szükséges előirányzatnak a 2004. évi költségvetésben való létrehozásáról, végezetül

felhívta a Központi Statisztikai Hivatal elnökét, hogy az adatvédelmi biztossal közösen alakítsa ki a közérdekű adatok közzétételével kapcsolatos kötelező statisztikai adatszolgáltatás rendszerét.

Az „üvegzszeb-program” keretében megkezdődött változások értékelése még korai lenne, mégis néhány fontos tapasztalat megemlíthető. Az egyik, hogy a jogalkotás folyamatában nemcsak az Igazságügyi Minisztérium, hanem a Pénzügyminisztérium is komolyan épített az adatvédelmi biztosi észrevételekre, ennek eredményeként nemcsak az államháztartási információs rendszer korszerűsítése, de az információszabadság fejlesztése is a program fontos eleme lett. Legalábbis elvi elismerést nyert, hogy az információszabadság költségekkel jár, melyet a költségvetési tervezéskor tekintetbe kell venni.

Az információszabadság garanciáit erősítő jogszabályi változások irányát helyeselve szóvá kell tenni ugyanakkor, hogy a változások túl gyors üteme kérdésessé teheti a végrehajtás eredményességét. Ha nincs mód a Kormányrendeletben, illetve a Kormányhatározatban előírt határidők betartására, féltő, hogy veszélybe kerül az ügy komolysága. Tartva ennek lehetőségétől, az adatvédelmi biztos 2003 szeptemberében ki-

adott egy figyelemfelhívó közleményt a közérdekű adatok kezelői számára, sorba szedve az információszabadsággal kapcsolatos legfontosabb jogszabályi változásokat és új feladatokat (1020/H/2003). A közlemény szövege a Mellékletekben olvasható.

Az aggodalom nem volt alaptalan. Ezt jelzi, hogy a tárcák, illetve a fejezetgazdák közül 2003-ban mindössze kettő (az Oktatási Minisztérium és az Állami Számvevőszék) tett eleget a Kormányhatározatban előírt feladatának, hogy az információszabadságot érintő további teendők meghatározásával kapcsolatos intézkedési tervét megküldje véleményezésre az adatvédelmi biztosnak. (Intézkedési tervet készített még a Pénzügyminisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal, mindkettő közzé is tette a honlapján, de véleményezésre egyik szerv sem küldte meg.)

Az „üvegzséb-programnak” az eddigi leginkább kiemelendő gyakorlati eredményeként kell megemlíteni azt a szakmai munkát, mellyel az Oktatási Minisztérium – példát szolgáltatva a közérdekű adatokat kezelő valamennyi szerv számára – igyekszik felkészülni az új feladatokra. Jóllehet ilyen jogszabályi kötelezettség nincs: a minisztérium 2003 decemberében két szabályzat tervezetét készítette el és küldte meg véleményezésre az adatvédelmi biztosnak. Az egyikben a közérdekű adatok kérelemre történő szolgáltatásának, a másikban a kötelezően közzétendő adatokkal kapcsolatos eljárásnak a rendjét kívánják szabályozni, mégpedig rendkívül körültekintően, az „üvegzséb-program” céljait és az adatkérők jogait messzemenőkéig szem előtt tartva. A tervezetekkel kapcsolatban az adatvédelmi biztos vélemény leszögezte, hogy az adatszolgáltatásnak, illetőleg -közzétételnek pontos és részletes szabályozása egyaránt érdeke az adatkérőnek és az adatszolgáltatónak. A biztos javasolta továbbá, hogy az elkészült szabályzatokat a tárca és az adatvédelmi biztos közösen mintaszabályzatként ajánlja a többi adatkezelő figyelmébe. (1116/K/2003)

Közérdekű adatok az önkormányzatok kezelésében

2003-ban az önkormányzatok kezelésében lévő közérdekű adatokkal kapcsolatos beadványok száma is emelkedett, miközben aránya változatlan maradt: a mintegy három tucatnyi beadvány ebben az évben is az információszabadságot érintő ügyek közel 30 százalékát tette ki. Az ügyszámnövekedés egyik feltételezhető oka a 2002. októberi önkormányzati választás, az új képviselő-testületek megalakulása. Az újonnan

megválasztott képviselők és a tisztségviselők között korábban is tapasztalt konfliktusok mellett a testületeken belüli ellentétek feloldásához is többször kérték az adatvédelmi biztos állásfoglalását. Az adatvédelmi biztosnak ezen ügyekben világossá kellett tennie, hogy hatásköre nem terjed ki az önkormányzati képviselők jogállását szabályozó törvényi rendelkezések értelmezésére. Ezért az önkormányzatok által felvetett egyes kérdésekre nem adhatott választ.

Az Ötv.-nek a képviselő-testület üléseinek, dokumentumainak nyilvánosságára vonatkozó szabályai ugyanis azt az esetet szabályozzák, amikor a választópolgárok akarják megismerni a testület működése során keletkezett iratokat, hallgat viszont a képviselő-testület „belső” viszonyairól, a képviselőket e tekintetben megillető jogokról. Az Ötv. rendelkezéseinek értelmezése azonban meghaladja az adatvédelmi biztos hatáskörét.

Ügyeink túlnyomó többsége konzultációs ügy volt, többnyire az önkormányzatok tisztségviselői fordultak hozzánk. A megválaszolandó kérdések az elmúlt évekből már jól ismert témák körül csoportosultak: a képviselő-testület zárt ülése, a képviselőket az önkormányzati törvény alapján megillető tájékoztatói jog, továbbá a polgármesteri hivatal kezelésében lévő adatok megismerése körüli vitás kérdések, illetve olykor mindezek kombinációja.

Egy panasz alapján állást kellett foglalnunk abban a kérdésben, vajon egy polgármester köteles-e tájékoztatást adni arról a tevékenységről, amelyet egy vállalkozásnak a nagyközséget támogató tevékenységével összefüggésben kifejt. Más szavakkal: közfeladatnak minősül-e az említett tevékenység.

Fót nagyközség polgármestere több éve közreműködik az egyik áruházlánc „mecenási” tevékenységében. Annak ellenére azonban, hogy a helyi lapban kijelentette: a vállalkozás által a településnek nyújtott támogatásokat „átlátható, nyomon követhető módon realizáltuk”, semmilyen formában nem hajlandó tájékoztatást adni erről a tevékenységről sem a képviselő-testület előtt, sem a nyilvánosság más fórumain.

Fót polgármestere csak második felszólítására volt hajlandó érdemben válaszolni az adatvédelmi biztos kérdéseire. Álláspontja szerint a vállalkozás „mecenási” tevékenységéhez kapcsolódó „jószolgálati közvetítés” nem tartozik sem a képviselő-testület, sem pedig a polgármester törvényben írt feladatai közé.

Az adatvédelmi biztos – Mellékletekben teljes terjedelemben olvasható – válaszában az önkormányzati törvény, valamint Fót Nagyközség

Önkormányzatának Szervezeti és Működési Szabályzata alapján rámutatott: „minden olyan esetben az önkormányzat – mint közfeladatot ellátó szerv – nevében jár el, amikor az önkormányzat törvényben előírt vagy önként vállalt feladatai ellátásához kapcsolódóan a lakosság önszerveződő közösségei részére támogatókat keres, vagy közreműködik ilyen, önkéntes támogatások elosztásában.” (687/A/2003)

A képviselő-testületi zárt ülések szabályait ebben az évben is különböző szempontokból kellett értelmeznünk. 2003 első negyedévében több jegyző is állásfoglalást kért arról, hogy milyen terjedelemben ismerhetik meg az önkormányzati képviselők a korábbi képviselő-testület zárt üléseinek dokumentumait. A konzultációs kérdést előterjesztők részéről olyan állásponttal is találkoztunk, miszerint az a képviselő, aki a korábbi ciklusban nem volt a képviselő-testület tagja, a korábbi testület működésének dokumentumait csak mint állampolgár ismerheti meg, azaz a zárt ülések dokumentumait nem.

Az adatvédelmi biztos a differenciált megközelítés szükségességére hívta fel a figyelmet. Az Ötv. és az Avtv. rendelkezéseinek együttes alkalmazásakor ugyanis különbséget kell tenni aszerint, hogy a képviselői kérdés személyes adat megismerésére vagy közérdekű adatra vonatkozik-e. Az előbbi esetben a képviselő-testület, illetve a bizottságainak feladat- és hatásköre szabja meg a képviselők lehetőségeinek terjedelmét, nem pedig az, hogy mikor választották képviselőnek. A képviselő önálló feladat- és hatáskörrel nem bír, „*képviselői munkája*” elsősorban a képviselő-testület és bizottságai döntési kompetenciájába tartozó egyes ügyek döntéseinek előkészítésében, végrehajtásuk szervezésében és ellenőrzésében való részvételt jelenti. Az Avtv.-vel azonban csak olyan értelmezés van összhangban, amely szerint a képviselő konkrét ügyben – az erre hatáskörrel rendelkező bizottság tagjaként, illetve a képviselő-testület ülésén – a személyes adatok kezelését igénylő eljárás részeként ismerheti meg a személyes adatokat. Ebben nem akadályozza azonban az a körülmény, hogy a korábbi ciklusban képviselő volt-e vagy sem. Nem a képviselővé választás időpontja, hanem az a körülmény a döntő, hogy a képviselő az alkotmányos szervezetrendszer része, egy „*intézmény*”. Jogai nem személyéhez, hanem a betöltött funkcióhoz kapcsolódnak.

A közérdekű adatok közül a képviselő értelemszerűen megismerheti a nyilvános ülések dokumentumait. Hatásköre hiánya miatt azonban az adatvédelmi biztos a Belügyminisztérium önkormányzati ügyekkel foglalkozó helyettes államtitkárához tette át annak a kérdésnek a megválaszolását, hogy a zárt testületi ülések előterjesztéseinek,

jegyzőkönyveinek és határozatainak megismerésére irányuló képviselői kérések mennyiben teljesíthetők. (812/K/2002, 106/K/2003, 144/K/2003)

Külön csoportot alkottak azok az esetek, amelyekben az volt a kérdés, hogy a zárt ülés napirendjén szereplő (pl. önkormányzati hatósági, vagy állásfoglalást igénylő személyi) ügyben érintett személyek mennyiben ismerhetik meg a zárt ülés dokumentumait, illetve azt felhasználhatják-e valamire. A kérdés látszólag egyszerű, hiszen az Ötv. 17. §-ának (3) bekezdése a zárt ülés előterjesztéseit, illetve jegyzőkönyveit kategorikusan elzárja a nyilvánosság elől. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az Ötv. hivatkozott szabálya tipikusan az önkormányzat vagy harmadik személyek üzleti érdekei [Ötv. 12. § (4) bek. b) pont], illetve személyes adatai [Ötv. 12. § (4) bek. a) pont] védelme érdekében korlátozza a zárt ülések anyagának megismerését az adott ügyben nem érintett személyek részéről. Az Ötv. 17. §-ának szó szerinti értelmezése ellentétben állna az Avtv.-nek az érintett jogait biztosító rendelkezéseivel, különösen a tájékoztatáshoz való joggal (Avtv. 11-12. §). Az alább ügy ismertetése előtt fontos hangsúlyozni, hogy az adatvédelmi biztoshoz nem önkormányzati hatósági ügyben fordultak.

Bükkzsérc község képviselő-testülete 2002. december 12-i ülésén állásfoglalást igénylő személyi ügyben döntött és az ügyfél kérelmét elutasította. A kérelmező nem volt jelen a képviselő-testület ülésén (a törvény diszkrecionális jogot biztosít a polgármesternek a tekintetben, hogy meghívja-e az érintettet), de röviddel az ülés után tudomást szerzett a kérelem elutasításáról és arról is, hogy egyes képviselők hogyan szavaztak. A község polgármestere abban kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását, hogy az érintett ügyfél milyen részletességgel olvashatja el a zárt ülés jegyzőkönyvét. Az adatvédelmi biztos válaszában kifejtette: „a zárt ülés anyagának megismerése, pontosabban a megismerés terjedelme attól függ, hogy az érintett részt vehetett-e vagy sem a zárt ülésen. Az Avtv. 11. §-a értelmében ugyanis az érintett tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről. Ezt a jogot azonban korlátozni lehet – többek között – helyi önkormányzati pénzügyi érdekből, valamint az érintett vagy mások jogainak védelme érdekében is (Avtv. 16. §). [...] Egyértelmű, hogy az érintett teljes terjedelmében megismeri a zárt ülés anyagát, ha azon részt vesz. Abban az esetben, ha az érintett nem kapott meghívást az ülésre, vagy meghívása ellenére azon nem vett részt – álláspontom szerint – az Avtv. 11. §-ára hivatkozva a zárt ülés jegyzőkönyvének [Ötv. 17. § (1) bek.] a rá vonatkozó részét megismerheti.” (67/K/2003)

Hasonló, de jóval bonyolultabb megítélésű ügyben fordult az adatvédelmi biztoshoz Biatorbágy nagyközség képviselő-testülete.

Az előzmények szerint a képviselő-testület egyik tagja zárt ülés tartását, majd – az érintett nyilatkoztatása nélkül elrendelt – zárt ülésen fegyelmi eljárás megindítását indítványozta a jegyző ellen az önkormányzat egy korábbi ügyében vélelmezett kötelességszegés miatt. A képviselő az indítványát végül visszavonta, de a jegyző személyiségi jogi, illetve büntetőeljárást kezdeményezett az érintett képviselő ellen, és ehhez csatolta a „zárt” ülés anyagát, illetve egyes, az önkormányzat birtokában lévő dokumentumokat. A képviselő indítványára a képviselő-testület az adatvédelmi biztoshoz fordult a következő kérdéssel: *„az önkormányzat zártan kezelt, üzleti titkokat, illetve magánszemélyek személyes adatait tartalmazó okiratoknak – a titok, illetve személyes adat nyilvánosságra hozása, milyen megítélés alá esik, milyen felelősséget alapoz meg. ... A titoksértést és vélhetően jogtalan adatkezelést esküt tett közalkalmazott, illetve önkormányzati képviselő részéről történő elkövetés esetében kérjük minősíteni”*. Válaszában az adatvédelmi biztosnak nemcsak hatásköre terjedelmét kellett tisztáznia és erre az indítványozó figyelmét felhívnia, hanem részletesen ki kellett térnie arra, milyen mozgástere van a képviselő-testületnek a zárt ülés elrendelésének egyes eseteiben, mennyire kötött az érintettek nyilvánosság kérdésében tett nyilatkozataihoz, illetve milyen különbségek vannak a személyes adatok és az esetleges üzleti titkok más eljárásokban való felhasználhatósága között.

A tényállás helyes megállapításához nélkülözhetetlen volt annak tisztázása, hogy valóban zárt ülésnek lehet-e tekinteni a képviselő-testület ülését. Az indítványhoz csatolt iratokban ugyanis utalás volt arra, hogy a jegyző – mint érintett – tiltakozott a zárt ülés ellen, illetve utólag tett nyilatkozatában hozzájárult a fegyelmi felelősségre vonást indítványozó előterjesztés nyílt ülésen történő tárgyalásához. A nyilatkozat eredeti példányának, valamint az ülés jegyzőkönyvének beszerzése után az adatvédelmi biztos megállapította: *„Az információs önrendelkezési jogból következően a képviselő-testület kötve van az érintett nyilatkozatához, azt nem bírálhatja felül, az érintett rendelkezési jogát nem vonhatja el. Olyan értelmezés, amely a képviselő-testületnek e tekintetben bármiféle döntési, avagy mérlegelési jogot biztosítana, ellenkezne az érintett említett jogaival. Amennyiben az érintett nyilatkoztatására nem került sor, és emiatt zárt ülést tartottak, az érintett a nyilvánosság kérdésében utólag is nyilatkozhat.”*

Az érintett nyilatkozata, annak megváltoztatása kihat a zárt ülés jegyzőkönyvének megismerhetőségére is: *„Amennyiben tehát az érintett a zárt ülést követően a nyilvános üléshez való hozzájáruló nyilatkozatát pótolja, avagy a zárt ülés tartását kérő nyilatkozatát visszavonja, akkor a zárt képviselő-testületi ülés őt érintő része a továbbiakban nyilvános ülésnek tekintendő, az ülés jegyzőkönyvét ... az érintett, de*

bármely más választópolgár kérésére is rendelkezésre kell bocsátani ugyanúgy, mint minden más nyilvános ülés anyagát. Ilyen esetben – hasonlóan a zárt ülés elrendeléséhez – a képviselő-testületnek nem kell döntést hoznia, a közfeladatot ellátó szerv képviselőjének kell vizsgálni a szükséges nyilatkozat meglétét az Avtv. 20. §-a szerinti eljárás ... során.” Az állásfoglalás teljes terjedelemben a Mellékletekben olvasható. (607/K/2003)

Szintén az előbb említett jogértelmezési problémát vetette fel egy, a mandátumától nem jogerősen megfosztott önkormányzati képviselő, aki azt vitatta, hogy a képviselő-testület a perben felhasználhatja-e a zárt ülés anyagát, illetve a képviselő-testületet képviselő ügyvéd számára hozzáférhetővé teheti-e. A – Mellékletekben teljes terjedelemben olvasható – állásfoglalásában az adatvédelmi biztos kifejtette: *„Jelen esetben az adatkérés jogalapját nem a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) képezi, hanem a polgári eljárásban félként résztvevő személyek azon joga, hogy az általuk bizonyítani kívánt tényeket a bíróság megismerje, azok valóságát a bíróság mérlegelni tudja. ... Álláspontom szerint elképzelhetetlen a bíróság előtt folytatott tisztességes eljárás, a felek egyenjogúsága, a fegyverek egyenlősége és a bizonyítási elv érvényesülése olyan esetben, amikor az alperes jogi képviselője nem ismerheti meg a per eldöntéséhez szükséges iratokat.” (393/A/2003)*

Szintén a zárt ülésre vonatkozó szabályok értelmezését érintette a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének indítványa, amelyben arról kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását, hogy a képviselő-testület zárt ülésén a képviselők által elkövetett széksértés tényének és szankciójának nyilvánosságra hozása sérti-e az adatvédelmi szabályokat. Válaszában az adatvédelmi biztos nem tartotta az Avtv.-vel, illetve az adatkezelésre vonatkozó egyéb szabályokkal összeegyeztethetetlennek az olyan szabályozást, amely a képviselő-testület zárt ülésén elkövetett széksértés esetén is lehetővé teszi e tény és következményei nyilvánosságra hozását. Az adatvédelmi biztos válasza a Mellékletekben olvasható. (802/K/2003)

2003-ban is többször kellett foglalkoznunk azzal a kérdéssel, hogy az önkormányzati képviselők mennyiben ismerhetik meg az önkormányzat szerveinél, intézményeinél alkalmazottak munkaviszonyával kapcsolatos adatokat, illetve egyéb, nem a képviselő-testület vagy bizottságai eljárása során keletkezett – gyakran személyes adatokat, üzleti információkat tartalmazó – iratokat. Az ügyek jelentős részében az adatvédelmi biztos csak megismételte a korábban már többször kifejtett álláspontját, miszerint a képviselő-testület tagjai – polgármester foglal-

koztatási jogviszonyával kapcsolatos adatokon túl – csak a képviselő-testület kinevezési jogkörébe tartozó személyek (jegyző, aljegyző, intézményvezetők) közszolgálati, közalkalmazotti jogviszonyával összefüggő és a képviselő-testület által gyakorolt munkáltatói jogok által behatárolt adatok megismerésére jogosultak. Egyéb köztisztviselők, közalkalmazottak és munkavállalók e jogviszonyával összefüggő adatok kezelésére, abból adat szolgáltatására a jogviszonyra vonatkozó külön jogszabályok rendelkezései az irányadók. (144/K/2003, 283/K/2003, 653/K/2003, 862/K/2003)

Egy önkormányzati képviselő az adatvédelmi biztos állásfoglalását kérte abban, hogy kire terjed ki a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (Ktv.) azon szabálya, miszerint a „*törvényességi ellenőrzést végző szerv*” adatot igényelhet a közszolgálati alapnyilvántartásból. Válaszában az adatvédelmi biztos akként foglalt állást, hogy „*a törvényességi ellenőrzés is olyan hatáskör, amelyet jogszabálynak kell megállapítania. Ilyen hatáskört állapít meg pl. a Ktv. 64/A. §-a a belügyminiszternek, illetve a közigazgatási hivatal vezetőjének. Sem a Ktv., sem az Ötv. nem tartalmaz azonban olyan rendelkezést, amely – a Ktv. 63. §-a által érintett körben – törvényességi ellenőrzési jogosítvánnyal ruházná fel a képviselő-testületet, annak valamely bizottságát, illetve az egyes önkormányzati képviselőket. A közszolgálati jogviszony nem önkormányzati ügy, így a képviselő e tekintetben nem hivatkozhat az Ötv. 19. §-ában biztosított általános jogosítványokra sem.*” (862/K/2003)

Dr. Vadai Ágnes országgyűlési képviselő indítványára az adatvédelmi biztos megvizsgálta Tiszafüred város Városgondnoksága átszervezésének jogszerűségét a tekintetben, hogy a költségvetési szervnél foglalkoztatott közalkalmazottak jogviszonyának munkaviszonnyá alakításakor érvényesültek-e az adatvédelem szabályai.

A megállapított tényállás szerint a Tiszafüredi Önkormányzati Vagyongkezelő Rt. (a TÖVA Rt.) az önkormányzattal kötött megállapodás szerint „*világította át*” a Városgondnokságot, és ennek során áttekintette a dolgozók munkaügyi helyzetét, és tett javaslatot a munkavállalók átvételére, valamint az át nem vett munkavállalók munkajogi helyzetének rendezésére. Az átszervezés alapja a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) 25/A. §-a volt. A közalkalmazottak adatait a Városgondnokság továbbította a TÖVA Rt.-nek, amely azt előterjesztése mellékleteként továbbította a képviselő-testületnek, így a képviselő-testület számos olyan adat birtokába jutott, aminek megismerésére nem lett volna jogosult.

A vizsgálat a Kjt. említett szabályának alkalmazásával összefüggésben is hiányosságot állapított meg: a leendő munkáltatónak számos,

a közalkalmazott továbbfoglalkoztatására vonatkozó, illetve a közalkalmazotti jogviszony munkaviszonnyá alakításával összefüggő jognyilatkozatot kell tennie, azonban nincs törvényi felhatalmazása arra, hogy a közalkalmazottak alapnyilvántartásából adatot igényeljen. Az adatok továbbításához nem kérték az érintettek hozzájárulását sem, ezért az átszervezés e mozzanatát az adatvédelmi törvénybe ütköző módon hajtották végre. Az is jogellenes volt, hogy a közalkalmazottak nevét, születési idejét, a közalkalmazotti jogviszony kezdetét, a közalkalmazotti jogviszony megszűnése esetén a felmentési időre és a végkielégítési időre, valamint a közalkalmazott bérére, felmentési idejére járó bérére és a végkielégítésként fizetendő bérére vonatkozó adatokat, valamint a közalkalmazottak munkájának értékelésével kapcsolatos megállapításait a TÖVA Rt. a képviselő-testület és bizottságai elé tárta. (461/K/2003)

Az adatvédelmi biztos évek óta következetes álláspontja azonban nem jelenti azt, hogy ne lehetne olyan eset, amikor indokolt volna nyilvánosságot biztosítani meghatározó pozíciót betöltő köztisztviselők egyes, jellemzően jövedelmi adatainak. Ezekre az ügyekre a következő fejezetben térünk vissza.

Az önkormányzatokat érintő – tipikusan a gazdálkodásra, vagyonekezelésre vonatkozó – egyéb adatkérések megítélését nagymértékben befolyásolta az Avtv.-nek az „üvegzseb”-törvénnyel történt módosítása, amely tágította a nyilvános személyes adatok, illetve üzleti információk körét. A Ptk. 81. §-ának módosítása (az üzleti titok fogalmának és az az alóli kivételek körének meghatározása, a közérdekből nyilvános adat fogalmának bevezetése) a korábbiakhoz képest egyszerűbbé tette egyes információk kiszolgáltatását.

A Ptk. 81. §-ának (3) bekezdése szerint nem minősül üzleti titoknak a személyek gazdasági tevékenységével összefüggő, az önkormányzati vagyon birtoklásával, használatával, hasznosításával, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat. Ezek az adatok nem titkolhatók el a nyilvánosság előtt, rájuk a természetes személyt megillető adatvédelmi szabályok nem vonatkoznak. Fontos hangsúlyozni, hogy ez a szabály csak a gazdasági tevékenységet folytató személyekre vonatkozik, de pl. az önkormányzati bérlakás bérlőjére (mint az önkormányzat vagyonát birtokló személyre) nem. (653/K/2003, 753/K/2003, 844/K/2003)

Egy állampolgár azzal a kérdéssel fordult az adatvédelmi biztoshoz, hogy az önkormányzatok kötelesek-e válaszolni arra a kérdésre, hogy milyen kondíciókkal vezeti a számlavezető pénzügyi intézet az önkormányzat számláit, milyen szolgáltatást nyújt számukra, milyen betét-

kondíciókkal dolgoznak, valamint – a kiegészített kérdés szerint – milyen feltételek szerint nyújtanak hitelt számukra. Az adatvédelmi biztos válaszában tájékoztatta a kérelmezőt, hogy az önkormányzat bevételeinek és kiadásainak alakulása, az esetlegesen szabad pénzeszközök betétként való elhelyezése, lekötése, és az ezzel kapcsolatos bankszámla-, betét- és hitelszerződés feltételei az Avtv. 19. §-a szerint közérdekű adatok, melyekről az önkormányzat köteles felvilágosítást adni. A számlavezető hitelintézet azonban – banktitokra hivatkozással – jogosan tagadja meg az említett adatok kiszolgáltatását, hiszen a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény banktitokra vonatkozó szabályait az „üvegzszeb”-törvény nem módosította, így a bank szempontjából ezek az adatok banktitoknak minősülnek, és azokat csak az érintett önkormányzat hozzájárulása esetén adhatná ki harmadik személyeknek. (1027/K/2003)

Az információszabadság és a személyes adatok védelméhez fűződő jog konfliktusa

A közérdekű adat definíciója szerint nem lehet személyes adat. Létezik mégis a személyes adatoknak egy – kissé bizonytalan körvonalakkal behatárolható – köre, amelyek tehát nem közérdekű adatok, de nyilvánosságra kerülésükhöz közérdek fűződik. Az Avtv. hatálybalépése óta vissza-visszatérő kérdés, hogy a politikusok, a közfeladatot ellátó választott vagy kinevezett tisztségviselők személyes adatai közül melyek azok, amelyek ismerete nélkül elképzelhetetlen e személyek tevékenységének megítélése, az állami szervek átláthatósága.

A két jog konfliktusának feloldására mindezig csupán az Alkotmánybíróság és az adatvédelmi biztos esetjoga tett kísérletet. Megnyugtató megoldást azonban – ahogy ezt már az adatvédelmi biztos állásfoglalásai és javaslatai számos alkalommal leszögezték – csak az egyértelmű törvényi szabályozás hozhatna. E javaslatok – sajnálatos módon – 2003-ban sem az „üvegzszeb”-törvény elfogadásakor, sem az Avtv. európai uniós jogharmonizációs célú módosításakor nem kerültek bele a törvénybe. Az Avtv. módosítása következtében ugyan bővült a közfeladatot ellátó személyek azon személyes adatainak köre, amelyet nyilvánosságra lehet hozni (a közfeladatot ellátó szervek hatáskörében eljáró személyek neve, beosztása vagy besorolása és munkaköre), továbbra sem egyértelmű a válasz azonban, számos, a közvéleményt okkal érdeklő kérdésre. Hasonlóképpen, a „közérdekből nyilvános adat” 2004. janu-

ár 1-jei bevezetése is csak holt betű marad, ha a törvényhozó nem mutat hajlandóságot arra, hogy az előbb említett körbe tartozó adatok nyilvánosságra hozhatósága mellett döntsön.

Máig megoldatlan a vezető állami tisztségviselők, kizárólagos állami tulajdonú, és állami feladatokat ellátó szervek vezetőinek az államtól, az adófizetők pénzéből húzott jövedelmének, egyéb juttatásainak nyilvánossága. A miniszterek és polgármesterek illetményén, az országgyűlési és önkormányzati képviselők tiszteletdíján kívül törvény nem rendelkezik az említett körbe tartozó más személyek juttatásainak megismerhetőségéről.

Megfelelő törvényi szabály híján a Magyar Fejlesztési Bank elnöke, illetve más tisztségviselői jövedelmének megismerése előtt is korlát áll.

A Magyar Fejlesztési Bank kommunikációs igazgatója az adatvédelmi biztostól kért állásfoglalást, nyilvánosak-e a bank vezető tisztségviselőinek javadalmazására vonatkozó adatok. Az adatvédelmi biztos válaszában rámutatott arra, hogy a Magyar Fejlesztési Bank törvény alapján közfeladatot lát el, tehát köteles a közérdekű adatokról (köztük a gazdálkodásával kapcsolatos adatokról is) tájékoztatást adni. Az adatvédelmi biztos – az Alkotmánybíróság 60/1994. (XII. 24.) AB határozatára való hivatkozás mellett – megállapította azt is, hogy „az Avtv. nem tartalmaz egyértelmű rendelkezéseket arról, hogy kötelező-e a nyilvánosságra hozatal azokban az esetekben, amikor [a közfeladatot ellátó szerv gazdálkodásának adatai] egyben meghatározott személyhez köthető személyes adatok is. Az Avtv. ... 19. § (4) bekezdése – álláspontom szerint – nem alkalmazható az olyan adatkérésekre, amely egy meghatározott személy adataira vonatkozik. Az Avtv. szükséges kiegészítésére vonatkozó javaslatom sajnálatos módon mindezt idáig eredménytelennek bizonyult.

Amíg a szükséges korrekciót az Országgyűlés – akár az adatvédelmi törvény kiegészítésével, akár egyéb törvények módosításával – el nem végzi, az Avtv. szellemének és betűjének maradéktalanul megfelelő megoldás az volna, hogy a közfeladatot ellátó szervek vezető tisztségviselői önkéntesen járuljanak hozzá, hogy közpénzekből származó valamennyi jövedelmük, juttatásaik nyilvánosságra kerüljenek.” (1037/K/2003)

Egy állampolgár az adatvédelmi biztos 1998. évi állásfoglalása alapján a Magyar Nemzeti Bank elnökének fizetése felől érdeklődött a jegybanknál, ahol a választ arra hivatkozva tagadták meg, hogy az MNB jogállása az adatvédelmi biztos állásfoglalásának kibocsátása óta megváltozott, megszűnt például a hatósági jogköre. Az ügy vizsgálata folyamatban van. (1278/A/2003)

Az országgyűlési képviselők juttatásainak mértékét törvény szabályozza, melyet összevetve a választások nyilvános adataival, megismerhető a képviselők e minőségében szerzett jövedelme. Az országgyűlési képviselők utazási költségterítésének és lakhatási támogatásának mértéke azonban a képviselő döntésétől is függ, módjában áll a lakóhelye helyett a választókerülete székhelye alapulvételével is (magasabb összegű) juttatás igénylésére.

Az RTL Klub Televízió indítványára az előbbi kérdésben az adatvédelmi biztos a következő álláspontot alakította ki: „Az országgyűlési képviselők e minőségével kapcsolatban eddig az adatvédelmi biztos elé került ügyekben kialakított álláspontot továbbra is irányadónak tekintem: a képviselőknek a feladatuk ellátása körében tanúsított magatartásával, tevékenységével kapcsolatos valamennyi adat ismerete a tájékozott választópolgári értékelés alapja, a választópolgárok későbbi döntéseit befolyásoló tényezők. Így ebbe a körbe sorolható az az adat is, hogy az országgyűlési képviselők valóban úgy használják-e fel az adófizetők pénzét, ahogy azt a törvények lehetővé teszik.

Természetesen azok az adatok, amelyek az országgyűlési képviselőknek az indokoltan védett magánszférájához kapcsolódnak, nem tartoznak a nyilvánosságra. Az országgyűlési képviselőknek személyenként juttatott költségterítési átalány és szállásköltség-terítés ismeretéből – még az országgyűlési képviselők tiszteletdíjáról, költségterítéséről és kedvezményeiről szóló 1990. évi LVI. törvény 3. § (2) bekezdésében és 4. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel – sem lehet a képviselő lakóhelyére vagy lakcímére (mint az országgyűlési képviselő feladatával össze nem függő személyes adatra) vonatkozó következtetést levonni, az említett adatoknak a nyilvánosságra hozatala tehát nem eredményezi a személyes adatok védelméhez fűződő jog sérelmét.” (264/K/2003)

Az állami tisztségviselőkön kívül az önkormányzati szférában is lehet diszkrecionális jogkörben megállapított jövedelmekkel találkozni, melyeknek a nyilvánosságát – megfelelő törvénnyel – szintén indokolt lenne biztosítani.

Kiskunfélegyháza város alpolgármestere, egyben a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat közgyűlésének tagja állásfoglalást kért az adatvédelmi biztostól, melyben azt tudakolta, megismerheti-e képviselői minőségében az előző közgyűlés elnökének „megbízása” alapján tevékenykedő szakértő díjazását, illetve tevékenységéről milyen információkat kaphat. Tudomása van ugyanis olyan, meg nem erősített információkról, amelyek jelentős összegű díjazásról szólnak, miközben „az elvégzett tevékenységéről igazából semmiféle dokumentációt nem sikerült fellelni”. Az adatvédelmi biztos – a Mellékletekben teljes terjede-

lemben olvasható – állásfoglalásában felvázolta a munkavégzés lehetséges jogi kereteit, amelyek közül a köztisztviselői jogviszony keretében [önkormányzati (fő)tanácsadói munkakörben] történő tevékenységgel összefüggő adatok megismerése előtt valóban áll jogi korlát, azonban „kétségtelen, hogy – figyelemmel az illetmény diszkrecionális jogkörben történő megállapítására is – indokolt lenne az egyes önkormányzati (fő)tanácsadói munkakörben foglalkoztatottak esetén az illetmény összegének nyilvánosságot biztosítani.” (653/K/2003)

Az adatvédelmi biztos azonban nem egyoldalúan, a közhatalmat gyakorlók személyes adatainak minél szélesebb körű nyilvánossága érdekében küzd. 2001 óta kifogásolja az önkormányzati képviselők vagyonynyilatkozatának nyilvánosságát előíró szabályt, mely több tízezer személy egzisztenciáját fenyegeti, és amely az elérni kívánt célhoz képest aránytalan jogkorlátozást jelent. Ezzel egyetértett az Országgyűlés Alkotmány- és igazságügyi bizottsága is, és jöllehet 2003-ban több olyan törvény is született, amely módosította a vagyonynyilatkozatra vonatkozó szabályokat, az önkormányzati képviselők ügyében nem történt változás.

Az Avtv. módosítása – a közfeladatot ellátó szervek hatáskörében eljáró személyek munkaköre nyilvános adattá minősítése – részben konkurálni látszanak más törvényi szabályokkal.

Az egyik település jegyzője a képviselő-testület határozata ellenére sem szolgáltatta ki a testületnek a polgármesteri hivatal egyes vezető munkatársainak munkaköri leírását, hivatkozva a Ktv.-nek a közszolgálati alapnyilvántartásból történő adatszolgáltatást korlátozó szabályaira (a Ktv. értelmében a munkaköri leírás a kinevezési okmány része, melléklete, a kinevezési okmány pedig a személyi anyag részét képezi). A testület a határozata megsértése miatt fegyelmi eljárást kezdeményezett és fegyelmi büntetést szabott ki a jegyzőre köztisztviselői jogviszonyból eredő kötelesség vétkes megszegése miatt. A jegyző az adatvédelmi biztoshoz fordult, akinek abban a kérdésben kell állást foglalnia, vajon az Avtv. 19. §-ában szereplő „munkaköre” kifejezés milyen viszonyban van a Ktv.-ben meghatározott „munkaköri leírás” intézményével. Az ügy vizsgálata folyamatban van. (1495/K/2003)

Ki ellenőrzi az ellenőröket?

Az adatvédelmi biztos információszabadsággal kapcsolatos tevékenységének kezdetektől fogva egyik fontos csoportját alkotják azok az ügyek, amelyek az ellenőrző, felügyeleti funkciókat ellátó különböző állami szervek működésének nyilvánosságát érintik. Vissza-visszatérő kérdés, hogy az e szervek által végzett ellenőrzésekkel kapcsolatos dokumentumok mennyiben nyilvánosak.

Az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség, az Állami Számvevőszék, a környezetvédelmi, a fogyasztóvédelmi felügyelőségek működésének nyilvánosságát vizsgálva az adatvédelmi biztosnak számos ügyben állást kellett foglalnia. Az érintett cégek üzleti titkára, jóhírnevére hivatkozó érveket is mérlegelve alakította ki a vizsgálati jelentések nyilvánosságával kapcsolatos álláspontját.

2003-ban két beadvány nyomán vizsgálat kezdődött a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) tevékenységének nyilvánosságával kapcsolatban. Egy panaszos azt kifogásolta, hogy a KEHI megtagadta tőle a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeleténél (PSZÁF) végzett vizsgálatáról szóló jelentés megismerését.

A KEHI alelnöke a megtagadás indokaként arra hivatkozott, hogy a KEHI ellenőrzési jelentései belső használatra készültek, döntés-előkészítéssel összefüggő adatokat tartalmaznak, ezért az Avtv. 19. § (5) bekezdése hatálya alá tartoznak, és harminc évig nem nyilvánosak. Ezen túlmenően a PSZÁF ellenőrzéséről készített jelentés a szolgálati titokkör 1. pontja hatálya alá tartozó adatokat is magában foglal, ezért a KEHI elnöke törvényes hatáskörében eljárva a jelentés szolgálati titokká minősítéséről rendelkezett. Így a jelentésben foglalt adatok az Avtv. 19. §-a (5) bekezdése, valamint a Ttv. 11. §-a (2) bekezdése alapján nem közérdekűek. A panaszos e választ követően fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához mert álláspontja szerint a PSZÁF működéséről szóló jelentés nyilvánosságra hozatala nemhogy veszélyezteti a KEHI vagy a PSZÁF működését, hanem épp ellenkezőleg, elősegíti a PSZÁF működésének javítását, átláthatóságának biztosítását. A panaszos ezenfelül alaptalannak tartja a KEHI a Magyar Közlöny 2003. évi 49. számában megjelent szolgálati titokköri jegyzékének azon pontját, mely a törvényi maximumban, vagyis 20 évben határozza meg a KEHI valamennyi jelentésének titkosíthatóságát.

A vizsgálat megindítását követően érkezett újabb beadvány arról kérte az adatvédelmi biztos állásfoglalását, hogy a KEHI által végzett vizsgálatokról készült jelentések megismerhetők-e. A két beadványban felvetett kérdések – 2004 elejére átnyúló – vizsgálatára a továbbiakban egy eljárásban kerül sor. (757/A/2003, 989/K/2003)

Titokfelügyelet

Az adatvédelmi biztos titokvédelemmel kapcsolatos tevékenységének 2003-ban az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény, valamint azzal összefüggésben más törvények módosításáról szóló 2003. évi LIII. törvény megalkotása szabott irányt. A törvénymódosítás új minősítési jelölési rendszert vezetett be és módosította az államtitok, illetve a szolgálati titok törvényi meghatározását, ezzel összefüggésben előírva a szolgálati titokkörü jegyzékek felülvizsgálatát, amelyre a törvény hatálybalépésétől számított 90 napot hagyott a törvényben meghatározott minősítők számára. A Ttv. 4. § (4) bekezdése előírja, hogy a szolgálati titokkörü jegyzék tervezetéről ki kell kérni az adatvédelmi biztos véleményét, ezért a biztos a szolgálati titokkörü jegyzékek felülvizsgálatára megszabott határidő közeledtével közleményben hívta fel a minősítőket törvényes kötelezettségük teljesítésére. (1019/H/2003) A közlemény szövegét a beszámoló Mellékletek című része tartalmazza.

2003. év végéig a következő szervezetek szolgálati titokkörü jegyzékének tervezetét küldték meg véleményezésre:

- Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (116/T/2003 és 1329/T/2003),
- Országos Egészségbiztosítási Pénztár (378/T/2003),
- Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (505/T/2003),
- Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, valamint az irányítása alatt álló intézmények és államigazgatási szervek (651/T/2003),
- Magyar Energia Hivatal (1089/T/2003),
- Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (1195/T/2003),
- Honvédelmi Minisztérium (1255/T/2003),
- Gyermek- Ifjúsági és Sportminisztérium (1256/T/2003),
- Határőrség (1304/T/2003),
- Rendőrség (1336/T/2003),
- Informatikai és Hírközlési Minisztérium (1466/T/2003),
- Alkotmánybíróság és az Alkotmánybíróság Hivatala (1523/T/2003)

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok szolgálati titokkörének megállapításáról szóló 3/1995. (XII. 19.) TNM rendelet módosításáról szóló 11/2003. (X. 10.) MeHVM rendelet tervezetét törvénysértő módon elmulasztották véleményezésre megküldeni, ezért az adatvédelmi biztos a szolgálati titokkör módosítására vonatkozó javaslatait utólag fogja megtenni. Az adatvédelmi biztos 2004-ben azt is vizsgálni kívánja, hogy

megfelelnek-e a Ttv. új szabályainak azok a szolgálati titokkörü jegyzékek, melyeket a törvénymódosítás hatálybalépését követően nem dolgoztak át.

A szolgálati titokkörü jegyzék-tervezetek véleményezése során az adatvédelmi biztos minden esetben vizsgálta, hogy az azokban felsorolt adatokra igaz lehet-e, hogy az esetleges titoksértés az állami vagy közfeladatot ellátó szerv működésének rendjének sérelmével vagy veszélyeztetésével, illetve a feladat- és hatáskörének illetéktelen befolyástól mentes gyakorlásának akadályozásával összefüggésben közvetve a Magyar Köztársaság törvényben meghatározott érdekeit is hátrányosan érintené. Utóbbi feltétel ugyanis új eleme a szolgálati titok törvényi meghatározásának, és elsősorban ez tette szükségessé a szolgálati titokkörü jegyzékek felülvizsgálatát. Emellett az adatvédelmi biztos több alkalommal felhívta a figyelmet arra is, hogy a megalapozatlan minősítések lehetőségének csökkentése érdekében minél pontosabban meg kell határozni azt az adatkört, amelyre nézve a nyilvánosság korlátozása szükséges lehet. A titokkörü jegyzék egyértelmű, pontos megszövegezése ugyanezért fontos.

Az egyik tervezet a minisztérium érdekei sérelmének lehetőségére tekintettel szolgálati titokkörbe kívánta vonni a minisztérium vezető tisztségviselői által elrendelt vizsgálatok részanyagait, jegyzőkönyveit, jelentéseit, valamint a javasolt és megtett intézkedésekről készült összefoglalókat. Az adatvédelmi biztos ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy ezen adatok eltitkolása ellentétes lenne az információszabadság alapvető rendeltetésével, azaz a közfeladatot ellátó szervek működésének a társadalom számára átláthatóvá, ellenőrizhetővé tételével. A minisztériumi belső vizsgálatok adatai csak kivételesen minősíthetők szolgálati titokká; ha az adatok nyilvánosságra kerülése közvetlenül veszélyeztetné a közfeladatot ellátó szerv működésének rendjét és ezáltal közvetve törvényben nevesített államérdekeket. Ilyenek lehetnek például az adatbiztonsági, titokvédelmi vagy éppen a minisztérium épületének őrzésvédelmi hiányosságait feltáró vizsgálat adatai. (1256/T/2003)

A szolgálati titok intézményének alkotmányjogi megítélésével kapcsolatban a Ttv. hatálybalépése óta megoszlottak a vélemények. Sokan aggályosnak tartják, hogy egy alkotmányos jog, az információszabadság korlátozását nem törvény tartalmazza, hanem az csupán felhatalmazást ad meghatározott állami szervezeteknek, hogy összeállítsák saját titokkörü listáikat, melyeket a Magyar Közlönyben közzétesznek. A közkeletű ellenérv ezzel kapcsolatban, hogy a hivatalok indokolatlan titkolózási törekvése ellen garanciát jelent, hogy a szolgálati titokkörök tervezetét véleményezésre meg kell küldeni az adatvédelmi biztosnak. Az adatvédel-

mi biztosnak a szolgálati titokkörök véleményezésével kapcsolatos tapasztalata igazolni látszik ezt az érvet.

Ugyanakkor nem hagyható szó nélkül, hogy létezik egy állami szerv, amely rendre figyelmen kívül hagyja a biztosi észrevételeket. A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) 1999 márciusában megküldött tervezetével kapcsolatosan az akkori adatvédelmi biztos súlyos kifogásokat fogalmazott meg (178/T/1999). Mintegy másfél évvel később egy panasz vizsgálata során derült ki, hogy a KEHI akkori elnöke elmulasztotta a titokköri jegyzéket közzétenni. Amikor 2001 januárjában elmulasztást pótolta, kiderült, hogy a KEHI elnöke nemcsak, hogy nem vette figyelembe az adatvédelmi biztos véleményét, de az eredeti tervezetet két olyan további ponttal is kiegészítette, amelyek ugyancsak súlyosan kifogásolhatók.

2003 júniusában a KEHI új szolgálati titokköri jegyzékének tervezetét (116/T/2003) véleményezve az adatvédelmi biztos ismét alapvető kifogásokat fogalmazott meg. Hangsúlyozta, hogy *„a szolgálati titokkörök pontos és a hatályos törvényi előírásoknak megfelelő megállapítása nemcsak azért fontos, mert a szolgálati titok az információszabadság, tehát egy alkotmányos jog korlátozását jelenti, hanem azért is, mert a szolgálati titok megsértése bűncselekmény.”* A biztos véleményét követően a KEHI elnöke megküldte az átdolgozott tervezetet, mellyel kapcsolatban a biztos kénytelen volt ismét kifogásainak hangot adni: *„A közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jog alkotmányos jog, melynek korlátozása is csak alkotmányos keretek között lehetséges. A szolgálati titok intézménye egyike az ilyen korlátozásoknak. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény, valamint az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény (Ttv.) alapján Magyarországon a közérdekű adatok titokká (államtitokká vagy szolgálati titokká) minősítése voltaképpen nem ad mérlegelési lehetőséget az adatkezelő szerv számára. Az államtitkok fajtáit a Ttv. taxatív módon felsorolja. A szolgálati titok esetében pedig az adatkezelő szerv vezetője állítja össze a titokköri jegyzéket, melyet az adatvédelmi biztos véleményének kikérése után a Magyar Közlönyben közzétesz. A tervezet 1. pontja ezzel szemben a KEHI vezetőjének eseti döntésére kívánja bízni, hogy az ellenőrzésekkel összefüggő dokumentumok, illetve adatok közül melyeket kíván szolgálati titokká minősíteni. Ez egy alkotmányos jog esetében – álláspontom szerint – elfogadhatatlan.”*

Ezt követően jelent meg a KEHI szolgálati titokköri jegyzékéről szóló közlemény a Magyar Közlöny 2003/49-es számában, mely ismételen figyelmen kívül hagyta a biztosi álláspontot.

2003 novemberében a KEHI megküldte a Ttv. módosítás miatt esedékessé vált új szolgálati titokkörüi jegyzékének tervezetét, mellyel kapcsolatban az adatvédelmi biztos újra lényeges kifogásokat fogalmazott meg: *„Ismételten hangsúlyozni kívánom, hogy a szolgálati titokköröket, az adott szerv kezelésében lévő konkrét adatfajták megnevezésével, csak a Ttv.-vel összhangban lehet meghatározni. A különböző törvényekben meghatározott titokfajták a magyar jogrendben polgári jogi, munkajogi és büntetőjogi védelem alatt állnak. Elfogadhatatlannak tartom egy alkotmányos alapjog parttalan, és az adatkezelő belátása szerinti korlátozását a közigazgatás esetleges fegyelmezetlen működésének megakadályozására. A KEHI vizsgálatai elsősorban a közpénzek felhasználásának ellenőrzésére irányulnak. A közpénzekkel összefüggő adatok főszabály szerint (lásd Avtv. 19. §, Ptk. 81. § (3) és (4) bekezdése) nyilvánosak. A KEHI vizsgálati dokumentumaiban esetlegesen szereplő üzleti titkokat, banktitkokat, stb., a magánszemélyekre vonatkozó adatokat a hatályos törvényi előírások szerinti védelemben kell részesíteni”. (1329/T/2003)* A december 11-én megküldött átdolgozott tervezet a biztosi véleményben megfogalmazottak valamennyi lényeges megállapítását figyelmen kívül hagyja.

Tekintettel arra, hogy 2003-ban a KEHI közérdekű adatkezelését érintő két beadvány alapján átfogó vizsgálat indult, az ezt lezáró adatvédelmi biztosi ajánlás tartalmazza majd a biztos tapasztalatainak összegzését.

A titokszabályozás jelentős módosítása az információszabadság érvényesülésének feltételeit is befolyásolja, ezért az adatvédelmi biztos hivatalból indított vizsgálatot a Ttv. új szabályai alkalmazásának megismerésére. A vizsgálat a Nemzetbiztonsági Szolgálat és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat minősített adatkezelésére terjedt ki, és megállapította, hogy a vizsgált szerveknél a titokminősítés általában jogszerűen történik, azonban a szabályozás változása váratlanul érte a jogalkalmazók egy részét, és a törvény hiányosságai nehezítik a jogalkalmazást. Az egyik vizsgált szerv vezetője például minősítőként átmenetileg megtiltotta a szolgálati titokhoz rendelt *„Bizalmas!”* és *„Korlátozott terjesztésű!”* minősítési jelölés alkalmazását a neki alárendelt minősítőknak. Az adatvédelmi biztos levelében kereste meg az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága elnökét, felajánlva, hogy igény esetén részletesen tájékoztatja a bizottságot vizsgálata nemzetbiztonsági szolgálatokat érintő megállapításairól.

C. Jogszabálytervezetek véleményezése és jogalkotással kapcsolatos kezdeményezések

A jogszabálytervezetek véleményezése

Az alábbi táblázat jogforrási szint szerinti bontásban, az előző évek megfelelő adataival összehasonlítva mutatja be az adatvédelmi biztos által véleményezett jogszabálytervezetek, valamint jogalkotással kapcsolatos egyéb tervezetek (konceptiók, határozatok stb.) számát:

Év	2001	2002	2003
Törvény	25	32	75
Kormányrendelet	43	42	77
Miniszteri rendelet	34	79	134
Önkormányzati rendelet	-	-	1
Kormányhatározat	11	12	48
Egyéb	10	15	19
Összesen	123	180	354

(A véleményezett normák jegyzékét a beszámoló Függelék tartalmazza.)

Megállapítható, hogy 2003-ban gyorsult a jogalkotással kapcsolatos ügyek számának növekedése, majdnem megduplázva a 2002. évi ügyszámot. Ez az előre nem látható fejlemény elsősorban az európai uniós csatlakozás jogharmonizációs igényével függhet össze.

A megküldött jogszabálytervezetek hozzávetőleg harmada – leggyakrabban miniszteri rendelettervezet – nem tartalmazott a személyes adatok védelme, illetve a közérdekű adatok nyilvánossága szempontjából értékelendő, adatkezeléssel összefüggő részt. Ez az arány némi növekedést mutat a korábbi években tapasztaltakhoz képest. Indokolt megismételni, hogy az adatvédelmi biztos törvényes feladatkörébe csak az adatkezelést és a közérdekű adatok nyilvánosságát érintő jogszabálytervezetek tartoznak. Az adatvédelmi biztos nem tekinti feladatának azoknak a jogszabálytervezeteknek a véleményezését, amelyek nem adatkezelés szabályozására vonatkoznak, hanem csak bizonyos adatok, adatállományok – például termékek megnevezése, ártámogatási adatok, vámtarifák stb. – közzétételére.

Szükségtelenül küldték meg például az alábbi jogszabályok tervezeteit:

- Az egészségügyi szakellátás társadalombiztosítási finanszírozásának egyes kérdéseiről szóló 9/1993. (IV. 2.) NM rendelet módosításáról szóló 7/2003. (III. 11.) ESzCsM rendelet (153/J/2003)
- Az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről szóló 7/2003. (V. 16.) KvVM-GKM együttes rendelet (289/J/2003)
- A Környezetvédelmi alap célfeladatok fejezeti kezelésű előirányzat felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 3/2003 (III. 7.) KvVM rendelet, valamint a Vízügyi célelőirányzat felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 4/2003 (III. 7.) KvVM rendelet módosításáról szóló 11/2003. (VII. 18.) KvVM rendelet (360/J/2003)
- A géntechnológiai bírság megállapításáról szóló 148/2003 (IX. 22.) Korm. rendelet (583/J/2003)
- A gyógyintézetek működési rendjéről, illetve szakmai vezető testületéről szóló 43/2003. (VII. 29.) ESzCsM rendelet (626/J/2003)
- Az alapellátmányról, a valuta-költségtérítésről és egyes állomáshe-lyekhez kapcsolódó további ellátmánypótlékról szóló 5/1997. (XII. 29.) KüM rendelet módosításáról szóló 12/2003. (VII. 9.) KüM ren-delet (671/J/2003)

Figyelemre méltó, hogy növekvő számban érkeztek véleményezés-re a jogalkotással kapcsolatos egyéb tervezetek (kormányhatározatok, szabályozási koncepciók). Ez arra utal, hogy a jogszabály-előkészítést végzők már a koncepcióalkotás szakaszában be kívánják vonni az adatvédelmi biztost az adatkezeléssel kapcsolatos jogszabályok előkészítésé-be. A jogalkotási koncepciók véleményezése nincs nevesítve az adatvédelmi biztos törvényben meghatározott feladatai között, és alkotmányos pozíciója a kormányzati jogszabály-előkészítő szervek körén kívül helyezi, azonban indokolt felkérés teljesítésétől továbbra sem fog elzárkózni, hiszen például elhibázott elképzelés alapján vagy elhúzódo elő-készítést követően, elkésve megalkotott jogszabály esetenként kedve-zőtlenül befolyásolhatja az információs önrendelkezési jog, illetve az in-formációszabadság érvényesülését. Az adatvédelmi biztos hasonló meg-fontolás szerint jár el az adatkezeléssel kapcsolatos belső utasítások, il-letve az állami irányítás egyéb jogi eszközei véleményezésére vonatkozó felkérés esetén is.

A beszámoló terjedelmi keretei a továbbiakban csak a legfontosabb, illetve jellegzetes ügyek bemutatását teszik lehetővé.

Az információs önrendelkezési jog és az információs szabadság érvényesülési feltételeinek meghatározásában betöltött szerepére tekintettel elsőként a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény módosításáról szóló 2003. évi XLVIII. törvény előkészítéséről kell szót ejteni.

A több éve folyó munkálatok során mindvégig példás volt az együttműködés a törvény előkészítéséért felelős Igazságügyi Minisztérium és az adatvédelmi biztos, illetve kijelölt szakértők között. Az adatvédelmi biztos a közigazgatási egyeztetés során többször is véleményezte a törvény tervezetét, amelybe beépítették észrevételeit, javaslatait. Ezt követően egészült ki a tervezet egy olyan résszel, amely lehetővé tette volna mindhárom szakazonosító kódot (a személyi azonosító, az adóazonosító jel és TAJ-szám) tartalmazó elektronikus azonosító kártya kiadását. Ez a kiegészítés adatkezelési felhatalmazás aligha való abba a törvénybe, melynek szabályozási tárgya a személyes adatok védelme. A három szakazonosítót tartalmazó elektronikus igazolvány általános elterjedése sértheti az osztott információs rendszerek alkotmányos elvét. Az adatvédelmi biztos levélben közölte aggályait az igazságügyi-miniszterrel és az „*ötletgazda*” minisztériumot vezető belügyminiszterrel. Az előkészítők ezt követően elálltak a vázolt elképzeléstől. (472/H/2003, 1286/J/2003)

Az Avtv. új szabályainak ismertetése nem a beszámoló tárgya, de ehelyütt annyi megemlíteném, hogy az Avtv. 3. §-ának új (3) bekezdése – az adatvédelmi biztos korábbi joggyakorlatának megfelelően – kifejezetten azt a követelményt támasztja a jogalkotóval szemben, hogy kötelező adatkezelés esetén az adatkezelés célját és feltételeit, a kezelendő adatok körét és megismerhetőségét, az adatkezelés időtartamát, valamint az adatkezelő személyét meghatározza. (139/J/2003.)

Az Avtv. jogharmonizációs célú módosítása elsősorban a személyes adatok védelmét érintette. Az adatvédelmi biztos által védett másik alapvető jog, azaz az információs szabadság érvényesülését biztosító, fontos új szabályokat az úgynevezett „*üvegzséb*”-törvényben és más, ahhoz kapcsolódó jogszabályokban hirdették ki. Ezek részletes ismertetése a beszámoló közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló fejezetében található.

Az információs szabadság érvényesülését a másik oldalról, a korlátozás oldaláról befolyásolja az államtitok és szolgálati titok, amelyek szabályozása szintén változott 2003-ban. Több éves jogalkotási folyamatot zárt le, hogy 2003. július 19-én hatályba lépett az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény, valamint azzal összefüggésben más törvények módosításáról szóló 2003. évi LIII. törvény.

A törvényelőkészítést végző Belügyminisztérium tisztviselőivel a titokszabályozás módosításának szükségességéről és lehetséges irányáról folytatott, korrekt szakmai vita már az előző biztos hivatali ideje alatt elkezdődött, amint arról a korábbi beszámoló is tanúskodik. A hivatalban lévő biztos is fellépett azok ellen a törekvések ellen, amelyek az államtitok és a szolgálati titok védelmi tárgyának eltérő voltát figyelmen kívül hagyva, a minősítői mérlegelésnek elfogadhatatlanul tág teret biztosító, úgynevezett káralapú minősítési rendszert kívántak bevezetni. A többszöri egyeztetés eredményeként olyan megoldás körvonalazódott, amely az államtitok és a szolgálati titok kategóriák, illetve a minősítési eljárás időtálló szabályainak megőrzése mellett pontosítja a törvény rendelkezéseit és differenciálja a minősítési jelölések rendszerét. Ez az alapjog-korlátozás szempontjából lényeges szabályok változatlanul hagyása mellett lehetőséget biztosít a titokbirtokos szervezetnek az egyes minősítési jelölésekhez tartozó adminisztratív-technikai védelmi „intézkedés-csomagok” alkalmazására. Ugyanakkor azt is meg kell említeni, hogy a normaszöveg egyes – a törvénytervezet előkészítésének utolsó szakaszában és a törvényjavaslat országgyűlési vitája során történt – módosításai a közérdekű adatok nyilvánossága szempontjából kifogásolhatók, illetve egyébként a titokszabályozás belső ellentmondásához vezetnek. A főbb problémák a következők:

A titokszabályozás korrekciójának koncepcionális eleme volt a minősítési automatizmust előíró törvényhelyek hatályon kívül helyezése. Ez a helyes cél azonban csak részben valósult meg. A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvényben (Nbtv.) maradtak „*ex lege*” titokminősítést eredményező részek. [Az Nbtv. 30. § (4) bekezdése, a 42. § (1) bekezdése, továbbá az Nbtv. mellékletében nemzetbiztonsági ellenőrzéshez használatos kérdőív mintája ilyen.]

A titoktörvény melléklete feleslegesen határoz meg az államtitokhoz rendelt „*Szigorúan titkos!*” minősítési jelölés alkalmazásához irányadó szempontokat, mert ezt – és csakis ezt – a minősítési jelölést minden államtitokra alkalmazni kell. Jogalkalmazási problémákhoz vezethet, hogy az államtitok minősítési jelölésénél irányadó szempontok nincsenek összhangban az államtitok törvényi meghatározásával. A szabályozás belső koherenciazavara olyan adatok államtitokká minősítését akadályozhatja meg, amelyek esetében fennállnak a nyilvánosság korlátozásának alkotmányos feltételei.

Kétséges, hogy szolgálati titok alkalmas-e a törvényalkotó koncepciója szerint neki szánt „*gyenge államtitok*” szerepének betöltésére, hiszen az államtitok és a szolgálati titok között továbbra sem fokozatbéli, hanem – az eltérő közvetlen védelmi tárgyra tekintettel – minőségi különbség van. Az adatvédelmi biztos igény esetén részletesen

tájékoztatja a titokszabályozás előkészítéséért felelős minisztert az új titokszabályozás alkalmazásáról szerzett tapasztalatairól és a titoktörvényt illető, további kifogásairól és javaslatairól is. (69/J/2003, 250/J/2003, 1375/H/2003)

Az adatvédelmi biztos feladatkörébe tartozó alapjogok érvényesülése szempontjából különösen fontos törvények esetében egyébként is egyre többször fordul elő, hogy a formális közigazgatási egyeztetést megelőzően, a koncepcióalkotás időszakában is kikéri az adatvédelmi biztos véleményét.

A biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény tervezetének közigazgatási egyeztetése még 2002-ben megkezdődött, de csak 2003-ban vitatta meg azt az Országgyűlés. A szabályozás érzékeny pontja volt a biztosítók közötti adattovábbítás, amelyet több módosító indítvány is érintett. Az adatvédelmi biztos a törvény-előkészítő és a vitában a kormányzati oldalt képviselő Pénzügyminisztérium felé jelezte, hogy a biztosítási veszélyközösség érdekeire mint az adatkezelés céljára való hivatkozás túl általános, mert a lehetséges érdekek pontosan meg nem határozott csoportját fogja át. A veszélyközösség érdekeinek összessége nem azonosítható egyetlen alapjoggal és szabadsággal sem, ezért egészében véve nem lehet az információs önrendelkezési jog alkotmányos korlátja. A törvényalkotó feladata azt konkretizálni, hogy milyen esetben és milyen mértékben lehet szükséges és arányos a veszélyközösség valamilyen pontosan körülhatárolt, az alapjogi korlátozás feltételeinek megfelelő érdekének előnyt biztosítani az információs önrendelkezési joggal szemben. A biztos levelében azt is leszögezte, hogy a vagyoni visszaélések konkrét gyanúok nélküli, közvetett, távoli lehetősége nem elégséges az információs önrendelkezési jog törvényi korlátozásához. A vitatott módosító indítványokat végül részint visszavonták, részint nem kapták meg az elfogadásukhoz szükséges támogatást. (739/J/2002)

Az egységes foglalkoztatási nyilvántartásról szóló törvénytervezet első változata olyan központosított nyilvántartás létrehozását irányozta elő, amely valamennyi foglalkoztatott és munkanélküli számtalan adatát jórészt a hasonló céllal működő nyilvántartások adatainak átvételével, azokkal párhuzamosan kezelte volna. Az adatkezelések összekapcsolásával létrejövő, főként származtatott adatokat tartalmazó nyilvántartás sértette volna az osztott információs rendszerek elvét, továbbá azt a követelményt, hogy a információs önrendelkezési jog mint alapvető jog korlátozására az alkotmányosan elfogadható célra is csak a szükséges mértékben kerülhet sor. Az előterjesztő képviselőivel folytatott, több fordulós egyeztetés során azonban sikerült olyan szabályozási megoldást találni, amely a személyes adatok védelméhez va-

ló jog szükséges és arányos korlátozásának keretei között marad. Sajnos az egyeztetést követően, a törvényjavaslat országgyűlési vitája során olyan adatfajtákkal is bővült a nyilvántartás adatköre, amelyek az adatkezelés céljának eléréséhez nem szükségesek. (115/J/2003)

A korábbi példaktól eltérő az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról szóló 2003. évi XCI. törvény, amelynek tervezetét megküldték ugyan véleményezésre az adatvédelmi biztoshoz, azonban ezt követően lényegesen megváltoztatták a normaszöveg egy adatkezeléssel kapcsolatos rendelkezését. A törvény 223. §-a értelmében azok a cégek, amelyek megbízási jogviszonyként leplezték a munkaviszonyt, mentesülnek minden hátrányos következmény alól, ha 2004. június 30-ig megszüntetik ezeket a jogviszonyokat, és a továbbiakban munkaviszonyban foglalkoztatják a munkavállalókat. Az „amnesztia” további feltétele, hogy a munkáltatók 2004. július 30-ig jelentést küldjenek az APEH-nak a színlelt szerződés helyett a munkavégzés alapjául szolgáló jogviszonyra vonatkozó foglalkoztatási jogszabályok alkalmazásáról, és a foglalkoztatottak társadalombiztosítási nyilvántartásba vételéről. E § eltér az adatvédelmi biztos által korábban ismert és véleményezett törvénytervezet szabályozási alternatíváitól és a jogalkalmazás során problematikus, hogy milyen adattartalmú értesítést ír elő. A hivatkozott rész nem határozza meg, hogy kiknek, milyen személyes adatait kellene jelenteni az adóhatóságnak, ezért – az Avtv. 3. §-ának (3) bekezdésére tekintettel – nem értelmezhető személyes adat továbbítását előíró szabályként. Az adatvédelmi biztos álláspontja szerint a vitatott tartalmú értesítés személyes adatokat tehát nem tartalmazhat, csupán a megbízási jogviszony megszüntetésének tényét közölhetik az adóhatósággal.

Az informatika és a távközlés robbanásszerű fejlődése új lehetőségeket és veszélyeket egyaránt rejt az alapvető jogok érvényesülésére nézve. Noha a technika fejlődése a jogalkotó által csak korlátozottan befolyásolható, nagy szerepe lehet abban, hogy a kedvező hatásoknak utat engedjen, míg a kedvezőtleneket visszaszorítsa.

Az internet megkönnyítheti az állampolgárok közügyekben való tájékozódását és a közérdekű adatokhoz való hozzáférést. Az államháztartással kapcsolatos közérdekű adatok közzétételéről a beszámoló közérdekű adatokról szóló fejezete szól. Az adatvédelmi biztos a jogalkotásról szóló törvény előkészítése során mind a jogszabálytervezetek, mind a jogszabályok elektronikus közzétételéért síkra szállt. A törvényelőkészítést végző Igazságügyi Minisztérium nagyrészt egyetértett e törekvéssel. A biztos a fennmaradó néhány vitás kérdés-

ben megfogalmazott javaslatairól az Országgyűlés Alkotmány- és igazságügyi bizottságának elnökét tájékoztatta. (1252/H/2003)

Új jelenség a videokamerás megfigyelés, illetve a mozgóképfelvétel mind szélesebb körben való elterjedése. Erre vonatkozó szabályozást több szektorális törvény is tartalmaz. Az Alkotmánybíróság 35/2002. (VII. 19.) AB határozata miatt szükségessé vált a sportról szóló CXIV. törvény felülvizsgálata. A szabályozás korrekciójában az adatvédelmi biztos a koncepció megalkotásától kezdve részt vett észrevételeivel és javaslataival. Állásfoglalásában elfogadhatónak tartotta, hogy a rendbontások megelőzése érdekében felvételeket készítő videokamerákat szereljenek fel a sportrendezvény helyszínén, azonban szükségesnek tartotta törvényi szinten meghatározni, hogy a személyes adatokat tartalmazó felvételeket mennyi ideig lehet tárolni, továbbá ki és milyen célból használhatja fel azokat. (266/J/2003, 609/J/2003) A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény módosításáról szóló törvény tervezetének esetében a képrögzítő kamerák felvételeinek ötven napos, szükségtelenül hosszú megőrzési idejét kellett kifogásolni. (662/J/2003) A Vám- és Pénzügyőrségről szóló törvény véleményezésekor a mozgóképfelvételek megőrzési idejének korlátozása mellett a felvételkészítés feltételeinek pontosítására is javaslatot kellett tenni. (1183/J/2003) A 2003-ban véleményezett egyetlen önkormányzati rendelettervezet szabályozási tárgya is a videokamerás megfigyelés volt. Az adatvédelmi biztos pontosító észrevételeket tett Erzsébetváros Önkormányzata képviselő-testületének a Közterület Felügyeleti Rendszer létrehozásáról szóló önkormányzati rendeletéhez. (35/J/2003)

Javaslatok jogszabályok megalkotására és módosítására

A véleményezendő jogszabálytervezetek számának jelentős növekedése miatt továbbra is csak terv maradt a jogalkotó tevékenység rendszeres figyelemmel kísérése, a kihirdetett jogszabályok folyamatos adatvédelmi elemzése, és azoknak a jogszabályoknak a kiszűrése, amelyek tervezetét elmulasztották megküldeni véleményezésre. Egyelőre csak esetlegesen, például állampolgári panasz vagy konzultációs kérdés kapcsán derül fény a jogszabály-előkészítői mulasztásra.

2003 őszén az adatvédelmi biztos levélben kereste meg az országgyűlési bizottságok elnökeit, és az Országgyűlés tevékenységének hathatósabb segítése érdekében kérte az intézkedésüket, hogy a jövőben – akár rövid úton, telefonon, vagy elektronikus levélben – küldjék meg számára az adatvédelmet és a közérdekű adatok nyilvánosságát érintő képviselői módosító indítványokat. Ezzel elkerülhetővé válhat, hogy a

biztosnak utólag, a törvény kihirdetését követően kelljen törvénymódosítást kezdeményeznie. (1308/H/2003)

A javaslat többnyire kedvező fogadtatásra talált, de a napi gyakorlat során továbbra sem biztosított, hogy az adatvédelmi biztos teljes körűen és főként időben értesüljön a módosító indítványokról, képviselői kezdeményezésre elfogadott törvényekről.

Országgyűlési képviselők a T/5967. szám alatt nyújtották be a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségre vonatkozó egyes szabályok módosításáról szóló törvényjavaslatot, amelyet az Országgyűlés a 2003. évi CXXIV. törvényként fogadott el. A törvény elfogadására annak ellenére került sor, hogy az adatvédelmi biztos már 2002-ben és 2003-ban is több alkalommal, országgyűlési bizottságok előtt is kifejtette aggályait a kötelező vagyonyilatkozat intézményével kapcsolatban, és ez ügyben törvénymódosítást is kezdeményezett. Az adatvédelmi biztos a 2003. december 22-én elfogadott törvény tartalmáról utólag, a Magyar Közlönyből értesült, azért később fogja megtenni javaslatait a szabályozás módosítására.

Az adatvédelmi biztos törvényes jogkörében eljárva természetesen olyankor is javaslatot tesz az adatvédelem vagy az információszabadság szempontjából kifogás alá eső jogszabály módosítására vagy hatályon kívül helyezésére, ha azt az adatvédelmi biztosi intézmény létrehozását megelőzően alkották, vagy egyébként az adatvédelmi biztos által előzetesen véleményezett jogi norma adatkezelési szabályairól a jogalkalmazás során derül ki, hogy nem állják ki a gyakorlat próbáját.

A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 3/1995. (III. 1.) BM rendelet 32. §-ának (4) bekezdése a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. §-ának (4) bekezdésében előírtakkal ellentétben lehetővé tette, hogy a rendőr a helyszínen átadja az általa igazoltatott személy adatait az igazoltatást kérő, közfeladatot ellátó személynek. Az adatvédelmi biztos felhívta a szabályozásért felelős belügyminiszter figyelmét a Szolgálati Szabályzat személyes adatok védelmét sértő rendelkezésére, melyet ezután hatályon kívül helyeztek. (243/A/2003)

Egy panaszos azt kifogásolta, hogy gépjárművezetői engedélye meghosszabbításakor munkahelye nevének és címének megadásától tették függővé a vezetésre való alkalmassága igazolását, noha ő nem hivatásos gépjárművezető és nem is ilyen engedélyért folyamodott. Az ügyben folytatott vizsgálat megállapította, hogy a célhoz kötött adatkezelés elvét sértő jogalkalmazási gyakorlat azért alakult ki, mert az engedély kiadásához szükséges adatkör nincs megfelelően szabályozva, így egy 1964-ben bevezetett formanyomtatvány szolgál etalonul az

eljárásban megadandó személyes adatok körét illetően. Az adatvédelmi biztos javaslatot tett az űrlap módosítására és az eljárásban kezelhető személyes adatkör megfelelő jogi szabályozására. (706/A/2003)

Az adatvédelmi biztos 2001-es ajánlásban arra hívta fel a jogalkotó figyelmét, hogy a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok nyilvánosságához fűződő jog hatékonyabb védelme a vonatkozó büntetőjogi és szabálysértési tényállások módosítását teszi szükségessé. Ezt követően a jogalkotó enyhítette a büntetőjogi tényállás túlzott, esetenként – paradox módon – a hatékony felelősségrevonást akadályozó szigorát, azonban nem teremtette meg a büntetendő körből kikerülő magatartások szabálysértési szankcionálásának jogi feltételeit. Az adatvédelmi biztos ezért levélben kereste meg a belügyminisztert, olyan jogszabáymódosítást kezdeményezve, amely a személyes adatok védelmének kisebb tárgyi súlyú megsértése ellen szabálysértési jogi fellépést tesz lehetővé. (658/A/2003)

2003-ban több olyan panaszbeadvány érkezett, amely azt kifogásolta, hogy az ingatlan-nyilvántartás hatályos szabályai nem biztosítják megfelelően az érintett számára, hogy tudomást szerezzen az ő személyes adatait megismerők kilétéről. Az adatvédelmi biztos kezdeményezte a szakminiszternél, hogy az ingatlan-nyilvántartás szabályait hozzák összhangba az Avtv. adattovábbítási nyilvántartásra vonatkozó követelményeivel. A miniszternek szóló megkeresést a beszámoló Mellékletek tartalmazza. (715/A/2003)

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára főigazgatójának indítványára folytatott vizsgálat tapasztalatait összegző ajánlás javaslatokat fogalmazott meg az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról 2003. évi III. törvény adatkezelési szabályainak módosítására. Az ajánlás szövegét a beszámoló Függeléke tartalmazza. (813/K/2003)

SZIGET FESZTIVÁL 2003

2003. július 30. és augusztus 6. között, a tizenegyedik alkalommal megrendezett Sziget Fesztiválon az Országgyűlési Biztosok Hivatala először képviseltette magát. A hivatal munkatársai a „Civil Sziget” területén felállított OBH-sátorban fogadták a szigetlakókat.

Az egy hetes programsorozat, július 30-án, a „Civil Sziget” nagyszínpadán tartott közös pódiumbeszélgetéssel indult. A vitaindító beszélgetésen a négy országgyűlési biztos vett részt, témája pedig *„az ombudsmanok szerepe az előítéletek, a hátrányos megkülönböztetések elleni küzdelemben, a társadalmi szolidaritás erősítésében”* volt. A pódiumbeszélgetést Szombathy Pál, a Magyar Hírlap főszerkesztője vezette.

Az érdeklődők egy héten keresztül ismerkedhettek az állampolgári jogok biztosának és általános helyettesének, a nemzeti és etnikai jogok biztosának és az adatvédelmi biztosnak a tevékenységével, a hivatal működésével, valamint az ombudsmanok éves beszámolóival, egyéb kiadványaival. A tájékoztatáson túl lehetőséget biztosítottunk a panaszbeadványok helyszínen történő felvételére is. Az Adatvédelmi Biztos Irodájának munkatársai ez alatt az egy hét alatt mintegy 15 db panaszt, illetve az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezést regisztráltak. Az adatvédelmi biztos intézményéről sokan hallottak, azonban az ismeretek gyakran hiányosnak bizonyultak főleg a tekintetben, hogy kik, illetve milyen esetekben fordulhatnak az Adatvédelmi Biztos Irodájához, milyen alkotmányos alapjogok felett őrködik az ombudsman, illetve, hogy feladatai ellátásához milyen jogosítványokat biztosít számára az adatvédelmi törvény.

Népszerűségünkhöz nagyban hozzájárult az is, hogy egyebek mellett, olyan érdekes előadásokat hallgathattak a résztvevők, mint: mit írhatnak rólam az újságban?, a bűnügyi tájékoztatás adatvédelmi problémái, az egészségügyi adatok kezelése, a BKV-ellenőrök milyen személyes adatokat kezelhetnek, stb. A beszélgetéseket a résztvevők aktív jelenlétét igénylő játékokkal is színesítettük. Az érdeklődőknek emellett lehetősége volt a biztosok irodái által készített totók kitöltésére. A játékra vállalkozók emberi jogi, kisebbségi, általános ombudsmani és adatvédelmi kérdéseket tartalmazó totók közül választhattak, melyek nagy részét – tekintettel a Sziget nemzetközi jellegére – angol nyelven is kitölthették a külföldi fiatalok.

Az adatvédelmi kérdések összeállításánál az ismeretek bővítése és az információ átadása mellett arra törekedtünk, hogy tudatosítsuk: a

személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok nyilvánosságához való jog alkotmányos alapjog. A kitöltött totók közös javítása során a beszélgetésekből kiderült, hogy a fiatalok nagyon nyitottak és érdeklődők az adatvédelem iránt, hiszen számtalan, a saját életükben felmerülő, adatvédelmet érintő kérdést tettek fel munkatársainknak. A telitalálatos totók tulajdonosait ajándékokkal jutalmaztunk.

Az adatvédelmi biztos napja 2003. augusztus 4., hétfő volt, amikor részletesebb, színesebb programot állítottunk össze az adatvédelem iránt érdeklődőknek. Előadás hangzott el a biometrikus azonosítóról, majd az azt követő beszélgetés során a gyakorlati alkalmazásuk során felmerülő adatvédelmi problémákat ismertettük.

A délután folyamán a drogbetegek személyes adatainak védelméről nyújtottunk tájékoztatást. A beszélgetésen részt vett Dr. Csorba József, a Nyíró Gyula Kórház Drogambulanciájának vezetője, aki a praxisa során felmerülő konkrét esetekkel kapcsolatos problémákra, kérdésekre mutatott rá.

A Sziget Kulturális Szervezőiroda közkapcsolatokért felelős munkatársa, Wootsch Péter véleménye szerint a Sziget Fesztivál lelkiismeretének titulálható „*Civil Szigeten*” idén is rengeteg szigetlakó töltötte az idejét. A „*Civil Sziget*” régi és új résztvevői egyaránt és közösen teremtették meg azt a hangulatot és légkört, amelyre az egyikük azt mondta: „*kár, hogy vége van, mindig ilyen társadalomban szerettem volna élni!*”

Az elismerő szavakból is megállapítható, hogy 2003-ban a Sziget Fesztiválon sikerült megvalósítani jelenlétünk legfontosabb célját, hogy erősítsük a fiatalokban az előítéletmentes gondolkodást, hangsúlyozzuk intézményünk állampolgárbarát jellegét illetve, hogy megismertessük velük hivatalunk tevékenységét.

A fiatalok lelkesedése, érdeklődése volt a legnagyobb elismerés, amit munkánkért kaphattunk.

Bízunk benne, hogy részvételünk hagyományteremtő lesz, és 2004-ben ott leszünk a Sziget Fesztiválon!

III. NEMZETKÖZI ÜGYEK

Az iroda működésének kiemelkedő eseménye volt a Közép- és Kelet-Európai Adatvédelmi Biztosok Negyedik Munkatalálkozója, amit az idén először rendezhattünk Magyarországon.

Általánosságban a munkatalálkozók igen hasznosak az adatvédelmi biztosok és munkatársaik számára, mert az unióhoz csatlakozó országok újabb kori politikai-jogi változásainak rokon vonásai miatt a hasonló kihívások megoldásában segíthetik egymást tapasztalataik megosztásával, állásfoglalásaik ismertetésével. 2003. április 28-29. között két napon keresztül tartott a munkamegbeszélés, melynek főbb tárgyai a következők voltak:

- A nemzeti adatvédelmi törvények uniós harmonizációja a 95/46/EC Irányelvnek megfelelően. A régióban a magyar adatvédelmi törvény volt az első 1992-ben, három évvel az Irányelv előtt. A többi állam későbbi törvényei már az Irányelvvel egyezően készültek. A magyar harmonizáció elsősorban a biztos hatáskörének bővülését, az adatfeldolgozást, az adatok külföldre továbbítását érintette.
- A parlamenti és önkormányzati képviselők vagyonyilatkozata. Ez más országokban is alkotmányossági aggályokat vet fel, nemcsak Magyarországon.
- A kommunista időszak titkos ügynökeinek megismerhetősége. A pártállami titkosszolgálatok nyilvántartásai mindenütt el voltak rejtve a kíváncsi szemek előtt. A rendszerváltást követően mindenütt jelentkezett az az igény, hogy legyenek megismerhetőek az ügynökök; a polgárok megtudhassák, megfigyelték-e őket, s ha igen, miért. Általános probléma volt, hogy több országban is eltűntek fontos nyilvántartások. Vannak olyan országok, amelyekben független szervek ellenőrzik meghatározott állami vezetők esetleges ügynökmúltját.
- A nemzeti egészségügyi adatbázisok tekintetében a résztvevő adatvédelmi biztosok és munkatársaik egyetértettek abban, hogy külön törvényben kell rendelkezni az egészségi állapotra vonatkozó érzékeny adatok nyilvántartásainak garanciáiról, a titkosság és az adatkezelői felelősség kérdéseiről.

Az adatvédelmi biztos közleménye az MMS-ekről (lásd. a Mellékleteket) és állásfoglalása az amerikai hatóságoknak a légi utasok adatait érintő igényléséről a MALÉV Rt. tekintetében rövid időn belül hír lett a

többi csatlakozó államban is, ezek iránt érdeklődést mutattak a külföldi kollégák is. A MALÉV adattovábbítását érintő vizsgálat arra irányult, hogy feltárja, miként érvényesülnek az utasok adatainak továbbítása során a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény rendelkezései. Helyszíni vizsgálat és többszöri levélváltás után kiadott állásfoglalásomban felkértem a Malév Rt. elnök-vezérigazgatóját, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet az érintettek hozzájárulásának megszerzésére és tájékoztatására. Az adattovábbítást amerikai törvények „írják elő”, amelyeknek semmiféle relevanciájuk nincsen a magyar jogra. Mivel tehát az adattovábbítást nem törvény írja elő, ezért az adattovábbítás csak az érintettek kifejezett és tájékozott hozzájárulásán alapulhat. Az érintetteket tájékoztatni kell az adattovábbítás valamennyi lényeges körülményéről, úgymint: a továbbítandó adatok köre, az adattovábbítás célja, az adatkezelő személye az Amerikai Egyesült Államokban, felelőse, székhelye, az adatkezelés időtartama, az érintett jogainak érvényesíthetősége (a közlemény és az állásfoglalás teljes szövege a Mellékletekben olvasható).

Ebben az évben fordult elő első alkalommal, hogy egy ún. szektorális adatkezelési ügy vizsgálata során külföldi biztosokhoz is fordultunk, hogy megtudjuk, milyen náluk a szabályozás és a gyakorlat.

A footballhuliganizmus immár Magyarországon is olyan problémává vált az elmúlt években, amelyet a Parlament szabályozni kívánt, ezen belül is a stadionokba történő beléptetést, személyazonosítást, ellenőrzést.

A külföldi adatvédelmi biztosokat arról kérdeztük, hogy regisztrálják-e a szurkolókat; milyen adatokat rögzítenek róluk; milyen beléptetési rendszerük van; csak fényképes igazolvánnyal lehet-e a stadionokban futballmeccset nézni; azonosítják-e a jegy tulajdonosát belépéskor.

A footballhuliganizmus elleni küzdelemről, illetve szabályozásról az egyes országoktól kapott tájékoztatásból megállapítható, hogy beléptető kártyát, illetve beléptető rendszert nem alkalmaznak. Egyedül Hollandiában ismert az úgynevezett klubkártya, melyen név, cím és tájékozott beleegyezéssel készített digitalizált fénykép található.

Több országban bevett gyakorlat a futballmeccsek video megfigyelése, a felvételeket meghatározott időn belül – például Norvégia egy hét – törlik. Egyes országokban a sportrendezvényen erőszakos bűncselekményt elkövetőkről (vagy stadionból bírói ítélettel kitiltottakról) nyilvántartást vezetnek, melyek általában a következő adatokat tartalmazzák: név, születési idő, cím, nem, nyilvántartásban szereplés oka. Az ese-

tek többségében a nyilvántartást a belügyminisztérium vezeti. (Németországban a Szövetségi Bűnügyi Hivatal vezeti a nyilvántartást, Dániában a rendőrség által vezetett nyilvántartás kizárólag belső használatra szolgál).

Franciaországban a stadion-belépőjegyek nem névre szólóak, nincs személyazonosság-ellenőrzés a belépéskor. A futballhuligánokat eltilthatják bírói ítélettel sportesemények látogatásától max. 5 évre, a belbiztonságról szóló 2003. évi törvény alapján. A főbüntetés 30 ezer Euro és 2 év börtön is lehet. E törvénymódosítás felhatalmazza a rendőrséget arra, hogy a stadionokból kitiltottak listáját elküldje a sportvezetőknek azért, hogy felügyeljék, ilyen személyek ne kaphassanak belépőjegyet. Az indokolás szerint a klubvezetők és a szurkolói klubok jobban ismerik az ilyen eltiltott szurkolókat, mint a rendőrök. Ha kitiltott személy próbálna jegyet venni, ezt jelezni kell a rendőrségnek.

A közérdekű adatok terjesztése alkotmányos kötelességének is eleget téve az alábbiakban áttekintést adunk a „29-es Munkacsoport” (az Unió Bizottsága mellett működő független tanácsadó szerv, melyet a tagállamok adatvédelmi biztosai alkotnak) 2003-as fontosabb állásfoglalásairól.

A Munkacsoport 2003-ban állásfoglalást adott ki a biometrikus azonosítókról. A munkairat meghatározza a biometrikus rendszereket, a 95/46/EC Irányelv alkalmazhatóságát, illetve az alapelveket. A Munkabizottság szerint a legtöbb biometrikus adat személyes adatok kezelésével jár. Szükséges ezért a biometrikus rendszerek kifejlesztésekor teljes mértékben tekintetbe venni a 95/46/EC Irányelvben meghatározott adatvédelmi alapelveket, figyelemmel a biometria különleges természetére; a biometrikus adatok gyűjtésének lehetőségét az érintettek tudta nélkül.

A Munkacsoport szándéka az, hogy ezt a munkairatot a nemzeti adatvédelmi hatóságok tapasztalatai, illetve a fejlődő technológiák tükrében újra megvizsgálja a későbbiekben.

Az Adatvédelmi Munkacsoport megvizsgálta az Európai Direktmarketing Szövetség Magatartási Kódexét, melyről megállapította, hogy összhangban áll az Irányelvvel. A Magatartási Kódex speciális adatvédelmi kérdésekkel és problémákkal foglalkozik, elkészítésének alapja az Irányelv 27. cikke, mely szerint:

„1. A Tagállamok és a Bizottság bátorítja olyan etikai szabályzatok készítését, amelyek – figyelemmel a különféle ágazatok sajátos jellegére

– elősegítik a jelen Irányelv értelmében hozott belső rendelkezések megfelelő alkalmazását.

2. A Tagállamok elrendelik, hogy azok a szakmai egyesületek vagy az adatkezelők egyéb köreit képviselő testületek, amelyek országosan érvényes szabályzatokat készítettek vagy amelyek ilyen szabályzatok módosítását vagy kiterjesztését tervezik, ezeket – véleményezésre – a belső hatósághoz benyújthassák”.

A Munkacsoport hangsúlyozta, hogy egy általános kódex – mint amelyről jelen esetben is szó van – nem nyújthat megoldást minden esetlegesen felmerülő speciális problémára. Erre tekintettel felkérte az Európai Direktmarketing Szövetséget, hogy készítsen egy kiegészítést (függelék) a Kódexhez, amely ilyen speciális problémákkal foglalkozik. A kiegészítésnek különösen a gyermekek védelmére kell irányulnia, akiknek a jogaik az on line-kommunikáció illetve direkt marketing során különösen sérülékenyek.

A Munkacsoport felkérte az Európai Direktmarketing Szövetséget, hogy a Kódexet széles körben tegye ismertté, melynek során az érintett személyek ennek létéről és tartalmáról tudomást szereznek. Továbbá felkérte a Szövetséget, hogy ezen a területen továbbra is vállaljon kötelezettséget a személyek védelmének javítására. A Munkacsoport különös figyelmet kíván szentelni az Európai Direktmarketing Szövetség Adatvédelmi Bizottsága által a Kódex alkalmazásáról készített éves jelentéseinek a jövőben.

A Munkacsoport 2003. decemberi állásfoglalásában arra a kérdésre kívánt választ adni, hogy lehetséges-e az Irányelv alapján a közszféra azon információinak további felhasználása, melyek személyes adatokat tartalmaznak. Ennek eldöntése egyedi, különleges vizsgálatot igényel, melynek során a magánszféra védelméhez való jog és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog között kell mérlegelni. A közszféra intézményeinek a konkrét esetben kell tisztázniuk, hogy a továbbadás az adatvédelmi irányelv szerint megengedett-e. Mivel a célhoz kötöttség elvének érvényesülése és vizsgálata központi szerepet játszik, ezért az állásfoglalás meghatároz bizonyos tényezőket, melyeket a vizsgálat során figyelembe kell venni. Ilyenek például: pontosan meghatározott cél, összeegyeztethetőség, az eredeti feldolgozás célja, kereskedelmi célra történő újbóli felhasználás. A továbbítás során a közszféra intézményeinek az érintett jogait biztosítani és védeni kell (információhoz való jog, érintett tiltakozási joga a továbbítás ellen), melynek különös jelentősége van

akkor, ha az adatokat ipari-kereskedelmi célból, például direkt marketing célból kívánják újból felhasználni.

A Munkacsoport az on-line hitelesítő szolgáltatások egyre erőteljesebb terjedése miatt elhatározta, hogy megvizsgálja működésük adatvédelmi vonatkozásait. A Munkacsoport fontosnak tartja, hogy a biztonságos hitelesítő mechanizmusok tegyék lehetővé az elektronikus tranzakciók biztonságát, integritását. A munkairat kiemeli, hogy az ilyen szolgáltatások fejlesztésénél figyelembe kell venni az Irányelvet és az azt végrehajtó nemzeti szabályozásban lefektetett adatvédelmi alapelveket.

A különböző résztvevő feleknek világos, tiszta szerződéses viszonyokat kell kialakítaniuk. Megfelelő információt szükséges nyújtani a felhasználóknak a rendszer adatvédelmi vonatkozásairól (kezelő személyazonossága, célok, gyűjtött adatok, azok fogadói és így tovább). Ezt a tájékoztatást könnyen elérhető és felhasználóbarát módon kell nyújtani. A személyes adatok harmadik fél részére történő továbbításakor a hitelesítést nyújtóknak olyan kiszolgálókkal kell együtt dolgozniuk, akik minden szükséges intézkedést megtesznek a megfelelő védelem biztosítására, akik hatékony biztosítékokat vezetnek be a rendszer felhasználói személyes adatai védelmének biztosítására szerződések vagy kötelező erővel bíró belső szabályzatok használatával. A Munkacsoport olyan szoftvert támogat, amely minimalizálja az internetfelhasználók személyes adatainak központosítását. Hangsúlyozza, hogy a felhasználók részére egyszerű eszközzel kell biztosítani jogaik gyakorlását.

Mind a „*NET Passport*” szolgáltatás, mind a „*Liberty Alliance projekt*” és más hasonló hitelesítő szolgáltatások fejlődő természete miatt a Munkabizottság ezen a területen tovább folytatja a jövőbeli fejlesztések vizsgálatát.

A Munkacsoport foglalkozott a (távközlési) forgalmi adatok számlázási célú tárolásával is. Ez az állásfoglalás azt a tárolási időtartamot érinti, amely alatt az elektronikus kommunikáció során keletkező forgalmi adatokat számlázás céljából kezelik.

A tagállamokban az elektronikus kommunikációs tevékenységet végző vállalatok közötti gyakorlat eltér a forgalmi adatok tárolási időtartamát tekintve. A Munkacsoport azt az álláspontot képviseli, hogy minden olyan gyakorlat, mely az álláspontjában megfogalmazott alapelveknek ellentmondó, illetve amelyet a 2002/58/EC irányelv 15. cikkének feltételei alapján jogszabályi rendelkezés világosan nem engedé-

lyez, *prima facie* összeegyeztethetetlen az EK adatvédelmi jogának követelményeivel.

A Munkacsoport fontosnak tartja, hogy megfelelő lépéseket tegyenek azért, hogy azt a korlátozott időtartamot, amely alatt a távközlési szolgáltatóknak engedélyeznék a forgalmi adatok számlázási és összeköttetési célú kezelését, harmonizált módon értelmezzék. A Munkabizottság szerint az adatvédelemről szóló irányelvek ésszerű értelmezése az, hogy rendes körülmények között ennek magában kell foglalnia a legfeljebb 3-6 hónapos szokásos tárolási időt számlázás esetében. Ezen kívül csak a megfelelő, releváns és a számlázási és összeköttetési célt nem túllépő adatokat lehet kezelni. Az egyéb forgalmi adatot törölni kell.

IV. AZ ADATVÉDELMI NYILVÁNTARTÁS

A SZEMÉLYES ADATOK KEZELÉSÉVEL KAPCSOLATOS ELUTASÍTOTT KÉRELMEK ÉS A KÖZÉRDEKŰ ADATOK MEGISMERÉSÉRE IRÁNYULÓ ELUTASÍTOTT KÉRELMEK NYILVÁNTARTÁSA

A. Az adatvédelmi nyilvántartás

Az adatvédelmi biztos, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 24. § c) pontjában (összhangban az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EC irányelvével) meghatározott feladata keretében gondoskodik az adatvédelmi nyilvántartás vezetéséről.

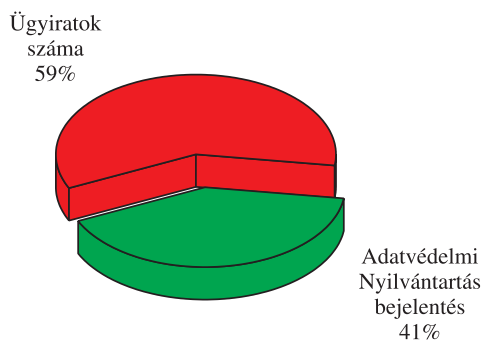
Az adatvédelmi nyilvántartás célja, hogy a különböző államigazgatási és magáncélú adatkezelésekben érintett személyek betekintést nyerjenek abba, hogy mely adatkezelők milyen személyes adatukat és milyen célból kezelik. Az adatvédelmi nyilvántartás amellelt, hogy nyilvánossága miatt hozzájárul az érintettek önrendelkezési jogának érvényesítéséhez, átfogó képet ad arról, milyen szervek, szervezetek és milyen formában, céllal végeznek személyes adat kezelést.

Az adatvédelmi nyilvántartás funkcióját akkor tudja megfelelően betölteni, ha az Avtv. szabályainak megfelelően az adatkezelők adatkezeléseiket bejelentik, hiszen így a nyilvántartás átfogó képet adhat az országban működtetett adatkezelésekről.

Az adatok széles körű felhasználását teszik lehetővé a globalizált világunkban elterjedt új információs technológiák, a földrajzilag elkülönült, néha több ezer kilométer távolságban található adatbázisok és/vagy web oldalak összekapcsolásával. A bonyolult informatikai hálózati megoldások következtében az érintettek egyáltalán nem vagy csak sejtésszerűen tudják követni személyes adataik áramlásának útját. Az adatvédelmi nyilvántartás ezekben az esetekben is segítséget nyújt az érintetteknek információs önrendelkezési joguk érvényesítésében, elősegítve ezzel az információs esélyegyenlőség megteremtését. Az adatvédelmi biztoshoz érkezett összes ügyirat arányát az alábbi ábra szemlélteti.

Az Adatvédelmi Biztos Irodája tevékenységi körében az adatvédelmi nyilvántartás helyzete

2003 (%)

A Nyilvántartási Főosztály már több éve folyamatos üzemmódban működteti az adatvédelmi nyilvántartást. A korábbi tapasztalatokkal ellentétben ma már elmondható, hogy növekedett az adatkezelők körében az adatvédelmi nyilvántartással kapcsolatos tájékozottság. A bejelentésekkel kapcsolatban szinte folyamatos konzultációt tartunk az adatkezelőkkel. A nyilvántartásba történő bejelentést a Nyilvántartási Főosztály által kidolgozott adatlap könnyíti meg, amely az Országgyűlési Biztosok Hivatalában átvehető, illetve az adatvédelmi biztos honlapjának fejlesztését követően az Internetről is letölthető már. Az űrlapok interaktív bevitele folyamatosan történik, így egyre nagyobb méretűvé válik az adatkezelőket és adatkezeléseket tartalmazó adatbázis, mely hatékonyan járulhat hozzá az állampolgárok személyes adatainak védelméhez.

A nyilvántartás az adatkezelők, az adatfeldolgozók, az adatfajták és az adatkezelések leírását tartalmazza. A nyilvántartásba történő bejelentkezés minden személyes adatot kezelő szerv számára kötelező, az Avtv. 30. §-ában meghatározott adatkezelések kivételével.

Az adatvédelmi biztos felhívásának, erőfeszítésének ellenére sem fedi le még teljesen az összes lehetséges magyarországi adatkezelést a nyilvántartás. Szerepe mégis egyre jelentősebb a beérkezett panaszok, beadványok vizsgálatánál is. A nyilvántartással összefüggő tevékenység összetételét a következő ábra jellemzi.

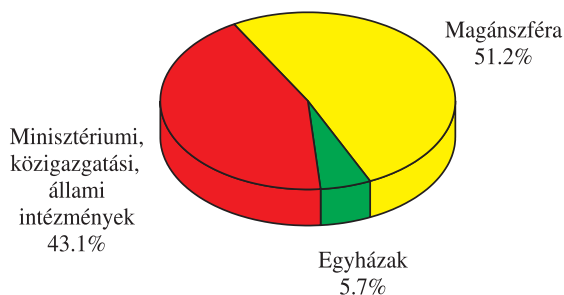
Az Adatvédelmi Biztos Irodája nyilvántartási
tevékenységének megoszlása a beérkezett
nyilvántartási kérelmek alapján
2003 (%)

Az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezés
2003. évi tapasztalatai

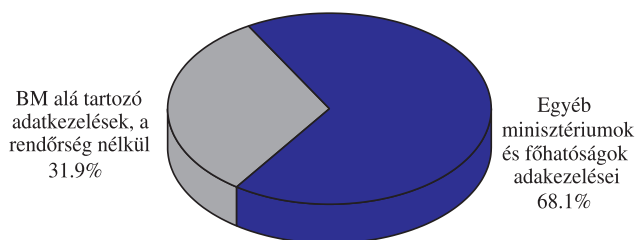
A 2003. évben folyamatos volt az adatkezelők részéről az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezés. Különösebb változás a bejelentkező adatkezelők összetételében nem következett be. Elsősorban a direkt marketing tevékenységet végzők jelentették be adatkezeléseiket, de különböző pénzügyi szervek is nagy számban jelentették be adattamento-vábbításukat. Az alábbi ábra a fontosabb adatkezelői csoportok százalékos megoszlását mutatja.

Főbb adatkezelői kategóriák (önkormányzatok nélkül)
2003 (%)

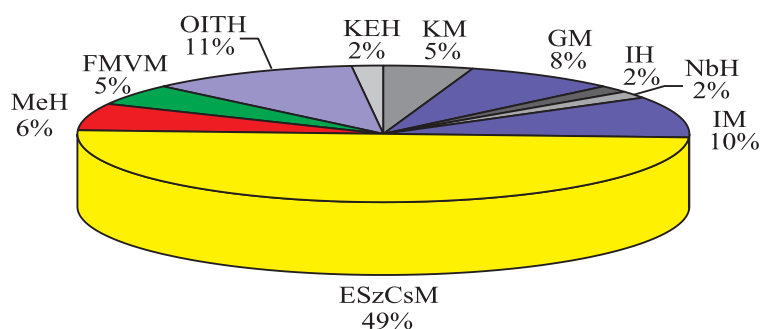

Az állami szféra részéről a korábbi évekhez képest kevesebb bejelentés érkezett, ennek oka, hogy az adatkezelések nagy részét már korábban bejelentették, illetőleg vélhetően az adatvédelmi biztos többszöri felhívása ellenére még mindig sok intézmény nincs tisztában az adatvédelmi törvény által támasztott bejelentési követelményekkel. A következő ábrák a minisztériumok, főhatóságok valamint külön részletezve a Belügyminisztérium adatkezeléseinek szerzeretenkénti összetételét vizsgálják.

Minisztériumok és főhatóságok adatkezeléseinek
megoszlása (%)

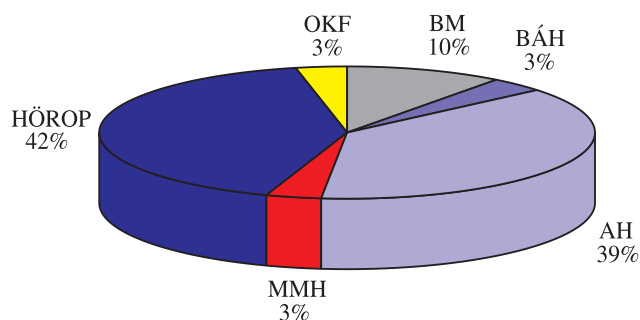

Az egyéb minisztériumok és főhatóságok adatkezeléseinek megoszlása BM nélkül (%)

Rövidítés	Teljes megnevezés
KM	Külügyminisztérium
GM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
MKIH	A Magyar Köztársaság Információs Hivatala
NbH	Nemzetbiztonsági Hivatal
IM	Igazságügyi Minisztérium
ESzCsM	Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium
MeH	Miniszterelnöki Hivatal
FMVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
OITH	Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala

A Belügyminisztérium adatkezeléseinek összetétele a rendőrség nélkül (%)

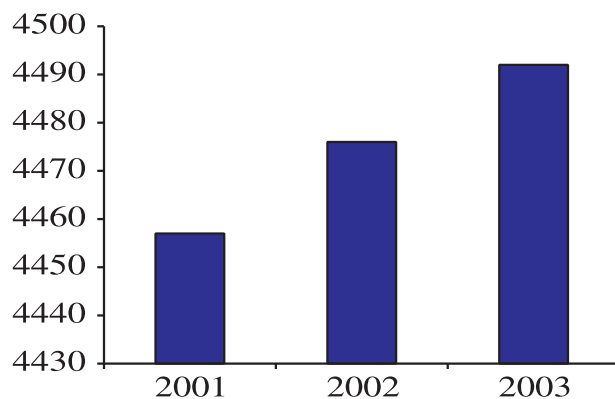

Önkormányzatok

Az adatvédelmi biztos az önkormányzatok felé 1999-ben és 2000-ben is intézett felhívást, amelyben felhívta a jegyzők figyelmét arra, hogy a hivatalok jelentsék be azokat az adatkezeléseket, amelyeket nem törvény rendel el, hanem az érintett hozzájárulásától függ vagy az önkormányzat törvényi felhatalmazás alapján, saját hatáskörben rendeli el. Ezeknek a felhívásoknak – figyelemmel az Avtv. 28. § (2) bekezdésére – még mindig nem tett eleget minden önkormányzat. A bejelentkezések száma azóta nem nőtt jelentősen.

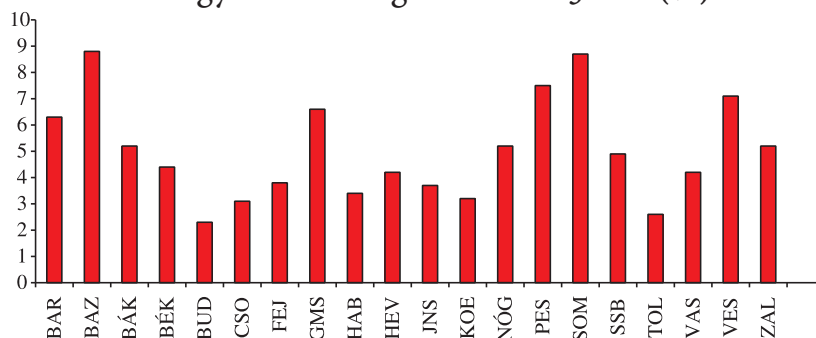
Az önkormányzatok által bejelentett helyi adatkezelések

2001-2003

Az alábbi diagramm a bejelentett helyi adatkezelésekről ad képet.

Az önkormányzatok adatkezeléseinek megyénkénti megoszlása 2003-ban (%)

BÁK	Bács-Kiskun	JNS	Jász-Nagykun-Szolnok
BAR	Baranya	KOE	Komárom-Esztergom
BAZ	Borsod-Abaúj-Zemplén	NÓG	Nógrád
BÉK	Békés	PES	Pest
BUD	Budapest	SOM	Somogy
CSO	Csongrád	SSB	Szabolcs-Szatmár-Bereg
FEJ	Fejér	TOL	Tolna
GMS	Győr-Moson-Sopron	VAS	Vas
HAB	Hajdú-Bihar	VES	Veszprém
HEV	Heves	ZAL	Zala

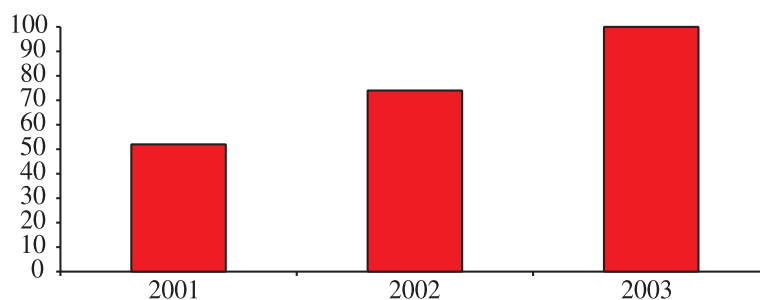
Munkaerő közvetítés

A munkaerő-közvetítés területén is az állami munkaügyi központok teljesítették nagyobb arányban a bejelentkezésre vonatkozó törvényi előírásokat, a magánszférához tartozó közvetítő cégeknek csak kis hányada kért adatkezeléseihez (pl. különböző szakértőkről készült humán erőforrás nyilvántartások, ezek esetlegesen történő továbbítása országon belül vagy külföldre) nyilvántartási azonosítót.

Továbbra is elenyésző számú bejelentés érkezett bérszámfejtésre szakosodott önálló, adatfeldolgozóként működő szervek, illetve az ilyen adatfeldolgozót igénybe vevő adatkezelők részéről.

A 2001 – 2003 közötti időszak magánszférából bejelentett adatkezeléseinek százalékos megoszlása a következő képen látható.

Bejelentkezett magánszféra
2001-2003 (%)

Követelésbehajtással foglalkozó gazdasági társaságok

Az adatvédelmi biztos által 2000-ben kiadott, a követelésbehajtással foglalkozó gazdasági társaságok személyes adatok kezelésének gyakorlatával kapcsolatos ajánlása ellenére még mindig sok kérdés merül fel az adósságkezelésekkel, illetve az azokhoz kapcsolódó adatkezelésekkel kapcsolatban. Általánosságban elmondható, hogy a követelésbehajtással foglalkozó cégek nem minősülnek adatfeldolgozónak, mivel a birtokukba került személyes adatokkal nem adatkezelési végrehajtási technikai műveleteket hajtanak végre, valamint azért sem, mert az eredeti adathalmazból valamilyen szempontú kiválasztással elkülönített adatokat az eredetitől eltérő célra használják fel. A megbízó szerv adat-továbbítást végez akkor, amikor adósság- és tartozásbehajtó társaság részére személyes adatokat átad. Ezen adatok azonban az Avtv. rendelkezései szerint csak az érintettek hozzájárulásával kezelhetők. A követelés- és adósságbehajtással foglalkozó gazdasági társaságok ilyen tevékenységét az adatvédelmi nyilvántartásba be kell jelenteni.

Parkolási szolgáltatást nyújtó gazdasági társaságok

A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvényt 2003-ban módosította az Országgyűlés, amelynek következtében lehetővé vált [19. §-ának (1) bekezdés n) pontja], hogy „...*parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok a parkolási díj meg nem fizetése esetén a díj és pótdíj behajtása érdekében*” a nyilvántartásból adatokat igényelhesse-nek. A módosítással megszűnt a korábbi anomália, miszerint csak a települési önkormányzatok jegyzője volt jogosult adatigénylésre, a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok nem, annak ellenére, hogy a parkolási díj beszedését, valamint az ezzel kapcsolatos adatkezelést a parkolási szolgáltatást nyújtó cég végezte. A parkolási szolgáltatást nyújtó adatkezelők (bizonyos esetben adatfeldolgozók) adatkezelésüket az adatvédelmi nyilvántartásba bejelenteni kötelesek. A nyilvántartásban jelenleg nyolc ilyen jellegű regisztráció található meg.

Internetes szolgáltatások

A különböző internetszolgáltatásokkal, illetve az ezekhez kapcsolódó regisztrációval kapcsolatban is érkezett több megkeresés az Adatvédelmi Biztos Irodájához az elmúlt évben. A szerverek üzemeltetői, vagyis a web-oldal szolgáltatók, akik gyakran a web-oldal készítői is és

a világháló felhasználói más-más oldalról közelítik meg a személyes adatok védelmének kérdését, így az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezési kötelezettséget is. Ha az internetfelhasználóhoz kapcsolódó adatok (IP-cím, a felhasználó neve stb.) természetes személlyel összekapcsolhatóak, akkor személyes adatnak minősülnek. Ezen adatoknak a szerveren történő tárolása adatkezelés, az adatkezelő ebben az esetben a szerver üzemeltetője. A tartalom készítője általában nem adatkezelő, hiszen internetes oldalain csak olvasható információkat tesz közzé, és nem rögzít személyes adatokat. A tartalomelőállító akkor válik adatkezelővé, amikor az internetfelhasználó regisztrálja magát weboldalain, például egy levelezési listára történő feliratkozással. Mivel a regisztráció önkéntes, ezért ilyenkor az Avtv. 3. §-ának (5) bekezdése alapján az érintett hozzájárulását az adatkezeléshez megadottnak kell tekinteni. A tartalom előállítójának adatkezelését az adatvédelmi nyilvántartásba nem kell bejelenteni, mivel az adatkezelés az Avtv. 30. §-ának a) pontjában szabályozott kivételek közé tartozik. Az adatkezelő a regisztrált adatokat azonban nem továbbíthatja, más célra nem használhatja, illetve nyilvánosságra sem hozhatja, kivéve, ha ehhez az érintettek külön hozzájárultak. Ebben az esetben azonban az adatkezelést az adatvédelmi nyilvántartásba is be kell jelenteni.

Aláírásgyűjtés

2003-ban több beadvány érkezett az Adatvédelmi Biztos Irodájához népszavazáshoz, népi kezdeményezéshez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtésekkel összefüggő adatvédelmi kérdésekkel kapcsolatban. Az adatvédelmi biztos állásfoglalásban összegezte a különböző célú aláírásgyűjtésekre vonatkozó adatvédelmi szabályokat. A biztos kifejtette, hogy *„az aláírásgyűjtés időszakában az adatkezelőt terhelő törvényi kötelezettségek teljesítéséért az a személy felel, aki vagy amely az Országos Választási Bizottságnál kezdeményezte a kérdés, illetve az aláírásgyűjtő ív hitelesítését. Felelőssége mindazon személyekért fennáll, akik az aláírásgyűjtés szervezésében részt vesznek, a kitöltött aláírásgyűjtő íveket birtokolják, tárolják”*. *„Sem a népszavazási kezdeményezéshez, népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó, sem pedig az egyéb aláírásgyűjtés nem esik az Avtv. 30. §-ában meghatározott kivételek körébe, ennél fogva azt az adatkezelőknek a törvény 28. §-a szerinti tartalommal be kell jelentenie az adatvédelmi nyilvántartásba.”* Az állásfoglalásnak megfelelően tehát az adatkezelő köteles e tevékenysége megkezdése előtt az adatvédelmi biztosnak nyilvántar-

tásba vétel végett bejelenteni az adatkezelés célját; az adatok fajtáját és a kezelésük jogalapját; az érintettek körét; az adatok forrását; a továbbítandó adatok fajtáját, címzettjét és a továbbítás jogalapját; a törlési határidőt. „A népszavazási kezdeményezéshez, népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó aláírásgyűjtés esetén a bejelentési kötelezettséget az Országos Választási Bizottság, illetve a helyi/területi választási iroda vezetője hitelesítő döntését követően – a jogorvoslatra nyitva álló 15 napos határidő kezdetén – célszerű teljesíteni. Ez esetben az aláírásgyűjtő ív hitelesítő záradékkal történő ellátása idejére az adatvédelmi nyilvántartási azonosító – a hitelesítő záradékkal való elláthatóságtól függő hatállyal – kiadható a kezdeményezők részére. Egyéb aláírásgyűjtés esetén az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezést követően kezdhető meg ez a tevékenység.”

Kivételek az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentési kötelezettség alól

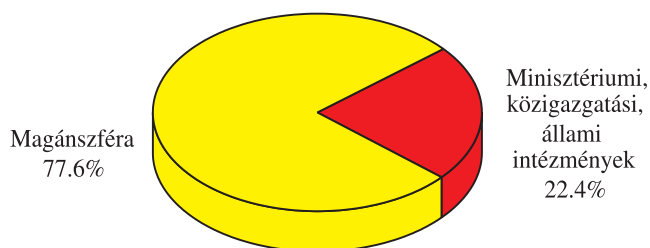
Az adatvédelmi biztos beszámolóiban már korábban kifejtette, hogy hogyan értelmezendő az Avtv. 30. §-ának a) pontjában szabályozott ügyfélkapcsolat fogalma, ennek ellenére még mindig nehézséget okoz egyes adatkezelők részére az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentési kötelezettség alóli kivételek értelmezése.

A bejelentési kötelezettség alóli mentességet élvező ügyfélkapcsolat esete csak akkor áll fenn, ha az Avtv. indoklásában említett, a mentességet megalapozó tényezők fennállnak, vagyis az adatkezelés célja az érintettek számára ismert, és az adatfelvétel közvetlenül az érintettől történik, valamint a személyes adatok kezelése az érintettel fennálló jogviszonyhoz vagy szolgáltatáshoz kapcsolódik. A törvényi kivételek között említett esetekben is be kell jelenteni az adatkezelést az adatvédelmi nyilvántartásba, ha az adatokat az adatkezelő más személy vagy szerv részére hozzáférhetővé teszi, nyilvánosságra hozza, vagy egyébként az eredetitől eltérő célra használja fel.

Megállapításaink szerint az adatfeldolgozási tevékenység bejelentése még mindig nem az elvárható mértékben történik. A bejelentett adatfeldolgozók száma nagy mértékben elmarad az országban valószínűsíthetően ezzel a tevékenységgel foglalkozó szervezetek mennyiségétől. Ennek igazolásaként a nagyon elterjedt, külső vállalkozásoknak kiadott (outsourcing) munkabérfeldolgozási tevékenységet említhetjük, ebben a körben azonban csak elvétve jelentik be az adatfeldolgozót a nyilvántartásba.

Az államigazgatási, minisztériumi, kamarai intézmények a magánszektor bejelentéseivel együtt összesen megközelítőleg 400 adatfeldolgozást végző szervezetet regisztráltattak. Az államigazgatási és a magánszférából megbízott adatfeldolgozók arányát a következő ábra illusztrálja.

Főbb adatfeldolgozói kategóriák a megbízó adatkezelők alapján (önkormányzatok nélkül)
2003 (%)

Az adatvédelmi nyilvántartás a 2003. év végén az alábbi összetétellel jellemezhető:

Minisztériumi, államigazgatási, állami intézmények mint adatkezelők:	364
adatkezeléseik:	1172
A magánszférába tartozó adatkezelők:	432
adatkezeléseik:	1090
Önkormányzatok mint adatkezelők:	3158
törvény által elrendelt és helyi adatkezeléseik:	29730
Egyházak mint adatkezelők:	48
adatkezeléseik:	57

Az Adatvédelmi Biztos Irodája informatikai rendszerének állapota és fejlesztése

Az Adatvédelmi Biztos Irodájának informatikai működése és szolgáltatása jelenleg az Országgyűlési Biztosok Hivatala informatikai hálózatán alapul.

Az adatvédelmi törvény 2004-től érvénybe lépő módosítása újabb feladatokat ró a Nyilvántartási Főosztályra: az adatkezelések során al-

kalmazott új információs technológiák helyszínen történő ellenőrzése, a belső adatvédelmi felelősökkel megvalósuló együttműködés.

A megnövekedett feladatok ellátása új típusú együttműködés kialakítását igényli az OBH informatikai részlege és az ABI Nyilvántartási Főosztálya között a hálózat menedzselése, az adatvédelmi biztos honlapjának újjászervezése és üzemeltetése terén. E téren figyelembe kell venni a közép-európai adatvédelmi biztosok együttműködéséből fakadó számítógépes hálózati feladatok összehangolását, valamint ezen országok adatvédelmi biztosainak közös honlap fejlesztési és gondozási elképzeléseinek megvalósítását.

2003-ban megtörtént az OBH szervereinek és tűzfalának a cseréje, így az adatvédelmi nyilvántartás adatbázisának lekérdezéséhez védett útvonalat biztosít a hivatal firewall rendszere.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény módosítása, illetve annak várható hatásai az adatvédelmi nyilvántartási tevékenységre

2004. január 1-jei hatállyal módosította az Országgyűlés a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvényt. A törvény módosította az Avtv. fogalomrendszerét, így 2004. január 1. után ennek megfelelően kell az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentési kötelezettségnek eleget tenni.

A módosító törvény 18. §-a két új paragrafust iktatott be az Avtv.-be, a 31. §-t, amely az előzetes ellenőrzés, valamint a 31/A. §-t, amely a belső adatvédelmi felelős, valamint az adatvédelmi szabályzat fogalmát vezeti be az adatvédelmi törvény fogalomrendszerébe.

A módosítás szerint „*az adatvédelmi biztos a nyilvántartásba vételt megelőzően előzetes ellenőrzést végezhet*”. Ez a szakasz a korábbi szabályozással ellentétben lehetőséget biztosít az adatvédelmi biztos részére, hogy az adatkezelések nyilvántartásba vétele előtt megvizsgálja az adatkezelés jogszerűségét. A törvény lehetőséget biztosít arra is, hogy országos hatósági, munkaügyi és bünygyi adatállományokat, pénzügyi szervezetek és közüzemi szolgáltatók ügyfelekre vonatkozó adatkezeléseit, távközlési szolgáltatóknak a szolgáltatást igénybe vevőkre vonatkozó adatkezeléseit, valamint a külön törvényben meghatározott egyedi sta-

tisztikai adatokat tartalmazó adatállományokat kezelő szerveknél az adatvédelmi biztos új adatállomány feldolgozását vagy új adatfeldolgozási technika alkalmazását megelőzően előzetes ellenőrzést végezzen. „Az adatkezelőknek az új adatállomány feldolgozására vagy új adatfeldolgozási technológia alkalmazására irányuló szándékát a tevékenység megkezdését megelőzően 30 nappal be kell jelentenie az adatvédelmi biztosnak.” Ezt követően, amennyiben a biztos szükségesnek látja előzetes ellenőrzés folytatását, a bejelentéstől számított 8 napon belül jelzi ebbéli szándékát az adatkezelő felé. Az adatkezelő a feldolgozást csak az előzetes ellenőrzés befejezése után kezdheti meg.

Már az idei év során sok kérdés érkezett az Adatvédelmi Biztos Irodájához a belső adatvédelmi felelőssel, valamint az adatvédelmi szabállyal összefüggésben, ezért indokoltnak tartjuk ezen új intézmények előzetes bemutatása.

Az adatvédelmi felelős

Az Avtv. 28. §-ának (1) bekezdése a módosítást követően egy új ponttal egészült ki, mely szerint az adatkezelő köteles adatkezelői tevékenysége megkezdése előtt az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett bejelenteni „a belső adatvédelmi felelős nevét és elérhetőségi adatait”. Az adatkezelők a bejelentési kötelezettségüknek a már rendszerezett módon, az új követelményeknek megfelelően módosított bejelentési adatlapon vagy külön levélben tehetnek eleget.

Az adatvédelmi felelős intézménye korábban is megtalálható volt a magyar jogrendszerben, még ha jogállása, feladatköre, illetve elnevezése nem is feltétlenül azonos a törvénymódosításban megfogalmazottakkal.

A törvény rendelkezése kötelező jelleggel írja elő bizonyos adatkezelők számára az adatvédelmi felelősök kinevezését. Ez az általános jellegű kötelezettség nem érinti a korábban megjelölt speciális szabályokat, hiszen a speciális szabályokban megjelenő rendelkezéseket az Avtv.-vel összhangban, illetve a mellett kell használni. Az Avtv. módosító rendelkezései korábban ilyen szempontból nem szabályozott adatkezelők, illetve adatkezelési területek tekintetében pedig önálló, kötelező szabályként jelenik meg.

Adatvédelmi felelőst kell kinevezni:

1. Országos hatósági, munkaügyi vagy bűnügyi adatállományt kezelő, illetőleg feldolgozó adatkezelőknél és adatfeldolgozóknál

Itt a törvény csak az országos hatáskörű adatállományokra vonatkozóan, az azokat kezelő, illetve feldolgozó adatkezelőknek és adatfeldolgozóknak ír elő kötelezettséget. A törvény célja elsősorban a lakosság széles körét érintő, „nagy” adatkezelések esetében adatvédelmi felelős működésének biztosítása. Bár a törvény ilyen kötelezettséget nem ír elő, szerteágazó nyilvántartási rendszerek működtetőinél, amelyek széles adatkört fognak át, illetve amelyek szerteágazó adattovábbítást folytatnak indokolt lehet még adatvédelmi felelős foglalkoztatása. Az adatvédelmi biztos gyakorlata értelmében az adatkezelőknek adatvédelmi felelőst kell megbízni/kinevezni abban az esetben is ha az adatkezelő, illetve adatfeldolgozó hozzáfér ezen országos adatállományokhoz.

2. Pénzügyi szervezeteknél

3. Távközlési és közüzemi szolgáltatónál

Ezeknél a szerveknél is a lakosság széles körét érintő adatkezelés teszi szükségessé adatvédelmi felelős kinevezését. A hírközlésről szóló törvény, valamint a 253/2001. (XII. 18.) Korm. rendelet határoz meg külön követelményeket az ilyen területen kinevezésre kerülő belső adatvédelmi felelősökkel kapcsolatban.

Az adatvédelmi felelős:

az adatkezelő, illetőleg az adatfeldolgozó szervezetén belüli személy, a szervben belül elfoglalt pozíciója alapján közvetlenül a szerv vezetőjének felügyelete alá tartozik,

jogi, közigazgatási, számítástechnikai vagy ezeknek megfelelő, felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Az adatvédelmi biztos szerint kívánatos lenne, hogy a belső adatvédelmi felelős munkajogilag is a szervezeten belül kinevezett/megbízott személy legyen, amennyiben erre nincs mód – akár a szerv nagysága okán, akár más menthető okból –, úgy lehetőség van megbízási szerződéssel történő adatvédelmi felelős alkalmazására. A belső adatvédelmi felelős független személy, aki közvetlenül a szerv vezetőjének felügyelete alá tartozik.

Az adatvédelmi felelős feladataival kapcsolatban a törvénymódosítás részletes felsorolást tartalmaz:

„A belső adatvédelmi felelős:

- a) közreműködik, illetőleg segítséget nyújt az adatkezeléssel összefüggő döntések meghozatalában, valamint az érintettek jogainak biztosításában;
- b) ellenőrzi e törvény és az adatkezelésre vonatkozó más jogszabályok, valamint a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatok rendelkezéseinek és az adatbiztonsági követelményeknek a megtartását;

- c) *kivizsgálja a hozzá érkezett bejelentéseket, és jogosulatlan adatkezelés észlelése esetén annak megszüntetésére hívja fel az adatkezelőt vagy az adatfeldolgozót;*
- d) *elkészíti a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot;*
- e) *vezeti a belső adatvédelmi nyilvántartást;*
- f) *gondoskodik az adatvédelmi ismeretek oktatásáról.”*

A belső adatvédelmi felelős gondoskodik az adatvédelmi rendelkezések betartásáról, az adatkezelések jogszerűségének biztosításáról, kivizsgálja az adatkezelésekkel kapcsolatos panaszokat, és elősegíti a vizsgás helyzetek kiküszöbölését.

A belső adatvédelmi felelős közvetlenül a vezetője alá rendelt, speciális szakértelemmel rendelkező személy, melynek fő feladata a jogvédelem, jogérvényesítés elősegítése, segítségnyújtás, valamint az adatbiztonság biztosítása.

Az adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzat

Az adatvédelmi szabályzat, az adatkezelő szervezetén belül érvényesülő előírás, amely az adatkezelés részleteit határozza meg, és elősegíti a jogszabályok rendelkezéseinek végrehajtását, valamint az érintettek jogainak érvényesítését.

Adatvédelmi szabályzatot a következő szerveknél kell megalkotni:

- az országos hatósági, munkaügyi vagy bűnügyi adatállományt kezelő, illetőleg feldolgozó adatkezelőnél és adatfeldolgozónál,
- pénzügyi szervezetnél,
- távközlési és közüzemi szolgáltatónál,
- az adatvédelmi nyilvántartásba bejelentési kötelezettség alá nem eső adatkezelők kivételével egyéb állami és önkormányzati adatkezelőknél.

Olyan állami, illetve önkormányzati szerveknél kötelező adatvédelmi szabályzatot készíteni, amelyek adatkezelést végeznek. Nem kell viszont adatvédelmi szabályzatot készíteni annál a szervnél, ahol az adatkezelő az adatkezelést az adatvédelmi nyilvántartásba nem köteles bejelenteni.

Az adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzat célja:

- a törvény általános rendelkezéseinek egyéniesítése,
- az adatkezelő szervezetén belül az adatbiztonság érvényesítése,

- hozzáférési jogok meghatározása,
- ellenőrzési mechanizmusok meghatározása,
- felelősségi viszonyok tisztázása,
- az egyes adatkezelési műveletek részletezése.

Az adatvédelmi szabályzat tartalma:

Az adatvédelmi szabályzat tartalmára nézve a törvény iránymutatást nem ad. Az adatkezelési tevékenységek sokszínűsége miatt nagyon nehéz is lenne egységes adatvédelmi szabályzat, illetve adatbiztonsági szabályzat elkészítése. Tekintettel arra, hogy a törvényben megjelölt adatkezelőkre speciális rendelkezések is vonatkoznak, valamint arra, hogy különböző a kezelt adatok köre, az adattovábbítás rendszeressége, az adatkezelő szervezetének nagysága, az adatkezelés célja, valamint az igénybevett technikai eszközök, ezért mind az adatvédelmi szabályzat, mind az adatbiztonsági szabályzat szervenkénti megfontolást igényel.

A törvénymódosítás tehát új feladatokat ró az adatkezelőkre, melyek a 95/46/EC számú Irányelvnek megfelelően az érintettek jogainak érvényesítését, illetve az adatkezelések ellenőrzését hivatottak elősegíteni.

*B. A személyes adatok kezelésével kapcsolatos
elutasított kérelmek és a közérdekű adatok
megismerésére irányuló elutasított kérelmek bejelentése*

2003-ban az adatvédelmi biztos – a Magyar Közlöny 121. számában megjelent – felhívással fordult az adatkezelőkhöz, melyben a személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek és a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek bejelentésére hívta fel figyelmüket. A felhívás ellenére még ebben az évben is sok kérdés érkezett az elutasított kérelmekkel, illetve azok bejelentésével kapcsolatban, így szükségesnek tartjuk a bejelentés módjáról az adatkezelők ismételt és folyamatos tájékoztatását.

Az érintett kérelmére az adatkezelő tájékoztatást ad az általa kezelt adatairól, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevről, címéről (székhelyéről) és az adatkezeléssel összefüggő tevékenységről, továbbá arról, hogy kik és milyen célból kapják vagy kapták meg az adatokat. Az érintett tájékoztatását az adatkezelő csak a törvényben szabályozott esetekben tagadhatja meg. *„Az elutasított kérelmekről az adatkezelő az adatvédelmi biztost évente értesíti.”* [Avtv. 13. § (3) bekezdés]

„Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv és személy a feladatkörébe tartozó ügyekben – ideértve a gazdálkodásával kapcsolatos ügyeket is – köteles elősegíteni a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.” A fent említett szervek évente értesítik az adatvédelmi biztost az elutasított kérelmekről, valamint az elutasítás indokairól. [Avtv. 20. § (4) bekezdés]

Az Avtv. mind a személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek mind a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek esetében kötelező erővel írja elő az adatvédelmi biztos számára a történő, évenkénti bejelentési kötelezettséget. A kérelmek elutasításának indoklásával kapcsolatban az Avtv. eltérő szabályokat tartalmaz a két alapjogot illetően. Az adatkezelők számára csak a közérdekű adatkezelések elutasításának indokát kell bejelentéskor feltüntetni. Jóllehet ezt a törvény nem írja elő, a korábbi felhívásokban is felkértük az adatkezelőket, hogy a teljesített kérelmekről is adjanak tájékoztatást, hiszen ennek segítségével kísérhető figyelemmel az alapjogok érvényesülése.

Több éves tapasztalatunk, hogy az adatkezelőktől érkezett jelentések – a beérkezett adatok pontatlansága miatt – nehezen feldolgozhatók.

Számos ismert adatkezelő nem szolgáltat adatot, ez különösen jellemző a privát szférához tartozó adatkezelőkre. Ez jelentheti azt, hogy ilyen adatkérés az utóbbi évben nem volt, de fakadhat abból is, hogy még mindig bizonytalanság tapasztalható a személyes adatok és közérdekű adatok elkülönítése tekintetében.

Sok jelentésben szerepel nem érintettől származó személyes adat iránti adatkérés annak ellenére, hogy az Avtv. alapján csak az érintettől származó elutasított adatkérést kell bejelenteni.

Bizonytalanság tapasztalható a földhivatalok részéről abban, hogy milyen adatkéréseket kell az adatvédelmi nyilvántartásba bejelenteni. Az Avtv. 22. §-a kiveszi a törvény hatálya alól a közhitelű nyilvántartásokat. Ez nem zárja ki, hogy egyes földhivatalok – tekintve, hogy a földhivatal közfeladatot ellátó szerv –jelentési kötelezettség alá eső közérdekű adatok megismerésére irányuló kérelmeket teljesítsenek.

A felhívás ellenére sok adatkezelő nem tájékoztatja az adatvédelmi biztost a teljesített kérelmekről, így nehezen mérhető a kérelmek és elutasítások aránya.

A jelzett bizonytalanságok okán nem lehet pontos képet adni a személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek és a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmekkel kapcsolatban.

A közérdekű adatkérések teljesítésével kapcsolatban a 2003-as esztendő fontos változást hozott. Megszületett az 1096/2003 (IX. 11.) Korm. határozat, mely előírja a közérdekű adatok kezelésével kapcsolatos kötelező statisztikai adatszolgáltatást, ezzel előreláthatólag 2005-től szankcionálhatóvá válik a közérdekű adatok kezelésével kapcsolatos jelentési kötelezettség elmulasztása.

Az ez évi beszámolóban a Nyilvántartási Főosztály két év, a 2002. és a 2003. év jelentéseit dolgozta fel. A táblázatok ezen két év adatait tartalmazzák, összehasonlítva a 2001. évben bejelentett adatkérések adataival.

Személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek nyilvántartása

Személyes adatai kezeléséről minden érintett tájékoztatást kérhet az adatkezelőtől. A tájékoztatást az adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 30 napon belül írásban, közérthető formában megadni. A tájékoztatást az adatkezelő csak a törvényben szabályozott okok fennállása esetén tagadhatja meg.

2002-ben összesen 264.993 személyes adat iránti kérelmet nyújtottak be, 566 különböző adatkezelőhöz. 2003-ban összesen 147.077 személyes adat iránti kérelmet nyújtottak be, 440 különböző adatkezelőhöz, ebből 2002-ben 484, 2003-ban 362 személyes adat iránti kérelmet utasítottak el.

	2001	2002	2003
Jelentést küldők száma	367	566	440
Személyes adat iránti kérelem	56.691	264.993	147.077
Elutasított kérelmek	752	484	362

[2001-ben 367 adatkezelőhöz 56.691 személyes adat iránti kérelem érkezett, ebből 752 kérelmet utasítottak el.]

Az elutasítás indokai között főként olyan okok fordulnak elő, melyek miatt az adatszolgáltatás gyakorlatilag nem teljesíthető. Ilyen okok, hogy a szerv a kérelmezővel kapcsolatban adatot nem kezel, vagy hogy az érintett adatainak helyesbítésére irányuló kérelem azért nem teljesíthető, mert bebizonyosodott, hogy a kezelt adatok helyesek. Az elutasítás okai között sokszor előfordul az illetékeség hiánya, illetve az, hogy a kérelmező nem saját adat megismerésére irányuló kérelmet nyújtott be. Néhány esetben a kérelem pontatlansága okán vált lehetetlenné az adatszolgáltatás. Kevés számú elutasítás történt nemzetbiztonsági okra, illetve bűnüldözési okra történő hivatkozással.

246 önkormányzati szervhez 2002-ben összesen 54.595 személyes adat iránti kérelmet nyújtottak be, ebből 22 kérelmet utasítottak el. 2003-ban 221 önkormányzati szervhez összesen 45.440 személyes adat iránti kérelmet nyújtottak be, ebből 20 kérelmet utasítottak el.

309 különböző állami szervhez 2002-ben összesen 209.519 személyes adatok iránti kérelmet nyújtottak be, ebből 462 kérelmet utasítottak el. 2003-ban 212 különböző állami szervhez összesen 86.429 személyes adat iránti kérelmet nyújtottak be, ebből 289 kérelmet utasítottak el.

A privát szférából 2002-ben 11 társaság jelentett adatkérést az adatvédelmi biztosnak, összesen 876 személyes adat iránti kérelmet, ebből egy kérelmet sem utasítottak el. 2003-ban 7 társaság teljesített adatszolgáltatást, összesen 15.179 személyes adat iránti kérelmet jelentettek, ebből 53 kérelmet utasítottak el.

Közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek nyilvántartása

Közérdekű adatok szolgáltatására állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv és személy köteles. Az említett szervezeteknek lehetővé kell tenniük, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatot bárki megismerhesse, kivéve, ha a közérdekű adat megismerését törvény korlátozza.

2002-ben összesen 31.103 közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet jelentett be 555 adatkezelő. 2003-ban összesen 10.160 közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet jelentett be 433 adatkezelő, ebből 2002-ben 21 kérelmet, 2003-ban 66 kérelmet utasítottak el.

	2001	2002	2003
Jelentést küldők száma	365	555	433
Közérdekű adatok megismerésére irányuló kérelmek	6.208	31.103	10.160
Elutasított kérelmek	29	21	66

[2001-ben 365 adatkezelőhöz 6.208 közérdekű adat megismerésére irányuló kérelem érkezett, ebből 29 kérelmet utasítottak el.]

A közérdekű adatok megismerésére irányuló kérelmek elutasításának indokai között szerepel főként az, hogy a kért közérdekű adat az adatkezelő szerv kezelésében nem található. Több közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet azért utasítottak el, mert az adat belső használatra készült, vagy döntéselőkészítéssel összefüggő adat. Közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmek elutasításának indokai között többször előfordul nemzetbiztonsági, bűnüldözési érdekre, bírósági eljárásra való hivatkozás. Egy esetben üzleti titokra való hivatkozással utasítottak el ilyen irányú kérelmet.

246 önkormányzati szervhez 2002-ben összesen 3527 közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet nyújtottak be, ebből kérelmet nem utasítottak el. 2003-ban 221 önkormányzati szervhez összesen 3331 közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet nyújtottak be, ebből 18 kérelmet utasítottak el.

306 különböző állami szervhez 2002-ben összesen 27.576 közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet nyújtottak be, ebből 21 kérelmet utasítottak el. 2003-ban 210 különböző állami szervhez összesen 6829 közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet nyújtottak be, ebből 48 kérelmet utasítottak el.

A személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek és a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek bejelentésével kapcsolatban az előző évek gyakorlatához képest kevés változás történt. Az adatvédelmi biztos felhívása és tájékoztatása ellenére még mindig nagy bizonytalanság mutatkozik mind a magán adatkezelők, mind a közszféra adatkezelői részéről. Ez arra enged következtetni, hogy továbbra is fel kell hívni az adatkezelők figyelmét az Avtv. szabályainak betartására.

Mellékletek

1. Az adatvédelmi biztos tájékoztatója
2. Az adatvédelmi biztos ajánlásai – állásfoglalásai
3. Az adatvédelmi biztos közleményei
4. Az adatvédelmi biztos állásfoglalásai*

*Az egyes ügyeknél az anonimizálást, az értelmező címek utólagos hozzáadását, valamint az állásfoglalás tartalmát nem érintő rövidítéseket []-lel jelöltük.

1. Az adatvédelmi biztos tájékoztatója

Tájékoztató

az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (APEH) és más szervezetek rendkívüli adatkezelésével (az adatállományok másolásával, továbbításával, tárolásával) kapcsolatos adatvédelmi biztonsági vizsgálatról

Február első felében a közbeszéd, illetve a közvélemény érdeklődésének középpontjába került az a tény, hogy még az elmúlt év közepén a pénzügyminiszter utasítására több – a miniszter irányítása, felügyelete alá tartozó – szervezet az általuk kezelt adatállomány(ok)ról másolatot készített, és az(oka)t elektronikus adathordozón megküldte a minisztériumnak, vagy – ahogyan az az APEH esetében történt – szervezeten belül elkülönített őrzésbe helyezte.

Miután a szóban forgó esetek több millió állampolgár személyes adatainak kezelését érintették, és a média igen élénk érdeklődést mutatott e téma iránt, továbbá az ügyben február 18-án beadvány is érkezett, az adatvédelmi biztos vizsgálatot indított annak megállapítására, hogy a Pénzügyminisztérium, illetve az érintett szervezetek eljárásuk során (az adatállományok másolása, a másolatok tárolása, továbbítása) betartották-e az adatkezelésre vonatkozó törvényi előírásokat.

Az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottsága 2003. február 19-i ülésén tárgyalta az APEH-nél történt adatkérés és az utazási irodáktól történt adatkérés ügyét. Az APEH elnökének tájékoztatóját követően az adatvédelmi biztos is kifejtette álláspontját ezekben az ügyekben, jelezve, hogy ez a véleménye előzetes, hiszen mindkét ügyben vizsgálatot folytat. A bizottság tagjai megfogalmazták azt az igényüket, hogy a biztos vizsgálatának megállapításait szeretnék megismerni.

A vizsgálat megállapításait – a hivatalához érkezett, illetve munkatársai által beszerzett információkat felhasználva, a Pénzügyminisztériumból, illetve az érintett szervezetektől származó dokumentumokra támaszkodva, valamint az ügyben érintett szervezetek vezetőinek sajtónyilatkozatai alapján, és a vonatkozó jogszabályi előírásokra figyelemmel – az alábbiakban összegezte az adatvédelmi biztos.

A pénzügyminiszter az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal, az Államháztartási Hivatal, a Magyar Államkincstár, a Pénzügyi Szervezetek Állami Fel-

ügyelete (PSZÁF), a Szerencsejáték Felügyelet és a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága (VPOP) vezetőit szólította fel adatmentésre. A miniszteri felszólítást a PSZÁF nem, az APEH pedig a többi szervezettől eltérő módon teljesítette. [Az APEH-re vonatkozó eltérések, tények, megállapítások a tájékoztatóban szögletes zárójelben szerepelnek.]

Az összegyűjtött adatok, tények értékelése, valamint a szóban forgó adatkezeléseket érintő törvényi előírások alapján az adatvédelmi biztos megállapította, hogy (a pénzügyminiszter utasítására) a személyes adatokat – törvényben részletesen előírt célból és módon – kezelő szervezetek jogellenesen továbbították egy adott időpontban rögzített adatállományukat a Pénzügyminisztériumba, a minisztérium pedig jogellenesen tárolja ezeket az adatállományokat.

[A pénzügyminiszteri utasítás végrehajtása során – egy sajtónyilatkozata szerint tévesen – az APEH elnöke jelezte a minisztérium vezetésének, hogy az APEH területi és központi adatállománya államtitoknak minősül, ezért azt csak a titkos ügykezelés szabályai szerint tudja átadni. E felvetés (tévedés) nyomán az adatállományok az APEH-en belül – de a szokásos mentési eljárásból kivonva – maradtak, így sikerült elkerülni, hogy azokat jogellenesen továbbítsák a Pénzügyminisztériumnak.]

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) alapján személyes adatok kezelésére (többek között tárolására, továbbítására) csak akkor van lehetőség, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény elrendeli. Jelen esetben ilyen adatkezelésre (például az adózáshoz vagy a vámügyekhez kapcsolódó személyes adatok pénzügyminisztériumi kezelésére, illetve ilyen adatok minisztériumba továbbítására, és ottani tárolására) törvényi felhatalmazás nincs, és nyilvánvalóan az érintettek sem járultak hozzá, hogy a szóban forgó hivataloknál jogszerűen kezelt adataik a Pénzügyminisztériumba, vagy máshová – a jogszerűnek tekinthető eljárástól eltérően tárolva – kerüljenek, ezért ez a fajta adatkezelés jogellenes.

[Az APEH központjában, a központi TÜK irodában őrzött adatállományokat – függetlenül attól, hogy azok csak a megfelelő számítógépes környezetben futtathatók, illetve attól, hogy az őrzésük igen biztonságos, és a hozzáférhetőségük is korlátozott és szabályozott – személyes adatok tárolásának kell tekinteni, amely csak akkor jogszerű, ha megfelel az adatvédelmi törvény és az Európa Tanács adatvédelmi egyezménye követelményeinek. Például annak, hogy: személyes adatok kezelésére (így tárolására) csak meghatáro-

zott és törvényes célból kerülhet sor; az adatoknak tárolásuk céljával arányban kell állniuk, és meg kell felelniük e célnak, azon nem terjeszkedhetnek túl; továbbá az adatoknak pontosaknak, teljeseknek és időszerűeknek kell lenniük.]

Jogellenesek a szóban forgó adatkezelések azért is, mert az Avtv. 28. §-át figyelmen kívül hagyva az adatkezelők (a másolásra felszólított szervezetek) nem jelentették be az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett, hogy különféle személyes adatokat tartalmazó adatállományt – valamilyen (esetleg tárolási) célból, valamilyen jogalappal (a miniszter utasítására) – a Pénzügyminisztériumba továbbítottak. (Ha ilyen bejelentésre kísérletet tettek volna az adatkezelők, akkor valószínűleg rájöttek volna arra, hogy a Pénzügyminisztériumot csak adatfeldolgozóként – egy adatkezelési művelet, a tárolás elvégzésére – lehet bejelenteni, ami nyilvánvalóan jogi képtelenség.) A nyilvántartásba vétel bejelentésének elmaradásával az adatkezelők tulajdonképpen sokmillió – személyes adatokat tartalmazó – adatállományokat rejtettek el az adatvédelmi biztos elől, és ezzel azokat kivonták az adatalányok kontrollja alól is!

Az Avtv. 5. §-a úgy rendelkezik, hogy „(1) Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. (2) Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.” A 6. § pedig azt a követelményt fogalmazza meg, hogy „az érintettet tájékoztatni kell az adatkezelés céljáról és arról, hogy az adatokat kik fogják kezelni”.

A Pénzügyminiszter által elrendelt adatmentések, és ezen adatállományok elkülönült tárolása nem szolgálnak olyan célt, amelyeket a vonatkozó törvények – valamiféle jog gyakorlása vagy kötelezettség teljesítése érdekében – meghatároznának. Az adatállományok másolásának és – a hagyományos biztonsági másolatoktól eltérő – tárolásának sajtóból megismert indokai sem felelnek meg azoknak az alkotmányos követelményeknek, amelyek alapján személyes adatok bármiféle kezelésére sor kerülhet.

Az adatvédelmi biztos azt is leszögezte, hogy a kötelező adatkezelésekre vonatkozó célokat, illetve a személyes adatok kezelését érintő bármiféle elvárásokat csak törvény határozhatja meg. Az Avtv., valamint az egyes államigazgatási feladatok ellátását szabályozó törvények azonban nem tartalmazznak olyan teendőket, és nem fogalmazznak meg olyan követelménye-

ket, amelyek alapján a nagy állami nyilvántartások teljes adatállományát – egy statikus állapotban, a gépi adatállományok pontosságára és időszerűségére vonatkozó követelmények átértékelésével – egy-egy irányító miniszter saját ellenőrzése és fizikai felügyelete alá vonhassa.

Egy ilyen – a törvényi előírással alá nem támasztható, az adatvédelmi követelményeket figyelmen kívül hagyó – adatkezelési gyakorlat elterjedése az adatvédelem alkotmányos követelményét veszélyeztetné, és könnyen megtörténhetne, hogy az állampolgárok alkotmányos alapjogai a politikai csatározások áldozatává válhatnak. Ha adatvédelmi biztosként elfogadná vagy tudomásul venné a szóban forgó törvénysértő adatkezeléseket, akkor maga is azt sugallná – mint az időnként hallható –, hogy a nagy állami nyilvántartások, köztük a közhitelező nyilvántartások talán nem is pontosak, időszerűek, hiszen a közszféra – politika-semlegesen tevékenykedő – dolgozói akár „belepiszkálhattak” bármelyik gépi nyilvántartásba (és az azok alapjául szolgáló iratokba), és erről a Magyar Köztársaság adatvédelmi biztosai nem tudtak.

A pénzügyminiszter utasítására elrendelt adatmentések és -tárolások a jogsértés mellett tehát azzal a veszéllyel is járhatnak, hogy meginog a bizalom az állami nyilvántartások, a közszféra valamennyi dolgozója, valamint az alkotmányos jog védelmére választott adatvédelmi biztosok iránt is. „Egy ilyen bizalomvesztésre sem az elődöm, sem magam, sem pedig a tisztességesen dolgozó közalkalmazottak, köztisztviselők és hivatásos állományú munkavállalók nem szolgáltak rá” – szögezte le az adatvédelmi biztos a pénzügyminiszternek küldött levelében.

Az intézkedésének nyomán kialakult jogellenes adatkezelést nemcsak az Avtv. alapján lehet megállapítani, hanem az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, Strasbourgban, 1981. január 28. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi VI. törvény alapján is, amelynek 5. Cikke szerint például:

„A személyes adatokra vonatkozó követelmények a gépi feldolgozás során:

- a) az adatokat csak tisztességesen és törvényesen szabad megszerezni és feldolgozni;*
- b) az adatokat csak meghatározott és törvényes célra szabad tárolni, és attól eltérő módon nem szabad felhasználni;*
- c) az adatoknak tárolásuk céljával arányban kell állniuk, és meg kell felelniük e célnak, azon nem terjeszkedhetnek túl;*

d) az adatoknak pontosaknak, és ha szükséges, időszerűeknek kell lenniük;

e) az adatok tárolási módjának olyannak kell lennie, amely az adatalany azonosítását csak a tárolás céljához szükséges ideig teszi lehetővé.”

A fentiekre figyelemmel a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 25. §-ának (2) bekezdése alapján az adatvédelmi biztos 2003. március 5-én kézbesített levelében felszólította a pénzügyminisztert, mint adatkezelőt, hogy szüntesse meg a személyes adatok jogellenes kezelését: gondoskodjon arról, hogy a minisztériumban jogellenesen tárolt adatállományok – visszaküldve azokat a szóban forgó szervezetekhez – az adatkezelőnél megsemmisítésre kerüljenek. A megtett intézkedésekről 30 napon belül kért írásban tájékoztatást. [Az APEH elnökét a biztos közvetlenül szólította fel a hivatalában őrzött adatmentések megsemmisítésére.]

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 24. §-a alapján – miután a személyes adatokat tartalmazó adatállományok Pénzügyminisztériumba továbbításával és a nyilvántartásba történő bejelentés elmaradásával valószínűleg fegyelmi vétség elkövetésére került sor – felkérte a minisztert, hogy folytasson le fegyelmi vizsgálatot azon vezetőkkel szemben, akik – ugyan az ő utasítására, de – megsértették az adatvédelmi törvény több előírását.

A jogellenes adatkezelés tényéről, valamint a pénzügyminiszternek küldött felszólításról az ügyben érintett szervezetek vezetőit 2003. március 6-án [az APEH elnökét a helyszíni ellenőrzés után, március 7-én] értesítette az adatvédelmi biztos, felhívva figyelmüket a személyes adatok védelmének alkotmányos követelményeire és az elkövetett jogsértések várható következményeire. Felszólította őket, hogy a minisztériumtól visszaérkező, személyes adatokat tartalmazó adatállományokat – az eljárás megfelelő hitelesítésével és lehetőség szerint a közvélemény tájékoztatásával – semmisítsék meg. A nagy állami nyilvántartásokkal szembeni bizalmatlanság eloszlátására pedig – bár erre nincs hatásköre – azt javasolta az ügyben érintett szervezetek vezetőinek (így a Magyar Államkincstár és a Szerencsejáték Felügyelet elnökeinek is), hogy mindazon másolt és a Pénzügyminisztériumnak megküldött adatállományok is kerüljenek megsemmisítésre, amelyek nem tartalmaznak személyes adatokat.

A pénzügyminiszternek és az érintett szervezetek vezetőinek megküldött leveleket követően 2003. március 7-én kelt levelében az adatvédelmi biztos arról tájékoztatta az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bi-

zottságának elnökét, hogy „Az APEH-nél történt adatmentés ügyében folytatótt – az adatmentésben érintett más szervezetekre is kiterjesztett – vizsgálatot befejeztem. Az összegyűjtött adatok, tények értékelése, valamint a szóban forgó adatkezeléseket érintő törvényi előírások alapján megállapítottam, hogy (a pénzügyminiszter utasítására) a személyes adatokat – törvényben részletesen előírt célból és módon – kezelő szervezetek jogellenesen továbbították egy adott időpontban rögzített adatállományukat a Pénzügyminisztériumba, a minisztérium pedig jogellenesen tárolja ezeket az adatállományokat. Hasonlóképpen jogellenesnek tekinthető az APEH – utasításra végrehajtott – egyszeri adatmentése és ezen adatállomány – szervezeten belüli – elkülönített őrzésbe helyezése.”

A tájékoztatásul megküldött – a vizsgálat legfontosabb megállapításait tartalmazó – levelét így zárta a biztos: „Amennyiben az általam felszólított adatkezelők, így a pénzügyminiszter, az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal, illetve az Államháztartási Hivatal elnökei, valamint a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka a jogellenes adatkezelést nem szünteti meg, akkor a törvény előírásának megfelelően tájékoztatnom kell a nyilvánosságot az adatkezelés tényéről, a kezelő személyéről és a kezelt adatok köréről.”

A pénzügyminiszter döntése alapján az érintett szervezetek a másolt adatállományokat március 20-25. között megsemmisítették.

Budapest, 2003. március 26.

Dr. Péterfalvi Attila

(127/K/2003)

2. Az adatvédelmi biztos ajánlásai – állásfoglalásai

**A parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok és
a gépjármű-nyilvántartás közötti adattovábbítással
kapcsolatos adatvédelmi biztonsági**

állásfoglalás

Az elmúlt években számtalan beadvány alapján foglalkoztam a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságoknak a díj- és pótdíjtarozások behajtásához szükséges adatigényléseivel. Legutóbb arról értesültem, hogy a közeljövőben a parkolási társaságok mintegy százezer autósra küldenek ki pótdíj befizetésére felszólítást olyan tartozások kiegyenlítésére is, amelyek akár több évvel ezelőtt keletkeztek. A felszólítások postázásához szükséges személyes adatok megszerzésére a közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény (a továbbiakban: Kknyt.) 2003. április 19-én hatályba lépett módosítása teremt jogalapot. A beadványozók vitatják az adattovábbítások egy részének jogszerűségét, azokat, amelyek az adattovábbítást lehetővé tevő módosítás hatálybalépése előtt keletkezett díj- és pótdíjigények érvényesítését szolgálják.

I.

2000. január 1-ét megelőzően Magyarországon nem rendelkezett törvény közúti közlekedési nyilvántartásról, így olyan törvény sem létezett, amely lehetővé tette volna e nyilvántartásból jogos követelések kiegyenlítésére személyes adatok továbbítását. A személyes adatok kezelésére vonatkozó megfelelő szektorális törvényi szintű szabályokat az Országgyűlés a közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvényben alkotta meg, amelynek rendelkezései 2000. január 1-én léptek hatályba. A törvény rendelkezései alapján az a különleges helyzet állt elő, hogy a parkolási társaságok – bár formailag lehetőségük lett volna rá – gyakorlatilag nem igényelhették a díjfizetés nélkül parkoló járművek üzembentartóinak adatait.

Ennek eredményeképpen a parkolási társaságok adatvédelmi szempontból kifogásolható módon kísérelték meg az adatok beszerzését. Az adatvédelmi biztoshoz érkezett beadványok kétféle behajtási módszerre hívták fel a figyelmet.

A parkolási társaságok egy része a települési jegyző adatkérési jogosultsá-

gát felhasználva kísérelte meg a nem fizető autósok adatait megszerezni. Ebben az esetben az adatkérés jogalapjául a Kknyt. 19. § (1) bekezdésének eb) pontját jelölték meg, amely szerint a települési önkormányzat jegyzője közútkezelői feladatai ellátásához a nyilvántartásból adatot igényelhet. A jegyző azonban a parkolási díjat, díjkülönbözetet és pótdíjat meg nem fizetőkkel szembeni peres eljárások kezdeményezése céljából kért adatokat a gépjármű-nyilvántartásból, ez pedig nem tartozik az ő közútkezelői feladatai közé. A közutak forgalmi rendjének kialakítása, ennek keretében a parkolási rend meghatározása a helyi önkormányzat képviselőtestületének hatáskörébe tartozik. Az önkormányzat törvényben meghatározott hatáskörét nem ruházhatja át a jegyzőre, sőt, a parkolással összefüggésben jogszabály nem állapít meg feladatot a jegyző számára. A Kknyt. 19. § (1) bekezdés eb) pontja alapján ennek megfelelően a jegyző nem kérhet ilyen célra adatokat. Az önkormányzat (a képviselőtestület) vagy az önkormányzat megbízása alapján a parkolási cég – jogának érvényesítése érdekében – a Kknyt. 21. §-a alapján igényelheti a jármű tulajdonosának (üzembentartójának) adatait, a kérelemben azonban meg kell jelölnie mindhárom járműazonosító adatot, a forgalmi rendszámot, az alváz- és motorszámot is. Ezekkel viszont sem az önkormányzat, sem megbízottja nem rendelkezik, ezért az adatkérés feltételeit nem tudják teljesíteni. Ez vezetett a jegyző adatkérési jogosultságának jogellenes felhasználásához.

A panaszok egy másik részében a behajtás másik módszeréről, az úgynevezett többlépcsős adatkérésről tájékoztattak bennünket. Ez a megoldás három céget feltételezett, az első az, amelyik az önkormányzat megbízása alapján üzemeltette a parkolásgazdálkodási rendszert, ennél fogva ő szedhette be az ezzel kapcsolatos díjakat és pótdíjakat. Ez a cég megküldte a parkolási díjat nem fizető autók forgalmi rendszámát a második cégnek, amelynek feladata az volt, hogy a közúti közlekedési nyilvántartásból a forgalmi rendszám alapján a másik két járműazonosító adatot megszerezze, majd továbbítsa azokat a harmadik cégnek, amely a három járműazonosító adat birtokában már az üzembentartó adatait is igényelte ugyanabból a nyilvántartásból, amelyből az előző lépcső kihagyása esetén nem kaphatott volna személyes adatokat. A három társaság tehát úgy tett eleget az adatkérés teljesítése feltételeinek, hogy először a feltételeket megkövetelő, azok meglétének ellenőrzésére hivatott szerv hozta őket olyan helyzetbe, hogy az adatkérés teljesíthető legyen.

A többlépcsős adatkérés jogszerűtlen voltát a Legfelsőbb Bíróság mondta ki. Az indoklás szerint ha „a célzott személyes adat továbbítását törvény olyan feltételtől teszi függővé, amelynek teljesítésére a kérelmezőnek csak az adat-

kezelő előzetes adatszolgáltatása által van lehetősége, a feltételként meghatározott adatokat is csak törvényi felhatalmazás alapján lehet a kérelmezőnek kiszolgáltatni.” (Pfv.IV.22.317/2002/7. szám)

Az adatvédelmi biztos a parkolással kapcsolatos adatkezelések ügyében mindvégig hangsúlyozta, hogy a parkolási díjak és pótdíjak behajtása iránti igény jogos, azok behajtását azonban adatvédelmi szempontból kifogásolható módon kísérlik meg az önkormányzatok, illetve parkolási cégek. Az adatvédelmi biztos egyik esetben sem vitatta, hogy jogos igényeinek érvényesítése céljából mind az önkormányzatnak, mind a parkolási társaságnak jogosultnak kellene lennie akár egyetlen járműazonosító adat, például a forgalmi rendszám alapján a gépjármű-tulajdonos nevének és címének megszerzésére a közúti közlekedési nyilvántartásból. Az akkori jogi szabályozás azonban ezt a lehetőséget nem biztosította.

A helyzet rendezetlen voltát volt hivatott felszámolni a Kknyt.-t módosító 2003. évi XIX. törvény, amely alapján a parkolási társaságok már saját jogon igényelhetnek adatokat a nyilvántartásból.

II.

A Kknyt. 2003. április 19. óta hatályos szövege szerint

„19. § (1) A nyilvántartásból igényelheti(k):

n) a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok a parkolási díj meg nem fizetése esetén a díj és a pótdíj behajtása érdekében a 9. § (1) bekezdés a), b), e), f) pontjaiban megjelölt adatokat.”

A hivatkozott pontok a természetes személy járműtulajdonos adatai közül a személyazonosító adataira, a lakcímre és egyéni vállalkozó esetében a székhelyre, illetve telephelyre vonatkoznak. A törvény az adattovábbítási kérelemmel szemben tartalmi követelményeket is megállapít, amikor úgy rendelkezik, hogy a kérelemnek tartalmaznia kell az adatfelhasználás céljának és jogalapjának igazolását, valamint az adatigénylés tárgyának azonosításához elégséges adatokat [Kknyt. 22. § (1) bekezdés]. A kérelem teljesítését meg kell tagadni, ha a kérelmező az adat felhasználásának célját, illetőleg jogalapját nem, vagy nem megfelelően igazolta [Kknyt. 22. § (2) bekezdés]. A parkolási cégek számára a törvény azonban ezzel kapcsolatban egy könnyítést is megenged, a 19. §-ban megjelölt szervek – köztük a parkolási társaságok is – a célt és a jogalapot az adat megismerésére jogosító jogszabályi rendelkezés megjelölésével igazolják [Kknyt. 20. §].

A 2003. április 19. óta hatályos törvény alapján tehát a rendszám alapján a díjat nem fizető autósok adatait a társaságok jogszerűen szerezhetik meg a gépjármű-nyilvántartásból.

III.

A beadványozók egy részének álláspontja szerint az ismertetett törvényi rendelkezések nem, vagy nem minden esetben szolgáltatnak megfelelő jog-alapot a 2003. április 19-e előtt keletkezett díj- és pótdíjtartozások behajtásához szükséges adatok megszerzésére. Szerintük a módosult törvényi rendelkezés alkotmányos alapjogot korlátoz, így kérdéses, hogy visszamenőleges hatállyal alkalmazható-e. A parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok szerint a módosult törvény alapján akár visszamenőlegesen is kiadhatók az autósok adatai.

A beadványok által feltett konkrét kérdés az, hogy a gépjármű-nyilvántartásból egy adott rendszámra nézve a gépjármű tulajdonosainak felsorolása, neve, lakcíme mely időpontra vonatkoztatva adható át a parkolási társaságok számára.

A jogállamiság egyik kritériuma – amit a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 12. § (2) bekezdése is tartalmaz –, hogy a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Az alkotmánybírósági gyakorlat e tilalmat értelemszerűen kiterjeszti a jogot elvonó, jogot korlátozó szabályozásra is. Következtes az Alkotmánybíróság gyakorlata abban, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [57/1994. (XI. 17.) AB határozat].

A beadványok azt az absztrakt jogértelmezési kérdést vetik fel, hogy az a jogszabály-értelmezés, amely olyan „utólagos adatkezelést” (adattovábbítást) enged meg, amely valamely, a jogszabály kihirdetése előtt létrejött jogviszonyhoz kapcsolódik, azon alapul, ellentétes-e a visszaható hatályú szabályozás tilalmával vagy sem.

A Kknyt. vizsgált rendelkezéseivel kapcsolatos jogértelmezési kérdés megválaszolásánál döntő jelentőségű annak megválaszolása, hogy az adatto-

vábbítás a nemfizetés szankciója-e, vagy a nemfizetés miatti követelés érvényesítésének az új eszköze. A politikusok ügynökmúltját vizsgáló országgyűlési bizottság felállításáról szóló országgyűlési határozattal kapcsolatos, 2002-ben kiadott ajánlásomban az ügynökmúlt nyilvánosságra hozatalát többek között azért tartottam jogellenesnek, mert a nyilvánosságra hozatal szankciós jelleget hordozott. A parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok ügyében ezzel szemben az adattovábbítás nem a nemfizetés szankciója, hanem a követelés érvényesítésének eszköze.

Az üzembentartó, mint adós és a parkolási szolgáltatást nyújtó társaság közötti jogviszony a módosítással nem változik meg. A törvény módosítása a nyilvántartó és a parkolási társaság közötti adattovábbításhoz szolgáltat jogalapot. Ez az adattovábbítás az igény érvényesítését teszi lehetővé, így az eljárásjogi természetű.

A díjfizetés nélkül parkoló autósnek tudnia kellett, hogy a parkolásért díjat, és meghatározott esetekben pótdíjat kell fizetnie, az pedig, hogy a behajtás nehézségeiről (a gépjármű-nyilvántartásból való adatkérés lehetetlenségéről) tudomása volt-e, ebben a tekintetben irreleváns. Az anyagi jogi kötelezettsége ettől függetlenül fennáll, egy későbbi jogérvényesítési eszközzel pedig ki lehet kényszeríteni ezt a kötelezettséget. Irreleváns tehát, hogy a parkolásra 2003. április 19. előtt vagy után került-e sor.

A parkolás pontos ideje azonban az adattovábbítás tekintetében mégis relevanciával bír, az ugyanis a követelés keletkezésének az ideje, azon követelésé, amely érvényesítésére a nyilvántartásból kérhetők az adatok. A fizetés nélküli parkolásnak az idejét tehát meg kell jelölni a kérelemben, mert a parkolási társaság követelése csak azzal szemben állhat fenn, aki az adott időpontban az autó tulajdonosa volt. Nem szolgáltatható tehát a nyilvántartásból az autó tulajdonosainak a „felsorolása”. A parkolási társaság egy meghatározott időpontra nézve kérhet adatot, amely időpontnak a parkolás idejével kell egybeesnie. Ez az – egyébként ésszerű – követelmény következik a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvénynek (a továbbiakban: Avtv.) a célhoz kötöttségre [csak olyan adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának eléréséhez elengedhetetlen – 5. § (2) bekezdés] és adatminőségre [a kezelt adatoknak pontosaknak, teljeseknek és időszerűeknek kell lenniük – 7. § (1) bekezdés b) pont] vonatkozó szabályaiból is. Amennyiben a jelenlegi online lekérdezés rendszere nem teszi lehetővé azt, hogy a parkolási szolgáltatást nyújtó társaság csak egy-egy meghatározott időpontra nézve kérdezhessen le adatot, akkor más módon kell azt megoldani.

Értelmezési kérdést vethet fel az adatkérés alapjául szolgáló követelés elévülésének kérdése is, az, hogy kérhető, illetőleg szolgáltatható-e személyes adat a nyilvántartásból, ha a díj- és pótdíjkövetelés már elévült. Álláspontom szerint a nyilvántartó nem vizsgálhatja az adatkérés alapjául szolgáló követelés elévülését, erre sem jogi lehetősége, sem eszköze nincs. A követelés az elévülési idő elteltétől függetlenül egyébként is fennáll, azzal, hogy azt bírósági úton érvényesíteni nem lehet, de azt még a bíróság is csak akkor veheti figyelembe, ha az elévülésre az arra jogosult hivatkozik [Ptk. 204. § (3) bekezdés és 325. § (1) bekezdés]. Nincs akadálya tehát annak, hogy a parkolási társaságok elévülési időn túl keletkezett tartozások behajtása érdekében kérjenek adatot a nyilvántartótól.

IV.

A parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok kezelésében lehetnek olyan adatok, amelyeket különböző (fentebb vázolt vagy más) módszerekkel jogellenesen szereztek meg. Az adatkérési jogosultság 2003. április 19. napjával történő megnyílása nem jelenti azt, hogy a törvény jogszerűvé tenné a korábban jogellenesen megszerzett adatok kezelését. Azokat tehát törölni kell, és a behajthatlan követelések érvényesítésére az üzembentartók adatait az új szabályok szerint kell kérni a nyilvántartásból.

A parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok kezelésében lévő, a behajtás céljára megszerzett adatokból egy olyan nyilvántartás jöhet létre, amelyet a parkolási társaság a későbbi fizetés nélküli parkolások miatti igényei érvényesítésére használ fel. A társaságok azonban ilyen nyilvántartást nem hozhatnak létre, az Avtv. már hivatkozott adatminőségi szabálya, miszerint a kezelt személyes adatoknak pontosaknak, teljeseknek, és időszerűeknek kell lenniük, ezt sem teszi lehetővé, mivel ők a tulajdonosváltásról nem értesülnek. A parkolási társaságoknak a díj és a pótdíj behajtása, vagyis az adatkezelés céljának megvalósulása után a személyes adatokat törölniük kell [Avtv. 5. § (2) bekezdés, 14. § (1) bekezdés c) pont]. A nyilvántartásból igényelt adatot a Kknyt. szerint is csak a kérelemben megjelölt célra szabad felhasználni, tehát azon követelés behajtására, aminek idejét a kérelemben megjelölték [Kknyt. 31. §]. Nyomatékosan felhívom tehát a parkolási társaságok figyelmét az adatok törlésének kötelezettségére, amelynek végrehajtását a jövőben ellenőrizni fogom.

Budapest, 2003. október 8.

Dr. Péterfalvi Attila

(1084/H/2003)

Az országos, illetve helyi népszavazásokhoz, népi kezdeményezésekhez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi szempontjairól szóló adatvédelmi biztosi

állásfoglalás

Ez évben több beadvány érkezett hivatalomhoz, amiben az indítványozók felvilágosítást kértek népszavazáshoz, népi kezdeményezéshez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi kérdéseiről. November 12-én kiadott közleményemben pedig arra hívtam fel az utóbbi időkből megnövekedett számú aláírásgyűjtési akciók szervezőinek a figyelmét, hogy az aláírásgyűjtést – annak megkezdése előtt – be kell jelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba.

Annak érdekében, hogy mind az aláírásgyűjtők, mind pedig a választópolgárok tisztában legyenek jogaikkal, illetve kötelességeikkel, az alábbiakban összefoglalom a különböző célú aláírásgyűjtésekre vonatkozó adatvédelmi szabályokat.

I.

Az aláírásgyűjtések alkotmányos alapja

Az Alkotmány a Magyar Köztársaság területén élő minden nagykorú magyar állampolgárnak biztosítja azt a jogot, hogy az országos vagy helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen. A helyi népszavazásban és helyi népi kezdeményezésben a részvétel joga megilleti a Magyar Köztársaság területén bevándoroltként élő nem magyar állampolgárt is, ha a választás, illetőleg a népszavazás napján az ország területén tartózkodik [Alkotmány 70. § (1)–(2) bekezdés].

Az Alkotmány 64. §-a értelmében pedig a Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy egyedül vagy másokkal együttesen írásban kérelmet vagy panaszt terjesszen az illetékes állami szerv elé. Ez utóbbi jog kollektív gyakorlásának egyik jellegzetes megnyilvánulása az aláírásgyűjtés.

Az említett jogok gyakorlása során az eljárásban részt vevőket eltérő kötelezettségek terhelik, a hatályos jogszabályok eltérő mélységben szabályozzák a velük kapcsolatos adatvédelmi előírásokat.

II.

A népszavazási kezdeményezéshez és a népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó aláírásgyűjtésre vonatkozó szabályok

1. Az országos népszavazási kezdeményezés, illetve országos népi kezdeményezés aláírásgyűjtése adatvédelmi szabályait a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.), valamint az országos népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló 1998. évi III. törvény kielégítően szabályozza.

Az aláírásgyűjtés időszakában az adatkezelőt terhelő törvényi kötelezettségek teljesítéséért az a személy felel, aki vagy amely az Országos Választási Bizottságnál kezdeményezte a kérdés, illetve az aláírásgyűjtő ív hitelesítését. Felelőssége mindazon személyekért fennáll, akik az aláírásgyűjtés szervezésében részt vesznek, a kitöltött aláírásgyűjtő íveket birtokolják, tárolják.

Az adatkezelőnek kell gondoskodnia az aláírásgyűjtő ívet aláírók megfelelő tájékoztatásáról is, ezt azonban nem az aláírásgyűjtő íven kell megtenni. A tájékoztatásnak ki kell terjednie arra, hogy az aláírásgyűjtéshez való csatlakozás önkéntes, ugyanakkor az aláírásgyűjtő íven szereplő adatok mindegyikét meg kell adni az aláírás érvényességéhez. Tájékoztatást kell adni továbbá az adatkezelő személyéről (a kezdeményezés szervezőjéről), elérhetőségeiről, az aláírásgyűjtés végső határidejéről, és arról, hogy az adatokat az Országos Választási Bizottsághoz fogják továbbítani. Tájékoztatást kell adni az adatvédelmi nyilvántartási azonosítóról is.

Tekintettel arra, hogy az aláírásgyűjtő íven a személyi azonosítót is meg kell adni, illetve az adatok a politikai véleményre vonatkozó különleges adatnak minősülnek, az adatkezelőnek fokozott figyelmet kell fordítania az adatbiztonság követelményeire. Az aláírásgyűjtés során gondoskodnia kell arról, hogy az aláírók ne ismerhessék meg azoknak a személyeknek az adatait, akik már aláírták az ívet. Az aláírásgyűjtő szervezet vagy személy a kitöltött aláírásgyűjtő ívekről másolatot nem készíthet, azokat az aláírásgyűjtésre nyitva álló határidő lejártáig kezelheti, és vagy az Országos Választási Bizottsághoz kell továbbítani, vagy a benyújtásukra rendelkezésre álló határidő lejártát követő három napon belül meg kell semmisítenie, s erről jegyző-

könyvet kell készítenie. A jegyzőkönyvet három napon belül a választási bizottságnak át kell adni.

A Ve. 35. §-a, 38. §-a (1) bekezdésének f) pontja, illetve 119–120. §-ai egyértelműen kijelölik az adatkezelő, illetve azok személyét, akik az aláírt ívet – az aláírások ellenőrzésének szakaszában – megismerhetik.

A választási szervezet terheli az a kötelezettség, hogy az aláírásgyűjtő ívet az aláírások ellenőrzését, illetve a jogorvoslati eljárás befejezését követő 30 nap elteltével megsemmisítsék [121. §, 137. § (2) bek.].

2. A helyi népszavazás, illetve népi kezdeményezés (a továbbiakban együtt: helyi népszavazás) esetén alapvetően az előbb ismertetett szabályok érvényesülnek, az alábbi szervezeti eltérésekkel:

- a kezdeményezést a helyi/területi választási iroda vezetője hitelesíti,
- az aláírásokat tartalmazó aláírásgyűjtő ívet a polgármesterhez/megyei közgyűlés elnökéhez kell benyújtani.

Az eljárásban sajátos helyet foglal el a polgármester (megyei közgyűlés elnöke), akihez a népszavazási kezdeményezést be kell nyújtani [Ve. 134. § (1) bek., 1990. évi LXV. tv. 47. § (1) bek.]. Gyakorlati tapasztalatok mutatják, hogy a képviselőtestület, illetve a polgármester sokszor ellenérdekel a helyi népszavazás, népi kezdeményezés tárgyát képező ügyben, így a kezdeményezők, illetve a kezdeményezést támogatni szándékozók olykor személyüket, környezetüket érintő hátránytól, illetve annak lehetőségétől tartanak arra az esetre, ha a polgármester vagy a képviselők tudomására jut az a tény, hogy támogatják a kezdeményezést.

A polgármester azon joga és kötelessége, hogy az arra jogosulttól a helyi népszavazási kezdeményezés aláírásgyűjtő ívét átvegye [Ve. 134. § (1) bek.], nem jelent többet egyszerű átadás-átvételnél, amelynek során a polgármester és az átadó rögzíti, hogy az aláírásgyűjtő ívek átadására, illetve átvételére került sor. Ehhez nem szükséges az aláírásgyűjtő ívet tartalmazó lezárt boríték, doboz stb. felbontása.

A Ve.-ben szabályozott folyamat ugyanis külön-külön eljárási lépések sorozatából áll, és az egyes eljárási lépésekben résztvevők jogosultságai ehhez igazodnak. A Ve. 134–136. §-ai szerint a helyi népszavazási kezdeményezés érvényességéhez megkívánt feltételek meglétét a helyi választási bizottság ellenőrzi. Nem feladata tehát a polgármesternek, hogy az aláírásgyűjtő ívek alaki követelményeinek, továbbá a helyi rendeletben megkívánt szá-

mú aláírásnak a meglétét és az egyes aláírások valódiságát ellenőrizze. A polgármester ilyen törekvése sértené a Ve. 59. §-át is.

III.

A népszavazási kezdeményezésen, illetve a népi kezdeményezésen kívüli aláírásgyűjtésekre vonatkozó szabályok

Az Alkotmány 64. §-a alapján zajló aláírásgyűjtésekre nézve szektorális törvény nem tartalmaz előírást, ezekre a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) szabályait kell megfelelően alkalmazni. Az aláírásgyűjtés kezdeményezője választhat a tekintetben, hogy a népi kezdeményezés formalizált eljárása vagy az egyszerűbb „aláírásgyűjtés” szerint gyűjti a támogatókat. Másik oldalról ez azt is jelenti, hogy az érintett állami, önkormányzati szerv sem követelheti meg a népszavazásra, népi kezdeményezésre vonatkozó formai előírások teljesítését. Az adatvédelmi követelmények teljesítése pedig megoszlik az aláírásgyűjtést kezdeményezők és az aláírásgyűjtés címzettje között.

a) Az aláírásgyűjtés kezdeményezőjének az aláírásgyűjtés során az érintetteket tájékoztatnia kell arról, hogy

- adataik megadása önkéntes, ennek keretében tájékoztatnia kell az érintetteket, hogy az aláírásgyűjtésben való részvételük az Avtv. szerint azt jelenti: az aláírásgyűjtő ív aláírásával vélelmezni kell a „szükséges adataik” kezeléséhez való hozzájárulásukat [Avtv. 3. § (5) bek.],
- az adatokat milyen célból kívánja felvenni, és ebből következően
- az adatokat kinek és mikor kívánja továbbítani.

Az aláírásgyűjtés kezdeményezője nem készíthet másolatot az aláírásgyűjtő ívekről. Ez ugyanis lehetővé tenné az adatok más célú felhasználását is, ami ellentétes lenne a célhozkötöttség követelményével (Avtv. 5. §).

Törvény nem rendezi, hogy milyen adatokat kell feltüntetni egy ilyen aláíróíven. A célhozkötöttség elvére figyelemmel az adatok körét a lehető legszűkebbre kell vonni, azaz a támogatók aláírása is elegendő lehet (a lakcím, mint azonosító adat megadása célszerű lehet, de az érintettek nem kötelezhetők ennek megadására). Az aláírásgyűjtő – törvényi felhatalmazás hiányában – egyáltalán nem kezelheti a személyi azonosítót (korábbi személyi szám).

b) Az aláírásokkal támogatott kérelem, illetve panasz címzettje az „illetékes” állami (és önkormányzati) szerv, annak képviselője/képviselői (az önkormányzat képviselőtestülete esetén a képviselőtestület tagjai is) megismerhetik az aláírásgyűjtő íveket, így az azon szereplő támogatók nevét is. Erre – az Avtv. 3. §-ának (5) bekezdése alapján – maguk az érintettek jogosították fel a képviselőket.

Az aláírásgyűjtő ív aláírása azonban önmagában nem jelent hozzájárulást ahhoz, hogy nyilvánosságra hozzák az aláírók nevét és azt a tényt, hogy támogatták a kezdeményezést. Az önkormányzat képviselőtestülete hatáskörébe tartozó ügyben a testülethez benyújtandó – és így a nyilvánosság számára megismerhető – előterjesztéshez nem lehet mellékelni a kezdeményezők nevét is tartalmazó íveket.

IV.

Bejelentési kötelezettség az adatvédelmi nyilvántartásba

Sem a népszavazási kezdeményezéshez, népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó, sem pedig az egyéb aláírásgyűjtés nem esik az Avtv. 30. §-ában meghatározott kivételek körébe, ennél fogva azt az adatkezelőnek az Avtv. 28. §-a szerinti tartalommal be kell jelentenie az adatvédelmi nyilvántartásba.

A népszavazási kezdeményezéshez, népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó aláírásgyűjtés esetén a bejelentési kötelezettséget az Országos Választási Bizottság, illetve a helyi/területi választási iroda vezetője hitelesítő döntését követően – a jogorvoslatra nyitva álló 15 napos határidő kezdétén – célszerű teljesíteni. Ez esetben az aláírásgyűjtő ív hitelesítő záradékkal történő ellátása idejére az adatvédelmi nyilvántartási azonosító – a hitelesítő záradékkal való elláthatóságtól függő hatállyal – kiadható a kezdeményezők részére.

Egyéb aláírásgyűjtés esetén az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezést követően kezdhető meg ez a tevékenység.

Budapest, 2003. december 4.

Dr. Péterfalvi Attila

(1330/H/2003)

Az internetes állel küldő szolgáltatás adatvédelmi összefüggéseiről szóló adatvédelmi biztosi

ajánlás

I.

Egy állampolgár beadvánnyal fordult hivatalomhoz, amelyben sérelmezte, hogy az egyik hazai internetes oldalról a saját e-mail címét feltüntetve gyakori leveleket küldtek barátainak, ismerőseinek.

A honlapon a következő olvasható: *„Ez az állel szolgáltatás teszi lehetővé, hogy üzenetet küldj valaki másnak úgy, hogy ne tudja, hogy ki vagy, vagy azt higgye, hogy más vagy. Ráadásul azt is be tudod állítani, hogy mikor menjen a levél. Ha például szeretnéd, hogy a barátod a születésnapján kapjon levelet, akkor jó előre feladhatod, a levél akkor megy el, amikor beállítod!”*

A felhasználónak a következő adatokat kell beírnia: az (ál) feladó e-mail címe (a honlapon az ehhez fűzött megjegyzés: *„senki sem fogja tudni, hogy ki vagy valójában !!!”*), a címzett(ek) e-mail címe(i) (az ehhez fűzött megjegyzés: *„több címzett nem fog tudni egymásról”*), az üzenet tárgya és az üzenet szövege. Ezt követően a felhasználó döntheti el, hogy maradjon-e az elektronikus levél alján a szolgáltatóra utaló jelzés. Ha a jelzés mellőzését választja a felhasználó, akkor csak a külön úton elérhető internetes fejlécből derül ki, hogy a feladó a szolgáltató szerverét vette igénybe, a valódi felhasználó neve soha nem válik ismertté. Az elküldést lehetővé tevő parancsgomb felett a következő szöveg található:

„Megjegyzés: a (...) szolgáltató a szolgáltatásai használatából fakadó károkért semmilyen felelősséget nem vállal.

A vonatkozó jogszabályokat elolvastam, a levél elküldésével az azokban foglaltakat elfogadom.”

Az internetoldalon nem találhatók jogszabályok sem részleteiben, sem egészében, sem kivonatolt, sem ismertett formában. Még a szolgáltatásra vonatkozó jogszabály címeiről sem kap tájékoztatást a felhasználó.

Az oldalon olvasható a szolgáltató etikai állásfoglalása, mely szerint: *„tökéletesen tisztában vagyunk azzal, hogy a nálunk lévő lehetőségeket erkölcsi-*

leg megkérdőjelezhető dolgokra is fel lehet használni. Az oldalakon megjelent hozzászólásokat azonban nincs szándékunkban befolyásolni, szabad utat engedve ezzel az internet egyik legfőbb jellemzőjének, a szabad véleménynyilvánításnak. Ebből következően semmilyen felelősséget nem vállalunk az oldalakon látható tartalomért.” Az üzemeltetők ugyanakkor azt is ígérik, hogy minden tőlük telhetőt megtesznek az oldal erkölcsi színvonalának megőrzéséért.

Az internetes oldal sűgójában található meg az állel kérdezz-felelek, melynek 5. pontjában a következő olvasható:

„Mi történik akkor, ha más nevében írok levelet, és válaszol rá a címzett?

Ugyanaz, mintha a levélben szereplő feladótól kaptad, vagyis válaszkor az Általad feladóként megadott címre fog menni a levél.”

Ebben az esetben az érintett is értesül(het), hogy visszaéltek személyes adataival. A szolgáltatás lehetőséget nyújt arra is, hogy a megadott beállításokkal bárki a saját honlapjáról ingyenesen álleveleket küldjön, a (...).hu-n keresztül.

II.

Álláspontom szerint a szolgáltatás sérti az érintett magánszemélyek személyes adatai és a magánszféra védelméhez való jogát. Több korábbi állásfoglalásomban rámutattam, hogy az e-mail cím, amennyiben az természetes személlyel kapcsolatba hozható, személyes adatnak minősül. Személyes adatot – jelen esetben – akkor lehet kezelni, ha ahhoz az érintett hozzájárult. Amennyiben az érintettek nem járultak hozzá, hogy elektronikus címüket a felhasználók ilyen célból kezeljék, az adatkezelés nem felel meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) szabályainak.

Az Avtv. 5. §-a szerint személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. A 7. § alapján a személyes adatok felvételének és kezelésének törvényesnek és tisztességesnek kell lennie.

A szolgáltatás törvénytelen adatkezelések tömeges folytatására kínál lehetőséget, és nyilvánvaló érdeellentét feszül az érintett adataltanyok, az e-mail

cím jogos használói és az adat kezelői, az állel szolgálatast használók között. Mivel a szolgáltatással visszaélők nem azonosíthatók az érintettek, illetve a levél címzettjei által, így az adatkezelés és feldolgozás is törvénytelen, mi több, tisztességtelen. Az azonosítás elsősorban az IP cím ismeretében volna lehetséges, amelyet a szolgáltató a szerverén tárol. Azonban az IP cím sem minden esetben teszi egyértelműen beazonosíthatóvá a szolgáltatás használóját, az adatkezelőt, mivel az általában a számítógép egyértelmű azonosítását teszi lehetővé és nem a felhasználóét.

Az internetes oldal szolgáltatója a levelek tartalmától függetlenül adatfeldolgozónak tekintendő, mivel olyan természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely az adatkezelő, vagyis a szolgáltatást használó megbízásából személyes adatok feldolgozását végzi. A személyes adatok továbbításának technikai kivitelezése, az elektronikus levelek kézbesítése az Avtv. 2. §-ának 4. b) pontja értelmében adatfeldolgozásnak tekintendő.

A szolgáltatást használó az Avtv. 2. §-ának 7. a) pontja szerinti adatkezelő, mivel olyan természetes személy, aki a személyes adatok kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, illetőleg a végrehajtással adatfeldolgozót bíz meg.

Az Avtv. 4/A. §-ának (1) bekezdése szerint az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit maga az adatvédelmi törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő határozza meg. Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az adatkezelő felel. Az adatfeldolgozó tevékenységi körén belül, illetőleg az adatkezelő által meghatározott keretek között felelős – egyebek mellett – a személyes adatok továbbításáért. Az adatfeldolgozó tehát nem zárhatja ki az állel szolgáltatás folytatása miatti felelősségét, miként maga az adatkezelő sem.

A szolgáltató által a honlapján közzétett céltól eltérően, az állel küldés nem a vélemény-nyilvánítás és az internet szabadságát szolgálja, hanem jogszabályokba ütköző magatartáshoz teremt technikai feltételeket. A szolgáltatás a személyes adatok védelméhez való, az Alkotmány 59. §-ában biztosított alapjogot sérti, illetőleg veszélyezteti, mivel a felelősség tisztázása, vállalása nélkül, tömegesen, törvényes jogalap nélküli adatkezelésekre, az érintettek információs önrendelkezési jogának csorbitására, emberek zaklatására kínál lehetőséget.

Az 1959. évi IV. törvény, a Polgári Törvénykönyv (Ptk.) 5. §-a tiltja a joggal

való visszaélést. Joggal való visszaélésnek minősül a jog gyakorlása, ha az a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul, különösen ha, „(...) a személyek zaklatására, jogaik és törvényes érdekeik csorbítására vagy illetéktelen előnyök” szerzésére vezetne.

Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 1. §-ának (4) bekezdése alapján e törvény hatálya nem terjed ki az elektronikus levélcím fenntartására és az elektronikus magánlevelezésre, ezért e törvény szabályai nem alkalmazhatóak ebben az ügyben.

III.

A domain név tulajdonosa – miután tudomást szerzett az adatvédelmi biztos vizsgálatáról – az állel küldő szolgáltatást 2003. március 14. után felfüggesztette.

Tájékoztatom azon érintetteket, akiknek az állel küldés a személyes adataik védelméhez való jogát megsértette, hogy az Avtv. 17–18 §-ai alapján az adatkezelők (az állevek valódi feladói) ellen a bírósághoz fordulhatnak. Az adatok jogellenes kezelésével vagy a technikai adatvédelem követelményeinek megszegésével másnak okozott kárt az adatkezelőnek kell megtérítenie. Az érintettel szemben az adatkezelő felel az adatfeldolgozó által okozott kárért is. Azt, hogy az adatkezelés, az e-mail cím felhasználása jogszerű volt, az adatkezelő, vagyis az állel tényleges feladója köteles bizonyítani.

IV.

Az információs önrendelkezési jog védelme és érvényesülése érdekében az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 25. §-a, valamint a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 23. §-ának (2) bekezdése alapján az alábbi ajánlást teszem:

Felszólítom az állel küldő honlap internetes szolgáltatóját, hogy a fent ismertetett feltételekkel működő szolgáltatását véglegesen szüntesse be.

A jövőben tartózkodjék a személyes adatok védelmét sértő adatfeldolgozó tevékenység folytatásától.

Segítse elő az érintettek jogainak érvényesítését a személyes adatok jogellenes kezelőivel szemben.

Felkérem a hazai internetszolgáltatókat, és az internetet használókat, hogy a jövőben a hasonló szolgáltatások indításától tartózkodjanak.

Budapest, 2003. április 16.

Dr. Péterfalvi Attila

(212/A/2003)

Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról szóló 2003. évi III. törvény alapján az információs önrendelkezési jog és az információs szabadság érvényesülésével kapcsolatban lefolytatott vizsgálat eredményét összegző adatvédelmi biztosi

ajánlás

I.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának (a továbbiakban: Levéltár) főigazgatója indítványában álláspontom kifejtését kérte annak érdekében, hogy a 2003. évi III. törvény (Ásztltv.) több rendelkezése az Alkotmányban biztosított információs jogok érvényesülését is figyelembe véve hogyan érvényesíthető. Az indítvány nyomán vizsgálatomat kiterjesztettem – személyes adatok védelmét és a közérdekű adatok nyilvánosságát biztosító alkotmányos alapjog tekintetében – a törvény egész szabályozási rendszerére.

A vizsgálat során kiemelt figyelmet fordítottam az alábbi kérdéscsoportokra:

- A törvény személyi hatálya és ezzel összefüggésben a személyek azonosíthatósága;
- A közszereplőkre és adataikra vonatkozó kérdések;
- Az iratok kutathatósága, beleértve az átvilágító bizottságok által kezelt iratokat is.

II.

A levéltár főigazgatójával folytatott személyes konzultációnk során is felmerültek olyan kérdések, melyek megoldására a hatályos törvény alapján nem adható az alkotmányos követelményeknek megfelelő válasz.

Az egykori állambiztonsági szolgálat által hátrahagyott iratok kezelésére és felhasználására vonatkozó korábbi – az egyes fontos, valamint közbizalmi és közvélemény-formáló tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről és a Történeti Hivatalról szóló 1994. évi XXIII. törvény (Etv.) szabályaival összevetve a vizsgált jogszabály több helyen szűkíti a megfigyelt személyek iratmegismerési jogát. Nem tekintem a korábbi szabályozást a jelen törvény

szempontjából mértékadónak, de fel kell arra hívnom a figyelmet, hogy az új szabályozás olyan információs különbséget okozhat az egykori megfigyelték között, melynek nincs alkotmányosan indokolható oka. Ugyanakkor a személyes adatok kezelése tekintetében gyakran indokolatlanul szélesre nyitja az iratok felhasználásának lehetőségét.

A Levéltár szakértőinek álláspontja szerint különösen

a törvény által felhatalmazottak által megismerhető – kizárólag velük kapcsolatba hozható – adat fogalma tisztázatlan;
haszonlóan az előbbihez nem egyértelmű a szabályozás, és ezért az iratmegismerés során jogsérelmet okozhat az egykori megfigyeltet feljogosítani a vele kapcsolatba hozható hálózati személy, operatív kapcsolat és hivatásos alkalmazott azonosításához szükséges adatok megismerésére;
a közszereplő fogalmának az értelmező rendelkezések szerinti meghatározásából nem világlik ki, hogy ki tekinthető e körbe tartozónak;
a hivatásos alkalmazottak adatainak kezelésére vonatkozóan a korábbi szabályozáson alapuló gyakorlattal szemben a jelenlegi szabályozás szűkítést tartalmaz.

A fentiekén túl

a hozzátartozó fogalmát a korábbi szabályozásnak megfelelően határozza meg és továbbra sem korlátozza e kör iratmegismerési jogát;
nem tartja fenn az egyes fontos, valamint közbizalmi és közvéleményformáló tisztségeket betöltő személyek ellenőrzését végző bírák eljárása során keletkezett iratok és az azokban szereplő adatok védelmét, mivel hibásan hivatkozik e tekintetben az államtitokra vonatkozó szabályozásra;
indokolatlanul nem biztosítja az átvilágítási eljárás során keletkezett anyagok tekintetében az Ltv.-ben meghatározott levéltári zárolási időt, mely szerint az 1990. május 2. után keletkezett iratok 30 évig főszabályként nem kutathatók;
a tudományos kutatás szabadságát támogató alkotmányos alapelvvel nem egyeztethető össze az a rendelkezés, mely szerint csak az tekinthető tudományos kutatónak – és juthat hozzá anonimizálatlan iratokhoz – aki ezen információkat korábban elkezdett és publikációkkal igazolt kutatásaihoz kívánja felhasználni.

III.

Az Ásztltv. 3. § (1) bekezdése lényegesen szűkíti az egykori megfigyelték számára az iratmegismerési jogot azáltal, hogy a korábbi szabályozás [Etv. 25/G. § (1) bek. a) pont] megfogalmazása szerinti „rá vonatkozó” adatok megismerése helyett a „kizárólag vele kapcsolatba hozható” adatokat ismerheti meg. Hasonlóképpen hiányzik e törvényből azon iratok anonimizálatlan megismerésének joga, melynek megismerését az irat keletkezésekor jogszabály lehetővé tette az érintett számára.

A „rá vonatkozó” kifejezés az iratok megismerésének tekintetében jelentősen tágabb kört ölel fel, mint a „kizárólag vele kapcsolatba hozható” fogalma. Egyenlőtlenséget okoz ez a meghatározás az iratbetekintési jogukkal élők között azért is, mert aki korábban, az Etv. szabályai szerint ismerhette meg az iratokat, több információhoz juthatott hozzá, mint az, aki a jelenlegi szabályozás szerint kívánja a Levéltárban kezelt adatait megismerni. A jogok szűkítése akkor lett volna indokolt, ha a korábbi rendelkezések alapján alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasság alakult volna ki. E szabályozás nem biztosítja kielégítően annak lehetőségét, hogy az érintett megismerhesse azt, hogy az egykori állambiztonsági szolgálat tevékenysége befolyással volt-e életére.

Az egykori megfigyeltet e törvény feljogosítja arra, hogy megismerje a vele kapcsolatba hozható hálózati személyről, operatív kapcsolatról és hivatásos alkalmazotról az annak azonosításához szükséges adatokat [Ásztltv. 3. § (3) bek.]. Ez a gyakorlatban azt jelentheti, hogy amennyiben több azonos nevű vagy fedőnevű személyről van szó, úgy mindegyiknek a Levéltár kezelésében lévő ismert, személyének azonosításához szükséges adatot a megfigyelt rendelkezésére kell bocsátani, hogy azonosítani tudja azt a személyt, aki a törvény szerint vele kapcsolatba hozható. Ahhoz, hogy e szabálynak a Levéltár eleget tudjon tenni, több megoldási módot választhat:

- leírja a megfigyelt számára az ügynök természetes személyazonosító adatait;
- megmutatja a beszerzési nyilatkozatot vagy az előnyben részesülést igazoló iratot;
- megmutatja a 6-os kartont (amennyiben az előzőekben felsorolt adatok nem állnak rendelkezésére);
- több azonos fedőnevű ügynök esetén, mindegyiknek az előző pontokban felsorolt iratait is megmutatja, hogy a megfigyelt azonosítani tudja a vele kapcsolatba hozható személyt;

- amennyiben a jelentésben szereplő fedőnéven a nyilvántartásokban senki nem szerepel, vagy egyértelmű, hogy az nem a megfigyelttel kapcsolatba hozható ügynök, akkor a Levéltár megmutat minden olyan iratot, amely a jelentés mellett a tartótisztnak az ügynökre vonatkozó megjegyzéseiben szerepel és segítheti a megfigyeltet az ügynök személyének azonosításában.

Ezek a lehetőségek azért nem felelnek meg az alapjogvédelem szükségesség-arányosság tesztjének, mert a megfigyelt számára olyan adatok is ismertté válhatnak, melyeknek megismerésére nincs feljogosítva. Különösen tekintetbe kell azt venni, hogy az azonosításhoz szükséges adatok köre nem tartalmazhat különleges adatot.

A közszereplő az a személy, „aki közhatalmat gyakorol, gyakorolt, vagy közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölték, illetve aki a politikai közvéleményt közfeladatszerűen alakítja vagy alakította”. A törvény személyi hatályának kérdése e tekintetben talán a leginkább zavaros. A meghatározásból nem derül ki, hogy a jogalkotó mely korszak közszereplőit kívánja e körbe bevonni: azokat-e, akik 1989. október 23. vagy 1990. február 14. vagy 1990. május 2. utáni tevékenységük okán tartoznának e körbe, vagy azokat is, akik 1944. december 21-től a népköztársaság fennállásáig elláttak ilyen feladatokat.

Az Alkotmánybíróság 60/1994. (XII. 24.) számú határozatának 1. pontja kimondja, hogy „a jogállamban közhatalmat gyakorló vagy a politikai közéletben részt vevő személyek – köztük azok, akik a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítják – arra vonatkozó adatai, hogy korábban a jogállamisággal ellentétes tevékenységet folytattak, vagy olyan szerv tagjai voltak, amely korábban a jogállamisággal ellentétes tevékenységet folytatott, az Alkotmány 61. § szerinti közérdekű adatok”.

A hivatkozott AB határozatból kiderül, hogy csak a fentebb első kategóriába sorolt személyi kör tartozik – a jogalkotó feltehető szándéka szerint – ebbe a csoportba. Fel kell azonban itt is hívni a figyelmet arra, hogy aránytalanul szélesre tárja a személyi kört azzal, hogy ide tartozónak tekinti a közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölteket is. Nem tisztázott az, hogy csak a meghatározott jelölési eljárásban (pl. köztársasági elnök vagy polgármester) jelöltté váló személy, vagy a bulvárpublisher színtjéig bezárólag bárhol felmerülő „jelöltség” szükséges a közszereplői mivolt elismeréséhez. Ez utóbbi értelmezési lehetőség az érintettek jogainak indokolatlan és aránytalan korlátozását jelentené.

Nincs eljárási szabály arra nézve sem, ha az irat megismerését kérelmező kérelme benyújtásakor már nem élő személy adatait kívánja megismerni.

A közszereplőnek minősülő személyt a Levéltárnak nyilatkozattételre kell fel-szólítani, azonban a törvény nem hatalmazza fel a Levéltárat arra, hogy a BM Központi Hivatalából vagy más külső adatbázisból az érintett elérhetőségét megismerhesse.

A hivatásos alkalmazottak nevének és beosztásának megismerését a Levél-tár jogelődje (a Történeti Hivatal) bárki számára megismerhetővé tette. Je-lenleg ezek az adatok csak a megfigyelt számára és csak a vele kapcsolat-ba hozható hivatásos alkalmazott személyére vonatkozóan megismerhetők. Bárki számára csak a közszereplőnek minősülő – fentebb írottak szerint nem egyértelműen meghatározott – személyek adatai megismerhetők. Az adat-védelmi törvénynek természetesen nincs visszaható hatálya, így annak alap-ján az egykori állami feladatot ellátók nevének és beosztásának megisme-rése pozitív szabály híján nem biztosított, noha az indokolt lenne.

A hozzátartozónak az iratokra vonatkozó rendelkezési joga [6. § (2) bek.] annak ellenére is azonos terjedelmű az elhunyt megfigyeltével, hogy ezt már hivatali elődöm is kifogásolta a témában 1999-ben kiadott ajánlásában. Ezen iratok megismerésének célja – e törvény preambuluma szerint – az in-formációs kárpótlás és az érintettek információs önrendelkezési jogának biz-tosítása. Elődöm hivatkozott ajánlásában megfogalmazta, hogy „a szuverén egyénnek a vele bármilyen szoros hozzátartozói kapcsolatban álló személy előtt is lehetnek, vagy lehettek olyan titkai, melyek az állambiztonsági szolgál-at előtt ismertek voltak ugyan, ez azonban nem jogosítja föl az irat kezelőjét arra, hogy azt az érintett halála után a hozzátartozóval megismertesse”. Az ebben foglalt álláspontot nem tette a jogalkotó magáévá, de nem tekintette azt sem szabályozandónak, hogy a volt házastársnak is biztosítani kell a jo-got arra, hogy az életközösség fennállása alatt keletkezett iratokba betekint-hessen. A hozzátartozó iratmegismerési joga ugyanis nem az önrendelkezé-si jogon, hanem a sorsközösségből fakadó információs kárpótláson alapul. Az információs önrendelkezési jog alapján a hozzátartozó ezen iratokat nem ismerhetné meg és azok sorsáról nem rendelkezhetne.

Nem értelmezhető az a szabály, amely szerint azon államtitoknak minősített adatok minősítése tartható fenn, melyek az egyes fontos valamint közbizal-mi és közvélemény-formáló tisztségeket betöltő személyek ellenőrzését vég-ző bírák eljárása [1994. évi XXIII. tv. – Etv.] során keletkeztek, amennyiben az eljárás eredményeként annak alanya lemondott, vagy felmentését kezde-

ményezte [2. § (2) bek. e) pont], mivel ezen eljárás során az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény alapján az átvilágítást végző bírák adatokat, illetve iratokat államtitokká nem minősíthettek, pusztán az Etv. 8. § (6) bekezdése alapján jogosultak megismerni mindazokat a minősített adatokat, amelyek az átvilágítandó személyek vizsgált tevékenységére vonatkoznak. A korábbi szabályozás önálló szabályban mondta ki ezen iratoknak a megismerés elől 30 évre való zárolását, így biztosítva az érintettek jogainak védelmét.

A közérdekű információkhoz való alkotmányos jog gyakorlásával nem egyeztethető össze az a szabályozás, mely szerint csak az a tudományos kutató ismerheti meg a kutatókat megillető kedvezményekkel a Levéltárban őrzött iratokat, aki már korábban megkezdett és szakmai publikációkkal alátámasztott kutatásaihoz kívánja az adatokat megismerni; annak megítéléséhez szükséges információ, hogy a kért adatok valóban „elengedhetetlenül szükségesek”-e a kutatás folytatásához, a kutatónak kell igazolni [Ásztltv. 4. § (3) bek.]. Ennek értelmében kezdő kutató ebben az anyagban kutatást nem folytathat, arra vonatkozóan pedig nincs objektív mérce, hogy mi tekinthető a kutatáshoz elengedhetetlenül szükséges információnak.

IV.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 25. §-a, valamint a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 23. § (2) bekezdése alapján az információs jogok érvényesülésének elősegítése érdekében az alábbi ajánlást teszem:

Felkérem a jogalkotót, hogy módosítsa az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltáráról szóló 2003. évi III. törvényt az alábbiak szerint:

szabályozza úgy a megfigyelték információs jogait, hogy az alkalmas legyen annak megállapítására, hogy az egykori állambiztonsági szolgálatok milyen befolyással voltak az érintett életére;
tegye egyértelművé a személyek azonosítása céljából megismerhető adatok körét;
az előző rendszer állambiztonsági nyilvántartásai szabályainak ismeretén alapulóan, a szükséges körületekintéssel állapítsa meg az operatív kapcsolatra vonatkozó szabályokat;

a közszereplőkre vonatkozó szabályozást pontosítsa annak érdekében, hogy az ennek alapján kialakuló jogalkalmazói gyakorlat ne okozhasson olyanok számára jogkorlátozást, akik a tisztázatlan meghatározás miatt a törvény személyi hatálya alá eshetnek;

pozitív szabályozással tegye lehetővé az egykori hivatásos alkalmazottak nevének és beosztásának megismerését;

a hozzátartozók iratmegismerési jogát szűkítse le arra a körre, mely az állambiztonsági szolgálatoknak az elhalt személy életére vagy halálára vonatkozó befolyását tartalmazza;

az átvilágítási eljárásban érintett személyek adatainak védelmét az Ltv. szabályaihoz igazítva (például a 30 éves kutatási zárlattal) biztosítsa;

az Alkotmány 70/G. §-ának értelmében biztosítson azonos feltételeket a tudományos kutatók számára az iratokhoz való hozzáféréshez.

Budapest, 2003. december 15.

Dr. Péterfalvi Attila

(813/K/2003)

3. Az adatvédelmi biztos közleményei

KÖZLEMÉNY

Felhívás a személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmek és a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmek bejelentésére

Az adatvédelmi biztos a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban: törvény) 13. §-ának (3) és 20. §-ának (4) bekezdésében foglalt kötelezettségük teljesítésére felhívja a személyes adatok és a közérdekű adatok kezelőit.

A 2002. évre vonatkozó összesítést a személyes adatok kezelésével kapcsolatos elutasított kérelmekről és a közérdekű adatok megismerésére irányuló elutasított kérelmekről az elutasítás indokának megjelölésével az adatvédelmi biztosnak 2003. december 15-ig, a 2003. évre vonatkozó összesítést 2004. február 1-ig kell megküldeni a következő címre:

Adatvédelmi Biztos Irodája
1051 Budapest, Nádor u. 22.
(vagy postacím:
1387 Budapest, Pf. 40.)

A válaszadási kötelezettség szempontjából személyes adat iránti kérelem minden, az érintett által benyújtott, saját adataira vonatkozó betekintési, törlési, helyesbítési kérelem.

Közérdekű adat iránti kérelem a törvény 19. §-ában foglaltaknak megfelelően az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő adatok megismerésére irányuló kérelem.

Az értesítési kötelezettség közérdekű adatok tekintetében az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervekre vagy személyekre, személyes adatok tekintetében az állami szervek és a magánszféra adatkezelőire vonatkozik.

Kérem az adatkezelőket, adjanak tájékoztatást a teljesített kérelmekről is.

Dr. Péterfalvi Attila

(1167/H/2003)

Sajtóközlemények

KÖZLEMÉNY

Állampolgári bejelentés nyomán 2003. január 17-én elrendeltem a Big Brother és a Való Világ című televíziós produkciókba jelentkezők személyes adatai kezelésének vizsgálatát.

A magyar televíziózásban új keletű „valóság show”-k ugyanis számos, a magánszférát és a személyes adatok védelméhez fűződő jogot érintő kérdést vetettek és vetnek fel, újabb megvilágításba helyezik ezen jog érvényesülését, illetve érvényesíthetőségét.

A magánszférát és az adatvédelmet érintő új kihívásokra csak megalapozott vizsgálódás után lehet megalapozott választ adni. Élve törvényben biztosított vizsgálati lehetőségeimmel, a „valóság show”-kat készítő, illetve sugárzó társaságokat felkértem a produkciókkal kapcsolatos mindazon iratok megküldésére, amelyek a műsorokba jelentkezők személyes adatai kezelésével összefüggő információt tartalmazhatnak.

Sajnálatos és az adatvédelmi biztos eddigi gyakorlatában példa nélküli módon, a Big Brother műsort készítő Interaktív Kft. megtagadta az együttműködést. Álláspontjuk szerint az adatvédelmi biztos nem kérheti gazdasági társaságtól az adatkezeléssel összefüggő iratok megküldését, azokba a társaság helyiségeiben „a hivatali órák alatt, előzetes értesítés mellett” tekinthet csak be.

Ezúton is tájékoztatom az Interaktív Kft. vezetőjét, Feledy András gyártási igazgatót, hogy az adatvédelmi biztos a vizsgált szervek (az adatkezelők) tekintetében gyakorolhatja mindazon jogokat, amelyeket a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény és az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény számára biztosít. Az említett törvények arra pedig nem jogosítják fel az adatkezelőt, hogy feltételeket szabjon a vizsgálat lefolytatásához.

A nyilvánosság erejét kihasználva és abban bízva felszólítom Feledy András gyártási igazgatót, hogy a már többször kért iratokat haladéktalanul bocsássa rendelkezésemre.

Budapest, 2003. április 14.

Dr. Péterfalvi Attila

(16/A/2003)

KÖZLEMÉNY

A pénzügyminiszter, a törvényi kötelezettség ellenére, az adatvédelmi biztos véleményének kikérése nélkül adta ki azt a – ma hatályba lépett – rendeletét, amely alapján az abban meghatározott limit felett értékesített áru után minden kereskedő köteles számlát kiállítani, akkor is, ha a vevő ezt nem kéri.

Miután az adatvédelmi biztos a Magyar Közlönyből értesült e rendeletről, március elején levélben hívta fel a pénzügyminiszter figyelmét arra, hogy a rendelet ellentétes az adatvédelem alkotmányos követelményeivel, mivel a számla kiállításához szükséges személyes adatok kötelező kezelésére törvény is csak kivételesen adhat felhatalmazást, miniszteri rendelet nem. A számla kiállításához magánszemély vevők esetében név- és lakcímadatra van szükség, a rendelet végrehajtása során ezeket az adatokat a kereskedőknek el kellene kérniük a vevőktől, és azokat tárolniuk kellene.

A személyes adatok kötelező gyűjtése, tárolása – függetlenül attól, hogy azt milyen célból és milyen módon teszik – adatkezelésnek minősül, amelyet kötelezően csak törvény rendelhet el. Ezért az adatvédelmi biztos – törvényben biztosított jogával élve – felkérte a minisztert, hogy a rendeletet módosítsa.

A kérést a pénzügyminiszter nem teljesítette, ezért az adatvédelmi biztos tájékoztatja a kereskedőket, hogy a magánszemély vevők hozzájárulása, illetve törvényi felhatalmazás nélkül folytatott adatkezelés jogellenesnek minősül, amelynek súlyos következményei lehetnek. Felhívja a magánszemély vásárlók figyelmét, hogy személyes adataik kiszolgáltatásával azok védelméről indokolatlanul mondanak le, ezzel személyes integritásukat veszélyeztethetik. A biztos arról is tájékoztatja a közvéleményt, hogy a kereskedők nem ellenőrizhetik a vevők személyazonosságát.

Az adatvédelmi biztos a rendelkezés megsemmisítése érdekében az Alkotmánybírósághoz fordul.

Budapest, 2003. április 15.

Dr. Péterfalvi Attila

(194/H/2003)

KÖZLEMÉNY

Egy állampolgár beadvánnyal fordult az adatvédelmi biztoshoz, mivel az egyik hazai internetes oldalról a saját e-mail címét feltüntetve gyalázkodó leveleket küldtek barátainak, ismerőseinek. Az állefél szolgáltatás lehetővé teszi, hogy a felhasználók üzenetet küldjenek valaki másnak úgy, hogy a címzett ne tudja azonosítani a valódi feladó személyét, illetve ne jöjjön rá, hogy más nevében küldik azt. Az így elküldött üzenet semmiben sem különbözik attól, mintha azt az eredeti feladó küldte volna.

A domain név tulajdonosa a szolgáltatásai használatából fakadó károkért semmilyen felelősséget nem vállal. Vélelmezi, hogy a felhasználók a vonatkozó jogszabályokat elolvasták, ám az internetoldalon egyáltalán nem szerepel megfelelő tájékoztatás, jogi útmutatás. A honlap üzemeltetője tisztában van azzal, hogy a szolgáltatásban rejlő lehetőségeket erkölcsileg megkérdőjelezhető dolgokra is fel lehet használni, ugyanakkor lehetőséget nyújt arra is, hogy a megadott beállításokkal bárki a saját internetoldaláról ingyenesen álleveleket küldjön, a [...] .hu-n keresztül.

Az adatvédelmi biztos a beadvány vizsgálatát követően 2003. április 16-án az internetes állefél küldő szolgáltatás adatvédelmi összefüggéseiről ajánlást adott ki. Álláspontja szerint az internetes állevelek küldése sérti az érintett magánszemélyek személyes adatai és a magánszféra védelméhez való jogát. Mint azt több korábbi állásfoglalásában is kifejtette, az e-mail cím, amennyiben természetes személlyel kapcsolatba hozható, személyes adatnak minősül. Személyes adatot e-mail küldés céljából akkor lehet kezelni, ha ahhoz az érintett hozzájárult. Amennyiben az érintettek nem járultak hozzá ahhoz, hogy elektronikus címüket ilyen célból a felhasználók kezeljék, az adatkezelés nem felel meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény szabályainak.

A szolgáltatás törvénytelen adatkezelések tömeges folytatására kínál lehetőséget, és nyilvánvaló érdekellentét feszül az érintettek, vagyis az e-mail cím jogos használói, és az adat kezelői, vagyis az állefél szolgáltatást igénybevevők között. Mivel a szolgáltatással visszaélők nem azonosíthatók az érintettek, illetve a levél címzettjei által, így az adatkezelés és feldolgozás törvénytelen, mi több tisztességtelen.

A szolgáltató honlapján közzétett céltól eltérően, az állefél küldés jogsza-

bályokba ütköző magatartásokhoz teremt technikai feltételeket, miközben a személyes adatok védelméhez való, az Alkotmány 59. §-ában biztosított alapjogot sérti, illetőleg veszélyezteti tekintve, hogy a felelősség tisztázása, vállalása nélkül, tömegesen, törvényes jogalap nélküli adatkezelésekre, az érintettek információs önrendelkezési jogának csorbítására, emberek zaklatásra kínál lehetőséget.

A domain név tulajdonosa – miután tudomást szerzett az adatvédelmi biztos vizsgálatáról – az állel küldő szolgáltatást 2003. március 14-e után felfüggesztette.

Az adatvédelmi biztos tájékoztatja azon érintetteket, akiknek az állel küldés a személyes adataik védelméhez való jogát megsértette, hogy az Avtv. 17–18 §-ai alapján az adatkezelők (az állevek valódi feladói) ellen a bírósághoz fordulhatnak. Az adatok jogellenes kezelésével vagy a technikai adatvédelem követelményeinek megszegésével másnak okozott kárt az adatkezelőnek kell megtérítenie. Az érintettel szemben az adatkezelő felel az adatfeldolgozó által okozott kárért is. Azt, hogy az adatkezelés – az e-mail cím felhasználása – jogszerű volt, az adatkezelő, vagyis az állel tényleges feladója köteles bizonyítani.

Az ajánlásban a biztos felszólította az állel küldő honlap internetes szolgáltatóját, hogy a fent ismertetett feltételekkel működő szolgáltatását véglegesen szüntesse be, a jövőben tartózkodjék a személyes adatok védelmét sértő adatfeldolgozói tevékenység folytatásától, valamint segítse elő az érintettek jogainak érvényesítését a személyes adatok jogellenes kezelőivel szemben.

Felkérte továbbá a hazai internetszolgáltatókat, és az internetet használókat, hogy a jövőben a hasonló szolgáltatások indításától tartózkodjanak.

Az ajánlás és a közlemény szövege a www.obh.hu honlapon, az adatvédelmi biztos oldalán, az aktuális információk között, az adatvédelmi biztos újabb ajánlásai, illetve közleményei sorában is olvasható.

Budapest, 2003. április 16.

Dr. Péterfalvi Attila

(212/A/2002)

KÖZLEMÉNY

Megfelel-e az adatvédelmi követelményeknek az autópályák úthasználati díjának megfizetését ellenőrző elektronikus rendszer? Ebben a kérdésben az adatvédelmi biztos a múlt év elején hivatalból indított vizsgálatot.

Az adatvédelmi biztos az elmúlt másfél év során folyamatosan figyelemmel kísérte és ösztönözte az elektronikus ellenőrző rendszer fejlesztésével, tervezett üzembe helyezésével, valamint a szükséges jogszabály-módosításokkal összefüggő lépéseket. Másfél év alatt az adatvédelmi biztos javaslatára is számos jogszabály módosult, a jogi szabályozás kikristályosodott. Ennek eredményeképpen megteremtődtek azok a jogi keretek, amelyek között az elektronikus ellenőrző rendszer jogszerűen működhet, és amelynek segítségével sor kerülhet az autópályát jogosulatlanul igénybe vevők azonosítására.

A másfél éves vizsgálat során az adatvédelmi biztos számos konzultációt folytatott az elektronikus ellenőrző rendszer fejlesztését – a kormány által kijelölt szervként és a kamerák, valamint a hozzákapcsolódó technikai berendezések tulajdonosaként – végző Belügyminisztériummal, valamint a rendszer működtetésére jogosult autópálya-kezelő szervezettel. A Belügyminisztérium, az Állami Autópálya Kezelő Részvénytársaság és az adatvédelmi biztos közötti folyamatos, minden részletre kiterjedő, szakértői és vezetői szinten folytatott együttműködés eredményeként minden adatvédelmi aggály és akadály elhárult az elektronikus ellenőrző rendszer üzembe helyezése előtt.

A próbaüzemet követően az Állami Autópálya Kezelő Rt. által kezelt rendszer a személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülése mellett a hatályos jogszabályoknak megfelelően biztosítja az autópályát érvényes matrica nélkül igénybe vevő autók üzemben tartóival szembeni pótdíjigény érvényesítésének lehetőségét. Az ehhez szükséges név- és címadatokat az ÁAK Rt. a BM által kezelt közúti közlekedési nyilvántartásból jogszerűen szerzi be.

Budapest, 2003. június 18.

Dr. Péterfalvi Attila

(40/H/2002)

KÖZLEMÉNY

az adatvédelmi biztosnak a Big Brother és a Való Világ című „valóság show”-kba jelentkezők személyes adatai kezelését vizsgáló eljárásának lezárásáról és a műsorokkal kapcsolatos adatvédelmi biztosi ajánlásról

I.

Állampolgári bejelentés nyomán 2003. január 17-én elrendeltem a Big Brother és a Való Világ című televíziós produkciókba (a továbbiakban együtt: műsorok) jelentkezők személyes adatai kezelésének vizsgálatát, amely kiterjedt mind a résztvevők kiválasztásának, mind pedig a műsorok sugárzásának szakaszára. A panaszos annak vizsgálatát kérte, hogy adatok felvételével, tárolásával és felhasználásával kapcsolatban felmerültek-e adatvédelmi aggályok. A vizsgálatot 2003. május 27-én befejeztem, megállapításaimat 2003. május 28-án írásban közöltem a Műsorok készítőivel és az azokat sugárzó műsorszolgáltatókkal.

A vizsgálat alapkérdései között előjáróban arra kellett választ adni, mire terjed ki az adatvédelmi biztos hatásköre. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.), valamint az Alkotmánybíróság határozatai [különösen a 35/2002. (VII. 19.) AB határozat] alapján hatásköröm mind a műsorok részvevői kiválogatásának szakaszára, mind pedig a kép- és hangfelvételek nyilvánosságra hozására kiterjed.

II.

A vizsgálat – az érintett adatkezelők által megküldött dokumentumok alapján, a nem vitatott tények megállapítása után – az adatkezelés két alapvető törvényi követelményének érvényesülésére koncentrált: egyrészt a „célhoz kötött adatkezelés”, másrészt pedig a „tájékozott beleegyezés” kérdésére. A vizsgálat e téren tapasztalt ugyanis kifogásolnivalókat.

Az említett követelményeknek mind a résztvevők kiválasztásának, mind pedig a műsorok sugárzásának szakaszában érvényesülnie kell, a műsorkészítők adatkezelése alapjaiban nem különbözik más, például törvény alapján elrendelt adatkezelésektől: a résztvevők hozzájárulásával az adatkezelés

jogalapja teremtődött meg, de emellett az adatkezelés egyéb feltételeinek is fenn kell állniuk.

A célhoz kötöttség elvének érvényesülése

Az adatvédelmi törvény értelmében személyes adatot kezelni valamely jog gyakorlása vagy kötelezettség teljesítése érdekében lehet. A műsorkészítés lehet ilyen cél, de azt a médiatörvény is tiltja, hogy emberi jogokat sértő műsorokat készítsenek. Ezen felül az adatkezelés célját egyértelműen meg kell határozni, és a kezelendő adatok körét ehhez képest kell megvonni, a lehető legszűkebben. A vizsgálat mindkét szempontból talált hiányosságot:

A műsorkészítők célja az volt, hogy „szimpatikus”, „érdekes”, valamely okból karakteres személyeket találjanak. Szubjektivitása miatt ez a szempont alapot ad olyan adatok igénylésére is, amelyből egyfajta „személyiségprofil” rajzolódik ki.

A jelentkezőkkel a jelentkezéskor kitöltetett kérdőíven indokolatlanul tág körben kértek személyes adatokat (különösen a Big Brother című műsor esetében). A kezelendő adatok körét a célhoz kötöttség elvére figyelemmel a lehető legminimálisabbra kell szorítani. Minden egyes adatról tudni kell igazolni, hogy a személyes adatok kezelését igénylő eljárás mely mozzanatához, milyen feltétel, követelmény igazolásához szükséges. Olyan adat igénylése, amely adat közlésének elmulasztása érdemben nem befolyásolja az eljárás kimenetelét (ahogy a műsorok készítői maguk is nyilatkoztak), nem felel meg az említett követelményeknek.

A Big Brother Házban, illetve a Való Világ Villában tartózkodás során rögzített felvételek esetében magát a célt is nehéz megragadni. Olyan adatkezelés esetén, amelyhez a személyes adatok (kép- és hangfelvételek) abból származnak, hogy egy természetes személy egész napi tevékenységét, életét „mindenre kiterjedően” követik, dokumentálják és róla felvételt készítenek, a cél határozatlanságát mutatja: a kezelt adatok köre (egy adott szituációban tanúsított viselkedésről kép- és hangfelvétel készítése) véletlenszerűen áll elő, azokkal előre sem az adatkezelő, sem az érintett nincs, nem lehet tisztában. A határozatlanság a műsorkészítők oldaláról abban is tetten érhető, ahogy és amennyiben a résztvevőknek adott feladatokat a műsor folyamán történt események függvényében alakították.

A tájékozott beleegyezés kérdése

Az adatkezelőt az adatok felvétele előtt tájékoztatási kötelezettség terheli. Tájékoztatást kell adnia az adatkezelés céljáról, az adatok köréről, az adatkezelő személyéről, stb. A hozzájárulás a tájékoztatásban megjelölt adatkezelésre vonatkozik, a hozzájáruló nyilatkozatot kiterjesztően értelmezni nem lehet. Ebben az esetben ugyanis a hozzájáruló nyilatkozattal engedélyezett-hez képest már megváltozik a cél, az adatkör és/vagy az adatkezelő/adatfeldolgozó személye.

A vizsgálat külön kitért a tisztességes adatkezelés törvényi követelményének értelmezésére. A vizsgálat e tekintetben a következőket állapította meg. Az Avtv. 7. §-ának a) pontja értelmében a személyes adatok felvételének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie. E két követelmény külön hangsúlyozása világossá teszi, hogy az adatkezelés jogszerűsége nem szűkíthető le pusztán arra, hogy az adatkezelő formálisan betartja-e az adatkezelésre vonatkozó törvényi szabályokat, illetve rendelkezik-e formális joggal a személyes adatok kezelésére.

Az adatkezelés tisztességes volta ennél tágabb követelmény, az érintett információs önrendelkezési jogának, és ezen keresztül magánszférájának, emberi méltóságának tiszteletben tartását jelenti: az érintett nem válhat kiszolgáltatottá sem az adatkezelővel, sem más személlyel szemben [vö. 15/1991. (IV. 13.) AB határozat, ABH 1991. 43.]. Az érintett mindvégig alanya marad a személyes adatok kezelésével járó folyamatnak, és nem válik, nem válhat annak pusztá tárgyává.

Az érintett hozzájárulásán alapuló adatkezelés tisztességes voltának kulcs-eleme az érintett megfelelő tájékoztatása. Olyan részletességű tájékoztatása, amely alapján az érintett képes megítélni az adatkezelés hatását jogaira, illetve megalapozottan dönthet az adat kiadásáról. Ezzel kapcsolatban a vizsgálat eredményeként még súlyosabb kifogásokat fogalmaztam meg a vizsgált szervekkel szemben, mint a célhoz kötött adatkezelés esetén.

A műsorba történő jelentkezéstől kezdve a válogatáson át a szerződéskötésig folyamatosan bővült az a kör, amire az érintett adatait fel kívánták használni. A műsorba jelentkezéskor az érintett még nem tudhatta, hogy adatait (képmását és hangfelvételét) a műsorszolgáltató más műsoraihoz is fel kívánja-e használni. Erről csak a hozzájáruló nyilatkozatban rendelkeztek, amiben viszont arról nem kaptak tájékoztatást, hogy promóciókban, reklámokban kell részt venniük, továbbá hogy a műsorkészítők igényt formálnak a képmásuk és hangfelvételük másodlagos kereskedelmi hasznosítására is. Azt is csak a szerződésből tudhatták meg, hogy a műsor folyamán akár sú-

lyos egészségkárosodás is érheti őket, vagy a társadalmi helyzetükben, családi kapcsolataikban hátrányos változások állhatnak be. Álláspontom szerint a jelentkezők tájékoztatása akkor lett volna megfelelő, ha legkésőbb a kiválasztás érdekében használt kérdőíveken tájékoztatást kapnak mindarról, amiről csak a szerződéskötéskor szerezhettek tudomást.

Súlyos – és nem csak a személyes adatok védelméhez fűződő jogot sértő – mulasztása volt a műsorok készítőinek, hogy egyáltalán nem tájékoztatták a jelentkezőket, hogy a kábítószer-fogyasztásra, illetve – a Big Brother című műsor esetében – a korábbi szexuális zaklatásra vonatkozó adatok megadásával hivatalból üldözendő bűncselekmények elkövetésével vádolhatják önmagukat, hozzátartozói körükbe tartozó személyeket vagy másokat.

A vizsgálat során a vizsgált szervek arra hivatkoztak, hogy a *„jelentkezők pontosan tudták, milyen célból, milyen típusú műsorba jelentkeznek”*. Ezt a magyarázatot több okból sem tartom elfogadhatónak:

- a műsorok első sorozata előtt egyik jelentkező sem lehetett tisztában a műsor jellegével, különösen nem azokkal az előre nem közölt helyzetekkel, amelyben meg kellett nyilvánulniuk. Ez utóbbi megállapítás a műsorok második sorozatára is igaz;
- önmagában egy korábbi műsor nem jelenthet felmentést a tájékoztatási kötelezettség alól;
- a műsorokba bekerült egyes szereplők is akképpen nyilatkoztak, hogy a műsor folyamán megélt valóság eltért attól a képzettől, amit a műsorról korábban magukban kialakítottak.

III.

Az előzőekben kifejtettekre figyelemmel fogalmaztam meg az ajánlásaimat, részint általános jelleggel, részint pedig az egyes műsorokról külön-külön is. Az ajánlás szövegének ismertetése előtt fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy sem a vizsgálat megállapításai, sem pedig az ajánlás nem azt mondja ki, hogy a Big Brother, illetve a Való Világ című, illetve általában az ilyen, *„valóság show”*- típusú műsor jogellenes. Ilyen általános megállapítást adatvédelmi biztосként nem is tehetek, hiszen hatásköröm csak a személyes adatok védelmével kapcsolatos ügyekre terjed ki. A vizsgálat szigorúan az adatvédelem terén maradt, és szigorúan jogi szempontból elemezte a műsorokat. Hatásköröm hiánya miatt tudatosan nem vizsgáltam az érintettek hozzájáruló nyilatkozatait, illetve az általuk kötött szerződéseket abból a szem-

pontból, hogy azok megfelelnek-e a Polgári Törvénykönyv 75. §-a (3) bekezdésében megfogalmazott követelményeknek, érvényességi feltételeknek.

Adatvédelmi biztосként nem feladatom a társadalmat megosztó erkölcsi, ízlésbeli kérdésben dönteni, egyik vagy másik álláspont mellett állást foglalni.

Az ajánlás 2003. május 28-i kézbesítése után a vizsgált szervek válaszukban a számukra eljuttatott ajánlással kapcsolatban elsősorban azt kifogásolták, hogy az adatvédelmi biztосnak nincs joga ajánlást kibocsátani a kereskedelmi műsorszolgáltatókkal és a gazdasági társaságként működő műsorkészítőkkel szemben. Válaszomban a hatályos jogszabályok elemzése alapján cáfoltam állításaikat.

Arra a felvetésre, miszerint az ajánlásban megfogalmazott követelmények lehetetlenné tennék a magyarországi, nem előre megírt szerepeket tartalmazó forgatókönyvek alapján hivatásos előadóművészekkel készített fikciós audiovizuális műveken kívüli televíziós és filmgyártást, az ajánlás az alábbi választ adja:

A kép- és hangfelvételek tekintetében az érintettet megilleti az a jog, hogy minden egyes jelenet, jelenetek tetszőleges sora tekintetében dönthet, nyilvánosságra kívánja-e hozni vagy sem. Különös jelentőséggel bír ez a jog olyan jelenetek esetében, amikor a résztvevő nincs tudatánál (pl. alvás), vagy tudatmódosító szer (pl. alkohol) hatása alatt áll. Ilyen döntési szituáció tipikusan a felvételek elkészítése után merül fel [ekkor beszélhetünk a „nyilvánosságra hozatal céljából [az érintett által] átadott adatok”-ról – Avtv. 3. § (4) bek.]. Amennyiben azonban a műsor jellege miatt (például élő adás, előadás egyidejű nyilvánosságához közvetítése) a hozzájárulást a felvételek elkészítése előtt kérik (egyeznek meg felvétel készítésében), az ilyen felvétel készítése, illetve képek és hangok nyilvánossághoz közvetítése (a továbbiakban együtt: felvétel készítése) – mint adatkezelés – akkor történik az „érintett tudtával és beleegyezésével”, ha az adatkezelésről olyan részletességgel tájékoztatják az adatalanyt, amelyből mindkét fél számára egyértelmű(ek) az(ok) a szituáció(k), amely(ek)ben a felvételek készülni fognak, az érintett fel tudja mérni, hogy ez(ek) a szituáció(k) milyen hatással van(nak) személyiségi jogaira. Mindezeknek – ha a megállapodás írásban történik – magából a szerződésből is ki kell tűnniük.

IV.

Figyelemmel az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LXIX. törvény 20. §-ára, az Avtv. 19. §-ának (1) bekezdésére, 23. §-ának (2) bekezdése és 25. §-ának (2)-(3) bekezdésére, továbbá a vizsgált szervezetnek az ajánlás kézbesítését követően tett nyilatkozataira is a 2003. május 28-án kelt, „A Big Brother és a Való Világ című „valóság show”-kba jelentkezők személyes adatai kezelésének vizsgálatát lezáró adatvédelmi biztosi ajánlás”-t az alábbiakban teszem közzé:

„1. Felhívom valamennyi médium, különösen a jelen vizsgálattal érintett tv2 és Magyar RTL Klub televíziók figyelmét, hogy a jövőben önként jelentkezők részvételével készülő műsorok esetén a személyes adatok (beleértve a kép- és hangfelvételek) kezelése során fokozottan ügyeljenek az alábbi követelmények betartására:

a) az érintettnek a személyes adatai kezeléséhez adott hozzájárulása az adatkezelés feltételeit tartalmazó tájékoztatásban megjelölt adatkezelésre vonatkozik. A hozzájáruló nyilatkozatot kiterjesztően értelmezni nem lehet;

b) az adatkezelés célját világosan, egyértelműen, az érintettek által előre megismerhetően kell meghatározni, mind a műsor egésze, mind egyes jelenetei, részletei tekintetében;

c) tartózkodjanak olyan személyes adatok felvételétől, amelyek az elérni kívánt cél szempontjából irrelevánsak. Különösen tartózkodjanak különleges, ezen belül pedig olyan adatok felvételétől, amelyekről az érintett senkinek sem köteles számot adni. Vegyék figyelembe, hogy minden egyes adatról tudni kell igazolni, hogy a személyes adatok kezelését igénylő eljárás mely mozzanatához, milyen feltétel, követelmény teljesítésének megítéléséhez szükséges. Olyan adat igénylése, amely adat közlésének elmulasztása érdekében nem befolyásolja a cél elérését, jogellenes;

d) az érintettet az adat felvétele előtt részletesen és dokumentálható módon tájékoztatni kell az adatkezelő pontos személyéről, az adatkezelés pontos céljáról, az adatszolgáltatás önkéntességéről, ennek tartalmáról, a kezelt adatok pontos köréről, arról, hogy miért azokra az adatokra van szükség, az érintettet megillető jogokról. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az adatkezelés lehetséges kockázataira, hatásaira is. Az adatkezelők akár az egyoldalú címzett nyilatkozatok, akár a szerződéses kikötések megfogalmazásakor vegyék figyelembe, hogy a hozzájárulásnak az előre rögzített feltételek szerinti adatkezeléshez történő megadásán (vagy megtagadásán) ki-

vül az adatvédelmi törvény egyetlen más szabálya, különösen az érintett jogvédelmét szolgáló rendelkezések sem képezik az adatkezelő és az érintett megállapodásának tárgyát;

e) kép- és hangfelvételek egyidejű nyilvánossághoz közvetítése nem jelent felmentést a személyes adatok védelmére vonatkozó követelmények teljesítése alól. Az érintett hozzájárulása ez esetben akkor állapítható meg, ha tudata átfogja azokat a körülményeket, amelyek között a kép- és hangfelvételek nyilvánosságra kerülnek.

2. Felszólítom a Big Brother című műsort készítő Interaktív Kft-t és a műsort sugárzó tv2-t, hogy

a) a kiválasztás befejezésére tekintettel semmisítsék meg valamennyi jelentkező – köztük a Big Brother házba bekerült játékosok – kiválasztásánál használt kérdőíveket, a hozzájuk kapcsolódó nyilatkozatokkal együtt, valamint a bármilyen más adathordozón még meglévő hasonló adatokat;

[Az Interaktív Kft. és a műsort sugárzó MTM-SBS Televízió Rt – tv2 e felszólításnak – jogi képviselőjük 2003. június 10-én kelt nyilatkozata szerint – eleget tett.]

b) kezdeményezzék a játékosokkal kötött szerződés azon pontjainak (különösen a 4.2., 5.6. és 11. pontjainak) módosítását, amelyek jelenleg nem zárják ki kép- és hangfelvételeknek az érintett tudtán és akaratán kívüli továbbításának, illetve nyilvánosságra hozásának lehetőségét a műsorral össze nem függő, kereskedelmi célú hasznosítás keretében, illetve csorbítják az érintettet az Avtv. szerint megillető jogorvoslati jogokat;

c) a továbbiakban tartózkodjanak olyan kép- és hangfelvételek készítésétől és nyilvánosságra hozásától, illetve továbbításától, amelyek olyan helyzetekben készültek, amikor az érintett a felvételek készítéséhez, illetve nyilvánosságra hozásához a hozzájárulását – nem lévén tudatánál – nem adhatta meg. A meglévő ilyen felvételek további kezeléséhez kérjék az érintettek külön, kifejezett hozzájárulását, hozzájáruló nyilatkozat hiányában a felvételeket semmisítsék meg;

d) a jelentkezők, illetve résztvevők orvosi vizsgálatát végző egészségügyi szolgáltatók közreműködésével gondoskodjanak az érintettek 1997. évi XLVII. törvény 4. § (3) bekezdése szerinti hozzájáruló nyilatkozatának pótlásáról vagy – hozzájárulás hiányában – az orvosi vizsgálat során rögzített személyazonosító és egészségügyi adatok törléséről.

3. Felszólítom a Való Világ című műsort készítő IKO Kft-t és a műsort sugárzó Magyar RTL Klub Televíziót, hogy

a) a kiválasztás befejezésére tekintettel semmisítsék meg valamennyi jelentkező – köztük a Való Világ Villába bekerült játékosok – kiválasztásánál használt kérdőíveket, a hozzájuk kapcsolódó nyilatkozatokkal együtt, valamint a bármilyen más adathordozón még meglévő hasonló adatokat;

b) kezdeményezzék a játékosokkal kötött szerződés azon pontjainak (különösen a 2.2., 9., 10., 12. és 17.8. pontjainak) módosítását, illetve hatályon kívül helyezését, amelyek jelenleg nem zárják ki kép- és hangfelvételeknek az érintett tudtán és akaratán kívüli továbbításának, illetve nyilvánosságra hozásának lehetőségét a műsorral össze nem függő, kereskedelmi célú hasznosítás keretében, illetve csorbítják az érintettet az Avtv. szerint megillető jogorvoslati jogokat;

c) kezdeményezzék a játékosokkal kötött szerződés 5.2. pontja utolsó mondatának – egészségügyi alkalmassági adatok nyilvánosságra hozására jogosító kikötés – hatályon kívül helyezését;

d) kezdeményezzék a játékosokkal kötött szerződés 5.4. pontjának módosítását annak megfelelően, hogy az valóban csak azt zárja ki, hogy a résztvevő más csatornánál a társaság, illetve a televízió engedélye nélkül szerepeljen;

e) a továbbiakban tartózkodjanak olyan kép- és hangfelvételek készítésétől és nyilvánosságra hozásától, illetve továbbításától, amelyek olyan helyzetekben készültek, amikor az érintett a felvételek készítéséhez, illetve nyilvánosságra hozásához a hozzájárulását – nem lévén tudatánál – nem adhatta meg. A meglévő ilyen felvételek további kezeléséhez kérjék az érintettek külön, kifejezett hozzájárulását, hozzájáruló nyilatkozat hiányában a felvételeket semmisítsék meg;

f) a jelentkezők, illetve résztvevők orvosi vizsgálatát végző egészségügyi szolgáltatók közreműködésével gondoskodjanak az érintettek 1997. évi XLVII. törvény 4. § (3) bekezdése szerinti hozzájáruló nyilatkozatának pótlásáról vagy – hozzájárulás hiányában – az orvosi vizsgálat során rögzített személyazonosító és egészségügyi adatok törléséről.

4. Felhívom valamennyi, a Big Brother, illetve a Való Világ című műsorok bármelyik sorozatába jelentkező, illetve abban részt vevő személy figyelmét, hogy személyes adataik (beleértve kép- és hangfelvételeik) védelmére vonat-

kozó, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény által biztosított jogaik sem a hozzájáruló nyilatkozatok, sem a szerződés aláírásával nem enyésztek el, azokat bármikor gyakorolhatják.”

Budapest, 2003. június 26.

Dr. Péterfalvi Attila

(16/A/2003)

KÖZLEMÉNY

Aggodalommal tapasztalom, hogy az elmúlt hetekben egy bróker cég – közvélemény által vitathatónak ítélt – ügyleteihez kapcsolódva több olyan, azonosítható személyre vonatkozó adat, tény, feltételezés kapott nyilvánosságot a médiában, amelyek megszerzése és nyilvánosságra hozatala valószínűleg nem a személyes adatok védelmére vonatkozó törvényi előírások szerint történt.

Bár az ügygel összefüggésbe hozott – közéleti szerepet betöltő – személyek és hozzátartozóik személyes adataik védelméhez fűződő joguk megsértése miatt ez idáig nem fordultak hivatalomhoz, adatvédelmi biztosként – az adatvédelmi törvény előírására figyelemmel – szükségesnek tartom a közvélemény figyelmét felhívni arra, hogy magánszemélyek pénzügyeire, befektetéseire, iskolázottságára, családi és rokon kapcsolataira, büntetett előéletére vagy más hasonló személyes, illetve különleges adatainak feltárására, nyilvánosságra hozatalára a hatályos jogi szabályozás szerint csak az érintett hozzájárulása vagy – kivételesen – törvényi felhatalmazás alapján van lehetőség.

Ahogy korábbi hasonló ügyekhez kötődően elődöm is, és én magam is hangsúlyoztam, most is leszögezem: a jelenleg hatályos törvényi szabályozás a közhatalmat gyakorlók, a politikai közélet szereplői esetében sem teszi lehetővé, hogy magánéletük, például a magánvagyonukkal való gazdálkodásuk olyan mértékben átláthatóvá, megismerhetővé váljon, amennyire azt egyesek – politikai okok miatt – jelenleg szükségesnek tartják.

Adatvédelmi biztosként alkotmányos kötelezettségem, hogy felhívjam a közéleti szereplőket, az írott és elektronikus sajtó munkatársait, a szóban forgó ügyekben információkkal rendelkező magánszemélyeket, illetve szervezetek képviselőit figyelmét arra, hogy a személyes adatok alkotmányos védelem alatt állnak, azokat csak az érintettek hozzájárulása vagy törvény előírása esetén hozhatják nyilvánosságra. Ennek figyelmen kívül hagyása adott esetben az érintett érdekeit jelentősen sértheti, és ezzel akár bűncselekmény is megvalósulhat.

Budapest, 2003. július 17.

Dr. Péterfalvi Attila

(807/H/2003)

KÖZLEMÉNY

Ismételten a nyilvánossághoz fordulok, mert ugrásszerűen megnőtt a személyazonosító igazolványok fénymásolását kifogásoló panaszok száma. Tapasztalataim szerint már nemcsak a pénzintézetek és a mobilszolgáltatók, hanem más adatkezelők, például önkéntes magánnyugdíjpéztárak, munkáltatók napi gyakorlatává vált a másolatok készítése. Már az előző adatvédelmi biztos hivatali idejében is tapasztalhattuk, hogy számos adatkezelő az Alkotmányban biztosított információs önrendelkezési jog érvényesülését figyelmen kívül hagyva, üzleti kockázatuk csökkentését a másolatok készítésétől remélve, legtöbbször az érintettek előzetes tájékoztatása nélkül, az ügyfélternek az érintett által kevésbé, vagy egyáltalán nem ellenőrizhető részében készít másolatot az igazolványáról. Az érintett vagy véletlenül, vagy a másolat aláíratatása alkalmával szerez tudomást a másolat létéről. A másolatkészítés jogalapjáról érdemi információt az adatkezelő munkatársai általában nem tudnak adni, jellemző, hogy egyetlen indokként a kedvezményes vásárlás lehetőségét említik, illetve olyan belső utasításra hivatkoznak, amely nyilvánosságra nem hozható, arról közreadható példány nem létezik.

Adatvédelmi szempontból nem fogadható el, hogy az adatkezelő az általános szerződési feltételekben vagy az alapszabályában jogsértő módon úgy korlátozza az érintettet személyes adatok védelméhez fűződő jogának gyakorlásában, hogy a szolgáltatás igénybevételének egyik feltételeként előírja a személyazonosító igazolványról készült másolat csatolását. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete is osztja véleményemet a vitatott adatkezelési gyakorlatról a pénzügyi szektor vonatkozásában. Az adatkezeléshez való hozzájárulás ezekben az esetekben nem önkéntes, a szerződést kötő félnek nincs lehetősége a másolat készítéséről érdemben nyilatkozni. Általánosan jellemző, hogy a hozzájárulás megszövegezése nem jelenik meg elkülönítetten.

Az alkotmányos jogok érvényesülése és az egységes, törvényes joggyakorlat, valamint a kulturált adatkezelés biztosítása érdekében ez év februárjában kiadott tájékoztatómban közzétettem a másolatok készítésével kapcsolatos álláspontomat, melyben felhívtam az érintettek figyelmét a másolatok készítésének jogszerűtlenségére. A tájékoztatóban is kihangsúlyoztam, milyen nagy jelentősége van az érintettek önkéntes hozzájárulásának olyan esetekben, amikor nem törvény jogosítja fel az adatkezelőt valamely adatok kezelésére.

A másoláshoz való hozzájárulás, illetve az ügylet megkötéséhez, az ügyintézéshez szükséges személyes adatok törvényben meghatározott körén túl,

az adatkezelés céljának megvalósulásához szükséges mértéket meghaladóan személyes adatok rendelkezésre bocsátása nem lehet a szerződéskötés feltétele. A másolatok kezelésére kizárólag az adatkezelők érdekében kerül sor. Ennek ellenére napi gyakorlattá vált, hogy bizonyos hitelintézeti ügyleteknél, kedvezményes vásárlásoknál már nem a személyazonosság hitelt érdemlő megállapítása a cél, hanem az alkalmazottak ellenőrzése. Például mobiltelefon előfizetői szerződések megkötésénél a forgalmazók jutalékelszámolásához hiteles igazolásként a személyazonosító igazolványról készült másolatokat alapidokumentumként kezelik.

Információim szerint, 2002 nyarán a Hírközlési Területi Hivatal budapesti irodája a mobilszolgáltatók vitatott adatkezelésének vizsgálatát állásponthoz mindenben egyetértve zárta le, határozatában arra kötelezve az érintett szolgáltatókat, hogy *„az ügyfelek személyazonosságának megállapítása céljából csak és kizárólag az ő előzetes, egyértelmű és kifejezetten ehhez való hozzájárulásukkal készítsenek olyan fénymásolatot, amelyet a továbbiakban a velük megkötött szerződés mellékleteként tárolnak.”* A hivatkozott határozat kiemeli azt is, hogy *„az ügyfélnek ez a hozzájárulása nem előfeltétele a vele való szerződéskötésnek, a szolgáltatás igényléséhez ilyen további feltételt csak jogszabály írhat elő, belső szervezeti intézkedés (utasítás) nem. Az önkéntesség garanciájaként a hozzájárulás tényét a szerződésben írásban külön rögzíteni kell, az ügyfélszolgálatokon pedig biztosítani kell az erről való megfelelő tájékoztatást.”*

Tekintve, hogy azóta is ugyanolyan tartalmú panaszok érkeznek irodámhoz, ismételten megerősítem, hogy az ügyben képviselt állásponthoz változatlan. Tájékoztatom az érintetteket, hogy az adatvédelmi törvény szabályai értelmében az érintett polgárok kérhetik a fénymásolatok megsemmisítését, mely kérésnek az adatkezelők kötelesek eleget tenni. A törlés iránti kérelem teljesítése akkor is kötelező, ha az adatkezelő előzetesen tájékoztatta az érintettet a másolat készítéséről és az érintett ahhoz hozzájárult.

Felkérem az egyes adatkezelők felügyeletét ellátó szerveket, ellenőrzéseik során járuljanak hozzá a személyes adatok védelméhez való jog alkotmányos érvényesüléséhez.

2004-től hatósági jogkörömmel élve, kiemelt figyelmet fogok fordítani a másolatok készítésének gyakorlatára.

Budapest, 2003. augusztus 25.

Dr. Péterfalvi Attila

(756/A/2003)

KÖZLEMÉNY

Vizsgálatot folytattam a Sulinet Express programmal kapcsolatos adatkezelésre vonatkozóan, melynek során megállapítottam, hogy az adóazonosító jel kezelése az értékesítő helyek által, adóigazolás kiállítása és az adóhatóság részére adatszolgáltatás teljesítése céljából megfelelő törvényi felhatalmazáson alapul, ugyanakkor jogosulatlan az adóazonosító jel továbbítása az adóhatóságon kívül más szervnek, így a Sulinet Express Monitor rendszer működtetőjének, az Educatio Kht-nak. Nem fogadható el az a gyakorlat, hogy az adóazonosító jelet a törvényi rendelkezésekkel ellentétesen, különféle technikai kódok képzése céljára használják fel.

A vizsgálat azt is megállapította, hogy az Educatio Kht. nem ismerte meg az érintettek adóazonosító jelét, mivel az automatizált technikai rendszer az adóazonosító jel beérkezésekor abból rögtön egy kódot állít elő, így az adóazonosító jel azonnal, automatikusan törlődik. A képzett kódból az adóazonosító jel rekonstruálása nem lehetséges, a kód meghatározott természetes személlyel nem hozható összefüggésbe.

Állásfoglalásom teljes szövege a www.obh.hu honlapon megtalálható.

Budapest, 2003. augusztus 28.

Dr. Péterfalvi Attila

(726/A/2003)

KÖZLEMÉNY

Felhívom az adatkezelők és az adatfeldolgozók figyelmét a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 2004. január 1-jén hatályba lépő módosításának azon részére, amely szerint számos adatkezelő és adatfeldolgozó köteles lesz belső adatvédelmi felelőst kinevezni vagy megbízni, valamint adatvédelmi szabályzatot készíteni. A törvény hatálybalépéséig még elegendő idő áll rendelkezésre a megfelelő személyek kiválasztására és a szabályzatok elkészítésére.

A törvény jövő év elejétől hatályos 31/A. §-a szerint az országos hatósági, munkaügyi vagy bünyügyi adatállományt kezelő, illetőleg feldolgozó adatkezelőnél és adatfeldolgozónál, valamennyi pénzügyi szervezetnél, és valamennyi távközlési és közüzemi szolgáltatónál kötelező lesz jogi, közigazgatási, számítástechnikai vagy ezeknek megfelelő, felsőfokú végzettséggel rendelkező adatvédelmi felelőst kinevezni. Az adatvédelmi felelősnek az adatkezelő, illetve az adatfeldolgozó szervezetén belül kell lennie, és közvetlenül a szerv vezetőjének felügyelete alá kell tartoznia.

A belső adatvédelmi felelős feladata a törvény szerint az adatkezeléssel kapcsolatos döntések meghozatalában, az érintettek jogainak biztosításában való közreműködés és segítségnyújtás, az adatkezelésre vonatkozó jogszabályok, valamint a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatok, adatbiztonsági követelmények megtartásának belső ellenőrzése. Az adatvédelmi felelős kivizsgálja a hozzá érkezett bejelentéseket, és jogosulatlan adatkezelés észlelése esetén annak megszüntetésére hívja fel az adatkezelőt vagy az adatfeldolgozót, elkészíti a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot, vezeti a belső adatvédelmi nyilvántartást, és a szervezeten belül gondoskodik az adatvédelmi ismeretek oktatásáról. Az adatvédelmi felelősök intézménye eddig sem volt ismeretlen Magyarországon: 1998 óta adatvédelmi felelősök dolgoznak az egészségügyi intézményeknél.

Felhívom továbbá az adatkezelők figyelmét arra is, hogy a fent megnevezett adatkezelőknek, valamint az – adatvédelmi nyilvántartásba bejelentési kötelezettség alá nem eső adatkezelők kivételével – egyéb állami és önkormányzati adatkezelőknek a törvény módosítása folytán adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot kell készíteniük. Külön felhívom a közoktatási intézmények vezetőinek a figyelmét arra, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2003. szeptember 1-jétől hatályos szövege szerint iratke-

zelési szabályzatban, ha ilyen készítése nem kötelező, a közoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatának mellékleteként kiadott adatkezelési szabályzatban kell meghatározni az adatkezelés és adattovábbítás intézményi rendjét.

Az adatvédelmi felelősök kinevezésének, valamint az adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatok megalkotásának kötelezettségét a jövőben ellenőrizni fogom.

Budapest, 2003. szeptember 3.

Dr. Péterfalvi Attila

(983/H/2003)

KÖZLEMÉNY

a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos új szabályokról

A közérdekű adatok kezelésével és nyilvánosságának biztosításával kapcsolatban az elmúlt hónapokban számos fontos jogi előírás megváltozott. Ezek egy része már hatályban van, más része a közeljövőben fog hatályba lépni. Az információs jogok országgyűlési biztosaként az alábbiakra hívom fel az adatkezelők és a közérdekű adatok iránt érdeklődők figyelmét:

I. Az üzleti titkok és a közérdekű adatok kezelésével és közlésével kapcsolatos új szabályok

Az Országgyűlés által áprilisban elfogadott, a közpénzek felhasználásával, a köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével és ellenőrzésének bővítésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi XXIV. törvény (az úgynevezett üvegzebtörvény) a közérdekű adatok nyilvánossága további garanciájaként újraszabályozta az üzleti titok fogalmát és a közérdekű adatokhoz való viszonyát, megteremtve ezzel a két jog érvényesülésének összhangját. A Polgári Törvénykönyvbe (Ptk.) került az üzleti titok általános fogalma, valamint mindazok a kivételek, amelyek a közérdekű adatokhoz való hozzájutás szabadságát biztosítják. Az új szabályozás és a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény kiegészítése egyértelműen kimondja, hogy az állami és a helyi önkormányzati feladatot, illetve jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervek (közsféra) milyen körben kötelesek a nyilvánosságot tájékoztatni, illetve biztosítani a kezelésükben lévő közérdekű adatok megismerését.

A módosítás általános alapelvként mondja ki, hogy a költségvetési források és eszközök felhasználására, valamint a közvagyonnal való gazdálkodásra vonatkozó adatok nyilvánosságát az üzleti titok védelme nem korlátozhatja. Egyúttal meghatározza azt is, hogy melyek azok az adatok (pl. technológiai eljárások, műszaki megoldások, know-how stb.), amelyek továbbra is védelemben részesülhetnek.

A fenti cél érdekében az Országgyűlés a Ptk. és az adatvédelmi törvény mellett módosította többek között a gazdasági társaságokról szóló törvényt, a cégeljárásról szóló törvényt, a koncessziós törvényt, a Munka Tör-

vénykönyvét, a Polgári perrendtartást, az államháztartásról szóló törvényt, a versenytörvényt, a hitelintézeti törvényt, a tőkepiaci törvényt, az önkormányzati törvényt, a közbeszerzésekről szóló törvényt.

Az információs szabadság új területeként, a közpénzek, a közvagyonnal való gazdálkodás átláthatóságának további biztosítékaként a törvényhozó az adatközlés kötelezettségét a közérdekből nyilvános adat intézményének bevezetésével kiterjesztette a magánszférára. A Ptk. és az adatvédelmi törvény új rendelkezései alapján mindenki, aki az államháztartáshoz tartozó valamely szervvel pénzügyi vagy üzleti kapcsolatot létesít, köteles ezzel kapcsolatban tájékoztatást adni.

II. Az államháztartással összefüggő közérdekű adatok nyilvánossága

Az üvegzséb törvény végrehajtásaként a kormány módosította az államháztartás működéséről szóló 217/1998. (XII. 30.) kormányrendeletet. Az államháztartási körbe tartozó valamennyi szervezet köteleességévé tette, hogy a gazdálkodásával kapcsolatos adatok sokaságát a szervezet internetes honlapján vagy a nyilvánosság számára elérhető egyéb módon rendszeresen, illetőleg folyamatosan tegye közzé. Az államháztartással összefüggő közérdekű adatokat kérelemre eddig is bárki megismerhette. A módosítás most bevezette az államháztartási információk körébe tartozó kötelezően közzéteendő közérdekű adatok fogalmát és meghatározta ezek körét. A rendelet előírta, hogy a kérelemre történő adatszolgáltatás és a kötelező közzététel feladatával minden e körbe tartozó szervezetnek megfelelő (az információs jogokra is kiterjedő) szakértelemmel vagy végzettséggel rendelkező személyeket, szükség szerint ilyen szakértelemmel rendelkező szervezeti egységet kell megbízni.

A közérdekű adatok közlésével kapcsolatban a rendelet számos kérdésben a hatályos adatvédelmi törvélynél szigorúbb kötelezettségeket ír elő az államháztartási körbe tartozó szervezetek számára, melléklete pedig tartalmazza, hogy mely szervezetek milyen adatokat, milyen módon és mely határidőkre tekintettel köteles közzétenni.

A kormánynak a közpénzek felhasználásának átláthatóbbá tétele érdekében kiadott 1069/2003. (IX. 11.) határozata további feladatokat határoz meg a költségvetési szervek számára. A közérdekű adatok nyilvánosságának biztosítása érdekében az adatvédelmi biztossal egyeztetett intézkedési tervet kell kidolgozniuk. A miniszterek az intézkedési terv keretében kö-

telesek olyan jogszabály-módosításra javaslatot tenni, amelyekben indokolt előírni közérdekű adatok kötelező közzétételi kötelezettségét.

Az információszabadsággal kapcsolatos új jogszabályi rendelkezések alkalmazását a jövőben figyelemmel fogom kísérni.

Budapest, 2003. szeptember 24.

Dr. Péterfalvi Attila

(1020/H/2003)

KÖZLEMÉNY

Az elmúlt héten a sajtóban nagy visszhangot keltett, hogy egy általános iskola diákjai között Hepatitis C vírussal fertőzött tanuló van. Az ügy napvilágra kerülésekor sajtónyilatkozatomban kifejtettem álláspontomat, amelyet ezúton kívánok megerősíteni.

Sokakban megfogalmazódott a kérdés, hogy van-e joguk tudni az intézmény oktatóinak, illetve a szülőknek, hogy az iskola tanulói között Hepatitis C vírussal fertőzött gyermek van.

A személyes adatok alkotmányos védelem alatt állnak, azok csak az érintett hozzájárulása (különleges adat esetén írásbeli hozzájárulása) vagy törvény előírása esetén hozhatók nyilvánosságra. Aggodalomra ad okot, hogyan értesülhettek az iskola tanárai, diákjai, illetve a szülők a tanuló fertőzöttségéről.

A személyes adatok körén belül – különösen érzékeny, szenzitív voltukra tekintettel – az egészségi állapotra vonatkozó adatok fokozottabb védelemben részesülnek. Külön jogszabály, az 1997. évi XLVII. törvény rendelkezik az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről. A törvény rendelkezései értelmében Hepatitis fertőzés esetén az érintett, illetve törvényes képviselője köteles a betegellátó felhívására az egészségügyi és személyazonosító adatait átadni, ha valószínűsíthető vagy beigazolódott, hogy Hepatitis kórokozója által fertőzött, vagy ebben a betegségben szenved. A betegellátó haladéktalanul továbbítja az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (továbbiakban ÁNTSZ) – az érintett lakóhelye, tartózkodási helye, illetve munkahelye szerint illetékes – városi intézetének az adatfelvétel során tudomására jutott egészségügyi és személyazonosító adatot, ha Hepatitis Infectiosa betegséget észlel, vagy annak gyanúja merül fel. A továbbítás célja az érintett speciális egészségügyi ellátása, gyógykezelése.

Az egészségügyi és személyazonosító adatok kezelése és feldolgozása során biztosítani kell az adatok biztonságát, a nyilvánosságra kerülés és az illetéktelen hozzáférés kizárását.

A Büntető Törvénykönyv önálló tényállásként nevesíti a személyes adattal való visszaélést. Aki a személyes adatok védelméről és kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével jogosulatlanul vagy a céltól eltérően

személyes adatot kezel; az érintett tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget; az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja, és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti, vétséget követ el. Büntettet követ el, aki a személyes adattal visszaélést különleges személyes adataira követi el.

Felhívom a szülőknak, oktatóknak, gondozóknak és a diáktársaknak a figyelmét, hogy a fertőzött gyermekre vonatkozó, illetve az ő azonosítását lehetővé tevő valamennyi adat átadásától, továbbításától és nyilvánosságra hozatalától tartózkodjanak. Kérem, hogy a továbbiakban fordítsanak különös gondot az alkotmányos alapjogként deklarált személyes adatok védelmére, mivel ezek nyilvánosságra hozatala az ilyen és hasonló esetekben indokolatlan hátrányos megkülönböztetéshez, alkotmányellenes diszkriminációhoz vezethet.

Budapest, 2003. október 2.

Dr. Péterfalvi Attila

(1143/H/2003)

KÖZLEMÉNY

2003. július 19-én hatályba lépett az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény, valamint azzal összefüggésben más törvények módosításáról szóló 2003. évi LIII. törvény, amely módosította a szolgálati titok törvényi meghatározását.

Az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény (Ttv.) hatályos 4. §-a értelmében olyan adat minősíthető szolgálati titokká, amely a Ttv.-ben minősítésre felhatalmazott által a Magyar Közlönyben közzétett szolgálati titokkörbe tartozik, és amelynek az érvényességi idő lejárta előtti nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése és felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé tétele, továbbá az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele sérti vagy veszélyezteti az állami vagy közfeladatot ellátó szerv működésének rendjét, akadályozza a feladat- és hatáskörének illetéktelen befolyástól mentes gyakorlását, és ezáltal közvetve a Magyar Köztársaság törvényben meghatározott érdekeit hátrányosan érinti. Nem lehet szolgálati titokká minősíteni a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 19. §-ának (2) bekezdésében meghatározott típusú adadfajták körébe tartozó adatot, így különösen a közfeladatot ellátó szervek hatáskörére, illetékességére, szervezeti felépítésére, szakmai tevékenységére, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokukban lévő adadfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra, valamint a gazdálkodásukra vonatkozó adatokat.

A 2003. évi LIII. törvény 22. §-ának (3) bekezdése értelmében a minősítésre jogosultak a szolgálati titokköri jegyzékeket a törvény hatálybalépését követő 90 napon belül kötelesek felülvizsgálni. Felhívom a minősítésre jogosultakat arra, hogy a szolgálati titokköri jegyzék felülvizsgálata során hagyják el azokat az adadfajtákat, amelyekbe tartozó adatok jogosulatlan nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése és felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé tétele, továbbá az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele közvetve sem érinti hátrányosan a Magyar Köztársaság törvényben meghatározott érdekeit. Egyúttal felhívom a minősítésre jogosultak figyelmét arra is, hogy amennyiben megszűnt szervtől vettek át feladatkört, úgy szükség szerint a jogelőd által közzétett szolgálati titokköri jegyzéket is vizsgálják felül.

A Ttv. 4. §-ának (4) bekezdése szerint a szolgálati titokkör megállapítása során ki kell kérni az adatvédelmi biztos véleményét. Felhívom a minősítésre jogosultakat, hogy amennyiben a szolgálati titokköri jegyzéket a felülvizsgálat eredményeképp módosítani szükséges, úgy az új szolgálati titokköri jegyzék tervezetét időben juttassák el a hivatalomhoz véleményezésre.

Budapest, 2003. október 7.

Dr. Péterfalvi Attila

(1019/H/2003)

KÖZLEMÉNY

Az adatvédelmi biztos az elmúlt években számtalan beadvány alapján foglalkozott a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságoknak a díj- és pótdíjtartozások behajtásához szükséges adatigényléseivel. Egy 2003. április 19-én hatályba lépett törvénymódosítás előtt a parkolási társaságok azon eljárása, amely során beszerezték a követelésük érvényesítéséhez szükséges személyes adatokat, részben a Legfelsőbb Bíróság, részben a biztos megállapításai szerint is jogellenes volt. A törvénymódosítás után azonban új helyzet állt elő, 2003. április 19-e óta a társaságoknak lehetőségük van a gépjármű-nyilvántartásból személyes adatok igénylésére. A közelmúltban érkezett beadványok alapján az adatvédelmi biztosnak állást kellett foglalnia abban a kérdésben, hogy vajon a 2003. április 19-ét megelőzően keletkezett tartozások érvényesítése érdekében a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok kaphatnak-e személyes adatokat a nyilvántartótól.

Az adatvédelmi biztos állásfoglalása szerint nincs jelentősége annak, hogy a követelés mikor keletkezett: az adattovábbítást lehetővé tevő törvényi rendelkezés hatálybalépését megelőző időben keletkezett követelések érvényesítése érdekében is kérhetők adatok. A parkolás időpontja annyi relevanciával bír, hogy a parkolási társaság csak ezen időpontra nézve kérhet adatot, vagyis azt kérdezheti meg a nyilvántartótól, hogy a fizetés nélküli parkolás idején ki volt a gépjármű üzemeltetője.

Az állásfoglalás foglalkozik a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok által korábban – jogellenesen – megszerzett személyes adatok kérdésével is. Az adatkérési jogosultság 2003. április 19. napjával történő megnyílása nem jelenti azt, hogy a törvény jogszerűvé tenné a korábban jogellenesen megszerzett adatok kezelését, azokat tehát törölni kell, és a behajthatlan követelések érvényesítésére az üzemeltetők adatait az új szabályok szerint kell kérni a nyilvántartásból.

Az adatvédelmi biztos arra is felhívta a figyelmet, hogy a parkolási szolgáltatást nyújtó társaságok által jogszerűen megszerzett adatokat nem tárolhatják esetleges későbbi felhasználásra, a követelés érvényesítése után újabb követelések érvényesítésére már nem használhatják.

Az állásfoglalás teljes szövege a <http://www.obh.hu/adatved/magyar/aktualis.htm> oldalon, az állásfoglalások között található meg.

Budapest, 2003. október 9.

Dr. Péterfalvi Attila

(1084/H/2003)

KÖZLEMÉNY

Az utóbbi időben egyre több aláírásgyűjtési akcióról számol be a sajtó, ezek név, lakcím, aláírás és személyi azonosító kezelésével folynak. Az Adatvédelmi Biztos Irodája tapasztalatai szerint sok kezdeményező nincs tisztában a személyes adatok ilyen módon történő gyűjtésének szabályaival. Az adatvédelmi törvénynek megfelelően a kezdeményezőknek minden esetben el kell számolniuk – elsősorban az érintettek felé – az adatgyűjtéssel összefüggésben minden lényeges körülményről, tervről, annak megvalósításáról (adatkezelés célja, ideje, mértéke, hozzáférők köre, adattovábbítás), függetlenül attól, hogy céljuk jogszabály-módosítás kezdeményezése, vagy egyszerű véleménynyilvánítás, rokonszenv illetve tiltakozás kinyilvánítása.

Az aláírásgyűjtéshez csatlakozók csak úgy tudják gyakorolni információs önrendelkezési jogukat, csak úgy adhatják önként hozzájárulásukat személyes adataik kezeléséhez, ha pontosan tudják, milyen kezdeményezésről van szó, kik és milyen célból kezelik az adatokat, s mi azok későbbi sorsa.

Felhívom a figyelmet arra, hogy az aláírásgyűjtésre vonatkozó alkotmányi és törvényi előírások sorában (pl. az országos népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló törvény, a választási eljárásról szóló törvény) tekintettel kell lenni a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 28. §-ára is, mely szerint az adatkezelő köteles e tevékenységének megkezdése előtt az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett bejelenteni az adatkezelés célját; az adatok fajtáját és a kezelésük jogalapját; az érintettek körét; az adatok forrását; a továbbítandó adatok fajtáját, címzettjét és a továbbítás jogalapját; a törlési határidőt. Az adatvédelmi biztos nyilvántartási számot ad a bejelentkezőnek, ezt fel kell tüntetni minden továbbításnál, nyilvánosságra hozásnál, kiadásnál.

A bejelentkezéshez szükséges formanyomtatvány a <http://abiweb.obh.hu/adatlap/> címről letölthető, vagy átvethető az Országgyűlési Biztosok Hivatala portáján (1051 Budapest, Nádor u. 22.).

Budapest, 2003. november 12.

Dr. Péterfalvi Attila

(1233/H/2003)

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI BIZTOSOK KÖZÖS NYILATKOZATA

Az országgyűlési biztosok az eddigi nyolcéves működésük során a legszigorúbban tiszteletben tartották saját hatáskörük törvényi korlátait és a többi jogállami intézmény – köztük az igazságszolgáltatás – függetlenségét. Különösen ügyeltek arra, hogy intézkedéseik ne kelthessék a bíróság érdemi ítélezése befolyásolásának még a látszatát sem. Ezzel egyidejűleg fontosnak tartják leszögezni, hogy a jogállam intézményeit a jogállami rendszer nemcsak elválasztja, hanem össze is kapcsolja. Az Alkotmány értékrendjének és szellemének valóságos érvényesítése a jogállam minden intézményének elsőrendű kötelezettsége. Ezen értékrend védelme és kifejezésre juttatása az országgyűlési biztosoknak is fő feladata. Az egyetemes érvényű alapvető szabadságok és az emberi jogok egységes értelmezése és érvényesítése szükségessé teszi ezeknek az intézményeknek a párbeszédét és szakmai együttműködését. – Ennek érdekében az országgyűlési biztosok kezdeményező lépéseket tesznek.

Budapest , 2003. november 17.

Dr. Lenkovics Barnabás

Dr. Kaltenbach Jenő

Dr. Péterfalvi Attila

Dr. Takács Albert

KÖZLEMÉNY

az országos, illetve helyi népszavazásokhoz, népi kezdeményezésekhez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi szempontjairól szóló adatvédelmi biztosi állásfoglalásról

Ez évben több beadvány érkezett hivatalomhoz, amiben az indítványozók felvilágosítást kértek népszavazáshoz, népi kezdeményezéshez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi kérdéseiről. November 12-én kiadott közleményemben pedig arra hívtam fel az utóbbi időkből megnövekedett számú aláírásgyűjtési akciók szervezőinek a figyelmét, hogy az aláírásgyűjtést – annak megkezdése előtt – be kell jelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba.

Annak érdekében, hogy mind az aláírásgyűjtők, mind pedig a választópolgárok tisztában legyenek jogaikkal, illetve kötelességeikkel, állásfoglalásban összegeztem a különböző célú aláírásgyűjtésekre vonatkozó adatvédelmi szabályokat. E szabályokat alapvetően az határozza meg, hogy a speciális előírások szerint zajló népszavazási kezdeményezésről, népi kezdeményezésről van-e szó, avagy az egyszerűbb „petíciós jog” gyakorlásáról.

Az állásfoglalás teljes szövege a www.obh.hu címen olvasható.

Budapest, 2003. december 4.

Dr. Péterfalvi Attila

(1330/H/2003)

KÖZLEMÉNY

a mobil rádiótelefon szolgáltatók hálózatain továbbított képes üzenetekkel kapcsolatban

Miként arról tájékoztattam a nyilvánosságot, a közelmúltban hivatalból vizsgálatot indítottam a mobil rádiótelefon szolgáltatók Multimedia Messaging Service (MMS) szolgáltatásával, illetve a webkamerák felhasználásával kapcsolatban. A vizsgálat megindítását az indokolta, hogy ezen eszközök elterjedése és olcsóbbá válása miatt lehetővé válik az, hogy bárkiről tudta nélkül kép- és hangfelvételt készítsenek, és azt azonnal továbbítsák más személyek részére, vagy az interneten keresztül nyilvánosságra hozzák.

A közelmúltban értesültem arról, hogy az egyik mobil rádiótelefon szolgáltató a képes üzenetküldést lehetővé tevő szolgáltatásait úgy reklámozza, hogy arra ösztönzi az állampolgárokat: *„Ha látsz egy jó nőt vagy pasit az utcán, ne habozz az esztétikai élményt egy MMS-ben megosztani barátaiddal”*.

Ezúton hívom fel a mobil rádiótelefon szolgáltatók és valamennyi MMS szolgáltatást használó figyelmét arra, hogy természetes személyekről kép- vagy hangfelvételek készítése és továbbítása adatkezelésnek minősül, így ezen tevékenységekre a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény szabályait kell alkalmazni. Amennyiben a kép vagy hang természetes személy azonosítását lehetővé teszi, a felvétel készítése és továbbítása törvény felhatalmazása vagy az érintett hozzájárulása nélkül jogellenes adatkezelésnek minősül, amely polgári jogi, bizonyos esetekben büntetőjogi felelősségre vonáshoz vezethet.

Budapest, 2003. december 11.

Dr. Péterfalvi Attila

(1374/H/2003)

KÖZLEMÉNY

A Magyar Orvosi Kamara elnöke és más magánszemélyek az adatvédelmi biztos és az állampolgári jogok országgyűlési biztosa fellépését kérték, az ESzCsM megbízásából a háziorvosok, orvostanhallgatók és a védőnők körében végzendő országos kutatás kérdőívének tartalmával és az eredményét érintő adatkezelésekkel kapcsolatban.

A kiküldött kérdőívekhez mellékelte, a minisztérium helyettes államtitkára, valamint az Országos Alapellátási Intézet főigazgatója által aláírt levelek szerint a kérdőívek célja a roma népesség helyzetének javítása a betegellátásban.

Álláspontunk szerint azonban a kérdőív számos olyan adat közlését kéri (mint pl. a kitöltők világnézete, politikai hovatartozása, vallásossága), amelyek az elérni kívánt célhoz semmi köze.

A kitöltő csupán a roma közösséget mélyen sértő megállapítások közül választhat válaszadásakor: a kérdőívből nem derül ki, hogy ezek a negatív értéktételek (lusták, összeférhetetlenek, piszkosak, a kelleténél több gyermeket nemzenek, van bennük bűnöző hajlam) kinek az értékvilágát tükrözik, az ESzCsM-ét, a kérdőív összeállítójáét, vagy – vélelmezetten – a megkérdezett foglalkozási csoportok minden egyes tagjáét. Miután a célzatosan pejoratív kérdéscsoportok a pozitív tartalmú válaszadásra nem adnak módot, magukra a válaszadókra is sértőek.

A kérdőív olyan kifejezetten provokatív, bűncselekménynek minősülő cselekedetekre irányuló felhívásokat is érint, hogy: *„öszönözni kellene a cigányok kivándorlását az országból”, „hogy a cigányoknak kevesebb gyerekük legyen”, „hogy a cigányok elkülönülten lakjanak”.*

A kérdőív sérti mind az egyes megkérdezettek, mind az egyes roma és más halmozottan hátrányos helyzetű polgárok személyiségi jogait (emberi méltóságát, becsületét, jó hírnevét), ugyanúgy mindkét (foglalkozási, illetve etnikai) csoport közösségének alapvető jogait is veszélyezteti.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és az adatvédelmi biztos a feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszaesságok és azok további veszélyei alapján jelen közleményében felhívja az érintettek figyelmét arra, hogy az ilyen és ehhez hasonló kérdőívek és módszerek használata a jövőben ke-

rülendő, valamint, hogy senkit semmilyen hátrány nem érhet a jogsértő kérdőív kitöltésének jogos megtagadása miatt.

Az adatvédelmi biztos aggályait írásban jelezte a miniszternek, és felszólította az elérni kívánt célhoz nem kapcsolódó kérdések kérdőívekről való törlésére.

Budapest, 2003. december 15.

Dr. Lenkovics Barnabás

Dr. Péterfalvi Attila

(Az adatvédelmi biztos állásfoglalását tartalmazó – Dr. Kökény Mihálynak írt – levele a www.obh.hu címen, az adatvédelmi biztos honlapján az aktuális információk között, az állásfoglalásoknál olvasható.)

(1458/A/2003)

KÖZLEMÉNY

Ez év december 18-án az adatvédelmi biztos szakmai fórumot rendezett, melyen a különféle sajtószervek megjelent képviselői és az adatvédelmi biztos a sajtó tevékenységének adatvédelmi vonatkozásait tekintették át.

Alkotmányunk a személyes adatokat és a sajtó szabadságát egyaránt védi, e jogok azonban nem korlátlanul, hanem egymásra tekintettel érvényesülnek. A sajtószabadságnak kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között, viszont az emberi méltóság, a becsület, a jó hírnév, a személyes adatok is alkotmányos védelem alatt állnak és a véleménynyilvánítási szabadság korlátjaiként jelennek meg. Az információhoz, tájékoztatáshoz fűződő társadalmi igény kielégítése és a személyiségi jogok érvényesülése nem egymást kizáró jogosultságok. A tanácskozás célja olyan megoldások keresése volt, melyekkel az alapjogok érvényesülése biztosítható. A konferencia résztvevői megállapodtak abban, hogy – az Európai Unió magánszféra védelmével és sajtószabadsággal kapcsolatos álláspontjának figyelembe vételével – együttműködnek az alapjogok közötti összhang megteremtése érdekében, és törekednek mind az adatvédelmi követelmények fokozott figyelembevételére, mind a sajtószabadság vívmányainak megőrzésére, továbbá ösztönözni kívánják az önszabályozó, önellenőrzési szakmai fórumok működését.

Budapest, 2003. december 19.

Dr. Péterfalvi Attila

(114/H/2003)

(114/H/2003)

KÖZLEMÉNY

a Malév Rt. utasai személyes adatainak továbbításával kapcsolatban

Állampolgári beadvány alapján 2003. év elején vizsgálatot indítottam a Malév Rt. utasai személyes adatainak – a terrorizmus elleni küzdelem jegyében – az Amerikai Egyesült Államokba történő továbbításával kapcsolatban, mely vizsgálatot állásfoglalás kibocsátásával zártam le. A vizsgálat célja annak megállapítása volt, hogy miként érvényesülnek az utasok adatainak továbbítása során a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény rendelkezései. Munkatársaim az elmúlt év során helyszíni vizsgálatot is folytattak a Malév Rt.-nél, továbbá írásban is kértem tájékoztatást.

2004. január 16-án kelt állásfoglalásomban felkértem a Malév Rt. elnök-vezérigazgatóját, hogy a Malév Rt. fordítson nagyobb figyelmet az érintettek hozzájárulásának megszerzésére és tájékoztatására. Az adattovábbítást nem törvény írja elő, ezért az adattovábbítás csak az érintettek kifejezett és tájékozott hozzájárulásán alapulhat. Az érintetteket tájékoztatni kell az adattovábbítás valamennyi lényeges körülményéről: a továbbítandó adatok köre, az adattovábbítás célja, az adatkezelő személye az Amerikai Egyesült Államokban, felelőse, székhelye, az adatkezelés időtartama, az érintett jogainak érvényesíthetősége.

Az állásfoglalás teljes szövege a www.obh.hu címen, az adatvédelmi biztos honlapján az aktuális információk között, az állásfoglalásoknál olvasható.

Budapest, 2004. január 20.

Dr. Péterfalvi Attila

(268/A/2003)

4. Az adatvédelmi biztos állásfoglalásai

A. Személyes adatok védelmével kapcsolatos esetek

**[Állásfoglalás: az Európai Unió Kommunikációs
Közalapítvány által készített küldemények
a KÖANYV közreműködésével jutottak el
a címzettekhez, ez nem volt jogellenes]**

[...]

Tisztelt [...]!

Beadványát, melyben az Európai Unió Kommunikációs Közalapítvány adatkezelését sérelmezi, kivizsgáltam.

Az ügygel kapcsolatos álláspontom a következő:

A közalapítványt mint közfeladatot ellátó szervet a kormány hozta létre a 216/2002. (X. 24.) számú rendeletével; célja a rendelet szerint az EU-csatlakozással kapcsolatos tájékoztatási és felkészítő feladatok ellátása. E cél érdekében több csatornán (internet, közterületi reklám, írott és elektronikus sajtó) kommunikál a polgárokkal, és ezért került sor a levélben történő kapcsolatfelvételre. Tekintettel arra, hogy a kifogásolt adatkezelés több millió állampolgárt érint, konzultációt folytattam a közalapítvány tisztviselőivel, melynek során részletesen ismertették az adatkezelés menetét. A közalapítvány a kampány első fázisában nem kezelt adatokat. Az elkészített leveleket eljuttatták a Belügyminisztérium Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatalához (KÖANYV), akik összeállították a címlistát. Az összeállítás legfőbb szempontja az volt, hogy minden háztartásba küldjenek levelet. Ezt követően a KÖANYV címezte és postázta a leveleket. Amennyiben valaki éni kívánt a felkínált lehetőséggel, a válaszkártya visszaküldésével igényelhetett tájékoztató anyagokat. A visszaküldött válaszkártyákon szereplő adatokat a közalapítvány kezeli, azokat csak az uniós csatlakozással összefüggő tájékoztató tevékenységre használja fel. A kiküldött tájékoztatóson szerepelt az a felhívás, mely szerint az adatokat a KÖANYV nem adta át a közalapítványnak, továbbá, hogy a visszaküldött válaszkártyán megadott adatokat a közalapítvány fogja kezelni; emellett a küldeményen feltűntették az adatszolgáltatás önkéntességére való felhívást is.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) 3. § (1) bek. alapján személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény

felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (Nytv.) alapján a KÖANYV jogszerű kezelője az állampolgárok adatainak, az adatokat azonban csak a törvényben meghatározott szervek és személyek részére továbbíthatja. Nincs ugyanakkor a törvénynek olyan rendelkezése, mely megtiltaná, hogy a KÖANYV lépjen kapcsolatba állampolgárokkal olyan állami szervek nevében, melyek nem lehetnek adattovábbítás címzettjei, és amelyek tevékenységének lényeges eleme az állampolgárokkal történő kapcsolatfelvétel. Ez történt például a Millenniumi Országjáró című kiadvány postázása során: miután az adatvédelmi biztos megállapította, hogy a KÖANYV nem adhatja ki az állampolgárok adatait a Miniszterelnöki Hivatalnak, az adattovábbítást megszüntették, és a későbbiekben a KÖANYV végezte az újságok címzését és küldését. Összefoglalva: nem volt jogellenes az, hogy a közalapítvány által készített küldeményeket a KÖANYV juttatta el a címzetteknek. Azoknak, akik az Nytv. 2. § (1) bek. alapján adataik kiadását megtiltották, nem küldtek levelet.

A visszaküldött válaszkártyákon szereplő adatokat a közalapítvány kezeli, abból a célból, hogy az állampolgárokat tájékoztassa a csatlakozás egyes kérdéseiről. Az adatkezelést – eleget téve az Avtv. 28. §-ában foglalt kötelezettségnek – bejelentették az adatvédelmi nyilvántartásba. Az adatkezelés jogalapja az érintett hozzájárulása, a küldeményen ugyanis szerepelt a válaszadás önkéntességére való felhívás, valamint az a tájékoztatás, mely szerint a megadott adatokat a közalapítvány fogja kezelni. Amennyiben valaki meg akarja tiltani adatai kezelését, ezt megteheti az adatkezelő postacímén, de kapcsolatba léphet a közalapítvánnyal a 181-es telefonszámon is (ez a telefonszám a levelek kiküldésekor még nem volt hívható, ezért nem szerepel rajtuk). Az adatok törlésének határideje a csatlakozás időpontja, 2004. május 1.

A fentiek alapján a közalapítvány adatkezelése megfelel a törvényi előírásoknak.

Végezetül tájékoztatom, hogy a közalapítvány tisztviselőinek figyelmét a személyes konzultáció során felhívtam arra, hogy a jövőben minden kapcsolatfelvételkor tájékoztassák az érintetteket adataik kezeléséről. Egyébiránt mind a közalapítványról, mind az általa folytatott kampányról többet megtudhat a www.magyarorszag.hu/eu címen.

Budapest, 2003. március 6.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(107/A/2003)

[Állásfoglalás: a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium joga és kötelezettsége a támogatás felhasználásának ellenőrzése, de ennek során személyes adatokat csak akkor kezelhet, ha erre törvény vagy az érintett felhatalmazza]

Berzi Sándor
főtitkár

Magyar Labdarúgó Szövetség
Budapest

Tisztelt Főtitkár Úr!

Ön levelében állásfoglalásomat kérte a Bozsik Program keretén belül kapott állami támogatás elszámolására, ellenőrzésére vonatkozóan, mivel a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium az edzőkkel kötött szerződések hiteles másolatának és az edzők személyes adatainak megküldését kérte.

Tájékoztatom, hogy a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban: Avtv.) 2. § 1. pontja szerint „személyes adat a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés”. E szabály alapján az edzőkkel kötött szerződések valamennyi adata személyes adatnak tekintendő. Az Avtv. 2. § 4.

a/ pontja alapján adatkezelésnek minősül az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatok gyűjtése, felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása (ideértve a továbbítást és a nyilvánosságra hozatalt) és törlése. Az Avtv. 3. §-a szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény elrendeli.

Leveléből és annak mellékleteiből kitűnően a minisztérium zárszámadásának elkészítése miatt kéri az adatokat. Az államháztartásról szóló 1992. XXXVIII. tv. (továbbiakban Áht.) 120. §-a rámutat, hogy az államháztartási ellenőrzés célja, hogy elősegítse többek között a zárszámadás megalapozottságát. Az Áht. 13/A. § (2) bekezdése az államháztartás gazdálkodásának egyik alapelveként mondja ki, hogy az államháztartás alrendszereiből támogatott szervezetek számára számadási kötelezettséget kell előírni a részükre céljelleggel juttatott összegek rendeltetésszerű felhasználásáról, és

a finanszírozó ellenőrizni köteles a felhasználást és a számadást. E törvény 121/B. §-ának rendelkezése szerint a kormány kijelöli a társadalmi szervezeteknek a központi költségvetésből, alapokból juttatott pénzeszközök felhasználásának ellenőrzéséért felelős állami szervet. E bekezdés kimondja azt is, hogy az állami szerv feladat- és hatáskörében eljáró ellenőr az ellenőrzött szervnél államtitkot, szolgálati titkot, üzleti titkot tartalmazó iratokba és más dokumentumokba is betekinthet, azokról másolatot, kivonatot kérhet, a jogszabályban meghatározott adatvédelmi előírások betartásával, továbbá rendelkezik arról, hogy a fejezet felügyeletéért felelős szerv pénzügyi ellenőrzést végez a fejezet költségvetéséből nyújtott támogatás rendeltetésszerű felhasználása, valamint e szerveknél egyéb szervek, magánszemélyek részére nyújtott támogatás felhasználásának rendeltetés- és szabályszerűségének tekintetében. Az állami támogatások 2001. és 2002. évi felhasználásának szabályairól szóló 10/2001. (XII. 23.) ISM rendelet 9. §-a szerint a támogatás rendeltetésszerű felhasználását a minisztérium közvetlenül, költségvetési szervei igénybevételeivel, az erre szakosodott gazdálkodó szervezetek szolgáltatásainak igénybevételeivel, illetve az állami sportinformációs rendszeren keresztül ellenőrzi.

Tehát a támogatónak joga és kötelezettsége a támogatás felhasználásának ellenőrzése, de ennek során személyes adatokat csak akkor kezelhet, ha erre törvény vagy az érintett felhatalmazza. Az ellenőrzés sok esetben elvégezhető pusztán számadatok, pénzügyi kimutatások rendelkezésre bocsátásával, ilyenkor az állami támogatás szabályszerű felhasználásának ellenőrzéséhez nem szükségesek személyes adatok. Amennyiben az ellenőrzésre jogosult nemcsak a támogatás felhasználásának pénzügyi lebonyolítását, szabályszerűségét, hanem rendeltetésszerűségét is vizsgálja, szüksége lehet olyan adatokra is, melyek személyes adatoknak minősülnek, például a megbízott edzők végzettsége annak megállapítása céljából, hogy megfelelő képesítésű edzőkkel kötöttek-e szerződést. Az Áht. idézett rendelkezései bár általános jelleggel, de felhatalmazást adnak az adatkezelésre, azonban a vizsgálándó adatkör kijelölésénél tekintettel kell lenni az adatvédelem egyik fontos alapelvére, a célhoz kötöttség elvére, mely szerint személyes adatot kezelni csak meghatározott célból lehet, és csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig (Avtv. 5. §). Ennek megfelelően a rendeltetésszerű felhasználás ellenőrzéséhez véleményem szerint nem szükséges az edzők telefonszáma, adószáma, lakossági folyószámla száma, ezeket a szerződések másolatairól ki kell törölni. Elegendőnek tartom az edzők azonosításához a

születési adatok és a lakcímadatok vagylagos megadását, továbbá nem tartom szükségesnek „a program megvalósításába bevont személyek” személyes adatainak, elérhetőségének, továbbá a „szerződött személyek” diplomája minősítésének a minisztérium rendelkezésére bocsátását. Az ellenőrzés során érvényesíteni kell az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendeletben foglaltakat is, azonban ennek alkalmazása során is tekintettel kell lenni az adatvédelmi követelményekre. E rendelet 155. §-ában úgy rendelkezik, hogy az államháztartás pénzügyi információs rendszerének való adatszolgáltatás kötelezettsége nem vonatkozik a személyes adatokra.

Adatvédelmet és információszabadságot érintő kérdéseivel forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2003. április 30.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(174/K/2003)

**[Állásfoglalás: az úgynevezett „lakásmaffia”
tevékenység felszámolása társadalmi érdek, ez
azonban nem járhat a személyes adatok védelméhez
való jog szükségtelen és aránytalan sérelmével]**

Devánszkiné dr. Molnár Katalin elnök
részére

Az úgynevezett lakásmaffia tevékenységet feltáró albizottság
Budapest

Tisztelt Elnök Asszony!

Az albizottság tevékenységének anyagait (jegyzőkönyvek, részjelentés) megvizsgáltam. A megfogalmazott javaslatok egy része felvet adatvédelmi kérdéseket is; mielőtt azonban az ezekkel kapcsolatos álláspontomat kifejteném, szükséges a személyes adatok védelméhez való jog magyarázata, amely általános jelleggel határozza meg az elrendelhető adatkezelések fő korlátait.

A Magyar Köztársaságban a személyes adatok védelméhez való jogot az Alkotmány biztosítja, részletes szabályait a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) határozza meg. Az Avtv. alapján személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény – vagy törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben önkormányzati rendelet – elrendeli. A részjelentésben megfogalmazott adatkezelési javaslatok törvényi szabályozást igényelnek. A törvényi szabályozásnak is vannak azonban – az Alkotmányból eredeztethető – korlátai, melyeket az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtett.

Az Alkotmánybíróság a személyes adatok védelméhez való jogot információs önrendelkezési jogként értelmezte. Az Alkotmánybíróság a 15/1991. (IV. 13.) AB határozatában kifejtette az információs önrendelkezés leglényesebb elemeit, melynek lényege, hogy az érintett maga rendelkezhet személyes adataival, és megfelelő garanciáknak kell biztosítani az önrendelkezés szabadságát. Kivételesen törvény elrendelheti személyes adat kötelező kiszolgáltatását, és előírhatja felhasználásának módját. A törvény által el-

rendelt adatkezelés a jog korlátozását jelenti, amely csak meghatározott feltételekkel történhet.

A személyes adatok védelméhez való jog korlátozásának feltételeit az Alkotmánybíróság 21/1993. (IV. 2.) AB határozatában fejtette ki, az Alkotmány alapjogi korlátozásokkal szemben támasztott követelményeinek megfelelően. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerint a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban törvény sem korlátozhatja. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott arra, hogy ha a korlátozás kényszerítő ok nélkül történik, vagy egyébként az nem áll összhangban az elérni kívánt céllal, azaz nem elkerülhetetlen, akkor az alapjog lényeges tartalmát érintő sérelem megállapítható. A szükségesség mellett a korlátozás másik lényeges eleme az arányosság: az alapjogot korlátozó normákkal szemben támasztott követelmény az, hogy az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya összhangban legyen egymással. Ennek során a törvényhozó köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb korlátozó eszközt kiválasztani.

A fentiek mellett az Alkotmánybíróság az információs önrendelkezési jog legfontosabb garanciájaként a célhoz kötöttséget határozta meg. Ez azt jelenti, hogy személyes adatot kezelni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad – vagyis először az adatkezelés céljának jogszerűségét kell vizsgálni, majd azt, hogy az adatkezelés a cél elérésére alkalmas-e, ahhoz szükséges-e, és a korlátozás mértéke arányban van-e a cél megvalósulásához fűződő közérdekkel.

A részjelentésben megfogalmazott javaslatok célja az, hogy az ún. lakásmaffia tevékenység folytatását megakadályozzák, vagyis az állampolgároknak védelmet nyújtsanak a tulajdonhoz való jogukat jelentősen sértő cselekményekkel szemben. A megfogalmazott cél mögött vitathatatlan közérdek áll, melyből levezethető az állam kötelezettsége arra, hogy minden olyan intézkedést tegyen, amely szükséges a jogsértések megelőzésére, illetve a sérelmek helyreállítására. Az állam azonban csak az Alkotmány szabta határokon belül cselekedhet. Ez a fentiek alapján azt jelenti, hogy az állampolgárok alkotmányos jogai csak annyiban korlátozhatóak, amennyiben az a cél eléréséhez feltétlenül szükséges, és a céllal arányos. A korlátozás szükségessége azt jelenti, hogy az eszközök megválasztásában a gazdaságossági, költségvetési szempontokat megelőzik az állampolgárok jogai. Az adatkezeléseket illetően tehát a legfontosabb követelmény, hogy adatkezelést elrendelni, vagyis a személyes adatok védelméhez való jogot korlátoz-

ni nem lehet, ha a cél más eszközökkel elérhető, még ha azok költségesebbek is.

A fentiek alapján mindenekelőtt azt kell leszögezni, hogy a lakásmaffia tevékenység folytatását elsősorban a földhivatalokban uralkodó állapotok (ügyhátralék, „nepperek” tevékenysége) teszik lehetővé. Az elmúlt ciklusokban minden kormányzat célul tűzte ki az ingatlan-nyilvántartás helyzetének rendezését, a helyzet azonban számottevően nem javult, sőt, egyes helyeken (Budapest, Pest megye) súlyosbodott. Mindaddig, amíg éveket kell várni egy bejegyzésre, miközben egyes esetekben a bejegyzés – törvénytelen módon – néhány nap alatt megtörténik, amíg a polgárok kénytelenek széljegyek alapján bonyolítani ingatlanügyleteiket, a lakásmaffia tevékenységet felszámolni nem lehet. Legelőször tehát a földhivatalok helyzetét kell javítani, és amíg ez nem valósul meg, nem lehet a személyes adatok védelméhez való jogot – vagy más alkotmányos jogokat – korlátozó eszközökhöz nyúlni. Tisztában vagyok azzal, hogy a mostani állapotok rendezése rendkívül nehéz és költséges feladat, nem lehet azonban az állampolgárok jogait korlátozni csak azért, mert az állam nem tud eleget tenni egy feladatának. Azt az érvelést sem lehet elfogadni, hogy a korlátozás csak átmeneti, és csak addig tart, amíg az ingatlan-nyilvántartás rendbe tétele be nem fejeződik: tekintettel arra, hogy a jelenlegi állapotok évek óta nem mutatnak javulást, valószínűbb, hogy a korlátozás állandósulna, és folytatódna a lakásmaffiával folytatott harc, ezáltal az állampolgárok jogainak csorbításával.

A fentiek alapján az alábbiakban a részjelentésben megfogalmazott, a személyes adatok védelméhez való jogot érintő felvetésekre válaszolok:

1. Ügyvédek és közjegyzők részére hozzáférés biztosítása a Belügyminisztérium nyilvántartásaihoz:

Elfogadhatatlannak tartom azt, hogy az ügyvédek és közjegyzők úgy férhessenek hozzá a BM nyilvántartásához – ez a gyakorlatban a személyi adat- és lakcímnyilvántartást jelentheti –, hogy meghatározott személyek adatait ellenőrizhessék. Az elutasítás indokai az alábbiak:

- Maga az albizottság is elismeri, hogy egyes ügyvédek érintettek a bűncselekmények elkövetésében. Ezeknek az ügyvédeknek csak újabb segítséget jelentene a hozzáférés.
- Közismert, hogy a keresetindítás, illetve az egyéb módon történő jogérvényesítés akadálya számos esetben az, hogy az ellenérdekű fél adatai nem ismertek. Nem hiszem, hogy nem lenne olyan ügyvéd, aki a hozzáférést a más ügyekben való munkájához is felhasználná.

- A harmadik és negyedik indok adatvédelmi jellegű. Az országban több ezer ügyvéd és közjegyző van, ha mindnek lenne hozzáférése, az gyakorlatilag megsokszorozná a személyi adat- és lakcímnnyilvántartást. Az, hogy az állam nem tud eleget tenni egyes feladatainak – itt elsősorban a földhivatali ügyintézés hiányosságaira gondolok –, nem lehet indoka annak, hogy a legszélesebb körű állami nyilvántartáshoz a magánszféra alanyainak is hozzáférést adjunk. Felmerül az a kérdés is, hogy a polgár – aki már így sem tudja, hogy hány adatkezelésben szerepel – hogyan tájékozódhatna adatai kezeléséről, hogyan érvényesítheti jogait. A rendszerrel szemben adatbiztonsági aggályok is felhozhatók.
- A lakásmaffia ügyeknek csak kis része valósul meg hamis személyazonosság felhasználásával. Ha a hamis okiratok valódi adatokat tartalmaznak, az ellenőrzés nem old meg semmit. Vagyis az elérni kívánt cél nincs arányban a korlátozás mértékével.

Az első két indokkal szemben felhozható érvként, hogy az ügyvédek és közjegyzők ellenőrizhetők: a naplózott adatszolgáltatások és az adásvételi szerződések összevetésével megállapítható, hogy ki használta jogellenesen a rendszert. Kérdés az, hogy ki lenne képes ezt ellenőrizni? Ismerve a KÖANYV, az adatvédelmi biztos, illetve a kamara erőforrásait, az ellenőrzés csak szűrőpróbaszerű lehetne – vagyis oly csekély lenne a „lebukás” veszélye, hogy alig lenne visszatartó ereje.

2. A földhivatalok számára naprakész adatbázis igénybevétele az ügyvédekről:

Az ügyvédek, az ügyvédi irodákban dolgozó alkalmazott ügyvédek, és az ügyvédjelöltek adatai személyes adatok. Ennek alapján – az Avtv. értelmében – a hozzáférés akkor jogszerű, ha azt törvény rendeli el. Tekintettel az ügyvédi hivatás jellemzőire, az ehhez kapcsolódó közbizalomra, valamint a kamarai nyilvántartás részleges nyilvánosságára, elfogadhatónak tartom, ha a földhivatalok rendelkeznek a kamarai nyilvántartások nyilvános adataival, akár úgy, hogy arról a kamarák rendszeresen tájékoztatják őket, akár on-line hozzáférés útján. Ez utóbbi elejét vehetné annak, hogy kizárt vagy „álügyvédek” járassanak el a földhivatalnál. Az adatkezelés célja azonban csak úgy érhető, és ezért csak úgy fogadható el, ha minden körzeti földhivatal hozzáfér az országos nyilvántartáshoz. A szabályokat törvényben – célszerűen az ingatlan-nyilvántartásról és/vagy az ügyvédekről szóló törvényben – kell rögzíteni.

3. Ingatlanügyletek szigorú számadású okmánypapíron történő bonyolítása:

Ezzel kapcsolatban adatvédelmi kérdések az okmányok beszerzésével és ellenőrzésével kapcsolatban merülnek fel. Feltételezem, hogy a felhasználható okmánypapírok biztonsági elemet is tartalmaznának, és az okmánypapírok csak ügyvédek, illetve közjegyzők számára, és csak meghatározott helyen – valószínűleg a kamaráknál – lennének beszerezhetők. A sorszámozott okmányokról a kiadó (kamara) feltehetőleg nyilvántartást vezetne, amely tartalmazná az átvevő ügyvéd (közjegyző) adatait is. Tekintettel arra, hogy ez is adatkezelés, ezért törvénymódosítás szükséges, amelyet adatvédelmi szempontból elfogadhatónak tartok. Nem kifogásolható az sem, hogy a földhivatalok ehhez a nyilvántartáshoz is hozzáférhessenek, és a sorszám alapján ellenőrizhessék, hogy a hozzájuk benyújtott okmánypapírt valóban az okiratot ellenjegyző ügyvéd (vagy az azt készítő közjegyző) vette át és jogosult felhasználni.

4. Ingatlanforgalmazási tevékenység engedélyezésének újraszabályozása, kamara létrehozása:

Tekintettel arra, hogy az ingatlanforgalmazás különleges, több elemből álló szakértelmet kíván (pénzügyi, gazdasági, jogi, építészeti ismeretek), nem kifogásolható az, ha az ingatlanforgalmazói tevékenység gyakorlásához feltételeket szabnak, és a tevékenység gyakorlását kamara ellenőrzi. A kamara – melyet nyilvánvalóan törvény hoz létre – megfelelő ellenőrzési és nyilvántartási jogokkal rendelkezhetne a tagjait illetően, és a kamarai nyilvántartás részleges nyilvánossága is elfogadható lenne.

5. Ingatlan tulajdonos általi lekötése:

E javaslat alapján a tulajdonos – vagy egyéb jogosult – nyilatkozatával meghatározott időre lekötethetné az ingatlannal való rendelkezés jogát úgy, hogy az csak az ő jelenlétében lehetséges, vagyis neki kell megjelenni a földhivatalban. Az ingatlan-nyilvántartásról szóló törvény módosításával biztosítani lehet a lekötés lehetőségét, amellyel párhuzamosan a földhivataloknak felhatalmazást kell adni a nyilatkozatok kezelésére, továbbá arra, hogy az érintettet nyilatkozattételkor, illetve azt követően, az ingatlannal való rendelkezéskor személyazonossága igazolására szólítsák fel.

6. Tulajdonosok mulasztásának ellenőrzése, a földhivatal hozzáférése a személyi adat- és lakcímnnyilvántartáshoz:

A földhivatalok álláspontja szerint a tulajdonosok rendszeresen elmulasztják lakcímük, levelezési címük megváltozásának bejelentését. Erre a megoldás

– a részjelentés szerint – az lenne, ha a földhivatalok hozzáférhetnének a személyi adat- és lakcímnyilvántartáshoz adategyeztetés céljából. Akárcsak az ügyvédek on-line hozzáféréssel kapcsolatban, itt is le kell szögezni: elfogadhatatlan a nyilvántartások összekapcsolása. Legfeljebb egy korlátozott terjedelmű adategyeztetésről lehet szó, de ennek is szigorú feltételei vannak: törvényi szabályozás, megfelelő garanciák, megfelelő személyi és tárgyi feltételek, naplózott adattovábbítás, megfelelő ellenőrzés. A földhivatal csak arra kaphat választ, hogy a nyilvántartásában szereplő adatok megegyeznek-e a személyi adat- és lakcímnyilvántartás adataival, és csak olyan adatokat vehet át, amelyek kezelésére egyrészt törvény alapján jogosult, másrészt amelyek bejelentésére a polgár törvény alapján köteles.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy ezzel a megoldással lényegében egyes polgárok mulasztása miatt kerülne sor személyes adatok kezelésére. Véleményem szerint az adatkezelések összekapcsolása helyett az állampolgárok tájékoztatására kellene fokozott figyelmet fordítani. Mindenkivel tudatosítani kell azt, hogy a bejelentési kötelezettség elmulasztása visszaélések alapja lehet. A felvilágosítás adási kötelezettséget a lakcímnyilvántartás szerveinél dolgozók kötelezettségévé lehetne tenni.

7. Ingatlan-nyilvántartás megkettőzése:

Az ingatlan-nyilvántartás igazságszolgáltatás alá rendelése elfogadható – több országban működik, hazánkban az egységes rendszer létrehozásáig működött. Önmagában a javaslatról csak annyit lehet mondani: az kivitelezhető úgy, hogy adatvédelmi szempontból elfogadható legyen. Ennél részletesebb állásfoglalást csak az illetékes tárca konkrét elképzeléseinek ismeretében lehet adni. Kérdés azonban, hogy megoldaná-e a problémát az, ha az ingatlan-nyilvántartást a bíróságok alá rendelnénk, és az eredmény arányban állna-e a megvalósításához szükséges befektetéssel.

8. Nyomozó szervek közötti információcsere:

A hatályos jogszabályok – elsősorban a rendőrségről szóló törvény – megteremtik az egyes rendőri szervek közötti információcsere lehetőségét. A rendőrségnek ezekkel az eszközökkel kell élnie. A rendőrség adatkezelése – miként azt a hozzám érkező beadványok mutatják – az adatvédelem egyik legérzékenyebb területe. A jelenlegi szabályozás megfelel az Alkotmánynak, összhangban van az Avtv.-vel, így annak kiterjesztését nem tudom támogatni.

9. Egységes ingatlan-nyilvántartás:

Az ingatlan-nyilvántartás egészének központosítása indokolatlan. Részleges adatokat tartalmazó központi nyilvántartás törvénnyel, megfelelő garanciák mellett létrehozható.

10. Lakónyilvántartás bevezetése:

A lakónyilvántartással kapcsolatban több kérdés is felmerül, elsősorban az, hogy az mennyiben jelentene megoldást a visszaélések ellen. Kérdéses az is, hogy a nyilvántartást ki vezetné, és milyen garanciái lennének az adatkezelés jogszerűségének. Összefoglalva: a lakónyilvántartás egy olyan adatkezelés, amely a cél szempontjából semmilyen előrelépést nem jelent; létrejön viszont egy olyan adatkezelés, amely akár visszaélésekre is adhat okot.

11. „Nullás igazolás” benyújtása az ingatlan-nyilvántartási bejegyzéshez:

A részjelentés nem fejt ki a „nullás igazolás” fogalmát; gondolom ez azt jelenti, hogy az érintettnek tartozása nincs. Az igazolásokkal a földhivatal olyan adatok birtokába juthat, amelyek kezelésére törvény nem hatalmazza fel, és amelyek kezelése nem indokolható. Nem világos számomra, hogy az igazolások benyújtása mennyiben járulna hozzá a problémák megoldásához, véleményem szerint ugyanis a rendszeresen fizetők ingatlanai éppúgy lehetnek a lakásmaffia célpontjai, mint az adósoké. A lakásmaffia egyik módszere, hogy eladósodott személyeket bírnak rá arra, hogy ingatlanuktól váljanak meg – kényszerrel, megfélemlítéssel, fenyegetéssel, csereingatlan felajánlásával (melyről utólag kiderül, hogy lényegesen kisebb értékű). Ennek az elkövetési módnak nem jelentene akadályt a tartozások rendezése. Gyakori ugyanakkor az, hogy valaki azért válik meg ingatlanától, mert annak terheit nem tudja viselni.

11. Az amerikai típusú „garancia társaságok” működése:

Tekintettel arra, hogy a részemre megküldött anyagok csak tájékoztató jellegűek, továbbá az albizottság még nem foglalt állást a felvetéssel kapcsolatban, a kérdésről csak általános jelleggel tudok nyilatkozni.

Mindenekelőtt azt jegyezném meg, hogy a vázolt garancia társaságok egy olyan jogrendszerben működnek, amely a hazaitól nemcsak a tételes szabályait illetően, de az alapelveiben is eltér (a jogtudományban hagyományosnak mondható az ún. „angolszász” és „kontinentális” jogrendszerek szembeállítás). Lényegesek emellett a jogi és gazdasági kultúrában, az ingatlanforgalmazás hagyományaiban, az ingatlanpiac jellemzőiben, a bü-

nözésben és a bűnüldözésben megjelenő eltérések is. Ebből kifolyólag nem tartom valószínűnek, hogy az Egyesült Államokban bevált rendszer hazánkban is eredményes lehet.

Két tényezőt külön ki szeretnék emelni:

A társaságok tevékenysége semmivel nem tágabb, mint amit egyes hazai ingatlanforgalmazók végeznek;

A társaságok eredményes működésének feltétele a naprakész ingatlan-nyilvántartás, amely hazánkban – sajnos – nem működik.

A tájékoztatóban azonban több helyen szerepel az, hogy a társaságok az ingatlan-nyilvántartáshoz „közvetlenül” hozzáférnek. Az ingatlan-nyilvántartás nyilvánosságának szabályait a vonatkozó törvény pontosan meghatározza. Elfogadhatatlannak tartom azt, hogy a gazdasági szféra egyes szereplői nagyobb mértékben férjenek hozzá az adatokhoz, mint az állampolgárok.

Meg kell jegyeznem azt is, hogy a hazai gazdasági közegben kissé abszurdnak tartom [...] úr azon megjegyzését, mely szerint „a Garantáló Társaságok működésével a közhitelesnek tekintett ingatlan-nyilvántartásba vett állampolgári és üzleti hit (a jogbiztonság érzete) átkerül az üzleti (vállalkozási) szféra szigorú szabályai szerint megvalósuló lehetséges biztosított-ság, ill. garancia síkjába”.

A fentiek a részjelentésben megfogalmazott egyes javaslatokra vonatkozó álláspontomat tükrözik. Szükségesnek tartom azonban kifejtetni – habár az albizottság ezzel a kérdéssel nem foglalkozott – az ingatlan-nyilvántartás nyilvánosságának jelenlegi szabályaival kapcsolatos véleményemet.

Az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (Inytv.) alapján a tulajdoni lap tartalmát bárki korlátozás nélkül megismerheti, arról hiteles másolatot kérhet. A gyakorlatban ez azt eredményezi, hogy a betekintésnek, illetve a hiteles másolat kérésnek a pusztán tényen túl nincs igazolható nyoma (az adatot kérő nevének megkérdezése a személyazonosság igazolása nélkül nem tekinthető hitelesnek). Habár a nyilvántartás nyilvános, ez nem feltétlenül jelenti a teljes és korlátozás nélküli hozzáférést, elképzelhető a nyilvánosság jelenlegi mértékének szűkítése úgy, hogy az ne sértse a nyilvánossághoz fűződő célt.

A betekintési jog gyakorlása során – függetlenül attól, hogy az ügyintéző jelenlétében történik-e, vagy sem – korlátozni lehet a megtekinthető adatkört oly módon, hogy ellenőrizetlenül csak az ingatlan adatai legyenek megis-

merhetők (fekvés, művelési ág, ingatlan jellege, jogi viszonyai), a jogosultak, illetve kötelezettek adatai nem. Amennyiben valaki egy ügylet előtt meg akar győződni az ingatlan jogi helyzetéről, azt megteheti úgy is, hogy személyes adatok ne váljanak előtte ismertté. Megjegyzem, az ingatlan-nyilvántartás alapvető adatai ma az interneten, a kormányzati portálon (www.ekormanyzat.hu) is hozzáférhetők.

A személyes adatok megismerését szigorúbb szabályokhoz lehet kötni. Az Inytv. 81. §-a alapján jelenleg csak az adatbázisban végzett művelet tényét, valamint a lekérdezések időpontját, jogalapját, az adatigénylő nevét és a műveletet végző személy jogosultsági kódját rögzítik, úgy, hogy az adatigénylő személyazonosságát nem ellenőrzik. Vagyis ma bárki úgy juthat hozzá a tulajdoni lap valamennyi adatához, illetve hiteles másolathoz, hogy adatkérésének semmilyen lényeges nyoma nem maradhat, utóbb nem válik azonosíthatóvá – miként a részjelentés is megfogalmazta, gyakran ez a visszaélések alapja.

Az adatszolgáltatást szigorúbb szabályokhoz kell kötni: amennyiben valaki a tulajdoni lap teljes, személyes adatokat is magában foglaló tartalmát kívánja megismerni, vagy hiteles tulajdoni lap másolatra van szüksége, ezt a jogot az adatszolgáltatás részletes naplózása mellett gyakorolhatja. Ez az adatszolgáltatási napló tartalmazná az adatigénylő személyazonosító adatait (vagyis a néven kívül a lakcímet, anyja nevét, a születés helyét és idejét), amelyeket a földhivatal adatot szolgáltató ügyintézője ellenőrizne. Így visszaélés esetén utólag kideríthető az, hogy adott ingatlan adatait kinek szolgáltatták, ki kért a tulajdoni lapról másolatot. Ez az eljárás az érintett jogait is jobban szolgálná, ugyanis utólag megismerhetné, hogy személyes adatait kinek szolgáltatta ki a földhivatal.

Amennyiben a jövőben további, a személyes adatok védelméhez való jogot érintő kérdés merülne fel, természetesen igyekezni fogok, hogy segítsen az albizottság munkáját.

Budapest, 2003. május 20.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(491/J/2003)

[Állásfoglalás: önkormányzat jegyzőjének nincs jogosultsága arra, hogy a fegyelmi eljárással és munkavégzéssel kapcsolatos információkat harmadik félnek továbbítsa]

[...]

Tisztelt [...]!

Hivatalomhoz panasszal fordult személyes adatainak jogellenes kezelését sérelmezve, mivel [...] város jegyzője, [...] tájékoztatta az Ön ellen folyó fegyelmi eljárásról a Területi Államháztartási Hivatalt és azt a szervezetet, ahová pályázatot nyújtott be egy állás elnyerésére.

Az ügyben vizsgálatot folytattam, és az alábbiakat állapítottam meg:

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. tv. (továbbiakban Avtv.) 2. § 1. pontja alapján személyes adat a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. E szakasz alapján a fegyelmi eljárás megindítása, az ezzel kapcsolatos vizsgálat valamennyi adata személyes adatnak minősül. Ennek megfelelően [...] város előző polgármesterének 2002. április 19-i levelében kifejtett álláspontja, miszerint a fegyelmi eljárás megindítása csupán egy tényközlés, mely nem értelmezhető személyes adatként, nem elfogadható.

Az Avtv. 3. § (1) bekezdése szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli. Adatkezelésnek tekintendő többek között a személyes adatok továbbítása és nyilvánosságra hozatala is (Avtv. 2. § 4. a/pont). Az Avtv. 2. § 5. és 6. pontja alapján adattovábbításnak tekintendő, ha az adatot meghatározott harmadik személy számára hozzáférhetővé teszik, továbbá nyilvánosságra hozatalnak minősül az adat bárki számára való hozzáférhetővé tétele. Ezzel összhangban a Munka Törvénykönyve 3. § (4) bekezdése is úgy rendelkezik, hogy „a munkáltató a munkavállalóra vonatkozó tény, adatot, véleményt harmadik személlyel csak törvényben meghatározott esetben vagy a munkavállaló hozzájárulásával közölhet.” Az 1992. évi XXIII. tv. (továbbiakban Ktv.) 61. § (2) bekezdése alapján a „közzszolgálati

alapnyilvántartás adatai közül a közigazgatási szerv megnevezése, a köztisztviselő neve, továbbá a besorolására vonatkozó adat nyilvános”, tehát értelemszerűen a köztisztviselő egyéb adata – így a fegyelmi eljárással kapcsolatos adatkör is – nem nyilvános, és csak a Ktv. 63. §-ában meghatározottak számára lehet betekintést engedélyezni vagy adatot továbbítani. A Ktv. 64. § (4) bekezdése kifejezetten rögzíti, hogy a „nyilvános adatokon túl a köztisztviselő nyilvántartott adatairól tájékoztatás nem adható”. Mindezek alapján megállapítható, hogy a jegyzőnek nem volt jogosultsága arra, hogy a nyilvános adatokon kívül bármiféle egyéb adatot – így a fegyelmi eljárással és munkavégzéssel kapcsolatos információkat – harmadik félnek továbbítson, és tájékoztatnia kellett volna az információt kérő szervet, hogy személyes adatok továbbítására sem törvényi felhatalmazással, sem az érintett hozzájárulásával nem rendelkezik. A közszolgálati jogviszony létesítéséhez szükséges adatokat és tényeket a köztisztviselőnek kell igazolnia [Ktv. 11. § (5)]. Amennyiben az állást meghirdető szervezet ezen igazolásokon és a pályázat tartalmán túl szeretne informálódni a pályázóról, akkor az érintett felhatalmazását kell kérnie referenciaszemélyek megkeresésére, tehát az adott ügyben a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal eljárása is kifogásolható. Ellentétben a [...] Polgármesteri Hivatal által követett gyakorlattal, a köztisztviselő személyi anyaga akkor kérhető illetve küldhető meg, ha a közszolgálati jogviszony a másik közigazgatási szervnél létrejött. Más célra – ideértve az előzetes informálódási szándékot – a személyi anyagot és annak adattartalmát kiadni nem lehet. [Ktv. 64. § (4)]

A Ktv. 64. § (1) bekezdése alapján a személyi anyag tartalmazza a vezetői megbízás visszavonásának időpontját, a hatályos fegyelmi büntetést kiszabó határozatot és a közszolgálati jogviszonyt megszüntető iratot, tehát nem hatályos fegyelmi büntetés iratanyaga a személyi anyagban és a közszolgálati alapnyilvántartás adatlapján nem szerepelhet. Így más szervnél létrejött közszolgálati jogviszony esetén a személyi anyag megküldése során sem tájékoztatható erről az érintett szerv. A fegyelmi büntetés jogkövetkezményei csak az erről szóló határozat hatályossá válása esetén alkalmazhatóak, mindaddig a fegyelmi eljárás ténye – a Ktv-ben meghatározottakon túlmenően, például állásból való felfüggesztés – hátrányos következményekkel nem járhat a köztisztviselő számára. A Ktv. 37. §-ának rendelkezéséből, miszerint a köztisztviselő illetéktelen személynek és szervnek nem adhat tájékoztatást olyan tényekről, amelyek kiszolgáltatása munkatársa számára hátrányos következményekkel járna – a polgármester úr levelében foglaltakkal ellentétben –, nem vezethető le az, hogy csak hatósági és államigazgatási feladatkörbe tartozó munkavégzés esetén alkalmazandó. Mindezek

alapján megállapítható, hogy a jegyző jogellenesen kezelte, továbbította az Ön személyes adatait. Megjegyzem továbbá, hogy a Ktv. szerint a köztisztviselővel szemben kiszabható fegyelmi büntetések között a felmentés nem szerepel.

[...] tájékoztatta a Területi Államháztartási Hivatalt a felmentés visszavonásáról, a hivatalvesztést kimondó határozatról, az állásából való felfüggesztésről. A Ktv. 63. § (1) bekezdés j) pontja szerint a személyzeti, munkaügyi és illetményszámfejtési feladatokat ellátó szerv e feladattal megbízott munkatársa feladatkörén belül, eljárásában indokolt mértékig, illetményszámfejtés céljából jogosult adatokat átvenni a közszolgálati alapnyilvántartás meghatározott adatköréből. Illetményszámfejtés céljából szükséges a TÁH informálása a köztisztviselői jogviszony megszüntetéséről, az állásból való felfüggesztésről, azonban ennek során nem lehet egy nem hatályos fegyelmi büntetésről tájékoztatást adni. *„Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.”* (Avtv. 5. §)

Tájékoztatom, hogy a Btk. 177/A. §-a szerinti személyes adattal való visszaélés elkövetése büntetendő cselekmény. Tájékoztatom továbbá, hogy az érintett, jogainak megsértése esetén, adatkezelő ellen bírósághoz fordulhat. Azt, hogy az adatkezelés a jogszabályban foglaltaknak megfelel, az adatkezelő köteles bizonyítani (Avtv. 17. §). Az adatkezelő az érintett adatainak jogellenes kezelésével másnak okozott kárt köteles megtéríteni (Avtv. 18. §).

Állásfoglalásomról tájékoztattam [...] jegyzőt és [...] jelenlegi polgármestert is, és kértem, hogy a jövőben nagyobb figyelmet fordítsanak a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jog érvényesülésére.

Adatvédelemmel és a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos beadványával forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2003. május 30.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(417/A/2003)

**[Állásfoglalás: a közigazgatási szervnek
a vallási adatot tartalmazó bizonyítvány kiállításá-
során a felhasználás céljának vizsgálatánál
körültekintően kell eljárnia]**

[...]

Tisztelt [...]!

Ön beadvánnyal fordult hozzám azt panaszolva, hogy a [...]i önkormányzatnál hatósági bizonyítványt igényelt vallási adatáról, és ennek során rögzítették, hogy milyen célból, kinek kell a bizonyítvány. Az ügyben tájékoztatást kértem [...] jegyzőtől, aki szerint anyakönyvvezetők a különleges adatot tartalmazó hatósági bizonyítványokat jogszerűen, a bizonyítványokra vonatkozó speciális követelményeknek megfelelően állítják ki. Az 1953 előtti anyakönyvek alapján az érintett kérelmére kiállított hatósági bizonyítványok másodpéldányait és a kérelmeket az anyakönyvi alapirathoz kapcsolva kezelik, mert szenzitív nyilvántartás elkerülése érdekében ezen iratok az anyakönyvi nyilvántartás részét képezik.

Az ügyben kialakított álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom:

A hatóságok adatigazolási és hatósági nyilvántartás-vezetési tevékenysége során az államigazgatási eljárásról szóló 1957. évi IV. törvény szabályai szerint kell eljárni, azonban figyelembe kell venni a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. tv. (továbbiakban Avtv.) rendelkezéseit is. Ennek 2. § 1–2. pontja alapján személyes adat „a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés”, továbbá különleges adat „a faji eredetre, a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más meggyőződésre” vonatkozó személyes adat. Az Avtv. 3. § (1) bekezdése szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz „az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli”, különleges adat kezeléséhez pedig az érintett írásbeli hozzájárulása szükséges.

Állami nyilvántartásban már szereplő (1953 előtt felvett), vallásra vonatkozó adat továbbítására az 1990. évi IV. tv. 3. § (2) bekezdése felhatalma-

zást ad abban az esetben, ha az érintett személy vagy – halála után – egyenesági rokona kér tájékoztatást. Ekkor az Áe. 50. §-a alapján hatósági bizonyítványt kell kiállítani. „A hatósági bizonyítványban fel kell tüntetni, hogy azt kinek, milyen célból és milyen bizonyítékok alapján adták ki”. [Áe. 50. § (3)] Hatósági bizonyítvány kiállításának szükségességét az ügyfélnek valószínűsítene kell. A közigazgatási szerv a bizonyítvány kiállítását megtagadhatja többek között akkor, ha az ügyfél a bizonyítvány felhasználásának célját nem tudja megindokolni (Áe. 51. §). A közokiratnak minősülő bizonyítványban tehát a benne meghatározott célból igazolja a közigazgatási szerv az adatok valóságát, és az ügyfél általában más szerv előtti eljárásban bizonyítékként használja fel. A törvényi előírásokból következően a kiállító hatóság kötelessége, hogy az adat bizonyítványba foglalásának célját annak szükségességével, indokoltságával egybevetve vizsgálja, előfordulhat ugyanis, hogy egyes ügyfelek rosszhiszeműen kívánják a bizonyítványt felhasználni. Vallásra vonatkozó adat igazolásakor az adat igénylésére jogosultak köre törvény által behatárolt (érintett, illetve leszármazója), és kiemelt jelentősége van annak, hogy csak az arra jogosult kapjon tájékoztatást ezen szenzitív adatról. A közigazgatási szervnek a vallási adatot tartalmazó bizonyítvány kiállítása, felhasználása céljának vizsgálatánál körültekintően kell eljárnia, és nem kérheti az ügyféltől a célmegjelölést részletekbe menően úgy, hogy ennek során mások személyes adata hozzájárulásuk nélkül rögzítésre kerül a bizonyítványban és ennek révén a nyilvántartásban is. A konkrét panaszügyben a circum cisio céljából kiállított, zsidó vallásra vonatkozó adatot tartalmazó közokirat nem tartalmazhatja az eljárásban esetlegesen érintett rabbi vagy orvos nevét, címét. Az Avtv. 3. § (5) bekezdése szerint az érintett kérelmére indult eljárásban a szükséges adatainak kezeléséhez való hozzájárulását vélelmezni kell, azonban a fenti esetben nemcsak az ügyfél, hanem mások személyes adatáról is szó van. Az Áe. 50. § (3) bekezdésének előírása – miszerint a hatósági bizonyítványban fel kell tüntetni, hogy azt kinek adták ki – az adatvédelmi szabályokkal együtt értelmezve nem ad felhatalmazást arra, hogy a kérelmezőn kívül mások személyes adatát rögzítsék, nyilvántartsák. A bizonyítványon, mint határozat jellegű okiraton, fel kell tüntetni annak nevét, címét, akinek részére az iratot kiállították, jelen esetben a kérelmezőét, nem pedig a rabbi adatait. Felmerül a kérdés, hogy a célmegjelöléshez szükséges-e a circum cisio elvégzésének mint az ügyfél igen szenzitív adatának a megadása. Véleményem szerint az ügyfél a bizonyítvány felhasználásának célját megindokolhatja a felekezettel való kapcsolatra, hitéletre, vallási meggyőződésre utaló általános megfogalmazással, és így elkerülhető az, hogy az ügyfélnek egy kényes egészségügyi adatáról a hatóság előtt nyilatkoznia kelljen, továbbá

az, hogy e nyilatkozata hatósági bizonyítványba és állami nyilvántartásba bekerüljön.

Levelemmel egyidejűleg tájékoztattam állásfoglalásomról az önkormányzat jegyzőjét is, és kértem, hogy a jövőben a szenzitív adatok kíméletével járjanak el. A vizsgálat során az Ön adatait bizalmasan kezeltem, és a levélzésben nem közöltem.

Egy hasonló probléma kapcsán 1998-ban a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosával együtt állásfoglalást adtam ki, melyet tájékoztatásul mellékelek. Kérem, hogy a jövőben is forduljon bizalommal hozzám adatvédelemmel és közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos kérdéseivel.

Budapest, 2003. május 30.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(192/A/2003)

[Állásfoglalás: senkit sem érhet hátrány amiatt, mert jogainak védelme érdekében az adatvédelmi biztoshoz fordult – ez a fegyveres szervek tagjaira is vonatkozik]

Dr. Kökényesi Antal r. vezérőrnagy úrnak
rendőrfőkapitány

Budapesti Rendőr-főkapitányság
Budapest

Tisztelt Vezérőrnagy Úr!

Mint Ön előtt is ismert, a BRFK VIII. kerületi rendőrkapitányság térfigyelő központjában üzemeltetett belső kamerák ügyével az elmúlt év vége óta foglalkozom. Annak ellenére, hogy már tavaly december közepén felszólítottam a kerületi rendőrkapitányt a jogellenesen működtetett kamerák leszerelésére, arra csak – az Önnek küldött három levelem, és a helyszínen való személyes megjelenésem után – február végén került sor.

Az ügy intézésének menetében kiderült, hogy a belső kamera működtetésével kapcsolatban az adatvédelmi biztoshoz információt szolgáltató rendőr(öke)t folyamatosan hátrány éri a kapitányságon. (Például február elején a kapitányságvezető felmondta a megbízási szerződést azzal a rendőrrel, akiről feltételezte, hogy az adatvédelmi biztoshoz beadvánnyal fordult.) Ezért leveleimben egyrészt felhívtam az Ön figyelmét arra, hogy az adatvédelmi biztoshoz történt bejelentés miatt senkit sem érhet hátrány („a bejelentőt a közérdekű bejelentővel azonos védelem illeti meg” az adatvédelmi törvény szerint), másrészt kértem, hogy az ügygel kapcsolatban meghozott hátrányos személyzeti intézkedéseket vonják vissza. A február 20-án kelt levelemben arra kértem Főkapitány Urat, hogy „a VIII. kerületi Rendőrkapitányságon a belső kamerák működtetésével összefüggő, illetve ahhoz kapcsolódó ügyeket úgy zárja, illetve zárassa le, hogy adatvédelmi biztosként ne maradjon bennem olyan érzés, hogy nem tettem meg minden tőlem telhetőt a jogsértések felszámolása, illetve a jogsértéseket elszenvedők védelme érdekében.”

Sajnálatos módon ezekre a felvetéseimre Ön nem reagált, sőt az elmúlt hónapban olyan fejleményekről értesültem, amelyek mellett – a Magyar Köztársaság adatvédelmi biztosaként – szó nélkül nem mehetek el.

Miközben a február 20-iki levelemben úgy vélekedtem, hogy „az ügygel összefüggésben keletkezett jogsértések természetesen nem tehetők meg nem történtté. Azt gondolom ugyanakkor, hogy – a közvélemény vagy az országos rendőrfőkapitány, esetleg a belügyminiszter asszony bevonása nélkül is – az Ön irányításával a következmények teljes mértékben korrigálhatók”, kiderült, hogy Ön egy – bejelentéssel hozzám fordult, azaz közérdekű bejelentést tett – rendőrt „feljelentett” a Budapesti Katonai Ügyészségen. Az ügyészség – április elején kelt – B. IX. 140/2003. számú határozatának indoklása szerint a „BRFK vezetője megküldte a Budapesti Katonai Ügyészségének a BRFK VIII. ker. Rendőrkapitányság állományába tartozó [...] r. ftörm. által az Adatvédelmi Biztos Hivatalához írt beadványát katonai büntetőeljárás lefolytatásának megfontolása céljából.”

Március 28-án Ön fegyelmi eljárást kezdeményezett a hozzám fordult rendőrrel szemben, mert rendőrként nyilatkozott két kereskedelmi televízióknak úgy, hogy ehhez engedéllyel nem rendelkezett. (E nyilatkozatok egyébként arról szóltak, hogy a panaszos megítélése szerint milyen hátrányok érik őt a bejelentése óta a munkahelyén.)

Néhány napja pedig arról értesültem, hogy a nálam bejelentést tett rendőr két – kamerázási ügygel ténylegesen, illetve csak sajtóhírek alapján kapcsolatba hozható – szolgálati panaszát Ön elutasította. A 134-3/2003. P. számú határozat indoklása szerint a panaszos „olyan képeket nyomtatott ki, amely nem tartozott munkaköri feladatai közé, illetve amelyek elkészítésére a megbízási szerződése nem hatalmazta fel.” Nem tisztzem vizsgálni a megállapítás helyességét, de – tekintettel az adatvédelmi biztos korábbi felvetéseire – célszerű lett volna figyelembe venni, hogy a panaszos a szóban forgó felvételek elkészítésével és nyomtatásával az adatvédelmi biztos számára készített bizonyítékot a jogellenes adatkezelésről. A 134-3/3/2003. P. számú határozatban pedig azt a szolgálati panaszt utasította el, amelyben a beadványozó például azt kifogásolta, hogy február 20-án (!) kezdeményezték a soron kívüli pszichológiai vizsgálatát annak megállapítására, hogy a fegyveres szolgálat ellátására alkalmas-e. Természetesen nem vitatom a határozat indoklásában leírtak valóságtartalmát, de – figyelemmel a korábbi jelzéseimre is – mélyebb vizsgálatot érdemelt volna az, hogy van-e összefüggés a soron kívüli vizsgálatra kötelezés és az adatvédelmi biztosnak küldött beadványok között.

Tudomásom van arról, hogy a szóban forgó rendőr tiszthelyettesnek több éve, több ügyben is konfliktusa van a vezetőivel, továbbá valószínűleg a fentiekben ismertetett esetek többségében az ellene indított eljárások akár jog-

szerűnek is minősíthetők, mindazonáltal úgy gondolom, hogy az adatvédelem alkotmányos követelményei is jóvátehetetlen kárt szenvednének, ha nem próbálnám megvédeni azt a személyt, aki jogsértésre hívta fel a figyelmet, és aki emiatt hátrányokat szenvedett, vagy szenvedhetett volna el.

Ezért kénytelen vagyok a fentiekről tájékoztatni az országos rendőrfőkapitányt és a belügyminisztert, kérve, hogy az ügy tanulságait levonva a szükséges lépéseket tegyék meg. Az ügy legsúlyosabbnak tűnő részében, azaz annak megítélésében, hogy az adatvédelmi biztosnak írt levél tartalmát fel lehet-e jogszerűen használni egy büntetőeljárás kezdeményezésére, a Legfőbb Ügyész véleményét kívánom kikérni. Természetesen a közvéleményt is tájékoztatnom kell az ügyről azért, hogy mindenki előtt világos legyen: ma még sajnálatos módon jelentős veszélyek leselkednek az adatvédelmi vizsgálásokat feltáró személyekre, de az adatvédelmi biztos minden rendelkezésére álló eszközt felhasznál a személyes adatok védelme, a jogellenes adatkezelést feltáró személyek megvédelme érdekében.

Meggyőződésem szerint a fentiekben jelzett ügyet Ön nem láthatta ebben az összefüggésben, ezért – bízva az Ön nagyvonalúságában, a presztízs-szempontok háttérbe szorításának lehetőségében, és az adatvédelmi biztonsági intézmény tekintélyének megőrzésében való érdekeltségében – az említett lépéseket csak június 15-ét követően teszem meg, lehetőséget adva egyes korrigáló intézkedések megtételére.

Budapest, 2003. június 4.

Üdvözlettel:

dr. Péterfalvi Attila

(838/A/2002)

**[Állásfoglalás: az illetményszámfejtést ellátó TÁHI-k
a munkavállalók személyes adataival kapcsolatban
adatkezelőnek minősülnek]**

Balogh Csongor
elnök

Légiforgalmi Irányítók Független
Szakszervezete

Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

Ön beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a Pénzügyminisztérium által jóváhagyott, a központosított illetményszámfejtés céljából rendelkezésre bocsátott programmal, valamint annak működésével kapcsolatban fogalmazott meg panaszt.

Beadványában, melyet szóban kiegészített, a következőket terjesztette elő: a Munka Törvénykönyve számos garanciális szabályt tartalmaz a munkavállaló védelme érdekében, azonban a 172/2000. (X. 18.) Korm. rendelet (a továbbiakban: rendelet) ezeket a biztosítékokat veszélyezteti. Konkrétan arra szeretne választ kapni, hogy az adatvédelem szempontjából hogyan minősül az a megoldás, mely szerint a költségvetési szerveknél dolgozó közalkalmazottak bérszámfejtését a Területi Államháztartási Hivatalok (a továbbiakban: TÁHI-k) végzik. Mi a garancia arra, hogy a munkavállaló adatai nem kerülnek arra illetéktelenek kezébe? Ha a munkavállalónak valamilyen kérdése merül fel a bérszámfejtéshez kötődően, nem tud közvetlenül a munkáltatótól tájékoztatást kérni. Ugyanebből az okból kifolyólag a munkáltató nem tud eleget tenni a munkavállaló felé fennálló tájékoztatási kötelezettségének. Szintén emiatt csorbul a jogorvoslathoz való jog érvényesülése. Beadványában elmondta még, hogy megítélése szerint a Pénzügyminisztérium által elkészített szoftver a bérszámfejtés formai követelményeinek sem tesz eleget. Eerre példaként említette azt a problémát, hogy amennyiben a munkavállaló adójóváírást vesz igénybe, az a bérszámfejtés során jutalomként kerül feltüntetésre, amely után azonban adókötelezettség terheli a munkavállalót; nem közlik a munkavállalóval a göngyölített adóalapot; több nyelv-

vizsgapótlék göngyölítésére nem képes az új szoftver (bár a jövedelmet növelik a megfelelő összeggel, de azt nem nyelvvizsgapótlékként tüntetik fel). A Pénzügyminisztérium által kialakított rendszer a hónap 15. napjától a következő hónap 15. napjáig terjedő időszakra való bérelszámolást tesz lehetővé, amely időintervallumra szóló kifizetés alapjául egy ténylegesen teljesített munkateljesítmény, másrészt pedig egy időszak becsült munkateljesítménye szolgál. Emiatt a munkavállaló hátrányosabb helyzetbe kerülhet, hiszen ha a becsült időszakra vonatkozóan magasabb bér jár, mint a becsült összeg, akkor a munkáltató egy hónapig ingyen használja a pénzét. Ez a szituáció ugyanakkor fordítva is előfordulhat.

Beadványát az Adatvédelmi Biztos Irodája megvizsgálta, melynek eredményéről a következőkben tájékoztatom:

Az Adatvédelmi Biztos Irodája a vizsgálat során megállapította, hogy az Ön által benyújtott beadvány csak egy ponton tartalmaz olyan felvetést, amelynek vizsgálata az adatvédelmi biztos hatáskörébe tartozik, nevezetesen állásfoglalás abban a kérdésben, hogy a rendelet által a központosított illetményszámfejtésre feljogosított TÁH a munkavállalóval, valamint munkaviszonyával összefüggő személyes adatainak adatkezelője, vagy adatfeldolgozónak minősül.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 1. pontja szerint személyes adat „a meghatározott természetes személlyel (érintettel) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés”. Az Avtv. 2. § 4. a.) pontja szerint adatkezelés „az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatok gyűjtése, felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása (ideértve a továbbítást és a nyilvánosságra hozatalt) és törlése.” Adatkezelésnek számít az adatok megváltoztatása és további felhasználásuk megakadályozása is. A munkáltató a munkavállalónak munkaviszonyával összefüggő személyes adatait jogszerűen kezelheti, az Avtv. fogalomrendszere szerint adatkezelőnek minősül. Az Avtv. 2. § 7. a.) pontja szerint adatkezelő: „az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely a személyes adatok kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, illetőleg a végrehajtással adatfeldolgozót bízhat meg.” Kötelező adatkezelés esetén az adatkezelés célját és feltételeit, valamint az adatkezelőt az adatkezelést elrendelő törvény vagy önkormányzati rendelet határozza meg. Az adatfeldolgozás fogalmát az Avtv. 2. § 4. b.) pontja határozza meg: „az adatkezelési műveletek, technikai feladatok el-

végzése, függetlenül a műveletek végrehajtásához alkalmazott módszertől és eszköztől, valamint az alkalmazás helyétől”, az adatfeldolgozó pedig „az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely az adatkezelő megbízásából személyes adatok feldolgozását végzi”.

A vizsgált esetben a munkavállalóval összefüggésbe hozható személyes adatok nem a munkáltató döntése, hanem jogszabályi kötelezettség alapján kerülnek a TÁHI-k birtokába. A rendelet 3. § (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A központosított illetményszámfejtés egységes munkaügyi, ügyviteli, eljárási és információs rendszer. A külön jogszabályokban meghatározott ágazati szakmai sajátosságokat figyelembe véve magában foglalja:

- a) az illetmények, a nem rendszeres, valamint a külső személyi juttatások számfejtésével és elszámolásával kapcsolatos feladatokat;
- b) a társadalombiztosítási és családtámogatási kifizetőhelyi feladatok ellátását;
- c) a foglalkoztatót terhelő társadalombiztosítási feladatok körében a foglalkoztatókra előírt nyilvántartási, adatszolgáltatási, bejelentési kötelezettséget;
- d) a magánnyugdíjpénztári tagdíjlevonással, megfizetéssel, bevallással kapcsolatos munkáltatói, foglalkoztatói feladatokat, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztári tagdíjlevonással, adatszolgáltatással, valamint a magánnyugdíjpénztár választással kapcsolatos adatszolgáltatási kötelezettséget;
- e) a személyi jövedelemadózással összefüggő munkáltatói, kifizetői feladatokat;
- f) a számfejtett személyi juttatások tekintetében a központi költségvetést, a Munkaerőpiaci Alapot, a társadalombiztosítás pénzügyi alapjait, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztári és a magánnyugdíjpénztári egyéni számlákat megillető befizetési kötelezettségek megállapítását;
- g) a nettó finanszírozáshoz szükséges információszolgáltatást;
- h) az önkormányzatok esetében a jogszabályon, illetve a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény előírásai szerint kötelezően teljesítendő munkavállalói egyéni megbízáson alapuló levonások kedvezményezettek részére történő utalását, illetve a kincstári körbe tartozó szervek esetén az utalás teljesítéséhez szükséges adatszolgáltatást;
- i) a bér- és munkaügyi statisztikai adatszolgáltatást”.

A rendelet 4. §-a szerint „központosított illetményszámfejtést lát el:

- a) a Területi Államháztartási Hivatal,
- b) a fejezet felügyeletét ellátó szerv vezetője által kijelölt költségvetési szerv, költségvetési szervben belül létrehozott, illetve kijelölt szervezeti egység,
- c) a rendelet mellékletében meghatározott önállóan gazdálkodó központi költségvetési szervek”.

Az idézett jogszabályhelyekből megállapítható, hogy a központosított illetményszámfejtést ellátó szervek adattovábbításra kötelezettek. Az adattovábbítás az Avtv. alapján adatkezelésnek minősül, így az illetményszámfejtést ellátó TÁHI-k a munkavállalók személyes adataival kapcsolatban nem adatfeldolgozónak, hanem adatkezelőnek minősülnek.

A személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos kérdésekben forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2003. június 11.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(572/A/2003)

**[Állásfoglalás: a bírósági határozatok
közzétételének célja a jogi szakma tájékoztatása,
azonban a bíróság által nyilvánosan kihirdetett
határozatok közzétételének esetében is tekintettel
kell lenni a személyiségi jogokra]**

Dr. Petrik Ferenc részére
Felelős szerkesztő

Bírósági Határozatok Szerkesztősége
Budapest

Tisztelt Szerkesztő Úr!

[...] az alábbi beadvánnyal fordult hivatalomhoz:

A panaszos beadványban leírta, miszerint a [...] -es számú Bírósági Határozat részletesen megjelöli [...] gyermeke pontos születési dátumát, keresztnévét, valamint a várost, ahol élnek. Szerinte ezáltal pontosan felismerhető, hogy az eset leírásában róluk van szó.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (adatvédelmi törvény) 3. §-a szerint személyes adat akkor kezelhető, ha az érintett hozzájárult vagy az adatkezelést törvény elrendeli. A törvény fogalom meghatározása szerint az adatkezelésbe a nyilvánosságra hozatal is beleértendő.

A hatályos jogszabályok szerint a bíróság ítéleteit nyilvánosan kell kihirdetni, akkor is, ha zárt tárgyalást tartottak az ügyben. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 5. §-ának szabályai szerint a bíróság a felek közötti jogvitát nyilvános tárgyaláson bírálja el, bizonyos esetekben azonban a nyilvánosságot kizárhatja és zárt tárgyalást tarthat. A bíróság a határozatát (a 2000. I. 1. előtt indult ügyekben általában, az ennél később indult ügyekben azonban kötelezően) nyilvánosan hirdeti ki. Így 2000. január 1-től a házassági perben sincs lehetőség arra, hogy a bíróság a tárgyalás nyilvánosságának kizárásán túlmenően a nyilvánosságot a határozat kihirdetéséről is kizárja. E szerint tehát az ítélet nyilvánosságra hozatala nem jogsértő.

Ugyanakkor az adatvédelmi törvény alapvető elvként fogalmazza meg a célhoz kötöttség követelményét. Az 5. § szerint személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

Mivel a bírósági határozatok közzétételének célja a jogi szakma tájékoztatása, az ügyek jogi vonatkozásainak ismertetése, szükségtelen és a célhoz kötöttség követelményével ellentétes a bárki által hozzáférhető lapban az érintettek pontos megjelölése. A bíróság által nyilvánosan kihirdetett határozatoknak a mások által történő feldolgozása, hasznosítása esetén is tekintettel kell lenni a személyiségi jogokra.

A panaszos által leírt esetben a határozat szövegezésével, az életkörülmények, lakóhely és a gyermekek nevének megjelölésével az érintettek meghatározott körben azonosíthatóak. Valószínűleg figyelmetlenség okozta a vizsgált bírósági határozat olyan megjelenését, hogy abból az érintettek felismerhetők, hiszen a Bírósági Határozatokban megjelent többi határozatot vizsgálva megállapítható, hogy azok anonimizálva kerülnek a nyilvánosság elé.

Felkérem tisztelt Szerkesztő urat, hogy a határozat bárminemű későbbi utánközlésében ezeket a szempontokat figyelembe véve, a gyermekeket pontos nevük és születési dátumuk nélkül jelöljék meg.

Budapest, 2003. június 23.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(435/A/2002)

[Állásfoglalás: a biztosítótársaság a célhoz-kötöttség elve alapján nem jogosult megismerni az adóbevallás és a munkaszerződés egészét, azok kivonatos másolata is elegendő a bérgépkocsi igénybevételéhez]

[...]

Tisztelt [...]!

Ön beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben az Argosz Biztosító Rt. (a továbbiakban: Argosz) adatkezelését kifogásolta.

Beadványában leírta, hogy járművével véletlenül balesetet szenvedett. A balesetet okozó fél biztosítója, az Argosz bérautó igénybevételéhez a „BÉRGÉPKOCSI KÉRELEM” fejlécű nyomtatványon található adatokat, illetve az azon feltüntetett dokumentumok bemutatását kérte. Ön azt sérelmezte, hogy álláspontja szerint sem az adóbevallását, sem pedig a munkaszerződését nem ismerheti meg a balesetet okozó fél biztosítója.

A vizsgálat során írásban kerestem meg az Argosz illetékesét, és az Ön beadványával összefüggésben arra kértem választ, hogy mely dokumentumok csatolását igénylik a bérautó igénybevételéhez, továbbá a szóban forgó nyomtatvány egy példányát is kértem elküldeni irodám számára. Az Argosz osztályvezetője által küldött válaszból és a csatoltan elküldött nyomtatványból kiderült, hogy az Argosz az Ön beadványának kelte óta is ugyanazt a nyomtatványt használja, és a kért adatok köre sem változott. A vizsgálat megerősítette az Ön beadványában leírtakat.

Megállapítottam, hogy a biztosítótársaság a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 5. §-ában foglalt célhoz kötöttség elve alapján nem jogosult megismerni az adóbevallás és a munkaszerződés egészét, azok kivonatos másolata is elegendő a bérgépkocsi igénybevételéhez.

Ezek után felhívtam az Argosz vezérigazgatójának figyelmét azon kötelezettségére, hogy az Argosz működése során biztosítsa a személyes adatok kezelése során a célhoz kötöttség elvét, és a „BÉRGÉPKOCSI KÉRELEM” fej-

lécű dokumentumon tüntessék fel, hogy az adóbevallásnak az adózott jövedelmet tartalmazó kivonatos másolata, valamint a munkaszerződés kivonatos (a munkáltatóra, a munkaviszony esetleges várható megszűnésére és arra vonatkozó adatokat, hogy a gépkocsi megléte alkalmazási feltétel) másolatának csatolása is elégséges az eljárás során.

Felszólítottam az Argosz vezérigazgatóját, hogy a kért intézkedéseket tegye meg, és arról 30 napon belül írásban tájékoztasson, ellenkező esetben élni fogok az Avtv. 25. § (2) bekezdésében rögzített jogommal, és tájékoztatni fogom a nyilvánosságot az adatkezelés tényéről, a kezelő személyéről és a kezelt adatok köréről, továbbá az állampolgári jogok országgyűlési biztósáról szóló 1993. évi LIX. törvény 20. § (1) bekezdésének megfelelően értesíteni fogom az Argosz felügyeleti szervét.

A személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos kérdésekben forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2003. július 17.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(689/A/2003)

**[Állásfoglalás: az oktatási jogok miniszteri biztosa
és az adatvédelmi biztos együttműködése]**

Dr. Ááry-Tamás Lajos
az oktatási jogok miniszteri biztosa
részére

Oktatási Minisztérium
Budapest

Tisztelt Miniszteri Biztos Úr!

Köszönettel vettem Az oktatási jogok biztosának 2002. évi beszámolója egy példányának megküldését, amely Ön és munkatársai munkája különös értékességének ékes bizonyítéka. Örömmre szolgált, hogy hasonlóságot véltem felfedezni a beszámoló külső megjelenése és szerkezete tekintetében az adatvédelmi biztos éves beszámolóival.

Tekintettel vizsgálati és intézkedési lehetőségeinek meglehetősen korlátozott voltára, valamint arra, hogy az intézmény közjogilag nem a jelentőségének megfelelő szinten került elhelyezésre, függetlensége viszonylagos (lényegében egy minisztériumi főosztályhoz telepített hatáskörökről van szó), különösen nagyra becsülöm az oktatási szféra résztvevői jogainak – köztük az információs szabadságjogainak – védelmében elért eredményeit. Az érintettek érzékeny helyzete és az ügyek jelentősége indokolná, hogy az intézmény rangosabb közjogi pozíciót kapjon.

Külön élvezettel olvastam a közoktatásban és a felsőoktatásban jelentkező adatvédelmi tárgyú ügyek leírását, amelyek többsége ismerős: vagy megjárta az Adatvédelmi Biztos Irodáját is, vagy pedig csak az ügy tárgyának hasonlóságát véltem felfedezni.

Hatáskörét tekintve sem az oktatási biztos, sem pedig az adatvédelmi biztos nem rendelkezik kikényszeríthető intézkedési lehetőségekkel, ajánlásaik meggyőző ereje az, ami munkájukat eredményessé teheti. Szükségesnek tartom ezért, hogy lehetőség szerint minimálisra csökkentsük az ugyanazon ügyekben való, ám eltérő jogértelmezés lehetőségét az információ áramlásának hiánya vagy félreértés következtében. Ez persze nem zárja ki azt, hogy bizonyos jogi kérdésekben eltérő álláspontot képviseljünk, de ekkor

sem árt, ha tudunk erről a tényről. Az általunk vezetett intézmények munkájának eredményességét nagymértékben veszélyezteti, ha ugyanaz a beadványozó ugyanarra a problémájára egymástól gyökeresen eltérő válaszokat kap.

Ennek megoldása kétféleképpen lehetséges. Az egyik kínálkozó lehetőség az, hogy az adatvédelmi tárgyú beadványokat az Ön hivatala átteszi az én hivatalomhoz, erre azonban a hatáskörét és eljárását meghatározó miniszeri rendelet nem ad lehetőséget. A másik megoldás pedig az lehetne, hogy az adatvédelmi tárgyú ügyek intézésekor tájékozódunk az adatvédelmi biztos vonatkozó gyakorlata felől, akár az éves beszámolókból, akár munkatársaimtól való tájékoztatáskérés útján. Irodámban „front office” elnevezéssel telefonos jogsegélyszolgálat működik, bonyolultabb kérdések esetén a telefonos tanácsadási feladatokkal megbízott munkatársam a telefonálót az ügy tárgya szerint nagyobb szakértelemmel rendelkező kollégájához irányítja. Kérdéseikkel nemcsak magánszemélyek vagy adatkezelők, hanem jogalkalmazók is gyakran keresik fel irodámat. Kérem, amennyiben szükségesnek látja, vegye igénybe az információszerzésnek ezt az útját is.

További munkájához sok sikert kívánok.

Budapest, 2003. augusztus 4.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(848/K/2003)

**[Állásfoglalás: az önkormányzati képviselőket,
bizottságokat, illetve a képviselő-testületet
megillető adatkérési, -betekintési
és vizsgálati jog, valamint az adatvédelem
szabályai közötti összefüggés]**

Dr. Gerencsér András
önkormányzati képviselő részére

Vecsés

Tisztelt Gerencsér Úr!

Megkeresésében arra kért választ, milyen összefüggés van az önkormányzati képviselőket, bizottságokat, illetve a képviselő-testületet megillető adatkérési, -betekintési és vizsgálati jog, valamint az adatvédelem szabályai között. Álláspontomat az alábbiakban foglalom össze:

1. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) és a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) rendelkezéseinek együttes alkalmazása több esetben is okozott már jogértelmezési nehézséget. Hatásköröm azonban csak a személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok kezelésével összefüggő ügyekre terjed ki, vagyis azokra az ügycsoportokra, amikor a választópolgárok kívánják az információszabadsághoz való jogukat érvényesíteni, és az Ötv. egyes szabályai állják ennek útját. A képviselő jogait illetően csak annyiban foglalhatok állást, amennyiben a képviselők jogai a személyes adatok védelmét, illetőleg a közérdekű adatok nyilvánosságát érinti.

2. Az Ötv. 19. §-a (2) bekezdése informálódási jogot biztosít egyrészt „önkormányzati ügyekben” [a) pont], másrészt „a képviselői munkájához szükséges” mértékben [e) pont].

a) Mint minden más adatkezelésre, a képviselők azon felvilágosítás-kéréseire is vonatkoznak az Avtv. szabályai, amelyek személyes adatok kezelésével járnak. Így a képviselői minőség önmagában nem jogosítja fel a képviselőket személyes adatok megismerésére és kezelésére. A képviselő önálló feladat- és hatáskörrel nem bír, „képviseleti munkája” elsősorban a

képviselő-testület és bizottságai döntési kompetenciájába tartozó egyes ügyek döntéseinek előkészítésében, végrehajtásuk szervezésében és ellenőrzésében való részvételt jelenti. Az Avtv.-vel azonban csak olyan értelmezés van összhangban, amely szerint a képviselő konkrét ügyben – az erre hatáskörrel rendelkező bizottság tagjaként, illetve a képviselő-testület ülésén – a személyes adatok kezelését igénylő eljárás részeként ismerheti meg a személyes adatokat.

Ugyanez értelemszerűen igaz a képviselő-testület bizottságaira, illetve a képviselő-testületre magára is.

- b) A levelében említett esetekben még egy tényezőt vizsgálni kell: a személyes adatok kezelése a képviselő-testület, illetve más személy (jelesül a polgármester, a jegyző és az intézményvezető) munkáltatói jogkörébe tartozó személyekre vonatkozó adatok tekintetében merül fel.

A képviselők – a polgármester foglalkoztatási jogviszonyával kapcsolatos adatokon túl – csak a képviselő-testület kinevezési jogkörébe tartozó más személyek (jegyző, aljegyző, intézményvezetők) közszolgálati, közalkalmazotti jogviszonyával összefüggő és a képviselő-testület által gyakorolt munkáltatói jogok [a kinevezés, vezetői megbízás, felmentés, vezetői megbízás visszavonása, az összeférhetetlenség megállapítása, fegyelmi eljárás megindítása, a fegyelmi büntetés kiszabása – Ötv. 103. § (1) bek. b) pont] által behatárolt adatok megismerésére jogosultak.

- c) A polgármester, a jegyző, valamint az intézményvezetők munkáltatói jogkörébe tartozó köztisztviselők, közalkalmazottak jogviszonyával, továbbá a képviselő-testület kinevezési jogkörébe tartozó személyek felett a polgármester vagy jegyző által gyakorolt egyéb munkáltatói jogokkal kapcsolatos adatok kezelésére, abból adat szolgáltatására a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (a továbbiakban: Ktv.) 63. §-ának, valamint a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 83/D. §-ának rendelkezései az irányadók.

Természetesen amennyiben az érintett köztisztviselők és közalkalmazottak ehhez hozzájárulnak, a képviselő-testület, illetve a képviselők megismerhetik azokat az adatokat is, amelyeket az említett törvények rendelkezései szerint egyébként nem kaphatnának meg. Ilyen nyilatkozatra azonban senki sem kényszeríthető.

Annak sincs akadálya, hogy személyazonosításra alkalmatlan módon összesített adatokat szolgáltatassanak a képviselő-testület, illetve egyes képviselők számára.

- d) Amennyiben a képviselő-testület, annak bizottsága vagy valamelyik képviselő az említett törvényekben meghatározott „kifizetéseken” kívüli juttat-

tások felől érdeklődne, e kifizetésekre is igaz, hogy azok személyes adatok, amelyeket a képviselő-testület, annak bizottsága vagy valamely képviselő csak akkor ismerheti meg, ha arra törvény kifejezetten feljogosítja, vagy az érintett az adat megismeréséhez hozzájárul [Avtv. 3. § (1) bek.].

- e) A Ktv. 63. § d) pontja valóban adatkezelési felhatalmazást ad „a törvényességi ellenőrzést végző” szervnek a köztisztviselői alapnyilvántartásból adat igénylésére. A törvényességi ellenőrzés is olyan hatáskör, amelyet jogszabálynak kell megállapítania. Ilyen hatáskört állapít meg pl. a Ktv. 64/A. §-a a belügyminiszternek, illetve a közigazgatási hivatal vezetőjének. Sem a Ktv., sem az Ötv. nem tartalmaz azonban olyan rendelkezést, amely – a Ktv. 63. §-a által érintett körben – törvényességi ellenőrzési jogosítvánnyal ruházná fel a képviselő-testületet, annak valamely bizottságát, illetve az egyes önkormányzati képviselőket. A közszolgálati jogviszony nem önkormányzati ügy, így a képviselő e tekintetben nem hivatkozhat az Ötv. 19. §-ában biztosított általános jogosítványokra sem.
- e) A polgármesteri tisztség ellátásának egyes kérdéseiről és az önkormányzati képviselők tiszteletdíjáról szóló 1994. évi LXIV. törvény 4. §-ának (4) bekezdése szerint „a polgármester illetménye, tiszteletdíja és egyéb juttatása közérdekű adat”. Ez a szabály csak a polgármesterre, illetve alpolgármesterre vonatkozik.

Ugyanezen törvény rendelkezik az önkormányzati képviselők tiszteletdíjáról és egyéb juttatásairól.

Az önkormányzati képviselők neve, illetve a képviselő-testület bizottságai-ban viselt tagsága, funkciója az Avtv. 19. § (2) bekezdése alapján bárki számára megismerhető, nyilvános adat.

Az önkormányzati képviselőknek tiszteletdíjat, egyéb juttatást megállapító önkormányzati rendelet nyilvánosságát (a jogalkotási törvényen túl) az Avtv. 19. § (2) és (3) bekezdése is biztosítja [vö. 17/1997. (II. 28.) AB határozat].

A két nyilvános, bárki számára megismerhető információhalmaz alapján jogszerűen megismerhető, hogy egy-egy képviselő mekkora összegű juttatáshoz jut az önkormányzattól képviselői minőségében végzett munkájáért.

Tisztelt Gerencsér Úr!

A fentiek tükrében a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének, dr. Petrik Ferencnek az Ön által becsatolt levelében kifejtett jogi álláspontja maradéktalanul megfelel az abban hivatkozott jogszabályoknak, köztük az Avtv.-nek is.

Budapest, 2003. augusztus 9.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(862/K/2003)

[Állásfoglalás: mind a KSH-nak, mind pedig az OM-nek arra kell törekednie, hogy a személyes és egyedi adatok védelméhez fűződő alkotmányos és törvényi követelményt úgy érvényesítse, hogy az a tudományos élet szabadságát a lehető legkisebb mértékben korlátozza]

Dr. Mellár Tamás
elnök úr részére

Központi Statisztikai Hivatal
Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

Ön és az oktatási miniszter a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) és az Oktatási Minisztérium (a továbbiakban: OM) között kialakult vita kapcsán az adatvédelmi biztos állásfoglalását kéri.

Az oktatási miniszter ez év februárjában azzal a kéréssel fordult a KSH-hoz, hogy a minisztérium számára fontos kutatásokat folytató munkacsoport számára tegye lehetővé a 2001. évi népszámlálás egyedi adatbázisaihoz való közvetlen hozzáférést úgy, hogy az egyedi adatbázisokat megfelelő garanciákkal a minisztérium statisztikai osztályának, illetve az érintett kutatóknak a rendelkezésére bocsátja. A kutatócsoport feladata a magyarországi roma népesség társadalmi helyzetének elemzése. A KSH a kéréssel kapcsolatban azt az álláspontot képviseli, hogy bár nincs kétsége afelől, hogy az OM mindent megtesz az adatok bizalmas kezelése érdekében, elvi jelentőséget tulajdonít az adatigénylésnek, mert ha a KSH ennek a kérésnek eleget tesz, akkor a későbbiekben nem zárkozhat el egyedinek minősülő adatok átadásától más, hasonló adatkezelési garanciákat biztosító intézmény esetében sem. Levelében Ön rámutatott arra, hogy a nemzetközi gyakorlat elég szigorú az ilyen jellegű adatkéréseket illetően.

Az OM úgy foglalt állást, hogy az OM kellő adatkezelési biztonságot képes nyújtani az egyedi adatbázisok átvétele és használata során, a felhasználók személye, kutatói múltja, valamint a minisztérium és az adatátvételt ellenjegyző akadémiai és minisztériumi kutatóintézetek felelőssége elegendő garanciát nyújt a KSH által felvetett aggodalmakra. Ezt a véleményt támasztja

alá miniszter úr levelének azon fordulata is, mely szerint „a kutatói munkacsoport a (név és lakcím nélküli) egyedi adatokat csak a kutatás modelleket kísérletező, műhelymunka szintű fázisában használja, a publikációs fázisban (és ez a döntő körülmény) az eredményeket kizárólag csoportosított formában (átlagok, megoszlások, modellparaméterek formájában) teszi közzé”. A KSH az OM érveit el nem fogadva, de együttműködést ajánlva azt a javaslatot tette, hogy közös munkacsoport keretében az egyedi adatok „a KSH számítógépparkján, szigorúan ellenőrzött körülmények között kerüljenek feldolgozásra. A hivatal számítóközpontja minden adathozzáférést naplóz, így az bármikor visszakereshető, ellenőrizhető”.

Ilyen előzmények után Ön arra kér, foglaljak állást az OM adatigényével összefüggésben. Az oktatási miniszter szintén azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy adjak ki állásfoglalást az OM és a KSH vitája által érintett kérdésben.

Vonatkozó jogszabályok

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 1. pontja szerint személyes adat a meghatározott természetes személlyel (érintettel) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés, különleges adat pedig a.) a faji eredetre, a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más meggyőződésre, b.) az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat.

A statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény (a továbbiakban: Stt.) 17. § (2) bekezdése szerint „nem lehet nyilvánosságra hozni az államtitoknak vagy szolgálati titoknak minősített adatokat, valamint – a 18. §-ban foglaltak kivételével – a statisztikai célt szolgáló, a természetes és a jogi személy, valamint a jogi személyiséggel nem rendelkező adatszolgáltatóval kapcsolatba hozható adatot (a továbbiakban: egyedi adat)”. Az Stt. 18. § (1) bekezdése szerint egyedi adat csak statisztikai célra használható, mással csak akkor közölhető, és abban az esetben adható át, valamint hozható nyilvánosságra, ha ehhez az adatszolgáltató előzetesen írásban hozzájárult. Ez a korlátozás nem vonatkozik az azonos szerven belül statisztikai tevékenységet végző személyek egymás közötti adatközlésére, míg (3) bekezdése szerint egyedi adat – az (1) bekezdésen túlmenően – csak statisztikai célból, statisztikai tevékenységgel foglalkozó nemzetközi szervezetnek, jogszabályban meghatározott nemzetközi kötelezettség teljesítése érdekében adható

át az adatszolgáltató írásbeli hozzájárulása nélkül. Az Stt. végrehajtásáról szóló 170/1993. (XII. 3.) Korm. rendelet 16. §-a meghatározza: egyedi adatot nyilvánosságra hozni az adatszolgáltató előzetes írásbeli hozzájárulásával lehet.

Az adatkérés tárgya

Az oktatási miniszter beadványához mellékelten csatolta a KSH elé terjesztett adatkérésről szóló dokumentumot. Az adatkérés „cigány lakásfile-ra” (minden olyan lakott lakás, amelyben van legalább egy olyan személy, aki romának tekinthető), „cigány személyi file-ra” (tartalmazza a „cigány lakásfile-ba” bekerült lakásokban lakó valamennyi személyt), „cigány családi file-ra” (tartalmazza mindazokat a családokat, akik a „cigány lakásfile-ba” bekerült lakásokban laknak) és „cigány háztartási file-ra” (tartalmazza mindazokat a háztartásokat, akik a „cigány lakásfile-ba” bekerült lakásokban laknak) irányul. Ezeken túl az OM kéri a településkódokat minden file esetében. Az OM a munka elvégzéséhez igényel egy kontrollcsoportra vonatkozó reprezentatív mintát, amely 200 ezer véletlenszerűen kiválasztott lakott lakás adatait kéri „kontroll lakásfile-ba, kontroll személyi file-ba, kontroll családi file-ba és kontroll háztartási file-ba” rendezetten. A kontrollcsoportra szóló adatkérés esetében is elengedhetetlen elemként jelenik meg a településkód változója.

A kutatás során fontos, hogy a négy „cigány-file” és a négy „kontroll-file” is egymással összekapcsolható legyen, ugyanakkor az egyedi adatok visszakereshetlenségére is hangsúlyt helyez az adatkérés. Ebből a célból azt javasolja az OM, hogy a 200 ezer lakás kapjon egy 1-től 200 000-ig tartó, egyébként értelmetlen futó sorszámot (kontroll lakásazonosító). Hasonló módon a „cigány lakásfile” is egy 1-től N-ig tartó, szintén értelmetlen futó sorszámot (cigány lakásazonosító) kapna. Végül a futó lakásazonosítókhoz rendelve szükség lenne egy kis file-ra, amely tartalmazná az ötjegyű településazonosítót és a négyjegyű számlálókörzeti kódot (ezek a külső felhasználó számára értelmetlen kódok).

A személyes adat és az egyedi adat fogalma

Az Avtv. és az Stt. fent idézett szabályai alapján az egyedi adat fogalma tágabb, mint a személyes adaté. Az OM által igényelt adatok széleskörűsége, rendezett volta, és a településkódokkal (és számlálókörzeti kódokkal) való összekapcsolása lehetővé teszi, hogy az adatkérés teljesítése esetén a

kutató egyedi (és személyes) adatokhoz jusson. Abban a kérdésben azonban, hogy az OM által igényelt adatok a szóban forgó definíciók alapján hogyan minősülnek, a törvény nem ad eligazítást, hiszen – ahogyan az adatvédelmi biztos 1998-as állásfoglalása is megállapítja – nem határozza meg, hogy *„a kapcsolatba hozhatóság meddig terjedhet, az összefüggés erősségét, valószínűségét, áttételességét tekintve meddig értelmezhető”*. Egyetértek és követendőnek tartom elődöm azon álláspontját, mely szerint *„a kapcsolatba hozhatóság, a következtetések levonása nem lehet korlátlan terjedelmű, hiszen ez nyilvánvalóan ellentétes lenne a kommunikációs alapjogok, így a véleménynyilvánítás szabadsága, a sajtószabadság vagy az információszabadság érvényesülésével”*. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni az OM adatkérésének körülményeit, miszerint az a cigány lakosság teljes körére kiterjedően igényel adatokat (különleges adatra vonatkozó ismérv alapján). A teljeskörűség és a különleges adatok jelenléte olyan szempont, amelyet sem a KSH, sem az OM, sem pedig az adatvédelmi biztos nem hagyhat figyelmen kívül. Emiatt is tartom szükségesnek jelen esetben az Stt. 18. §-ában rögzítettek megállapító értelmezését, mely szerint *„egyedi adat csak statisztikai célra használható, mással csak akkor közölhető, és abban az esetben adható át, valamint hozható nyilvánosságra, ha ehhez az adatszolgáltató előzetesen írásban hozzájárult”*.

Értelmezésem szerint a KSH helyesen hivatkozik az Stt. 18. § (1) bekezdésére. Annak megállapító értelmezése szerint nem csak az írásos, hanem a szóbeli vagy akár csak ráutaló magatartással tett hozzájárulás is hiányzik ahhoz, hogy a népszámlálás során végzett adatgyűjtés eredményét statisztikai céltól eltérő célra használják fel.

Nem tartom jelen esetben alkalmazhatónak a fent említett okok miatt elődömnek a már idézett, a KSH mikrocenzus adatai törvények között tudományos célra történő felhasználásáról szóló azon megállapítását, miszerint *„a tudományos kutatás szabadságának alkotmányos joga, a tudományos közösség erkölcsi felelősségének magasabb szintje a tudományos kutatás területén e kritériumok (ti. az összefüggés erőssége) szűkebb értelmezését indokolja”*, hiszen jelen esetben a teljes magyarországi roma lakosság egyedi adatait is tartalmazó adatállományának felhasználásáról van szó. Ezt erősíti meg a népszámlálás adatvédelmi kérdéseiről kiadott (139/A/2001) adatvédelmi biztosi állásfoglalás, mely szerint *„az adatbázisok összekapcsolására vonatkozó [...] tilalom [...] garancia arra, hogy sem az önkormányzat vagy szervei, sem bármely más állami szerv, vagy társadalmi, gazdasági szervezet, illetve magánszemély nem jogosult a Központi Statisztikai*

Hivataltól egyedi, személyazonosításra alkalmas adatot átvenni [...] a népszámlálás során gyűjtött adatok csak statisztikai célra használhatók fel". Következésképpen az OM nem hivatkozhat olyan törvényi rendelkezésre, amelynek alapján a fent részletezett adatkérést a KSH-tól követelhetné.

Mindezek után úgy foglalom állást, hogy az egyedi és személyes adatok védelme szempontjából megfelelő eljárásnak tartom, ha az OM keretében zajló kutatáshoz kapcsolódóan a KSH-tól kért egyedi adatok a KSH számítógépparkján, a KSH szakemberei által ellenőrzött módon kerülnek feldolgozásra.

Budapest, 2003. augusztus 18.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(720/K/2003)

**[Állásfoglalás: az érintett hozzájárulása, vagy
jogszabályi felhatalmazás nélkül az APEH
a többi adózó személyes adatait (adótitkait)
más számára nem továbbíthatja]**

Dr. Király László György
elnök úr részére

Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal
Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

Ez év április 15-én állampolgári beadvány érkezett az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a beadványt tevő az APEH Heves Megyei Igazgatóságával szemben, a személyes adatok kezelésével kapcsolatban fogalmazott meg panaszt.

Az állampolgár beadványa alapján a vizsgálatot lefolytattam.

2003. május 8-án megkeresést írtam az APEH Heves Megyei Igazgatóság (a továbbiakban: igazgatóság) igazgatójának, és a beadványában leírtakkal összefüggésben arra kértem választ, hogy mi a kialakult gyakorlat az igazgatóságon az adóellenőrzés során a tanúként meghallgatott személyek nyilatkozata útján az igazgatóság tudomására jutott jövedelmi adatok jegyzőkönyvekbe, valamint határozatba foglalását illetően; hogyan tesz különbséget az igazgatóság napi gyakorlatában az adóvizsgálat alá vont adózó és a tanúként meghallgatott személyek személyes adatai között? Tevékenységük során hogyan érvényesül ez a különbségtétel; milyen törvényi felhatalmazás alapján továbbította az igazgatóság kilenc polgár jövedelmi adatait az adóvizsgálat alá vont [...] -nak, valamint jogi képviselőjének. Arra kértem az igazgatóság igazgatóját, hogy az ügyben folytasson le belső vizsgálatot, melynek eredményéről tájékoztatást kértem.

Megkeresésemre Ön válaszolt. Ön levelében leírta, hogy az [...] egyéni vállalkozónál lefolytatott adóellenőrzés kapcsán teljes körű vizsgálatot rendelt el.

Az állampolgár beadványa, az Ön által küldött vizsgálati eredmény, valamint a rendelkezésemre álló egyéb iratok alapján a következő tények álla-

píthatók meg: az igazgatóság 1999. augusztus 13-i kezdettel vizsgálatot rendelt el [...] adózónál. A vizsgálatot később a személyi jövedelemadóra is kiterjesztették. A revízió során az igazgatóság azt állapította meg, hogy az adózó nyilatkozatán túl további bizonyítékok szükségesek a tényállás tisztázásához. Ilyen eszköz más adózók adatainak felhasználása. Ezek után az igazgatóság tanúként hallgatta meg az adózó által megnevezett kölcsönt nyújtó személyeket, így a beadványt tevőt is. Az eljáró revizorok a kölcsönszerződésekben foglaltak ellenőrzésével kapcsolatban meg kívántak győződni arról, hogy a tanúként meghallgatott adózók jövedelme szolgálhatott-e a feltüntetett összegű kölcsönök alapjaként, ezért vizsgálta az igazgatóság a beadványt tevő jövedelmi viszonyait is. Kilenc állampolgár jövedelmi adatai szerepeltek az [...] egyéni vállalkozónak átadott 14178 és 14179 vizsgálati naplószerű jegyzőkönyvekben, a 13121 és 11591 vizsgálati naplószerű kiegészítő jegyzőkönyvekben, valamint a 1409429096, 1409419371, 1447236953 és 1447236986 ügyiratszámú határozati példányokon is (a továbbiakban: dokumentumok). A megjelölt dokumentumok két kivételtől eltekintve jogi képviselőjén keresztül jutottak el [...]hoz.

A vizsgálat eredményeként megállapítottam, hogy az igazgatóság a tényállás tisztázása, az adózó által tett nyilatkozat valótlanságának bizonyítása érdekében jogszerűen vizsgálta a kölcsönnyújtók jövedelmi adatait, a bizonyítékként felhasznált adatoknak az adózóhoz való továbbítása azonban jogszerűtlen volt.

Az igazgatóság azzal, hogy a dokumentumok útján az ellenőrzött adózó tudomására hozta kilenc adózó több évre visszamenő jövedelmi adatait, megsértette az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény (a továbbiakban: Art.) 46. § (3) bekezdését, hiszen az adóitok megtartására kötelező szabályok ellenére (alapos ok nélkül, illetéktelen személy részére) tette hozzáférhetővé az igazgatóság a szóban forgó adatokat [...] számára. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 3. § (1) bekezdése szerint *„személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény, vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli.”* Sem az érintett hozzájárulása, sem pedig jogszabályi felhatalmazás nem állt az igazgatóság rendelkezésére, amelynek alapján a kilenc adózó személyes adatait (adóitkait) más számára továbbíthatta volna. A jogellenes adatkezelés ténye az Art. 65. § (4) bekezdésében foglaltak ellenére megállapítható. Az említett törvényhely szerint *„ha az adóhatóság a vizsgálat megállapításait más adózónál végzett kapcsolódó vizsgálat eredményével támasztja alá, az erről szó-*

ló jegyzőkönyvnek, illetőleg határozatnak az adózót érintő részét az adózóval részletesen ismertetni kell”. Ezt a szabályt sem lehet azonban olyan módon, kiterjesztően értelmezni, amely az adóitok védelmére vonatkozó szabályokat üresítené ki.

Az APEH belső vizsgálata szintén feltárta az előző bekezdésben említett jogsértéseket, ugyanakkor azt is megállapította, hogy ez az ügy egyedi esetnek tekinthető, az általános gyakorlat szerint a vizsgálat alá vont adózóval kapcsolatban álló, tanúként meghallgatott személyek jövedelmi adatai nem szerepelnek sem a jegyzőkönyvekben, sem a határozatokban. Az ügy egyediségétől függetlenül az adatvédelmi biztos az Avtv. 25. § (1) bekezdésében biztosított jogosultsága alapján jogellenes adatkezelés észlelése esetén az adatkezelőt az adatkezelés megszüntetésére szólíthatja fel. Azt a tájékoztatást kaptam Öntől, hogy az ilyen és hasonló esetek megakadályozása érdekében mind az igazgatóság szintjén, mind pedig országos szinten olyan intézkedéseket fogantatosított, amely álláspontom szerint megfelelő garanciája annak, hogy a szóban forgó állampolgári beadványban megfogalmazott sérelmek a továbbiakban elkerülhetők legyenek.

A fentiek alapján a vizsgálatot lezártam, melyről a beadványt tevőt levélben tájékoztattam.

Budapest, 2003. augusztus 27.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(390/A/2003)

[Állásfoglalás: a közlekedési társaságnak kötelessége tájékoztatni az érintetteket a bérletigazolványokon lévő adatok feltüntetésének céljáról és a szolgáltatandó adatok köréről]

[...]

Tisztelt [...]!

2003. január 16-án érkezett elektronikus levele hivatalomhoz, melyben a Szegedi Közlekedési Társaság és a Tisza Volán Rt. utazási feltételeit sérelmezi. Az említett közlekedési vállalatok előírják, hogy a bérletjegy (értékszelvény) csak a bérlettel és a bérletigazolvánnyal együtt érvényes. Kifogásolja, hogy a bérletigazolvány személyes adatokat (név, lakcím, születési dátum, személyi igazolvány szám) tartalmaz.

Az ügyben megkerestem a Tisza Volán Rt. és a Szegedi Közlekedési Társaság vezetőit, akik válaszukban részletesen ismertették a helyi, illetve a helyközi közlekedésben való részvétel szabályait. A bérletjegyeknek kétféle típusa használatos: az úgynevezett felmutatóra szóló bérletjegy személyes adatot nem tartalmaz, és szabadon átruházható, míg a fényképes bérletjegy másra nem ruházható át, és utazásra csak a bérlet tulajdonosát jogosítja fel. Az utas választhat a kétféle bérlettípus között, a különbség azonban nemcsak az átruházhatóságban, hanem az árban is jelentkezik. A felmutatóra szóló bérletjegy – tekintettel arra, hogy személyhez nem kötött – mindenkor birtokosát jogosítja fel utazásra, így az ára lényegesen magasabb, mint a hagyományos bérletjegyé.

Az ügyben az állásfoglalásom a következő:

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) szerint személyes adat a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Az utas arcképe, neve, lakcíme, személyi igazolvány száma, születési ideje személyes adatnak minősül.

Az Avtv. 2. § 4. pontja szerint adatkezelés az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatok gyűjtése, felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása és törlése.

A bérletjegyekhez tartozó bérletigazolvány tartalmaz személyes adatokat, hiszen a bérlet felhasználása személyhez kötött. Az adatok igazolványon történő feltüntetése azonban az utas önkéntességén alapszik, mert választási lehetőségével élve – ennek tudatában – vásárolja ezt a bérletfajtaát. Adatvédelmi szempontból azonban a közlekedési vállalat tevékenysége nem tekinthető adatkezelésnek – ugyan az arcképes bérletigazolványon a személyazonosításra alkalmas adatok vannak – mindaddig, amíg az adatok a társaság birtokába nem kerülnek, és adatokra vonatkozó döntési jogosultság nem kerül a hatáskörébe.

Noha adatvédelmi szempontból nem minősül adatkezelésnek az adatok szereplése az igazolványon, a közlekedési társaságnak kötelessége tájékoztatni az érintetteket az adatok feltüntetésének céljáról és a szolgáltatandó adatok köréről. A megfelelő tájékoztatás alapján az utasok szabadon mérlegelhetik, hogy ezt a bérletfajtaát választva rendelkezésre bocsátják-e a kért adatokat, vagy sem.

A vizsgált ügyben a fő kérdés: milyen törvényes célt szolgálhat az adatok igazolványon történő feltüntetése. A kérdés megválaszolása során az Avtv. célhoz kötött adatkezelés követelményeire utaló szakaszait kell segítségül hívni. Az Avtv. 5. §-ában rögzített célhoz kötöttség elve tartalmazza, hogy csak olyan adat kezelése törvényes, amely meghatározott cél megvalósulása érdekében elengedhetetlen és a cél elérésére alkalmas. Egy a jövőben eshetőlegesen megvalósuló cél érdekében – úgymint a pótdíj iránti igény – nem kerülhet sor személyes adatok előzetes gyűjtésére. Az adatok bérletigazolványon történő feltüntetése az utas azonosítását szolgálja, ennek megfelelően elegendő, ha az igazolványon az utas arcképe és neve szerepel. Ennél több adat feltüntetése egy jövőben eshetőlegesen megvalósuló adatkezelési cél érdekében indokolatlan és jogellenes.

Az adatok feltüntetésének indoka tehát az utas azonosítása és utazásra való jogosultságának ellenőrzése. Az utazási feltételekben rögzített szabályok szerint az utas köteles bérletigazolványát felmutatni és átadni a közlekedési társaság ellenőrének. Az ellenőr jogosult meggyőződni a jegyek, bérletek érvényességéről, azonban a hatályos szabályok szerint igazoltatási jogosultsággal nem rendelkezik. A bérletigazolvány kötelezően előírt adattartalma – úgymint lakcím, személyi igazolványszám és születési dátum – pedig az ellenőrzés és a bírságolás célját szolgálják, így ezen adatok szolgáltatására az utas nem kötelezhető. Amennyiben az ellenőr valószínűsíti, hogy az utas igazoltatásához jogos érdeke fűződik – pótdíj iránti igénye miatt – rendőri segítség igénybevételével az utas személyazonossága megállapít-

ható és adatai kezelésére a közlekedési társaság is jogosult lesz. A pótdíj kiszabása eshetőséges, így az ahhoz fűződő érdek nem lehet az adatok feltüntetésének indoka.

Összegezve megállapítható, hogy a közlekedési társaság biztosítja az utasok számára a választási lehetőséget a különböző bérletfajták között. Az utas önkéntes beleegyezése alapján kerül sor az arcképes bérletigazolvány kiállítására. Az igazolványokon azonban jogellenes az indokolatlanul tág adatkör kezelése, mert a célhoz kötött adatkezelés követelményének nem felel meg. Adatvédelmi előírásokat szem előtt tartva az arcképes igazolványon a cél – az utas azonosítása – megvalósulása érdekében elegendő az érintett személy arcmásának és nevének feltüntetése. Ha az érintett személyes adatai feltüntetése nélkül, azaz anonimitását megőrizve kíván a közlekedésben részt venni, a közlekedési társaságok biztosítják számára az ugyan költségesebb, de szabadon átruházható bérletek konstrukcióját.

Tájékoztatom, hogy az Avtv. 25. § (2) bekezdése alapján felhívtam az érintett közlekedési vállalatokat, hogy az Avtv. rendelkezéseinek megfelelően módosítsák a bérletigazolványokon szereplő adattartalmat, valamint kértem, hogy az ügyben tett intézkedéseikről mielőbb nyújtsanak tájékoztatást.

Adatvédelemmel kapcsolatos beadványával forduljon a jövőben is hozzám bizalommal.

Budapest, 2003. augusztus 28.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(29/A/2003)

A Tisza Volán Közlekedési és Szolgáltató Rt. az állásfoglalás alapján kezdeményezte a Volán Egyesülés felé egy országos szakmai szintű szabályozás kiadását a törvényi előírásoknak való teljes körű megfelelés érdekében. Addig az igazolványt kiállító pénztárakban tájékoztatót helyeznek el, amelyben felhívják az utasok figyelmét azokra az adatokra, amelyek csak a beleegyezésükkel kerülhetnek fel az igazolványra.

A Szegedi Közlekedési Társaság ügyvezető igazgatója válaszában arról tájékoztatta az adatvédelmi biztost, hogy a jövőben olyan bérletigazolványok előállítását kezdeményezik – egyeztetve a Tisza Volán Rt-vel –, amellyel Szeged városát egységes jegy-, illetve bérletrendszer alkalmazásával látják el, melyeken felhívják az utas figyelmét, hogy a nevén kívül egyéb személyes adatok szolgáltatása önkéntes.

[Állásfoglalás: a vonatkozó törvények csak igen csekély számú szervezetet jogosítanak fel arra, hogy olyan kamerákat üzemeltessenek, amelyeken az egyes személyek felismerhetők, ezek között nem találunk közoktatási intézményekre utalást]

Arany János
igazgató részére

Baár-Madas Református Gimnázium és Általános Iskola
Budapest

Tisztelt Igazgató Úr!

Köszönettel vettem pontos válaszait. A megfigyeléssel üzemeltetett kamerákkal kapcsolatban az alábbi álláspontot alakítottam ki.

A kamerák által készített és közvetített felvételek – amennyiben azon a személyek felismerhetők, azonosíthatók – személyes adatokat tartalmaznak, ezért az ilyen berendezések működtetése adatkezelésnek minősül. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) szerint ugyanis személyes adat a meghatározott természetes személlyel (az érintettel) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A törvény értelmező rendelkezése szerint pedig „adatkezelés az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatok gyűjtése, felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása (ideértve a továbbítást és a nyilvánosságra hozatalt) és törlése” [Avtv. 2. §].

Az Avtv. alapján „személyes adat akkor kezelhető, ha az érintett ehhez hozzájárul, vagy az adatkezelést törvény, illetve – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli” [Avtv. 3. § (1) bekezdés]. „Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig” (Avtv. 5. §).

A hatályos magyar jogban törvény csak igen csekély számú szervezetet jogosít fel arra, hogy olyan kamerákat üzemeltessenek, amelyek által közvetített képeken az egyes személyek felismerhetők, például a rendőrséget, a közterület felügyeletet, a sportrendezvények szervezőit. Ezek között nem találunk közoktatási intézményekre utalást.

Mindezek alapján az Ön által vezetett intézményben működtetett, a bejárat-i lengőajtónál elhelyezett kamera működtetésének jogalapja csak az érintettek határozott, tájékozott és önkéntes hozzájárulása lehet, amellyel beleegyezésüket adják ahhoz, hogy az intézmény a kamerák segítségével megfigyelje őket. Az iskolai osztályok 2–2 szülői képviselőjéből álló szülőtanács beleegyezése nem pótolja ezt a személyes jellegű hozzájárulást.

Amennyiben nem lehetséges a tanulók, illetve szükség esetén törvényes képviselőjük hozzájárulásának beszerzése, a kamerák csak úgy üzemeltethetők, hogy a képeket nem rögzítik, hanem az azok által közvetített képet közvetlenül a monitoron keresztül kísérik figyelemmel. A rögzítést nem végző be rendezések elhelyezése, és a közvetített kép közvetlen megfigyelése hasonlít a megfigyelést végző személy (például a rendőr, a biztonsági őr, a munkahelyi vezető stb.) helyszíni jelenlétéhez, bár bizonyos fokig el is tér attól. A technika segítségével (például a ráközelítéssel) ugyanis valamelyest szélesebb körű megfigyelésre van lehetőség, mint a személyes jelenlétkor, így a közvetített képek megfigyelése részletesebb ellenőrzést tesz lehetővé. Ilyen esetekben biztosítani kell, hogy a kamerák ne titkos megfigyelési eszközként, hanem az ellenőrzésre jogosult (pl. portás) jelenlétének helyettesítőjeként szolgáljanak, így minden esetben jól látható módon kell elhelyezni azokat, és egyéb úton is fel kell hívni az érintettek figyelmét jelenlétükre.

Mindezek alapján kezdeményezem a kamerarendszer fentieknek megfelelő átalakítását.

Leveléhez fűzött magánemberi megjegyzése (süketnéma, kommunikációs válságban van, ostoba, rosszindulatú) iskolája tanulóinak egyikére vonatkozott, róla – ezek szerint – nincs túl jó véleménnyel.

Budapest, 2003. augusztus 19.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(538/A/2003)

**[Állásfoglalás: a hatályos polgári jog szerint
az ingatlan feletti rendelkezési jog a tulajdonost
illeti, a tulajdonos jogosítványai azonban
bérleti szerződéssel korlátozhatók]**

[...]

Tisztelt [...]!

2003 áprilisában beadvánnyal fordult hozzám az Önt ért sorozatos jogszérmek miatt. Panaszában előadta, hogy albérletben lakik, és bérbeadója állandó ellenőrzése alatt tartja a közüzemi fogyasztásait és számláit. Kérdése, hogy a közüzemi szolgáltatásokkal kapcsolatos adatok, számlák és számlatartozások milyen mértékben tartoznak az adatvédelem fogalma alá, illetőleg a szolgáltatók mikor járnak el jogszerűen, ha a közművekkel kapcsolatos tartozások az Ön neve alatt vagy a tulajdonos neve alatt szerepelnek?

Az ügyet megvizsgáltam, és az alábbi állásfoglalást adom:

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban: Avtv.) célja annak biztosítása, hogy személyes adatával mindenki maga rendelkezhesen. Az információs önrendelkezési jog alkotmányos alapjog, amely minden természetes személyt megillet. E jog csak törvényben és kivételesen korlátozható. Ha a törvényi felhatalmazás hiányzik, abban az esetben a személyes adat kezeléséhez az érintett hozzájárulása szükséges. Fő kérdés, hogy személyes adatnak tekinthető-e a közüzemi szolgáltatásokkal összefüggő fogyasztási adatok, számlatartalmak és számlatartozások.

Az Avtv. 2. § 1. pontja szerint személyes adat: „meghatározott természetes személlyel (érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható.”

A fentiek alapján megállapítható, hogy minden fogyasztással kapcsolatos adat a közüzemi fogyasztó személyes adatának minősül, hiszen információt hordoz nemcsak a fogyasztási szokásokról, hanem az azzal kapcsolatos pénzügyi kötelezettségekről és azok teljesítéséről is. Fogyasztónak tekinthe-

tő az, aki a közüzemi szolgáltatásokat igénybe veszi, aki a közüzemi szolgáltatóval szerződéses kapcsolatban áll, és aki az adott ingatlan (fogyasztási hely) felett valamiféle jogosultsággal rendelkezik.

A polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: Ptk.) 387. § határozza meg a közüzemi szerződések általános szabályait, az egyes közüzemi szolgáltatásokra vonatkozó joganyagot az ágazati törvényekben, illetve rendeletekben találjuk meg. Az ágazati szabályozás is egyetemes azonban abban, hogy a közművek tekintetében lehetséges az ingatlan tulajdonosának és az ingatlant egyéb jogcímen (például bérlet) használó megkülönböztetése. Ezt a mindennapi élet gazdasági forgalma is indokolja, hiszen különböző jogcímenek elválhat egymástól az ingatlan közüzemi szerződésben szereplő tulajdonosa (fogyasztó) és az ingatlanon fekvő közművek használója (díjfizető, költségviselő stb.). Ha a használatra való jogosultságot az ingatlan használója hiteles okirattal (bérleti szerződéssel) igazolni tudja a közműszolgáltatónál, akkor a fogyasztáshoz fűződő pénzügyi kötelezettségek is elkülöníthetők. Amennyiben a közműszolgáltató a megfelelő okiratok alapján elkülönítetten kezeli a tulajdonosra és a tényleges használóra vonatkozó adatokat, abban az esetben az ingatlanhasználónak is személyes adatává válik a fogyasztással kapcsolatos adat.

Ha a megfelelő bizonyító erejű magánokirat – az írásba foglalt szerződés – hiányában a bérlet (használó) nem tudja igazolni az ingatlan használatára való jogosultságát, akkor a közműszolgáltató pénzügyi nyilvántartásaiban nem szerepel számlafizetőként. Ekkor nem tekinthető a bérlet (használó) személyes adatának a fogyasztással és számlázással összefüggő adat, hiszen szerződés hiányában nem hozható létre kapcsolat a bérlet és a kezelt adatok között.

A közüzemi szerződésben az ingatlan tulajdonosa és a közüzemi szolgáltató áll szerződéses kapcsolatban, így a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek a tulajdonos személyében állnak be, jogos érdekét érinti a fogyasztással kapcsolatos minden körülmény. A közüzemi szolgáltatók önálló hatáskörben határozták meg általános üzletszabályzatukat, melyben kiköthetik a tulajdonos kezesi helytállását a tartozásokért, amennyiben a megjelölt használó (bérlet) elmulasztja adósságát rendezni. A tulajdonos rendelkezési jogosultsága tehát kiterjed arra, hogy az ingatlanhoz kapcsolatos terhekről tájékozódjék még abban az esetben is, ha a közüzemi számlák a bérlet (használó) nevére szólnak. Gyakorlatilag ezek az adatok egyaránt tekinthetők a tulajdonos és a bérlet személyes adatának, hiszen ezek az adatok az ingatlan használatához kapcsolódnak és a felette való rendelkezési jogosultságból fakadnak. Ön bérletként jogosult megismerni a fogyasztásá-

ra és számlatartozására vonatkozó adatokat, míg a tulajdonos is jogosult ezen adatok kezelésére.

Beadványában feltett kérdésére válaszolva tehát tájékoztatom, hogy a hatályos polgári jog szerint az ingatlan feletti rendelkezési jog a tulajdonost illeti, a tulajdonosi jogosítványai azonban bérleti szerződéssel korlátozhatók. A bérleti jogviszonyban a feleknek egyaránt vannak jogaik és kötelezettségeik. A bérlet legjellegzetesebb vonása, hogy az ingatlan birtokába bérelő kerül, a tulajdonos pedig tűrésre kötelezett. A bérelő használatához fűződő joga annyira erős, hogy a polgári jog birtokvédelmi eszközeit a tulajdonossal szemben is érvényesítheti. A tulajdonos azonban a bérelő szükségtelen zavarása nélkül bármikor ellenőrizheti a használatot. A bérleti jogviszony egy olyan polgári jogi jogviszony, melyben a felek egyenrangúak, azaz egyaránt megilletik jogosultságok és terhelik kötelezettségek őket.

A bérleti szerződésben a feleknek rendezni kell a bérleti díj és az ingatlanhoz kapcsolódó egyéb terhek fizetésének módját. Ez a szerződő felek magánautonómiájába tartozik, ebbe a közüzemi szolgáltató – üzletszabályzatában előírtak szerint – nem avatkozik bele. A közüzemi szolgáltató üzletszabályzata tartalmazza, hogy milyen módon lehetséges a tulajdonos és a bérelő elkülönítése a számlatartozások kiegyenlítése céljából. A hatályos polgári jog szerint azonban a bérleti jogviszony nem korlátozza a tulajdonos azon jogát, hogy az ingatlannal kapcsolatos közüzemi tartozásokat és fogyasztásokat figyelemmel kísérfje, ha elkülönítetten kezeli a közüzemi szolgáltató a számlafizetőt és a tulajdonost.

Fontosnak tartom kihangsúlyozni, hogy a bérleti jogviszony egyenrangú felek között jön létre. A felek mellérendelt jogviszonyban állnak egymással, azaz a jogok és kötelezettségek olyan rendszere alakul ki, melyben egyik felet sem illetik meg többletjogok a másikkhoz képest. A jogviszony a kölcsönös tájékoztatási és értesítési kötelezettségen alapul, ennek teljesítése azonban a felek magatartásán múlik. A szerződésszerű teljesítésre azonban mindkét fél köteles, a szerződésszegés pedig már kártérítési igényt is megalapoz.

Személyes adatok védelmével és közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos beadványával forduljon a jövőben is hozzám bizalommal.

Budapest, 2003. augusztus 29.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(466/A/200)

**[Állásfoglalás: adatvédelmi szempontból nem
kifogásolható a különböző adatbázisok
összekapcsolása, amennyiben az adatigénylés
kizárólag azon ingatlanokhoz kapcsolódik, amelyek
után nem fizettek kommunális adót]**

Dr. Drobilisch Erzsébet
mb. jegyző részére

Szentendre Város Polgármesteri Hivatala
Szentendre

Tisztelt Jegyző Asszony!

Ön beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a kommunális adó megállapításával kapcsolatban a különböző adatbázisok összekapcsolhatóságát érintő kérdésekben kérte állásfoglalásomat. Levelében megfogalmazott kérdéseire válaszolva álláspontomról a következőkben tájékoztatom:

A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) 24. §-a szerint kommunális adókötelezettség terheli a Htv. 12. §-ban (adó alanya az, aki a naptári év első napján az építmény tulajdonosa. Több tulajdonos esetén a tulajdonosok tulajdoni hányadaik arányában adóalanyok. Amennyiben az építményt az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyoni értékű jog terheli, az annak gyakorlására jogosult az adó alanya), valamint 18. §-ban (az adó alanya az, aki az év első napján a telek tulajdonosa. Ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyoni értékű jog, illetőleg több tulajdonos esetén a Htv. 12. §-ban foglaltak az irányadók) meghatározott magánszemélyt, továbbá azt a magánszemélyt is, aki az önkormányzat illetékességi területén nem magánszemély tulajdonában álló lakás bérleti jogával rendelkezik. Amint levelében leírta, Szentendre város önkormányzatának problémát jelent, hogy a város területén fekvő ingatlanok után adófizetési kötelezettséggel rendelkező személyek nem tesznek bevallást, ezáltal az adó kivetésére sem kerülhet sor, melynek eredményeképpen jelentős mértékű bevételtől esik el az önkormányzat.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 8. §-a szerint a külön-

böző adatkezelések akkor kapcsolhatók össze, ha az érintett ahhoz hozzájárult, vagy törvény azt megengedi, és ha az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek. Az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény (a továbbiakban: Art.) (2) bekezdése szerint „*más hatóság, közfeladatot ellátó adatkezelő szerv nyilvántartásában szereplő adatot az adóhatóság csak az adózó és az adó megfizetésére kötelezett személy azonosításához, az adókötelezettség, a költségvetési támogatáshoz való jogosultság megállapításához, ellenőrzéséhez, az adózó kérelmére indult adóigazgatási eljárásban a tényállás tisztázásához használhatja fel. Amennyiben törvény megengedi, az adóhatóságok között az adat átadását, illetve a hatósági nyilvántartásokból az adat átvételét az érintett szervezetek megállapodása alapján, az abban foglalt módon, elektronikus úton is lehet teljesíteni*”. Az Art. 45. § (3) bekezdése pedig kimondja, hogy a (2) bekezdés alkalmazásában felhasználható nyilvántartások:

- a) a személyek azonosítására a személyi adat- és lakcímnnyilvántartás és a cégnyilvántartás;
- b) az adóalap megállapítására és ellenőrzésére, valamint a tényállás tisztázására az ingatlan-nyilvántartás és a gépjármű-nyilvántartás.

Álláspontom szerint helyes az Ön beadványában kifejtett jogértelmezés, mely szerint az Art. idézett szabályaira hivatkozással a Szentendrei Önkormányzat adóhatósága az ingatlan-nyilvántartás útján elérhető adatállományból szerzi meg azon ingatlanok tulajdonosainak név- és lakcímadatát, amely ingatlanok után a kommunális adókötelezettségnek nem tettek eleget. Adatvédelmi szempontból nem találom aggályosnak a beadványában említett szoftver használatát, amennyiben az adatigénylés kizárólag azon ingatlanokhoz kapcsolódik, amelyek után nem fizettek kommunális adót, és biztosítható, hogy a megszerzett adatokat mindvégig az Avtv. 5. § (1) bekezdésében meghatározott követelménynek megfelelően, célhoz kötötten (jog gyakorlása érdekében) használják fel.

Budapest, 2003. augusztus 29.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(869/K/2003)

**[Állásfoglalás: a televíziós szerkesztőség
adatkezelési gyakorlata nem felelt meg
az Avtv.-ben foglaltaknak]**

[...]

Tisztelt [...]!

Tájékoztatom, hogy beadványa nyomán, az MTV Élesben című műsorának adatkezelése tárgyában a fenti ügyszámon folytatott vizsgálatot lezártam.

Levelében leírta, hogy részt vett az Élesben című tévéműsorban, ahol két 39 fős csoport volt jelen az élő adásban. A résztvevőkkel egy adatlapot töltettek ki, melyen a résztvevők nevét, anyja nevét, lakáscímét, telefonszámát, személyi igazolvány számát rögzítették az adás készítői. A nyomtatványon szerepel egy apró betűs rész, amelyet Ön nem tudott elolvasni. A kitöltött nyomtatványból néhányan szerettek volna másolatot kérni, ezt azonban nem kapták meg. A résztvevők névsorát a bejáratnál beléptetést végző őrök olvasták fel.

A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy a televíziós szerkesztőség adatkezelése megfelel-e a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) szabályainak.

Az ügyben megkerestem Ragáts Imrét, az MTV elnökét. Az elnök úr válaszával, valamint az ügygel kapcsolatban a következő állásfoglalást bocsátottam ki.

Az elnök úr nem adott választ arra a kérdésemre, hogy meddig kezelik a CreaTV Media Bt. által felvett, a nyilatkozatokban szereplő személyes adatokat. A válaszához mellékelte – az Ön panaszában is megemlített – nyilatkozatban a következő mondat szerepel: „Tudomásul veszem, hogy ezen nyilatkozat értelmében a műsorban történő szereplésem kapcsán jogviszony kizárólag a CreaTV Media Bt.-vel létesülhet, az MTV Rt.-vel semmilyen jogviszonyt nem létesítettem.”

Ez a nyilatkozat egyértelműen azt a látszatot kelti, hogy adatvédelmi szempontból kizárólag a Bt. felel a műsorkészítéssel összefüggő személyes adatok kezeléséért.

A válaszelevélben viszont az szerepelt, hogy: „A kitöltött nyomtatványokat a bt. az adást követően tárolja, egy másolatát pedig átadja az MTV Rt. Élesben című produkció szerkesztőségének”.

Az adatkezelés céljaként leírta, hogy: „A szerkesztőség a nyilatkozatokat elzárva tartja arra az esetre, amennyiben az érintett személy szereplésével, nyilatkozatával kapcsolatban jogi jellegű probléma merül fel, bírósági illetve egyéb eljárás indul.”

Az Alkotmánybíróság a 15/1991. (IV. 13.) AB határozatban a következő elveket rögzítette.

„Az Alkotmány 59. § (1) bekezdése szerint a Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a személyes adatok védelméhez való jog. Az Alkotmánybíróság – a 20/1990. AB határozat szerinti eddigi gyakorlatát folytatva – a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként. Az Alkotmány 59. §-ában biztosított személyes adatok védelméhez való jognak eszerint az a tartalma, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. Személyes adatot felvenni és felhasználni tehát általában csakis az érintett beleegyezésével szabad; mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját, vagyis mindenkinek joga van tudni, ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát.

Az információs önrendelkezési jog gyakorlásának feltétele és egyben legfontosabb garanciája a célhoz kötöttség. Ez azt jelenti, hogy személyes adatot feldolgozni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad. Az adatfeldolgozásnak minden szakaszában meg kell felelnie a bejelentett és közhitelűen rögzített célnak. Az adatfeldolgozás célját úgy kell az érintettel közölni, hogy az megítélhesse az adatfeldolgozás hatását jogaira, és megalapozottan dönthessen az adat kiadásáról; továbbá, hogy a céltól eltérő felhasználás esetén élhessen jogaival. Ugyanezért az adatfeldolgozás céljának megváltozásáról is értesíteni kell az érintettet. A célhoz kötöttségből következik, hogy a meghatározott cél nélküli, „készletre”, előre nem meghatározott jövőbeni felhasználásra való adatgyűjtés és -tárolás alkotmányellenes. Az Alkotmánybíróság tehát a meghatározott cél nélküli, készletező adatfeldolgozó rendszert alkotmányellenesnek tartja.”

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) szerint e törvény alkalmazása során személyes adat: a meghatározott természetes személlyel

(a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható.

Az Avtv. alapján adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatok gyűjtése, felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása (ideértve a továbbítást és a nyilvánosságra hozatalt) és törlése. Adatkezelésnek számít az adatok megváltoztatása és további felhasználásuk megakadályozása is. Az Avtv. alapján adatfeldolgozás: az adatkezelési műveletek, technikai feladatok elvégzése, függetlenül a műveletek végrehajtásához alkalmazott módszertől és eszköztől, valamint az alkalmazás helyétől. Adattovábbítás: ha az adatot meghatározott harmadik személy számára hozzáférhetővé teszik.

Az Avtv. értelmében adatkezelő: az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely a személyes adatok kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, illetőleg a végrehajtással adatfeldolgozót bízhat meg.

Adatfeldolgozó: az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely az adatkezelő megbízásából személyes adatok feldolgozását végzi.

Az Avtv. 3. § szerint – jelen esetben – személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul. Az érintett hozzájárulását megadottnak kell tekinteni az érintett közszereplése során általa közölt vagy a nyilvánosságra hozatal céljából általa átadott adatok tekintetében. A törvény 4. §-a alapján a személyes adatok védelméhez fűződő jogot és az érintett személyiségi jogait – ha törvény kivételt nem tesz – az adatkezeléshez fűződő más érdekek, ideértve a közérdekű adatok nyilvánosságát (19. §) is, nem sérthetik.

Az Avtv. 5. §-a rögzíti a célhoz kötöttség elvét, és akként rendelkezik, hogy személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

Az Avtv. 6. §-a alapján az érintettel az adat felvétele előtt közölni kell, hogy az adatszolgáltatás önkéntes vagy kötelező. Az érintettet tájékoztatni kell az

adatkezelés céljáról és arról, hogy az adatokat kik fogják kezelni, illetve feldolgozni.

Az Avtv. 7. §-a tartalmazza az adatminőség elvét. Eszerint a kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek:

- a) felvételük és kezelésük tisztességes és törvényes;
- b) pontosak, teljesek és ha szükséges időszerűek;
- c) tárolásuk módja alkalmas arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.

Az Avtv. 8. §-a rendelkezik az adattovábbításról, az adatkezelések összekapcsolásáról. Eszerint személyes adatok akkor továbbíthatók, valamint a különböző adatkezelések akkor kapcsolhatók össze, ha az érintett ahhoz hozzájárult, vagy törvény azt megengedi, és ha az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek. Ezt a szabályt kell alkalmazni az ugyanazon adatkezelő által kezelt adatok összekapcsolására is.

Az Avtv. 17. §-a alapján az érintett (az adatalany), jogainak megsértése esetén, az adatkezelő ellen a bírósághoz fordulhat. Azt, hogy az adatkezelés a jogszabályban foglaltaknak megfelel, az adatkezelő köteles bizonyítani.

Álláspontom szerint az érintettek tájékoztatása, valamint a kezelt adatok köre nem felel meg az Avtv. szabályainak. Az elnök úr válaszlevelében nem szerepelt arra történő utalás, hogy az érintettektől történő adatfelvétel előtt szóban tájékoztatnák őket az adatkezelés céljáról, az adatkezelő személyéről, (székhelye, telephelye címe, az adatkezelésért felelős személy neve, elérhetősége) az adatok továbbításáról és törléséről, törlésének határidejéről. A nyilatkozat című mellékelt nyomtatványon sem szerepel ezzel kapcsolatban semmilyen útmutatás. Nem tájékoztatják az érintetteket arról sem, hogy az adatokat felvevő és kezelő CreaTV Media Bt. a nyilatkozatot átadja az MTV Rt. szerkesztőségének, és ehhez nem kérnek hozzájárulást sem.

Mivel a nyilatkozat nem tartalmaz a felvett személyes adatokkal kapcsolatban az információs önrendelkezési jogra vonatkozó rendelkezést, így az adatkezelő nem tesz eleget az Európai Parlament és Tanács, az egyénnek a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról szóló 95/46/EC sz. irányelve 2. cikk h) pontjának, mely szerint a hozzájárulás az adatalany kívánságának önkéntes, határozott és tájékozott kinyilvánítását jelenti, mellyel beleegyezését fejezi ki az őt érintő személyes adatok feldolgozásába (kezelésébe).

A nyilatkozat megtétele feltétele a műsorban való részvételnek. Az MTV Rt. az élő adást a nyilvánosságra hozatallal egyidejűleg rögzíti, így adatvédelmi szempontból a rögzített személyes adatok kezelőjévé válik, miként ez a továbbított (átadott és átvett) nyilatkozatokon szereplő személyes adatok esetében is így van.

Az MTV Rt. nem rendelkezik törvényes joggal a nyilatkozaton szereplő adatok kezelésére, mivel a nyilatkozat továbbításához az érintettek nem járultak hozzá.

Az adatok felvevője által rögzített adatkör sem tesz eleget a célhoz kötött adatkezelésre vonatkozó törvényi követelményeknek. A (bírószági) polgári peres eljárás megindításához ugyanis a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 121. §-ának (1) bekezdés b) pontja szerint elegendő az alperes nevének és lakcímének feltüntetése. Más eljárásnál pedig az eljáró hatóságok feladata (például az élő adásról készült felvétel alapján) a tényállás tisztázása és az eljárás alá vont személy személyazonosságának megállapítása. A felvett adatok köre tehát túlzott, az adatkezelés jogalapja a fentiek alapján is aggályos.

A készletező adatgyűjtés, vagyis abból a célból történő adatgyűjtés, hogy hátha valamely résztvevő jogsértést követ el, sérti az érintettek információs önrendelkezési jogát. Az is kérdéses, hogy a televíziós felvételek alapján miként lehet megállapítani, hogy ki a nyilatkozatokban szereplő személyes adatok alanya, mivel a nyilatkozatot tevők képmásának együttes kezelésére sincs felhatalmazása az adatkezelőknek (MTV Rt., CreaTV Media Bt.). Bűncselekmény vagy szabálysértés esetén is bárkinek joga vagy a rendőrség segítségét igénybe venni és a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (4) bekezdése alapján igazoltatást kérni.

Az elnök úr által a válaszában megjelölt törvények egyike sem tette lehetővé a nyilatkozatban felvett adatok kezelését, melynek jogalapját kizárólag az érintettek hozzájárulása teremtheti meg.

Az Avtv. 28. §-a alapján az adatkezelő köteles e tevékenysége megkezdése előtt az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett bejelenteni

- a) az adatkezelés célját;
- b) az adatok fajtáját és kezelésük jogalapját;
- c) az érintettek körét;
- d) az adatok forrását;
- e) a továbbított adatok fajtáját, címzettjét és a továbbítás jogalapját;
- f) az egyes adatfajták törlési határidejét;

g) az adatkezelő, valamint az adatfeldolgozó nevét és címét (székhelyét), a tényleges adatkezelés, illetve az adatfeldolgozás helyét és az adatfeldolgozónak az adatkezeléssel összefüggő tevékenységét.

Az Avtv. 30. §-ának g) pontja szerint nem kell bejelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba azt az adatkezelést, amely a sajtótörvény hatálya alá tartozó társaságok és szervek olyan adatait tartalmazza, amelyek kizárólag saját tájékoztatási tevékenységüket szolgálják.

Mivel a bepanaszolt adatkezelés álláspontom szerint nem tartozik a saját tájékoztatási tevékenység körébe, így azt az adatvédelmi nyilvántartásba az adatkezelés megkezdése előtt be kellett volna jelenteni.

Mindezek alapján a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 25. §-ának (2) bekezdése, valamint az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 21. §-ának (1) bekezdése alapján felszólítottam az MTV Rt.-t, hogy adatkezelési gyakorlatát állásfoglalásomnak megfelelően változtassa meg.

Maradéktalanul tegyenek eleget az Avtv.-ben foglalt tájékoztatási kötelezettségüknek az adatok felvétele során.

Csak a célhoz kötöttség elvének megfelelő, elengedhetetlenül szükséges személyes adatkört kérjék az érintettektől.

A törvényes jogalap nélkül kezelt személyes adatokat (nyilatkozatokat) az MTV Rt.-nél azonnal töröljék.

A célhoz kötöttség elvének megsértésével kezelt adatokat (anyja neve, születési hely, idő, személyazonosító igazolvány száma) a CreaTV Media Bt. törölje.

Az MTV Rt. és a CreaTV Media Bt. haladéktalanul tegyen eleget az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezési kötelezettségének.

Javasolom, hogy az adatkezelés törvényes jogalapjának bizonyíthatósága érdekében az érintettektől írásban is kérjenek hozzájárulást, az adataik felvételére, tárolására és továbbítására.

A megkeresésemre a televízió-társaság csak jelentős késéssel, ismételt felszólításomra válaszolt. Dr. Jasztrabszki Tamás vezető jogtanácsos arról tájékoztatta hivatalomat, hogy felülvizsgálták adatkezelési gyakorlatukat és a kérdéses nyilatkozatok megsemmisítéséről intézkedtek. Az állásfoglalásom nyomán kezdeményezték a társaságnál felmerülő adatkezelési problémák kiküszöbölése érdekében „a szükséges eljárási rend kialakítását és bevezetését”.

Beadványának adatvédelmet nem érintő részében hatásköröm hiánya miatt nem foglalhatok állást, de tájékoztatom, hogy a műsor szerkesztésével, a tájékoztatás kiegyensúlyozottságával kapcsolatban az Országos Rádió és Televízió Testülethez fordulhat.

A személyes adatok védelmével valamint a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos beadványával a jövőben is forduljon hozzám bizalommal.

Budapest, 2003. szeptember 1.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(169/A/2003)

**[Állásfoglalás: a szándékosan megtévesztő
tájékoztatás megengedhetetlen egy állami vagy
önkormányzati hivatal esetében]**

[...]

Tisztelt [...]!

A Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetvárosi Polgármesteri Hivatal adatkezelését sérelmező beadványa alapján vizsgálatot folytattam le, amelynek eredményéről az alábbiakban tájékoztatom.

Beadványában amellet, hogy példátlanak tartja, hogy az összes beszélgetést rögzítik, és nincs lehetőség a beszélgetések rögzítésének mellőzésére, számos kérdés tisztázatlanságát is valószínűsítette. Nem derült ki például az, hogy a közvetlen, nem a kezelő által kapcsolt telefonszámokon is történik-e rögzítés, vagy sem. Ilyenkor ugyanis külön szövegbemondás nincs.

Munkatársam próbaképpen felhívta a megadott telefonszámot, akkor azonban automata nem jelentkezett, egy hölgy azonban azt a tájékoztatást adta, hogy technikai okok miatt az automata nem működik, és a rögzítés bizonytalan ideig szünetel.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 26. § (1) bekezdése alapján az önkormányzat jegyzőjétől kértem részletes tájékoztatást a beszélgetések rögzítéséről, a rögzítés jogalapjáról, céljáról, egyéb körülményeiről. A jegyző válaszában a következő tájékoztatást adta.

A telefonközpont technikailag úgy került kialakításra, hogy a hívások automatikus fogadásakor tetszőleges tájékoztató szöveg elhangozhat. A központ beindításakor került a bejelentkezés szövegébe a kifogásolt mondat, amely arról tájékoztatta a hívókat, hogy a beszélgetés rögzítésre kerül. A jegyző tájékoztatása szerint a rendszer önmagában nem alkalmas rögzítésre, és az önkormányzat nem is szándékozik rögzíteni a hívásokat. A tájékoztató szöveg csak azért hangzik el, hogy „az ügyfelek nem ritkán goromba stílusát visszaszorítsa.” A jegyző tájékoztatása szerint a szöveg elhangzása érezhető változást eredményezett.

Mindennek ellenére a jegyző a bejelentkező szöveg módosítására tett ígé-

retet. Bár az adatkezelő a jogsértő állapotot saját hatáskörében megszüntette, felhívtam a jegyző figyelmét arra, hogy az ilyen szándékosan megtévesztő tájékoztatás megengedhetetlen egy állami vagy önkormányzati hivatal esetében. A személyes adatok kezelésére vonatkozó tájékoztatás azt a célt szolgálja, hogy az érintettek el tudják dönteni, hozzájárulnak-e egy adott adatkezeléshez, vagy sem. A telefonbeszélgetések rögzítésekor arról döntenek a tájékoztató elhangzása után, hogy folytatják-e ilyen körülmények között a telefonbeszélgetést, vagy nem, és más úton intézik el ügyeiket. A hamis tájékoztatás eredményezheti azt is, hogy aki nem akarja, hogy az önkormányzat rögzítse a hangját, leteszi a telefont, ügyét körülményesebb módon intézi el, holott semmiféle rögzítés nem történt volna, ha folytatja a beszélgetést.

Sőt, egy-egy telefonbeszélgetés dokumentáltsága az ügyfelek érdekét is szolgálhatja, akik adott esetben jogosan követelhetik a felvételt a hivataltól, ha azt valamely beszélgetés megtörténtének vagy tartalmának bizonyítására akarják felhasználni.

Személyes adatok védelmével és információszabadsággal kapcsolatos észrevételeivel a továbbiakban is forduljon hozzám!

Budapest, 2003. szeptember 2.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(797/K/2003)

[Állásfoglalás: az útleveél vagy az új típusú vezetői engedély, valamint a lakcímkártya együttesen felhasználható a személyazonosság igazolására a kötvényvásárlás során is]

Pakó Mihályné
nagypostavezető részére

Magyar Posta Részvénytársaság
Budapest

Tisztelt Postavezető Asszony!

2003 júniusában egy állampolgár beadvánnyal fordult irodámhoz, melyben arra a kérdésre várta a válaszomat, hogy jogszerűen jár-e el a postahivatal, amikor megtagadta kötvényének kiváltását arra való hivatkozással, hogy nem tudja személyazonosságát megfelelő okirattal igazolni.

Elmondása szerint rendelkezik új útleveéllel, új vezetői engedéllyel, valamint lakcímkártyával. A panaszát megvizsgálva Ön az alábbi állásfoglalást adta: a pénzmosás megakadályozásáról és megelőzéséről szóló 1994. évi XXIV. törvény (a továbbiakban Pmt.) 2/B. §-a, valamint a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló 2001. évi LXXXIII. törvény rendelkezései alapján az új típusú vezetői engedély lakcímkártyával együtt nem fogadható el a személyazonosság igazolására (csak postai küldemény kézbesítésekor), valamint az útleveél és a lakcímkártya együttesen csak az adatfelvételi lap kitöltéséhez szolgálhat alapul.

A beadványban foglaltakat megvizsgáltam és az alábbi tájékoztatást adom:

A kötvényvásárlás időpontjában, 2003. március 29-én a Pmt. még hatályban volt, azonban a 2003. évi XV. törvény 18. § a) pontja hatályon kívül helyezte. Ennek értelmében 2003. június 16-át követő kötvényvásárlások tekintetében a Pmt. rendelkezései nem alkalmazhatók.

Az állampolgár személyazonosságát a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (a továbbiakban Nytv.) szerint igazolhatja. Az Nytv. 29. §-a az alábbi rendelkezéseket tar-

tartalmazza a személyazonosító igazolványról, valamint a személyazonosság igazolására szolgáló egyéb hatósági igazolványokról.

„(1) A személyazonosító igazolvány a polgár írásbeli nyilatkozata, valamint az anyakönyv és a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás – nem magyar állampolgár esetén ezeken túlmenően a polgár útlevele és a magyarországi tartózkodásának jogcímét igazoló közokirat – alapján kiállított olyan hatósági igazolvány, amely a polgár személyazonosságát és az e törvényben meghatározott adatait közhitelűen igazolja. A személyazonosító igazolványt első ízben a polgár 14. életévében lehet kiadni.

(3) A személyazonosító igazolvány tartalmazza a polgár

- a) nevét;
- b) születési helyét;
- c) születési idejét;
- d) állampolgárságát;
- e) anyja nevét;
- f) nemét;
- g) arcképét;
- h) saját kezű aláírását, illetőleg a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett személy törvényes képviselőjének aláírását;
- i) a személyazonosító igazolvány okmányazonosítóját és érvényességi idejét.

(4) A polgár személyazonosságát – a személyazonosító igazolványon túl – minden olyan hatósági igazolvány igazolja, amely tartalmazza a (3) bekezdés a)-d) és g)-h) pontjaiban meghatározott adatokat. Az előzőeknek megfelelő adattartalmú érvényes hatósági igazolvány bemutatása esetében személyazonosítás céljából – jogszabályban meghatározott kivételekkel – a polgár nem kötelezhető más okmány bemutatására [...]

(7) A polgár köteles igényelni a személyazonosító igazolvány kiadását, amennyiben nem rendelkezik más érvényes, a személyazonosságát igazoló hatósági igazolvánnyal.”

Az Nytv. alapján tehát mindazon hatósági igazolványok, amelyek tartalmazzák a polgár nevét, születési helyét és idejét, állampolgárságát, arcképét és saját kezű aláírását, alkalmasak az állampolgár személyazonosságának igazolására. A polgár más okmányok bemutatására csak abban az esetben kötelezhető, amennyiben az Nytv. előírásai alól egyéb jogszabály kivételt állapít meg.

A személyazonosító igazolvány kiállításáról és nyilvántartásáról szóló 168/1999. (XI. 24.) kormányrendelet 9. § (2) bekezdése az Nytv.-vel összhangban akkor teszi kötelezővé személyazonosító igazolvány kiváltását, amennyiben annak bemutatása törvény alapján kötelező.

Az Nytv. és a hivatkozott kormányrendelet is enged törvényi kivételt az általános szabályozás alól, amennyiben a kívánt ügylet, eljárás elvégzése csak meghatározott adattartalommal bíró okmány bemutatása mellett lehetséges. Ebben az esetben olyan okmánnyal kell az állampolgárnak rendelkeznie, amely az ügylet foganatosításához szükséges adatokat tartalmazza. A kötvénylvásárlás a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban Hpt.) hatálya alá tartozó pénzügyi szolgáltatásnak tekintendő, a kötvény kiváltása és vásárlása során pedig a Hpt. 3. számú mellékletében meghatározott azonosító adatok kezelése történik:

„Természetes személy személyazonosító és lakcímadatai: név, leánykori név, anyja neve, születési hely, idő, állampolgárság, lakcím, postacím, személyi igazolvány (útlevél) száma, egyéb, a személyazonosság igazolására a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény szerint alkalmas igazolvány száma.”

A vásárláshoz tehát olyan okmány bemutatása szükséges, amely a Hpt. 3. számú mellékletében felsorolt adatok kezelését lehetővé teszi.

Az Önök álláspontja szerint a Pmt. és a 2001. évi LXXXIII. törvény rendelkezései írják elő, hogy a postán igénybe vehető postabanki szolgáltatások során milyen okmányok alkalmasak a személyazonosság igazolására. A hivatkozott törvényeket megvizsgáltam, és nem találtam eltérést az Nytv. rendelkezéseitől. A Pmt. 2/B. § (1) bekezdésének a) pontja ugyanis az alábbiak szerint szabályozta az ügyfél azonosítását:

„(1) Az ügyfél azonosítása során a pénzügyi szolgáltató szervezet köteles megkövetelni az alábbi azonosságot igazoló okiratok (okmányok) bemutatását:

a) belföldi természetes személy lakcímet igazoló hatósági igazolványa, személyazonosító igazolványa (személyi igazolványa) vagy útlevele, külföldi természetes személy útlevele, személyi azonosító igazolványa, feltéve, hogy az magyarországi tartózkodásra jogosít, vagy a Magyar Köztársaság rendészeti szerve által kiállított tartózkodási engedélye.”

A törvény – még hatályában – egyértelműen biztosította, hogy az érintett személyazonosító igazolvány hiányában útlevél és lakcímkártya együttes felmutatásával igazolja magát a különböző pénzügyi műveletek végrehajtása során.

Tévesen értelmezte a személyazonosító okmányokra vonatkozó jogszabályi előírásokat, ugyanis az általános alapelv szerint [Nytv. 29. § (7) bekezdése alapján] nem kötelezhető az állampolgár személyazonosító igazolvány kiváltására, amennyiben rendelkezik más, érvényes személyazonosságát igazoló hatósági igazolvánnyal – például útlevéllel. Ennek értelmében a panaszos nem a Pmt. alapján lenne köteles egyéb személyazonosító okmány bemutatására, hanem az Nytv. által alapított törvényi kivétel alapján. A kötvény kiváltása során ugyanis egyaránt figyelembe kell venni a Hpt. előírásait is. Így olyan adattartalommal bíró okmányok alkalmasak a személyazonosság igazolására a pénzügyi szolgáltatás igénybevételekor, amelyek a Hpt. mellékletében szereplő adatokat tartalmazzák.

A hatályos jogszabályokat megvizsgálva megállapítható, hogy az útlevél vagy az új típusú vezetői engedély, valamint a lakcímkártya együttesen felhasználható a személyazonosság igazolására a kötvényvásárlás során, ugyanis ezen okiratok nemcsak a pénzügyi szolgáltatás igénybevételéhez szükséges adatkört tartalmazzák a Hpt. mellékletének megfelelően, hanem a korábban hatályban lévő Pmt. és Nytv. rendelkezései alapján is alkalmasak a személyazonosság igazolására.

Állásfoglalásommal azt a célt kívánom elérni, hogy elősegítsem a Magyar Posta Rt. helyes jogértelmezési gyakorlatát, biztosítva ezzel a személyes adatok hatályos jogszabályi előírásoknak megfelelő kezelését. Ennek érdekében felhívom, hogy a jövőben az egyes postai szolgáltatások ellátása és a pénzügyi műveletek elvégzése során az Nytv. rendelkezései szerint történjék az ügyfelek személyazonosságának ellenőrzése.

Budapest, 2003. szeptember 22.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(677/A/2003)

[Állásfoglalás: a magyar bírói kart, ügyészeket és ügyvédekért törvénysértések feltárására, valamint orvoslásának előkészítésére felállított bizottság adatkezelése]

Prof. dr. Zinner Tibor
bizottsági elnök

Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága
Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

Ön beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a magyar bírói kart, ügyészeket és ügyvédekért törvénysértések feltárására, valamint orvoslásának előkészítésére felállított bizottság kutatásaival összefüggésben fogalmazott meg kérdéseket.

Beadványában leírta, hogy a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága elnökének, a Magyar Köztársaság legfőbb ügyészének és a Magyar Ügyvédi Kamara elnökének egyetértésével az igazságügy-miniszter 2003 tavaszán bizottságot állított fel a magyar bírókat, ügyészeket és ügyvédekért törvénysértések feltárására, valamint orvoslásának előkészítésére. A bizottság munkáját megkezdte. Állásfoglalásomat kérte arról, hogy a levelében leírt okfejtés helytálló-e. Válaszomat a kutatás során tervezik felhasználni oly módon, hogy az iratok birtokosai előtt szeretnék azt a bizottság tagjai bemutatni.

A kutatás és közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény (a továbbiakban Kkt.) 2. § (1) bekezdés 1. pontja szerint tudományos kutatás: az a tevékenység, amelynek célja a világról, annak jelenségeiről, a jelenségek összefüggéseiről szerzett ismeretek gyarapítása; míg tudományos kutató: az a természetes személy, aki tudományos fokozattal, illetőleg címmel rendelkezik, és abban a tudományágban vagy tudományterületen, amelyben felkészültségét bizonyította, tudományos tevékenységet végez, továbbá aki kutatási feladatot is ellátó szervtől vagy alapítványi támogatótól kapott igazolás szerint tudományos kutatást végez. Álláspontom szerint ezen meghatározások alapján a bizottság által elvégzendő kutatómunka – bár annak céljait támogatandónak tar-

tom – nem tekinthető tudományos célú kutatásnak. A bizottság feladata az, hogy a magyar bírói kart, ügyészeket és ügyvédekért törvénysértéseket feltárja, és ezek orvoslását előkészítse, ezért munkájára nem alkalmazható a közokiratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény (Ltv.) 24. § (6) bekezdésében megfogalmazott kivételszabály, mely szerint a kutató az Ltv. (2) bekezdés c) pontja alapján végzett tudományos célú kutatás során feltárt személyes adatot tartalmazó iratról a meghatározott védelmi idő lejárta előtt is készíthet nem anonimizált másolatot.

A levéltári anyagok védelméről szóló rendelkezések azonban nem gátolják a bizottság munkáját, hiszen az általános szabályok szerint [Ltv. 24. § (2) bekezdés b) pontja] a védelmi idő lejárta előtt is kutatható – a személyes adatot tartalmazó – levéltári anyag, ha a *„kutatáshoz az érintett, illetőleg annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója a kutató kérésére hozzájárult”*. Ahogyan az adatvédelmi biztos a náci korszak zsidóüldözéseivel kapcsolatos, személyes adatokat tartalmazó iratok mikrofilmre vételéről és a jeruzsálemi Yad Vashem Archívumba továbbításáról szóló ajánlásában 1995-ben megfogalmazta, *„tekintettel arra, hogy a még élő érintettek vagy az elhunytak hozzátartozói kifejezett, pozitív hozzájárulásának megszerzése nemcsak technikailag kivihetetlen, hanem önmagában is jogsérelmet okozna, e körülmények között az adatvédelmi szabályozás elveinek megfelelő, alkotmányosan elfogadható megoldást nyújthat az explicit hozzájárulás feltétele helyett a tiltakozás jogának biztosítása”*.

E megoldás, az adatvédelmi eljárásokban ismert opt out alkalmazása esetében az érintettet tájékoztatni kell az adatkezelés tényéről, céljáról és egyéb körülményeiről, valamint arról, hogy adatainak kezelését bármikor, indoklás nélkül megtilthatja, és hogy ezt milyen módon teheti meg. Az explicit beleegyezést jelentő opt in helyett az opt out alkalmazásának lehetőségét – korlátozott körben – a Kkt. is biztosítja. E törvény garanciális jelleggel előírja, hogy az érintettet tájékoztatni kell az adatok forrásáról, az adatfelhasználás céljáról, az adatkezelés során közreműködő (megbízott) igénybeviteléről, az adatkezelésre jogosult szerv vagy személy nevéről és címéről, valamint arról, hogy jogában áll adatai kezelésének megszüntetését kérni [5. § (1) bekezdés a) pont].

E jog érvényesíthetősége szempontjából az adatkezelő elsődleges feladata, hogy az érintettek és hozzátartozók tudomására hozza az adatkezelés tényét és tiltakozási jogukat. A tájékoztatási kötelezettség teljesítésére a közvetlen kapcsolatfelvétel nehézségei miatt az általános (nem személyre szó-

ló) felhívás, közlemény kiadása vagy hirdetés megjelentetése látszik alkalmas módszernek. A felhívás, közlemény vagy hirdetés közzétételéhez megfelelő publicitású médiumban megfelelő számú megjelentetés szükséges, valamint az elvárható gondossággal elhelyezett és fogalmazott szöveg, melynek figyelemfelkeltő és közérthető módon tartalmaznia kell, hogy azok, akik feltételezik, hogy ők vagy hozzátartozóik szerepelnek a kutatandó dokumentumokban, és nem járulnak hozzá adataik megjelölt célra történő felhasználásához, hol és hogyan érvényesíthetik tiltakozási jogukat. Az érintettek tiltakozása előzetes és utólagos lehet, a tiltakozási jog nem kötött időhatárhoz: érvényesíthetőségét utólag is és visszamenőleg is biztosítani kell mindaddig, amíg az adat nem válik bárki számára megismerhetővé.

Az ügy természetéből eredően a kutatni kívánt dokumentumok jelentős része személyes adatokat tartalmaz, ezért figyelembe kell venni a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényt (a továbbiakban: Avtv.). Levelében helyesen állapítja meg, hogy a bizottság munkája során az Avtv. és az Ltv. szabályain túl, az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény (Ttv.), és a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 10/2002. (IV. 13.) NKÖM rendelet előírásait is figyelembe kell venni.

A bizottság kutatómunkájára a fent leírtak alapján véleményem szerint a kutatás általános szabályai alkalmazandók, ennek megfelelően az Ön levelében leírtakkal egyetértve megállapítható, hogy az Ltv. 22. §-a szerint a levéltárakban őrzött, és 1990. május 2-a előtt keletkezett, a keletkezés naptári évétől számított tizenöt éven túli levéltári anyagban (az Ltv. 24-25. §-ban meghatározott kivételektől eltekintve) mindenki ingyenesen, időbeli korlátozás nélkül kutathat abban a levéltári anyagban, amelyet már nyilvánosságra hoztak, illetőleg amelynek tartalmát az Avtv. alapján mindenki megismerheti. A kutatásra kiadott anyagról saját költségén mindenki másolatot készíthet.

A személyes adatok védelmére vonatkozó szabályoknak megfelelően a bizottság munkájára irányadónak tartom a következő szabályokat:

- Ha törvény másként nem rendelkezik, a személyes adatot tartalmazó levéltári anyag az érintett halálozási évét követő harminc év után válik bárki számára kutathatóvá. A védelmi idő, ha a halálozás éve nem ismert, az érintett születésétől számított kilencven év, ha pedig a születés és a halálozás időpontja sem ismert, a levéltári anyag keletkezésétől számított hatvan év.

- A személyes adat fogalmáról az Avtv. rendelkezik [2. § 1. pontja szerint személyes adat a meghatározott természetes személlyel (érintettel) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés]. A védelmi idő lejártá előtt is kutatható a személyes adatot tartalmazó anyag, amennyiben a kutatás – a kérelmező költségére – anonimizált másolattal is megvalósítható, vagy a kutatáshoz az érintett, illetőleg annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója a kutató kérésére hozzájárult. A bizottság munkájának sajátosságaira tekintettel nem kell az érintett, örökös, vagy a hozzátartozó írásbeli hozzájárulását beszerezni a kutató által megismert személyes adat – kutatás célja szerinti – felhasználásának elfogadásáról, valamint a személyes adatot tartalmazó iratok másolhatóságáról, mert azt a tiltakozás lehetőségének biztosítása pótolja.
- A minősítő által meghatározott érvényességi idő lejártáig az államtitkot, szolgálati titkot vagy törvényben meghatározott egyéb más titkot tartalmazó levéltári anyagban csak a minősítő hozzájárulásával folytatható kutatás [Ltv. 25. § (1) bekezdés]. A minősített adatot tartalmazó irat egyéb adatainak, illetve önállóan kezelhető iratrészeinek megismerése nem korlátozható, amennyiben az ilyen adatok, illetve iratrészek a minősített adattól a minősített adat felismerésének veszélye nélkül, arányos munkaráfordítással technikailag elkülöníthetők (Ttv. 14. §).

Budapest, 2003. szeptember 24.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(685/K/2003)

**[Állásfoglalás: munkavállaló számítógépének
munkáltató általi figyelése nem jogszerű]**

[...]

Tisztelt [...]!

Engedje meg, hogy abbéli reményemet fejezzem ki, hogy ez a levelem is a volt munkáltatója által ellenőrzött postafiókba kerül.

Az Ön saját számítógépének munkáltató általi figyelése nem jogszerű, az még abban az esetben sem feltétlenül lenne az, ha a számítógépet ő adta volna Önnek. Ha a munkáltató ad személyes használatra számítógépet, akkor sem ismerheti meg az azon tárolt személyes jellegű anyagokat az érintett hozzájárulása nélkül. Természetesen abban az esetben, ha a munkavállaló a számítógépet visszaadja a munkáltatójának, akkor törölnie kell a magánjellegű fájlokat, ha nem akarja, hogy a számítógép új birtokosa azokat megismerje, ennek hiányában az adatok megismeréséhez hozzájárulását megadottnak kell tekinteni, mivel azokat ő maga adta át a munkáltatónak.

Javasolom, hogy tegyen feljelentést a büntető törvénykönyv 178/A. §-a szerinti magántitok jogosulatlan megismerése miatt. E törvényi tényállás szerint, aki magántitok jogosulatlan megismerése céljából hírközlő berendezés útján, illetőleg számítástechnikai rendszeren másnak továbbított közleményt, adatot kifürkész, és az észlelteket technikai eszközzel rögzíti, bűntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Budapest, 2003. szeptember 30.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1060/A/2003)

[Állásfoglalás: az utalványokon feltüntetett forintösszeg a postai kezeléshez nem szükséges, így annak elhagyása a Posta számára problémát nem okoz]

[...]

Tisztelt [...]!

Ön azzal a panasszal fordult hozzám, hogy a nyugdíjasok utazási utalványán feltüntetik a nyugdíj összegét is, és így erről illetéktelen személyek is tudomást szereznek. Előző levelemben tájékoztatást adtam a vonatkozó jogi szabályozásról.

Ügyében megkerestem a Magyar Posta Rt. vezérigazgatóját, aki azt a tájékoztatást adta, hogy a Posta a Nyugdíjfolyósító Igazgatósággal és a MÁV Rt. Nyugdíjigazgatósággal kötött megállapodás alapján kézbesíti a megcímzett nyugellátási utalványokhoz csatolt toldatokat, az utalványokat és a nyugdíjasok utazási kedvezményre jogosító utalványait a folyósító szervek állítják elő. A toldatokon feltüntetett forintösszeg a postai kezeléshez nem szükséges, így annak elhagyása a Posta számára problémát nem okoz. Tájékoztatást kaptam a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság igazgatójától is, aki szerint az említett utalvány minden évben a február havi nyugellátási utalvánnyal egybefüggően kerül kiküldésre annak a jogosultnak, akinek a nyugdíját, járadékát postai címre utalják. A nyugellátási utalványon feltüntetésre kerül egy több elemű adatsor, amelyre azért van szükség, hogy az elhunyt, külföldre távozott, eltűnt személyek utalványainak a posta által történő visszaküldése ellenőrizhető legyen. A nyugdíjasok utazási utalványára is ezen okból került kiírásra az említett adatsor.

Az igazgató asszony – bár ezidáig egy nyugdíjas sem kifogásolta ezt az adatkezelést – elfogadta az álláspontomat és intézkedett, hogy a következő kiküldéskor (2004. február) az utazási utalványról törlésre kerüljön az adatsor ellátás összegére vonatkozó része.

Adatvédelmet és információszabadságot érintő beadványával forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2003. szeptember 30.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(273/A/2003)

[Állásfoglalás: szolgáltatónak kötelessége olyan beléptető rendszert fenntartani és üzemeltetni, amely maradéktalanul tiszteletben tartja az érintett fürdővendégeknek a személyes adataik védelméhez való jogát, szavatolja az információs önrendelkezési joguk szabad és befolyásmentes gyakorlását]

Fazekas Lajos
ügyvezető igazgató

Debreceni Gyógyfürdő Kft.
Debrecen

Tisztelt Ügyvezető Igazgató Úr!

Beadványában a Debreceni Gyógyfürdő Kft.-nél bevezetendő beléptető rendszerhez kapcsolódó adatkezelésekről kérte állásfoglalásomat.

A gyógyfürdő szolgáltatásait igénybe vevő, belépő vendégek név, lakcím személyes adatait rögzíteni akarják, melyhez hozzárendelik, rendelnék az érintettek képmását is. A chipkártyás rendszer tartalmazza a vendégek által befizetett összeget, melyből a nyilvántartó, regisztráló egységek levonják az igénybe vett szolgáltatások ellenértékét.

Az Ön által ismertetett adatkezeléssel kapcsolatban az álláspontom a következő. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) alapján személyes adat a meghatározott természetes személlyel (érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható [2. § 1. pont].

Különleges adat: – egyebek mellett – az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat. [2. § 2. pont].

Az Avtv. 3. § (1) bekezdése szerint: személyes adat akkor kezelhető, ha és:

- a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy
- b) azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

Különleges adat akkor kezelhető, ha:

- a) az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul, vagy
- b) (...)
- c) egyéb esetekben azt törvény elrendeli [Avtv. 3. § (2) bekezdés].

A gyógyfürdő szolgáltatásait igénybe vevő érintettekről csak akkor kezelhetnek személyes adatokat (beleértve képmásukat is), ha ahhoz az érintettek tudatosan, határozott és tájékozott módon hozzájárultak. Ha a szolgáltatás igénybevétele folytán különleges személyes adatnak minősül az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés, akkor az ilyen személyes adat kizárólag az érintett írásbeli hozzájárulásával kezelhető. (Például: különböző gyógyászati szolgáltatások igénybevétele, alkoholfogyasztás, dohányvásárlás etc.) Az érintetteket az adatkezelés minden részletére kiterjedően tájékoztatni kell az adatkezelés céljáról, a kezelt adatok köréről, az adatkezelő személyéről, valamint arról, hogy adataikat meddig kezelik. Az érintett hozzájárulása azonban csak egyik, szükséges, de nem elégséges feltétele az adatkezelés jogszerűségének.

Számlaadás céljából történő adatkezelésre kizárólag a szolgáltatás igénybe vételét követően, és az érintett kérésére kerülhet sor. A kötelező számlaadás céljából az alábbiak miatt nem kezelhetőek személyes adatok.

Az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Áfa tv.) 43. § (1) bekezdése szerint az adóalany köteles az általa teljesített termékértékesítésről és szolgáltatásnyújtásról

- a) számlát;
- b) a teljesítéssel egyidejűleg készpénzzel vagy készpénz-helyettesítő eszközzel történő fizetés esetén pedig kérésre – a kibocsátó döntésétől függően – egyszerűsített számlát vagy számlát kibocsátani.

Ha az eladó a vevő kérésének hiányában nem a b) pont szerint jár el, köteles nyugtát kibocsátani. [Áfa tv. 70. § (1)]

Ha az eladó a vevő kérésére állít ki egyszerűsített számlát vagy számlát, nem sérül a természetes személyek információs önrendelkezési joga, mert a kért bizonylat értelemszerűen tartalmazhatja a szolgáltatást igénybe vevő személyes adatait. Általában a vendégnek ilyen esetekben további céljai vannak a bizonylattal. Általánosságban a teljesítést követően az eladó nyugtát köteles kiállítani, amely a bevétel ellenőrzését teszi lehetővé, megakadályozva annak eltűnését. Ha a számviteli bizonylat adattartalma alapján beazonosíthatóvá válik a vásárló személye, az adatkezelés – a beadványában taglalt eredeti célján jóval túlmutatva – a magánszemélyek ellenőrzését is lehetővé teheti.

Az Áfa törvény idézett szabályai értelmében az adatalany információs önrendelkezési jogának gyakorlásától függ a számla- vagy nyugtaadási kötelezettség elsőbbsége. Az eladót az érintett kérése esetén terheli számlaadási kötelezettség.

Természetesen a szolgáltatás igénybevétele semmilyen módon nem függhet az adatalany hozzájárulásától. Tehát ha valaki nem járul hozzá személyes adatai kezeléséhez (véltetően a belépők többsége) a belépés emiatt nem tagadható meg. A szolgáltatónak kötelessége olyan beléptető rendszert fenntartani és üzemeltetni, amely maradéktalanul tiszteletben tartja az érintett fűrdővendégeknek az Alkotmány 59. §-ában biztosított személyes adataik védelméhez való jogát, szavatolja az információs önrendelkezési joguk szabad és befolyásmentes gyakorlását.

A belépők képmásának tervezett kezelése szintén ellentétes az adatvédelem alkotmányos követelményeivel, mivel az érintettek azonosítására a hiteles fényképes hatósági igazolványuk szolgál és nem a szolgáltató naponta rögtönzött nyilvántartása. Az így elérni kívánt célból történő személyesadatkezelés aránytalan, szükségtelen és értelmetlen korlátozását jelenti az érintettek információs önrendelkezési jogának.

Amennyiben az előre befizetett összeg nem fedezi az igénybe vett szolgáltatások összegét, akkor a szolgáltató lehetősége, hogy a szolgáltatás további igénybevételét a rendszer útján vagy más módon korlátozza, vagy a letéti összeget (esetleg az érintett kívánságára) megemelje. Szintén megkérdőjelezhető az olyan jogcímen folytatott adatkezelés, hogy netán az érintett „tűlköltekezi” magát, és utólag nem tudja vagy nem akarja kiegyenlíteni a fennálló tartozását. Ebben az esetben a szolgáltatónak joga van rendőr segítségét igénybe venni és igazoltatást kérni.

Az Ön által ismertetett beléptetési és elszámolási rendszer a jelenlegi tartalommal ellentétes az adatvédelem alkotmányos követelményeivel és az Avtv. szabályaival, ezért az Avtv. 25. §-ának (2) bekezdése alapján felhívom Önt, hogy állásfoglalásomnak megfelelően vizsgálja felül adatkezelési gyakorlatukat és a megtett intézkedéseiről harminc napon belül, írásban tájékoztasson.

A személyes adatok védelmével, valamint a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos beadványával a jövőben is forduljon hozzám bizalommal.

Budapest, 2003. szeptember 30.

Üdvözléttel:

Dr. Péterfalvi Attila

(927/K/2003)

[Állásfoglalás: a személyes adatok interneten történő továbbítása és nyilvánosságra hozatala során az adatkezelő köteles megtenni a szükséges intézkedéseket az adatbiztonság érdekében]

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár

Fonyó Istvánné
főigazgató
Budapest

Tisztelt Főigazgató Asszony!

2003 augusztusában érkezett a panaszos elektronikus levele irodámhoz, melyben felhívta figyelmemet a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárának (a továbbiakban BME-OMIKK) weblapjára. A webes felületen az e-katalógusra kattintva minden regisztrált olvasó használhatja az elektronikus könyvtárat, ahol a kölcsönzéssel kapcsolatos adatokon kívül személyes adatok is találhatóak. Az adatbázisba történő belépéshez elegendő egy 10 számjegyből álló számsor, amely azonosítja a felhasználót. Korábban jelszóvédelemmel is el volt látva a rendszer, de ez időközben megszűnt. A panaszos aggályosnak tartja, hogy egy 10 számból álló azonosító – amely véletlenszerűen is kitalálható – elegendő ahhoz, hogy egy olvasó személyes adatai bárki számára az interneten láthatóvá váljanak.

A beadványban foglaltakat megvizsgáltam és az alábbi állásfoglalást adom:

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) szerint személyes adat: „meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.” Az olvasó kölcsönzési szokásaival kapcsolatos adatok és a címe, telefonos elérhetősége személyes adatnak minősül, amely az adatvédelem alapelve szerint csak az érintett hozzájárulásával kezelhető. Az információs önrendelkezési jog korlátozása csak törvényben és kivételes esetben történhet.

Az Avtv. fogalomrendszerében az adattovábbítással harmadik személyek számára, míg a nyilvánosságra hozatallal bárki számára teszi hozzáférhetővé a személyes adatokat az adatkezelő. A személyes adatok továbbítása és nyilvánosságra hozatala csak az érintett beleegyezése alapján történhet, vagy törvényi felhatalmazás alapján.

Az internet egy olyan sérülékeny közeg, amelyen keresztül bármilyen adat megismerhető és hozzáférhető, ezáltal a magánszféra fokozottabb védelme indokolt az adatkezelő részéről. Különösen kell ügyelnie arra, hogy a webes felületen is elérhető adatbázisok megfelelően védettek legyenek a jogsértésekkel szemben. Az Avtv. további követelményként fogalmazza meg az adatbiztonság alapelvét, amely alapján az adatkezelő köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek. Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, nyilvánosságra hozás vagy törlés, illetőleg sérülés vagy a megsemmisülés ellen (Avtv. 16. §).

A jelenlegi bejelentkezési rendszer lehetőséget ad a visszaélésre, egy 10-jegyű véletlenszerűen kiválasztott számsorral bárki számára hozzáférhetővé válnak az azonosítóhoz kapcsolható olvasó személyes adatai, így megállapítható, hogy a BME-OMIKK nem tett eleget az adatbiztonsági előírásoknak. A jelenlegi biztonsági szint elégtelen ahhoz, hogy megvédje a személyes adatokat a jogosulatlan adattovábbítástól és nyilvánosságra hozataltól, ezért felszólítom, hogy tegye meg a szükséges technikai intézkedéseket annak érdekében, hogy megvédjék a kezelt adatokat a jogosulatlan hozzáférésektől.

Megtett intézkedéseiről kérem, mielőbb tájékoztasson.

Budapest, 2003. október 6.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(960/A/2003)

[Állásfoglalás: a személyes gondoskodást nyújtó intézmény jogszerűen kérheti, hogy az ellátásra jogosult megfelelő módon igazolja rendszeres havi jövedelmét, de ezt a szabályt nem lehet úgy értelmezni, hogy más személyes adata rákérdező jövedelem- és vagyonnyilatkozat kitöltését követeljék meg]

Szekeres Erzsébet
elnök

Egyenlő Esélyekért Alapítvány
Csömör

Tisztelt Elnök Asszony!

Mint Ön előtt is ismert, ez év elején állampolgári beadvány érkezett az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a beadványt tevő az Önök intézményében elhelyezett személy után fizetendő térítési díj megállapításával kapcsolatban a vagyonnyilatkozat kötelező kitöltését kifogásolta. A beadvány kapcsán vizsgálatot indítottam, mely a következő eredményre vezetett:

Az Önök jogi képviselője által 2003. június 5-én keltezett válaszlevél megerősítette a beadványt tevő állampolgár állításait, mely szerint az Egyenlő Esélyekért Alapítvány intézményében elhelyezett személyekkel összefüggésben nemcsak jövedelem-, hanem vagyonnyilatkozat kitöltését is kérték a gyermeknevelési támogatás megállapításának szabályairól, valamint a szociális ellátások igényléséhez felhasználható bizonyítékokról szóló 32/1993. (II. 17.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 32/1993. Korm. rendelet) 1. és 5. számú mellékletében található nyilatkozatoknak megfelelően.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Sztv.) 114. §-a szerint „ha e törvény másként nem rendelkezik, a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokért térítési díjat kell fizetni”. A térítési díjat az ellátást igénybe vevő jogosult, a szülői felügyeleti joggal rendelkező törvényes képviselő, vagy a jogosult tartására, gondozására köteles és képes személy köteles megfizetni [Sztv. 114. § (2) bekezdés]. A személyes gondoskodás körébe tartozó szociális ellátások térítési díját az intézményt fenntartó szerv évente kétszer állapíthatja meg. A személyi térítési díj

összege évente két alkalommal vizsgálható felül, és változtatható meg, kivéve, ha a kötelezett jövedelme olyan mértékben csökken, hogy az Sztv.-ben meghatározott térítési díj fizetési kötelezettségének nem tud eleget tenni, vagy az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 25%-át meghaladó mértékben növekedett [115. § (1) és (6) bekezdés]. Az Sztv. 116. § (1) bekezdése szerint a személyes gondoskodást nyújtó szociális alapellátás keretében biztosított szolgáltatás személyi térítési díjának megállapításánál a kötelezett rendszeres havi jövedelme vehető figyelembe.

A vizsgálat során megállapítottam, hogy téves jogértelmezésen alapul az a gyakorlat, mely szerint a 32/1993. Korm. rendelet mellékleteiben közölt nyilatkozatokat töltetnek ki az ellátást igénybe vevővel, illetve azok hozzátartozóival. Az Sztv. 116. §-a úgy fogalmaz, hogy *„a személyes gondoskodást nyújtó szociális alapellátás keretében biztosított szolgáltatás személyi térítési díjának megállapításánál a kötelezett rendszeres havi jövedelme vehető figyelembe”*. Ennek alapján a személyes gondoskodást nyújtó intézmény jogszerűen kérheti, hogy az ellátásra jogosult, illetve, ha nem ő a kötelezett, a térítési díj megfizetésére kötelezett megfelelő módon igazolja rendszeres havi jövedelmét, de ezt a szabályt nem lehet sem praktikussági szempontból, sem a kialakult gyakorlat jogszerűnek tűnő volta miatt úgy értelmezni, hogy a jogszerűen igényelhető adatokon kívül számos más személyes adatra rákérdező jövedelem- és vagyonnyilatkozat kitöltését követeljük meg. A jogszerű megoldás ezzel szemben az, ha a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999. (XI. 24.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet) 1. számú mellékletében szereplő kérdőív kitöltését kéri az ellátást igénybe vevőktől, illetve törvényes képviselőitől, amelynek „C” pontja tartalmazza a jövedelemnyilatkozatot.

Az intézményi ellátásért fizetendő térítési díj esetében kizárólag az Sztv. 117. § (3) bekezdésében foglaltak, valamint a 118. § alkalmazhatósága esetén jogosult az intézmény vagyoni adatok megismerésére, de ebben az esetben is csak olyan körben, amelyet az Szt. a megjelölt helyeken nevesít. A személyes adatok kezelése során mindvégig érvényesülnie kell a célhoz kötöttség elvének.

Álláspontom szerint a személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülése megköveteli, hogy külön felhívják az ellátást igénybe vevőket, a törvényes képviselőket, illetve a jogosult tartására, gondozására köteles és képes személy figyelmét az SzCsM rendelet 16. § (4) bekezdésében foglaltakra, mely szerint *„nem kell a térítési díj megállapításához szükséges adatokat az adatlapon kitölteni akkor, ha az elhelyezést igénylő vagy más személy az el-*

helyezés iránti kérelemmel egyidejűleg nyilatkozik arról, hogy szerződésben vállal kötelezettséget az intézményi térítési díj teljes összegének megfizetésére. E szabályokat értelemszerűen kell alkalmazni a térítési díjak felülvizsgálata során is". Kérem, hogy ezen követelmény érvényesítése érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Mindezek alapján az Avtv. 25. § (2) bekezdésében foglaltak szerint felszólítom arra, hogy a felvett adatok közül töröljék azokat, amelyek az SzCsM rendelet 1. számú mellékletében foglalt adatokon túlterjednek. Kérem, hogy megtett intézkedéseiről 30 napon belül tájékoztasson.

Végül engedje meg, hogy szót ejtsek egy olyan körülményről, amely mellett úgy érzem, hogy nem mehetek el szó nélkül. Először május 12-én intéztem megkeresést az Egyenlő Esélyekért Alapítványhoz. Mivel erre nem érkezett válasz, munkatársam telefonon érdeklődött az ügyben tett lépések iránt. Az Alapítvány több munkatársa is egybehangzóan azt állította, hogy az ügy teljesen ismeretlen számukra, és az adatvédelmi biztos levele a postakönyvben sem szerepel. Ezután munkatársam kétszer is faxon juttatta el Önökhöz megkeresésemet, a gép szerint helyesen, de a fax „ismét nem érkezett meg”. Augusztus 8-án tértivevényes levelet juttattam el az Önök Alapítványához, melyre rövid időn belül választ kaptunk. A levelet az Önök jogi képviselője írta, június 5-én, ami azt bizonyítja, hogy munkatársamat többször, nyilvánvalóan rosszhiszeműen vezették félre. Tájékoztatom Önt arról, hogy amennyiben a megfelelő, fent jelzett intézkedésekről szóló válaszlevele 30 napon belül nem érkezik meg, erről a körülményről is értesíteni fogom az intézmény felügyeleti szervét.

Budapest, 2003. október 8.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(155/A/2003)

[Állásfoglalás: jogszerű az az eljárás, mely szerint a KSH a Belügyminisztériumtól megszerzett, az 1941-es népszámlálásra és az 1945-48 közötti, a német lakosságot érintő kitelepítésekre vonatkozó adatokról érdeklődő kérelmezőket az eredeti dokumentumok jelenlegi birtokosához, a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalához irányítja]

Czibulka Zoltán
főosztályvezető

Központi Statisztikai Hivatal
Népszámlálási Főosztály

Tisztelt Főosztályvezető Úr!

Ön beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a német lakosság 1945–1948 közötti kitelepítését bemutató dokumentumokkal kapcsolatban kéri az adatvédelmi biztos állásfoglalását.

Hozzám írott levelében leírta, hogy a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) a 2001-es népszámlálás előkészítésével párhuzamosan elkezdte a KSH-nak a németek kitelepítése előkészítésében való szerepét bemutató dokumentumok módszeres feltárását, gyűjtését, csoportosítását. Az adat- és dokumentumgyűjtő munka kapcsán találtak rá a Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalában egy 1948 első félévében készült összesítő névjegyzékre, amely a kitelepítésben érintettek adatait tartalmazza. Az így megszerzett adatokat Önök statisztikai feldolgozás céljából számítógépen rögzítették, a BM-től megkapott másolatokat a feldolgozás végén a KSH irattárának adják át. Terveik között szerepel, hogy a dokumentumok egy részét, és a névjegyzékből készült statisztikai táblázatokat egy kiadvány keretében nyilvánosságra hozzák.

Leírta, hogy a kitelepítésben érintettek, valamint az ő rokonaik többször keresték már meg a KSH-t, és az 1941-es népszámlálás adatai után érdeklődtek. Az említett kiadvány megjelenését követően várhatóan nagy lesz az érdeklődés a személyes adatokat tartalmazó névjegyzékek iránt.

Abban kéri állásfoglalásomat, hogy milyen módon jár el helyesen a KSH a személyes adatok védelme szempontjából a szóban forgó adatokra irányuló felvilágosítás-kérések tárgyában. Adhat-e, illetve köteles-e a KSH az eredeti dokumentumokról készített fénymásolatok útján birtokába került személyes adatokról felvilágosítást adni az érintetteknek, illetve az érintettek rokonainak?

I.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 1. pontja szerint személyes adat a meghatározott természetes személlyel (érintettel) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A KSH által a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalától átvett fénymásolatok az érintettek nevét, lakcímét, anyja nevét, a kitelepítés tényét tartalmazza. Amennyiben az érintettek még élnek, a felsorolt adatok személyes adatoknak minősülnek. Ezen dokumentumokat a KSH statisztikai feldolgozás céljából vette át, azzal a céllal, hogy bemutassa a KSH-nak a németek kitelepítésének előkészítésében betöltött szerepét. A KSH munkája meghatározott feltételek fennállása esetén tudományos kutatásnak minősül, az Avtv. 32. § (1) bekezdése szerint pedig a *„tudományos kutatás céljára felvett vagy tárolt személyes adat csak tudományos kutatás céljára használható fel”*. Ezek alapján álláspontom az, hogy a KSH a megszerzett dokumentumokban szereplő személyes adatokat a fent említett tudományos munka elvégzéséhez használhatja fel, más célra azonban nem, tehát a KSH birtokába került adatállományból adattovábbításra jogszerűen nem kerülhet sor.

II.

Helyesnek és jogszerűnek tartom ezek után azt az eljárást, mely szerint a KSH a Belügyminisztériumtól megszerzett, az 1941-es népszámlálásra és az 1945–48 közötti, a német lakosságot érintő kitelepítésekre vonatkozó adatokról érdeklődő kérelmezőket az eredeti dokumentumok jelenlegi birtokosához, a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalához irányítja, hiszen ez az a szerv, amely a szóban forgó adatok teljes körét kezeli, és amely mérlegelheti, hogy az adott kérelmezőnek a meghatározott adatról ad-e tájékoztatást, vagy sem.

III.

Hivatalból kiterjesztettem a vizsgálatot arra a kérdésre, hogy a Belügyminisztérium milyen jogcímen tartja továbbra is birtokában a szóban forgó iratokat, illetve azok másolatát. Mivel ez a részvizsgálat kapcsolódik az Ön beadványához, álláspontomról a következőkben tájékoztatom:

A Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalának vezetőjével történt levélváltás után véleményem az, hogy a német lakosságot érintő kitelepítések adatait tartalmazó, 1948 első felében készült iratok az állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény fogalomrendszere alapján csupán olyan kiterjesztő értelmezéssel volnának az állampolgársági irat kategóriájába sorolhatók, amelyet nem tartok indokoltnak. Véleményem szerint az említett iratanyagot, illetve annak (papíron vagy digitalizált formában felkelhető) másolatait a Magyar Országos Levéltárban kell elhelyezni.

Budapest, 2003. október 8.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(721/K/2003)

**[Állásfoglalás: az önkormányzati választások
névjegyzéke nem használható fel közvélemény-
kutatásokhoz]**

Dönti Károly
polgármester

Polgármesteri Hivatal
Ócsa

Tisztelt Polgármester Úr!

Fenti hivatkozási számú megkeresésében abban kérte állásfoglalásomat, hogy jogszerű-e a képviselő-testület 130/2003. (VIII. 27.) Ök. határozatával létrehozott munkacsoport azon eljárása, hogy – a megkeresésében részletezett módon – „közvélemény-kutatást” végeztek Ócsa Nagyközség lakossága körében a tervezett egészségház helyéről. Álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom:

1. Levelének az a mondata, miszerint „a megkérdezettek körét a helyi népesség-nyilvántartás adatai alapján kell meghatározni, figyelembe véve azt, hogy a megkérdezett személy 2002. október 20-án 18. életévét betöltötte és a községben állandó bejelentett lakcímmel rendelkezik”, öhatatlanul is arra enged következtetni, hogy a „helyi népesség-nyilvántartás adatai” a 2002. október 20-án megtartott önkormányzati képviselő- és polgármester-választásra készített névjegyzékből származó adatokat takarnak. E vélekedésemet a jegyző Szűcs Lajos képviselő úrnak írt, általa hozzám eljuttatott levele megerősíti.

A választói névjegyzék ilyen felhasználása több ponton is sérti a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.) – és ezen keresztül a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) – szabályait:

a) A Ve. 75. §-a (3) bekezdésének utolsó mondata értelmében a választást követő 90 nap után a választási iratokat – beleértve a szavazás napján a szavazóköri körben használt névjegyzékeket is, de a jegyzőkönyveket kivéve – meg kell semmisíteni. Ennek határideje 2003. január 20. volt [18/2002. (VII. 24.) BM rendelet 5. § (3) bek.].

b) A választási iratok között szereplő, a szavazókörben a szavazás napján használt névjegyzékek a szavazáson megjelent, illetve attól távol maradt polgárok azonosítására alkalmas adatokat tartalmaznak, amelyek politikai véleményre vonatkozó különleges adatnak minősülnek. Ezeket az adatokat a választás napja és a megsemmisítésre előírt határidő közötti időszakban is csak akkor lehetett volna más célra felhasználni, ha a más célú adatkezelés nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében törvény rendelte volna el [Avtv. 3.§ (2) bek. b) pont]. Ilyen törvényi rendelkezés azonban – a választásokkal összefüggésben indult, a névjegyzéken szereplő adatok felhasználását igénylő jogorvoslati, illetve büntetőeljárás kivételével – nincs, nem volt. Ilyen körülmények között ahhoz is az érintett írásos beleegyezése szükséges, hogy a szavazás lezárását követően a névjegyzékbe bárki – az előbb említett eljárások kivételével – betekinthessen. A névjegyzék adatainak felhasználása a „közvélemény-kutatás” céljaira sérti tehát az Avtv. 3. §-a (2) bekezdését, illetve a célhozkötöttség követelményét (Avtv. 5. §).

2. A személyiadat- és lakcímnnyilvántartás adatai szintén csak törvényben meghatározott esetekben használhatók fel. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 21. §-ának a) pontja értelmében a helyi önkormányzatok szervei törvényben vagy önkormányzati rendeletben meghatározott feladataik ellátásához igényelhetik egyes adatok szolgáltatását a nyilvántartásból.

A törvény végrehajtási rendelete szerint [27. § (1) bek.] *„a jegyző az általa vezetett nyilvántartásból külön kérelem nélkül is felhasználhat, illetve szolgáltathat adatot ugyanazon települési önkormányzat képviselő-testületének, polgármesterének, illetve a polgármesteri hivatal ügyintézőjének feladatai ellátásához, feltéve, hogy ezt törvény vagy törvény felhatalmazása alapján önkormányzati rendelet lehetővé teszi.”*

Az Avtv. 3. §-a (1) bekezdésének b) pontjára figyelemmel az olyan önkormányzati feladat ellátásához, amely esetében törvény (vagy felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben önkormányzati rendelet) az önkormányzat szerveit adatkezelési jogosultsággal nem ruházza fel, személyes adat nem szolgáltatható.

Az Ön megkeresésében jelzett *„közvélemény-kutatás”* nem önkormányzati feladat. Az önkormányzat szervei nem alanyai a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvénynek sem. Az egészségház helyének kijelölése ugyan önkor-

mányzati feladat, azonban e tekintetben nem létezik olyan törvény, amely az önkormányzat szerveit adatkezelési jogosultsággal ruházná fel.

3. Az adatvédelmi törvény már hivatkozott 3. §-ának (1) bekezdése szerint személyes adatot akkor lehet kezelni, ha ahhoz az érintett hozzájárul vagy az adatkezelést törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli. Tekintettel arra, hogy az egészségház helyének kijelölése az önkormányzat feladatkörébe tartozó ügy, az érintettek hozzájárulása – mint az adatkezelés lehetséges jogalapja – nem jöhet szóba, a másik oldalról pedig, ahogy említettem, az önkormányzatnak feladatai ellátásához törvény adatkezelési jogosultságot nem társít.

Így az is ellentétes az Avtv.-vel, hogy véleménynyilvánításra feltett kérdésre adott válaszokat a válaszadók nevével összekapcsolva felvegyék, tárolják, általában kezeljék. A kérdőív, illetve a hozzá mellékelt tájékoztató azonban nem tartalmazza azokat az információkat, amelyekről az Avtv. 6. §-a értelmében az érintetteket személyes adataik kezelésekor tájékoztatni kell, nem került sor továbbá az Avtv. 28. §-ban foglalt bejelentési kötelezettség teljesítésére sem. A visszaérkezett kérdőívek kezelése emiatt is jogellenes.

Nem ütközött volna az adatvédelmi törvény rendelkezéseibe az anonim véleménynyilvánítás.

Tisztelt Polgármester Úr!

Az Avtv. 25. §-ának (2) bekezdése alapján felszólítom, hogy az önkormányzat a jogellenes adatkezelést haladéktalanul szüntesse meg:

1. semmisítse meg az önkormányzati képviselők és polgármesterek 2002. október 20-án megtartott választásának névjegyzékét,
2. az önkormányzathoz beérkezett választóborítékokat – azok felbontása nélkül – semmisítse meg
3. mindezekről írásban tájékoztasson.

Felhívom szíves figyelmét, hogy amennyiben a jogellenes adatkezelés megszüntetésére nem kerül sor, tájékoztatom a nyilvánosságot a jogellenes adatkezelés tényéről, a kezelő személyéről és a kezelt adatok köréről [Avtv. 25. § (3) bek.].

Emlékeztetni szeretném, hogy a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény számos más lehetőséget biztosít az önkormányzat számára,

hogyan a lakosság véleményét megismerje [község-, várospolitikai fórum, városrész tanácskozás, falugyűlés stb. – 18. § (2) bekezdés].

Budapest, 2003. október 9.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1133/K/2003)

**[Állásfoglalás: a közlekedés biztonságát érintő
közérdekű bejelentések ügyében a rendőrség
köteles eljárni, azonban az intézkedés nem lehet
a soron kívüli egészségügyi vizsgálat
kezdeményezése, az ügy iratait továbbítani kell
az intézkedésre jogosult szervnek]**

dr. Bognár Ferenc
rendőr alezredes, az Esztergomi
Rendőrkapitányság vezetője

Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-
Főkapitányság
Esztergomi Rendőrkapitányság
Esztergom

Tisztelt Alezredes Úr!

Köszönettel vettem a fenti számú ügyben küldött megkeresésemre ez év áprilisában adott válaszát. Az ügyintézési idő elhúzódásáért elnézését kérem és tájékoztatom, hogy az előző levelemben részletezett álláspontomat továbbra is fenntartom. Egyetértek az Ön véleményével abban, hogy a Rendőrkapitányságukhoz tett bejelentések intézése során alkalmazni kell a közérdekű bejelentésekről, javaslatokról és panaszokról szóló 1977. évi I. tv. (továbbiakban: Ptv.) szabályait, tehát az e törvény hatálya alá tartozó szervezeteknek, így a rendőrségnek is a közérdekű bejelentésre vonatkozó szabályok szerint vizsgálniuk kell a bejelentést. Az Alkotmány 64. §-a és a Ptv. alapján bárki tehet közérdekű bejelentést, és hasonlóképpen a Be. alapján bárki tehet feljelentést. A bejelentés vizsgálata során az első feladat a hatáskör vizsgálata, tehát annak eldöntése, hogy az a szerv, ahová a bejelentést benyújtották, rendelkezik-e hatáskörrel az adott ügy elintézésére. Amennyiben a szerv megállapítja hatáskörét, akkor megindulhat egy – büntető, szabálysértési, közigazgatási – eljárás, és az ügyet az adott eljárási szabályok szerint kell tovább intézni. Ha a bejelentést kapó szervnek nincs hatásköre az ügy intézésére, akkor át kell tennie azt a hatáskörrel rendelkező szervhez, és erről értesítenie kell a beadványozót. A Ptv. 6. §-a szerint „ha a közérdekű bejelentést illetőleg javaslatot nem az elintézésre hivatott szervhez tették meg, azt nyolc napon belül oda át kell tenni.” Tehát a hatáskörrel rendelkező szerv és a beje-

lentéssel érintett személy viszonylatában valamely eljárás megindulhat, de már nem a közérdekű bejelentés, hanem az adott eljárási fajta szabályainak megfelelően. Amint a bejelentés alapján az arra jogosult szervnél eljárás indul vagy az ügyet átteszik a hatáskörrel rendelkező szervhez, akkor a közérdekű bejelentés eljárása befejeződik, tehát az ügy a bejelentő és a bejelentést kapó szerv vonatkozásában véget ér.

Véleményem szerint a járművezetésre való alkalmasságra vonatkozó ügyben a rendőrségnek meg kellett volna állapítania hatáskörének hiányát, és az ügyet továbbítani kellett volna azon szervnek vagy személynek, aki a 13/1992. (VI. 26.) NM rendelet 7. §-a alapján a vizsgálat kezdeményezésére jogosult (a konkrét ügyben az Orvosszakértői Intézet főigazgatója). Ön szerint a rendőrség rendelkezik hatáskörrel a soron kívüli orvosi vizsgálat kezdeményezésére, mivel a 35/2000. (XI. 30.) BM rendelet (továbbiakban: R.) 37. § c/ pontja szerint *„az eljáró hatóság soron kívüli orvosi vizsgálatot kezdeményez, ha az eljárás során járművezető betegségére, testi vagy szellemi, illetőleg érzékszervi fogyatékosságára vonatkozóan olyan tény merül fel, amely őt a járművezetésre egészségi szempontból alkalmatlanná teheti.”* E rendelkezés alkalmazása során eldöntendő, hogy a jogalkotó mely eljáró hatóságra, mely eljárásra gondolt, mivel az „eljáró hatóság” kifejezés nem bármely eljáró hatóságot jelenti. A R. *„vezetésre jogosító okmányok helyszíni elvétele, vezetési jogosultság szünetelése”* című fejezete szövegösszefüggéseinek vizsgálata és nyelvtani értelmezése alapján megállapítható, hogy a 37. § c/ pontban szereplő „eljárás” kifejezés csak a helyszínen intézkedő rendőr eljárására vonatkozik, tehát megszorítóan kell értelmezni, és nem lehet egy közérdekű bejelentéssel kapcsolatos eljárást érteni alatta. Elismerem, hogy a R. értelmezése nehézséget okozhat a gyakorlatban, azonban rendelkezéseit az alkalmazandó egyéb jogszabályokkal együttesen kell értelmezni és végrehajtani úgy, hogy érvényesüljenek a magasabb szinten, törvényben meghatározott szabályok, elvek, így a személyes adatok védelméről szóló és a rendőrségről szóló törvény előző levelében hivatkozott előírásai.

Az egészségügyi adatok kezeléséről szóló 1997. évi XLVII. tv. 4. § (2) bekezdése pontosan meghatározza, hogy mely eljárások esetén kezelhető egészségügyi adat. Ilyen eljárás – többek között – a bűnüldözési, bűnmegelőzési célú, a szabálysértési, a közigazgatási eljárás. Ha ezen eljárások valamelyike van folyamatban a rendőrségnél, akkor az egészségügyi adat ezzel kapcsolatban kezelhető. A panaszos, [...] esetében azonban nem volt folyamatban egyik megjelölt eljárás sem, csupán egy közérdekű bejelentési ügy.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a közlekedés biztonságát érintő közérdekű bejelentések ügyében a rendőrség köteles eljárni, azonban a konkrét esetben a rendőrség intézkedése nem lehet soron kívüli egészségügyi vizsgálat kezdeményezése, hanem továbbítania kellett volna az ügy iratait az intézkedésre jogosult szervnek. Tehát az orvosi vizsgálat rendőrség általi kezdeményezése nem volt jogszerű még akkor sem, ha a bejelentés valós tényeken alapult, és az érintett tényleg veszélyeztetette a közlekedés biztonságát. A közlekedés biztonságát elősegítő megelőzés rendszerét nem lehet egy esetleges rosszindulatú bejelentés alapján indult, „önkéntes” hatósági vizsgálattal pótolni, kiegészíteni.

A Ptv. megítélésem szerint is átgondolásra szorulna. Hivatali elődöm 2000. évben kezdeményezte e törvény módosítását, azonban az Igazságügyi Minisztérium nem értett egyet a módosítással. A minisztérium álláspontja szerint a Ptv. nem ellentétes az Avtv. szabályaival és a „*lex posteriori elve*” alapján automatikusan érvényesülniük kell az adatvédelmi szabályoknak. Az igazságügyi miniszter akkori nyilatkozata szerint a törvény felülvizsgálatának kérdése vagy azonos szabályozási tárgykörű új törvény megalkotása nem szerepel a kormány törvényalkotási tervei között.

Levelében arról tájékoztattott, hogy intézkedett a bejelentéssel kapcsolatban keletkezett iratok soron kívüli selejtezéséről. A jogellenes adatkezelés megszüntetésére szóló felszólításom nem az iratok selejtezésére vonatkozott, azt az 1995. évi LXVI. tv. szerint kell megtenni. Kérem, hogy Rendőrkapitányságuk közérdekű bejelentések intézésével kapcsolatos általános gyakorlatát vizsgálja felül.

A bejelentő adatainak kezelésével kapcsolatos ajánlásomat tájékoztatásul mellékelem. Remélem, hogy álláspontommal sikerül elősegítenem a rendőrséghez érkező bejelentések szabályszerű, törvényi követelményeknek megfelelő kezelését. Esetleges további konzultációra munkatársam szívesen áll rendelkezésre.

Budapest, 2003. október 29.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(39/A/2003)

[Állásfoglalás: kérdőívek kitöltése írásbeli hozzájárulás mellett jogszerű, az adatbiztonság követelményét az a megoldás szolgálná a legmegnyugtatóbban, ha a kitöltött kérdőívet lezárt borítékban, azonosításra alkalmatlan módon lehetne eljuttatni a bizottsághoz]

[...]

Tisztelt [...]!

Irodámhoz érkezett panaszában a helyi önkormányzat közvélemény-kutatását sérelmezi. Arról tájékoztatott, hogy a [...] hivatalos lapjában „[...]” elnevezéssel kérdőív jelent meg. A Humánügyi Bizottság Ifjúsági Munkacsoportja arra kéri a fiatalokat, hogy a kérdőívet kitöltve adják át a felsorolt személyek valamelyikének (három személyt jelöltek meg: „[...]”, „[...]”, és a *Polgármesteri Hivatalban* [...]), akik majd a kitöltött kérdőívet eljuttatják a bizottsághoz. Beadványában sérelmezte, hogy a kérdőívben számos olyan kérdés található, mely vallási meggyőződéssel, egészségi állapottal, dohányzással, alkohol- és drogfogyasztással kapcsolatos.

Az ügyel kapcsolatban álláspontom a következő:

A kérdőíven szereplő adatok egy része (pl. vallás, kóros szenvedély, egészségi állapot) a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) alapján különleges adatnak minősülnek. Különleges adat – egyértelmű törvényi felhatalmazás hiányában – csak az érintett írásbeli hozzájárulása esetén kezelhető. Kiskorú esetén a törvényes képviselő hozzájárulása szükséges.

Habár a válaszadás önkéntes volt, illetve a kitöltött kérdőíven nem kellett feltüntetni a kitöltő személyét, az eljárásnak több aggályos pontja van.

Mivel a fiataloktól kérték a kérdőív kitöltését, így előfordulhatott, hogy több olyan fiatal is választ adott, aki még nem töltötte be a 14. életévét, vagyis cselekvőképtelen. Ebből kifolyólag nem dönthetnek arról, hogy hozzájárulnak-e különleges adataik kezeléséhez, vagy sem. A törvényes képviselő hozzájárulása még névtelen kitöltés esetén is szükséges.

Azok a személyek, akik részére a névtelen kérdőíveket át kellett adni, adatkezelők, mivel képesek az azonosításra. Nincs megfelelő garancia arra, hogy a kérdőívek illetéktelen hozzáférés nélkül jutnak el a bizottsághoz.

[...] alacsony lélekszámú település, ahol egy névtelenül kitöltött kérdőív alapján (a válaszokból akár szülőkre, akár a gyerekre való következtetéssel, vagy pedig a személyes átadás következtében) könnyen beazonosítható a kitöltő személye.

A kérdőívek kitöltése írásbeli hozzájárulás, kiskorú esetében a törvényes képviselő hozzájárulása mellett jogszerű. Az adatbiztonság követelményét az a megoldás szolgálná a legmegnyugtatóbban, ha a kitöltött kérdőívet lezárt borítékban, azonosításra alkalmatlan módon lehetne eljuttatni a bizottsághoz.

Az Avtv. alapvető elvként fogalmazza meg a célhoz kötöttség követelményét:

„5. § (1) Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak.

(2) Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

(3) Kötelező adatszolgáltatáson alapuló adatkezelést közérdekből lehet elrendelni.

6. § (1) Az érintettel az adat felvétele előtt közölni kell, hogy az adatszolgáltatás önkéntes vagy kötelező. Kötelező adatszolgáltatás esetén meg kell jelölni az adatkezelést elrendelő jogszabályt is.

(2) Az érintettet tájékoztatni kell az adatkezelés céljáról és arról, hogy az adatokat kik fogják kezelni, illetve feldolgozni. Az adatkezelésről való tájékoztatás megtörténik azzal is, hogy jogszabály rendelkezik a már létező adatkezelésből továbbítással vagy összekapcsolással az adat felvételéről.”

A kérdőív elején szerepel, hogy „felrázzuk a várost és olyan dolgok valósuljanak meg, amit a fiatalok komolyan szeretnének, és amelyek valóban érdeklik őket”. Ehhez nem kell ilyen széles körű információ megadása az érintett magánéletéről, családi helyzetéről, lakáskörülményeiről, alkohol- és kábítószer-fogyasztásáról, vallásáról.

Ahhoz, hogy a felhívásban megfogalmazott „dolgok” megvalósuljanak, erről, de csak erről elegendő megkérdezni a fiatalokat vagy szóban vagy írásban. Ennek során azonban más adatokat ne rögzítsenek, ne kezeljenek.

A fentiekre tekintettel felhívtam a Humánügyi Bizottság elnökének figyelmét arra, hogy a jövőben fokozottan ügyeljenek a törvényi követelmények betartására, az adatvédelmi garanciák érvényesülésére. Álláspontomról Polgármester Urat is tájékoztattam.

Kérem, hogy a jövőben is forduljon bizalommal hivatalomhoz a személyes adatok védelmét vagy a közérdekű adatok nyilvánosságát érintő megkeresésével.

Budapest, 2003. november 3.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1198/K/2003)

[Állásfoglalás: a panaszt bejelentő személyes adatainak továbbítása csak akkor jogszerű, ha a panaszos ehhez kifejezetten (tudatos, határozott, tájékozott módon) hozzájárult]

Dr. Gottwald Péter úr
a Panaszbizottság Soros Elnöke részére

Országos Rádió és Televízió Testület Irodája
Jogi Igazgatóság
Panasziroda

Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

2003. szeptember 29-én kelt konzultációs tárgyú beadványában arról kérte állásfoglalásomat, hogy továbbítható-e a műsorszolgáltatóhoz, az Önök-höz forduló panaszt tevők személyes adata, neve és lakcíme.

Tájékoztatom, hogy 592/A/2002-es ügyszámon korábban vizsgálatot folytattam a levelében feltett kérdésben, konkrét panaszügy kapcsán. A vizsgálat 2003. március 6-án zárult le. Eredményét az alábbiakban ismertetem:

Egy budapesti lakos hivatalomhoz címzett panaszában leírta, hogy az Országos Rádió és Televízió Testület (a továbbiakban ORTT) Panaszbizottságához fordult a Budapest Televízió 2002. július 27-i adásával kapcsolatban. Ezt követően a Panaszbizottság vizsgálatot kezdeményezett, és tárgyalást tűzött ki 2002. augusztus 15-re.

A tárgyalást megelőző napon a Budapest Televízió műsorvezetője, Fehér Anettka a reggeli élő adásban (amelyet a panaszos szerint este is megismételtek) felolvasta a beadványát, és többször is megismételte nevét és pontos lakcímét. A beadványt tevő leírása szerint primitívnek és korlátoznak titulálták bejelentése miatt, megkérdőjelezték, hogy egyáltalán tud-e írni, és közel egy órán keresztül kifigurázták.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 18. § (3) bekezdése, valamint a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) 26. §-ának (1) bekezdése alapján felkértem az ORTT akkori elnökét, Dr.

Körmendy-Ékes Judit Elnök asszonyt, hogy vizsgálja ki, miként kerülhettek a bejelentéssel érintett televíziótársasághoz a panaszos személyes adatai, az ORTT megsértette-e a közérdekű bejelentésekről, javaslatokról és panaszokról szóló 1977. évi I. törvény, valamint az Avtv. adatkezelésre vonatkozó szabályait. Felkértem, hogy a testülethez forduló panasztevők adatainak kezelésére vonatkozó szabályzatokról, és az ezzel összefüggő adatkezelési gyakorlatokról, a vizsgálat eredményéről és megtett intézkedéseiről harminc napon belül tájékoztasson.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) alapján személyes adat a meghatározott természetes személlyel (érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható (2. § 1. pont).

Az Avtv. 3. § (1) bekezdése szerint: személyes adat akkor kezelhető, ha

- a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy
- b) azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

A fenti meghatározás alapján tehát az ORTT panaszbizottságához forduló magánszemély adatai (neve, lakcíme, és ezekkel együtt a bejelentés ténye és tartalma) személyes adatnak minősülnek, amelynek kezelésére az Avtv. szabályait kell alkalmazni.

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 4. § alapján a közérdeklődésre számot tartó hazai és külföldi eseményekről, vitatott kérdésekről a tájékoztatásnak sokoldalúnak, tényyszerűnek, időszerűnek, tárgyilagosnak és kiegyensúlyozottnak kell lennie.

Az Rtv. 41. §-a alapján az Országos Rádió és Televízió Testület feladatkörébe tartozik – egyebek mellett – , hogy az eseti bejelentések kivizsgálására a Panaszbizottságot működtessen.

A Panaszbizottság az Rtv. 47. §-a alapján a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményének (Rtv. 4. §) megsértése miatti panaszokat bírálja el. Az Rtv. 48. § (2) és (3) alapján a Panaszbizottság ügyrendjét és az egyes ügyekben eljáró tanácsok eljárási rendjét a Testület (ORTT) állapítja meg. Ennek során figyelemmel kell lenni a felek egyenlősége, a nyilvánosság és a pártatlanság elvének érvényesítésére.

Az álláspontom az, hogy az eljárás nyilvánossága és a felek egyenlősége nem jelenti azt, hogy a felek azonos terjedelmű információval, személyes adatkörrel rendelkeznek egymásról, és az általuk kezelt személyes adatok a nyilvánosság követelménye alapján a törvény iménti rendelkezésénél fogva nyilvánosak. Az eljárás nyilvánossága követelményének elve nem ad felhatalmazást a kezelt személyes adatok továbbítására, nyilvánosságra hozatalára.

Az Avtv. 2. § 7. pontja szerint a kötelező adatkezelés esetén az adatkezelés célját és feltételeit, valamint az adatkezelőt, az adatkezelést elrendelő törvény vagy önkormányzati rendelet határozza meg.

Az Avtv. 3. § (5) bekezdésének azon szabályát, – miszerint: az érintett kérelmére indult eljárásban a szükséges adatainak kezeléséhez való hozzájárulását vélelmezni kell, melyre az érintett figyelmét fel kell hívni – nem lehet akként értelmezni, hogy a panasz megtételével, mint ráutaló magatartással az érintett (panaszt, bejelentést tevő) hozzájárul adatai továbbításához a bejelentéssel érintett szerv felé. A megfogalmazott „ügynevezett: egyéb panaszra” a bejelentéssel érintett műsorszolgáltató akkor is érdemben tud reagálni, ha nem ismeri a bejelentő személyes adatait, kilétét.

Természetesen a bejelentést, panaszt fogadó szervezet törvényes joga, hogy a bejelentő személyes adatait kezelje. Az érintett személyes adatainak továbbítására azonban csak akkor jogosult, ha a panaszos ehhez kifejezetten (tudatos, határozott, tájékozott módon) hozzájárult. Mivel az Rtv. egyáltalán nem hatalmazza fel az ORTT Panaszbizottságot a bejelentő által közölt személyes adatok továbbítására a műsorszolgáltató társaság részére, ezért sem értelmezhető önmagában a bejelentés ténye olyan ráutaló magatartásként, amely megteremti az adattovábbítás törvényes jogalapját. Tekintettel arra, hogy az ORTT Panaszbizottság közfeladatot ellátó szerv, amely törvények által meghatározott keretek között látja el tevékenységét, határozott törvényi felhatalmazás híján sem közvetlen, sem közvetett módon nem korlátozhatja az állampolgárok információs önrendelkezési jogát, ezzel összefüggő nyilatkozatot nem kérhet az érintettektől, és a már megtett egyéb nyilatkozataikat nem értelmezheti a személyes adataik védelméhez való Alkotmányban biztosított alapvető jog korlátozására adott felhatalmazásként.

Az Rtv. 48. § (3) bekezdése alapján: *„a Panaszbizottság ügyrendje tartalmazza a 4. §-a alá nem tartozó panaszügyek elintézésének rendjét is. Az ilyen ügyekben a Panaszbizottság a panaszt megvizsgálja és állásfoglalásáról tájékoztatja a panaszost, az érintett műsorszolgáltatót, továbbá – ha ezt szükségesnek tartja – a közvéleményt.”*

Az ORTT elnöke szerint a panasz tartalma alapján nem az Rtv. 4. §-ának megsértését kifogásolta, hanem az egyéb panasz kategóriájába tartozott.

Más a helyzet, ha az Rtv. 49. §-a szerint a műsorszolgáltató a vételkörzet lakosságát foglalkoztató társadalmi kérdésben egyoldalúan tájékoztat, különösen, ha a vitatott kérdésben egyetlen vagy egyoldalú álláspont megjelenítésére vagy kifejezésére ad lehetőséget, vagy ha egyéb módon súlyosan megsérti a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét. Ebben az esetben a kifejezésre nem juttatott álláspont képviselője vagy a sérelmet szenvedett (a kifogást tevő) kifogásával a műsorszolgáltatóhoz fordulhat. Ilyenkor a műsorszolgáltató a kifogás elfogadásáról vagy elutasításáról, annak kézhezvételétől számított negyvennyolc órán belül dönt. A döntésről a kifogást tevőt haladéktalanul értesíteni kell. A kifogást tevő a döntés közlését követően, a törvényes határidőn belül a kifogásolt műsorszám és a műsorszolgáltató pontos megnevezésével írásban panaszt nyújthat be a Panaszbizottsághoz. A Panaszbizottsághoz akkor is benyújtható a panasz, ha a műsorszolgáltató a kifogást elfogadó nyilatkozata ellenére a kifogásban foglaltakat nem teljesíti. A tájékoztatás kiegyensúlyozottségének súlyosabb vagy ismételt sérelme esetén a Panaszbizottság kezdeményezheti, hogy a Testület bíróságot szabjon ki.

Mint látható a fenti esetben a műsorszolgáltató jogszerűen jut a kifogást tevő adataihoz, mivel a Panaszbizottsági eljárásnak az Rtv. által megszabott előfeltétele, hogy az érintett előzetesen ismertesse a műsorszolgáltatóval az álláspontját, és megfogalmazza a kifogásait. Az ilyen esetekben (a 4. § megsértése miatti eljárásban) a Panaszbizottság állásfoglalása ellen jogorvoslati kérelemmel a Testülethez is lehet fordulni.

Álláspontom szerint a vizsgált esetben az ORTT megsértette a panaszt tevő személyes adatai védelméhez való jogát, amikor a személyes adatait továbbította a bejelentésével érintett Budapest Televíziónak.

Az ORTT álláspontja szerint az adatkezelésük jogszerű volt, ennek ellenére a Panaszbizottság ügyrendjét úgy módosították, hogy a jövőben az „egyéb panaszok” vizsgálata esetében nem kerülhet sor a bejelentő személyes adatainak továbbítására a bejelentéssel érintett műsorszolgáltatónak.

Az imént ismertetett állásfoglalásom továbbra is fenntartom. Kérdésére a válaszom tehát az, hogy az ORTT-től csak az érintettek tudatos, határozott és tájékozott hozzájárulásával továbbíthatók személyes adataik a panasszal érintett műsorszolgáltatókhoz.

A rosszhiszemű bejelentő kilétét, ha a bejelentéssel érintett törvényes érdeke ezt megkívánja, kérelmére fel lehet fedni. [A közérdekű bejelentésekről, javaslatokról és panaszokról szóló 1977. évi I. törvény 15. § (3) bekezdése, Az adatvédelmi biztos beszámolója 1998, 310-311. oldal]

A személyes adatok védelmével, valamint a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos beadványával a jövőben is forduljon hozzám bizalommal.

Budapest, 2003. november 12.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1139/K/2003)

[Állásfoglalás: a törvényi meghatározások alapján egyértelmű, hogy a képfelvevő, -rögzítő berendezések által felvett és tárolt felvételek – amennyiben azon a személyek felismerhetők, azonosíthatók – személyes adatokat tartalmaznak, ezért az ilyen berendezések működtetése adatkezelésnek minősül]

[...]

Tisztelt [...]!

Ön beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben a lakóhelyéhez közeli házakra felszerelt kamerák működésével kapcsolatban tett fel kérdéseket. Az adatvédelmi biztos 2000-ben ajánlás keretében fejtette ki álláspontját a megfigyelés, adatgyűjtés céljából üzemeltetett képfelvevő, -rögzítő berendezésekkel kapcsolatban. Az ajánlás legfontosabb megállapításait idézem a következőkben, melyek feltett kérdéseire tartalmazzák a válaszokat:

Az elmúlt években az adatvédelmi biztos irodájához érkezett beadványokban, illetve telefonon sokan panaszolták, hogy a lakó- és munkahelyeken, a kereskedelmi és vendéglátó egységekben, a pénzügyintézetekben észlelhetően vagy rejtetten kamerák, videó megfigyelő rendszerek, zártláncú tv-berendezések, fényképezőgépek (a továbbiakban együttesen: képfelvevő, -rögzítő berendezések) működnek, vagy ilyen berendezéseket terveznek felszerelni. Személyiségi jogot, illetve az adatvédelmi elveket sértőnek találtam azokat az elképzeléseket, illetve gyakorlatokat, amelyek arra utaltak, hogy egyesek a házukra szerelt kamerával figyelték a szomszédjuk kertjét, házát, illetve az utcán elhaladókat.

Kiindulásképpen leszögezhetjük, hogy a képmás személyes adatnak minősül, ezért a megfigyelési céllal készített, illetve közvetített képekre alkalmazni kell az Avtv. szabályait, mely szerint:

„1. személyes adat: a meghatározott természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható;

4. a) adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül a személyes adatok

gyűjtése, felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása (ideértve a továbbítást és a nyilvánosságra hozatalt is) és törlése.”

A törvényi meghatározások alapján egyértelmű, hogy a képfelvevő, -rögzítő berendezések által felvett és tárolt felvételek – amennyiben azon a személyek felismerhetők, azonosíthatók – személyes adatokat tartalmaznak, ezért az ilyen berendezések működtetése adatkezelésnek minősül.

Az Avtv. arról is rendelkezik, hogy:

„3. § (1) Személyes adat akkor kezelhető, ha

a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy

b) azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

5. § (1) Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak.

(2) Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.”

Az Avtv.-re is figyelemmel külön kell választani a csak megfigyelési céllal, a képek rögzítése nélkül működő berendezéseket, rendszereket, valamint a felvételek rögzítését és megőrzését (dokumentálását) is biztosító megoldásokat.

1. A rögzítést nem végző berendezések elhelyezése, és a közvetített kép közvetlen megfigyelése hasonlít a megfigyelést végző személy (például a rendőr, a biztonsági őr, a munkahelyi vezető stb.) helyszíni jelenlétéhez, bár bizonyos fokig el is tér attól. A technika segítségével (például a ráközelítéssel) ugyanis valamelyest szélesebb körű megfigyelésre van lehetőség, mint a személyes jelenlétkor, így a közvetített képek megfigyelése részletesebb ellenőrzést tesz lehetővé. Miután a személyes jelenlétet helyettesítő technikai megfigyelés, azaz a képek megismerése az Avtv. szerint nem minősül adatkezelésnek (és amennyiben az ilyen, technikai úton támogatott megfigyelésre nem titokban kerül sor), személyiségi jogi, illetve adatvédelmi szempontból nem kifogásolható. Ilyen esetekben is biztosítani kell, hogy a képfelvevők valóban ne titkos megfigyelési eszközként, hanem az ellenőrzésre jogosult jelenlétének helyettesítőjeként szolgáljanak, így minden esetben jól látható módon kell elhelyezni azokat, és egyéb úton is fel kell hívni a polgárok figyelmét jelenlétükre.

2. A felvételek rögzítése az előbbiekhöz képest adatvédelmi problémákat vet fel, hiszen a megfigyelt eseményeket, és ezzel egyes személyek adott helyen való jelenlétét, magatartását, tevékenységét – azonosítható, és a későbbiekben visszakereshető módon – rögzítik, tárolják. Személyes adatokat is tartalmazó felvételek rögzítése és meghatározott ideig történő tárolása azonban csak az Avtv.-ben szabályozott esetekben és módon jogszerű.

Ha külön törvényi felhatalmazás nem rendelkezik a képfelvétellel megvalósuló adatkezelésről, az adatvédelmi követelményeknek csak azok a képfellevő, -rögzítő berendezések felelnek meg, amelyeket úgy működtetnek, hogy:

- az érintetteket (például látogatókat, ügyfeleket, vendégeket, dolgozókat, az adott területen megjelenő más személyeket) tájékoztatják a képfellevő rendszer működéséről, és – nyilvános magánterületen, illetve magánterületen – külön felhívják arra a figyelmet, ha a berendezés (meghatározott célból és esetekben) rögzíti a képeket, továbbá az adatkezelő arról is tájékoztatást ad, hogy a rögzítésre mikor kerül sor, az milyen célt szolgál, és a felvételeket hol és meddig őrzik;
- az érintett személyek a képfelvétel rögzítéséhez nyilatkozattal (írásban vagy szóban), vagy ráutaló magatartással (például a kamerával megfigyelt területen való megjelenéssel) hozzájárulhatnak;
- képfelvétel rögzítése esetében az érintett személyek gyakorolhatják az adatkezeléssel összefüggésben őket megillető jogait: tájékozódhatnak adataik kezeléséről, és – a korábbi hozzájárulásukra tekintet nélkül – azokat bármikor törölthessék;
- a felvételt készítő és az érintett személy azonos információs helyzetét biztosítják, azaz jogvita esetén a felvételt az érintett személy is felhasználhatja.

A megfigyelésre, adatgyűjtésre irányuló képfellevő, -rögzítő berendezéseket üzemeltető személyek és szervezetek vezetőinek figyelmét a konkrét esetek kapcsán felhívtam arra, hogy:

- a személyiségi jogok sérelmét jelenti, ha – törvényi felhatalmazás nélkül – rejtetten működtetnek ilyen berendezéseket;
- nyilvános magánterületen, illetve magánterületen csak abban az esetben rögzíthetők a berendezések által közvetített, személyazonosításra alkalmas képek, ha – a rögzítés céljának, módjának, a felvételek tárolási idejének és helyének, valamint az adatkezelő szervezet ismeretében – az érintettek egyértelműen hozzájárultak, illetve hozzájárulhatnak személyes adataik kezeléséhez;

- magánterületen – elsősorban biztonsági, vagyonvédelmi célból – a felvételek rögzíthetők, ha ott a felvétel készítésének idején a kamerát üzemeltető személyen, vagy megbízottjain kívül más jogszerűen nem tartózkodhat;
- magánszemély nem működtethet olyan képfelvevő berendezést, amelynek segítségével más személyek tulajdonában álló ingatlanok, illetve közterület is megfigyelés alatt tartható;
- a rögzített képek tárolási idejét (a törlési határidőt) úgy kell megválasztani, hogy a felvételek megőrzésére csak addig kerüljön sor, ameddig arra a – berendezést működtető szervezet által – meghatározott cél megvalósulásához feltétlenül szükség van; az érintettek jogainak érvényesítése érdekében – kifejezett kérésükre – az adatkezelés eredeti céljához szükségesnél hosszabb törlési határidő is megállapítható;
- az érintettek jogainak érvényesítése érdekében lehetővé kell tenni, hogy
 - a korábbi hozzájárulására tekintet nélkül – bárki kérhesse a személyével összefüggő felvételek törlését;
- a felvételeket készítő rendszerek üzemeltetését (mint adatkezelést) az Avtv. 28. §-a alapján be kell jelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba.

Meg kell jegyezni, hogy a Polgári Törvénykönyv (1959. évi IV. törvény) 80. § (1) bekezdése szerint a személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával történő bárminemű visszaélés.

Amennyiben valakinek megsértik a személyes adatai védelméhez fűződő jogát, a következő lehetőségek állnak rendelkezésre a jogsértés megszüntetésére: bírósághoz fordulhat személyhez fűződő jogának megsértése miatt. A bíróság előtt a Polgári Törvénykönyv 84. §-a alapján a következő igényeket támaszthatja: a) követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását; b) követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől; c) követelheti, hogy a jogsértő nyilatkozattal vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak; d) követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a jogsértő részéről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését, illetőleg jogsértő mivoltától megfosztását; e) kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint. Büntető feljelentést tehet a rendőrségen a Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) 177/A. §-ába ütköző cselekmény miatt. A Btk. 177/A. § (1) bekezdése szerint aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti,

vétiséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. Az idézett § (3) bekezdése minősített esetként szabályozza azt az esetet, amikor az említett cselekmény különleges – többek között az egészségi állapotra vonatkozó – adatot érint. A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a személyes adattal visszaélést különleges személyes adatra követik el.

Ön beadványában nem kérte, hogy a leírt esetet az adatvédelmi biztos vizsgálja meg. Amennyiben Ön ezt kívánja, az Avtv. 24. § b.) pontjában foglaltak szerint (Az adatvédelmi biztos kivizsgálja a hozzá érkezett bejelentéseket) a fényképeken is bemutatott képrögzítő berendezések ügyében vizsgálatot fogok indítani.

A fent említett ajánlás teljes terjedelmében elolvasható a www.obh.hu internetes honlapon, az Adatvédelmi Biztos/éves parlamenti beszámoló/2000. évi beszámoló/melléletek elérési úton.

A személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos kérdésekben forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2003. november 18.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1156/K/2003)

[Állásfoglalás: a helyrajzi szám akkor használható a helyi adóhatóság és a földhivatal nyilvántartása közötti adatkapcsolat során, ha annak kezeléséhez az érintett hozzájárulását adta]

[...]

Tisztelt [...]!

Az [...] Klub ez év augusztusában beadvánnyal kereste meg az Adatvédelmi Biztos Irodáját, melyben a kommunális adó megállapítása érdekében a különböző adatbázisok összekapcsolhatóságát érintő kérdésekben kérték állásfoglalásomat. Az újabb beadványban megfogalmazott kérdésekre válaszolva a következőkről tájékoztatom:

A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) 24. §-a szerint kommunális adókötelezettség terheli a Htv. 12. §-ban (adó alanya az, aki a naptári év első napján az építmény tulajdonosa. Több tulajdonos esetén a tulajdonosok tulajdoni hányadaik arányában adóalanyok. Amennyiben az építményt az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyoni értékű jog terheli, az annak gyakorlására jogosult az adó alanya), valamint 18. §-ban (az adó alanya az, aki az év első napján a telek tulajdonosa. Ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyoni értékű jog, illetőleg több tulajdonos esetén a Htv. 12. §-ban foglaltak az irányadók) meghatározott magánszemélyt, továbbá azt a magánszemélyt is, aki az önkormányzat illetékességi területén nem magánszemély tulajdonában álló lakás bérleti jogával rendelkezik. Az [...] előző beadványában is leírta, hogy számos település önkormányzatának problémát jelent, hogy a város területén fekvő ingatlanok után adófizetési kötelezettséggel rendelkező személyek nem tesznek bevallást, ezáltal az adó kivetésére sem kerülhet sor, melynek eredményeképpen jelentős mértékű bevételtől esnek el az önkormányzatok.

Előző állásfoglalásomban kifejtettem, hogy a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 8. §-a szerint a különböző adatkezelések akkor kapcsolhatók össze, ha az érintett ahhoz hozzájárult, vagy törvény azt megengedi, és ha az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek. Az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény (a továbbiakban:

Art.) 45. § (2) bekezdése szerint „más hatóság, közfeladatot ellátó adatkezelő szerv nyilvántartásában szereplő adatot az adóhatóság csak az adózó és az adó megfizetésére kötelezett személy azonosításához, az adókötelezettség, a költségvetési támogatáshoz való jogosultság megállapításához, ellenőrzéséhez, az adózó kérelmére indult adóigazgatási eljárásban a tényállás tisztázásához használhatja fel. Amennyiben törvény megengedi, az adóhatóságok között az adat átadását, illetve a hatósági nyilvántartásokból az adat átvételét az érintett szervezetek megállapodása alapján, az abban foglalt módon, elektronikus úton is lehet teljesíteni”. Az Art. 45. § (3) bekezdése pedig kimondja, hogy a (2) bekezdés alkalmazásában felhasználható nyilvántartások:

- a) a személyek azonosítására a személyi adat- és lakcímnyilvántartás és a cégnyilvántartás;
- b) az adóalap megállapítására és ellenőrzésére, valamint a tényállás tisztázására az ingatlan-nyilvántartás és a gépjármű-nyilvántartás.

Beadványában feltette azt a kérdést, hogy mennyiben aggályos adatvédelmi szempontból a teljes körű (egy adott település belterületére vonatkozó) ingatlan-nyilvántartási adatok használata az adónyilvántartás adataival való összekapcsolás során, amennyiben az informatikai rendszer biztosítja, hogy csak az adatfeldolgozás végeredményei, vagyis az adóztatási körből kimaradt ingatlanok azonosító adatai és a tulajdonos, tulajdonosok nevei váljanak hozzáférhetővé a helyi adóhatóság számára?

Az Art. 3. számú mellékletének C. pontja szól a földhivatal és az illetékhivatal adatszolgáltatásáról. Az említett helyen az Art. úgy rendelkezik, hogy „a földhivatal az adózó személyi adatait tartalmazó megkeresésre tájékoztatja az adóhatóságot az adózó tulajdonát képező – nyilvántartásában szereplő – valamennyi ingatlan adatáról”. A helyi adóhatóság tehát az adózó személyi adatait tartalmazó megkeresésére kap tájékoztatást az ingatlanadatokról. Amennyiben az adózó olyan személyes adatai, amelyek az adózó egyértelmű beazonosításához szükségesek, nem állnak a helyi adóhatóság rendelkezésére, jogszerűen nem juthat a polgárok ingatlan adataihoz, hiszen a konkrét törvényi felhatalmazás hiányzik ehhez, és ezzel az Avtv. szabályaival ellentétes helyzet állna elő. Az Avtv. 3. § (1) bekezdése szerint ugyanis személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény, vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

Második kérdése arra irányult, hogy mennyiben írható elő, illetve használható a helyrajzi szám, mint az adóztatás tárgyának azonosítására szolgáló

adat arra, hogy biztosítsa – a név és címadatok helyett – a közvetlen adatkapcsolatot a két nyilvántartás között?

A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 51. § (1) bekezdése szerint „ha az önkormányzat a helyi adót bevezeti, az adóalany köteles a bevezetett adó megállapításához szükséges valamennyi – az önkormányzat felhívásában megjelölt – adatot szolgáltatni az adott év január 1-jei állapotának, illetve évközi bevezetés esetén a rendelet hatálybalépése napjának megfelelően. (2) Az önkormányzati adóhatóság hatáskörébe tartozó adók, adók módjára behajtandó köztartozások nyilvántartása során – az adó megállapításához szükséges adatokon túlmenően – csak az adózás rendjéről szóló törvényben meghatározott adóazonosító jelet és a természetes azonosító adatokat tartja nyilván”. Az önkormányzat rendeletének megalkotása során köteles tekintettel lenni arra, hogy személyes adat kezelését csak törvényi felhatalmazás esetén rendelheti el. Mivel az Art. a helyrajzi szám kezelését az adóhatóság számára nem teszi lehetővé, ezzel ellentétes szabályt az önkormányzati rendelet sem állapíthat meg. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 5. § (1) bekezdése szerint a polgár természetes személyazonosító adatai: családi és utóneve(i), nők esetében leánykori családi és utóneve(i); neme; születési helye és ideje; anyja leánykori családi és utóneve(i). Törvényi felhatalmazás alapján a helyi adóhatóság tehát ezeket az adatokat tarthatja nyilván az adózókról. Amennyiben az érintett ahhoz hozzájárul, a helyi adóhatóság más adatokat is nyilvántarthat (például az adózó tulajdonában lévő ingatlan helyrajzi számát), azonban annak kötelező szolgáltatását nem írhatja elő.

A fent leírtak alapján úgy foglalkozom állást, hogy a helyrajzi szám akkor használható a helyi adóhatóság és a földhivatal nyilvántartása közötti adatkapcsolat során, ha annak kezeléséhez az érintett hozzájárulását adta. Egyéb esetekben a helyi adóhatóság rendelkezésére álló más személyazonosító adatok segítségével kérhető adatszolgáltatás a földhivatal nyilvántartásából.

Budapest, 2003. november 18.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(912/K/2003)

[Állásfoglalás: az önkormányzat megsértette a célhoz kötött adatkezelés alapelvét, amikor a nyugdíjas törzsszámot továbbította, ugyanis olyan adatot használt fel, melynek kezelésére cél hiányában nem volt jogosult]

[...]

Tisztelt [...]!

2003. május 5-én kelt beadványában kifogásolja, hogy [...] ügyvéd jogosulatlanul megszerezte az Ön nyugdíjas törzsszámát és közölte a letiltó végzést hozó bírósággal. Az alapügyben Önt alperesként marasztalta el a bíróság és a letiltó végzésében a főkövetelés és a perköltség megfizetésére kötelezte.

Az ügyben munkatársam megkereste [...]t, hogy adjon felvilágosítást az ügy részleteiről, valamint arról, hogy milyen módon jutott az Ön nyugdíjas törzsszámához. Az ügyvéd válaszában elmondta, hogy az önkormányzat jogi képviseletét ellátva megbízójától jutott az Ön személyes adatainak – többek között a törzsszám – birtokába, azért, hogy a bíróságnál letiltó végzés kiadását kezdeményezze a meg nem fizetett perköltség behajtása céljából.

Az ügyvéd tájékoztatása alapján munkatársam [...]hoz, [...] polgármesteréhez fordult annak megállapítása végett, hogy milyen módon jutott az önkormányzat birtokába a nyugdíjas törzsszám, mi az adatkezelés jogalapja és célja. A polgármester azt a felvilágosítást adta, hogy Ön önkéntesen bocsátotta a nyugdíjas törzsszámát az önkormányzat rendelkezésére, és a későbbiekben sem szóban, sem írásban nem korlátozta annak a használatát. A mozgáskorlátozottakat megillető közlekedési támogatás igénylésekor Ön kérelmének mellékleteként csatolta jövedelemigazolását, melyen a nyugdíjas törzsszáma is szerepelt.

Az önkormányzatnak jogerős bírósági végzésben megítélt követelése van Önnel szemben, mellyel kapcsolatban felmerült perköltséget több fizetési felszólítás ellenére sem rendezett. A végrehajtás foganatosítására ezután ke-

rült sor. Az önkormányzat álláspontja szerint a nyugdíjas törzsszám felhasználása lényegesen megrövidítette az eljárás idejét, valamint csökkentette mindazon költségeket, amelyek Önt terhelték volna.

A nyugdíjas törzsszám három kézen futott keresztül, azt a jegyzőnek Ön „önkéntesen és megkötés nélkül” bocsátotta rendelkezésére, innen került az önkormányzat képviselőjét ellátó ügyvédhez, végül a Nyugdíjfolyósító Igazgatósághoz, aki ezt az adatot egyébként is ismeri.

A beadványában foglaltakat megvizsgáltam és az alábbi tájékoztatást adom:

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) célja annak biztosítása, hogy személyes adatával mindenki maga rendelkezze. Ez az úgynevezett információs önrendelkezési jog, amely minden természetes személyt megillet. Az adatvédelem legfontosabb alapelve, hogy személyes adatot csak az érintett hozzájárulása alapján lehet kezelni. Az információs önrendelkezési jogot csak törvényben és kivételesen lehet korlátozni.

Személyes adatnak minősül minden természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, adatból levonható, érintettre vonatkozó következtetés. Az adatvédelem fogalomrendszerében tehát személyes adatnak minősül az Ön nyugdíjas törzsszáma.

Az adatvédelem másik sarkalatos elve a célhoz kötöttség. Az Avtv. 5. §-a meghatározza, hogy személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas és csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig. A meghatározott cél nélküli, „készletre”, előre nem meghatározott jövőbeni felhasználásra való adatgyűjtés és adattárolás az Alkotmánybíróság 15/1991. (IV. 13.) határozata alapján is alkotmányellenes.

A nyugdíjas törzsszám olyan személyes adat, melynek kezelésére az önkormányzat a hatályos jogszabályok alapján nem jogosult és a polgármester elmondása szerint arra az önkormányzatnak semmilyen nyilvántartás vezetéséhez nincs szüksége. Valójában az Ön önkéntes adatszolgáltatása alapján, de cél nélkül kezeli.

Az Avtv. szerint az adatkezelés – az alkalmazott eljárástól függetlenül – a személyes adatok gyűjtése, felvétele és tárolása, feldolgozása, hasznosítása

sa (ideértve a továbbítást és a nyilvánosságra hozatalt is) és törlése. Adatkezelésnek tekintendő az a tevékenység, mely során az önkormányzat a végrehajtási eljárás során felhasználta a rendelkezésére álló személyes adatokat, az Ön nevét, címét és a nyugdíjas törzsszámát. A személyes adatok feltüntetése kötelező a végrehajtható okirat kiállításakor a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban Vht.) 11. §-a alapján. A végrehajtható okiratot a bíróság a végrehajtást kérő (az önkormányzat) kérelmére állítja ki. A végrehajtást kérő köteles közölni a kérelem előterjesztésekor az adós nevét és azonosításához szükséges adatokat (legalább születési idejét vagy anyja nevét), továbbá az ügy körülményeitől függően az adós lakhelyét, munkahelyét és a végrehajtás alá vonható vagyontárgyainak helyét. Az utóbb felsorolt adatok közül legalább egyet közölni kell. A nyugdíjas törzsszám tehát olyan adat, melynek megadása sem az eljárás foganatosításához, sem annak eredményes lefolytatásához nem szükséges.

Az önkormányzat eljárása tehát adatvédelmi szempontból kifogásolható, amikor a nyugdíjas törzsszámot felhasználta a végrehajtási eljárás mielőbbi lefolytatása érdekében. Az a körülmény ugyanis, hogy „önkéntesen és megkötés nélkül” bocsátotta az érintett az adatot a jegyző rendelkezésére, nem jelent felhatalmazást a szabad felhasználásra, még akkor sem, ha ez az érintett javára történik. Az érintett önkéntes adatszolgáltatása az adatkezelési cél hiányában nem teszi az adatkezelést jogszerűvé.

Csatolt iratok és a megkeresések alapján az ügyben megállapítom, hogy az önkormányzat megsértette a célhoz kötött adatkezelés alapelvét, hiszen olyan adatot használt fel, melynek kezelésére cél hiányában nem volt jogosult. Beadványában megfogalmazott aggályai megalapozottak annyiban, hogy jogosulatlan adattovábbításra került sor az önkormányzat részéről. Felhívom azonban figyelmét, hogy az önkormányzat – illetve az ügyvéd – által kezdeményezett bírósági letiltás valóban kedvezőbb helyzetet teremtett az Ön számára, mint a hagyományos végrehajtási út, mellyel a bírósági végrehajtó költségei is Önt, mint adóst terheltek volna. Másrészről az eljárás foganatosításához, illetve a letiltó végzés kibocsátásához olyan adatkör szolgáltatását írja elő a Vht., amely alapján az adós beazonosítható. A vizsgált ügyben megítélésem szerint a nyugdíjas törzsszám továbbítása nélkül is kezdeményezhető a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnál a perköltség letiltása. Az adat továbbítása adatvédelmi aggályokat vet fel, de a végrehajtási eljárásra érdemben nincs kihatással.

Álláspontomról természetesen tájékoztattam [...] község polgármesterét, és felszólítottam, hogy a jövőben a tisztességes és törvényes adatkezelés köve-

telményének megfelelően járjanak el a hatáskörükbe tartozó ügyekben, és fokozottan ügyeljenek a személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülésére.

Személyes adatok védelmével és közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos beadványával forduljon a jövőben is hozzám bizalommal.

Budapest, 2003. november 19.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(714/A/2003)

[Állásfoglalás: a közjegyzői irodákban dolgozó személyek biztonságának megőrzése érdekében a személyes adatok kezelésére alkalmatlan biztonsági eszközök használata elfogadható]

Dr. Tóth Erzsébet Katalin
elnök

Budapesti Közjegyzői Kamara
Budapest

Tisztelt Elnök Asszony!

Ön beadvánnyal fordult az Adatvédelmi Biztos Irodájához, melyben felvetette, hogy egyre több közjegyző gondolja úgy, hogy saját és ügyfelei biztonsága érdekében térfigyelő rendszert (kamerákat) szereltet fel irodájába. A Budapesti Közjegyzői Kamara (a továbbiakban: Kamara) elnöksége nevében arra kér, hogy foglalják állást a térfigyelő rendszerek alkalmazásáról.

Ahogy beadványában leírta, a Kamara egyre több tagja látja úgy, hogy a közjegyzői irodákban dolgozók, és az oda látogatók biztonságát erősítené, ha képfelvevő berendezéseket helyeznének el a közjegyzői irodákban. Az elhelyezett kamerák a közjegyzők reménye szerint alkalmas eszközül szolgálnának arra, hogy a közjegyzői irodákban ne kerüljön sor bűncselekmények elkövetésére, illetve a készült felvételek segítségével azok tettesei könnyen azonosíthatóak legyenek.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 1. pontja szerint személyes adat a meghatározott természetes személlyel (érintettel) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A természetes személyről készült olyan felvétel, amelyen a személy felismerhető (legyen az álló- vagy mozgókép), személyes adatnak minősül. Amennyiben a képfelvevő berendezés nem csak kép, hanem hang rögzítésére is képes, akkor az irodában tartózkodó személyek további személyes adatai is rögzítésre kerülnek, hiszen a beszédhang is személyes adatnak számít, mind fizikai valójában, mind pedig az elmondottak tartalmát tekintve, amelyből további következtetések levonására nyílik mód. A közjegyzők egy része tehát a polgárok biztonsága érdekében olyan eszközök igénybe-

vételét tartaná kívánatosnak, amelyek személyes adatokat készítenek és tárolnak.

Az Avtv. 3. § (1) bekezdése szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény, vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

Az érintett hozzájárulása akkor tekinthető megadottnak, ha az önkéntes, tájékozott és határozott. E három feltételnek együttesen teljesülnie kell ahhoz, hogy a személyes adatok kezelésére – törvényi felhatalmazás hiányában – sor kerülhessen. Álláspontom szerint az a személy, aki például a közjegyző idézésére hagyatéki tárgyalásra érkezik a közjegyzői irodába, nem rendelkezhet szabadon személyes adataival abban az esetben, ha személyes adatok rögzítésére alkalmas berendezés tartja megfigyelés alatt az iroda helyiségeit, hiszen választási lehetősége nincsen sem abban a tekintetben, hogy eleget tesz-e a közjegyzői idézésnek (ha az érdekelt a szabályszerű idézése ellenére a tárgyaláson nem jelenik meg, ez a hagyatéki tárgyalás megtartását és a határozathozatalt nem akadályozza – a hagyatéki tárgyalásról szóló 6/1958. (VII. 4.) számú IM rendelet 41. § (1) bekezdés), sem abban, hogy a kép (és hang) -felvő berendezés rögzítheti-e személyes adatait. A hozzájárulás tehát csak „kikényszerített” lehetne, amely az előbb elmondottak alapján – az önkéntesség hiánya miatt – nem tekinthető hozzájárulásnak.

Az érintett hozzájárulásának hiányában, az Avtv. szabályai szerint, törvényi felhatalmazás szükséges a személyes adatok kezeléséhez. A gyakorlatban ez úgy valósulhatna meg, ha az Országgyűlés alkotna egy olyan törvényt, amely arra jogosítaná fel a közjegyzői irodákat, hogy kép (illetve hang) -felvételeket készíthessenek az oda látogatókról, illetve az ott elhangzottakról, továbbá rögzítené a törvény az adatkezelés többi feltételét (adatkezelő személye, tárolás ideje stb.). Az Avtv. 25. § (1) bekezdése szerint „Az adatvédelmi biztos...javaslatot tesz az adatkezelést és a közérdekű adatok nyilvánosságát érintő jogszabályok megalkotására, illetve módosítására, véleményezi az ilyen jogszabályok tervezetét”. A jogszabály-véleményezés során utalni fogok az 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 59. § (1) bekezdésére, amely rögzíti mindenki jogát „a jó hírnévhez, a magánlakás sérthetetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez”. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerint „a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátoz-

hatja". Álláspontom szerint egy olyan rendelkezés, mely szerint a közjegyzői irodák általános felhatalmazást kapnának arra, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő jogot korlátozó biztonsági intézkedésekkel védjék a személy- és vagyonbiztonságot, adatvédelmi szempontból aggályos helyzetet teremtené. Adatvédelmi biztosként nap mint nap tapasztalom azokat a törekvéseket, amelyek bizonytalan, sokszor nehezen azonosítható veszélyek és kockázatok megelőzésére, illetve csökkentésére olyan eszközöket tartanak alkalmazandónak, amelyek egy alapvető jog, nevezetesen a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jog korlátozásával járnak.

Mindezek alapján a következőképpen foglalok állást:

- Nem tekinthető önkéntes hozzájárulásnak az érintett olyan nyilatkozata, amelyben hozzájárul ugyan személyes adatai kezeléséhez, de a választás lehetősége számára nem biztosított. Az ilyen nyilatkozat tétele után folytatott adatkezelést jogellenesnek tekintem.
- A jogszabály-véleményezés alkalmával felvetném azokat az aggályaimat, amelyeket fent kifejtettem, és azt javasolnám az Országgyűlésnek, hogy mérlegelje azokat.
- A közjegyzői irodákban dolgozó személyek biztonságának megőrzése érdekében a személyes adatok kezelésére alkalmatlan biztonsági eszközök használatát tartom elfogadhatónak.

Végezetül engedje meg, hogy utaljak arra, hogy a tapasztalatok szerint a kép- és hangfelvevő berendezések csak az esetek kis részében alkalmasak arra, hogy a bűncselekményeket megelőzzék, illetőleg az elkövetett jogellenes cselekmények felderítéséhez segítséget nyújtsanak.

Budapest, 2003. december 4.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1332/K/2003)

[Állásfoglalás: hiteles tulajdoni lap másolatot csak ellenőrzés mellett, a másolatot kérő azonosításával szabadna kiadni, ezt azonban törvényben kell szabályozni, és egységesíteni kell a földhivatalok gyakorlatát is]

[...]

Tisztelt [...]!

Beadványát, melyben azt sérelmezi, hogy a földhivatalok hiteles tulajdoni lap másolat kiadása során rögzítik a kérelmező adatait, megvizsgáltam.

Az ügygel kapcsolatos álláspontom a következő:

Az elmúlt hónapokban több állampolgár sérelmezte a földhivatalok tulajdoni lap másolatok kiadásával összefüggő gyakorlatát, illetve ennek jogszabályi hátterét. A panaszok tárgya részben az ingatlan-nyilvántartás nyilvánosságának ténye volt, mivel az – a panaszosok állítása szerint – az úgynevezett „lakásmaffia” típusú bűncselekmények alapja. A panaszok másik része – miként az Öné is – arra vonatkozott, hogy a földhivatalok rögzítik a hiteles tulajdoni lap másolatot kérők adatait. Részben a panaszok nagy száma, részben az ingatlan-nyilvántartás nyilvánosságának hiányos, ellentmondásokat tartalmazó szabályozása miatt szükségesnek tartottam a kérdés átfogó vizsgálatát.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) alapján személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény – vagy törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben önkormányzati rendelet – elrendeli. A tulajdoni lapok tekintetében az adatkezelés az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvényen (Inyt.) alapul.

Az Inyt. 4. §-a alapján az ingatlan-nyilvántartás nyilvános, azt a törvényben meghatározottak szerint bárki megismerheti. Ennek alapján a nyilvántartásba bárki betekinthez, az ingatlan tulajdoni lapjáról – mely az ingatlan főbb adatait, az ingatlanra vonatkozó jogokat és tényeket, illetve a jogosultak egyes adatait tartalmazza – bárki másolatot kérhet. A nyilvánosság indoka az, hogy az ingatlanok esetében különösen fontos a forgalom biztonsága,

az, hogy a földhivatal nyilvántartásaiból bárki meggyőződhesse valamely ingatlan jogi helyzetéről. Az ingatlan-nyilvántartás nyilvánossága általános, a legtöbb államban elfogadott és érvényesített alapelv.

Az ingatlan-nyilvántartás nyilvánossága azonban a személyes adatok védelméhez való jog korlátozását jelenti. A személyes adatok védelméhez való jog nem abszolút jog, azt más alkotmányos jog vagy kötelezettség érvényesítése érdekében korlátozni lehet. A korlátozás azonban – az Alkotmánybíróság határozatai szerint – csak törvény által történhet, és csak a szükséges mértékig terjedhet. A személyes adatok védelméhez való jog ingatlan-nyilvántartás nyilvánossága általi korlátozását a tulajdonhoz való jog indokolja, valamint a forgalom biztonsága, ami a piacgazdaság alapeleme. Ez a két indok azonban nem eredményezheti a személyes adatok védelméhez való jog teljes, az érintett információs önrendelkezését kizáró korlátozását.

A személyes adatok védelméhez való jog mint információs önrendelkezési jog lényege, hogy személyes adataival mindenki maga rendelkezhesse, és e rendelkezési jog csak kivételesen essen korlátozás alá. Azonban még korlátozás esetén is joga van az érintettnek arra, hogy megismerje az adatai kezelésének a körülményeit, ezen belül azt, hogy adatait kinek továbbították. Ez utóbbi jogosítványok korlátozása csak rendkívül szűk körben képzelhető el (ez érvényesül pl. a nemzetbiztonsági szolgálatok titkos információgyűjtése során). Az Avtv. az érintett jogaként rögzíti a tájékoztatáshoz való jogot, vagyis azt, hogy az adatkezelő az érintett kérelmére köteles tájékoztatást adni az adatkezelésről, ezen belül arról, hogy az adatokat kik és milyen célból kapták meg [Avtv. 12. § (1) bek.] Az Avtv. ezen szabályai valamennyi adatkezelőt kötelezik arra, hogy olyan nyilvántartást vezessen, amely tartalmazza az érintett adataival kapcsolatos adatszolgáltatási műveleteket, azok célját és címzettjét.

Tény, hogy az adatszolgáltatási nyilvántartás vezetése szintén adatkezelés, melyre az Inyt. nem ad felhatalmazást. A felhatalmazás, illetve az adatszolgáltatási nyilvántartás vezetésének kötelezettsége azonban levezethető az Avtv.-ből – ezt az értelmezést támasztják alá az Alkotmánybíróság személyes adatok védelméhez való joggal kapcsolatos határozatai is.

Az ingatlan-nyilvántartás nyilvánosságára vonatkozó törvényi szabályok több szempontból nem kielégítőek. Az Ön által felvetett kérdésen túl gondot jelent az is, hogy a nyilvánosság nemcsak a forgalom biztonságát szolgálja, hanem számos esetben éppen ellenkezőleg hat: az ingatlanokkal kap-

csolatos visszaéléseket, a „lakásmaffia” cselekményeket teszi lehetővé. Ennek egyik tipikus módja az, amikor az elkövetők a tulajdonosok adatait megszerelve, a tulajdoni lap birtokában értékesítik az ingatlant.

Bár a nyilvánosság elvét tiszteletben tartom, úgy vélem, hogy a jelenlegi szabályozás túlságosan tágan értelmezi azt. Véleményem szerint hiteles tulajdoni lap másolatot – mely lehetővé teszi a visszaéléseket – csak ellenőrzés mellett, a másolatot kérő azonosításával szabadna kiadni. Ezt azonban törvényben kell szabályozni, és egységesíteni kell a földhivatalok gyakorlatát is.

Az üggyel kapcsolatban megkerestem a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, és javaslatot tettem a jelenlegi szabályozás módosítására. A Miniszter Úr válaszában kifejtette, hogy felvetésemmel egyetért, és a közeljövőben várhatóan sor kerül az Inyt. módosítására.

Adatvédelmi kérdésekben forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2003. december 4.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(715/A/2003)

[Állásfoglalás: az építési tervek szakmai színvonalának általános és automatikus ellenőrzését a kamara az önkormányzatok bevonása nélkül is végezheti, így a megrendelő személyes adatok védelméhez fűződő joga nem sérül]

Eltér István
elnök

Magyar Építész Kamara
Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

2002 szeptemberében érkezett a panaszos beadványa a hivatalomhoz, melyben állásfoglalásomat kérte a Magyar Építész Kamara (a továbbiakban MÉK) gyakorlatával kapcsolatosan. A kamara megállapodást kötött az érdi önkormányzattal, melynek értelmében a polgármesteri hivatal műszaki osztályán ellenőrizheti a tervek minőségét és szakmai színvonalát.

Munkatársam megkeresésére adott válaszában Ön az alábbi tájékoztatást adta:

A kamara tevékenységére a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építésszek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény (a továbbiakban Szkt.) rendelkezései az irányadók. Az Szkt. 3. §-ában foglaltak alapján a kamara jogosult betekinteni az építési engedélyek nyilvántartásába a tervező jogosultságának megállapítása céljából. Ellenőrzi, hogy tagjai tevékenysége és annak minősége megfelel-e a vonatkozó jogszabályoknak, hatósági előírásoknak és szakmai követelményeknek. Ennek során együttműködik az építészeti tevékenységet érintő kérdésekben az illetékes hatóságokkal, valamint a helyi önkormányzati szervekkel.

A hivatkozott jogszabályi felhatalmazások alapján a kamara a kamarai biztosok révén az önkormányzatok közreműködésével ellenőrzi az engedélyezésre benyújtott építési engedélyezési tervdokumentációk felelős tervezőinek tervezői jogosultságát. Az együttműködés kiterjed arra is, hogy az önkormányzat felhívja a kamara figyelmét a nem megfelelő szakmai munkát végző építész tervezőre, akivel szemben az illetékes területi kamara szak-

mafelügyeleti bizottsága eljár. A kamarai biztosok rendszerint tagjai az önkormányzatok építési, műszaki osztályain működő belső tervtanácsoknak, így figyelemmel kísérik a tagok tervezési tevékenységét.

Az önkormányzati együttműködés alapján havonta kiadott építési engedélyek listáját áttekintve ellenőrzik a kamarai biztosok a tervezők jogosultságát, de konkrét tervdokumentációkat nem vizsgálnak, erre csak az önkormányzat felhívására kerül sor. Kivételt képez Érd városa, ahol kísérletképpen a MÉK és a Magyar Mérnöki Kamara külön írásbeli megállapodást kötött az építési engedélyezési tervek, illetve kivitelezések szakmai színvonalának ellenőrzésére.

Az ügyben az alábbi állásfoglalást adom:

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban Étv.) alapján egy építmény megépítéséhez, átalakításához, bővítéséhez, felújításához, helyreállításához, korszerűsítéséhez, lebontásához, elmozdításához, rendeltetésének építési munkával járó megváltoztatásához építési-műszaki terv szükséges. A tervek készítése jogszabályban meghatározott képzettséghez és egyéb feltételek meglétéhez kötött. Az Étv. 32. § (5) bekezdése szerint építési-műszaki tervezési tevékenység folytatására jogosult csak olyan tervezési munkát végezhet, amire minősítése alapján jogosult, és amelynek megoldására a szakmai felkészültsége alapján képes. Az építészeti-műszaki tevékenység folytatására jogosult személyeket névjegyzékbe kell felvenni.

Az építészeti-műszaki tervezési tevékenység végzésének általános szabályait az Étv. 62. § (1) bekezdésének i) pontjában kapott felhatalmazás alapján a jogalkotó rendeletben állapította meg. Az építészeti-műszaki tervezési jogosultság általános szabályairól szóló 157/1997. (IX. 26.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) meghatározza a tevékenység végzéséhez szükséges szakmai és egyéb feltételeket. A tervezői jogosultsággal rendelkező személy csak olyan meghatározott körű építészeti-műszaki tervezési tevékenységet folytathat, amelyre vonatkozóan tervezői névjegyzéki besorolását (tervezői fokozatát) az adott szakterület szerint hatáskörrel rendelkező szakmai kamara jogszabály alapján megállapította. A tevékenység végzése tehát jogszabályban előírt szakmai képzettséghez és gyakorlati időhöz kötött, valamint ahhoz, hogy ezen feltételek fennállását az illetékes kamara igazolja. A kamarai névjegyzékbe való felvétel tehát konstitutív hatályú, mert a tervezői jogosultságot ez alapozza meg. A kamara a kérelemhez csatolt iratok, oklevelek és szakmai gyakorlat alapján meggyőződik egyrészt arról, hogy a tervező a jogszabályi feltételeknek megfelel-e, másrészt rendelkezik-e a tevékenység folytatásához szükséges szakmai előképzettséggel.

A tervezői, vezető tervezői, szakértői, műszaki ellenőri, felelős műszaki vezetői névjegyzék vezetését tehát az Étv. 58. § (2) bekezdésének h) pontjában foglalt felhatalmazás alapján végzi a szakmai kamara. A Rendelet 10. § (2) bekezdése alapján az építész kamarák rendelkeznek hatáskörrel az építésügy körében az építészeti, valamint táj- és kertépítészeti tervezési szakterületeken az építészeti-műszaki tervezési jogosultság megállapítására (megvonására), illetve tervezői névjegyzék vezetésére.

A jogszabályok alapján tervezési jogosultsággal rendelkező mérnök készítheti el az építmény építészeti-műszaki tervét, melyet engedélyeztetésre az építtető nyújt be a helyi önkormányzathoz. Az építésügyi hatóság engedélyezési eljárására az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (a továbbiakban: Áe.), valamint az Étv. rendelkezései az irányadók. Az Étv. 34. §-a alapján építésügyi hatósági engedély szükséges mindennemű építési tevékenységhez. Az engedélyezési eljárás során az építésügyi hatóság érvényt szerez a jogszabályokban foglaltaknak és az építészeti-műszaki szakszerűség követelményeinek. A hatóság köteles az építési munka végzését a helyszínen ellenőrizni, mellyel az engedélyezett terv és az építési engedélyben foglaltak megvalósulását követi.

A hatályos szabályozás alapján tehát elmondható, hogy az építési engedélyt a hatóság csak olyan tervre adja meg, amelynek tervezője a szakmai névjegyzékben szerepel, és a terv jogszabályi előírásoknak, az építészeti-műszaki szakszerűség követelményeinek megfelel.

A MÉK Érd városával kötött megállapodását az Szkt. 3. §-ában foglalt rendelkezéseire alapítja, mely szerint:

„(1) A területi kamara az 1. § (1) bekezdésében meghatározott mérnöki, illetve építészeti tevékenység jogszerűségének biztosítása és szakmai színvonalának javítása érdekében az alábbi közfeladatokat látja el:

[...]

- b) figyelemmel kíséri, hogy a mérnöki, illetve építészeti tevékenységet csak az arra jogosultak végezzék, ennek keretében érdekeltsége területén
 - ba) az építési engedélyek nyilvántartásába – a tervező jogosultságának megállapítása céljából – betekinthesz, illetve*
 - bb) az illetékes hatóságtól tájékoztatást kérhet,*
 - bc) szükség esetén az intézkedésre jogosult hatóságnál eljárást kezdeményezhet,**
- c) ellenőrzi, hogy tagjai, valamint az 1. § (3) bekezdésében meghatározott gazdálkodó szervezetek, vállalkozók tevékenysége és annak minősége*

- megfelele a vonatkozó jogszabályoknak, hatósági előírásoknak és a szakmai követelményeknek, szükség esetén saját hatáskörben eljár, vagy az intézkedésre jogosult hatóságnál eljárást kezdeményez, (...)
- e) együttműködik a mérnöki, illetve építészeti tevékenységet érintő kérdésekben az illetékes hatóságokkal, valamint a helyi önkormányzati szervekkel,
- f) a megbízók és tagjai érdekeit figyelembe véve közreműködik a tervezői és szakértői tevékenység minőségellenőrzési rendszerének kialakításában és működtetésében.”

A hivatkozott jogszabályhelyek megítélésem szerint nem alapozzák meg azt a gyakorlatot, hogy a tervek szakmai színvonalának általános és automatikus ellenőrzését a kamara az önkormányzatoknál végezze. Ez adatvédelmi szempontból az alábbi indokok alapján kifogásolható:

A személyes adatok védelméről és közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) alapján személyes adat meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. Az építési tervben számos személyes adat található: az építető neve, címe, a tulajdonában álló telek vagy építmény fizikai megjelenése, a tervezés során felépítendő ház sajátosságai, a megrendelő tulajdonával, anyagi helyzetével, szokásaival és magánéletével kapcsolatos adatok.

Az Avtv. legfontosabb alapelve szerint az érintettnek biztosítani kell, hogy információs önrendelkezési jogával élve maga rendelkezhesék személyes adatai sorsáról. Ez a jog csak törvényben és kivételesen korlátozható. Sem az Szkt.-ben, sem az Étv.-ben nem található erre utaló törvényi felhatalmazást az adatok megismerésére és kezelésére a szakmai kamara nem jogosult. A kamara olyan közfeladatot ellátó szerv, amely személyes adatokat csak az építészeti tevékenység jogszerűségének és szakmai színvonalának biztosítása érdekében ismerhet meg és csak a törvényben meghatározott adatkör tekintetében. Az Étv. 58. § (4) bekezdése foglalja magában azt a tervezőkre vonatkozó adatkört, melyek megismerésére és kezelésére jogosult a kamara a tervezői névjegyzék vezetése során. A Rendelet ehhez képest még részletesebben megvonja a kamara adatkezelésének határait, hiszen a 6. § (3) bekezdése egyértelműen kimondja, hogy a tervezői névjegyzékben a tervező nevén, szakképzettségén, értesítési címén és tervezői nyilvántartási számán kívül egyéb adat csak a tervező beleegyezésével tehető közzé.

A MÉK és a területi kamarák ellenőrzési jogosultsága nem terjed ki a megrendelő személyes adatait is tartalmazó építési-műszaki terv általános és

automatikus megismerésére. A tervek csak a helyi építésügyi hatóság egyedi kezdeményezésére, egyedi esetben ismerhetők meg, ha felmerül a tervező szakmai alkalmatlanságának vagy szakszerűtlen tevékenységének gyanúja, és szakmai felülvizsgálat válik szükségessé. A terv megismerése csak célhoz kötötten lehetséges, azaz csak olyan mértékben, amely a szakszerűség megállapításához elengedhetetlen, és nem jár a megrendelő anonimitásának és személyes adatok védelméhez fűződő jogának sérelmével.

A hatályos jogszabályi háttér alapos vizsgálatával azonban elmondható, hogy a kamara a tagok tevékenységének szakmai ellenőrzését az önkormányzatok bevonása nélkül is végezheti az alábbi jogszabályhelyek figyelembevételével, így a megrendelő személyes adatok védelméhez fűződő joga sem sérül.

A Rendelet 7. § (19) bekezdése értelmében a tervezőnek az általa készített építési-műszaki tervet az annak megvalósulásától számított legalább 10 évig köteles megőrizni. Megítélésem szerint ez a rendelkezés biztosítja a kamara számára, hogy a tervek szakmai színvonalát folyamatosan ellenőrizze. Ehhez természetesen felhasználhatja az Szkt.-ben kapott jogosítványát, mely alapján betekinthez az építési engedélyek nyilvántartásába a tervezési jogosultság megállapítása céljából. Az építési engedélyekhez kapcsolódó tervezői lista alapján követhető, melyik építész végez aktív tevékenységet.

Összegzőképpen megállapítom, hogy a MÉK és az Érd városának önkormányzata között létrejött megállapodás sérti az adatvédelmi törvény előírásait, mert lehetőséget biztosít a kamarának a megrendelők személyes adatainak megfelelő jogalap és cél nélkül történő megismerésére. Az ellenőrzési jogosultság csak a tagjai vonatkozásában áll fenn, és a hatáskör gyakorlása nem járhat mások információs önrendelkezési jogának korlátozásával.

Felszólítom, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket a jogsértő gyakorlat megszüntetése érdekében, valamint gondoskodjék arról, hogy a tagok tevékenységének ellenőrzése a hatályos jogszabályi előírásoknak megfelelően történjék. Kérem, hogy megtett intézkedéseiről szíveskedjék hivatalomat értesíteni.

Budapest, 2003. december 4.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(685/K/2003)

[Állásfoglalás: az önkormányzat semmiféle ellenőrzés lefolytatása céljából sem kezelheti az iskola által nyilvántartott teljes adatkört, mert erre csak célhoz kötötten kerülhet sor]

Dr. Molnár Sándorné
jegyző

Polgármesteri Hivatal
Vatta

Tisztelt Jegyző Asszony!

Megkeresésemre adott válaszában arról tájékoztatót, hogy a túlmunkadíj és a helyettesítési díj elszámolások törvényességének ellenőrzése miatt, a Köznevelési törvény (továbbiakban: Köznevel. tv.) 107. § (9) bekezdése alapján hozták el az érintett iskolából az osztálynaplókat, az elszámolással kapcsolatos jelentéseket, és e dokumentumokat és az abban található személyes adatokat ezen meghatározott célból kezelték.

Tájékoztatom, hogy előző levelemben közölt álláspontomat fenntartom, mivel levelemben nem csupán a szakmai ellenőrzésről szóltam, és nem vitattam azt, hogy az önkormányzat fenntartói feladatainak ellátása, törvényességi ellenőrzés végzése céljából kezelheti az iskola által nyilvántartott adatokat, továbbá azt, hogy a Köznevel. tv. 107. § (9) bekezdése alapján előzetes egyeztetés mellőzésével is végezheti az ellenőrzést. Arra kívántam felhívni a figyelmet, hogy az önkormányzat semmiféle ellenőrzés lefolytatása céljából sem kezelheti az iskola által nyilvántartott teljes adatkört, mert erre csak célhoz kötötten kerülhet sor. Önnek törvényességi ellenőrzés lefolytatása kapcsán nem volt felhatalmazása arra, hogy a tanulók érdemjegyeiről tudomást szerezzen, mivel ezek a személyes adatok a helyettesítési díjak elszámolásának ellenőrzéséhez nem szükségesek. Tehát a vizsgált esetben Ön a szükséges mértéken túli adatkört kezelt, mivel az osztálynaplók teljes adattartalmához hozzáférhetett. Az Európai Unió 95/46/EC sz. irányelve alapján – mely az Avtv. rendelkezéseinek értelmezésében irányadó – az adatokba való betekintés is adatkezelésnek tekintendő. A tanulók magatartásának, szorgalmának, tudásának értékelése – az előző levelemben kifejtett – célhoz kötöttség elvének figyelembe vételével kezelhető az önkormány-

zat illetve tisztségviselője által, vagyis az érdemjegyek vagy egy adott tanulóval kapcsolatos eljárásban (pl. gyámügy), vagy az országos szakértői névjegyzékben szereplő személy által végzett szakmai ellenőrzés során kezelhetők. Az a tény, hogy Ön a munkája során bizonyos adatokat „akarva-akaratlanul” megtudott a tanulókról, nem mentesíti Önt az adatvédelmi követelmények betartásától, illetve attól, hogy egy adott eljárásban csak az annak lefolytatásához szükséges adatok közlését kérje.

Nem fogadható el továbbá az sem, hogy nem a helyszínen végezték el az ellenőrzést, hanem a személyes adatokat tartalmazó dokumentumokat elhozták az intézményből, és azok kikerültek az adatkezelő, vagyis az iskola felelőssége alól. A Közokt. tv. 2. sz. melléklete az adatoknak az önkormányzat részére való továbbítására ad felhatalmazást. Az adatvédelmi törvény 2. § 5. pontja szerint adattovábbításnak tekintendő, ha az adatot meghatározott harmadik személy számára hozzáférhetővé teszik. Az adatok hozzáférhetővé tétele lehetőséget biztosít az adatok, illetve az adathordozók másolására, az azokba való betekintésre, jegyzetek, kimutatások készítésére, de e fogalomba nem fér bele az adathordozók elvitele még akkor sem, ha Ön az ellenőrzésnek ezt a formáját gyorsabbnak és hatékonyabbnak gondolja. A személyes adatok kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie (Avtv. 7. §). Az adatkezelő gondoskodni köteles az adatok biztonságáról és olyan intézkedéseket kell hoznia, amelyek biztosítják az adatvédelmi szabályok érvényesülését (Avtv. 10. §). Az iskola mint adatkezelő a tárgyalt esetben nem vállalhat felelősséget az elvitt dokumentumokban feltüntetett adatok hitelességéért, pontosságáért, ebből következően az önkormányzat által lefolytatott eljárás megállapításai is kétségbe vonhatóak.

Állásfoglalásomat kizárólag a jogszabályi rendelkezések figyelembe vételével hoztam meg, mivel az Avtv. és a Közokt. tv. alapján a probléma megítélése egyértelmű volt. Azokban az esetekben, amikor az adatkezelő véleményének ismerete is szükséges az ügy eldöntéséhez, álláspontjának kifejtése céljából megkeresem az adatkezelőt, amint ez történt [...] panaszának másik részében is. Annak vizsgálatára, hogy az adatvédelmi kérdéseken túl milyen szabálytalanságok történtek a vizsgált esetben, hatáskörrel nem rendelkezem.

Levelében nem szólt arról, hogy milyen intézkedéseket tett a jogellenes adatkezelés megszüntetése érdekében, ezért kérem a tájékoztatás pótlását. Ismételtén felszólítom, hogy állásfoglalásomnak megfelelően járjon el, és alakítsa ki a törvényeknek megfelelő gyakorlatot.

Ön kérésemre tájékoztatott arról, hogy [...] [...]nél fennálló jogviszonyáról valóban kértek tájékoztatást, de erre választ nem kaptak, tehát adatkezelés nem történt. Véleményem szerint a közalkalmazotti jogviszony szempontjából az a tény a mérvadó, hogy a munkaidőre vonatkozó szabályokat betartják-e, és nem szükséges más szervezetek megkeresésével információt gyűjteni arról, hogy a munkaidő be nem tartásának mi a valószínű oka. Amint előző levelemben is kitértem erre, a közalkalmazotti jogviszonnyal kapcsolatban csak a törvényben meghatározott adatkör kezelésére van lehetőség, minden egyéb esetben az érintettet kell megkeresni információk megadása céljából.

Ön tájékoztatott arról is, hogy a szülők panasszal fordultak a polgármesterhez és a képviselő-testülethez. Levelemben ennek adatvédelmi vonatkozása-iról kértem felvilágosítást, és nem arról, hogy a szülőknek milyen jogaik vannak. Kérem, hogy tájékoztatását pótolja, és ebben térjen ki arra is, hogy ezen levél az 1977. évi I. tv. szerinti közérdekű bejelentésnek, panasznak minősül-e, illetve aláírásgyűjtést szerveztek-e, és milyen adatkezelési műveleteket (pl. adattovábbítás, tájékoztatás adás) végeztek ezzel kapcsolatban. A közérdekű bejelentésekkel és aláírásgyűjtéssel kapcsolatban korábban kiadott állásfoglalásomat tájékoztatásul mellékelem.

Levelem másolatát megküldöm az illetékes megyei közigazgatási hivatal vezetőjének is.

Budapest, 2003. december 17.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(665/A/2003)

[Állásfoglalás: az érdekképviselési szervezeti tagságra vonatkozó adatok kezelését csak az érintettek írásos hozzájárulása alapján lehet jogszerűnek tekinteni]

Dr. Bárdos Judit
főtitkár

Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezete
Budapest

Tisztelt Főtitkár Asszony!

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) módosításáról szóló 2003. évi XLVIII. törvény új rendelkezésként a különleges adatok sorába emelte az „érdekképviselési szervezeti tagságra” vonatkozó adatokat.

E módosításra az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkhoz szükséges jogharmonizációs feladatok körében, az Európai Parlament és a Tanács „az egyénnek a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról” szóló 95/46/EK. irányelvéhez való teljes összhang megteremtése érdekében volt szükség. A „különleges adatok” közé tehát fel kellett venni a szakszervezeti tagságra vonatkozó adatot, azonban – tekintettel a magyar jogi szóhasználatra – a szakszervezeti tagság helyett az „érdekképviselési tagság” kifejezés került a törvénybe.

Az adatvédelmi törvény a különleges adatokat szigorúan védi, például azal, hogy előírja: „különleges adat akkor kezelhető, ha ... az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul”, vagy azt törvény elrendeli.

Miután olyan törvényi előírás nincs, amely az érdekképviselési szervezeti tagságra vonatkozó adatok kezelését elrendelné, nyilvánvaló, hogy csak az érintettek írásos hozzájárulása alapján lehet jogszerűnek tekinteni az ilyen adatok gyűjtését, felvételét, rögzítését, rendszerezését, tárolását, megváltoztatását, felhasználását, továbbítását, nyilvánosságra hozatalát, stb.

(Itt kell megjegyezni, hogy a munkavállalói érdekképviselési tagdíjfizetés önkéntességéről szóló 1991. évi XXIX. törvény azon rendelkezése, amely szerint „évenként egy alkalommal – az érdekképviselési kérelmére – a kérel-

mező munkavállalók nevét és a levont tagdíj mértékét tartalmazó jegyzéket az eltelt időszakra vonatkozóan összeállítani és az érdekképviselési rendelkezésre bocsátani”, január elseje után már nem tekinthető olyan előírásnak, amely alapján a szóban forgó jegyzék elkészíthető lenne.

Az érdekképviselési szervezeti tagságra utaló adat ugyanis január elsejétől olyan különleges adat, amely az Avtv. 3. § (2) b) pontja szerint csak akkor kezelhető, ha az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul, vagy az „nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében törvény elrendeli”. Ennek a követelménynek a 1991. évi XXIX. törvény nem felel meg.)

Az Ön – szóban és levélben – megfogalmazott kérése alapján megvizsgáltam, hogy megfelel-e a jelenleg hatályos, illetve a január elsejétől hatályba lépő törvényi előírásoknak az a nyilatkozat, amelyet a Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezete (BRDSZ) bocsát a tagjai rendelkezésre, és amellyel a tagok ez idáig megbízták a munkáltatót azzal, hogy a szakszervezeti tagdíj összegét a fizetésükből levonja, és azt a BRDSZ részére átutalja.

Megállapítottam, hogy a jelenleg használt nyilatkozat tartalmazza:

- a kitöltő személy azonosításához szükséges és elégséges adatfajtákat (név, anyja neve, lakcím);
- azt a kijelentést, miszerint a nyilatkozó személy a BRDSZ tagjaként bízta meg a – nyilatkozatban névvel azonosított – munkáltatót a szakszervezeti tagdíj levonásával, elkülönítésével és a BRDSZ részére történő átutalással;
- a megbízás érvényességének idejét (visszavonásig);
- a BRDSZ számlaszámát, ahová az átutalást teljesíteni kell.

(Megjegyzem, hogy a rendelkezésemre bocsátott szakszervezeti belépési nyilatkozat szerint a tagoknak lehetőségük volt, illetve van választaniuk a fentiekben ismertetett megbízási nyilatkozat kitöltése, vagy a tagdíj készpénzben történő befizetése között, így a munkáltató megbízására vonatkozó nyilatkozat kitöltésének önkéntessége nem vitatható.)

Megítélésem szerint a fentiekben ismertetett adattartalmú nyilatkozatok a január elsején hatályba lépő új követelményeknek is megfelelnek. A nyilatkozatok tartalmuk alapján adatkezelési rendelkezésnek tekintendők, hiszen egyfelől a tagdíj átutalására vonatkozó – törvényi előíráson alapuló – megbízás csak a közölt adatok felhasználásával teljesíthető, másfelől az Avtv. előírása szerint „az érintett kérelmére indított eljárásban a szükséges adata-

inak kezeléséhez való hozzájárulását vélelmezni kell". Az Avtv. egyéb követelményei is érvényesülnek, hiszen az elengedhetetlenül szükséges és elégséges személyes adatokat tartalmazó, a különleges adatra utaló nyilatkozatokat önkéntesen, megfelelő tájékoztatás alapján, és írásban tették meg az érintettek, továbbá a tagdíjlevonásra vonatkozó megbízások visszavonásig érvényesek.

Január elsejétől annyiban lesz új helyzet, hogy az érdekképviseleti tagságra vonatkozó adatokat tartalmazó nyilatkozatokat kizárólag a bérszámfejtéssel foglalkozók kezelhetik (gyűjthetik, tárolhatják, használhatják fel, stb.), és nekik kell arról gondoskodniuk, hogy ezen adatokat mások (például a vezetők, a parancsnokok) ne ismerhessék meg.

Az Önnel december 11-én folytatott megbeszélésen elhangzottak is világossá tették számomra, hogy nagyobb figyelmet kell fordítanunk egy-egy jogszabályi módosítás céljának, irányának bemutatására. Be kell tudni mutatnunk például, hogy a szóban forgó törvénymódosítással az adatalanyok védelme érdekében – és nem ellenük – került az érdekképviseleti tagságra vonatkozó szenzitív adatfajta a különleges védelmet élvező adatok közé az adatvédelmi törvényben. És arra is utalnunk kell, hogy a szigorúbb adatvédelmi követelmények mellé szigorúbb büntetőjogi védelem is tartozik: ha valaki különleges személyes adatra követ el visszaélést, akkor őt – ha egyéb feltételek is fennállnak – büntett miatt akár három évig terjedő szabadságvesztéssel sújthatja a bíróság.

Végezetül tájékoztatom, hogy a szakszervezeti tisztségviselőkre utaló különleges adatok munkáltatók általi kezelésének kérdéseiről (például az írásbeli hozzájárulási nyilatkozatok adattartalmáról, az adatok gyűjtéséről, tárolásáról, megismerhetőségéről, felhasználhatóságáról, törléséről, stb.) – az Önök véleményének megismerése után, és figyelemmel a munkáltatók álláspontjára – a későbbiekben foglalkozunk állást.

Budapest, 2003. december 19.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1522/K/2003)

[Állásfoglalás: a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben meghatározott azonosítási kötelezettség végrehajtását szolgáló adatlapon az adatok vonatkozásában az ügyfelek nem kaptak tájékoztatást az adatkezelés céljáról, az ügyfél hozzájárulása nem tekinthető az adatkezelés jogalapjának]

[...]

Tisztelt [...]!

Állampolgári indítványok alapján vizsgálat indult hivatalomban az OTP Bank Rt. adatkezelésével összefüggésben. A panaszosok az OTP Bank Rt. által készített, a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény (továbbiakban: Pmt.) rendelkezéseinek végrehajtását célzó adatlapot, valamint az ezzel kapcsolatos adatkezelési eljárást sérelmezték.

Megvizsgálva az adatszolgáltatásra felhívó levelet és az adatlap adattartalmát a következő megállapításokat tettem:

Sem az adatszolgáltatásra felhívó levél, sem pedig az adatlap adattartalma nem felel meg a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban Avtv.) rendelkezéseinek.

A Pmt. 3. § (1) bekezdése értelmében a szolgáltató az ügyféllel történő üzleti kapcsolat létesítésekor köteles az ügyfél, annak meghatalmazottja, a rendelkezésre jogosult, továbbá a képviselő azonosítását elvégezni. A Pmt. 5. § (1) bekezdése szerint természetes személy esetében a szolgáltató az azonosítás során az alábbi adatokat köteles rögzíteni:

1. családi és utónevét (születési név), amennyiben van, házassági nevét,
2. lakcímét,
3. születési helyét, idejét,
4. állampolgárságát,
5. anyja születési nevét,
6. az azonosító okmányának típusát és számát,
7. külföldi természetes személy esetében az 1–6. pontban meghatározott

adatok közül az azonosító okmány alapján megállapítható adatokat, valamint a magyarországi tartózkodási helyet.

A bank az adatszolgáltatásra felhívó levelében arról tájékoztatja ügyfeleit, hogy a „*törvény értelmében az alábbi személyazonosító adatoknak kell a bank nyilvántartásában szerepelni: név, születési név/leánykori név, születési hely és idő, lakcím, állampolgárság, anyja neve, azonosító okmány típusa és száma, külföldiek esetében a személyazonosító okmányból megállapítható adatok és a magyarországi tartózkodási hely*”.

Az adatlapon azonban olyan személyes adatok is megtalálhatók (pl. adóazonosító jel, munkahely címe, megnevezése, telefonszámok), amelyek nem szerepelnek sem a fenti tájékoztatóban, sem pedig a Pmt. 5. §-ában. Az adatlaphoz mellékelt rövid, néhány mondatos kitöltési útmutató szerint ezen adatkör kitöltése önkéntes.

Az Avtv. 3. §-a szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete elrendeli. Bár az Avtv. a hozzájárulás fogalmát – 2004. január 1-jét megelőzően – nem részletezte, a magyar adatvédelmi gyakorlatban ennek elemei az Európai Parlament és Tanács az Egyénnek a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról szóló 95/46/EC irányelve 2. cikk (h) pontjában foglaltakkal egyezően érvényesültek. Eszerint „*az adatalany hozzájárulása az adatalany kívánságának önkéntes, határozott és tájékozott kinyilvánítása, mellyel beleegyezését fejezi ki az őt érintő személyes adatok feldolgozásába.*”

A hozzájárulás ezért akkor minősíthető jogszerűnek, ha az adatszolgáltatás az érintettek részéről valóban önkéntesen történt. Az önkéntesség megállapításának feltétele viszont az, hogy az adatkezelő az adatkezelés célját, és a szolgáltatandó adatok körét pontosan meghatározva oly módon tájékoztassa az érintetteket, hogy azok szabadon mérlegelhessék, rendelkezésre bocsátják-e a kért adatokat vagy sem. Az ügyfelek információs önrendelkezési jogát sérti, ha a hitelintézet ugyan felhívja ügyfelei figyelmét az adatszolgáltatás önkéntességére, de az adatkezelés céljáról nem ad megfelelő tájékoztatást. Az adatszolgáltatás önkéntességéről való tájékoztatás sem pótolja az adatlap azon hiányosságát, hogy ezen adatkör szerepeltetése teljes mértékben indokolatlan a Pmt. végrehajtását célzó nyomtatványon. Tekintettel arra, hogy a Pmt.-ben meghatározott azonosítási kötelezettség végrehajtását szolgáló adatlapon olyan adatok is szerepelnek, melyek nem a

fenti kötelezettséghez kapcsolódnak, és ezen adatok vonatkozásában az ügyfelek nem kaptak tájékoztatást az adatkezelés céljáról, az ügyfél hozzájárulása nem tekinthető az adatkezelés jogalapjának.

Az ügygel kapcsolatban írásban megkerestem Dr. Csányi Sándor urat, az OTP Bank Rt. elnök-vezérigazgatóját, és kértem, vizsgálja felül a hitelintézet adatkezelési gyakorlatát. 2003. november 21-én kelt levelemben felszólítottam az OTP Bank Rt-t, hogy a már kitöltött és bankhoz eljuttatott adatlapok kifogásolt rovataiban szereplő ügyféladatokat mind a nyomtatványon, mind pedig elektronikus adatbázisukból töröljék. Tájékoztattam továbbá, hogy azon ügyfelek esetében, akik ezt követően keresik fel a bankfiókot, szerencsés megoldásnak azt tartanám, ha a kifogásolt adatlapokat a hitelintézet már nem fogadná be, s a Pmt. 5. §-ában megjelölt adatokat egyéb módon rögzítené (új adatlap kitöltése, mely a Pmt. 5. §-ában szereplő adatkörre szorítkozik, illetve az adatok elektronikus adatbázisban való rögzítése).

A Pmt. 16. § (9) bekezdése szerint a szolgáltató – az 5. § (6) bekezdésétől eltérően – 2003. december 31-ét követően (az Országgyűlés a törvény legutóbbi módosításakor ezen határidőt 2004. április 1-ig tolta ki) köteles az ügyleti megbízás teljesítését megtagadni, amennyiben:

- a) az ügyféllel e törvény hatálybalépése előtt létesített üzleti kapcsolatot, és
- b) az ügyfél a szolgáltató írásbeli értesítése ellenére a szolgáltatónál azonosítás céljából személyesen nem jelent meg, és
- c) az ügyfél 5. § (1) bekezdésében, illetve a tényleges tulajdonos 6. § (2) bekezdésben meghatározott adatai nem állnak teljeskörűen rendelkezésére.

A törvény átmeneti rendelkezéseiből következik, hogy a már meglévő banki ügyfeleknél az ügyleti megbízás megtagadása, mint jogkövetkezmény alkalmazása csak abban az esetben jogszerű, ha a másik két konjunktív feltétel is fennáll. Ha a hitelintézet nyilvántartásában a Pmt. 5. § (1) bekezdésében meghatározott ügyféladatok adott ügyfél esetében teljeskörűen rendelkezésre állnak, az ügyfélnek személyes megjelenésre való kötelezését, illetőleg további adatszolgáltatásra való felhívását azonosítás céljából indokolatlannak tartom, természetesen kivétel ez alól a törvényben meghatározott összeghatárt elérő, illetve azt meghaladó ügyleti megbízások elfogadása.

Időközben telefonon érkezett állampolgári bejelentésekből arról is értesültem, hogy az OTP Bank Rt. a Pmt.-ben meghatározott azonosítási kötelezettsége során ügyfelei személyazonosító okmányáról fénymásolatot készít.

A Pmt. 4. § (1) bekezdése szerint az azonosítás során a szolgáltató köteles megkövetelni természetes személy esetén az alábbi azonosságot igazoló okiratok (okmányok) bemutatását:

1. belföldi természetes személy személyazonosító igazolványa (személyi igazolványa) és lakcímet igazoló hatósági igazolványa, vagy útlevéle és lakcímet igazoló hatósági igazolványa,
2. külföldi természetes személy útlevéle, személyi azonosító igazolványa, feltéve, hogy az magyarországi tartózkodásra jogosít, vagy érvényes tartózkodási engedélye,
3. 14. életévét be nem töltött természetes személy személyi azonosítót igazoló hatósági igazolványa vagy útlevéle, diákigazolványa.

A Pmt. a hitelintézet által rögzítendő adatkör meghatározásánál nem sorolja fel az ügyfél képmását, és csupán a személyazonosságot igazoló okiratok bemutatását írja elő. Törvényi felhatalmazás hiányában – mint ahogyan arra a korábbi adatvédelmi biztos is rámutatott – a személyazonosító okmányról az adatkezelő csak az érintett önkéntes, határozott, tájékozott beleegyezése alapján készíthet fénymásolatot. A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény végrehajtásával kapcsolatos útmutatókról szóló jelenleg hatályban lévő 7005/2003. (PK. 8.) PM irányelv is – ugyan más adatkezelői kör vonatkozásában – akként rendelkezik, hogy az adatok rögzítése az okmányok fénymásolásával is történhet, de ez csak az ügyfél beleegyezése esetén lehetséges. Az OTP Bank Rt. vezérigazgatóját kértem, hogy adatkezelési gyakorlatukat e vonatkozásban is vizsgálják felül.

2003. december 17-én kelt válaszában a vezérigazgató a következőkről tájékoztatott:

Az önkéntes adatok kezelésének célja álláspontja szerint két módon hozható az ügyfelek tudomására. A kifogásolt adatlapokat a jogszabály előírása alapján személyesen kell átadni a bankfiókokban, ez a személyes kontaktus lehetővé teszi, hogy ügyfelek a banki dolgozóktól közvetlenül is tájékoztatást kapjanak a nem kötelezően megadandó személyes adatok kezelésének céljáról. A bank ezen tájékoztatási kötelezettségének további megerősítése érdekében módosítja a pénzmosás megelőzése és az adatlapok felvétele tárgyában kiadott ügyviteli szabályozását és a következő szövegezéssel felhívja munkatársai figyelmét, hogy fokozott gondossággal járjanak el az ügyfelek tájékoztatása során.

„Az Adatlapon az adatok egy részének (pl. útlevélszám, adóazonosító jel, munkahely megnevezése, címe, telefonszámok) megadása nem kötelező, önkéntes alapon történik. Ezt az adatok mellett (*, **) hivatkozás is jelöli. Az ügyfelek figyelmét minden esetben szóban is fel kell hívni az önkéntes adatszolgáltatásra, és arra, hogy ezen adatok megadása a biztonságosabb és pontosabb ügyintézkést szolgálja.”

A határidő meghosszabbítására való tekintettel az adatok kiegészítéséről szóló banki hirdetményt módosítani kívánják. Az új hirdetményben pontosan meg fogják határozni, hogy mely adatok megadása kötelező a jogszabály alapján, és melyek megadása önkéntes. Az önkéntes adatszolgáltatás célját is fel fogják tüntetni.

Azokat az ügyfeleket, akik adataikat már megadták a banknak, megfelelő módon tájékoztatni fogják az adatkezelés céljáról és a törlés lehetőségéről.

A fent említett belső szabályzat a vezérigazgató tájékoztatása szerint nem írja elő a fénymásolat készítését az ügyfél személyi okmányairól. A másolat-készítést a lakossági folyószámláról szóló belső szabályozás rendeli el a számlanyitás esetére a következő tartalommal:

„Az ügyféladatok felvitelét követően az okmányokról fénymásolatot kell készíteni. A másolat készítéséhez az ügyfél beleegyezése szükséges. Ha nem járul hozzá, úgy a másolást nem kell végrehajtani.”

A vezérigazgató válaszában valószínűsítette, hogy az adatlapok átvétele kapcsán történt okmánymásolás vélhetően egyedi, a banki belső szabályok helytelen alkalmazásából fakadó eset. Levelében ígéretet tett továbbá arra is, hogy felhívja munkatársai figyelmét az okiratok másolására vonatkozó banki belső szabályzatok betartásának kötelezettségére.

Adatvédelmi problémáival forduljon hozzám továbbra is bizalommal.

Budapest, 2004. január 14.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1247/A/2003)

[Állásfoglalás: az utast már a repülőjegy megvásárlása előtt tájékoztatni kell arról, hogy adatait az Amerikai Egyesült Államokba továbbítják]

Állampolgári beadvány alapján vizsgálatot folytatattam a Malév Rt. utasainak személyes adattovábbításáról az Amerikai Egyesült Államokba.

Az Egyesült Államokba utazó állampolgár azt panaszolta, hogy a Malév Rt. légitársaság személyes adatait az indulást megelőzően továbbítja az USA hatóságainak, akik ezen adatokat – tájékoztatásuk szerint – felhasználják a terrorizmus elleni küzdelemben.

A Malév Rt. által kezelt adatok köre, az adatkezelés egyéb feltételei számos adatvédelmi aggályt vetettek fel, ezért levélben megkerestem a Malév Rt. vezérigazgatóját. Megkeresésemben arra kértem választ, hogy az adatkezelésnek van-e törvényi felhatalmazása, mely szervezetnek és pontosan milyen adatot továbbít a Malév Rt., illetve, hogy mik az adattovábbítás technikai és időbeli feltételei.

Válaszában a Malév Rt. jogi igazgatója arról tájékoztatott, hogy az Egyesült Államok a 2001. szeptember 11-i terrortámadást követően új repülésbiztonsági törvényt fogadott el. Ennek folyománya, hogy minden légitársaság, amelyik az USA nemzetközi repülőterén landol, külön, az USA bevándorlási hatóságaival (Immigration and Naturalization Service, jelenleg: Bureau of Customs and Border Protection, US Department of Homeland Security) kötött szerződés szerint köteles az indulást megelőzően az utasokról, illetve az utaslistáról származó adatokat továbbítani. Ellenkező esetben az USA hatóságai a légitársaságtól megtagadják a repülési engedélyt, illetve a kiadott engedélyeket felfüggesztik.

A légitársaság az USA hivatalos szerveivel egy úgynevezett „Memorandum of Understanding” elnevezésű szerződést írt alá, amely értelmében a Malév Rt. rendkívül szigorú biztonsági előírásoknak kell, hogy megfeleljen. A szerződés kötelezi a Malév Rt.-t, hogy az Egyesült Államokba tartó gép felszállását megelőzően az utasok személyes adatait továbbítsa az Egyesült Államokba. A legénység adatait elkülönítve szintén továbbítják. A szerződés értelmében az utasok olyan „előszűréséről” van szó, amely lerövidíti a beléptetési és várakozási időt az Egyesült Államok határainál.

A Memorandum of Understanding elnevezésű szerződést a szerződés megkötése óta kétszer szigorította két amerikai repülésbiztonsági törvény. A 2001. november 19-i Aviation and Transportation Security Act of 2001 (107-71), illetve a 2002. május 14-i Enhanced Border Security and Visa Entry Reform Act of 2002 (107-73) már törvényi kötelezettséggé teszi a légitársaságok számára az adattovábbítást. A jelenlegi adattovábbítás jogalapját már nem is az eredeti szerződés képezi, hanem az USA említett két repülésbiztonsági törvénye.

Az adatkezelés jelentősége és az érintettek nagy száma indokoltá tették, hogy az ügyben helyszíni vizsgálatot folytassak. A helyszíni vizsgálaton kiderült, hogy a Malév Rt. az Egyesült Államokba utazóknak az adatkezelés tényéről, a kezelt adatok köréről, valamint az érintettek információs önrendelkezési jogát érintő egyéb kérdésekről (például: adatok helyesbítésének a joga, betekintési jog) nem ad megfelelő tájékoztatást.

A Malév Rt. a nemzetközi utasszállításban ismert SITA Gabriel DCS (Departure Management System) nevű rendszert használja az utasok adatainak felvételéhez, tárolásához, majd továbbításához. A Gabriel helyfoglalási rendszer, illetve a SITA nemzetközi adatbázis külföldi szoftver alapján működik, az adatok tárolása nem is a SITA terminálokon, hanem az USA valamely tagállamában, a rendszert üzemeltető központban történik.

A légitársaság munkatársa az utasok adatait a bejelentkező (check in) pultnál rögzíti.

A felvett és továbbított adatok a következők: az úti okmányban szereplő vezetéknév, keresztnév, úti okmány típusa, száma, az úti okmányt kiállító állam kódja, születési idő, nem kódja, okmány érvényességének ideje. Ezek az adatok a járatszám, dátum, indulási állomás IATA (International Air Transport Association) kódja, célállomás IATA kódjának elektronikus megjelenítése után kerülnek felsorolásra. Az úti okmányon kívüli adatot nem kezelnek. Biometrikus azonosítókat Ferihegyen nem kezelnek és nem továbbítanak. A legtöbb adatot az útlevel szkennelésével rögzítik, manuális adatkezelésre csak akkor kerül sor, ha az úti okmány típusa nem alkalmas a szkennelésre.

A helyszíni vizsgálaton nem kaptunk pontos választ arra, hogy az adatokat ki, mennyi ideig és hol tárolja. Arra a kérdésre, hogy az utas a róla készült adatokat megtekintheti-e, illetve élhet-e az adatok kijavításának a lehetőségével, a Malév Rt. képviselői nemleges választ adtak.

A járatra történő felszálláskor az utasok belépőkártyáját (boarding card) ellenőrzik. Az egyeztetést követően, miután mindenki felszállt a gépre, egy billentyűparancs (PIM) megnyomásával a rendszer automatikusan továbbítja az adatokat az USA bevándorlási hatóságainak.

A SITA rendszerből az utasokra vonatkozó egyéb lekérdezések is teljesíthetők, de ezeket nem a „terrorizmus elleni küzdelemben” használják fel, hanem a légitársaságok egymás közötti kommunikációjának a megkönnyítésére. Két lista mindig készül. Az egyiken az úgynevezett különleges igények szerepelnek. (Personal Service Message). Tipikusan egyedi igénynek számít a különleges étrendre vonatkozó kérés, a gyermekutaztatás, sérült vagy fogyatékos utas speciális igényei. A PSM üzenetet telex formájában a SITA type-B hálózaton keresztül kizárólag az adott járat célállomására továbbítják az utasok igényeinek kiszolgálása érdekében. Budapesten a ferihegyi rendszer a járat indulását követően négy napig tárolja ezen adatokat.

A Budapestről induló járatok utaslistáit 2003 áprilisától a Malév Rt. Fhb.Srv01 jelű szerverén egy évig tárolják. Ez a szerver Ferihegyen található, az adatok máshonnan nem férhetők hozzá. A tárolásra – esetleges balesetek esetén – az utasok azonosítása, illetve a nyomozati hatóságok jogszabály alapján történő megkereséseinek teljesítése céljából van szükség. Az utaslistán szerepel az utas vezetéckneve, keresztnéve, jelentkezés száma (BN), az ülészsám, SN (Seat Number), a csomag(ok) azonosító kódja (Bagtag Number(s)), és az egyedi igényekkel (csecsemő, tolószék stb.) kapcsolatos információk. Az utaslistát jelenleg nem továbbítják az USA hatóságainak, célja az, hogy egyértelmű legyen a gép utasainak létszáma.

Az ügyel kapcsolatban álláspontom a következő:

a) Az európai uniós és nemzetközi kérdések

Adatvédelmi biztосként a nemzetközi adatvédelmi fórumokon, európai uniós eseményeken azt tapasztalom, hogy az utasok adatainak továbbítása komoly adatvédelmi aggályokat vet fel. Ezért szükségesnek tartom röviden ismertetni az Európai Unió álláspontját az utasok adatainak külföldre továbbításáról.

Az Európai Unió 29. Cikk Adatvédelmi Munkacsoportja (Munkacsoport), az uniós tagállamok adatvédelmi biztосaiból álló független szakértői testület, a Bizottság felkérésére készített jelentésében már 2002 októberében kiadott véleményében aggályait fejezte ki az utaslisták továbbításával kapcsolatban. Javasolta, hogy a Bizottság folytasson tárgyalásokat az Egyesült

Államok hatóságaival a személyes adatok kezelésének feltételeiről és garanciáiról, a különleges adatok kezelésének fokozottabb biztonságáról és megfelelő garanciák biztosításáról, továbbá célul tűzte ki egy egységes uniós szabályozás kialakítását a nemzeti jogszabályok figyelembevételével.

2003 júniusában a Munkacsoport újabb véleményt adott ki, melyben többek között kifejtette: *„a terrorizmus elleni harc szükséges és értékes eleme a demokratikus társadalmaknak. Ugyanakkor a terrorizmus elleni küzdelemben biztosítani kell az egyének alapvető szabadságjogát ideértve a magán-szféra védelmét és a személyes adatok védelmét is. Ezen szabadságjogokat a 95/46/EC számú irányelv, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikke, az Emberi Jogok Európai kartájának 7. és 8. cikke védi. Mindezen felül a személyes adatok védelmét elismeri és kiterjeszti a Konvent által tárgyalt új egységes Európai Alkotmány tervezete. Az Egyesült Államoknak a belső biztonság iránti jogos igénye nem sértheti ez Európai Unió alapvető szabadságjogait. Bármely korlátozás ezen jogoknál az adatkezelés tekintetében csak akkor lehetséges, ha a korlátozás szükséges egy demokratikus társadalomban, illetve a közérdek védelmében, úgy, hogy a közérdekre hivatkozás eseteit kimerítően és megfelelő jogszabályi szinten szabályozzák.”*

Véleményében a Munkacsoport hangot ad azon aggodalmának, hogy nincsenek meg a világos jogi feltételei a repülőgéputasok adatainak továbbítására, egy egységes európai álláspont kidolgozására van szükség, hiszen hasonló feltételek vonatkoznak minden tagállam utasaira.

Az adatkezelés célját egyértelműen meg kell határozni. Nem fordulhat elő, hogy a terrorizmus elleni harcot kiterjesztően értelmezve bármely „súlyos” bűncselekmény felderítéséhez felhasználják az adatbázist. Az Egyesült Államok egyértelműen felsorolja, hogy mely bűncselekményekhez és milyen terjedelemben kívánja az utasok adatait kezelni. Személyes adatot csak meghatározott célból és addig az ideig szabad kezelni, ameddig az eredeti adatkezelési cél fennáll. Abban az esetben, ha az adatkezelés célja annak ellenőrzése, hogy nem lépik-e át gyanús személyek az Egyesült Államok határát, akkor a határellenőrzést követően ez az adatkezelési cél okafogyottá válik. A határátlépést követően néhány hétig az adatkezelés még elfogadható lehet, azonban a jelenlegi 7-8 éves adatkezelési időtartamot csökkenteni szükséges.

A Munkacsoport véleménye szerint a különleges adatok továbbítását fel kell függeszteni (az utas ételrendeléséből következtetni lehet vallásos meggyőződésére, amely különleges adatnak minősül). Az Európai Unió Bizottságá-

nak teljes listát kell készítenie azon adatokról, amelyek továbbítása nem vet fel aggályokat.

Az átláthatósághoz szükséges az is, hogy az Egyesült Államok részletesen felsorolja, hogy az adatokat mely szervek fogják kezelni és ezen szerveknek mi a hatáskörük. Az Egyesült Államok jogszabályi hátterének egyértelműnek és átláthatónak kell lennie. Ez vonatkozik az elsődleges és másodlagos jogforrásokra is. Az adatkezelés céljának, gyakorlatának és az eljárás indokainak világosan el kell különülniük. Biztosítani kell, hogy amennyiben az adatkezelés jogi szabályozásában bármilyen változás van, az Európai Unió Bizottságát azonnal értesítik.

Elengedhetetlen az érintettek jogainak biztosítása. Ez elsősorban a saját adatokhoz, tehát az adatalany adataihoz való hozzáférés biztosítását, másodsorban pedig az adatok helyesbítésének a lehetőségét jelenti. Tájékoztatni kell a közvéleményt a kezelt adatokra vonatkozó legfontosabb jellemzőkről, valamint arról, hogy ezen adatokat az amerikai hatóságok hányszor és milyen mennyiségben igénylik.

Az adattovábbítás jogszerűségét időről időre felül kell vizsgálni. Amennyiben a nemzetközi helyzet változik, úgy változik az adatkezelés indokoltságának megítélése is. Ezért szükséges, hogy a Bizottság készítsen éves beszámolót az utasok adatainak a kezeléséről, az adatkezelés gyakorlati tapasztalatairól és az esetleges változtatás szükségességéről.

Mind a Parlament, mind a Bizottság többször tárgyalt az USA illetékes hatóságaival az utasok adatainak a továbbításáról. 2003. szeptember 29-én a Parlament Polgári Jogok és Alapvető Szabadságjogok Bizottsága úgy foglalt állást, hogy amennyiben az Amerikai Egyesült Államok nem teljesíti az adekvát védelemre vonatkozó tesztet, és nem születik nemzetközi szerződés az USA és az EU szervei között az adatok továbbítására, akkor a Bizottságnak a számítógépes helyfoglalási rendszerekről szóló 2299/89/EK számú rendelet értelmében meg kell tiltania minden utasra vonatkozó adattovábbítást az USA-ba. 2003 októberében az EU Parlament határozatában úgy foglalt állást, hogy az adatvédelmi szint adekvát védelmét az biztosítja, ha az USA hatóságai a magasabb védelmet biztosító európai szabályokat beemelik saját jogalkotásukba.

Az adatvédelmi biztosok huszonötödik konferenciája – 2003. szeptember 12-én Sydneyben – állásfoglalást fogadott el az utasok adatainak külföldre továbbításáról. Eszerint, a Konferencia felismeri, hogy a terrorizmus és a

szervezett bűnözés elleni legitim harcban olyan intézkedésekre kerül sor, amelyek veszélyeztetik egyes országokban az alapvető jogok és szabadságok védelmét, különösképpen pedig a magánszférát. Ezért:

1. A terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelemben az államoknak meg kell határozniuk a szükséges válaszokat, úgy, hogy a legmesszebbmenőkig figyelembe veszik az alapvető adatvédelmi elveket, amelyek a védett demokratikus értékek integráns részei.
2. Ha személyes adatok nemzetközi továbbítása szükséges, akkor ennek kereteit csakis nemzetközi szerződés rögzítheti, amely megfelelő adatvédelmi garanciákat tartalmaz, beleértve az egyértelmű adatkezelési célt, a meghatározott adatgyűjtési kört, az adekvát adattárolási időt, az érintett tájékoztatását, az adatalany jogainak garanciáit és ezen szabályok betartásának független ellenőrzését.

b) Magyar jogi szabályozás

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2.§ 1. pontja értelmében személyes adat: a meghatározott természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható.

Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig [Avtv. 5. § (1)–(2) bekezdés]. Személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény elrendeli [Avtv. 3. §].

Az adatkezelés – adattovábbítás – jogszerűségéhez az adatalany önkéntes hozzájárulása szükséges. Az Európai Parlament és a Tanács az Egyénnek a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról szóló 95/46/EC irányelve 2. cikk (h) pontjában foglaltak szerint az adatalany hozzájárulását adatai kezeléséhez akkor lehet önkéntesnek tekinteni, ha önkéntesen, határozottan és tájékozottan kinyilvánítja beleegyezését az őt érintő személyes adatok feldolgozásához. A 2004. január 1-től hatályos Avtv. szövege a 95/46/EC irányelvvél összhangban megadta a tájékozott beleegyezés definícióját. Az

Avtv. 2. § 6. pontja alapján a hozzájárulás az érintett kívánságának önkéntes és határozott kinyilvánítása, amely megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel félreérthetetlen beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok – teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő – kezeléséhez.

Az Avtv. 28. § (1) bekezdése szerint az adatkezelő köteles e tevékenysége megkezdése előtt az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett bejelenteni adatkezelését.

2004. január 1-től az adattovábbításra vonatkozó 9. § módosult. A hatályos törvény értelmében: személyes adat (beleértve a különleges adatot is) az országból – az adathordozótól vagy az adatátvitel módjától függetlenül – harmadik országban lévő adatkezelő vagy adatfeldolgozó részére csak akkor továbbítható, ha ahhoz az érintett hozzájárul, ha azt törvény lehetővé teszi, vagy ha arról nemzetközi szerződés rendelkezik, feltéve, hogy a harmadik ország joga – az Európai Unió által meghatározott – megfelelő védelmet biztosít az átdott adatok kezelése során. A csatlakozási szerződés hatálybalépésétől kezdve az Európai Unióba történő adattovábbítást úgy kell tekinteni, mintha Magyarországon belüli adatáramlás lenne.

Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó, köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket, amelyek az Avtv., valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek [10. § (1)].

Az adat tárolásának a módja alkalmas kell, hogy legyen arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani, az adatok felvétele és kezelése tisztességes és törvényes kell, hogy legyen. Pontosnak, teljesnek, és ha szükséges időszerűnek kell, hogy legyenek az adatfelvételek [7. § (1) a) – c) pont]. Az érintett tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről, valamint kérheti személyes adatainak helyesbítését, illetve – a jogszabályban elrendelt adatkezelések kivételével – törlését (11.§). Az érintett kérelmére az adatkezelő tájékoztatást ad az általa kezelt, illetőleg az általa megbízott feldolgozó által feldolgozott adatairól, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevéről, címéről (székhelyéről) és az adatkezeléssel összefüggő tevékenységéről, továbbá arról, hogy kik és milyen célból kapják vagy kapták meg az adatokat. Az adattovábbításra vonatkozó nyilvántartás – és ennek alapján a tájékoztatási kötelezettség – időtartamát az adatkezelést szabályozó jogszabály korlátozhatja [12. § (1)].

2004. január elsejétől az érintett tiltakozhat személyes adatának kezelése ellen, ha a személyes adatok kezelése (továbbítása) kizárólag az adatkezelő vagy az adatátvevő jogának vagy jogos érdekének érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha az adatkezelést törvény rendelte el [16/A. § (1) a].

Ezen követelmények az utasok személyes adatai továbbításakor nem teljesülnek. Nem egyértelmű, hogy az USA mely szervei férhetnek hozzá az adatbázishoz, továbbá vitatott, hogy a hozzáférés jogalapja csak a terrorizmus elleni küzdelem vagy valamely súlyos bűncselekmény.

Az Avtv. alapján a Malév Rt. köteles az utasok hozzájárulását kérni az adatkezeléshez, illetve az adattovábbításhoz, továbbá biztosítani kell, hogy az utasok a rájuk vonatkozó adatokhoz hozzáférhessenek, melynek keretében az esetleges tévedés kiszűrhető. Ha a Malév Rt. ezen kötelezettségének nem tesz eleget, sérül az Avtv. 11., 12, 16/A §-aiban biztosított tájékoztatási és tiltakozási jog. Mivel az érintett nem tudja, hogy adatait ki, hol és mennyi ideig kezeli, ezért sérül az Avtv. 7. §-a, az adatfelvétel törvényes és tisztességes volta.

A célhoz kötöttség elvét is sérti az adattovábbítás. A célhoz kötött adatkezelést az Alkotmánybíróság 15/1991 AB. határozatában így fogalmazta meg: „Személyes adatot felvenni és felhasználni tehát általában csakis az érintett beleegyezésével szabad; mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját, vagyis mindenkinek joga van tudni, ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát. Kivételesen törvény elrendelheti személyes adat kötelező kiszolgáltatását, és előírhatja a felhasználás módját is. Az ilyen törvény korlátozza az információs önrendelkezés alapvető jogát, és akkor alkotmányos, ha megfelel az Alkotmány 8. §-ában megkövetelt feltételeknek...”. Az információs önrendelkezési jog gyakorlásának feltétele és egyben legfontosabb garanciája a célhoz kötöttség. Ez azt jelenti, hogy személyes adatot feldolgozni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad. Az adatfeldolgozásnak minden szakaszában meg kell felelnie a bejelentett és közhitelűen rögzített célnak. Az adatfeldolgozás célját úgy kell az érintettel közölni, hogy az megítélhesse az adatfeldolgozás hatását jogaira, és megalapozottan dönthesse az adat kiadásáról; továbbá, hogy a céltól eltérő felhasználás esetén élhessen jogaival.”

Amennyiben az adatkezelés célja a terrorizmus elleni harc, akkor felmerül, hogy a jelenlegi adatkezelés a cél elérésére nem megfelelő eszköz. Aggályos például, hogy az utasok adatai a repülőgép indulásakor a PIM pa-

rancs megnyomásával kerülnek továbbításra, amikor minden utas a fedélzeten van. Ilyenkor az esetleges gépeltérítő már a fedélzeten utazik, ő már nem szűrhető ki. Kérdéses, hogy egy ilyen felduzzasztott adatbázis alkalmas-e az adatkezelés eredeti céljának megvalósítására, nem vezet-e készletező adatgyűjtéshez. Amennyiben az alapjog korlátozása pontosan meg nem határozott célból, a cél elérésére alkalmatlan eszközzel vagy nem a szükséges és legenyhébb korlátozással valósul meg, az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a korlátozás alkotmányellenes. [Lásd pl: 19/B/1990, 113/B/1990; 7/1991. (II. 28.) AB határozat; 25/1991. (V. 18.) AB határozat; 21/1994. (IV. 16.) AB határozat; 30/1992. (V. 26.) AB határozat; 75/1995. (XII. 21.) AB határozat; 27/1999. (IX. 15.) AB határozat]

A Malév Rt. az adatkezelését az adatvédelmi nyilvántartásba nem jelentette be. Nincs olyan szabálya az Avtv.-nek, amely felmentést adna a légitársaságnak bejelentési kötelezettsége alól, ezért értelemszerűen az Avtv. 28. §-a szerint az adatkezelést be kell jelenteni.

A Malév Rt. jelenleg több tízezres adatbázist kezel úgy, hogy nincs érvényes adatvédelmi szabályzata. Ugyan az Avtv. 31/A §-a első adatvédelmi felelős és adatvédelmi szabályzatról nem ró kötelezettséget a légitársaságra, az érintettek széles körére, az adatkezelés jelentőségére tekintettel mégis ajánlatos, hogy a részvénytársaság önálló adatvédelmi felelőssel és adatvédelmi szabállyal biztosítsa az adatvédelmi feladatok ellátását.

c) Veszélyek az adatkezelés kiterjesztéséről, magyar és nemzetközi tapasztalatok

Aggályos, hogy a jelenlegi rendszerben az adatkezelés további kiterjesztésére korlátlan lehetőség van. A Malév Rt. által használt számítógépes adatrögzítési eljárás külföldi szoftver alapján működik, az adatokat nem Magyarországon tárolják. Nincsen sem a Malév Rt.-nek mint adatkezelőnek, sem a magyar adatvédelmi hatóságnak lehetősége arra, hogy ellenőrizze az adatbiztonsági szabályok betartását.

A Gabriel helyfoglalási rendszert nemcsak a légitársaságok, de utazási irodák is használják. Nem zárható ki, hogy az utas helyfoglalásakor kiadott ülészsámot, vagy például kóser vagy muzulmán étkezési szokásaira vonatkozó adatot, amelyet az utazási irodában rögzítenek, összekapcsolják a továbbított adatokkal. Annak sincsen technikai akadály, hogy a kért adatokon túl az úgynevezett speciális kívánságok listáját – amelyen a fogyatékos-ságok és egyéb utasra jellemző különös ismertetőik vannak feltüntetve – is továbbítsák az USA hatóságainak.

Az Egyesült Államok által alkalmazott eljárásokat „a terrorizmus elleni harcban” több ország is mintának tekinti. Ausztrália, Kanada és Nagy-Britannia is fellépett az utasok adataira vonatkozó követeléssel. Ez azt jelenti, hogy a magyar légitársaságnak a jövőben több ország felé is fennállhat adattovábbítási kötelezettsége. Ez a jelenlegi rendszer korlátlan kiszélesítését jelentené.

Összefoglalva: álláspontom szerint, az utasok adatainak a jelenlegi gyakorlat szerinti továbbítása az Avtv. számos rendelkezésével ellentétes. Az érintettek utazása előtt beleegyezését kell adnia az adatkezeléshez. Tájékoztatni kell az adatalanyt utazása előtt arról, hogy adatait kik, mennyi ideig, továbbá hol fogják kezelni (postacím, felelős személy neve, elérhetősége). Az adatalanyt arról is tájékoztatni kell, hogy információs önrendelkezési jogát hogyan tudja érvényesíteni: az adatkezelés útját hogy követheti nyomon, tájékozódási és tiltakozási jogával hogyan élhet. A szükséges információt nem elég az utasnak a repülőgépen vagy felszállás előtt megadni. Meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy az utas már a jegyvásárláskor tájékozott beleegyezésen alapuló döntést hozzon utazásáról, adatai átadásáról. Javaslom, hogy a légitársaság adatvédelmi szabályzattal és adatvédelmi felelőssel könnyítsen saját munkáján, ezáltal segítse az érintettek információs önrendelkezési jogának érvényesülését. Mivel nem törvény rendeli el az adattovábbítást, az utas dönthet úgy is, hogy ahhoz nem járul hozzá. Ebben az esetben tájékoztatni kell ennek következményeiről: milyen nehézségekre számíthat az országba való belépéskor.

Az Európai Parlament 2003. március 13-i, és október 9-i határozataiban felkérte a Bizottságot az USA hatóságaival tárgyalások folytatására, azokon az európai adatvédelmi elvek érvényesítésére. A Bizottság a tárgyalások eredményéről szóló 2003. december 16-i jelentése is hangsúlyozza, hogy egyelőre semmiféle uniós jogszabály nem kötelezi a légitársaságokat a jelenlegi rend szerinti adattovábbításra. Úgy a Parlament, mint a Bizottság sürgetőnek tartja a problémák megoldását, jogi rendezését. A jelentés felhív a tájékozott beleegyezés lehetőségének biztosítására, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az adattovábbítás végső megoldását a multilaterális jogszabályi keretek megteremtése jelenti.

Új fejlemény az ügyben, hogy ez év elejétől az amerikai hatóságok fényképfelvételt készítenek, és ujjlenyomatot vesznek a vízummal beérkező utasokról. Ugyanezt a módszert a brazil hatóságok is bevezették az amerikai turistákkal szemben.

Újdonság továbbá, hogy a Malév Rt. internetes honlapján megjelent egy tájékoztatás az USA-ba induló utasok számára, mely beszámol az adattovábbítást „elrendelő” amerikai törvényekről, továbbá arról, hogy az útlevelelben szereplő mely adatokat továbbítják, de ez a tájékoztatás sem teljes körű, nem felel meg a hivatkozott uniós adatvédelmi irányelvnek és a magyar szabályozásnak. A Malév Rt. elnök-vezérigazgatója 2004. január 15-én írásban arról tájékoztatott, hogy a „Malév Rt. 2003. novemberétől ismételt írásban is tájékoztatja az utasokat a járatra történő jelentkezéskor, még a beszállás előtt, egyben kérve hozzájárulásukat az adatok továbbításához”. Az Adatvédelmi Biztos ismételt felhívja a figyelmet arra, hogy hozzájárulást kérni a hatályos adatvédelmi szabályozás szerint nem tájékoztatóban kell, hanem külön, erről szóló nyilatkozatban.

Az elnök-vezérigazgató levele szerint „a légitársaságok többsége nem tájékoztatja utasait arról, hogy ezen meghatározott adatokat továbbítja az USA hatóságai felé, egyes légitársaságok más megoldásként a repülőjegy információs részén közölnék erre vonatkozóan tájékoztatást, tehát az utasok hozzájárulásának önkéntessége nem áll fenn.” Ezzel kapcsolatban szükségtelen hangsúlyozni, hogy amennyiben ez így van, ez a gyakorlat ellentétes a jelen állásfoglalásban ismertetett európai uniós adatvédelmi normákkal.

Mindezek alapján felkérem a Malév Rt.-t, hogy az adattovábbítás uniós szintű rendezése előtt is vegye figyelembe adatkezelési gyakorlata során a fenti adatvédelmi elveket, különös tekintettel a tájékoztatási kötelezettségére. Tájékoztatni kell az adatalanyt még a jegy megvásárlása előtt az adatkezelés minden lényeges körülményéről, beleértve, hogy mely adatait kik, mennyi ideig, továbbá hol fogják kezelni.

Budapest, 2004. január 16.

Dr. Péterfalvi Attila

(268/A/2003)

**B. Közérdekű adatok nyilvánosságával,
valamint az információs jogok ütközésével
kapcsolatos esetek**

**[Állásfoglalás: az országgyűlési képviselőknek
személyenként juttatott költségterítési átalány
és szállásköltség-terítés nyilvános adat]**

Bakos Emil
gazdasági főigazgató részére

Magyar Országgyűlés
Budapest

Tisztelt Főigazgató Úr!

Hozzám intézett megkeresésére – amelyben az RTL Klub Híradójának az országgyűlési képviselőknek személyenként juttatott költségterítési átalánnyal és szállásköltség-terítéssel kapcsolatos megkeresésének teljesíthetőségéről kéri állásfoglalásomat – az alábbi választ adom:

1. A képviselő neve és egyéni választókerületének székhelye, illetve a területi lista szerinti megyeszékhely nyilvános adat a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 19. §-ának (2) bekezdése, valamint a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.) 38. §-ának b) pontja alapján.

Ugyancsak nyilvános, hogy mekkora összegű átalányra tarthat igényt az adott feltételnek megfelelő képviselő (1990. évi LVI. törvény 3. § és 4. §), közérdekű adat továbbá a költségterítési átalányra és a szállásköltség-terítésre rendelkezésre álló költségvetési keret is.

2. Az Alkotmánybíróság 60/1994. (XII. 24.) AB határozatában kifejtette: „Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata, hogy a demokratikus államélet és közvélemény érdekében az állami tisztségviselők és más közszereplő politikusok alkotmányosan védett magánszférája másokénál szűkebb; különösen ki kell tenniük magukat mások kritikájának ... Ehhez azonban személyes adataik ismeretére is szükség lehet, amennyiben azok funkciójukkal vagy közszereplésükkel összefüggenek. A közhatalmat gyakorlók vagy a politikai közszereplést vállalók esetében a személyeknek – különösen a választópolgároknak – a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő joga elsőbbséget élvez az előbbieken olyan személyes adatainak védelméhez képest, amelyek

köztevékenységük és annak megítélése szempontjából jelentősek lehetnek.

Az e körbe eső személyes adatok megismerhetőségére nem csupán az állami és a politikai közélet informált megvitatása érdekében van szükség, hanem az állami szervek helyes megítéléséhez és a működésükbe vetett bizalom megalapozásához is.”

Az országgyűlési képviselők e minőségével kapcsolatban eddig az adatvédelmi biztos elé került ügyekben kialakított álláspontot továbbra is irányadónak tekintem: a képviselőknek a feladatuk ellátása körében tanúsított magatartásával, tevékenységével kapcsolatos valamennyi adat ismerete a tájékozott választópolgári értékelés alapja, a választópolgárok későbbi döntéseit befolyásoló tényezők. Így ebbe a körbe sorolható az az adat is, hogy az országgyűlési képviselők valóban úgy használják-e fel az adófizetők pénzét, ahogy azt a törvények lehetővé teszik.

Természetesen azok az adatok, amelyek az országgyűlési képviselőknek az indokoltan védett magánszférájához kapcsolódnak, nem tartoznak a nyilvánosságra. Az országgyűlési képviselőknek személyenként juttatott költségterítési átalány és szállásköltség-terítés ismeretéből – még az országgyűlési képviselők tiszteletdíjáról, költségterítéséről és kedvezményeiről szóló 1990. évi LVI. törvény 3. § (2) bekezdésében és 4. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel – sem lehet a képviselő lakóhelyére vagy lakcímére (mint az országgyűlési képviselő feladatával össze nem függő személyes adatra) vonatkozó következtetést levonni, az említett adatoknak a nyilvánosságra hozatala tehát nem eredményezi a személyes adatok védelméhez fűződő jog sérelmét.

3. Az RTL Klub által feltett további kérdések – megítélésem szerint – nem személyes adatokra irányulnak, hanem a költségterítési átalány és szállásköltség-terítés elszámolásával kapcsolatos eljárásra, és mint ilyenek az Avtv. 19. §-ának (2) bekezdésében meghatározott közérdekű adatok körébe esnek.

Álláspontomról az RTL Klub Híradó szerkesztőségét is tájékoztattam.

Budapest, 2003. április 1.

Üdvözlettel

Dr. Péterfalvi Attila

(264/K/2003)

[Állásfoglalás: egy minisztérium működését elemző dokumentum csak akkor zárható el a nyilvánosságtól, ha azt döntéselőkészítés céljából állították össze, parlamenti képviselők információ megismerési jogáról az adatvédelmi biztos nem foglalhat állást]

Tóth István úrnak
országgyűlési képviselő

Fidesz – Magyar Polgári Párt Képviselőcsoportja
Budapest

Tisztelt Képviselő Úr!

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közérdekű adatainak kezelésével kapcsolatos kérdéseire az alábbiakat válaszolom:

1. Az Ön első kérdése arra vonatkozott, hogy Dr. Kóródi Mária környezetvédelmi és vízügyi miniszter jogszerűen tagadhatja-e meg a tárca átvilágításával kapcsolatos információkat, melyet a tárca költségvetéséből külső szakértő cégeket megbízva készítettek.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 3. pontja szerint „közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, a személyes adat fogalma alá nem eső adat”. Ez azt jelenti, hogy az Ön által felvetett ügyben minden olyan adat, amely nem egy természetes személyre vonatkozik közérdekű adatnak minősül. Ez azonban nem jelenti egyúttal azt is, hogy minden ilyen adat nyilvános is.

A közérdekű adatok nyilvánosságát az Avtv. mellett az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény, valamint az üzleti titok védelme is korlátozhatja.

A tárca átvilágításával kapcsolatos dokumentumokkal kapcsolatban, álláspontom szerint az üzleti titok védelme nem merül fel. Az adatvédelmi biztosi álláspont kezdettől fogva az volt, hogy azok a gazdasági vállalkozások, amelyek az állammal bármiféle üzleti kapcsolatba kerülnek, kötelesek üzleti

adataik nyilvánosságra kerülését eltérni, mégpedig olyan mértékig, hogy a közpénzekkel való gazdálkodás átlátható legyen. Ebből következően nem tagadható meg a tájékoztatás azzal kapcsolatban, hogy a Minisztérium mely céggel, milyen megbízási szerződést kötött, mekkora volt a megbízási díj stb.

Az elkészült dokumentum tartalmának nyilvánossága ugyanakkor korlátozható. Az Avtv. 19. § (5) bekezdése szerint ugyanis a belső használatra készült, valamint a döntéselőkészítéssel összefüggő adat a keletkezését követő harminc éven belül nem nyilvános. Kérelemre az adatok megismerését a szerv vezetője e határidőn belül is engedélyezheti. Egy állami szerv átvilágításával kapcsolatban készült dokumentum, hasonlóan például egy belső ellenőrzés nyomán készült jelentéshez általában arra szolgál, hogy előkészítsen olyan vezetői döntést, mely a szervezet jobb működését célozza. Az ilyen dokumentumokban, ha munkakörökre lebontva is tartalmazznak megállapításokat, szerepelhetnek védendő személyes adatok is.

Az Avtv. hivatkozott 19. § (5) bekezdése – melyhez hasonló rendelkezéseket a hasonló külföldi törvények is tartalmazznak – a szervezetek illetéktelen külső befolyástól mentes működését védik. Nyilvánosságra hozatala tehát jogszerűen megtagadható. Az, hogy adott esetben a megtagadás valóban jogszerű-e, csak eseti vizsgálat alapján dönthető el.

2. Az Ön második kérdése arra vonatkozott, hogy az információk megismerését illetően a miniszter milyen feltételeket szabhat egy ilyen dokumentum parlamenti képviselők, illetőleg parlamenti bizottság számára történő átadásakor.

Az Avtv. az adatvédelmi biztost két alkotmányos alapjog: a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez való jog védelmére hatalmazza fel. Amikor országgyűlési képviselők vagy országgyűlési bizottságok állami szervektől információkat kérnek, akkor egy alkotmányos intézményként járnak el, és az Alkotmányban, az Országgyűlés Házszabályában, valamint a képviselők jogállásáról szóló törvényben lefektetett jogukat gyakorolják, illetve az ott meghatározott feladatukat látják el. Az információkhoz való hozzáférési, az Avtv. rendelkezéseitől eltérő jogaik terjedelmét illetően állást foglalni nincs hatásköröm. E jogok értelmezése a jogalkotó, alkotmányos szabály esetén ezen felül az Alkotmánybíróság feladata.

Budapest, 2003. április 10.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(344/K/2003)

**[Állásfoglalás: közérdekű adatok közlését
nem lehet arra hivatkozva megtagadni, hogy
azokat üzleti célból kérik]**

Bíró Péter
Kutatásvezető

GKI Gazdaságkutató Rt.
Budapest

Tisztelt Bíró Péter!

Állásfoglalást kért tőlem arról, hogy a GKI Gazdaságkutató Rt. által az Államháztartási Hivataltól megvásárolt, az önkormányzatok mérlegadatait tartalmazó adatbázis továbbadható-e harmadik félnek. Kérdésére az alábbiakat válaszolom:

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 3. pontja szerint „közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, a személyes adat fogalma alá nem eső adat”.

A közérdekű adatok kezelésével kapcsolatban az Avtv. az alábbiakat írja elő:

„19. § (1) Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv és személy (a továbbiakban együtt: szerv) a feladatkörébe tartozó ügyekben – ideértve a gazdálkodásával kapcsolatos ügyeket is – köteles elősegíteni a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.

(2) Az (1) bekezdésben említett szervek rendszeresen közzé vagy más módon hozzáférhetővé teszik a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb – így különösen a hatáskörükre, illetékességükre, szervezeti felépítésükre, a birtokukban lévő adatfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra vonatkozó – adatokat. E szervek hatáskörében eljáró személyek neve és beosztása – ha törvény másként nem rendelkezik – bárki számára hozzáférhető, nyilvános adat.

(3) Az (1) bekezdésben említetteknek lehetővé kell tenniük, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatot bárki megismerhesse, kivéve, ha az adatot törvény alapján az arra jogosult szerv állam- vagy szolgálati titokká nyilvánította, illetve ha az nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség alapján minősített adat, továbbá, ha a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot – az adatfajták meghatározásával – törvény

- a) honvédelmi;
- b) nemzetbiztonsági;
- c) bűnüldözési vagy bűnmegelőzési;
- d) központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;
- e) külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra;
- f) bírósági eljárásra tekintettel korlátozza.”

Az Alkotmány 61. § (1) bekezdése kimondja, hogy a Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.

Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 18/A. § (5) bekezdése szerint az Államháztartási Hivatal a pénzügyminiszter szakmai, törvényességi és költségvetési felügyelete alatt álló, önálló jogi személyiséggel rendelkező országos hatáskörű, e törvényben és külön jogszabályokban meghatározott feladatokat ellátó, önállóan gazdálkodó központi költségvetési szerv.

Az Államháztartási Hivatal kezelésében lévő nem személyes adatok tehát az Alkotmány és az Avtv. idézett rendelkezései alapján közérdekű adatok, melyeket – az esetleges államtitkot, szolgálati titkot leszámítva – bárki megismerhet és terjeszthet.

Végül tájékoztatom, hogy jelen levelem másolatát megküldtem Dr. Lacó Bálintnak is, a Győr-Moson-Sopron Megyei Területi Államháztartási Hivatal igazgatójának.

Budapest, 2003. május 7.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(371/K/2003)

**[Állásfoglalás: a belső használatra készült iratok
eltitkolása nem lehet önkényes, közérdekű
adatokat nem lehet az adatkéréskor szolgálati
titokká minősíteni]**

[...]

Tisztelt [...]

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 19. § (5) bekezdésének értelmezése, valamint közérdekű adatok szolgálati titokká minősítése ügyében hozzám intézett kérdéseire az alábbiakat válaszolom:

Az első kérdése arra vonatkozott, hogy milyen ismérvek alapján minősíthető egy közérdekű adat az Avtv. 19. § (5) bekezdése szerinti belső használatra készült adatnak, illetőleg döntéselőkészítéssel összefüggő adatnak?

Az Ön álláspontja szerint aggályos, hogy ezt a rendelkezést az adatkezelők gumiszabályként értelmezik, s a jelenlegi helyzet korlátlan lehetőséget ad közérdekű adatok visszatartására, célszerű lenne ezért a jogszabály olyan módosítása, amely az ilyen adatok ismérveit pontosan meghatározná.

A 19. § (5) bekezdést az Avtv. szabályai közé a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény iktatta be, melyet az Országgyűlés egy időben fogadott el az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvénnyel (a továbbiakban: Ttv.). Az Avtv. és a Ttv. alapján tehát három olyan közérdekű adatfajta van, amelyet – meghatározott időre – az állam elzárhat a nyilvánosságtól: az államtitok, a szolgálati titok és a belső használatra készült, valamint döntéselőkészítéssel összefüggő adat. Az Avtv. 19. § (5) bekezdésében szereplő két adatfajta sem a törvény, sem annak indokolása nem határozza meg, s ez elvileg valóban széles lehetőséget ad az értelmezésre. Az nyilvánvalóan fel sem merülhet, hogy az államtitokhoz hasonlóan, a törvény taxatív módon felsorolja az e körbe tartozó adatokat, hiszen a szervezetek sokfélesége ezt a lehetőséget kizárja. Tautológia volna, ha az értelmező rendelkezések megismételnék, hogy nyelvtanilag mit jelent a döntéselőkészítéssel összefüggő vagy belső használatra szánt adat.

Mégsem gondolom, hogy az adatkérő feltétlenül ki volna szolgáltatva az adatkezelői önkénynek. Az eddigi adatvédelmi biztosi gyakorlatban több panasz kapcsán kellett mérlegelni az Ön által kifogásolt adatkezelői „minősítést”. A kérdéses dokumentumok eseti vizsgálata alapján lehetett állást foglalni az adatok visszatartásának indokoltságáról.

A közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos jogviták eldöntése egyébként nem csupán az Avtv. 19. § (5) bekezdése esetében függ a jogalkalmazói mérlegeléstől. Engedje meg, hogy utaljak az üzleti titok és a közérdekű adat konfliktusára. A törvényi definíció szerint üzleti titoknak csak azok az információk minősülnek, amelynek titokban maradásához az érintettnek méltányolható érdeke fűződik. De hogy a közérdekű adatok nyilvánosságának alkotmányos jogával szemben mi nem tekinthető méltányolható érdeknek, ezt – egyebek mellett – a közel nyolc éves adatvédelmi biztosi jogértelmezői gyakorlat alakította ki.

Az Avtv. 19. § (5) bekezdésével kapcsolatos adatvédelmi biztosi jogértelmező gyakorlat azon alapul, hogy az ilyen iratok visszatartásának hasonló indoka van, mint a szolgálati titokká minősített dokumentumokénak: a közigazgatás illetéktelen befolyástól mentes működésének, pártatlanságának, jogszerűségének védelme, de olyan adatkörre vonatkozóan, amelynek szolgálati titokká minősítése – megsértésének büntetőjogi fenyegetése – indokolatlanul szigorú volna. A vizsgált adatkezelők az adatvédelmi biztos álláspontját elfogadva több esetben is kiadták a vitatott dokumentumokat.

Az Avtv. 19. § (5) bekezdésével kapcsolatos bírói joggyakorlatról nem áll módomban állást foglalni, de nehezen képzelhető el, hogy egy közérdekű adat visszatartása miatt indult perben a bíróság eltekinthetne attól, hogy érdemben mérlegelje az adatkezelői „minősítés” indokoltságát. Ha ez mégis előfordul, ezzel kapcsolatban állást foglalni, meghaladná a kompetenciámat.

Ugyanakkor engedje meg, hogy tájékoztassam arról, hogy az elmúlt másfél esztendő alatt, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény módosításának több menetes előkészítő eljárása során több ízben is javasoltam a szóban forgó rendelkezés pontosítását, mert az egységes jogalkalmazás érdekében valóban megnyugtatóbb volna egy precízebb törvényi meghatározás. Javasoltam továbbá a 30 éves határidő csökkentését. Sajnálatos módon az eredeti elképzelésektől eltérően, amely az Avtv. átfogó felülvizsgálata volt, a februárban általam véleményezett tervezet már kizárólag a törvény adatvédelmi részeit érinti, ezzel lekerült a napirendről az előbbi javaslatom is.

Az Ön által felvetett másik kérdés a szolgálati titokkal kapcsolatos szabályozást érinti. Aggályosnak tartja, hogy a törvény nem rendelkezik arról, hogy mi a jogi helyzet akkor, ha az adatkezelő szerv az adatközlési kérelem beérkezése után minősíti szolgálati titokká a közérdekű adatot éppen abból a célból, hogy elutasíthassa az adatközlési kérelmet.

Álláspontom az, hogy a jogi szabályozás ez ügyben egyértelmű. A Ttv. a következőket mondja ki:

- „7. § (1) Az államtitkot, illetve a szolgálati titkot képező adatot minősíteni kell.
- (2) Az államtitokkörbe, valamint a szolgálati titokkörbe tartozó adat minősítését az kezdeményezi, akinél a feladata végrehajtása során az adat keletkezik.
- (3) A kezdeményező indokolással ellátott minősítési javaslatot készít, amelyet vezetője útján – ennek hiányában közvetlenül – terjeszt fel a minősítésre jogosulthoz.
- (4) A javaslatban meg kell jelölni a minősítés alapjául szolgáló államtitokkört és a minősítés érvényességi idejét. A javaslat indokolásának tartalmaznia kell azokat a tényeket és körülményeket, amelyek a minősítést szükségessé teszik.
- (5) A minősítésre javasolt adatot a döntésig, de legfeljebb 30 napig a javasolt minősítésre előírt szabályok szerint kell kezelni, e határidő egy ízben 30 nappal meghosszabbítható. Ha a határidőn belül a minősítésre nem került sor, az adatot a köziratokra vonatkozó szabályok szerint kell kezelni.
- (6) A szolgálati titokká minősítéshez az adatot a szolgálati titokkör minősítést megalapozó pontja és az érvényességi idő megjelölésével kell felterjeszteni. A javaslat indokolásának tartalmaznia kell azokat a tényeket és körülményeket, amelyek a minősítést szükségessé teszik.”

A Ttv. indokolása e jogszabályhelyhez kapcsolódóan a következőt tartalmazza: „A minősítési kezdeményezés elbírálására a Javaslat az államigazgatási eljárás általános szabályainak megfelelő határidőt határoz meg annak érdekében, hogy az eljárás időtlenné válása ne vezethessen visszaélésekhez. A 30 napos határidő, egyszeri ugyanilyen tartamú meghosszabbítása után az adat nyilvánossá válik, ezzel mintegy kizárja, hogy a döntéshozó mulasztásával indokolatlan titkosítási előnyhöz jusson, erősítve ezzel az adatok közérdekűsége elvének érvényesülését.”

A fentiekből következően valamely adatot a kétszer 30 napos határidő eltelte után, tehát utólag, érvényesen szolgálati titokká minősíteni nem lehet.

Az ilyen irat az utólagos minősítés ellenére nem tekinthető minősített iratnak. A minősítési javaslat az adat keletkezésének időpontját tartalmazza. A minősítési javaslat „visszadátumozása” pedig közokirat-hamisítás volna.

Hivatali elődöm gyakorlatában előfordult olyan eset, amikor egy dokumentumot már a nyilvánosságra kerülését követően próbált egy hivatal államtitokká minősíteni. Az ügygel kapcsolatos dokumentumok megvizsgálása fényt derített az eljárásra, hiszen a közigazgatásban szabályozott iktatási rend van. Az iratok keletkezésének időpontja rekonstruálható. Ezért nem értek egyet azzal az állásponttal, hogy soha nem derülhet ki, hogy egy adatkezelő jogszerűen minősített-e egy adatot szolgálati titokká.

Ön aggályosnak tartja azt is, hogy az adatkérő személy hiába fordul a bírósághoz az adatközlés elmaradása miatt, a bíróság csak az Avtv. szerinti feltételeket jogosult vizsgálni, vagyis azt, hogy az adat szolgálati titok-e, vagy sem, de nem vizsgálhatja, hogy az adatkezelő szabályszerűen minősítette-e szolgálati titokká a közérdekű adatot.

Az Avtv. 21. § (2) bekezdése szerint a közérdekű adat megtagadásának jogszerűségét és megalapozottságát az adatot kezelő szerv köteles bizonyítani. Álláspontom szerint annak megítéléséhez, hogy a közérdekű adat megtagadása jogszerűen történt-e, a bíróságnak a hatályos jog – és nem csupán az Avtv. – alapján vizsgálnia kell minden olyan, jogilag releváns körülményt, amely a megtagadással összefügg.

A fentiekből következően úgy ítélem meg, hogy jogdogmatikailag aggályos volna az Avtv. Ön által javasolt kiegészítése, hiszen egy olyan magatartást (az utólagos minősítést) legalizálna, amelyet egy másik törvény, a Ttv. tilt.

A késedelmes válaszért szíves elnézését kérem.

Budapest, 2003. május 7.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(50/K/2003)

**[Állásfoglalás: a Miniszterelnöki Hivatal
megrendelésére készült szakértői tanulmány
döntést előkészítő adatokat tartalmaz,
belső használatra készült]**

[...]

Tisztelt [...]

Panaszát, melyben azt kifogásolta, hogy Ron Werber tanulmányának megismerése érdekében benyújtott kérelmére nem kapott választ a Miniszterelnöki Hivaltól, kivizsgáltam és ennek eredményéről az alábbiakban tájékoztatom:

Az ügyről 2003. március 31-én levélben kértem tájékoztatást Kiss Pétertől a Miniszterelnöki Hivatal vezető minisztertől. Levelemre 2003. április 3-án dr. Szekeres Imre politikai államtitkár azt válaszolta, hogy a kérdéses dokumentum álláspontjuk szerint belső használatra készült döntéselőkészítő iratnak minősül, ezért nem tették lehetővé Önnek az abba való betekintést. Egyben tájékoztattott arról is, hogy adminisztrációs hiba miatt késlekedtek az Önnek szóló válasszal, és ezért időközben már elnézését is kérték.

Az ügy eredményes kivizsgálása érdekében szükségesnek tartottam a dokumentum megtekintését. Erre 2003. május 21-én került sor. Ennek alapján megállapítottam, hogy az valóban belső használatra készült, olyan, a hivatali működéssel kapcsolatos megállapításokat tartalmaz, melyek a szervezet munkájának hatékonyabbá tételét szolgáló döntéseket kívánják megalapozni.

A fentiek alapján a Miniszterelnöki Hivatal döntését, melyben elutasították a dokumentum megismerését, nem tartom törvénysértőnek. Ugyanakkor felhívtam a minisztérium illetékeseinek figyelmét a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényben megszabott határidők betartására.

Budapest, 2003. május 21.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

[Állásfoglalás: jogi személyiségű szervezeteknek (ügyvédi irodáknak) nincsenek az Avtv. szerinti személyes adataik, az a tény, hogy kapcsolatban állnak vagy álltak közfeladatot ellátó szervekkel, a közfeladatot ellátó szervek oldaláról megfelel a közérdekű adat fogalmának, így a szerződésekkel kapcsolatos adatok a beleegyezésük nélkül is nyilvánosságra hozhatók]

Kollár Róbert
szerkesztő-riporter

Magyar RTL Klub
Budapest

Tisztelt Kollár Úr!

Elektronikus levélben érkezett megkeresésében arra kért választ: a Miniszterelnöki Hivatal megtagadhatja-e egyes – új törvények, törvénymódosítások előkészítésére alkalmazott – ügyvédek és ügyvédi irodák nevének a közzétételét arra hivatkozva, hogy azok nem járultak hozzá nevük nyilvánosságra hozatalához. Az Ön által ismertetett tényállásra alapozva az ügyben az álláspontom a következő:

Az Országgyűlés és a kormány jogalkotó hatáskörébe tartozó jogszabályok előkészítése, illetve a saját hatáskörébe tartozó jogszabályok megalkotása a miniszter feladata, azaz állami feladat, amiért – a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény értelmében – a miniszter tartozik felelősséggel.

A jogszabály-előkészítésbe bevont ügyvédek és ügyvédi irodák e tevékenységükért az állami költségvetésből jutnak jövedelemhez. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.). 19. §-ának (1) bekezdése értelmében a közfeladatot ellátó szervek a gazdálkodásukkal kapcsolatos ügyekben is kötelesek elősegíteni a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását. Az adatvédelmi biztos állandó gyakorlata szerint azok a magánosok és gazdálkodó szervezetek, akik, illetve amelyek az állammal vagy önkormányzattal bármiféle üzleti kapcsolatba kerülnek, kötelesek üzleti adataik nyilvános-

ságra kerülését eltűnni, mégpedig olyan mértékig, hogy a közvagyonnal való gazdálkodás, a közpénzek felhasználása ellenőrizhető legyen.

Ugyanez a szemlélet jelenik meg a közeljövőben hatályba lépő ügynevezett üvegzséb-törvényben is (ld. Ptk. 81. §-ának a közpénzek felhasználásával, a köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével és ellenőrzésének bővítésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi XXIV. törvény 16. §-ával módosított szövegét, valamint az Avtv. ugyanezen törvény 19. §-ával módosított szabályait).

Jogi személyiségű szervezeteknek (jelen esetben az ügyvédi irodáknak) eleve nincsenek az Avtv. szerinti személyes adataik. Esetükben az a tény, hogy kapcsolatban állnak vagy álltak közfeladatot ellátó szervekkel, a közfeladatot ellátó szervek oldaláról megfelel a közérdekű adat fogalmának, így bejegyzésük nélkül is nyilvánosságra hozhatók.

Budapest, 2003. május 22.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(545/K/2003)

[Állásfoglalás: az érintett teljes terjedelmében megismeri a zárt ülés anyagát, ha azon részt vesz; abban az esetben, ha az érintett nem kapott meghívást az ülésre, vagy meghívása ellenére azon nem vett részt, a zárt ülés jegyzőkönyvének a rá vonatkozó részét megismerheti]

Dr. Pintér Károly
polgármester

Polgármesteri Hivatal
Bükkzsérc

Tisztelt Polgármester Úr!

2002. december 19-én kelt levelében arra kér választ, milyen részletességgel ismerheti meg egy ügyfél a képviselő-testület zárt ülésének jegyzőkönyvét, illetve hangfelvételét. Az Öntől kapott tájékoztatás szerint a képviselő-testület „állásfoglalást igénylő személyi ügy”-ben [1990:LXV. tv. 12. § (4) bekezdés a) pont] tartott zárt ülést.

Az ügyben álláspontom a következő:

1. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 12. §-a (4) bekezdésének a) pontja értelmében a képviselő-testület zárt ülést tart állásfoglalást igénylő személyi ügy tárgyalásakor, „ha az érintett a nyilvános tárgyalásba nem egyezik bele”. Ugyanezen § (5) bekezdése szerint a zárt ülésen „meghívása esetén” az érintett részt vehet.

Az Ötv. 12. § (4) bekezdésének indoka a személyes adatok védelme: a konkrét ügyben született döntés és a döntés alapjául szolgáló körülmények az ügyfélre vonatkozó adatok, azaz személyes adatok. Az Ötv. – összhangban a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvénnyel (a továbbiakban: Avtv.) – az érintett rendelkezési jogát biztosítja: döntésétől függ, hogy nyilvánosságra kerüljenek-e vagy sem azok az indokok, érvek, amelyek a képviselő-testület döntését befolyásolták.

Az Ötv. 12. §-ának (5) bekezdése az ülést összehívó polgármesternek szabad mérlegelést biztosít, hogy az érintettet meghívja-e a képviselő-testület

ülésére. Amennyiben nem hívja meg, vagy az érintett a nyilvános ülés tartalma tekintetében nem nyilatkozik, a képviselő-testületnek mindenképpen zárt ülésen kell döntenie az ügyben.

2. Álláspontom szerint a zárt ülés anyagának megismerése, pontosabban a megismerés terjedelme attól függ, hogy az érintett részt vehetett-e vagy sem a zárt ülésen. Az Avtv. 11. §-a értelmében ugyanis az érintett tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről. Ezt a jogot azonban korlátozni lehet – többek között – helyi önkormányzati pénzügyi érdekből, valamint az érintett vagy mások jogainak védelme érdekében is (Avtv. 16. §). Ez utóbbi indokok – a tényállás ismeretében – nem állnak fenn.

Ebben az ügyben nem tekintem releváns szabálynak az Ötv. 17. §-ának (3) bekezdését („A választópolgárok – a zárt ülés kivételével – betekintheznek a képviselő-testület előterjesztésébe és ülésének a jegyzőkönyvébe.”), hiszen ez a szabály tipikusan az önkormányzat vagy harmadik személyek üzleti érdekei [Ötv. 12. § (4) bekezdés. b) pont], illetve személyes adatai [Ötv. 12. § (4) bekezdés. a) pont] védelme érdekében korlátozza a zárt ülések anyagának megismerését az adott ügyben nem érintett személyek részéről. Ilyen értelmezés mellett ez a szabály összhangban van az Avtv. szabályaival is.

Egyértelmű, hogy az érintett teljes terjedelmében megismeri a zárt ülés anyagát, ha azon részt vesz. Abban az esetben, ha az érintett nem kapott meghívást az ülésre, vagy meghívása ellenére azon nem vett részt – álláspontom szerint – az Avtv. 11. §-ára hivatkozva a zárt ülés jegyzőkönyvének [Ötv. 17. § (1) bekezdés] a rá vonatkozó részét megismerheti.

A késedelmes válaszáért szíves elnézését kérem.

Budapest, 2003. június 3.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(67/K/2003)

**[Állásfoglalás: a Pénzügyi Szervezetek
Állami Felügyelete csak azokat az adatokat
zárhatja el a nyilvánosságtól, amelyeket a Ptk.
üzleti titoknak minősít]**

Dr. Molnár László
ügyvezető igazgató

GKI Gazdaságkutató Rt.
Budapest

Tisztelt Igazgató Úr!

A biztosítótársaságokkal kapcsolatos, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) kezelésében lévő adatok megismerhetőségével kapcsolatban az alábbiakról tájékoztatom:

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló 1999. évi CXXIV. törvény 1. § (1) bekezdése szerint a PSZÁF a kormány irányítása alatt működő országos hatáskörű közigazgatási szerv.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 3. pontja szerint „közérdekű adat: az állami vagy a helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv, illetve személy kezelésében lévő (ideértve a tevékenységére vonatkozó adatot is), a személyes adat fogalma alá nem eső adat”.

Az Avtv. 19. §-a kimondja, hogy az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy a feladatkörébe tartozó ügyekben – így különösen az állami és önkormányzati költségvetésre és annak végrehajtására, az állami és önkormányzati vagyon kezelésére, a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre, a piaci szereplők, a magánszervezetek és -személyek részére különleges vagy kizárólagos jogok biztosítására vonatkozóan – köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását. E szervek rendszeresen közzé- vagy más módon hozzáférhetővé teszik a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb – így különösen a hatáskörükre, illetékességükre, szervezeti felépítésükre, szakmai tevékenységükre, annak

eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokukban lévő adatfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra, valamint a gazdálkodásukra vonatkozó – adatokat. E szervezeteknek lehetővé kell tenniük, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatot bárki megismerhesse, kivéve, ha az adatot törvény alapján az arra jogosult szerv állam- vagy szolgálati titokká nyilvánította, illetve ha az nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség alapján minősített adat, továbbá, ha a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot – az adatfajták meghatározásával – törvény korlátozza.

Az idézett szabályok alapján a PSZÁF kezelésében lévő valamennyi, nem személyes adat közérdekű adatnak minősül. Ez nem jelenti egyben azt, hogy ezek az adatok feltétlenül nyilvánosak is.

A polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 81. § (2) bekezdése szerint ugyanis üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértené vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette. A Ptk. 81. § (2) bekezdése szerint: nem minősül üzleti titoknak az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezményel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz – így különösen a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz – való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

Az eddigi adatvédelmi biztosítási gyakorlat szerint ugyancsak nem lehet üzleti titokra hivatkozva eltitkolni adatokat, ha azok egy erre feljogosított hatóság ellenőrzése eredményeképpen üzleti vállalkozások jogsértő magatartását tárják fel. A jogsértő magatartás, az ellenőrző szerv által esetlegesen kiszabott bírság titokban maradásához ugyanis nem fűződik jogszerű érdek.

A PSZÁF kezelésében lévő, meghatározott jogi személyekre vonatkozó adatok közül azokat, amelyek titokban maradásához a cégnek jogszerű érdeke fűződik, üzleti titokként kell kezelni. Ugyanakkor a PSZÁF az Avtv. alapján nem tagadhatja meg az olyan összesített adatok közlését, amelyek az egyes cégekkel nem hozhatók közvetlen kapcsolatba.

Budapest, 2003. június 23.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(633/K/2003)

[Állásfoglalás: egy közigazgatási határozat adatai attól függően ismerhetők meg, hogy azok személyes vagy közérdekű adatok]

Olajos Dezső
főigazgató

Műszaki Biztonsági Főfelügyelet
Budapest

Tisztelt Főigazgató Úr!

A Magyar PB Gázipari Egyesület megkeresésével kapcsolatos, fenti hivatkozási számú állásfoglalás-kérésére válaszolva az alábbiakról tájékoztatom:

1. „A hatósági határozatokban foglalt adatok, illetve a határozatok mely részei minősülnek közérdekű adatnak, illetve konkrétan a határozat, mint egész, adatnak minősül-e?”

Egy közigazgatási határozat önmagában nem adat, de adatokat tartalmaz. Ezek az adatok lehetnek személyes adatok és lehetnek közérdekű adatok is. A határozat egésze ennek függvényében ismerhető meg, vagy eshet megismerése korlátozás alá. A közigazgatási határozatból nem ismerhető meg az arra nem jogosult által:

- valamely természetes személyre vonatkozó személyes adatok,
- a közérdekű adatok közül a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 19. §-ának (3) és (5) bekezdésében meghatározott adatok,
- az egyéb törvények által védett adatok (titkok), mint pl. az üzleti, bank és egyéb titkok.

Technikai kérdés, hogy a fentiekre figyelemmel a határozat egészét vagy a meg nem ismerhető részeket nem tartalmazó kivonatát bocsátják a kérelmező rendelkezésére.

2. „A határozatok meghozatalának műszaki alapját képező, a kérelmező által benyújtott műszaki dokumentáció (rajzok, leírások, tervek) közérdekű adat-e?”

Az Avtv. 2. §-ának 3. pontja, valamint 19. §-ának – 2003. június 9-e óta hatályos – (1) bekezdése alapján az említett dokumentáció továbbra is közérdekű adatnak minősül, amennyiben jogi személyiségű vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet mint ügyfél iratanyagának részét képezi. Az a körülmény, hogy közérdekű adatnak minősül, nem jelenti egyben automatikus nyilvánosságra hozását is.

Az Avtv. 19. §-ának (6) bekezdése és a Ptk. 81. §-ának (2)–(4) bekezdése alapján kell megítélni, hogy a kérelmező által benyújtott műszaki dokumentáció megismerhető-e vagy pedig a védett üzleti titok körébe tartozik-e. A Ptk. 81. §-ának (3) bekezdése értelmében ugyanis a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatok továbbra is védendő üzleti titkok, amennyiben

- harmadik személy általi megismerésük az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna a gazdálkodó szervezetnek, ugyanakkor
- nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

Nem minősül üzleti titoknak, hanem „közérdekből nyilvános” az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezménnyel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. Az Avtv. 19. §-ának (1) bekezdése értelmében e körbe sorolható a gazdálkodó szervezetnek adott különleges és/vagy kizárólagos jog is. Ezen adatok tekintetében a gazdálkodó szervezet egyáltalán nem hivatkozhat üzleti titokra, nyilvánosságra hozásukat nem tilthatja meg.

A fenti szabályok alapján kell abban állást foglalni, hogy a konkrét dokumentáció nyilvánosságra hozható-e vagy sem. E tekintetben támpont lehet a dokumentáció „egyéni, eredeti” jellege vagy ennek hiánya.

3. „Az ügyfél azon nyilatkozata ellenére, mely szerint a kérelemhez csatolt anyagok üzleti titkot képeznek, így annak nyilvánosságra hozatalát megtiltja, az adat nyilvánosságra hozatalával megvalósul-e a Btk. 300. §-ba ütköző üzleti titok megsértése büntette?”

2003. június 9-e óta az ügyfél nyilatkozatának csökkent a jelentősége, a közfeladatot ellátó szerv az Avtv. és a Ptk. ismertetett szabályai alapján javarészt önmaga dönthet az adat nyilvánosságra hozásáról. A személyeknek a technológiai eljárások, know-how, stb. tekintetében maradt rendelkezési joga azzal, hogy az ezzel kapcsolatos jogaikra csak annyiban hivatkozhatnak, amennyiben ez a közérdekből nyilvános és a közérdekű adat megismerését nem akadályozza. Egyértelmű helyzetekben ebben a kérdésben a közfeladatot ellátó szerv is dönthet, nem egyértelmű esetekben azonban a Ptk. 81. § (4) bekezdése szerinti eljárásra kell utasítsa a kérelmezőt.

A késedelmes válaszáért szíves elnézését kérem.

Budapest, 2003. július 3.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(562/A/2002)

**[Állásfoglalás: a széksértést eredményező
szöveg nyilvánosságra hozásának problémája
zárt ülés tartása esetén]**

Dr. Petrik János
hivatalvezető

Pest Megyei Közigazgatási Hivatal
Budapest

Tisztelt Hivatalvezető Úr!

Nagykőrös Város Önkormányzat és szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 12/2003. (V. 30.) ÖT. rendelet (a továbbiakban: Ör.) 30. §-ának (8) és (9) bekezdésével kapcsolatos megkeresésére válaszolva álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom.

1. A széksértést eredményező sértő szöveg nyilvánosságra hozásának problémája zárt ülés tartása esetén

a) Ön bizonyára abból indul ki, hogy a képviselő-testület nyilvános ülésén elhangzottak, illetve a jegyzőkönyvezett megnyilvánulások – a dolog természetéből adódóan – bárki számára hozzáférhetőek, míg a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvénynek (a továbbiakban: Ötv.) az Ör. hatálybalépése idején hatályban volt 17. §-a (3) bekezdésének szabálya szerint a zárt ülésről készített jegyzőkönyv teljes egészében el volt zárva a nyilvánosság elől.

E szabályt – figyelemmel a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó szabályaira – az adatvédelmi biztos mindig is akként értelmezte, hogy a tárgyalás zárt-sága nem jelentheti a közérdekű adatokhoz való hozzáférés kizárását is. Az Ötv. 17. §-ának 2003. június 9-e óta hatályos (3) bekezdése – az említett adatvédelmi biztosi gyakorlattal egyezően – kimondja, hogy „a külön törvény szerinti közérdekű adat és közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét zárt ülés tartása esetén is biztosítani kell.”

Ez a szabály azonban nem ad megoldást a jelen ügyben. Elsősorban azért nem, mert indoka, hogy az önkormányzat szervei kezelésében lé-

vő, nem természetes személyre vonatkozó adatok [amelyek így megfelelnek a közérdekű adat fogalmának (Avtv. 2. § 3. pont)] a zárt képviselő-testületi ülés ellenére is megismerhetőek legyenek. Más szavakkal: az Ötv. 17. § módosított (3) bekezdése továbbra sem jelent megoldást a közszereplőkkel kapcsolatos dilemmákra, azaz a közszereplők – a funkciójukkal összefüggő – megnyilvánulásai mennyiben tartoznak a nyilvánosságra.

- b) Az utóbb jelzett probléma megoldásában továbbra is az Alkotmánybíróság 60/1994. (XII. 24.) AB határozatában kifejtett érvelésre támaszkodhatunk: „Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata, hogy a demokratikus államélet és közvélemény érdekében az állami tisztségviselők és más közszereplő politikusok alkotmányosan védett magánszférája másokénál szűkebb; különösen ki kell tenniük magukat mások kritikájának ... Ehhez azonban személyes adataik ismeretére is szükség lehet, amennyiben azok funkciójukkal vagy közszereplésükkel összefüggenek. A közhatalmat gyakorlók vagy a politikai közszereplést vállalók esetében a személyeknek – különösen a választópolgároknak – a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő joga elsőbbséget élvez az előbbieket olyan személyes adatainak védelméhez képest, amelyek köztevékenységük és annak megítélése szempontjából jelentősek lehetnek.”

Az adatvédelmi biztos gyakorlatában korábban hasonló ügyekben kialakított álláspontot továbbra is irányadónak tekintem: a közszereplő politikusoknak (így az önkormányzati képviselőknek) a feladatuk ellátása körében tanúsított magatartásával, tevékenységével kapcsolatos valamilyeni adat ismerete a tájékozott választópolgári értékelés alapja, a választópolgárok későbbi döntéseit befolyásoló tényezők. A széksértést eredményező magatartás, illetve ennek szankciója az önkormányzati képviselő képviselői minőségével, köztevékenységével függ össze, és e tevékenység megítéléséhez jelentőséggel bír (különösen, ha az gyakorivá, rendszeressé válna). Az említett tények megismeréséhez tehát a választópolgároknak joguk van.

Utolsó kérdésként az vár megválaszolásra, hogy a zárt ülés ténye kizárja-e a széksértés tényének, szankciójának nyilvánosságra hozását.

Az Ötv. zárt ülésre vonatkozó szabályainak ekként történő értelmezése ellentétes lenne azokkal az érdekekkel, amelyek a zárt ülés tartását indokolják. A széksértés nem olyan magatartás, amely az Ötv. 12. § (4) bekezdése alá esne: a tanácskozás méltóság, illetve más képviselő-testületi tag megsértése nem tartozik sem a képviselő-testület hatáskörébe tartozó

személyi ügyek tárgyához, sem pedig az önkormányzat vagy mások üzleti érdekei körébe.

Összefoglalva álláspontomat, nem tartom az Avtv.-vel, illetve az adatkezelésre vonatkozó egyéb szabályokkal összeegyeztethetetlennek a Nagykőrös Város Önkormányzata és szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 12/2003. (V. 30.) ÖT. rendelet 30. §-át a tekintetben, hogy a képviselő-testület zárt ülésén elkövetett széksértés esetén is lehetővé teszi e tény és következményei nyilvánosságra hozását.

- c) Meghaladja azonban hatáskörömet annak vizsgálata, hogy az Ör. 30. § (9) bekezdésének „*utalva a sértő szöveg tartalmára*” szövegrésze összhangban van-e a személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó egyéb szabályokkal (így különösen a Ptk. 78. §-ával, illetve a Btk. 179-180. §-ával).

2. A „*helyi érdekeltségű hírközlő szervek*” kötelességei a széksértés tényéről kiállított igazolás nyilvánosságra hozatalával kapcsolatban

E kérdés a sajtószabadság körébe tartozik, ezért ugyancsak nem tartozik hatáskörömbé erről állást foglalni; csak utalok arra, hogy a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 3. §-ának (1) bekezdése szerint a műsorszolgáltató önállóan határozza meg a műsorszolgáltatás tartalmát. Közlési kötelezettsége csak minősített időszakban van (vö. 1996:I. tv. 137. §, illetve valamennyi sajtószerv vonatkozásában az 1993: CX. tv. 256. §), továbbá akkor, ha a sajtószervet bírósági ítélet kötelezi helyreigazító közlemény közzétételére (vö. Ptk. 79. §).

Az Ör. 30. §-ának (8) bekezdése tehát csak a jegyzőre ró kötelezettséget.

Budapest, 2003. augusztus 27.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(802/K/2003)

**[Állásfoglalás: az önkormányzat kezelésében
lévő üzleti titkok és személyes
adatok védelem alatt állnak]**

Biatorbágy Nagyközség Önkormányzata
Képviselő-testület

Dr. Palovics Lajos polgármester útján
Biatorbágy

Tisztelt Képviselő-testület!

Biatorbágy Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete 106/2003. (04. 03.) Öh. határozatában arra utasította a polgármestert, hogy „kérjen állásfoglalást az adatvédelmi biztostól arra vonatkozóan, hogy az önkormányzat zártan kezelt üzleti titkokat, illetve magánszemélyek személyes adatait tartalmazó okiratoknak – a titok, illetve személyes adat nyilvánosságra hozása, milyen megítélés alá esik, milyen felelősséget alapoz meg. [...] A titoksértést és vélhetően jogtalan adatkezelést esküt tett közalkalmazott, illetve önkormányzati képviselő részéről történő elkövetés esetében kérjük minősíteni.”

1. A határozat alapján tehát a képviselő-testület két alapvető kérdésben vár választ:

- a) a képviselő-testület ülésének dokumentumaiban lévő közérdekű és személyes adatok felhasználhatósága;
- b) a képviselő-testületi ülés dokumentumaiban lévő titkok, illetve személyes adatok nyilvánosságra hozásának minősítése a jogi felelősség szempontjából.

A rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján világossá vált számomra, hogy az említett határozat mögötti ügy a képviselő-testület működésére is kihatóan befolyásolja a nagyközség közéletét, valamint polgári és büntetőeljárás is folyamatban van. Mindezekre figyelemmel a kérdések megválaszolása előtt szükségesnek tartom vázolni az adatvédelmi biztos hatáskörét megalapozó szabályokat is.

2. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény – a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánossá-

gáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 23. § (2) bekezdése szerint alkalmazandó – 5. §-ának (4) bekezdése szerint „az országgyűlési biztos a hatásköréből adódó feladatokon túlmenően politikai tevékenységet nem folytathat, politikai nyilatkozatot nem tehet.”

Az Avtv. 23. §-ának (1) bekezdése értelmében az adatvédelmi biztost az Országgyűlés „a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok nyilvánosságához való alkotmányos jog védelme érdekében” választotta, feladatkörébe – többek között – az Avtv. és az adatkezelésre vonatkozó más jogszabály megtartásának ellenőrzése, illetve a hozzá érkezett bejelentések kivizsgálása tartozik [Avtv. 24. § a)–b) pont], továbbá az adatvédelmi biztos figyelemmel kíséri a személyes adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánossága érvényesülésének feltételeit [Avtv. 25. § (1) bekezdés].

Az Avtv. 27. §-ának (1) bekezdése szerint pedig „bárki az adatvédelmi biztoshoz fordulhat, ha véleménye szerint személyes adatainak kezelésével vagy a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogainak gyakorlásával kapcsolatban jogsérelem érte, vagy annak közvetlen veszélye fennáll, kivéve ha az adott ügyben bírósági eljárás van folyamatban.”

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 101. §-ának (1) bekezdése az önkormányzati jogokat, illetőleg a helyi önkormányzat feladat- és hatáskörét érintő kérdésekben jogosítja fel a képviselő-testületet arra, hogy az adott kérdésben hatáskörrel rendelkező állami szerv vezetőjéhez forduljon, illetve a megkeresett szerv csak ezen ügyekben köteles érdemben választ adni a megkeresésre.

Az idézett jogszabályokra figyelemmel álláspontom szerint nem állnak fenn azok a feltételek, amelyek mellett köteles lennék az ügy érdemében eljárni és a konkrét tényállást az adatvédelmi jogszabályok szempontjából minősíteni, valamint az esetleges jogellenes adatkezelés esetére biztosított jogosítványaimat gyakorolni. Különösen nem tartozik hatáskörömbe annak megítélése, hogy a folyamatban lévő perek eljárási szabályai alkalmazása szempontjából a becsatolt iratoknak milyen bizonyító erőt lehet tulajdonítani. Erre vonatkozó hatáskör hiányában abban sem foglalhatok állást, hogy a perben bizonyítékként felhasznált iratok hogyan kerültek a felperes birtokába.

Hatásköröm korlátaira figyelemmel tehát a képviselő-testület 106/2003. (04. 03.) Öh. határozatában feltett kérdésekre csak annyiban válaszolhatok, hogy kifejtem álláspontomat arról: mi a viszony a képviselő-testület zárt ülésére vonatkozó szabályok és a képviselő-testület dokumentumai hozzáférhetősége között.

3. Az Ötv. 12. §-ának (4) bekezdése szerint a képviselő-testület háromféleképpen tart zárt ülést:

- választás, kinevezés, felmentés, vezetői megbízatás adása, illetőleg visszavonása, fegyelmi eljárás megindítása, fegyelmi büntetés kiszabása és állásfoglalást igénylő személyi ügy tárgyalásakor, ha az érintett a nyilvános tárgyalásba nem egyezik bele;
- önkormányzati hatósági, összeférhetetlenségi és kiténtetési ügy, valamint vagyonnyilatkozattal kapcsolatos eljárás tárgyalásakor, az érintett esetleges beleegyezésétől függetlenül;
- vagyonával való rendelkezés és az általa kiírt pályázat tárgyalásakor, ha a nyilvános tárgyalás üzleti érdeket sértene.

a) A zárt képviselő-testületi ülés indoka – az Ötv. kommentárja szerint is – a személyes adatok védelméhez fűződő jog, illetve az üzleti titkok védelmének érvényre juttatása.

Az Avtv. és a személyes adatok védelmével összefüggő alkotmánybírósági határozatok szerint az információs önrendelkezési jog tartalma, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. E jogot az Ötv. 14. §-a (2) bekezdésének a) pontjának első fordulata azzal biztosítja, hogy nyilatkozattételi lehetőséget biztosít az érintettnek a zárt ülés kérdésében. E nyilatkozat megtételéhez azonban az érintettnek tudnia kell, milyen ügyben milyen személyes adatai feltárására kerülhet sor.

Az információs önrendelkezési jogból következően a képviselő-testület köve van az érintett nyilatkozatához, azt nem bírálhatja felül, az érintett rendelkezési jogát nem vonhatja el. Olyan értelmezés, amely a képviselő-testületnek e tekintetben bármiféle döntési avagy mérlegelési jogot biztosítana, ellenkezne az érintett említett jogaival. Amennyiben az érintett nyilatkoztatására nem került sor, és emiatt zárt ülést tartottak, az érintett a nyilvánosság kérdésében utólag is nyilatkozhat.

Az Ötv. 14. § (2) bekezdés a) pontja esetén a képviselő-testület nincs is döntési helyzetben: a testületi ülés nem a képviselő-testület formális döntése következtében lesz zárt vagy nyilvános, hanem attól, hogy beállnak-e a zárt ülés tartásához megkívánt feltételek. Amennyiben igen, e tény megállapítása után az ülést vezető személynek el kell rendelnie a zárt ülést.

Szükségesnek tartom azt is hangsúlyozni, hogy álláspontom szerint a képviselő-testület akkor jár el helyesen, ha az Ötv. 14. § (2) bekezdés a) pontja első fordulata alá eső esetekben az egyes személyekre vonatkozó ügyeket egymástól elkülönítve tárgyalja. Ugyanis minden érintettet külön-külön megilleti az a jog, hogy személyes adataival rendelkezzen.

- b) Az Ötv. 17. §-ának (3) bekezdése szerint a zárt ülés jegyzőkönyveit és a zárt ülésen tárgyalt előterjesztéseket a nyilvánosság nem ismerheti meg. Álláspontom szerint egy képviselő-testületi ülés zárttá minősítése nem tekinthető abszolút érvényűnek, nem vezethet az érintett információs önrendelkezési jogának csorbításához sem.

Amennyiben tehát az érintett a zárt ülést követően a nyilvános üléshez való hozzájáruló nyilatkozatát pótolja, avagy a zárt ülés tartását kérő nyilatkozatát visszavonja, akkor a zárt képviselő-testületi ülés őt érintő része a továbbiakban nyilvános ülésnek tekintendő, az ülés jegyzőkönyvét – az Ötv. 17. §-ának (3) bekezdése alapján – az érintett, de bármely más választópolgár kérésére is rendelkezésre kell bocsátani ugyanúgy, mint minden más nyilvános ülés anyagát. Ilyen esetben – hasonlóan a zárt ülés elrendeléséhez – a képviselő-testületnek nem kell döntést hoznia, a közfeladatot ellátó szerv képviselőjének kell vizsgálni a szükséges nyilatkozat meglétét az Avtv. 20. §-a szerinti eljárás (az említett dokumentumoknak a kérelmező rendelkezésre bocsátása) során.

A későbbi viták elkerülése érdekében mindenképpen hasznos lenne, ha akár az előterjesztéshez, akár a jegyzőkönyvhöz csatolnák az érintett nyilatkozatát, amely alapján megállapítható, hogy az ülés nyíltnak vagy zárttak tekintendő (a nyilatkozat elmulasztása esetén e tényt célszerű az előterjesztő által a jegyzőkönyvben rögzíteni). Amennyiben az ülés jellege megváltozik, ezt a jegyzőkönyv megfelelő részénél záradék formájában célszerű feltüntetni.

- c) *„A személyes adat nyilvánosságra hozatalát az Avtv. 3. § (3) bekezdése szerint 'törvény közérdekből – az adatok körének kifejezett megjelölésével – elrendelheti'. Ekkor a személyes adat is a közérdekű adatokéhoz hasonló jogi elbírálás alá esik, amelynek a szabályait az adatvédelmi törvény III. fejezete tartalmazza.”* [60/1994. (XII. 24.) AB határozat IV. 2. b) pont, ABH 1994, 354.] Mivel az Avtv. 3. §-ának (1), illetve (2) bekezdése az érintett hozzájárulását és a törvény engedélyét azonos „erősségű” jogcímnek ismeri, az Alkotmánybíróság megállapítása az érintett hozzájárulása alapján nyilvánosságra került személyes adatok esetén is alkalmazandó. Az Alkotmánybíróság egy másik határozata szerint *„az Avtv. nem tartalmaz olyan korlátozó rendelkezést, amely a közérdekű adatok megismerését célhoz kötötté teszi. Ezáltal a szabályozás megengedi azt is, hogy a kérelmező ne csupán közérdekből, hanem pl. saját jogos érdekei érvényesítése, vagy csoportérdek megvalósítása céljából kezdeményezze a közérdekű adat megismerését. Az Avtv. szerint a közérdekű adatot kezelő szerv nem jogosult az adatkérés céljának vizsgálatára*

sem. ... Az Alkotmány 61. § (1) bekezdése nemcsak a közérdekű adatok megismeréséhez, hanem ezeknek az adatoknak a terjesztéséhez való jogot is biztosítja. A közérdekű adatok terjesztése egyaránt jelentheti az adatok köz-, illetve magáncélú megismertetését és felhasználását.” [19/1995. (III. 28.) AB határozat, ABH 1995, 106.]

- d) Az Ötv. 17. §-ának (3) bekezdése csak a zárt ülés jegyzőkönyveit és előterjesztéseit vonja ki a megismerés lehetősége alól, a zárt ülésen hozott határozatokat nem. Az adatvédelmi biztos – figyelemmel az Avtv. 19. §-ának (1) és (2) bekezdésére – ezt az álláspontot képviselte az Ötv. hivatkozott szabályának a 2003. évi XXIV. törvénnyel történt módosítását megelőzően is. Következésképp az önkormányzat képviselő-testületének bármely olyan határozata, amely közérdekű adatot vagy nyilvánosságra hozható/hozandó személyes adatot tartalmaz, a korábban ismertetett szabályok szerint bárki által megismerhető és felhasználható.
- e) Az önkormányzat vagyonával való rendelkezés, illetve a képviselő-testület által kiírt pályázat tárgyalásakor a képviselő-testület mérlegelheti, hogy zárt ülést tart-e vagy sem, és erről formális döntést hoz. Az ilyen napirendi pont előterjesztése és/vagy jegyzőkönyve nyilvánosságának biztosítása
- a képviselő-testület egyoldalú döntését igényli, amennyiben az „üzleti érdek” csak az önkormányzat oldalán állt fenn,
 - a felek egybehangzó akaratnyilatkozatát igényli, amennyiben az „üzleti érdek” mindkét fél oldalán fennállt.
- Fontosnak tartom megjegyezni, hogy olyan üzleti titkával, illetve saját személyére vonatkozóan olyan egyéb adattal, amely más személyt nem érint, minden érintett fél szabadon rendelkezik.

Az üzleti titokra vonatkozó szabályok – a Ptk. 81. §-ára is figyelemmel – mindig csak a jogosulatlan nyilvánosságra hozatalt, illetékteleneknek való továbbítását, illetve az üzleti titokkal való visszaélést tiltották. Ebből következően sem a jogszerű nyilvánosságra hozatal, sem az „illetékesnek” továbbítás, sem pedig a visszaélésszerű felhasználása nem jogellenes.

Önmagában egy üzleti titkot képező adat, illetve azt tartalmazó irat bírósági eljárásban való felhasználása nem minősül nyilvánosságra hozatallal, hiszen mind a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, mind pedig a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I., illetve 1998. évi XIX. törvények lehetővé teszik zárt tárgyalás tartását, illetve a per iratai nem nyilvánosak.

A bíróság – mint jogvita eldöntésére, illetve jogsérelem orvoslására jogosult és hivatott szerv – a bírósági útra tartozó ügyekben nem minősül illetéktelennek sem.

Budapest, 2003. szeptember 5.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(607/K/2003)

**[Állásfoglalás: az önkormányzat nem titkolhatja el
a pénzügyi számláival kapcsolatos adatokat,
a pénzügyet hivatkozhat azonban a banktitokra]**

[..]

Tisztelt [..]!

Elektronikus levelében az iránt érdeklődött, hogy az „üvegseb”-törvény, illetve a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) alapján megismerhető-e, hogy a pénzügyi intézetek milyen kondíciókkal vezetik az önkormányzatok számláit, milyen szolgáltatást nyújtanak számukra és milyen betétkondíciókkal dolgoznak.

Az Avtv. 19. §-ának – 2003. június 9-e óta hatályos – (1) bekezdése szerint a helyi önkormányzati feladatot ellátó szerv „a feladatkörébe tartozó ügyekben – így különösen az állami és önkormányzati költségvetésre és annak végrehajtására, az állami és önkormányzati vagyon kezelésére, a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre, a piaci szereplők, a magánszervezetek és -személyek részére különleges vagy kizárólagos jogok biztosítására vonatkozóan – köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.”

Az önkormányzat bevételeinek és kiadásainak alakulása, az esetlegesen szabad pénzeszközök betétként való elhelyezése, lekötése, és az ezzel kapcsolatos bankszámla- és betétszerződés feltételei az Avtv. idézett szabálya szerint közérdekű adatok, amikről az önkormányzat köteles felvilágosítást adni.

A számlavezető hitelintézet azonban – banktitokra hivatkozással – jogosan tagadja meg az említett adatok kiszolgáltatását, hiszen a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény értelmében a bank szempontjából ezek banktitoknak minősülnek, és csak az érintett önkormányzat hozzájárulása esetén adhatná ki harmadik személyeknek.

Budapest, 2003. szeptember 24.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1027/K/2003)

Indítványozó újabb levelében a válasz kiegészítését kérte a hitelszerződések nyilvánosságára vonatkozóan. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) Avtv. 19. §-ának (1) bekezdésében említett, „a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre” fordulat az önkormányzat hiteelfelvételeire, az ezzel kapcsolatos szerződésekre is vonatkozik, mint ahogy minden egyéb polgári jogi szerződésre is. A hitel az önkormányzat egységes költségvetésének bevételi oldalán forrásként jelenik meg, felhasználására az államháztartás gazdálkodására vonatkozó szabályok szerint kerül sor.

[Állásfoglalás: az önkormányzati feladatok ellátását segítő támogatások megszervezése közfeladatnak minősül, az ezzel kapcsolatos adatok nyilvánosak]

Szent-Iványi Géza
polgármester

Polgármesteri Hivatal
Fót

Tisztelt Polgármester Úr!

Tájékoztatom, hogy befejeztem annak az ügynek a vizsgálatát, amelyben azt vizsgáltam, köteles-e Ön a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) szerint tájékoztatást adni arról a tevékenységről, amelyet a CORA Áruháznak a nagyközség „eseményeit, civil kezdeményezéseit, intézmények rendezvényeit, stb.” támogató tevékenységével összefüggésben kifejt. Álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom:

A rendelkezésemre álló iratok és az Ön – hivatkozási szám nélküli – leveleiben adott írásbeli magyarázatai alapján a kulcskérdés annak megválaszolása, hogy közfeladatnak minősül-e az Ön által „jó szolgálati közvetítésnek” jellemzett tevékenység.

1. Az Alkotmány 42. § értelmében a helyi önkormányzás joga a választópolgárokat illeti, tartalmilag pedig a választópolgárok közösségét érintő helyi közügyek önálló, demokratikus intézését, a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlását jelenti.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 1. § (1) bekezdése értelmében a helyi közügyek fogalmába minden – kötelezően ellátandó vagy önként vállalt – feladat ellátása beletartozik, amely feladatok ellátásának módjáról az önkormányzat, illetve szervei autonóm módon dönthetnek. Egy feladat önkormányzati feladat voltát azonban nem érinti, ha annak ellátásába önkormányzaton kívüli forrásokat is bevonnak, illetve nem érinti a megvalósítás konkrét módja sem. Az önkormányzat szervei által e feladatok ellátása érdekében kifejtett minden tevékenység az Avtv. 19. §-ának (1) és (2) bekezdése szerint is a „helyi önkormányzati

feladatot ellátó szerv feladatkörébe tartozó ügy”, amiről kötelesek a nyilvánosság előtt számot adni.

2. Az Ön által említett egyes tevékenységeket a jogszabályok kifejezetten is nevesítik.

a) Az Ötv. 8. §-a (5) bekezdésnek első mondata szerint „a települési önkormányzat a feladatai körében támogatja a lakosság önszerveződő közösségeinek a tevékenységét, együttműködik e közösségekkel.” Az Ötv. idézett szabálya szerint tehát önkormányzati feladat a lakosság önszerveződő közösségeinek támogatása.

Emlékeztetni szeretném, hogy Fót Nagyközség Önkormányzatának – a képviselő-testület 14/1998. (IV. 23.) sz. rendeletébe foglalt – Szervezeti és Működési Szabályzata (a továbbiakban: SzMSz) a 9. §-ának (1) bekezdésében megismétli az Ötv. előbb hivatkozott szabályát, illetve ki mondja, hogy a képviselő-testület – többek között – a polgármesteren keresztül kapcsolatot tart ezekkel a közösségekkel, illetve tölti meg tartalommal az Ötv. és az SzMSz vonatkozó rendelkezését.

A támogatás és az együttműködés formáját kimerítően sem az Ötv., sem pedig az SzMSz nem részletezi. Mindenképpen e körbe tartozik azonban az önkormányzat és szervei minden olyan intézkedése, döntése, egyéb cselekménye, ami az említett szervezetek számára biztosítja tevékenységük fejlesztésének, kiszélesítésének, valamint a tevékenységük gyakorlásához szükséges javak gyarapításának lehetőségét, az ehhez szükséges feltételeket.

Az Ötv. és az SzMSz alapján megállapítható tehát, hogy Ön minden olyan esetben az önkormányzat – mint közfeladatot ellátó szerv – nevében jár el, amikor az önkormányzat törvényben írt vagy önként vállalt feladatai ellátásához kapcsolódóan a lakosság önszerveződő közösségei részére támogatásokat keres, vagy közreműködik ilyen önkéntes támogatások elosztásában. Ilyen irányú tevékenysége egyértelműen az Avtv. 19. §-ának (1) és (2) bekezdésének hatálya alá esik, és erről az Avtv. 20. §-a alapján bárkinek köteles felvilágosítást adni.

b) Hasonlóképpen minősül, ha az önkormányzat egyéb feladataihoz (pl. nevelés, oktatás, szociális ellátás, gyermek és ifjúsági feladatok) kapcsolódóan lát el „jószolgálati közvetítést”: közreműködése eredményeként az önkormányzat feladatkörébe tartozó ellátás minősége, színvonala javul.

3. Az önkormányzat intézményei maguk is közfeladatot ellátó szervek, amelyek a kezelésükben lévő közérdekű adatokról – beleértve a nem természetes személyektől származó adományokat is – kötelesek felvilágosítást adni.

Az ilyen adományozáshoz nyújtott polgármesteri közreműködés ténye az említett közérdekű adatok megismerésének sem akadálya [Avtv. 19. § (4) bekezdés].

Tisztelt Polgármester Úr!

Korábbi álláspontommal egyezően a CORA Áruház „mecénási” tevékenységével összefüggésben Ön mint közfeladatot ellátó személy járt és jár el, köteles tehát a közvélemény előtt is számot adni mindezen tevékenységéről.

A beadványtevőt e levelem másolatának megküldésével tájékoztatom álláspontomról.

Budapest, 2003. október 3.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(687/A/2003)

**[Állásfoglalás: az önkormányzat által kötött
szerződések adatai az indokoltan védendő
személyes adatokat kivéve nyilvánosak]**

Strassburger Gyöngyi
jegyző

Békésszentandrás

Tisztelt Jegyző Asszony!

Megkeresésében két – az önkormányzati képviselőket megillető jogokkal, illetve az önkormányzat által kötött szerződéssel kapcsolatos – kérdésre kér választ.

1. Előljáróban szeretném leszögezni, hogy a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) és a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) rendelkezéseinek együttes alkalmazása több esetben is okozott már jogértelmezési nehézséget. Hatásköröm azonban csak a személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok kezelésével összefüggő ügyekre terjed ki, vagyis azokra az ügycsoportokra, amikor a választópolgárok kívánják az információszabadsághoz való jogukat érvényesíteni és az Ötv. egyes szabályai állják ennek útját. A képviselő jogait illetően csak annyiban foglalhatok állást, amennyiben a képviselők jogai a személyes adatok védelmét, illetőleg a közérdekű adatok nyilvánosságát érinti.

2. Az Ötv. 19. §-a (2) bekezdése informálódási jogot biztosít egyrészt „önkormányzati ügyekben” [a) pont], másrészt „a képviselői munkájához szükséges” mértékben [e) pont].

Mint minden más adatkezelésre, a képviselők azon felvilágosításkéréseire is vonatkoznak az Avtv. szabályai, amelyek személyes adatok kezelésével járnak. Így a képviselői minőség önmagában nem jogosítja fel a képviselőket személyes adatok megismerésére és kezelésére. A képviselő önálló feladat- és hatáskörrel nem bír, „képviseleti munkája” elsősorban a képviselő-testület és bizottságai döntési kompetenciájába tartozó egyes ügyek döntéseinek előkészítésében, végrehajtásuk szervezésében és ellenőrzésében való rész-

vételt jelenti. Az Avtv.-vel azonban csak olyan értelmezés van összhangban, amely szerint a képviselő konkrét ügyben – az erre hatáskörrel rendelkező bizottság tagjaként, illetve a képviselő-testület ülésén – a személyes adatok kezelését igénylő eljárás részeként ismerheti meg a személyes adatokat.

Ugyanez értelemszerűen igaz a képviselő-testület bizottságaira, illetve a képviselő-testületre magára is.

Az elmondottak alól kivételt képeznek azok a személyes adatok, amelyek valamely törvényi rendelkezés folytán nyilvánosak. Ezeket a személyes adatokat az önkormányzati képviselők értelemszerűen megismerhetik.

3. A levelében felvetett ügyben figyelembe kell venni azt is, hogy a megkeresésében jelzett ügyben

- a) az önkormányzat tulajdonában álló földterületre kötött
- b) haszonbérleti szerződések természetes személy alanyaira vonatkozó képviselői kérésről van szó.

A polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 81. §-ának (3) bekezdése szerint nem minősül üzleti titoknak a személyek gazdasági tevékenységével összefüggő, az önkormányzati vagyon birtoklásával, használatával, hasznosításával, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat. Ezek az adatok nem titkolhatók el a nyilvánosság elől, rájuk a természetes személyt megillető adatvédelmi szabályok nem vonatkoznak. Fontos hangsúlyozni, hogy ez a szabály csak a gazdasági tevékenységet folytató személyekre [gazdálkodó szervezetek (Ptk. 685. § c) pont), illetve a jelen esetben a mezőgazdasági őstermelő, mezőgazdasági kistermelő, családi gazdaság is] vonatkozik, de pl. az önkormányzati bérlakás bérlőjére (mint az önkormányzat vagyonát birtokló személyre) nem.

A Ptk. említett szabálya azonban nem konkretizálja, milyen adatok sorolhatók az „önkormányzati vagyon birtoklásával, használatával” kapcsolatos adatok körébe. Álláspontom szerint e körbe tartozik a szerződő fél megnevezése, a szerződés ellenértéke, valamint a szerződés feltételei (pl. az ellenérték megfizetésének ütemezése, kedvezmények nyújtása a másik fél részére, egyes jogokról való lemondás, stb.). A szerződés feltételei azonban csak annyiban lehetnek nyilvánosak, amennyiben nem eredményezik pl. a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz való hozzáférést. Az említett adatokat a Ptk. 81. §-ának (4) bekezdése értelmében az érintett személytől is lehet kérni.

Ugyanakkor azonban az is tény, hogy az Avtv. 19. §-ának (1) és (2) bekezdése közérdekű adatnak minősíti az önkormányzati vagyon kezelésére és az erre kötött szerződésekre vonatkozó, valamint az önkormányzat gazdálkodására vonatkozó adatokat, amelyekről az önkormányzat bárkinek köteles felvilágosítást adni, így értelemszerűen az önkormányzati képviselők elől sem „titkolható” el.

A két jogszabályi rendelkezés közös elemei, vagyis a szerződő felek megnevezése, a szerződés ellenértéke, valamint a szerződés lényeges feltételei – közérdekű adatként – a közfeladatot ellátó szervtől is igényelhetők.

Az Avtv. idézett szabálya azonban nem értelmezhető úgy, hogy az önkormányzati vagyontárgyra kötött szerződéssel összefüggő minden adat nyilvános. Az Avtv. célja, hogy az önkormányzat pénzügyei, gazdálkodása átlátható, nyomon követhető legyen. Ehhez nem szükséges olyan, a szerződésben esetleg feltüntetett adatok ismerete, amelyeket a szerződő feleknek nem a jogügylet teljesítéséhez, hanem az ahhoz kapcsolódó járulékos kötelezettségek (pl. adózás, járulékfizetés) érdekében kell szerepeltetni.

4. A szerződés tartalmát tehát a képviselők – hasonlóan más érdeklődőkhöz – az előbbieken megjelölt, védett személyes adatok kivételével megismerhetik. A szerződésről olyan másolatot kaphatnak, amelyen az ilyen adatokat felismerhetetlenné tették.

Budapest, 2003. október 3.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(844/K/2003)

[Állásfoglalás: az önkormányzattal üzleti kapcsolatba kerülő személyek nem hivatkozhatnak üzleti titokra; a közérdekű adatkérés teljesítéséhez nem írható elő feltétel]

Dr. Dóráné dr. Illés Melinda
aljegyző

Polgármesteri Hivatal
Dunakeszi

Tisztelt Aljegyző Asszony!

Fenti hivatkozási számú, 2003. június 30-án, illetve július 8-án kelt megkereséseiben [...] dunakeszi lakos bejelentéseivel és adatkéréseivel kapcsolatban kérte állásfoglalásomat. Az ügy rendelkezésemre bocsátott iratainak áttanulmányozása után az Ön megkeresésében jelzett probléma a következő három részre bontható:

1. a Dunakeszi [...] hrsz. ingatlan licitációs eljárásáról készült jegyzőkönyvbe való betekintés engedélyezése,
2. a Dunakeszi [...] hrsz. ingatlanra kötött adásvételi szerződésének érvénytelenségéből eredő, az önkormányzatot megillető igények megtérülésével összefüggő adatok,
3. közérdekű bejelentésekkel, hatósági ügyekkel összefüggésben keletkezett egyes adatok megismerése mennyiben esik a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) hatálya alá.

ad 1. Az Avtv. szövege és az adatvédelmi biztos töretlen gyakorlata szerint az önkormányzat mint közfeladatot ellátó szerv a gazdálkodásával kapcsolatos adatokról, illetve az üzleti kapcsolatairól olyan részletességgel köteles számot adni a nyilvánosság felé, hogy a közvagyonnal való gazdálkodás, a közpénzek felhasználása ellenőrizhető legyen. E tekintetben az önkormányzattal gazdasági, üzleti kapcsolatba lépő személyek sem hivatkozhatnak üzleti titkaikra. [Vö. Avtv. 2. § 3. pont, 19. §, Ptk. 81. §]

Az említett jogszabályi rendelkezések alapján közérdekű adat tehát a nyilvános pályázati kiírásban szereplő feltételek, köztük – a pályázat témájától függően – az önkormányzat által tett kikötések, minimális ár, stb.

A licitálásról felvett jegyzőkönyv a licitáláson jelen voltak számára – a dolog természete miatt is – korlátozás nélkül megismerhető; egyéb kívülállók számára akkor, ha a licitálás nyilvános volt, azon bárki részt vehetett volna.

Ha a pályázati kiírás vagy jogszabály szerint csak a pályázók vehettek részt a licitáláson („zártkörű” licitálás), az arról felvett jegyzőkönyvbe foglalt adatok közül az alábbiak nyilvánosak:

- a nyertes pályázó személyére vonatkozó adatok [nem természetes személy esetén mint közérdekű adatok; gazdasági tevékenysége keretében a pályázaton részt vevő természetes személyek esetén mint közérdekből nyilvános adatok (Ptk. 81. §,)]. Az eredménytelenül pályázók nem szereznek az „önkormányzati vagyont érintő jogot”, így adataik nem is esnek a közérdekből nyilvános adat kategóriájába;
- a nyertes pályázóval megkötött szerződés azon elemei, amelyek nem esnek a védett szellemi alkotások körébe, továbbá azok az adatok, amelyeket a feleknek nem a jogügylet teljesítéséhez, hanem az ahhoz kapcsolódó járulékos kötelezettségek (pl. adózás, járulékfizetés) érdekében kell szerepeltetni.

ad 2. A Dunakeszi [...] hrsz. ingatlanra kötött adásvételi szerződésének érvénytelenségéből eredő, az önkormányzatot megillető igények megtérülésével összefüggő adatok – mint az önkormányzat költségvetését, annak felhasználását érintő adatok – az Avtv. alapján közérdekű adatok.

ad 3. Levelében Ön azt kéri, minősítsem [...] úr beadványait a tekintetben, hogy azok mennyiben közérdekűek. Hatásköröm azonban csak arra terjed ki, hogy a közérdekű adatokhoz való hozzájutás szempontjából vizsgáljam meg a kérdést.

Az önkormányzat és szervei mint közfeladatot ellátó szervek tevékenysége, eljárása során keletkező, kezelésükben lévő adatokat (a nem nyilvános személyes és törvény által védett más adatokat leszámítva) bárki megismerheti. Az Alkotmánybíróság 19/1995. (III. 28.) AB határozata egyértelműen kimondja, hogy „az Avtv. nem tartalmaz olyan korlátozó

rendelkezést, amely a közérdekű adatok megismerését célhoz kötötté teszi. Ezáltal a szabályozás megengedi azt is, hogy a kérelmező ne csupán közérdekből, hanem pl. saját jogos érdekei érvényesítése, vagy csoport-érdek megvalósítása céljából kezdeményezze a közérdekű adat megismerését. Az Avtv. szerint a közérdekű adatot kezelő szerv nem jogosult az adatkérés céljának vizsgálatára sem.”

Nem kizárt tehát, hogy akár más ügyfélre vonatkozó államigazgatási ügyben is érkezzen olyan kérelem, amely közérdekű adat megismerésére irányul. Amennyiben más törvények speciális jogállást (pl. ügyfél, érdekelt) és ehhez kapcsolódó szélesebb körű informálódási jogot nem is biztosítanak a kérelmező számára, az adott eljárással kapcsolatos közérdekű adatokat ettől függetlenül is megismerheti.

Budapest, 2003. október 14.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(753/K/2003)

[Állásfoglalás: harci repülőgépekről készített és a bíróság által kezelt fényképfelvételeket a közérdekű adatok nyilvánosságának szabályai szerint kérésre hozzáférhetővé kell tenni]

[...]

Tisztelt [...]!

Beadványában az Ön által a 80-as években harci repülőgépekről készített, akkor utólag államtitoknak minősített és büntetőeljárásban bizonyítékként felhasznált fényképekkel kapcsolatban kérte állásfoglalásomat.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv.) 2. §-ának 4. pontja szerint közérdekű adatnak minősül az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy (a továbbiakban együtt: közfeladatot ellátó szerv) kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső adat. Az Avtv. 19. § (3) bekezdése értelmében a közfeladatot ellátó szervezeteknek lehetővé kell tenniük, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatot bárki megismerhesse, kivéve, ha az adatot törvény alapján az arra jogosult szerv állam- vagy szolgálati titokká nyilvánította, illetve ha az nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség alapján minősített adat, továbbá, ha a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot – az adatfajták meghatározásával – törvény egyébként korlátozza.

A harci repülőgépekről készített és a bíróság által kezelt fényképfelvételek megfelelnek a közérdekű adat törvényi meghatározásának, ezért azokat a közérdekű adatok nyilvánosságának szabályai szerint kérésre hozzáférhetővé kell tenni, amennyiben már nem minősülnek államtitoknak vagy szolgálati titoknak.

A harci repülőgépek hadrendből való kivonása ugyan nem eredményezi automatikusan az azokról korábban készített fényképek államtitok, vagy szolgálati titok minősítésének megszűnését, mégis valószínűnek tartom, hogy a szóban forgó fényképek minősítését időközben megszüntették, vagy meg kellett volna szüntetni. Ezt valószínűsíti, hogy a fényképeken látható harci re-

pülőgépek időközben technikailag elavultak, kiselejtezték őket, így az adatok titkosságához fűződő honvédelmi érdek valószínűleg megszűnt.

A minősítés megszüntetése azért is valószínűsíthető, mert az 1980-as évek óta jelentősen megváltozott a jogi szabályozás. A 34/1994. (VI. 24.) AB határozat szinte a teljes korábbi titokszabályozást alkotmánysértőnek találta, és ezért 1995. június 30-ával hatályon kívül helyezte. Az AB határozat nyomán megalkotott, az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény (Ttv.) megfelelő garanciákat tartalmaz arra, hogy a minősítés csak a szükséges és arányos mértékben korlátozza a közérdekű adatok nyilvánosságát.

A hatályos szabályozás értelmében az államtitok jogszerű nyilvánosságra hozatalával az adat minősített jellege megszűnik. Olyan adat nem is lehet államtitok vagy szolgálati titok, amelyre nézve nem folytattak le szabályos minősítési eljárást.

Ami a továbbiakat illeti: javasolom, hogy az Avtv. 20. §-ára hivatkozva forduljon kérelemmel a közérdekű adatokat kezelő szervhez. Az Avtv. vonatkozó szabályai szerint a közérdekű adat megismerésére irányuló kérelemnek az adatot kezelő szerv a kérelem tudomására jutását követő legrovidebb idő alatt, legfeljebb azonban 15 napon belül, közérthető formában tesz eleget. Az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről annak tárolási módjától függetlenül – költségtérítés ellenében – a kérelmező másolatot kérhet. A kérelem megtagadásáról – annak indokaival együtt – 8 napon belül írásban értesíteni kell a kérelmezőt. A közérdekű adat közléséért az adatkezelő szerv vezetője – legfeljebb a közléssel kapcsolatban felmerült költség mértékéig – költségtérítést állapíthat meg. A kérelmező kérésére a költség összegét előre közölni kell.

Felhívom a figyelmét arra, hogy az Avtv. ismertetett szabályai csak a tájékoztatási és a másolatkészítési jogot biztosítják, de arra nem adnak lehetőséget, hogy az Ön által készített fényképfelvételeket eredetiben visszakaphassa.

Amennyiben a közérdekű adatkérését nem teljesítik, úgy az Avtv. 21. §-ának megfelelően bírósághoz fordulhat, vagy – amennyiben kéri – vizsgálatot indíthat az ügyében.

Budapest, 2003. október 14.

Üdvözlettel:
Dr. Péterfalvi Attila

(659/K/2003)

[Állásfoglalás: a kistérségi támogatási alap felhasználásával kapcsolatos pályázatok résztvevőinek joga tudni mely adataikat, kik fogják kezelni]

Gyöngyössy Kálmán
főosztályvezető

Miniszterelnöki Hivatal
Nemzeti Területfejlesztési Hivatal
Területigazgatási Főosztály

Tisztelt Főosztályvezető Úr!

A kistérségi támogatási alap felhasználásával összefüggő pályázati eljárás adatainak kezelésével kapcsolatos megkeresésére az alábbiakat válaszolom:

A kistérségi támogatási alap célleírányzat felhasználásának részletes szabályairól szóló 5/2003. (V. 20.) MeHVM rendelet (a továbbiakban: rendelet) 3. § (1) bekezdése szerint a rendeletben meghatározott célú támogatás jogi személyeknek és természetes személyeknek egyaránt nyújtható. A rendelet szerint a pályázatok elbírálásának három szakasza van: a miniszter által kijelölt Szakértői Bizottság az egyes pályázatokról szakmai ajánlást szerez be az érintett kistérségből [R. 15. § (8) bekezdés], majd ezután állást foglal a beérkezett pályázatokról, végül a miniszter dönt. Ez az eljárás értelemszerűen a pályázók adatainak kezelésével jár.

A részvétel a pályázaton önkéntes, ami azt is jelenti, hogy a pályázó természetes és jogi személyek a rendeletben foglalt eljárás ismeretében nyújtják be pályázataikat.

A pályázaton résztvevő természetes személyek adataival kapcsolatosan a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 3. § (5) bekezdése kimondja, hogy az érintett kérelmére indult eljárásban a szükséges adatainak kezeléséhez való hozzájárulását vélelmezni kell. Erre a tényre az érintett figyelmét fel kell hívni. Az adatkezeléshez való hozzájárulás itt nyilvánvalóan azt jelentheti, hogy a pályázati anyagban szereplő személyes adatokat a

bírálok a döntés meghozatala céljából megismerhetik, de például nem továbbíthatják máshová, és nem hozhatják nyilvánosságra. A rendeletnek a pályázatok elbírálásával kapcsolatos rendelkezéseiből ugyanakkor nem egyértelműen derül ki, hogy a pályázatban szereplő adataik közül melyeket, kik fognak megismerni, ezért indokoltnak tartom a rendelet szövegét ezzel kiegészíteni.

A jogi személyek esetében az eljárással összefüggésben az üzleti titok védelme okozhat gondot. Ez ügyben állást foglalni azonban az Avtv. értelmében nem tartozik a hatáskörömbé. Csak arra kívánok utalni, hogy egy pályázati eljárás minden résztvevőjének tudnia kell, hogy az üzleti titok megsértésének polgári jogi és büntetőjogi következményei lehetnek. Szükség esetén erre az eljáró személyek figyelmét érdemes külön is felhívni.

Budapest, 2003. október 29.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1155/K/2003)

[Állásfoglalás: az adatvédelmi biztos és a bíróság felülvizsgálhatja a belső használatra készült dokumentumok megismerésére irányuló adatkérés megtagadását; az országgyűlési képviselők információhozzáférési jogát az adatvédelmi biztos nem vizsgálhatja]

Dr. Szüdi János
közigazgatási államtitkár

Oktatási Minisztérium
Budapest

Tisztelt Államtitkár Úr!

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) 19–22. §-ai, valamint az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet (Ámr.) 157/A–157/C. §-ainak értelmezése ügyében az Igazságügyi Minisztérium közigazgatási államtitkárához írt levelével kapcsolatban engedje meg, hogy az alábbi észrevételeket tegyem:

Ad 1. Az információszabadságnak az Avtv. 19. § (5) bekezdésében foglalt korlátozása azt jelenti, hogy a közfeladatot ellátó szerv meghatározott időre elzárhatja a nyilvánosságtól közérdekű adatokat. Ez a korlátozás – eltérően az államtitok és a szolgálati titok szabályozásától – az adatkezelő eseti mérlegelésétől függ. (E megoldás alkotmányossága külön elemzést igényelne, de itt most nem ez a kérdés.) Amikor egy érdeklődő közérdekű adatot kér, az adatkezelő eldönti, hogy az adat nyilvánosságra kerülése veszélyezteti-e a hivatal illetéktelen külső befolyástól mentes működését. Ha úgy ítéli meg, hogy igen, és az adatkérő elfogadja ezt a „minősítést”, nyilván nem kíván jogorvoslattal élni. Erre csak akkor kerülhet sor, ha az adatkérő vitatja, hogy a szóban forgó információ valóban belső használatra szolgál vagy döntéselőkészítéssel függ össze. Ilyenkor panasz esetén az adatvédelmi biztos vagy a bíróság köteles megvizsgálni a megtagadás indokoltságát. (Ilyen eset több is volt az adatvédelmi biztos eddigi gyakorlatában.)

Ad 2. A közérdekű adatok megismerésének biztosításával kapcsolatban:

- A törvény szövegében a „közérthető formában” kifejezés azokra az esetekre vonatkozik, amikor az adatkérés nem egyszerűen valamely számadatra, dátumra, stb. vonatkozik. (Itt jegyzem meg, hogy az Avtv. szóhasználata „közérdekű adat”, sok értelmezési gondot okozott eddig, és nincs összhangban az adat kifejezés hétköznapi használatával. Nem véletlen, hogy számos külföldi törvény és európai uniós szabály a dokumentum vagy az irat kifejezést használja. Az Avtv. szelleméből következően adatvédelmi biztosként a közérdekű adat lehető legszélesebb fogalmát tartom helyénvalónak, amely magában foglalhat több száz oldalas jegyzőkönyveket, ügyiratokat.) A „közérthető forma” – álláspontom szerint – olyan esetekben követelmény, amikor az adatkérő valamely üggyel kapcsolatban egyfajta tájékoztatást kér.
- Az eredeti dokumentumok rendelkezésre bocsátása akkor kötelező, ha az adatkérő ezt kéri. Lehetnek ugyanis olyan esetek, amikor a dokumentumok rendelkezésre bocsátása akár el is lehetetlenítheti a tájékozódást. Egy bonyolult engedélyezési eljárás több ezer oldalas dokumentumaival egy laikus semmit nem tud kezdeni. Ilyenkor a pontos, közérthető tájékoztatás az adatkezelő kötelessége.
- Az adatkérés teljesítése határidejének megjelölésekor a törvény napokat említ. Álláspontom szerint ez naptári napokat jelent, máskülönben a törvény a munkanap kifejezést használná. Nincs szabály arra, hogy meghosszabbítja-e a határidőt a kérelem pontosítása, de véleményem szerint igen. Jóllehet erre sincs az Avtv.-ben szabály, amennyiben a kérelmező a kért dokumentumok megismerése érdekében több alkalommal nem jelenik meg – álláspontom szerint – a kérelmét a hivatal tekintheti visszavontnak. A félreértések elkerülése érdekében ilyenkor helyénvaló erről a kérelmező értesítése.

Ad 3. A közérdekű adatok közlésével kapcsolatos egyik legnehezebb elvi és gyakorlati kérdés, hogy ki fizesse az információszabadsággal kapcsolatos költségeket. Csak megjegyzem, hogy a nemzetközi gyakorlat ezügyben eltérő megoldásokat mutat. Az Avtv. szerint csak „az adatközléssel összefüggésben felmerült költségek” megtérítése kérhető. Ezt az adatvédelmi biztos gyakorlat mindig a lehető legszűkebben értelmezte, vagyis csak a másolás és a postázás költségeit értette alatta.

Ugyanakkor számos ügyben felmerült az a kérdés, hogy nagyobb mennyiségű (esetleg hosszas gyűjtőmunkát vagy jelentős adatfeldolgozást igénylő) adatközlés költségeit kinek kell állnia. E kérdésekre az Avtv.-ben nincsen vá-

lasz, és sajnos mindezidáig eredménytelen volt az Avtv. kiegészítésére tett valamennyi kezdeményezésem. A helyzetet súlyosbítja, hogy itt nem egyszerűen a hivatalok jó- vagy rosszindulatáról van szó, hanem arról, hogy a költségvetési rendszerünk nemhogy nem vesz tudomást egy ilyesfajta kiadásról, hanem közfeladatot ellátó szervek sokaságát kötelezi úgynevezett saját bevétel produkálására úgy, hogy e bevételek tetemes része az alapfeladatok ellátására szolgál. Ilyen körülmények között nehezen várható el, hogy az adatközléssel járó többletmunkát az adatkezelők ingyenesen végezzék el. Másfelől viszont igencsak aggályos volna egy alkotmányos jog gyakorlását az adatkérő fizetőképességétől függővé tenni. Tekintve, hogy nekem az ezzel kapcsolatos ügyekben a gyakorlati panaszokra valamilyen választ adnom kellett, abból indultam ki, hogy az Avtv. szerint a közfeladatot ellátó szervek csupán a „kezelésükben lévő adat” közlésére kötelezettek, adatgyűjtésre és -feldolgozásra nem. Ebből kiindulva javasoltam, hogy azokban az esetekben, amikor az adatkérő ezt vállalni tudja (lévén például egy gazdasági társaság) megbízási szerződés keretében, közösen megállapított díj ellenében juthasson hozzá az összegyűjtött vagy feldolgozott adatokhoz.

Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy ez nem megoldás minden esetben, és ezért javasoltam több alkalommal, hogy a költségvetési tervezéskor az információszabadság költségeire is tekintettel kell lenni. Az „üvegzséb”-program keretében csak szerény sikert értem el ezügyben, hiszen Ön előtt is ismert, hogy a 2004. évi költségvetésbe végül is nem került bele az ezzel kapcsolatos előirányzat.

Az Ámr. 157/C. §-a – melyre Ön is utal –, igyekszik egyfajta megoldást adni. Meg kell azonban jegyezni, hogy ez tartalmilag az Avtv. módosítása-kiegészítése, melyre egy kormányrendeletben nincs mód.

Az Avtv. 20. § (3) bekezdése ugyan azt mondja, hogy a költség összegét a kérelmező kérésére kell előre közölni. Nem ellentétes azonban a törvényvel, ha az adatkezelő ezt kérés nélkül is megteszi. Az információszabadság parlamenti biztosaként ragaszkodnom kell az Avtv. szövegéhez, mely a közérdekű adatokhoz való hozzáférést nem köti ahhoz a feltételhez, hogy az adatkérő előzetesen befizesse a költséget.

Ad 4. Az országgyűlési képviselők információhozzáférési jogával kapcsolatban csak annyiban van kompetenciám állást foglalni, amennyiben az a személyes adatok védelmét érinti. Hogy a közérdekű adatok megismerésével kapcsolatos, mindenkit megillető jogot meghaladóan a képviselők e funkciójukból fakadóan milyen többletjoggal rendelkeznek, ez államszer-

vezeti kérdés, és a válasz attól függ, hogy a jogalkotó, illetőleg az alkotmányozó a parlamentnek milyen funkciót szán. Amikor a képviselő e minőségében információt kér, akkor nem magánemberként jár el, hanem mint intézmény. Az ilyen kérések teljesítésével kapcsolatos szabályok (Alkotmány, Házszabály, a képviselők jogállásáról szóló törvény, stb.) értelmezése nem tartozik a hatáskörömbé. Álláspontom az, hogy az Avtv. ugyanakkor a képviselőkre is vonatkozik. Személyes adatokat csak az Avtv. és más törvények adta felhatalmazás esetén ismerhetnek meg. Kifejezett törvényi felhatalmazás nélkül pedig az érintett hozzájárulása szükséges.

Budapest, 2004. január 14.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila

(1116/K/2003)

FÜGGELÉK

Az iroda szervezete és gazdálkodása

Az Adatvédelmi Biztos Irodájában – a 2003. december 31-ei állapot szerint – 34 főállású és 1 részfoglalkozású munkatárs dolgozik. Betöltetlen álláshely nincs. Az alábbiakban a 2003. év kiadásait mutatjuk be a hivatal egészére vonatkozó beruházási kiadások, üzemeltetési költségek és áfa nélkül, a közölt összegek ezer forintban értendők.

Személyi kiadások: illetmények és 13. havi fizetés (119.547), jutalom (13.085, jubileumi jutalom (1.910), napidíj (1.356), megbízási díj (1.655), egyéb juttatások (7.438)	
Személyi kiadások összesen:	144.991
Munkáltatót terhelő járulékok összege:	46.505
Dologi kiadások:	
külföldi kiküldetés (6.110), nyomda (2.533), irodaszer, telefon, gépkocsiüzemeltetés (3.060), fordítás, lektorálás, megbízás (1.416), reprezentáció (875), egyéb (6.770)	
Dologi kiadások összesen:	20.764
Az összes kiadás:	212.260

A 2002. évi beszámoló parlamenti fogadtatása

Az Országgyűlés az adatvédelmi biztos 2002. évi beszámolóját 342 igen szavazattal – 1 tartózkodás mellett – elfogadta.

Az adatvédelmi biztos által 2003-ban véleményezett jogszabálytervezetek

Törvények, törvénytervezetek és törvényjavaslatok

- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról szóló 2003. évi LXI. törvény (11/J/2003)
- Az egészségügyi szolgáltatókról és az egészségügyi közszolgáltatások szervezéséről szóló 2003. évi XLIII. törvény (19/J/2003)
- A növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról szóló 2003. évi LII. törvény (27/J/2003)
- Egyes törvényeknek az Egységes Munkaügyi Nyilvántartás létrehozásával összefüggő módosításáról szóló 2003. évi XCIV. törvény (115/J/2003)
- A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény módosításáról szóló 2003. évi XLVIII. törvény (139/J/2003)
- A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény módosításáról szóló 2003. évi XXXVIII. törvény (177/J/2003)
- A Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 2003. évi XXXII. törvény (205/J/2003)
- A Munkavállalói Résztulajdonosi Programról szóló 1992. évi XLIV. törvény módosításáról szóló 2003. évi CXIX. törvény (211/J/2003)
- A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény, a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2003. évi XLV. törvény (248/J/2003)
- Az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény, valamint azzal összefüggésben más törvények módosításáról szóló 2003. évi LIII. törvény (250/J/2003)

- Egyes törvények környezetvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseinek módosításáról szóló 2003. évi CXX. törvény (277/J/2003)
- A közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól szóló törvény tervezete (292/J/2003)
- A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény módosításáról szóló 2003. évi XXXI. törvény (297/J/2003)
- Az egészségügyi dolgozók jogállásáról szóló törvény tervezete (305/J/2003)
- A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (315/J/2003)
- A magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról szóló 2003. évi LVI. törvény (320/J/2003)
- Az Alkotmánybíróságról szóló törvény tervezete (348/J/2003)
- A jogalkotásról szóló törvény tervezete (349/J/2003)
- A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló törvény tervezete (350/J/2003)
- Az Egyesült Nemzetek Diplomáciai Konferenciája által, a Nemzetközi Büntetőbíróság Rómában, 1998. július 17-én elfogadott Statútumának kihirdetéséről szóló törvény tervezete (351/J/2003)
- A Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának kihirdetésével összefüggésben szükséges egyes közjogi törvénymódosításokról szóló törvény tervezete (352/J/2003)
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény módosításáról szóló 2003. évi LI. törvény (353/J/2003)
- Egyes agrár tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2003. évi LXXVII. törvény (381/J/2003)
- A polgári szolgálatról szóló 1997. évi XXI. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (384/J/2003)
- A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény (434/J/2003)
- A terrorizmus elleni küzdelemben a Magyar Köztársaság által vállalt nemzetközi kötelezettségeken alapuló egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló törvény tervezete (497/J/2003)
- A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény módosításáról szóló 2003. évi LVII. törvény (529/J/2003)
- A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (541/J/2003)

- A hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (546/J/2003)
- A Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamaráról szóló 2003. évi LXXXIII. törvény (555/J/2003)
- A sportról szóló 2000. évi CXLV. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (609/J/2003)
- Az elektronikus cégeljárásról és a cégiratok elektronikus úton történő megismeréséről szóló 2003. évi LXXXI. törvény (612/J/2003)
- A társasházakról szóló 2003. évi CXXXIII. törvény (648/J/2003)
- A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (661/J/2003)
- A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (662/J/2003)
- A felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény módosításáról szóló 2003. évi CVI. törvény (674/J/2003)
- Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (695/J/2003)
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény, valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (698/J/2003)
- Egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi törvények módosításáról szóló 2003. évi CII. törvény (699/J/2003)
- Románia Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodáshoz történő csatlakozásáról szóló Megállapodás kihirdetéséről szóló 2003. évi LXXV. törvény (707/J/2003)
- A Bolgár Köztársaság Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodáshoz történő csatlakozásáról szóló Megállapodás kihirdetéséről szóló 2003. évi LXXIV. törvény (708/J/2003)
- A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (745/J/2003)
- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (776/J/2003)
- A gazdasági kamarákról szóló 1999. évi CXXI. törvény módosításáról szóló 2003. évi CXXXI. törvény (803/J/2003)
- A Magyar Köztársaság és Kanada között a szociális biztonságról szóló, 2002. március 4-én, Budapesten aláírt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2003. évi LXIX. törvény (833/J/2003)
- A mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intéz-

- kedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. törvény (858/J/2003)
- A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény módosításáról szóló 2003. évi LXXXV. törvény (886/J/2003)
 - A postáról szóló 2003. évi CI. törvény (895/J/2003)
 - Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény módosításáról szóló 2003. évi XCVII. törvény (898/J/2003)
 - A regisztrációs adóról szóló 2003. évi CX. törvény (933/J/2003)
 - A fogyasztói árkiegészítésről szóló 2003. évi LXXXVII. törvény (934/J/2003)
 - Az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról szóló 2003. évi XCI. törvény (940/J/2003)
 - Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2003. évi CXXX. törvény (941/J/2003)
 - „A sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályjal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára” ENSZ Egyezmény kihirdetéséről szóló 2003. évi CVII. törvény (948/J/2003)
 - A környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX. törvény (977/J/2003)
 - A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról szóló törvény tervezete (1000/J/2003)
 - Egyes földművelésügyi ágazati törvények módosításáról szóló 2003. évi CXII. törvény (1001/J/2003)
 - A polgári rendeltetésű lőfegyverekről és lőszerekről szóló törvény tervezete (1015/J/2003)
 - A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény és egyéb munkajogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2003. évi CXVIII. törvény (1059/J/2003)
 - Az Európai Csalásellenes Hivatal (OLAF) által Magyarország területén végzett vizsgálatok tárgyában az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény XIII. fejezetének módosításáról szóló törvény tervezete (1106/J/2003)

- A közösségi vámjog végrehajtásáról szóló 2003. évi CXXVI. törvény (1183/J/2003)
- A Vám- és Pénzügyőrségről szóló törvény tervezete (1184/J/2003)
- Az általános forgalmi adóról szóló törvény tervezete (1188/J/2003)
- A jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény (1189/J/2003)
- A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (1232/J/2003)
- A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (1355/J/2003)
- A polgári biztonságvédelmi tevékenységről, illetve a vagyonvédelemre kötelezettek jogairól és kötelezettségeiről szóló törvény tervezete (1363/J/2003)
- A kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról szóló törvény tervezete (1387/J/2003)
- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvénynek a pedagógust és a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottak titoktartási kötelezettségéről szóló törvény tervezete (1413/J/2003)
- A külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény módosításáról szóló törvény tervezete (1427/J/2003)
- A kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról szóló törvény tervezete (1581/J/2003)
- A biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (739/J/2002.)
- A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény módosításáról szóló T/3735. számú törvényjavaslathoz benyújtott módosító indítványok (649/J/2003)
- Módosító indítvány a Magyar Köztársaság 2004. évi költségvetéséről és az államháztartás három éves kereteiről szóló T/5601. számú törvényjavaslathoz, a közúti közlekedési nyilvántartás adattartalmával összefüggésben (1532/J/2003)

Kormányrendeletek és kormányrendelet-tervezetek

- A súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól szóló 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet, valamint a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény végrehajtására kiadott 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet módosításáról szóló 21/2003 (II. 25.) Korm. rendelet (76/J/2003)
- A járóbeteg-ellátás keretében rendelt gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök és gyógyfürdőellátások árához nyújtott támogatások elszámolásáról és folyósításáról szóló 134/1999. (VIII. 31.) Korm. rendelet módosításáról szóló 33/2003 (III. 27.) Korm. rendelet (89/J/2003)
- A munkaerő-kölcsönzési és a magán-munkaközvetítői tevékenység nyilvántartásba vételéről és folytatásának feltételeiről szóló 118/2001. (VI. 30.) Korm. rendelet módosításáról szóló 57/2003 (IV. 24.) Korm. rendelet (96/J/2003)
- A hulladékok külföldről történő behozatalának, az országból történő kivitelének és az ország területén történő átszállításának részletes szabályairól szóló Korm. rendelet tervezete (98/J/2003)
- A hulladékkal kapcsolatos nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségekről szóló 164/2003 (X. 18.) Korm. rendelet (99/J/2003)
- Az egészségügyi felsőfokú szakirányú szakképzésben részt vevők számára szervezett központi gyakornoki rendszerről szóló 125/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet módosításáról szóló 52/2003 (IV. 9.) Korm. rendelet (137/J/2003)
- Egyes oktatást érintő kormányrendeletek módosításáról szóló kormányrendelet tervezete (143/J/2003)
- A diákigazolványról szóló 30/1999. (II. 15.) Korm. rendelet módosításáról szóló 38/2003 (III. 27.) Korm. rendelet (150/J/2003)
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a központi költségvetési szervként működő kutató- és kutatást kiegészítő intézeteknél és kutatókat foglalkoztató egyes intézményeknél történő végrehajtásáról szóló 49/1993. (III. 26.) Korm. rendelet módosításáról szóló 35/2003 (III. 27.) Korm. rendelet (151/J/2003)
- A felsőoktatási intézmények felvételi eljárásainak általános szabályairól szóló 269/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet módosításáról szóló 37/2003 (III. 27.) Korm. rendelet (152/J/2003)

- Az állatkísérletek végzéséről szóló 243/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet, valamint az azt módosító 103/2002. (V. 10.) Korm. rendelet módosításáról szóló 186/2003 (XI. 5.) Korm. rendelet (168/J/2003)
- Az egészségügyi szakellátási kapacitásmódosítások szakmai feltételeiről, eljárási rendjének és az új szolgáltatók befogadásának szabályairól szóló 50/2002. (III. 26.) Korm. rendelet módosításáról szóló 59/2003 (IV. 24.) Korm. rendelet (226/J/2003)
- Az egészségügyi szakellátási kapacitásmódosítások szakmai feltételeiről, eljárási rendjének és az új szolgáltatók befogadásának szabályairól szóló 50/2002. (III. 26.) Korm. rendelet módosításáról szóló 185/2003 (XI. 5.) Korm. rendelet (226/J/2003)
- Az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálat Országos Hivatala létrehozásáról, valamint ehhez kapcsolódóan egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 72/2003 (V. 28.) Korm. rendelet (251/J/2003)
- A háziorvosok, házi gyermekorvosok és fogorvosi alapellátási vállalkozások támogatásáról szóló 229/2001. (XII. 5.) Korm. rendelet egyes rendelkezéseinek hatályon kívül helyezéséről szóló kormányrendelet tervezete (255/J/2003)
- Az önkormányzat által szervezett közcélú foglalkoztatás 2003. évi előirányzatának módosítási rendjéről szóló 60/2003 (IV. 24.) Korm. rendelet (259/J/2003)
- A közösségi öko-címke odaítélését ellátó szerv kijelöléséről szóló 83/2003 (VI. 7.) Korm. rendelet (340/J/2003)
- Az állami vezetők, a köztisztviselők, valamint a közvetlenül költségvetési forrásból finanszírozott kiküldetésben résztvevők ideiglenes külföldi kiküldetéséről szóló kormányrendelet tervezete (419/J/2003)
- A közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről szóló 175/2003 (X. 28.) Korm. rendelet (498/J/2003)
- A géntechnológiai bírság megállapításáról szóló 148/2003 (IX. 22.) Korm. rendelet (583/J/2003)
- A keresőképtelenség és keresőképeség orvosi elbírálásáról és annak ellenőrzéséről szóló 102/1995. (VIII. 25.) Korm. rendelet módosításáról szóló 252/2003 (XII. 23.) Korm. rendelet (594/J/2003)
- A kábítószer előállítására alkalmas növények termesztésének, forgalmazásának és felhasználásának rendjéről szóló 162/2003 (X. 16.) Korm. rendelet (611/J/2003)

- Az egészségügyi szolgáltatás gyakorlásának általános feltételeiről, valamint a működési engedélyezési eljárásról szóló 96/2003 (VII. 15.) Korm. rendelet (624/J/2003)
- Az Európai Unió Közös Agrárpolitikája magyarországi végrehajtásában, illetve a nemzeti agrártámogatási rendszerben érintett ügyfelekkel összefüggő ügyfélregiszter létrehozásáról és az ezzel kapcsolatos nyilvántartásba vételről szóló 141/2003 (IX. 9.) Korm. rendelet (644/J/2003)
- A pénzügyi szolgáltatási, a kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, továbbá a befektetési szolgáltatási és az árutőzsdei szolgáltatási tevékenység, az értékpapír letéti őrzés, az értékpapír letétkezelés, valamint az elszámolóházi tevékenység végzéséhez szükséges személyi, tárgyi, technikai és biztonsági feltételekről szóló kormányrendelet tervezete (660/J/2003)
- A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Engedélyezési és Közigazgatási Hivataláról szóló 12/1999. (II. 1.) Korm. rendelet, valamint az áruk, szolgáltatások és anyagi értéket képviselő jogok kiviteléről, illetőleg behozataláról szóló 112/1990. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról szóló 256/2003 (XII. 24.) Korm. rendelet (693/J/2003)
- A földgázellátásról szóló 2003. évi XLII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 111/2003 (VII. 29.) Korm. rendelet (741/J/2003)
- Az Országos Környezet- és Vízügyi Főfelügyelőség, az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság és a környezetvédelmi és vízügyi miniszter irányítása alá tartozó területi szervek feladat- és hatásköréről szóló 183/2003 (XI. 5.) Korm. rendelet (778/J/2003)
- A nem üzleti célú közösségi, szabadidős szálláshely-szolgáltatásról szóló 173/2003 (X. 28.) Korm. rendelet (808/J/2003)
- Egyes környezetvédelmi jogszabályok módosításáról szóló kormányrendelet tervezete (809/J/2003)
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény egészségügyi ágazatban történő végrehajtásáról szóló 233/2000. (XII. 23.) Korm. rendelet módosításáról szóló 220/2003 (XII. 11.) Korm. rendelet (831/J/2003)
- A veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 98/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet módosításáról szóló 192/2003. (XI. 26.) Korm. rendelet (832/J/2003)

- A nemzetközi szerződés alapján átvett, vagy nemzetközi kötelezettségvállalás alapján készült minősített adat védelmének eljárási szabályairól szóló 179/2003 (XI. 5.) Korm. rendelet (894/J/2003)
- A mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványáról szóló 218/2003 (XII. 11.) Korm. rendelet (904/J/2003)
- A Nemzeti Biztonsági Felügyelet részletes feladatairól és működési rendjéről, valamint az iparbiztonsági ellenőrzések részletes szabályairól szóló 180/2003 (XI. 5.) Korm. rendelet (906/J/2003)
- Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményhez kapcsolódó egyes feladatok végrehajtásáról szóló kormányrendelet tervezete (908/J/2003)
- Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet módosításáról szóló 117/2003 (VII. 30.) Korm. rendelet (976/J/2003)
- A biztonsági okmányok védelmének rendjéről szóló 86/1996. (VI. 14.) Korm. rendelet módosításáról szóló 182/2003 (XI. 5.) Korm. rendelet (988/J/2003)
- A közszolgálati jogviszonnyal összefüggő adatkezelésre és a közszolgálati nyilvántartásra vonatkozó szabályokról szóló 233/2001. (XII. 10.) Korm. rendelet módosításáról szóló 189/2003 (XI. 26.) Korm. rendelet (997/J/2003)
- A büntetőeljárásban résztvevők, valamint az eljárást folytató hatóság tagjai személyi védelme elrendelésének feltételeiről és végrehajtásának szabályairól szóló 34/1999. (II. 26.) Korm. rendelet módosításáról szóló kormányrendelet tervezete (1024/J/2003)
- A 2004. évre szóló Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programról szóló 215/2003 (XII. 10.) Korm. rendelet (1025/J/2003)
- A földgázellátási válsághelyzet esetén szükséges intézkedésekről szóló kormányrendelet tervezete (1065/J/2003)
- A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény hatálya alá tartozó személyek diákkedvezményeiről szóló 319/2001. (XII. 29.) Korm. rendelet módosításáról szóló 205/2003 (XII. 10.) Korm. rendelet (1103/J/2003)
- A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény pedagógusokat és oktatókat érintő rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 206/2003 (XII. 10.) Korm. rendelet (1103/J/2003)
- Az Országos Környezet- és Vízügyi Főfelügyelőség, az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság és a kör-

- nyezetvédelmi és vízügyi miniszter irányítása alá tartozó területi szervek feladat- és hatásköréről szóló 183/2003 (XI. 5.) Korm. rendelet (1114/J/2003)
- Az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek és tápszerek árának és társadalombiztosítási támogatásának átmeneti szabályait érintő egyes jogszabályok módosításáról szóló 134/2003 (VIII. 27.) Korm. rendelet (1128/J/2003)
 - Az Országos Szociálpolitikai Szakértői Névjegyzékről szóló 211/2003 (XII. 10.) Korm. rendelet (1243/J/2003)
 - A központosított közbeszerzési eljárás körébe tartozó, egészségügyi, szociális és családügyi fejezeti szinten kiemelt termékek állami normatíváiról szóló 276/2003 (XII. 24.) Korm. rendelet (1270/J/2003)
 - A külföldi gyógykezelésekkel kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 227/2003. (XII. 13.) Korm. rendelet (1271/J/2003)
 - A Magyar Köztársaság Kormánya és Ukrajna Miniszteri Kabinetje között az állampolgárok utazásának feltételeiről szóló, Kijevben, 2003 október 9. napján aláírt Megállapodás kihirdetéséről szóló 199/2003 (XII. 10.) Korm. rendelet (1273/J/2003)
 - A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (1279/J/2003)
 - A magyar számviteli standardokról, azok értelmezéseiről és a kapcsolódó eljárási rendről szóló 202/2003 (XII. 10.) Korm. rendelet (1287/J/2003)
 - Az Egységes Munkaügyi Nyilvántartással kapcsolatos bejelentési és nyilvántartási kötelezettség szabályozásáról szóló kormányrendelet tervezete (1292/J/2003)
 - A közműves ivóvízellátásról és a közműves szennyvízelvezetésről szóló 38/1995. (VI. 5.) Korm. rendelet módosításáról szóló 30/2004. (II. 28.) Korm. rendelet (1324/J/2003)
 - Az ózdi martinsalak felhasználásával készült lakóépületek tulajdonosainak kárenyhítéséről szóló 40/2003 (III. 27.) Korm. rendelet módosításáról szóló kormányrendelet tervezete (1326/J/2003)
 - A pénztárakat érintő számviteli kormányrendeletek módosításáról szóló 236/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (1341/J/2003)
 - A számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosításáról szóló 237/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (1342/J/2003)

- A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény végrehajtásáról rendelkező 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet és a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról rendelkező 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet módosításáról szóló 248/2003 (XII. 23.) Korm. rendelet (1354/J/2003)
- A biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló 192/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet módosításáról szóló 235/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (1368/J/2003)
- Az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól szóló 43/1999. (III. 3.) Korm. rendelet módosításáról szóló 264/2003 (XII. 24.) Korm. rendelet (1369/J/2003)
- A kincstári elszámolások beszámoló és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló 240/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (1370/J/2003)
- Az Európai Unió Strukturális Alapjai és a Kohéziós Alap támogatásainak fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 233/2003 (XII. 16.) Korm. rendelet (1371/J/2003)
- A hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról szóló 238/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (1373/J/2003)
- A befektetési vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló 251/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról szóló 241/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (1376/J/2003)
- A felszíni vizek minősége védelmének egyes szabályairól szóló 203/2001. (X. 26.) Korm. rendelet módosításáról szóló 271/2003 (XII. 24.) Korm. rendelet (1390/J/2003)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény és a falugondnoki szolgálat működésének engedélyezéséről, továbbá a szociális vállalkozás engedélyezéséről szóló 188/1999. (XII. 16.) Korm. rendelet módosításáról szóló 265/2003 (XII. 24.) Korm. rendelet (1397/J/2003)
- Az államháztartás szervezetei beszámoló és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló 249/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról szóló 278/2003 (XII. 24.) Korm. rendelet (1401/J/2003)

- Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet módosításáról szóló 280/2003 (XII. 29.) Korm. rendelet (1402/J/2003)
- Az áfa-mértékek miatti árváltozásokról szóló kormányrendelet tervezete (1415/J/2003)
- Egyes szociális tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 228/2003 (XII. 13.) Korm. rendelet (1416/J/2003)
- Az elektronikus hírközlési szolgáltató adatkezelésének különös feltételeiről, az elektronikus hírközlési szolgáltatások adatbiztonságáról, valamint az azonosítókijelzés és hívásátírányítás szabályairól szóló 226/2003 (XII. 13.) Korm. rendelet (1430/J/2003)
- Az elektronikus hírközlés veszélyhelyzeti és minősített időszaki felkészítésének rendszeréről, az államigazgatási szervek feladatairól, működésük feltételeinek biztosításáról szóló kormányrendelet tervezete (1438/J/2003)
- Egyes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi feladat- és hatásköröket megállapító kormányrendeletek módosításáról szóló 269/2003 (XII. 24.) Korm. rendelet (1454/J/2003)
- A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény végrehajtásáról szóló 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet módosításáról szóló kormányrendelet tervezete (1473/J/2003)
- Az Európai Közösség tagállamai közötti adóbehajtási jogsegély részletes szabályairól szóló kormányrendelet tervezete (1518/J/2003)
- A személyiadat- és lakcímnnyilvántartás hatálya alá tartozó egyes külföldiek nyilvántartásba vételével és lakcímbeljelentésével összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 9/2004. (I. 31.) Korm. rendelet (1580/J/2003)
- A járóbeteg-ellátás keretében rendelt gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök és gyógyfürdőellátások árához nyújtott támogatások elszámolásáról és folyósításáról szóló 134/1999. (VIII. 31.) Korm. rendelet módosításáról szóló 120/2003 (VIII. 14.) Korm. rendelet (854/J/2003)

Miniszteri rendeletek és miniszteri rendelet tervezetek

- A gyógyszerek rendeléséről és kiadásáról szóló 3/1995. (II. 8.) NM rendelet módosításáról szóló 2/2003 (II. 1.) ESzCsM rendelet (40/J/2003)
- A közgyógyellátásra jogosultak részére térítésmentesen rendelhető gyógyszerekről szóló 10/1995. (II. 24.) NM rendelet módosításáról szóló 4/2003 (II. 12.) ESzCsM rendelet (41/J/2003)
- A gazdasági és közlekedési miniszter által adományozható elismerésekről szóló 20/2003 (IV. 11.) GKM rendelet (70/J/2003)
- A közvetítői névjegyzék vezetéséről szóló 3/2003 (III. 13.) IM rendelet (78/J/2003)
- Az orvostechikai eszközökről szóló 47/1999. (X. 6.) EüM rendelet módosításáról szóló 27/2003 (V. 16.) ESzCsM rendelet (84/J/2003)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet módosításáról szóló 6/2003 (II. 26.) ESzCsM rendelet (101/J/2003)
- Az egyes veszélyes anyagok és veszélyes készítmények behozatalával, illetve kivitelével összefüggő bejelentési és előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyási (PIC) eljárásról szóló 46/2000. (XII. 29.) EüM-FVM-KöM-GM együttes rendelet módosításáról szóló 28/2003 (V. 20.) ESzCsM-FVM-KvVM-GKM együttes rendelet (102/J/2003)
- A veszélyes anyagok és a veszélyes készítmények tulajdonságainak vizsgálati módszereiről és a vizsgálatok eredményeinek értékeléséről szóló 54/2003 (IX. 1.) ESzCsM-KvVM-BM együttes rendelet (103/J/2003)
- A biocid termékek előállításának és forgalomba hozatalának feltételeiről szóló 38/2003 (VII. 7.) ESzCsM-FVM-KvVM együttes rendelet (104/J/2003)
- A bűnügyi nyilvántartást kezelő szervről, az adatközlés és az adat-szolgáltatás rendjéről szóló 7/2000. (II. 16.) BM-IM együttes rendelet módosításáról szóló 24/2003 (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet (113/J/2003)
- Az egészségügyi felsőfokú szakirányú szakképzésről és továbbképzésről szóló 11/1998. (XII. 11.) EüM rendelet módosításáról szóló 18/2003 (IV. 24.) ESzCsM rendelet (138/J/2003)

- Az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt, illetve a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható ismeretlen személy tartózkodási helye felkutatásának, lakóhelye, illetőleg személyazonossága megállapításának és körözése elrendelésének részletes szabályairól szóló 1/2003 (III. 7.) IM rendelet (140/J/2003)
- Az egészségügyi szakellátás társadalombiztosítási finanszírozásának egyes kérdéseiről szóló 9/1993. (IV. 2.) NM rendelet módosításáról szóló 7/2003 (III. 11.) ESzCsM rendelet (153/J/2003)
- A személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról szóló 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet, valamint a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról szóló 8/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet módosításáról szóló 16/2003 (IV. 9.) ESzCsM rendelet (179/J/2003)
- A népjóléti ágazatba tartozó egyes államigazgatási eljárásokért és igazgatási jellegű szolgáltatásokért fizetendő díjakról szóló 50/1996. (XII. 27.) NM rendelet módosításáról szóló 32/2003 (V. 21.) ESzCsM rendelet (196/J/2003)
- Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 16/2000. (VI. 8.) EüM rendelet módosításáról szóló 31/2003 (V. 21.) ESzCsM rendelet (196/J/2003)
- A veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól szóló 44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet módosításáról szóló 30/2003 (V. 21.) ESzCsM rendelet (196/J/2003)
- Az Egészségügyi Tudományos Tanácsról szóló 34/2003. (VI. 7.) ESzCsM rendelet (210/J/2003)
- Az egészségügyi közintézmény szakmai fejlesztési programjának szakmai szabályairól szóló 12/2002. (III. 28.) EüM rendelet módosításáról szóló 13/2003 (III. 31.) ESzCsM rendelet (210/J/2003)
- A Vám- és Pénzügyőrség bűnmegelőzési, bűnüldözési adatkezelésének és felhasználásának rendjéről szóló PM rendelet tervezete (227/J/2003)
- A környezet- és természetvédelem, a vízügy, továbbá a meteorológia területén adományozható miniszteri elismerésekről szóló 6/2003 (IV. 28.) KvVM rendelet (241/J/2003)
- A vezeték nélküli távközlési építmény által kibocsátott elektromágneses sugárzás egészségügyi határértégeiről szóló 32/2000. (XI. 16.) EüM rendelet módosításáról szóló 15/2003 (IV. 9.) ESzCsM rendelet (253/J/2003)

- A hatósági erkölcsi bizonyítványról szóló 6/2000. (II. 11.) BM rendelet módosításáról szóló 21/2003 (VI. 7.) BM rendelet (254/J/2003)
- A kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott előállításához, gyártásához is használt vegyi anyagokkal végezhető egyes tevékenységek szabályozásáról szóló 272/2001. (XII. 21.) Korm. rendeletben meghatározott hatósági feladatok ellátásához szükséges adatokhoz való hozzáférés rendjének szabályozásáról szóló GKM-BM-ESZCSM-MEH együttes rendelet tervezete (275/J/2003)
- Az egyes levegőszennyező anyagok összkibocsátási határértékeiről szóló 7/2003 (V. 16.) KvVM-GKM együttes rendelet (289/J/2003)
- A rendkívüli állapot feladatainak ellátásához nélkülözhetetlen hadkötelesek meghagyásával kapcsolatos követelmények meghatározásáról szóló 37/2003 (VI. 7.) GKM rendelet (317/J/2003)
- Az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter által adományozható szakmai elismerésekről szóló 33/2003 (V. 27.) ESzCsM rendelet (329/J/2003)
- Az ipari alpinechnikai tevékenység biztonsági szabályzatáról szóló 11/2003 (IX. 12.) FMM rendelet (336/J/2003)
- A Környezetvédelmi Alap célfeladatok fejezeti kezelésű előirányzat felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 3/2003 (III. 7.) KvVM rendelet, valamint a Vízügyi célelőirányzat felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 4/2003 (III. 7.) KvVM rendelet módosításáról szóló 11/2003 (VII. 18.) KvVM rendelet (360/J/2003)
- A munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet módosításáról szóló 80/2003 (XII. 23.) ESzCsM rendelet (366/J/2003)
- A helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbe-fogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról szóló 29/2003 (V. 20.) ESzCsM rendelet (375/J/2003)
- A hivatásos gondnoki feladatot ellátó személyek képesítési előírásairól szóló 25/2003 (V. 13.) ESzCsM rendelet (376/J/2003)
- A társadalombiztosítási támogatással rendelhető, illetve kölcsönözhető gyógyászati segédeszközökről, a támogatás összegéről és mértékéről, valamint a rendelés, forgalmazás, kölcsönzés és javítás szakmai követelményeiről szóló 19/2003 (IV. 29.) ESzCsM rendelet (383/J/2003)

- A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet módosításáról szóló 46/2003 (VIII. 8.) ESzCsM rendelet (395/J/2003)
- A tárgyalás zártcélú távközlő hálózat útján történő megtartásáról szóló 22/2003 (VI. 25.) IM rendelet (420/J/2003)
- A pénzügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 17/2003 (VII. 1.) PM-IM együttes rendelet (435/J/2003)
- Az életkorhoz kötött szűrővizsgálatokkal kapcsolatos egyes miniszteri rendeletek módosításáról szóló 40/2003 (VII. 16.) ESzCsM rendelet (462/J/2003)
- A 2003/2004. tanév rendjéről szóló 12/2003 (V. 23.) OM rendelet (464/J/2003)
- A társadalombiztosítási támogatással rendelhető gyógyszerekről és a támogatás összegéről szóló 1/2003 (I. 21.) ESzCsM rendelet módosításáról szóló 48/2003 (VIII. 9.) ESzCsM rendelet (467/J/2003)
- A büntetőeljárás nyomozási szakaszában a sajtónak adandó tájékoztatásról szóló 26/2003 (VI. 26.) BM-IM együttes rendelet (475/J/2003)
- A kábítószer-függőséget gyógyító kezelés, kábítószer-használatot kezelő más ellátás vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatás szabályairól szóló 26/2003 (V. 16.) ESzCsM-GyISM együttes rendelet (476/J/2003)
- A nemzetközi gyorspostaforgalomra vonatkozó egyes vámszabályokról szóló 36/2003 (XII. 20.) PM-IHM együttes rendelet (482/J/2003)
- Az Őrségi Nemzeti Park létesítéséről szóló 4/2002. (II. 27.) KöM rendelet módosításáról szóló KvVM rendelet tervezete (494/J/2003)
- A Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről, valamint ehhez kapcsolódóan egyes igazságügyminiszteri rendeletek módosításáról szóló 17/2003 (VI. 24.) IM rendelet (515/J/2003)
- Az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálat egységes iratkezeléséről szóló 18/2003 (VI. 24.) IM rendelet (516/J/2003)
- Az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálatánál foglalkoztatottak képesítési követelményeiről, munkaköri elnevezéseiről és ügyviteli vizsgájáról szóló 19/2003 (VI. 24.) IM rendelet (517/J/2003)
- Az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálat vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettséggel járó munkaköreiről, valamint a

- vagyonnyilatkozat átadásáról, kezelésről és az abban foglalt adatok védelméről szóló 20/2003 (VI. 24.) IM rendelet (518/J/2003)
- A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet módosításáról szóló 42/2003 (X. 3.) BM rendelet (526/J/2003)
 - A büntetés-végrehajtási szervezet katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról szóló 16/2003 (VI. 20.) IM rendelet (530/J/2003)
 - A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet módosításáról szóló OM rendelet tervezete (531/J/2003)
 - A kényszergyógykezelés és az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtásáról, valamint az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet feladatairól, működéséről szóló 36/2003 (X. 3.) IM rendelet (556/J/2003)
 - A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet módosításáról szóló 24/2003 (VII. 1.) IM rendelet (581/J/2003)
 - A fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. (III. 6.) IM rendelet módosításáról szóló 25/2003 (VII. 1.) IM rendelet (582/J/2003)
 - A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény végrehajtásáról szóló 11/2000. (II. 23.) BM rendelet módosításáról szóló 22/2003 (VI. 13.) BM rendelet (588/J/2003)
 - A szokásos piaci ár meghatározásával összefüggő nyilvántartási kötelezettségről szóló 18/2003 (VII. 16.) PM rendelet (621/J/2003)
 - Az egészségügyi szolgáltatók és működési engedélyük nyilvántartásáról szóló 32/1997. (X. 28.) NM rendelet módosításáról szóló 42/2003 (VII. 17.) ESzCsM rendelet (625/J/2003)
 - A gyógyintézetek működési rendjéről, illetve szakmai vezető testületéről szóló 43/2003 (VII. 29.) ESzCsM rendelet (626/J/2003)
 - A Szociális és Családügyi Minisztérium, valamint az irányítása alatt álló intézmények és államigazgatási szervek szolgálati titokkörének megállapításáról szóló 4/1999. (VIII. 6.) SZCSM rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló ESzCsM rendelet tervezete (651/J/2003)
 - A rendkívüli eseményekkel, katasztrófákkal kapcsolatos bejelentés és adatközlés rendjéről szóló ESzCsM rendelet tervezete (663/J/2003)
 - Az állami vezetők külföldi napidíjáról szóló 4/1997. (XII. 29.) KüM

- rendelet módosításáról szóló 11/2003 (VII. 9.) KüM rendelet (670/J/2003)
- Az alapellátmányról, a valuta-költségtérítésről és egyes állomáshe-lyekhez kapcsolódó további ellátmánypótlékról szóló 5/1997. (XII. 29.) KüM rendelet módosításáról szóló 12/2003 (VII. 9.) KüM rende-let (671/J/2003)
 - Az okmányirodák működésének személyi és technikai feltételeiről szóló 58/1999. (XII. 30.) BM rendelet módosításáról szóló 38/2003 (VIII. 14.) BM rendelet (682/J/2003)
 - A villanszerelő vállalkozásának nyilvántartásba vételéről, a nyilván-tartásba vételhez szükséges feltételekről, a nyilvántartást vezető szervezet kijelöléséről szóló GKM rendelet tervezete (694/J/2003)
 - A szakorvos, szakfogorvos, szakgyógyszerész és klinikai szakpszichológus szakképesítés megszerzéséről szóló 66/1999. (XII. 25.) EüM rendelet módosításáról szóló 45/2003 (VIII. 6.) ESzCsM rendelet (696/J/2003)
 - A gazdaságmozgósítási célú adatgyűjtésről szóló GKM rendelet ter-vezete (701/J/2003)
 - A rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri felada-tokról szóló 15/1990. (V. 14.) BM rendelet módosításáról szóló BM rendelet tervezete (712/J/2003)
 - Az orvosi rehabilitációs ellátás keretében történő gyógyfürdőellátá-sok rendeléséről, a társadalombiztosítás által támogatott gyógyfür-dőellátások kiszolgáltatásának szakmai követelményeiről, valamint az ellátásokhoz nyújtott társadalombiztosítási támogatás elszámolásá-nak rendjéről szóló 17/1997. (VI.30.) NM rendelet módosításáról szó-ló ESzCsM rendelet tervezete (724/J/2003)
 - Az orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek és klinikai szakpszicholó-gusok folyamatos továbbképzéséről szóló 52/2003 (VIII. 22.) ESzCsM rendelet (754/J/2003)
 - A foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerőpiaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásról szóló 6/1996. (VII. 16.) MüM rendelet módo-sításáról szóló 13/2003 (X. 10.) FMM rendelet (777/J/2003)
 - A fontos és bizalmas munkakörökről, valamint a biztonsági ellenőr-zés szintjéről szóló ESzCsM rendelet tervezete (781/J/2003)

- A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény hatálya alá tartozó rendezvényekről tett bejelentések elbírálásának szabályairól, valamint a rendezvények zavartalanságának és rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról szóló BM rendelet tervezete (794/J/2003)
- A kizárólag előzetes betegbesorolás (várólista) alapján nyújtható egészségügyi ellátásokról szóló 61/2003 (X. 27.) ESzCsM rendelet (872/J/2003)
- A növényekben, a növényi termékekben és a felületükön megengedhető növényvédőszer-maradék mértékéről szóló 5/2002. (II. 22.) EüM-FVM együttes rendelet módosításáról szóló 59/2003 (X. 16.) ESzCsM-FVM együttes rendelet (905/J/2003)
- A Kámoni Arborétum Természetvédelmi Terület bővítéséről és határainak módosításáról szóló 20/2003 (XII. 16.) KvVM rendelet (947/J/2003)
- A vércsoport meghatározásra használatos reagensek és a szövet-típiáló reagensek csereforgalmáról szóló ESzCsM rendelet tervezete (951/J/2003)
- Az egészségügyi szakellátási kötelezettségről, továbbá egyes egészségügyet érintő törvények módosításáról szóló 2001. évi XXXIV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 11/2002. (III. 26.) EüM rendelet módosításáról szóló 58/2003 (IX. 30.) ESzCsM rendelet (972/J/2003)
- Az élelmiszerek vegyi szennyezettségének megengedhető mértékéről szóló 17/1999. (VI. 16.) EüM rendelet módosításáról szóló 63/2003 (X. 28.) ESzCsM rendelet (1005/J/2003)
- Az élelmiszer eredetű megbetegedések esetén követendő eljárásról szóló 62/2003 (X. 27.) ESzCsM rendelet (1016/J/2003)
- Az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek, gyógyszernek nem minősülő gyógyhatású készítmények reklámozásáról és ismertetéséről szóló 64/2003 (X. 31.) ESzCsM rendelet (1068/J/2003)
- A képernyő előtti munkavégzés minimális egészségügyi és biztonsági követelményeiről szóló 50/1999. (XI. 3.) EüM rendelet módosításáról szóló 66/2003 (XII. 11.) ESzCsM rendelet (1076/J/2003)
- A honvédelmi vonatkozású szolgálati titokkörökről szóló 11/1995. (XI. 14.) HM rendelet módosításáról szóló 33/2003. (XII. 9.) HM rendelet (1255/J/2003)

- A bírósági végrehajtási ügyvitelről és pénzkezelésről szóló 1/2002. (I. 17.) IM rendelet és a bírósági végrehajtásra vonatkozó egyéb igazságügy-miniszteri rendeletek módosításáról szóló IM rendelet tervezete (1097/J/2003)
- A szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény oktatást érintő rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 47/2001. (XII. 29.) OM rendelet módosításáról szóló 36/2003 (XII. 27.) OM rendelet (1103/J/2003)
- A légi közlekedés védelme érdekében ellenőrzés alá vonható munkavállalók köréről szóló 50/2003 (XII. 18.) BM rendelet (1107/J/2003)
- A foglalkozási betegségek és fokozott expozíciós esetek bejelentéséről és kivizsgálásáról szóló 27/1996. (VIII. 28.) NM rendelet módosításáról szóló 69/2003 (XII. 16.) ESzCsM rendelet (1144/J/2003)
- A 140 kWth és az ennél nagyobb, de 50 MWth-nál kisebb névleges bemenő hőteljesítményű tüzelőberendezések légszennyező anyagainak technológiai kibocsátási határértékeiről szóló 23/2001. (XI. 13.) KöM rendelet módosításáról szóló 22/2003 (XII. 27.) KvVM rendelet (1154/J/2003)
- A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003 (XI. 13.) FVM rendelet (1200/J/2003)
- A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet (1214/J/2003)
- A Wesselényi Miklós Ár- és Belvízvédelmi Kártalanítási Alap működésével összefüggő szabályokról szóló 33/2003 (XII. 9.) PM rendelet (1215/J/2003)
- Az állatgyógyászati készítmények élelmiszerekben előforduló maradványának megengedhető mértékéről szóló 2/1999. (II. 5.) EüM rendelet módosításáról szóló 67/2003 (XII. 11.) ESzCsM rendelet (1233/J/2003)
- Az Egységes Munkaügyi Nyilvántartás keretében használt azonosító kódok készítésére kiadására és alkalmazására vonatkozó szabályokról szóló FMM rendelet tervezete (1293/J/2003)
- Az egyes földgázipari vállalkozások adatszolgáltatásainak rendjéről szóló 86/2003 (XII. 16.) GKM rendelet (1303/J/2003)
- A hulladékok égetésének műszaki követelményeiről, működési feltételeiről és a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékei-

- ről szóló 3/2002. (II. 22.) KöM rendelet módosításáról szóló 19/2003 (XII. 10.) KvVM rendelet (1323/J/2003)
- A betegjogi, az ellátottjogi és a gyermekjogi képviselő működésének feltételeiről szóló 1/2004. (I. 5.) ESzCsM rendelet (1347/J/2003)
 - A területi védőnői ellátásról szóló ESzCsM rendelet tervezete (1372/J/2003)
 - A Vízügyi célelőirányzat felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 4/2003 (III. 7.) KvVM rendelet módosításáról szóló KvVM rendelet tervezet (1383/J/2003)
 - Az állami tulajdonú közüzemi vízműből szolgáltatott ivóvízért, illetőleg az állami tulajdonú közüzemi csatornamű használatáért fizetendő díjakról szóló 47/1999. (XII. 28.) KHVM rendelet módosításáról szóló 21/2003 (XII. 19.) KvVM rendelet (1453/J/2003)
 - A szakmai követelmények kiadásáról szóló 6/1994. (VIII. 31.) MüM rendelet módosításáról szóló 4/2004. (II. 12.) FMM rendelet (1456/J/2003)
 - Az elsősorban hátsérülések kockázatával járó kézi tehermozgatás minimális egészségi és biztonsági követelményeiről szóló 25/1998. (XII. 27.) EüM rendelet módosításáról szóló 78/2003. (XII. 23.) ESzCsM rendelet (1467/J/2003)
 - A munkavállalók munkahelyen történő egyéni védőeszköz használatának minimális biztonsági és egészségvédelmi követelményeiről szóló 65/1999. (XII. 22.) EüM rendelet módosításáról szóló 77/2003 (XII. 23.) ESzCsM rendelet (1468/J/2003)
 - A munkavállalóknak a munka közbeni zajexpozíció okozta kockázatok elleni védelméről szóló 18/2001. (IV. 28.) EüM rendelet módosításáról szóló 76/2003 (XII. 23.) ESzCsM rendelet (1469/J/2003)
 - A foglalkozási eredetű rákkeltő anyagok elleni védekezésről és az általuk okozott egészségkárosodások megelőzéséről szóló 26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet módosításáról szóló 75/2003. (XII. 23.) ESzCsM rendelet (1470/J/2003)
 - A közvetlen lakossági fogyasztásra szánt hagyományos gyógynövény-drogokról és azok kiskereskedelemben szokásos kiszerelési egységeiről szóló 81/2003 (XII. 23.) ESzCsM rendelet (1474/J/2003)
 - A légszennyezettségi határértékekről, a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 14/2001. (V.9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet módosításáról szóló KvVM-ESzCsM-FVM együttes rendelet tervezete (1493/J/2003)

- A munkavállalók védelmére és a munkafeltételekre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség eljárási szabályairól szóló 1/2004. (I. 9.) FMM rendelet (1494/J/2003)
- A fontos és bizalmas munkakörökről, valamint a biztonsági ellenőrzések szintjéről szóló 3/2004. (II. 17.) HM rendelet (1513/J/2003)
- Egyes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi feladat- és hatásköröket megállapító miniszteri rendeletek módosításáról szóló 1/2004. (II. 6.) KvVM rendelet (1517/J/2003)
- Az egészségügyi dolgozók rendtartásáról szóló 11/1972. (VI. 30.) EüM rendelet módosításáról szóló 72/2003 (XII. 23.) ESzCsM rendelet (1524/J/2003)
- A gyógyszerek kereskedelmi árreséről szóló 19/2001. (V. 23.) EüM rendelet módosításáról szóló 70/2003. (XII. 18.) ESzCsM rendelet (1525/J/2003)
- Az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek törzskönyvezéséről és a forgalomba hozataluk engedélyezéséről szóló 12/2001. (IV. 12.) EüM rendelet módosításáról szóló 71/2003. (XII. 23.) ESzCsM rendelet (1525/J/2003)
- A gyógyszerek rendeléséről és kiadásáról szóló 3/1995. (II. 8.) NM rendelet módosításáról szóló 82/2003. (XII. 26.) ESzCsM rendelet (1525/J/2003)
- A környezetvédelmi felügyelőségek, a vízügyi felügyeletek és a nemzeti parkigazgatóságok illetékességi, valamint a környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok működési területéről szóló KVvM rendelet tervezete (1530/J/2003)
- A környezetvédelmi és a vízügyi céllelőirányzat felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 3/2004. (II. 24.) KvVM rendelet (1541/J/2003)
- A jogi segítői névjegyzék vezetésének részletes szabályairól szóló 42/2003 (XII. 19.) IM rendelet (1543/J/2003)
- A 2004. évi igazgatási célú ágazati adatgyűjtések elrendeléséről szóló FVM rendelet tervezete (1551/J/2003)
- A társadalombiztosítási támogatással rendelhető gyógyszerekről és a támogatás összegéről szóló 1/2003 (I. 21.) ESzCsM rendelet módosításáról szóló 83/2003 (XII. 26.) ESzCsM rendelet (1559/J/2003)
- Az elektronikus hírközlési szolgáltatások költségszámítására vonatkozó szabályokról szóló 18/2003 (XII. 27.) IHM rendelet (1560/J/2003)

- Az elektronikus hírközlési előfizetői szerződésekre és azok megkötésére vonatkozó részletes szabályokról szóló 16/2003 (XII. 27.) IHM rendelet (1561/J/2003)
- A Nemzeti Hírközlési Hatóság egyes eljárásaiért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjakról szóló 20/2003 (XII. 27.) IHM rendelet (1562/J/2003)
- Az elektronikus hírközlési tevékenység elkülönítéséről, valamint az elektronikus hírközlési szolgáltatók számviteli nyilvántartásai elkülönített vezetésének részletes szabályairól szóló 19/2003 (XII. 27.) IHM rendelet (1563/J/2003)
- A hírközlési hatóság piacfelügyeleti tevékenységéről és a piacfelügyeleti díj mértékéről szóló 24/2001. (XII. 22.) MeHVM rendelet módosításáról szóló 21/2003 (XII. 27.) IHM rendelet (1564/J/2003)
- A számhordozási központi referencia adatbázisról szóló 17/2003 (XII. 27.) IHM rendelet (1565/J/2003)
- A fejezeti kezelésű előirányzatok pályázati eljárás keretében történő felhasználásának rendjéről szóló 2/2004. (II. 26.) GyISM rendelet (1573/J/2003)
- A közszolgálati nyilvántartás egyes kérdéseiről szóló 7/2002. (III. 12.) BM rendelet módosításáról szóló 7/2004. (III. 2.) BM rendelet (1582/J/2003)
- A választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény végrehajtásáról az Európai Parlament tagjainak választásán szóló BM rendelet tervezete (1583/J/2003)
- A 2004. június 13. napjára kitűzött Európai Parlament tagjai választása eljárási határidőinek és határnapjainak megállapításáról szóló BM rendelet tervezete (1584/J/2003)
- A szakképzési hozzájárulást a saját munkavállalói részére szervezett képzéssel teljesítő hozzájárulásra kötelezett költségei elszámolásának feltételeiről és az elszámolás szabályairól szóló 3/2004. (II. 17.) OM-FMM együttes rendelet (1589/J/2003)
- A fogva tartottak foglalkoztatására jóváhagyott költségvetési előirányzat felhasználási rendjéről szóló 2/1996. (III. 13.) IM-PM együttes rendelet módosításáról szóló 3/2004. (II. 17.) IM-PM együttes rendelet (1590/J/2003)
- Az állami sportcélú támogatások felhasználásának szabályairól szóló GyISM rendelet tervezete (1591/J/2003)

- A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjainak egyes illetményen kívüli járandóságairól, szociális juttatásairól és támogatásáról szóló 6/1997. (III. 26.) IM rendelet módosításáról szóló IM rendelet tervezete (1594/J/2003)
- A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjai elismerési rendjéről szóló 10/1997. (III. 26.) IM rendelet módosításáról szóló IM rendelet tervezete (1595/J/2003)
- A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 14/1997. (IV. 22.) IM rendelet módosításáról szóló IM rendelet tervezete (1596/J/2003)
- A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjai illetményének és illetményjellegű juttatásainak megállapításáról és folyósításáról szóló 15/1997. (IV. 22.) IM rendelet módosításáról szóló IM rendelet tervezete (1597/J/2003)
- A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjaira vonatkozó egyes munkáltatói jogkörök gyakorlásáról szóló IM rendelet tervezete (1598/J/2003)
- A büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjaira vonatkozó fegyelmi eljárás és a méltatlanság megállapítása rendjének szabályairól, valamint a fegyelmi jogkörök gyakorlásáról szóló IM rendelet tervezete (1599/J/2003)

Önkormányzati rendelet

- Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetváros Önkormányzata Képviselő-testületének önkormányzati rendelete a Közterületi Felügyeleti Rendszer létrehozásáról (35/J/2003)

Az állami irányítás egyéb jogi eszközei és egyéb szabályozási tervezetek

- Az Európai Adatvédelmi Egyezmény Kiegészítő Jegyzőkönyvének aláírásáról szóló kormányhatározat tervezet (28/J/2003)
- Az ANIMO rendszerhez történő csatlakozásról szóló szerződés megkötéséről szóló 2055/2003. (III. 27.) Korm. határozat (42/J/2003)

- Az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény, valamint azzal összefüggésben más törvények módosításáról szóló szabályozási koncepció (69/J/2003)
- A magyar-román vámegyütműködési megállapodásról szóló kormányhatározat tervezete (77/J/2003)
- Az agrárgazdaság és a vidékfejlesztés területén az Európai Unióhoz való csatlakozás kapcsán szükséges egyes intézményfejlesztési kérdésekről szóló 2041/2003 (III. 14.) Korm. határozat (97/J/2003)
- A jogalkotásról szóló törvény koncepciója (178/J/2003)
- Az Európai Unión belüli kamatfizetésekre vonatkozó irányelv tervezetről szóló kormányhatározat tervezete (200/J/2003)
- Az Európai Unió Tanácsa és az Európai Unió Bizottsága biztonsági előírásainak a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásról szóló nemzetközi szerződés hatályba lépéséig terjedő időszakban történő alkalmazásáról szóló kormányhatározat tervezete (202/J/2003)
- A kisebbségi önkormányzati választások szabályozásának alapvető elemeiről szóló koncepció (204/J/2003)
- A sportrendezvényeken tapasztalható rendbontások visszaszorítása érdekében szükséges intézkedésekről szóló koncepció (266/J/2003)
- A családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakításáról szóló 45/2003 (IV. 16.) OGY határozat (272/J/2003)
- A Magyar Köztársaság Kormánya és az Oroszországi Föderáció Kormánya között a környezetvédelmi együttműködésről szóló Egyezmény utólagos jóváhagyásáról szóló 2112/2003 (V. 30.) Korm. határozat (339/J/2003)
- Az ENSZ EGB keretében készült, az ipari balesetek határon túli hatásaiból eredően a határvizeken okozott károk miatti polgári jogi felelősségről szóló Jegyzőkönyv aláírásáról szóló 2105/2003 (V. 30.) Korm. határozat (361/J/2003)
- Az országhatáron áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló ENSZ EGB egyezményhez kapcsolódó stratégiai környezeti vizsgálati jegyzőkönyv aláírásáról szóló 2106/2003 (V. 30.) Korm. határozat (362/J/2003)
- Az ENSZ EGB Szennyezőanyag Kibocsátás és Átadás Nyilvántartási Rendszerről (PRTR) szóló Jegyzőkönyv aláírásáról szóló 2107/2003 (V. 30.) Korm. határozat (363/J/2003)

- Az Európai Szociális Charta 1991. évi Módosító Jegyzőkönyvének megerősítéséről szóló 124/2003 (XI. 21.) OGY határozat (382/J/2003)
- Az Európa Tanács Strasbourgban, 1999. január 27-én kelt Korrupcióról szóló Büntetőjogi Egyezménye Kiegészítő Jegyzőkönyvének aláírásáról szóló kormányhatározat tervezet (388/J/2003)
- A pénzügyi szolgáltatási, a kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, továbbá a befektetési és az árutőzsdei szolgáltatási tevékenység, az értékpapír letéti őrzés, az értékpapír letétkezelés, valamint az elszámolóházi tevékenység végzéséhez szükséges személyi, tárgyi, technikai és biztonsági feltételekről szóló kormányelőterjesztés tervezete (389/J/2003)
- Az Egészségügyi Világszervezet 56. Közgyűlésén történő részvételről szóló 2110/2003 (V. 30.) Korm. határozat (396/J/2003)
- A gyermekek védelméről és az együttműködésről a nemzetközi örökbefogadások terén Hágában, 1993. május 29-én aláírt Egyezmény megerősítéséről szóló OGY határozat tervezete (418/J/2003)
- Az Országgyűlés Alkotmány- és Igazságügyi Bizottság, Önkormányzati Bizottság és Rendészeti Bizottság közös, úgynevezett lakásmafia tevékenységet feltáró albizottságának üléséről szóló jegyzőkönyv (430/J/2003)
- A TANÁCS 1992. november 27-i 3508/92/EGK rendelete egyes közösségi támogatási programok integrált szabályozási és ellenőrzési rendszerének létrehozásáról (451/J/2003)
- A lőfegyverekről és lőszerekről szóló törvényjavaslatról szóló koncepció (458/J/2003)
- A költségvetési és PHARE forrásból megvalósult kincstári vagyonnak minősülő győri, pécsi és miskolci szennyvíztisztító létesítmények, továbbá a debreceni, szolnoki, székesfehérvári és dunaujvárosi szennyvíztisztító gépi berendezések ingyenes, a vagyontárgy elhelyezkedése szerinti helyi önkormányzat tulajdonába adásáról szóló 2146/2003 (VII. 1.) Korm. határozat (459/J/2003)
- A nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezésről szóló 1979. évi Genfi Egyezményhez kapcsolódó, a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok (POP) légköri kibocsátásának csökkentéséről szóló, Aarhusban, 1998. június 24-én elfogadott jegyzőkönyv megerősítéséről szóló 113/2003 (X. 27.) OGY határozat (460/J/2003)
- A „Kárpátok védelméről és fenntartható fejlesztéséről szóló Keretegyezmény” aláírásáról szóló 2114/2003 (V. 30.) Korm. határozat (463/J/2003)

- Az Egészségügyi Világszervezet Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezményének elfogadásáról és annak aláírására történő felhatalmazásról szóló 2116/2003 (VI. 6.) Korm. határozat (473/J/2003)
- A közpénzek felhasználásával, a köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével és ellenőrzésének bővítésével összefüggésben egyes törvények módosításával összefüggő feladatokról szóló 2396/2002. (XII. 27.) Korm. határozat (474/J/2003)
- Irányelv-tervezet a személyes adatok védelméről a foglalkoztatás területén (481/J/2003)
- A Magyar Köztársaság Kormánya és Québec Kormánya között a szociális biztonságról szóló megállapodás aláírásáról szóló 2141/2003 (VII. 1.) Korm. határozat (508/J/2003)
- A közigazgatási bíráskodás hatékonyságának növeléséről és szakmai színvonalának emeléséről szóló koncepció tervezete (528/J/2003)
- Az Alkotmánybíróság 61/2002. (XI. 28.) AB határozatából adódó feladatok végrehajtásáról szóló kormányhatározat tervezete (534/J/2003)
- A Betegjogi, Ellátottjogi és Gyermekjogi Közalapítvány létrehozásáról szóló 2234/2003 (X. 1.) Korm. határozat (630/J/2003)
- Az Európai Unió Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelő Központja magyar nemzeti adatszolgáltató és kapcsolattartó szervének létrehozatalával kapcsolatos feladatokról szóló 1091/2003 (IX. 9.) Korm. határozat (643/J/2003)
- Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló Egyezménynek az emberi eredetű szervek és szövetek átültetéséről szóló Kiegészítő Jegyzőkönyve aláírásáról szóló kormányhatározat tervezete (650/J/2003)
- Az Országos Fogytékosügyi Program végrehajtásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésekről szóló jelentés elfogadásáról szóló 26/2003 (III. 14.) OGY határozat (697/J/2003)
- Az ingatlan-nyilvántartás jelenlegi helyzetéről és a hatékonyság növelésének lehetőségeiről szóló kormányhatározat tervezete (709/J/2003)
- Az állami kezelésű autópályákon telepített elektronikus felügyeleti és ellenőrzési rendszer működtetéséről szóló kormányelőterjesztés tervezete (725/J/2003)
- Az ONYF vezetőjének utasítása az ágazatban kezelt adatok védelméről és biztonságáról (744/J/2003)

- A nemzeti és etnikai kisebbségek jogállását, közjogi státuszát szabályozó egyes törvények módosításának előkészítéséről szóló kormányhatározat tervezete (746/J/2003)
- Az európai uniós csatlakozásból és az Alkotmányból következő, illetőleg egyéb okból időszerű, a választási jogszabályokat érintő módosításokról szóló koncepció (830/J/2003)
- Az egészségügyi rendszer korszerűsítésének soron következő feladatairól szóló 1085/2003 (VIII. 19.) Korm. határozat (834/J/2003)
- A közösségi gyógyszer szabályozás módosításáról szóló jogszabálytervezetek gyógyszer törzskönyvezési adat-kizárólagossági szabályai tekintetében megkezdett interim eljárás folytatásáról, illetve átmeneti mentesség iránti kérelem előterjesztéséről szóló kormányelőterjesztés (863/J/2003)
- Kormányhatározat tervezete a büntetés-végrehajtási intézetek létesítéséről az állami és a magánszektor közötti együttműködésben (877/J/2003)
- A Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya közötti, a magyarországi levéltárakban őrzött, védett személyes adatot tartalmazó Holocaust-dokumentumok másolatának az Egyesült Államok Holocaust Emlékmúzeuma részére történő átadása és felhasználása tárgyában készült adatvédelmi szerződés aláírásáról szóló 2264/2003 (X. 31.) Korm. határozat (893/J/2003)
- A gyermekek és az ifjúság helyzetéről, életkörülményeik alakulásáról és az ezzel összefüggésben megtett kormányzati intézkedésekről szóló jelentés elfogadásáról szóló 32/2003 (IV. 3.) OGY határozat (949/J/2003)
- Az Elektronikus Kormányzati gerinchálózattal összefüggő biztonsági és védelmi követelményekről és feltételekről, valamint az Elektronikus Kormányzati Gerinchálózat és a kapcsolódó hálózatok biztonsági szabályzatának elfogadásáról szóló kormányelőterjesztés tervezete (1049/J/2003)
- Az Oktatási Minisztérium idegennyelv-oktatás fejlesztési programjáról szóló koncepció (1087/J/2003)
- A kormányzat környezettudatos irodai és környezettudatos beszerzési tevékenysége fejlesztéséről szóló koncepció (1104/J/2003)
- A veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló Bázeli Egyezmény módosításának ratifikálásáról szóló kormányhatározat tervezete (1132/J/2003)

- A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló törvény szabályozási elveiről szóló kormányhatározat tervezete (1145/J/2003)
- A Nemzeti Környezetvédelmi Program 2001-2002. évi végrehajtásának helyzetéről szóló kormányhatározat tervezete (1226/J/2003)
- A Duna árvízvédelmi műveinek fejlesztéséről szóló kormányhatározat tervezete (1227/J/2003)
- A foglalkoztatók és járulékfizetők információs rendszerének kialakításával összefüggő feladatokról szóló kormányelőterjesztés (1286/J/2003)
- A Társadalmi Befogadással szűkebb körű Közös Memorandum aláírásáról és a Társadalmi Kirekesztés Elleni Bizottság létrehozásáról szóló 2321/2003 (XII. 13.) Korm. határozat (1302/J/2003)
- A hiteles fordítások, valamint a tolmácsolás hatályos rendszerének felülvizsgálatáról szóló kormányhatározat tervezete (1314/J/2003)
- A szabálysértési jog szabályozási koncepciójáról szóló kormányhatározat tervezete (1315/J/2003)
- A IV. Európai Környezet és Egészség Miniszteri Konferenciának és kísérő rendezvényeinek 2004-ben Budapesten történő megrendezéséről szóló kormányhatározat tervezete (1325/J/2003)
- Az Európai Unióhoz történő csatlakozásról szóló szerződés megerősítéséről és kihirdetéséről szóló kormányelőterjesztés tervezete (1339/J/2003)
- Az M6 autópálya építéséhez kapcsolódó Metallochemia és környezete kármentesítésének végrehajtásáról szóló kormányhatározat tervezete (1340/J/2003)
- A Balaton ökológiai állapotának védelmére és a vízminőség javítására vonatkozó intézkedési tervről szóló kormányhatározat tervezete (1365/J/2003)
- Az Európai Szociális Chartával kapcsolatos további kötelezettségek vállalásáról szóló kormányhatározat tervezete (1398/J/2003)
- A szociális törvény megújításának munkálatairól szóló tájékoztató (1429/J/2003)
- A magyarországi kábítószerhelyzetről készült 2003. évi Jelentés, valamint a kábítószer probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program megvalósulásáról szóló jelentés (1455/J/2003)
- A postai szolgáltatások ellátásáról és minőségi követelményeiről szóló kormányelőterjesztés tervezete (1529/J/2003)

- A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája rövid, közép és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról szóló kormányhatározat tervezete (1544/J/2003)
- A gyógyszer támogatási rendszer átláthatóvá tétele érdekében megtett, valamint a még szükséges intézkedésekről szóló kormányelőterjesztés (1566/J/2003)
- Az egyes egészségügyi és egészségbiztosítási informatikai feladatokat ellátó intézetek feladatainak átrendezéséről szóló kormányelőterjesztés (1574/J/2003)
- Az Európai Unió Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelő Központja magyar Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központjának létrehozataláról szóló kormányelőterjesztés (1575/J/2003)
- Az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálat Országos Hivatala alapító okiratának kiadásáról szóló 5/2003. (IK. 7.) IM utasítás (514/J/2003)

Előadások, konzultációk 2003-ban

Január 17-én Gulyás Csaba előadást tartott a köztéri és biztonsági kamerák hatásával foglalkozó Urbaneye kutatás nemzetközi tapasztalatait összegző konferencián.

Január 27-28. között Dr. Péterfalvi Attila részt vett az Európai Unió tagállamai adatvédelmi biztosaiból álló munkacsoport (29-es munkacsoport) ülésén Brüsszelben.

Február 4-én Dr. Zombor Ferenc előadást tartott *„Parliamentary Commissioner for Data Protection and Freedom of Information in Hungary”* címmel a Thaiföldi Királyság Szenátusa delegációjának az Országgyűlési Biztosok Hivatalában.

Február 18-án és március 11-én Gulyás Csaba a Somogy Megyei Közigazgatási Hivatal által szervezett köztisztviselői továbbképzésen a magyar adatvédelemről és az Európai Unió adatvédelmi követelményeiről tartott előadást.

Március 17-18. között Dr. Péterfalvi Attila részt vett a telekommunikáció adatvédelmi kérdéseivel foglalkozó munkacsoport találkozáján Zürichben, és *„A távközlés aktuális adatvédelmi kérdései Magyarországon”* címmel előadást tartott.

Március 19-én Dr. Trócsányi Sára a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara által szervezett szakmai napon az adatvédelmi törvény tervezett változtatásáról előadást tartott.

Március 20-án Dr. Kerekes Zsuzsa előadást tartott az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán *„Adatvédelem, információszabadság”* címmel.

Március 20-21. között Dr. Péterfalvi Attila és Dr. Zombor Ferenc részt vett az Európai Unió tagállamai adatvédelmi biztosaiból álló munkacsoport (29-es munkacsoport) ülésén Brüsszelben.

Március 21-én Dr. Kerekes Zsuzsa előadást és konzultációt tartott Kecskeméten az információs jogok helyi megbízottjainak kollégiumi ülésén.

Március 28-án Dr. Péterfalvi Attila előadást tartott a Rákóczi-szabadságharc 300 éves évfordulójának tiszteletére rendezett tudományos ülészen *„Az adatvédelem az EU-ban”* címmel.

Március 28-án Dr. Zombor Ferenc előadást tartott Noszvajon az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság továbbképzésén az adatvédelmi felelősöknek az adatvédelem aktuális kérdéseiről.

Április 3-4. között Dr. Péterfalvi Attila előadást tartott az európai adatvédelmi biztosok konferenciáján Sevillában, előadásának címe: *„A magyar adatvédelem irányainak szabályozása”*.

Április 5-én Dr. Freidler Gábor az ügyészségi szóvivők találkozáján előadást tartott *„A sajtó tájékoztatása a büntetőeljárás nyomozati szakában”* címmel.

Április 7-én Dr. Péterfalvi Attila az információs jogok biztosainak találkozáján vett részt Berlinben, és *„Az információs jogok magyar tapasztalatai”* címmel előadást tartott.

Április 8-án Dr. Péterfalvi Attila részt vett az *„Információszabadság és az átlátható állam”* című konferencián Berlinben, és *„Az információszabadság kihívásai”* címmel előadást tartott.

Április 9-én Dr. Péterfalvi Attila az EUROPOL konferencián *„A Magyar Köztársaság rendvédelmi szervei, az Európai Unió és az adatvédelem”* címmel előadást tartott.

Április 11-én Dr. Kerekes Zsuzsa előadást tartott a Társaság a Szabadságjogokért által szervezett *„Jogalkotás, nyilvánosság, civil részvétel”* címmel szervezett konferencián.

Április 11-én Dr. Péterfalvi Attila a Társaság a Szabadságjogokért által szervezett konferencián előadást tartott *„Adatvédelem és információszabadság”* címmel.

Április 20-án Dr. Kerekes Zsuzsa előadást tartott az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán levelezős hallgatóknak *„Kommunikációs jogok”* címmel.

Május 12-én Dr. Péterfalvi Attila *„Adatvédelem és információszabadság: ellentétes vagy összetartozó jogok”* című konferencián vett részt Gdanskban, előadásának címe: *„Adatvédelem és információszabadság törvényi szabályozása Magyarországon, a két jog konfliktusa”*.

Május 19-én Dr. Péterfalvi Attila, Dr. Freidler Gábor és Dr. Horváth Nóra munkamegbeszélésen vett részt az e-kormányzattal kapcsolatos kérdésekről Bécsben.

Május 23-án Dr. Zombor Ferenc előadást tartott a Magyar Rákellenes Liga betegjogi konferenciáján az egészségügyi adatkezelési vizsgálatok aktuális kérdéseiről.

Május 28-án Dr. Zombor Ferenc előadást tartott a *„Takarékszövetkezetek az Európai Unióban”* című konferencián az adatvédelem aktuális kérdéseiről.

Június 10-én Gulyás Csaba az adatvédelmi, illetve az elektronikus kereskedelemről szóló törvények tapasztalatairól tartott előadást az „Információvédelem 2003” című konferencián.

Június 12-13. között Dr. Péterfalvi Attila és Dr. Freidler Gábor az Európai Unió tagállamai adatvédelmi biztosaiból álló munkacsoport (29-es munkacsoport) ülésén vettek részt Brüsszelben.

Június 17-én Dr. Kerekes Zsuzsa a Közép- és Kelet-európai Regionális Környezetvédelmi Központ (REC) által Budapesten szervezett konferencián előadást és konzultációt tartott a FÁK országbeli közigazgatási szakemberek, civil szervezetek képviselői számára „A környezeti adatok nyilvánossága” címmel.

Június 26-án Dr. Péterfalvi Attila a Schengeni Információs Rendszert felügyelő hatóságok értekezletén vett részt Brüsszelben.

Augusztus 21-én Dr. Péterfalvi Attila a Márton Áron Nyári Egyetem hallgatóinak előadást tartott az adatvédelmi törvényről és az információszabadságról.

Szeptember 2-3. között Dr. Freidler Gábor a telekommunikáció adatvédelmi kérdéseivel foglalkozó munkacsoport találkozásán vett részt Berlinben.

Szeptember 10-12. között Dr. Péterfalvi Attila részt vett az Adatvédelmi Biztosok 25. Nemzetközi Konferenciáján Sydneyben.

Szeptember 19-én Csajági István a Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék és a Szegedi Biztonságpolitikai Központ által szervezett „Információs társadalom-média jog: aktualitások és kihívások a digitális technika és a média világában” című konferencián előadást tartott az „Információs alapjogok és a sajtó (adatvédelem és információszabadság” címmel.

Szeptember 30-án Dr. Kerekes Zsuzsa előadást tartott „A környezeti információkhoz jutás jogi, intézményes keretei és gyakorlata Magyarországon” című konferencián.

Szeptember 30-án Dr. Péterfalvi Attila „ESZTER” konferencián előadást tartott „A családon belüli erőszak adatvédelmi vonatkozásairól”.

Október 7-én Dr. Péterfalvi Attila és Gulyás Csaba az adatvédelem aktuális kérdéseiről előadást és konzultációt tartott a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által az intézetek parancsnokai és adatvédelmi felelősei számára tartott továbbképzésen.

Október 16-án Dr. Freidler Gábor, Dr. Kerekes Zsuzsa, Dr. Péterfalvi Attila a Hajdú-Bihar Megyei Közigazgatási Hivatalban az információs jogok helyi megbízottjai részére adatvédelmi előadást tartottak.

Október 20-án Dr. Kerekes Zsuzsa a Társaság a Szabadságjogokért által „*Civil szervezetek részvétele a jogalkotásban*” témában szervezett konferencián előadást tartott „*A jogalkotó szervek dokumentumainak megismerhetősége és a nyilvános kormányzás*” címmel.

Október 21-én Dr. Kerekes Zsuzsa a Közép- és Kelet-európai Regionális Környezetvédelmi Központ (REC) által szervezett konferencián előadást tartott albán közigazgatási szakembereknek és civil szervezeteknek „*Az információs szabadság, a környezeti adatok nyilvánossága, az adatvédelmi biztos szerepe*” címmel.

Október 21-én Dr. Zombor Ferenc előadást tartott az Adatvédelmi Biztos Irodájának tapasztalatairól a jogalkotás menetében a „*Civil szervezetek a jogalkotásban*” című tréningen, melyet a TASZ szervezett.

Október 23-24. között Dr. Freidler Gábor és Dr. Szabó Szilvia a panaszügyek intézésével foglalkozó munkacsoport ülésén vett részt Rómában.

Október 28-án Dr. Péterfalvi Attila és Gulyás Csaba az adatvédelem aktuális kérdéseiről előadást és konzultációt tartott a Határőrség Országos Parancsnoksága által az adatvédelmi felelősök számára tartott továbbképzésen.

Október 28-án Dr. Péterfalvi Attila előadás tartott a „*HISEC (Hungarian Information Security) 2003*” című konferencián „*Az adatvédelmi biztos új jogosítványai és az adatkezelők új feladatai*” címmel.

November 3-5. között Dr. Péterfalvi Attila részt vett az Európai Ombudsmanok találkozóján Osloban, előadásának címe: „*Az ombudsman mint az információs szabadság védője*”.

November 4-én Dr. Freidler Gábor a Bírósági Szóvivők Értekeztetén „*A bíróságok és az állampolgárok kapcsolata az adatvédelem és információs szabadság szempontjából*” címmel előadást tartott.

November 6-7. között Dr. Péterfalvi Attila a Közép- és Kelet-Európai Adatvédelmi Biztosok 5. találkozóján vett részt Berlinben.

November 6-7. között Dr. Horváth Nóra részt vett „*Az elmúlt rendszer ügynökeire vonatkozó adatok kezelése*” című konferencián Berlinben.

November 11-én Dr. Horváth Nóra részt vett az „Adatvédelem – az Európai Unióhoz való csatlakozásunk után” címmel megrendezett Országos Informatikai Szakmai Értekezleten.

November 12-én Dr. Freidler Gábor a Menedzser Szövetség Konferenciáján „A munkavállalók adatainak védelme” címmel előadást tartott.

November 13-án Dr. Péterfalvi Attila előadást tartott a Bálint György Újságíró Akadémián „Adatvédelem és információszabadság” címmel.

November 20-án Dr. Péterfalvi Attila „A bel- és igazságügyi együttműködésben érintett magyar szervek adatvédelmi feladatai a Schengeni akcióterv végrehajtása és az Információs Rendszer működtetése során” című EUROPOL konferencián előadást tartott.

November 28-án Dr. Péterfalvi Attila és Dr. Trócsányi Sára a Bács-Kiskun megyei államigazgatási kollégium ülésén az adatvédelem aktuális kérdéseiről előadást tartott.

December 2-án Dr. Péterfalvi Attila és Gulyás Csaba az adatvédelem aktuális kérdéseiről előadást és konzultációt tartott a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága által az adatvédelmi felelősök számára tartott továbbképzésen.

December 8-án Dr. Kerekes Zsuzsa és Dr. Zombor Ferenc előadást tartott a Vas megyei Civil Szolgáltató Központ által „Lobbizás közérdekű célokért” tárgyban szervezett tréningen „A kormányzati tevékenység átláthatósága” és „A társadalmi szervezetek adatkezelése” címmel.

December 9-én Dr. Horváth Nóra részt vett az „Adatvédelem – az Európai Unióhoz való csatlakozásunk után” címmel megrendezett Országos Informatikai Szakmai Értekezleten

December 12-én Dr. Péterfalvi Attila és Baka Péter munkamegbeszélésen vett részt a kéretlen elektronikus kommunikáció elleni fellépésről Brüsszelben.

December 13-16-án Dr. Kerekes Zsuzsa részt vett Kielben az „Információszabadság – tanulni a skandináv államoktól” című tanácskozáson.

Az Adatvédelmi Biztos Irodája szervezésében 2003. december 18-án – az iroda történetében első alkalommal – szakmai fórumot és vitanapot tartottunk, *„Lehet-e az újságíró adatvédő”* címmel, melyen az adatvédelmi biztos köszöntőjét és bevezető ismertetőjét követően a munkatársak a következő témákban tartottak előadásokat.

Dr. Balogh Gyöngyi: *„Az adatkezelés feltételei a sajtóban, az adatkezeléshez és közreadáshoz történő hozzájárulás tartalma, terjedelme, a nyilatkozat hiányosságai, hibái, a hozzájáruló nyilatkozat visszavonása.”*

Csajági István: *„A kiskorúak személyes adatainak fokozott védelme, a gyermekek nyilatkozata saját, illetve hozzátartozóik személyes adatai tekintetében”.*

Dr. Freidler Gábor: *„A nyomozó szervek által a sajtónak adható tájékoztatás, személyes adatok a bünyügyi és bírósági tudósításokban, fotók, képfelvételek továbbítása a sajtónak.”*

Dr. Trócsányi Sára: *„A balesetek és bűncselekmények áldozatainak, sértettjeinek jogait megillető védelem, a kegyeleti jog, a magánélet védelméhez fűződő jog, illetve a képmás jogi védelme.”*

Publikációk 2003-ban

Dr. Bártfai Zsolt: Going Public in Hungary: Possibilities for Facilitating Local Government Transparency in: Local Government Brief, Budapest, 2003. 44. oldal.

Dr. Kerekes Zsuzsa: Az információszabadság és az önkormányzatok. Jegyző és közigazgatás. 2003. március-április, 22. oldal.

Dr. Kerekes Zsuzsa: Adatvédelem (In: Rendészeti Szakvizsga.) Kiadja a Rendőrtiszti Főiskola 2003.

Dr. Kerekes Zsuzsa-Kőhalmy Kata: Adatkezelés az önkormányzatoknál. Kommentár. HVG-ORAC Kiadó 2003. CD

Dr. Péterfalvi Attila: Alkotmányossági követelmények in: Ügynökök és akták, Budapest, 2003. 133. oldal.

Dr. Szabó Máté: Adatvédelem az iskolában. In: *Védett adataink*. Társaság a Szabadságjogokért, Budapest, 2003.

Dr. Szabó Máté: Data Protection in Schools. In: *Data Protection in Hungary*. Hungarian Civil Liberties Union, Budapest, 2003.

Dr. Szabó Máté szerkesztőként: *Védett adataink*. Társaság a Szabadságjogokért, Budapest, 2003.

Dr. Szabó Máté szerkesztőként: *Data Protection in Hungary*. Hungarian Civil Liberties Union, Budapest, 2003.

Dr. Szabó Máté: *Segédlet az alkotmányjogi alapismeretek tanulásához*. (Társszerző: Somody Bernadette.) Nyugat-Magyarországi Egyetem, Geoinformatikai Főiskolai Kar, Székesfehérvár, 2003.

Dr. Zombor Ferenc: Társadalmi kontroll és adatvédelem; jogszociológiai megjegyzések a „*misekommandó*” nevű adatgyűjtéshez. in: *Kontroll*, Budapest, 2003-01, 112. oldal.

Az Adatvédelmi Biztos Irodájának munkatársai

Baka Péter	dr. Kerekes Zsuzsa
dr. Balogh Gyöngyi	Kolozsváry Sándor
Baracsi Nándor	dr. Kowács Györgyi
dr. Bártfai Zsolt	Kóhalmy Lászlóné
dr. Bíró János	Lakatos Lászlóné
Bretz Gyuláné	Németh Gáborné
Csajági István	Neumann László
dr. Dudás Gábor	dr. Simon Judit
dr. Egri Katalin	dr. Szabó Endre Győző
Fazekas Béla	dr. Szabó Máté
dr. Filipovits Viktória	dr. Szabó Szilvia
dr. Forgács Nóra	dr. Szöllősi Erzsébet
dr. Freidler Gábor	dr. Tóth Beáta
Gulyás Csaba	dr. Trócsányi Sára
dr. Hegedűs Bulcsú	dr. Varga Ilona
dr. Horváth Nóra	Weiser Gabriella
Horváth Zoltánné	dr. Zombor Ferenc
dr. Ivády-Dávid Ildikó	